

KJØBENHAVNS
RAADHUS
BIBLIOTHEK

EXLI * BRIS

AARSBERETNING

ANGAAENDE

SUNDHEDSTILSTANDEN I KØBENHAVN

FOR

1935

AF

S. AHREND LARSEN

Stadslæge

KØBENHAVN

F. E. BORDINGS BOGTRYKKERI A/S

1936

09.614

Oa 75

1935 - 40

12720

Sundhedsvæsenets Personale.

Stadslæge, Dr. med. S. AHREND LARSEN.
Vicestadslæge, 2. Sanitetslæge, Dr. med. POUL HEIBERG.
1. Sanitetslæge, Dr. med. GUSTAV JØRGENSEN.
3. Sanitetslæge, Dr. V. NISSEN.
4. Sanitetslæge, Dr. K. A. POULSEN.
Sanitetslægeassistent, Dr. med. Sv. A. CHROM.
» Dr. med. MOGENS THRANE.
» Dr. KAJ ROHOLM.
Chef for Medicinalstatistisk Kontor, Dr. SØREN HANSEN.
Assistent » » Dr. ROBERT NIELSEN.
Kontorpersonalet.

Sundhedskommissionens Dyrslæger.

Overdyrlæge H. J. HANSEN.
Dyrslæge K. SEIDEL.
Laboratorieførstander E. MEJLBO.
Dyrslæge ved Laboratoriet O. WINTHER.
Laboratoriepersonalet.

Sundhedskommissionens Boligtilsyn.

Overingeniør HOLGER SCHMIDT
Ingeniør SØREN LARSEN.
1 Ingeniørassistent.

Lægerne ved den vederlagsfri ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Dr. Frk. JOHANNE FEILBERG.	Dr. B. PONTOPPIDAN.
» A. GELBJERG-HANSEN.	» HJ. PETERSEN.
» H. MEINCKE.	Dr. med. AAGE KRISTJANSEN.
» E. HENNINGSEN.	Dr. OTTO HASLUND.
» A. KORSBJERG.	1 Sygeplejerske.
» H. FINSEN.	1 Sygeplejerskemedhjælperke.
» Frk. M. DENCKER CHRISTENSEN.	3 Klinikopsyn.

Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsen.

Overlæge, Dr. med. KN. WINGE.	Forstanderinden.
Afdelingslæge SIGRID HOLM.	1 Oversygeplejerske.
Lægeassistent H. DE FINE LICHT.	9 Distriktssygeplejersker.
» KAREN M. ANDERSEN.	4 Stationssygeplejersker.
» E. GROTH PETERSEN.	1 Underassistent ved Laboratoriet.
Klinisk Lægeassistent JOHS. HOLM.	2 Fotografmedhjælpere.
Lægeassistent JOHS. FRIMODT MØLLER.	4 Kontormedhjælpere.
» CHR. G. BINDSLEV.	

INDHOLD

Indledning	1
A. Medicinalberetning for København for Aaret 1934	5
Befolkningsforhold	5
Ægteskaber	5
Fødsler	6
Dødsfald	8
Dødfødte	11
Sygdomsforhold	12
1) <i>Epidemiske Sygdomme</i>	13
Febris typhoidea	13
Febris paratyphoidea	13
Febris undulans	13
Paradysenteria	13
Meningitis cerebro-spinalis epid.	14
Poliomyelitis anterior acuta	14
Encephalitis lethargica	14
Singultus epidemica	14
Diphtheria	14
Scarlatina	15
Morbilli	16
Tussis convulsiva	16
Erysipelas	17
Parotitis epid.	18
Febris puerperalis	18
Febris rheumatica	18
Pneumonia crouposa	19
Bronchopneumonia	20
Tracheo-bronchitis acuta	21
Angina tonsillaris	21
Icterus catarrhalis	22
Influenza	23
Catarrhus intestinalis acutus	23
2) <i>Tuberkulose</i>	24
3) <i>Kræft</i>	26
4) <i>Kønssygdomme</i>	26
5) <i>Andre Sygdomme</i>	27
Scabies	27
Alcoholismus	27
6) <i>Sygdomme i Garnisonen</i>	28
B. Offentlig Sundhedspleje	29
Børneforsorg	29
Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.	31
Tilsyn med Næringsmidler	31
Tilsyn med smitsomme Sygdomme	33
Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt	35
Boligtilsynet	37
Vandklosetter	41
Tilsyn med Forhandling af animalske Næringsmidler	42
A) Tilsyn med Forhandling af Mælk	42
B) Tilsyn med Kød, Kødvarer, Pølser m. m.	55
Sundhedskommissionens Laboratorium	58
Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse	64
Karantænevæsen	67
Meteorologiske Forhold	67
<p><i>Tabeller:</i> 1. Dødsårsager efter Aldersklasser. — 2. Dødsårsager efter Maaneder og hygiejniske Kvarterer. — 3. Dødelighed efter Maaneder og Aldersklasser. — 4. Dødsfald og Dødfødsler efter hygiejniske Kvarterer. — 5. Anmeldte Sygdomstilfælde efter Alder, Køn, Maaneder og hygiejniske Kvarterer.</p>	

Aaret 1935 viste betydningsfulde Fremskridt indenfor Hovedstadens Sundhedsvæsen, idet Tuberkulosebekæmpelsen blev centraliseret og henlagt under Sundhedskommissionen, og en Nyordning af Sundhedskommissionens Laboratorieforhold gennemførtes.

I April 1935 overtog Københavns Kommune Tuberkulosestationsdriften efter Nationalforeningen, og 1. August 1935 aabnedes *Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse*, i en særlig Bygning, Ingerslevsgade 4. Centralstationen, der sorterer under Sundhedskommissionen, ledes paa Kommissionens Vegne af Stadslægen med en Overlæge som Chef. Overlægen assisteres af en Afdelingslæge og en Forstanderinde. Det øvrige Personale bestaar af 9 Læger, 1 Oversygeplejerske, 17 Sygeplejersker samt Fotograf- og Kontorpersonale. Paa Finansloven 1935—36 er Centralstationen anerkendt med Ret til Statstilskud efter Reglerne i Loven om Statsstøtte til Tuberkuløses Sygebehandling (se iøvrigt »Beretning for Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse«).

Fra 1. April 1935 fik *Sundhedskommissionens Laboratorium* en særlig Afdeling for Undersøgelse af Kød, Mælk m. m., beliggende Flæsketorvet 87. Paa Sundhedskommissionens Vegne ledes Laboratoriet af Overdyrlægen med en Laboratorieforstander som Chef (se iøvrigt »Beretning om Københavns Sundhedskommissions Dyrlæggers Virksomhed«).

I Henhold til Lov Nr. 84 af 31. Marts 1931 er, efter derom indsendt Ansøgning bilagt med den paabudte Lægeattest, givet Udsættelse med Vaccination i 1 Aar i 593 Tilfælde og fornyet Udsættelse i 146 Tilfælde.

Som Grund for Udsættelsen er angivet:

Skrofulose, ekssudativ Diathese	321 (62)
Ekzem og andre Hudsygdomme	38 (16)
Recidiverende Bronchitis, Asthma	38 (17)
Nylig overstaaet Infektionssygdom	72 (14)
Anæmi, Underernæring	27 (8)
Kramper, Nerveidelse	12 (8)
Kronisk Ørebetændelse	26 (8)
Tuberkulose	25 (6)
Andre Lidelser	33 (7)
Nervøsitet hos Forældrene	1

(Tallene i Parenthes er fornyede Udsættelser.)

Fuldstændig Fritagelse er givet i 45 Tilfælde, nemlig for Hjærtesygdom 5, Tuberkulose 3, Sukkersyge 1, Blødersygdom 1, Skrofulose og svageligt Helbred 13, Epilepsi 2, Asthma bronchiale 1, Nyreidelse 1 og kronisk Hudsygdom 4. Resten af Fritagelserne er givne af Hensyn til »Sygelighed i Familien af legemlig eller sjælelig Art«.

Vedrørende Indretning af ny Sygeafdeling paa Det kgl. Blindeinstitut samt Døvstummeinstitutet er afgivet Erklæring.

I Henhold til Lov Nr. 181 af 20. Maj 1933 om offentlig Forsorg er 2 Optagelseshjem og 3 Lærlingehjem undersøgt af Stadslægen og Erklæringer afgivet.

I Aarets Løb er der foretaget ialt 33 Desinfektioner med *Cyanbrinte*, særlig i private Boliger for *Udryddelse af Væggetøj*. I hvert enkelt Tilfælde har Desinfektionerne været overvaaget af Sundhedspolitiet samt 4. Sanitetslæge eller hans Assistent.

I 3 Tilfælde, hvor der blev rejst Sag for *Kvaksalveri*, idømte Byretten i det ene Tilfælde en Kiropraktor en Bøde paa 100 Kr. + Sagens Omkostninger for ulovlig Reklamering samt for Skiltning med Klinik. I det andet Tilfælde idømtes en Bøde paa 200 Kr., fordi Tiltalte ved Avertering i Dagspressen havde betegnet sig som Læge (Naturlæge) samt givet Publikum Meddelelse om, at han tog Syge i Kur. I det tredje Tilfælde idømtes en Bøde paa 100 Kr. for at have betegnet sig som Fodlæge samt skiltet med Klinik.

Der er rejst 7 Sager for *ulovlig Reklame for Medicinalvarer*. I 4 Sager idømtes Bøder paa henholdsvis 40, 200, 500 og 500 Kr. 1 Sag blev afgjort med en Advarsel, 1 Sag henlagt, og endelig blev 1 Sag henvist til Amtslægen i Københavns Amt.

For ulovlig *Udøvelse af Tandlægevirksomhed* blev der rejst Tiltale i 2 Tilfælde. I det ene Tilfælde drejede det sig om en Læge, der hos en Tandtekniker havde foretaget Bedøvelse af Patienter, paa hvilke Tandteknikeren derefter under Narkosen foretog Tandudtrækninger. Lægen vedtog i Københavns Byret en Bøde paa 1500 Kr., Tandteknikeren en Bøde paa 500 Kr. I det andet Tilfælde havde en Tandtekniker plomberet, samt rod- og nervebehandlet Tænder hos et større Antal Patienter. Tiltalte havde for tilsvarende Forhold 2 Gange tidligere faaet Bøder. Byretten idømte ham en Bøde paa 1500 Kr.

For *ulovlig Reklamering for Tandlægevirksomhed* blev der overfor 3 Tandteknikere rejst Sag. 2 Tandteknikere, der tidligere havde faaet Forbud af Sundhedsstyrelsen mod Reklamering med Tandlægearbejde og Bøde for samme Forhold, vedtog Bøder paa henholdsvis 600 Kr. og 800 Kr. Overfor 1 Tandtekniker blev der af Sundhedsstyrelsen nedlagt Forbud mod Reklamering.

Ved gentagne Undersøgelser af Vandet i Svømmebassinet i den kommunale Svømmehal og Badeanstalt, udført paa Budde-Laboratoriet for Statens praktisk sundhedsmæssige Undersøgelser, blev det konstateret, at Vandet maatte betegnes som godt Badevand, i et enkelt Tilfælde som mindre godt.

I Lighed med tidligere Aar er foretaget talrige Analyser af Vandet ved Søbadeanstalterne.

1 Tilfælde af Weil's Sygdom blev anmeldt fra en Overlæge paa et herværende Hospital, da der var Mulighed for, at Patienten havde erhvervet Sygdommen paa sin Arbejdsplads. Denne blev undersøgt, uden at der dog fandtes noget Holdepunkt for, at Smitten stammede derfra.

Ved Udgangen af 1935 var der i København 560 praktiserende Læger, 362 Tandlæger (heri indbefattet 35 ved de kommunale Tandklinikker ansatte Tandlæger, der vel havde Bevilling til at praktisere, men ikke havde selvstændig Praksis) og 90 Jordemødre. Antallet af Apotheker var 61, hvoraf 6 var Hospitalsapoteker; Militærhospitalets Apotek indbefattet. Ved kgl. Resolution af 7. Juli 1935 blev der oprettet et Apotek med Beliggenhed ved Krydset Godthaabsvej—Hulgaardsvej—Hillerødgade og Vanløse Allé. Apoteket var dog ikke ved Aarets Udgang aabnet for Drift.

MEDICINALBERETNING FOR KØBENHAVN FOR AARET 1935.

(Ved Chef for det medicinalstatistiske Kontor *Søren Hansen.*)

Befolkningsforhold.

Ved Folketællingen den 5. November 1935 havde Staden København 666,269 Indbyggere, heri indbefattet 17,084 midlertidigt nærværende, men ikke indbefattet 9449 midlertidigt fraværende, hvorefter den bosiddende Befolkning udgjorde 658,634. Ved Folketællingen 5. November 1934 var det faktiske Indbyggerantal 654,100, og Tilvæksten har saaledes været ret betydelig, nemlig 12,169, men dog lidt mindre end i det foregaaende Aar, der gav 13,526; den skyldes ligesom i de nærmest forudgaaende Aar hovedsageligt Indvandringsoverskuddet, medens Fødselsoverskuddet fremdeles er ringe.

Befolkningens Fordeling paa Stadens hygiejniske Kvarterer og de Forskydninger i den, der er foregaaet siden Aarhundredskiftet, ses af nedenstaaende Sammenstilling, som viser, at Folketallet er aftaget meget betydeligt i den indre By og, om end langt mindre, paa Indre Nørrebro samt i de senere Aar paa Vesterbro, medens den er tiltaget meget betydeligt i Stadens ydre Kvarterer og mere end fordoblet paa Østerbro og det ydre Nørrebro.

	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havn og Rhed	Hele Staden
1. Febr. 1901 . . .	152722	36251	83328	22182	65564	7484	9964	22491	589	400575
1. Febr. 1911 . . .	127785	61724	81111	42661	74681	13679	18214	41312	994	462161
1. Febr. 1921 . . .	128812	76083	89402	50407	84820	26507	32677	71267	1369	561344
5. Novbr. 1925 . . .	122029	75763	88249	56130	80204	33464	49158	80665	1488	587150
5. Novbr. 1930 . . .	116222	79059	83759	57204	78931	40911	68830	90462	1691	617069
5. Novbr. 1931 . . .	114300	79831	83310	56844	78094	44036	74345	92751	1691	625202
5. Novbr. 1932 . . .	112104	79648	82689	56550	76425	46711	82396	93676	1691	631890
5. Novbr. 1933 . . .	111359	80783	82281	56002	76311	49152	87043	95952	1691	640574
5. Novbr. 1934 . . .	109000	81200	81300	56500	74800	52500	97600	99500	1700	654100
5. Novbr. 1935 . . .	106531	82163	79212	57386	73051	55592	108330	102606	1298	666269

Stadens statistiske Kontor beregner pr. 1. Juli 1935 et Middelfolketal paa 662,200, der fordeler sig paa de hygiejniske Kvarterer som anført i Tabel 4 og Tabel 5.

Ægteskaber.

Ligesom i de to nærmest foregaaende Aar blev der i 1935 indgaaet betydeligt flere Ægteskaber end ellers almindeligt, nemlig 7836 eller ca. 11 pCt. af Folkemængden mod gennemsnitligt lidt over 9 pCt. i Aarene 1903—1932. Det er formentlig hovedsageligt, om end ikke udelukkende, en Følge af de ved Socialloven ændrede Bestemmelser om Adgang til Ægteskab for Personer, der har nydt offentlig Understøttelse, og herpaa tyder det ogsaa, at Antallet dog nu er gaaet lidt ned.

Antallet af borgerlige Vielser er fremdeles betydeligt. Der forefaldt 4998 eller 63,8 pCt. af samtlige Vielser mod 61,2 pCt. i 1934, 61,9 i 1933 og ca. 15, 45 og 55 pCt. i de tre nærmest forudgaaende Femaar.

Aarligt Gennemsnit	Ægteskaber			
	ialt	pr. 1000 Indb.	heraf borgerlige	pCt.
1903—1907	3626	8,5	591	16,4
1908—1912	4051	8,8	823	20,3
1913—1917	4261	8,4	832	19,5
1918—1922	6101	10,9	924	15,2
1923—1927	5585	9,5	2525	45,2
1928—1932	5951	9,6	3291	55,2
1933	7121	11,2	4406	61,9
1934	7868	12,1	4846	61,2
1935	7836	11,2	4998	63,8

Vielsernes Fordeling paa Aarets Maaneder var ligesom i 1933 og 1934 noget afvigende fra det ellers sædvanlige, men lidt mere jævnt fordelte.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
1903—1907	180	205	262	341	402	272	265	246	246	273	390	353
1908—1912	197	232	282	363	455	284	291	279	260	396	436	389
1913—1917	229	263	314	394	559	340	315	313	295	443	518	440
1918—1922	329	394	470	468	566	446	459	422	461	523	540	580
1923—1927	292	384	456	468	537	468	457	417	419	497	538	568
1928—1932	337	380	430	453	604	510	522	488	449	545	587	587
1933	352	364	437	590	750	571	573	480	496	680	942	833
1934	428	508	607	706	836	575	658	542	508	786	930	722
1935	410	448	505	718	942	651	607	534	597	854	833	739

Fødsler.

Ifølge velvillig Meddelelse fra det statistiske Departement blev der i 1935 født 10,577 levende Børn i København, deraf 1960 udenfor Ægteskab. Det samlede Antal udgjorde 16,0 pro mille af Stadens Folkemængde, hvilket er lidt mere end gennemsnitligt i de foregaaende 8—10 Aar. Der synes saaledes at være indtraadt en ialfald forbigaaende Standsning i den Nedgang i Fødselshyppigheden, der med smaa Svingninger har fundet Sted siden Midten af Firserne, og det staar uden Tvivl i Forbindelse med den tiltagende Hyppighed af Ægteskaberne. Dødeligheden var 11,6 pro mille og Fødselsoverskuddet saaledes 4,4 pro mille eller ubetydeligt mindre end i 1934, men større end i Aarene 1928 til 1933.

Aarligt Gennemsnit	Fødsler pro mille	Dødsfald pro mille	Fødselsoverskud pro mille
1882—1886	36,7	22,4	14,3
1887—1891	34,1	22,0	12,1
1892—1896	30,7	19,3	11,4
1897—1902	29,4	17,3	12,1
1903—1907	28,5	15,7	12,8
1908—1912	26,1	14,6	11,5
1913—1917	23,1	13,9	9,1
1918—1922	21,5	12,7	8,8
1923—1927	17,9	11,5	6,4
1928—1932	15,3	11,5	3,7
1933	14,7	11,2	3,5
1934	15,5	10,9	4,6
1935	16,0	11,6	4,3

Antallet af udenfor Ægteskab fødte Børn var ogsaa i 1935 forholdsvis ringe.

Aarligt Gennemsnit	Mandkøn			Kvindelkøn			Begge Køn		
	ægte	uægte	ialt	ægte	uægte	ialt	ægte	uægte	ialt
1903—1907	4583	1539	6122	4352	1436	5788	8935	2976	11911
1908—1912	4554	1644	6198	4332	1543	5876	8886	3187	12074
1913—1917	4322	1643	5965	4137	1574	5711	8459	3217	11676
1918—1922	4732	1499	6231	4486	1373	5859	9218	2872	12090
1923—1927	4166	1224	5390	3995	1165	5160	8161	2389	10550
1928—1932	3697	1125	4822	3523	1058	4581	7220	2183	9403
1933	3778	1062	4840	3538	992	4530	7316	2054	9370
1934	4184	995	5179	3949	943	4892	8033	1938	10071
1935	4394	1051	5445	4223	909	5132	8617	1960	10577

Fødslernes Fordeling paa Aarets Maaneder varierede kun lidt, fra 814 i Oktober til 927 i Marts.

Fødsler 1935	Mandkøn			Kvindelkøn			Begge Køn		
	ægte	uægte	ialt	ægte	uægte	ialt	ægte	uægte	ialt
Januar	371	96	467	358	70	428	729	166	895
Februar	362	94	456	344	74	418	706	168	874
Marts	389	97	486	365	76	441	754	173	927
April	405	69	474	360	84	444	765	153	918
Maj	359	85	444	369	84	453	728	169	897
Juni	325	89	414	357	72	429	732	161	893
Juli	373	89	462	369	84	453	732	173	905
August	393	84	477	373	70	443	766	154	920
September	369	88	457	379	86	465	748	174	922
Oktober	343	90	433	311	70	381	654	160	814
November	375	80	455	319	74	393	694	154	848
December	350	74	424	347	71	418	697	145	842

Efter Jordemødrenes Protokoller har 80 af de i København praktiserende Jordemødre assisteret 6928 fødende Kvinder, dels i Hjemmene, dels paa private Fødehjem og Fødekliner. Der fødtes 7006 Børn, hvoraf 6867 var levendefødte.

6731 Børn blev født i Ægteskab, 275 udenfor Ægteskab. 6593 Fødsler var rettidige, 413 før Tiden.

Af Uregelmæssigheder ved Fødslen har 7 Gange foreligget Bækkensnæverhed, 25 Gange fremfalden eller forliggende Navlesnor, 7 Gange Eklampsi, og 2 Gange Placenta praevia.

6748 Fødsler fuldendtes ved Naturen, 17 ved Vending, 239 ved Tang og 2 ved skarpe Instrumenter.

I 2631 Tilfælde er anvendt Bedøvelse, i 1185 Pituitrin eller lignende Stoffer. 31 Gange er foretaget manuel Fjernelse af Moderkagen.

120 Børn døde ved naturlig Fødsel, 8 ved Vending, 9 ved Tangforløsning og 2 ved skarpe Instrumenter.

Af Kvinderne døde 3 efter naturlig Fødsel, 1 efter Tangforløsning og 1 som Følge af Blødning.

Paa Rigshospitalets Fødeafdelinger fødtes 3832 Børn, hvoraf 3617 levendefødte og 215 dødfødte. Heraf var henholdsvis 1961 og 147 fødte indenfor Ægteskab.

Dødsfald.

Der døde i 1935 ialt 7831 Personer i København. Deraf var 722 hjemmehørende i Provinserne, hvor der i Aarets Løb døde 586, der var hjemmehørende i København. Af Stadens samlede Befolkning døde der saaledes 7695 eller 11,8 pro mille, hvilket var lidt mere end i de tre nærmest forudgaaende Aar, men det samme som gennemsnitligt i Aarene 1923—1931.

Aarligt Gennem snit	0-1 Aar		1-5 Aar		5-15 Aar		15-25 Aar		25-35 Aar		35-45 Aar		45-55 Aar		55-65 Aar		65-75 Aar		75-85 Aar		85 Aar og derover		Tilsammen af alle Aldre		
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	Begge Køn
1903—1907	201,1	151,0	13,9	13,4	2,4	2,4	4,3	3,4	6,0	4,3	11,0	7,2	19,4	10,8	35,5	19,0	67,5	44,9	145,6	113,7	273,8	247,5	17,7	14,0	15,7
1908—1912	162,8	129,8	12,8	11,4	2,5	2,7	4,1	3,1	6,4	4,7	10,6	6,8	19,5	11,0	34,7	19,1	65,2	44,4	131,7	106,4	263,0	228,2	16,4	13,2	14,6
1913—1917	140,9	109,2	10,4	9,0	2,3	2,3	4,1	3,4	5,7	4,3	10,1	6,5	17,7	11,2	32,5	20,4	65,8	46,7	138,7	120,5	290,8	285,6	15,1	12,9	13,8
1918—1922	97,4	71,2	8,6	7,3	2,2	2,3	5,5	4,3	7,1	6,1	7,6	6,5	12,8	10,1	26,9	19,4	55,3	43,4	132,2	119,8	255,4	240,3	13,3	12,3	12,8
1923—1927	99,1	67,5	7,4	6,8	1,6	1,3	2,9	2,8	3,6	3,2	6,8	5,1	11,2	8,9	25,8	18,2	56,7	43,9	135,5	111,2	269,8	241,8	11,9	11,2	11,5
1928—1932	76,6	54,9	5,8	4,5	1,8	1,5	2,4	2,7	3,8	3,5	6,0	4,7	10,8	9,1	26,8	18,4	60,0	47,8	157,7	128,9	257,6	268,6	11,6	11,5	11,5
1933	61,0	36,7	5,1	4,0	0,9	0,9	2,2	2,0	3,5	2,8	5,5	4,8	12,1	8,3	25,2	17,9	60,4	46,1	135,6	118,8	291,6	285,3	11,4	11,0	11,2
1934	71,1	47,7	4,2	3,6	1,8	0,9	2,2	2,5	2,8	3,2	5,4	4,4	11,1	8,0	24,4	17,7	55,4	45,1	139,1	118,8	393,8	230,8	11,0	10,8	10,9
1935	89,1	52,7	8,5	5,6	0,2	0,2	2,6	2,1	3,2	2,9	5,0	4,5	11,9	8,1	24,5	19,7	59,1	42,1	152,7	122,4	344,3	252,9	12,1	11,2	11,6

Dødeligheden i Stadens hygiejniske Kvarterer efter den fra og med 1928 ændrede Inddeling var som nedenfor anført. Efter den ældre Inddeling er Dødeligheden for de fem forudgaaende Femaar meddelt i Aarsberetningen for 1928.

Døde pr. 10,000 Indb.	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Hele Staden
1928	121	105	200	91	119	87	79	83	116
1929	126	104	194	99	119	84	80	82	116
1930	127	105	177	93	126	93	84	87	115
1931	129	96	204	92	120	88	80	86	116
1932	124	103	190	97	120	87	86	83	114
1933	125	108	190	96	109	96	79	79	112
1934	121	100	191	96	116	86	76	78	109
1935	136	110	194	102	113	90	86	91	116

Der døde i 1935 lidt flere Børn under 1 Aar end i de nærmest forudgaaende Aar, men betydelig færre end tidligere, mindre end Trediedelen af Antallet ved Begyndelsen af indeværende Aarhundrede. Nedgangen har været langt større for de udenfor Ægteskab fødte Børns Vedkommende end for de i Ægteskab fødte.

Aarligt Gennemsnit	Døde i første Leveaar					Af 100 levendefødte				
	Ialt	ægte	uægte	Drenge	Piger	Ialt	ægte	uægte	Drenge	Piger
1903—1907	1737	1148	589	988	749	14,8	12,5	20,0	15,9	12,7
1908—1912	1425	922	503	795	630	11,8	10,4	16,2	12,8	10,7
1913—1917	1167	759	408	669	498	10,0	8,5	12,7	11,3	8,7
1918—1922	935	666	269	548	387	7,7	7,2	9,4	8,9	6,6
1923—1927	749	558	191	442	307	7,1	6,4	8,0	8,2	5,9
1928—1932	620	477	143	358	262	6,6	6,0	6,5	7,4	5,7
1933	476	397	79	295	181	5,1	5,4	3,9	6,1	4,0
1934	510	410	100	310	200	5,1	5,1	5,2	6,0	4,1
1935	590	477	113	365	325	5,5	5,5	5,8	6,7	4,4

Til Oplysning om Børnedødelighedens Tilbagegang i København i de sidste 57 Aar tjener endvidere følgende Oversigt, hvor der er sondret mellem Dødeligheden i første Levemaaned og i de efterfølgende elleve Levemaaneder. Det ses heraf, at Dødeligheden i første Aar under et er gaaet ned til en Fjerdedel.

Døde af 100 levendefødte Børn.

	1878— 1882	1883— 1887	1888— 1892	1893— 1897	1898— 1902	1903— 1907	1908— 1912	1913— 1917	1918— 1922	1923— 1927	1928— 1932	1933	1934	1935
1. Maaned	6,8	6,0	5,0	4,7	4,4	4,8	3,8	3,5	3,8	3,0	2,6	2,4	2,7	2,6
2.—11. Md.	15,0	14,5	13,8	13,4	12,2	10,0	8,0	6,5	4,4	4,1	3,8	2,7	2,4	2,0
1. Aar	21,8	20,5	18,8	18,1	16,6	14,8	11,8	10,0	7,7	7,1	5,9	5,1	5,1	5,5

Af nedenstaaende Oversigt over Dødsårsagerne i første Leveaar i de tre sidste Aar og de seks forudgaaende Femaar vil det ses, at Tilbagegangen fortrinsvis skyldes Kolerinen, men den langt overvejende Del af denne betydelige Nedgang falder paa det første Leveaars elleve sidste Maaneder, medens Nedgangen i første Levemaaned har været langt mindre, fordi der fremdeles dør et forholdsvis stort Antal Børn kort efter Fødslen paa Grund af manglende Levedygtighed.

Aarligt Gennemsnit	Mæslinger	Skarlagensfeber	Difteri	Kighoste	Kolerine	Syfilis	Stivkrampe	Tuberkulose	Bronch. Pneum. Infl.	Tarmsygdomme	Medfødt Svaghed	Andre Dødsårsager	Tilsammen
1903—1907	27	2	7	76	452	38	22	32	248	50	367	417	1737
1908—1912	17	4	6	69	338	38	18	24	218	34	336	322	1425
1913—1917	19	3	4	53	180	39	9	22	213	24	362	237	1167
1918—1922	10	1	5	30	81	24	12	17	226	10	348	172	935
1923—1927	16	»	3	30	64	13	5	16	163	11	310	118	749
1928—1932	12	»	2	28	52	8	3	11	128	9	273	94	620
1933	11	»	»	9	32	»	3	11	93	4	234	79	476
1934	»	1	2	13	41	5	2	2	79	6	263	96	510
1935	15	1	5	32	50	3	»	8	91	2	295	88	590

Til Brug ved Registreringen af Dødsårsagerne er der fra og med 1931 indført en ny Nomenklatur, der er anvendt i fuldt Omfang ved Udarbejdelsen af den udførlige Mortalitetstabel (Tab. 1). Det har derfor været nødvendigt at omordne det hidtil meddelte Sammendrag af Tabellen, som her kun omfatter de sidste seks Aar, men sondrer mellem Dødeligheden for Mænd og Kvinder.

Paa Hospitalerne i København indtraf der i 1935 ialt 5428 Dødsfald, nemlig paa Kommunehospitalet 1088, paa Klinikerne 207, paa Bispebjerg Hospital 815, paa Blegdamshospitalet 353, paa Øresundshospitalet 409, paa Sundby Hospital 470, paa Balders Hospital 54, paa Rudolph Berghs Hospital 21, paa Københavns almindelige Hospital og Plejestiftelse 285 (deraf 43 Husfæller), i De Gamles Bys Sygeafdeling 450 Husfæller, paa Sundholm Sygehus 15, paa Rigshospitalet 422 og paa Afdelingen for Nerve- og neuro-kirurgiske Sygdomme paa Militærhospitalet 65 samt paa Føde- og Plejeafdelingerne 18 Kvinder og 129 Børn, paa St. Josephs Hospital 346, paa St. Elisabeths Hospital 91, paa Welanderhjemmet 1, paa Finsen-institutet 34 og paa Radiumstationen 56, paa Dronning Louises Børnehospital 64,

Døde pr. 100,000 Indbyggere	1931		1932		1933		1934		1935	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1. Vitia innata et morbi neonat.	48	32	52	35	51	26	54	29	63	30
2. Marasmus senilis	54	95	29	55	29	56	17	37	17	37
3. Febris typhoid.	1	1	1	1	»	»	1	»	»	1
4. Febris paratyphoid.	1	2	»	2	»	»	»	»	»	»
5. Morbilli	1	1	6	4	6	4	»	1	13	7
6. Scarlatina	1	»	»	1	2	1	4	2	8	8
7. Tussis convulsiva	7	4	9	11	2	1	4	2	9	6
8. Diphtheria	9	6	7	4	5	3	5	4	17	13
9. Influenza	14	16	18	29	25	33	2	3	9	6
10. Gastro-enterit. ac. infect.	14	9	14	6	7	6	9	7	12	9
11. Poliomyelitis ant. ac.	»	»	»	»	»	»	4	2	»	»
12. Encephalitis epidemic.	2	2	1	2	1	»	1	»	»	»
13. Meningit. cerebro-sp. epid.	2	2	2	1	2	1	3	1	2	2
14. Tuberculosis pulmonum	77	64	80	69	78	53	68	58	73	47
15. Tub. in aliis corp. partibus	17	15	12	16	12	13	12	8	10	9
16. Syphilis	5	4	4	2	»	1	3	2	1	1
17. Alii morbi infectionis	22	20	22	17	24	22	24	19	21	25
18. Cancer et Sarcoma	143	170	142	186	148	169	133	184	132	183
19. Alii tumores	11	16	11	18	16	15	12	11	14	17
20. Mb. sangv., nutrit. et secret. int.	24	32	27	38	27	32	24	34	31	45
21. Mb. system. nerv. et org. sens.	115	125	103	116	100	123	111	114	130	126
22. Morbus cordis	162	190	157	177	179	196	191	185	197	201
23. Alii morbi organ. circulat.	50	54	59	66	60	66	65	74	69	78
24. Bronchopneumonia	85	95	87	87	74	81	78	84	72	81
25. Pneumonia crouposa	32	21	20	15	24	17	23	18	32	18
26. Alii morbi organ. respirat.	28	23	29	24	28	24	24	21	32	18
27. Mb. organ. digestionis	60	53	65	49	67	48	60	52	52	51
28. Mb. organ. uropoet. et genit.	58	37	59	45	66	42	58	43	67	42
29. Septichaemia puerperalis	»	4	»	4	»	3	»	4	»	6
30. Alii morbi gravidar. et puerp.	»	6	»	6	»	4	»	7	»	5
31. Mb. ossium, articul. et ext. part.	2	4	2	4	3	3	3	5	2	3
32. Alcoholismus chr.	3	»	2	»	2	»	4	»	3	»
33. Aliae intoxicationes chr.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
34. Casus mortiferi (incl. homicid.)	37	21	31	21	32	21	32	19	34	23
35. Suicidium	37	16	50	12	45	18	41	17	46	21
36. Causa mortis non indicata	35	20	35	17	34	20	32	16	33	21
Omnes causæ mortis	1159	1161	1138	1140	1149	1101	1104	1077	1210	1121

paa Militærhospitalet 23 (ekskl. 75 fra Rigshospitalets Nerveafdeling og den kommunale Afdeling) og paa Hømøopatisk Hospital 12.

Antallet af Dødsfald paa Hospitalerne udgjorde ca. 70 pCt. af samtlige Dødsfald mod henholdsvis 64, 63, 68, 68 og 66 i de foregaaende 5 Aar.

Af *medikolegale Dødsattester*, som i Henhold til Lov af 5. Maj 1875 skal udstedes i Tilfælde af Selvmord, saavel som naar Lig opdrive, Personer eller Fostre findes døde, eller naar Mennesker omkommer ved ulykkelig Hændelse, samt naar ellers Undersøgelse er indledet af det Offentlige i Anledning af et indtruffet Dødsfald, indkom i Aaret 1935 ialt 569 eller betydeligt flere end i de nærmest forudgaaende Aar.

Ifølge Mortalitetstabellen omkom der 185 Personer ved ulykkelig Hændelse, heri indbefattet et Tilfælde af Drab, eller lidt flere end i de nærmest forudgaaende Aar. Heraf omkom 12 Mænd og 2 Kvinder ved Drukning, 4 Mænd og 3 Kvinder ved Kvælning eller Ihjælling (heraf 6 spæde Børn), 7 Mænd og 7 Kvinder ved Forbrænding, 1 Kvinde ved Hedeslag, 9 Mænd og 4 Kvinder ved Forgiftning (deraf 1 Mand ved Kulilte i Automobilgarage, 5 Mænd og 3 Kvinder ved Belysningsgas og 3 Mænd og 1 Kvinde ved forskellige Gifte). 68 Mænd og 59 Kvinder omkom ved Ulykkestilfælde af forskellig Art og 3 Mænd og 5 Kvinder

uden nærmere Angivelse af Dødsarsagen. — Ifølge Politiets Aarsberetning omkom i 1935 ialt 32 Personer ved Færdselsulykker mod henholdsvis 61, 45, 34, 32, 34 og 35 i Aarene 1929 til 1934.

Der forøvedes i Aarets Løb 217 *Selv mord* eller en Del flere end i de to nærmest foregaaende Femaar, der havde henholdsvis 157 og 182. Heraf forøvedes 140 af Mænd og 77 af Kvinder. 6 Mænd og 4 Kvinder aflivede sig ved Drukning, 38 Mænd og 6 Kvinder ved Hængning, 1 Mand ved Kvæstelse, 2 ved Stiksaar og 1 ved Skydning; 86 Mænd og 60 Kvinder tog sig af Dage ved Gift, deraf 65 Mænd og 40 Kvinder ved Belysningsgas, 12 Mænd og 11 Kvinder ved Veronal eller dermed beslægtede Sovemidler, 1 Mand og 3 Kvinder ved Morfin eller andre Opiater, 2 Mænd og 1 Kvinde ved Nikotin, 2 Kvinder ved Stryknin, 1 Mand og 1 Kvinde ved Kloral, 1 Mand ved Cyankalium, 1 Kvinde ved Sublimat og 4 Mænd og 1 Kvinde ved ubekendt Gift; 3 Mænd aflivede sig ved Overkørsel paa Jernbanen, 2 Mænd og 6 Kvinder ved Nedstyrtning og 1 Mand og 1 Kvinde paa ikke nærmere angivet Maade.

Der blev foretaget medikolegalt Ligsyn ved samtlige *Selv mord* og Drab samt ved 142 Dødsfald ved uheldelig Hændelse, men ikke i 42 Tilfælde, hvor Døden først indtraf efter nogen Tids Forløb og under Lægebehandling. Desuden blev der foretaget medikolegalt Ligsyn ved 209 Dødsfald, af hvilke 98 skyldtes forskellig Sygdom, medens der i 111 Tilfælde ikke kunde paavises nogen bestemt Dødsarsag.

Ved 121 Dødsfald blev der foretaget legal Obduktion.

Dødfødte.

Foruden de allerede omtalte 10,577 levendefødte Børn blev der i 1935 bragt 300 dødfødte Børn til Verden. De i den foreskrevne Generaltabel over dødfødte forlangte Oplysninger om Køn og Legitimitet samt om Arten og Hyppigheden af anvendt Kunsthjælp m. m. er i nedenstaaende Tabel sammenstillet med tilsvarende Oplysninger fra foregaaende Aar.

General- tabel over Dødfødte	Fosterets Modenheds Grad								Med Tegn til For- raadnelse	Fødslen fuldførtes ved								Totalsummen af dødfødte Børn					
	For tidlig født				Fuldbaaret					Na- turen	Instru- men- ter		Ven- ding		Frem- træk- ning		Ægte		Uægte		Tilsammen		
	Ægte		Uægte		Ægte		Uægte				Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		Dreng	Pige
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige															
gennemsnitlig	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige				
1903—1907	60	42	23	20	62	49	18	14	139	113	95	20	12	14	7	16	10	122	91	41	34	288	
1908—1912	45	45	27	23	70	52	16	16	135	105	96	24	14	12	13	17	13	115	97	43	39	294	
1913—1917	49	45	29	30	66	50	28	16	138	111	101	29	16	14	10	18	14	115	95	57	46	313	
1918—1922	49	47	23	23	84	65	24	18	141	110	106	33	19	16	15	20	14	133	112	47	41	333	
1923—1927	46	42	20	18	62	47	14	11	105	83	80	31	19	9	6	19	13	108	89	34	29	260	
1928—1932	39	34	15	13	50	46	12	8	83	67	61	21	15	9	7	20	18	89	80	27	21	217	
1933	39	47	16	12	70	46	15	5	94	80	68	25	15	11	9	23	18	109	93	31	17	250	
1934	49	52	16	20	65	43	12	4	94	78	64	24	16	15	12	25	27	114	95	28	24	261	
1935	51	52	19	16	90	48	16	8	111	102	81	35	17	10	12	29	14	141	100	35	24	300	

I efterfølgende Tabel gives for en Aarrække en Oversigt over Forholdet mellem Antallet af Dreng og Piger og mellem Antallet af i og udenfor Ægteskab fødte blandt dødfødte Børn.

	Af 1000 dødfødte var				Af 1000 ufuldbaarne dødfødte var				Af 1000 fuldbaarne dødfødte var			
	Md.	Kv.	ægte	uægte	Md.	Kv.	ægte	uægte	Md.	Kv.	ægte	uægte
1903—1907	566	434	737	263	571	429	700	300	561	439	777	223
1908—1912	538	462	724	276	514	486	645	355	560	440	794	206
1913—1917	550	450	672	328	509	491	615	385	589	411	725	275
1918—1922	539	461	733	267	506	494	673	327	563	437	778	222
1923—1927	545	455	758	242	523	477	698	302	566	434	815	185
1928—1932	535	465	778	222	534	466	724	276	537	463	825	175
1933	560	440	808	192	482	518	754	246	625	375	853	147
1934	548	452	801	199	474	526	737	263	621	379	871	129
1935	587	413	803	197	655	345	852	148	507	493	746	254

I Forhold til det samlede Antal af levendefødte og dødfødte Børn var Antallet af dødfødte lidt større end sædvanligt.

	Drenge	Piger	Ægte	Uægte	Ialt
1903—1907	26,4 p. m.	21,1 p. m.	23,8 p. m.	24,7 p. m.	23,6 p. m.
1908—1912	24,9 —	22,6 —	23,4 —	24,8 —	23,8 —
1913—1917	28,0 —	24,0 —	24,2 —	30,8 —	26,0 —
1918—1922	28,1 —	25,6 —	25,9 —	30,1 —	26,9 —
1923—1927	23,8 —	20,8 —	21,6 —	26,5 —	22,0 —
1928—1932	23,7 —	21,6 —	23,3 —	21,6 —	22,6 —
1933	28,1 —	23,7 —	26,9 —	21,5 —	26,0 —
1934	26,7 —	23,7 —	25,1 —	26,1 —	25,3 —
1935	31,8 —	23,6 —	27,2 —	29,2 —	27,6 —

Efter de fra Læger og Jordemødre indkomne Anmeldelser om Dødfødsler kan der til det her meddelte endnu føjes følgende nærmere Oplysninger om forskellige Omstændigheder ved dem:

Ansigts- og Pandestilling forekom hver 2 Gange, Forisestilling 5 Gange, Tværleje 1 og Skraaleje 11 Gange, Underkropstilling 3, Sædestilling 37, Sædefodstilling 3, Fodstilling 10 Gange og Knæstilling 1 Gang. Navlesnoren var omslynget 17 og fremfalden 11 Gange, Moderkagen var forliggende 9 Gange og løsnedes 20 Gange for tidligt. I 7 Tilfælde var der mekanisk Misforhold og i 3 Tilfælde Blødning. Syfilis forekom 1 Gang, Eklampsi 5 og anden Sygdom hos Moderen 8 Gange. Anencefali forekom 8 og anden Misdannelse 12 Gange. I 19 Tilfælde var Fødslen langvarig og besværlig, og i 17 Tilfælde foretoges der Perforation eller anden Operation paa Fosteret.

Mødrenes Alder opgives saaledes:

Under 20 Aar	20	35—40 Aar	49
20—25 Aar	63	40—45 —	22
25—30 —	76	uangivet	1
30—35 —	69	Ialt...	300

Sygdomsforhold.

Af Stadens Læger og fra dens Hospitaler blev der i Henhold til Epidemi-lovens § 24 i Aarets Løb til Stadslægen anmeldt 80,385 Sygdomstilfælde, deraf 71,919 af epidemiske Sygdomme. I Forhold til det for 1. Juli beregnede Middel-folketal for Aaret — 662,200 — udgjorde den epidemiske Sygdomskvotient saaledes 109 pro mille, hvilket var betydeligt mere end det usædvanligt lave Tal for 1934 — 68 pro mille —, men mindre end i 1933, der havde 116 pro mille, og Sundhedstilstanden maa i det hele kunne betegnes som normal.

Aarligt Gennemsnit	Middel-folketal	Alle anmeldte Sygdomstilfælde	Tilfælde af epidemiske Sygdomme	pr. 1000 Indbyggere
1877—1881	234850	45945	38167	163
1882—1886	280054	52933	42767	153
1887—1891	312859	62586	54437	174
1892—1896	333835	58873	51695	155
1897—1902	365152	53233	44733	123
1903—1907	426540	53365	44314	104
1908—1912	462161	58516	45706	99
1913—1917	506390	59293	45334	90
1918—1922	561344	100913	84124	150
1923—1927	588000	65177	55478	95
1928—1932	615620	73379	64011	103
1933	637700	80796	73788	116
1934	649700	51988	44589	68
1935	662200	80385	71919	109

Den efterfølgende tabellariske Oversigt udviser, hvor mange epidemiske Sygdomstilfælde der gennemsnitligt blev anmeldt hver Dag i Aarets forskellige Maaneder og i hele Aaret, sammenholdt med 1933 og 1934 og med Gennemsnittet for de seks forudgaaende Femaar.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	185	197	157	125	105	96	74	97	94	99	114	119	121
1908—1912	209	182	143	121	108	100	76	110	106	95	127	127	125
1913—1917	172	179	177	149	117	99	73	86	94	109	119	120	124
1918—1922	448	442	204	156	119	87	176	134	123	415	251	219	230
1923—1927	302	244	232	162	127	82	59	69	102	123	158	158	154
1928—1932	542	382	226	158	139	87	56	79	111	120	135	141	175
1933	911	487	149	109	103	78	58	80	113	134	137	111	202
1934	154	140	133	119	99	102	91	133	173	167	186	231	142
1935	338	429	403	184	141	105	73	150	140	127	156	133	197

1) Epidemiske Sygdomme.

Af de Sygdomme, som i Henhold til Epidemilovens § 6 altid skal gøres til Genstand for offentlig Behandling, forekom der ingen i 1935.

Tyfoid Feber (Febris typhoidea) forekom kun sjældent. Der blev ialt anmeldt 9 Tilfælde, hvorom nærmere i 4de Sanitetslæges Beretning.

Paratyfus (Febris paratyphoidea) var ligeledes kun lidet udbredt. Der blev ligesom i 1934 kun anmeldt 18 Tilfælde mod 29 i 1933, 220 i 1932 og 139 i 1931, og der var ingen tydelig epidemisk Ophobning. Sygdommen medførte et enkelt Dødsfald.

15 af Tilfældene behandlede paa Hospital.

Af **Svingefeber** (Febris undulans), for hvilken Sygdom der ikke er foreskrevet særlig Anmeldelsespligt, blev der paa Statens Seruminstitut diagnosticeret 48 Tilfælde mod 39 i 1934, 44 i 1933, 31 i 1932 og 35 i 1931.

Paa Statens Seruminstitut blev der i Aarets Løb undersøgt ialt 1627 Blodprøver for Vidals Reaktion, hvoraf 51 gav positiv Reaktion for tyfoid Feber, 40 for Paratyfus, 9 ved Gastroenteritis af Paratyfusgruppen, 98 ved Svingefeber og 13 ved Dysenteri.

Paradysenteri optraadte som ret betydelig Epidemi, idet der ialt blev anmeldt 309 Tilfælde, deraf 148 i Januar og 19 i Februar, 29 i Juli, 43 i August

og 22 i September. Henimod Halvdelen af samtlige Tilfælde anmeldtes fra Østerbro. Om Sygdommens epidemiologiske Forhold henvises til 4de Sanitetslæges Beretning. Sygdommen medførte to Dødsfald.

Paa Hospital behandlede 277 Tilfælde.

Epidemisk Hjerne-Rygmarvsbetændelse (Meningitis cerebro-spinalis epidemica) forekom med 11 Tilfælde, det laveste Antal i en meget lang Aarrække, alene med Undtagelse af 1933, der kun havde 8 Tilfælde, men Sygdommen var som sædvanligt alvorlig. Der døde ialt 15, af hvilke mindst 4 havde været anmeldte i 1934. Samtlige Tilfælde behandlede paa Hospital.

Paa Statens Seruminstitut blev der foretaget 22 Undersøgelser af Spinalvæske, hvoraf 4 med positivt Resultat, og 6 Podninger fra Svælget, hvoraf 1 positiv.

Akut spinal Børnelammelse (Poliomyelitis anterior acuta) var ret udbredt. Der blev ialt anmeldt 47 Tilfælde, hvilket dog var betydeligt færre end i 1934, der havde 161 Tilfælde, og der døde kun 2 af de angrebne. Med Undtagelse af et enkelt Tilfælde i Maj, forefaldt alle de andre i Efteraarsmaanederne, nemlig 14 i August, 30 i September og 2 i Oktober. Nærmere Oplysninger om Sygdommens epidemiiske Forhold findes i 4de Sanitetslæges Beretning.

Af **Sovesyge** (Encephalitis epidemica) blev der kun anmeldt et enkelt Tilfælde.

Hikkesyge (Singultus epidemica) var ligeledes sjælden. Der blev kun anmeldt 4 Tilfælde.

Ondartet Halsyge (Diphtheria faucium et laryngis) optraadte med noget større Hyppighed end i noget Aar siden 1928. Der blev ialt anmeldt 2434 Tilfælde eller ca. 3,7 pr. 1000 Indbyggere, et Antal, der dog ikke var væsenligt højere end gennemsnitligt i de sidste 40 Aar.

Diphtheria faucium et laryngis	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	942	4.0	137	14.6	5.9
1882—1886	1002	3.6	152	13.2	5.4
1887—1891	3486	11.1	424	12.2	13.6
1892—1896	2729	8.2	250	9.2	7.5
1897—1902	1565	4.3	81	5.2	2.2
1903—1907	915	2.2	35	3.8	0.9
1908—1912	1358	2.9	44	3.2	0.9
1913—1917	1259	2.5	32	2.6	0.6
1918—1922	2347	4.2	50	2.1	0.9
1923—1927	1698	2.9	35	2.1	0.6
1928—1932	1835	3.0	53	3.3	0.9
1933	870	1.4	23	2.6	0.4
1934	1053	1.6	29	2.8	0.4
1935	2434	3.7	96	4.0	1.1

Der døde ialt 96 eller næsten 4 pCt. af de angrebne, hvilket var noget mere end det siden Aarhundredskiftet sædvanlige.

Der blev som sædvanligt i de senere Aar anmeldt flest Tilfælde i den kolde Aarstid uden nogen tydelig epidemisk Ophobning, og Sygdommen havde saaledes fremdeles i Modsætning til, hvad der tidligere var Tilfældet, Karakter af en Sæsons sygdom.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	89	77	78	68	69	73	75	68	72	105	113	116	1002
1887—1891	324	280	306	273	281	325	306	255	250	280	305	300	3486
1892—1896	261	230	272	222	231	250	226	187	190	217	222	222	2729
1897—1902	167	144	150	134	131	124	98	104	114	129	141	129	1565
1903—1907	106	81	86	74	72	64	52	56	61	83	86	93	915
1908—1912	168	132	134	122	104	94	60	69	96	122	127	130	1358
1913—1917	144	119	99	93	81	79	54	71	101	126	156	135	1259
1918—1922	282	239	219	178	143	132	91	127	183	240	260	251	2347
1923—1927	197	132	146	111	106	88	67	84	114	193	242	218	1698
1928—1932	232	178	171	120	104	102	66	88	141	190	204	237	1835
1933	172	104	108	59	51	57	30	24	33	102	80	50	870
1934	32	56	64	37	54	46	26	56	92	126	200	264	1053
1935	278	244	270	252	239	129	64	73	153	217	290	225	2414

2414 Tilfælde behandlede paa Hospital.

Paa Laboratoriet for Difteridiagnostik paa Blegdamshospitalet blev der undersøgt 13,985 Kulturer, af hvilke 670 indeholdt Difteribaciller.

Af Skarlagensfeber (Scarlatina) blev der i 1935 anmeldt adskilligt flere Tilfælde end i noget Aar siden 1921, nemlig 2550 mod gennemsnitligt 600 i Aarene 1923 til 1932, 1164 i 1933 og 2042 i 1934. Der døde 53 eller over 2 pCt. af de angrebne eller mere end dobbelt saa mange som gennemsnitligt i en længere Aarrække.

Scarlatina	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	1040	4.4	77	7.4	3.3
1882—1886	1127	4.5	51	4.7	1.8
1887—1891	1623	5.2	101	6.2	3.2
1892—1896	2603	7.8	94	3.6	2.8
1897—1902	2019	5.6	44	2.2	1.4
1903—1907	1392	3.8	20	1.5	0.5
1908—1912	2272	4.9	71	3.1	1.5
1913—1917	1574	3.1	32	2.0	0.6
1918—1922	2230	4.0	19	0.9	0.8
1923—1927	705	1.2	6	0.9	0.1
1928—1932	493	0.8	3	0.4	0.1
1933	1164	1.8	8	0.7	0.1
1934	2042	3.1	19	0.9	0.3
1935	2550	3.7	53	2.1	0.4

Denne udtalt epidemiske Optræden af Sygdommen begyndte allerede i September 1934 og kulminerede i November med 454 anmeldte Tilfælde. I 1935

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	90	83	82	73	87	84	85	78	97	125	120	122	1127
1887—1891	173	138	138	98	69	109	127	106	140	161	182	181	1623
1892—1896	300	247	231	198	179	187	159	133	181	234	272	281	2603
1897—1902	204	157	162	130	163	174	137	138	178	189	202	183	2019
1903—1907	136	117	105	97	81	89	86	117	142	151	152	121	1392
1908—1912	263	215	188	183	177	141	133	151	197	190	212	220	2272
1913—1917	130	121	121	111	92	87	92	158	156	197	174	135	1574
1918—1922	265	224	197	135	132	109	92	140	205	254	248	229	2230
1923—1927	61	46	49	48	46	44	31	49	67	90	97	77	705
1928—1932	52	40	39	35	33	25	16	32	52	59	62	48	493
1933	71	63	74	72	71	70	37	86	135	193	164	128	1164
1934	118	89	132	98	108	108	68	116	246	280	454	225	2042
1935	294	232	284	294	262	171	101	163	197	216	187	149	2550

holdt Antallet sig i de første 5 Maaneder mellem 250 og 300 Tilfælde, hvorefter det gik ned til 101 i Juli for atter at stige noget i Aarets sidste Halvdel, og Epidemien har først tabt sig kendeligt i Foraaret 1936.

Paa Hospital behandlede 2446 Tilfælde.

Mæslinger (Morbilli), som i Slutningen af 1934 optraadte epidemisk med hurtig Stigning til 434 anmeldte Tilfælde i November og 2351 i December, bredte sig yderligere i Begyndelsen af 1935 med 4814 Tilfælde i Januar og 4223 i Februar, men derefter tabte Epidemien sig lige saa hurtigt, som den var begyndt,

Morbilli	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1882—1886	3281	11.7	138	4.2	4.9
1887—1891	4126	13.2	180	4.4	5.7
1892—1896	3780	11.3	92	2.4	2.8
1897—1902	2985	8.2	71	2.4	1.9
1903—1907	3803	8.9	70	1.8	1.7
1908—1912	3319	7.2	47	1.4	1.0
1913—1917	3743	7.4	50	1.3	1.0
1918—1922	3700	6.6	30	0.8	0.5
1923—1927	4955	8.5	48	1.0	0.8
1928—1932	3864	6.2	36	0.7	0.7
1933	3562	5.6	31	0.9	0.5
1934	2929	4.3	4	0.1	0.1
1935	11619	17.5	65	0.6	0.1

og i Efteraarsmaanederne var Sygdommen endog sjælden. Det samlede Antal af anmeldte Tilfælde blev 11619, der i Forhold til Folkemængden er det største siden 1890.

Morbilli	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	387	614	485	216	83	74	99	96	99	241	499	387	3281
1887—1891	127	78	79	128	231	430	539	357	462	868	561	266	4126
1892—1896	233	182	241	380	373	338	226	112	148	372	608	568	3780
1897—1902	527	438	386	250	179	172	108	61	80	137	266	380	2985
1903—1907	398	316	358	408	467	448	295	118	122	209	313	359	3803
1908—1912	339	289	328	367	517	589	331	117	82	78	134	149	3319
1913—1917	372	440	468	380	466	479	285	123	90	149	201	290	3743
1918—1922	700	402	318	300	363	273	159	61	66	148	342	567	3700
1923—1927	842	531	334	209	205	196	139	100	197	432	805	963	4955
1928—1932	834	766	687	494	307	163	70	45	59	96	151	192	3864
1933	712	618	816	676	452	159	61	20	20	15	6	7	3562
1934	12	10	11	11	7	7	7	9	23	47	434	2351	2929
1935	4814	4223	1625	421	210	121	64	43	20	25	17	36	11619

Der døde 65 eller henimod 6 pr. 1000 angrebne, hvilket var en Del flere end sædvanligt i de senere Aar, men kun en Syvendedel af Tallet for et halvt Hundrede Aar siden.

Paa Hospital behandlede 853 Tilfælde, deraf 5 paa Militærhospitalet.

Kighoste (Tussis convulsiva) forekom lidt hyppigere end sædvanligt i de senere Aar, men dog kun i Aarets første Maaneder med udtalt epidemisk Karakter i Fortsættelse af en mindre Epidemi i Slutningen af 1934. Det samlede Antal af anmeldte Tilfælde blev 2064 eller lidt over 3 pr. 1000 Indbyggere.

Tussis convulsiva	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	af 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1882—1886	1722	6.1	124	7.2	4.4
1887—1891	2024	6.5	157	7.5	5.0
1892—1896	1824	5.5	125	6.9	3.7
1897—1902	1559	5.1	143	7.6	3.9
1903—1907	1876	4.4	127	6.8	3.0
1908—1912	1663	3.8	125	7.5	2.7
1913—1917	1699	3.4	118	7.0	2.5
1918—1922	1941	3.5	67	3.5	1.2
1923—1927	1618	2.8	49	3.0	0.8
1928—1932	1644	2.7	46	2.7	0.7
1933	520	0.8	12	2.8	0.2
1934	1870	2.9	18	1.0	0.3
1935	2064	3.1	47	2.8	0.7

Hen paa Sommeren tabte Sygdommen sig godt, men i Aarets sidste Maaneder blussede den atter lidt op, og dens epidemiske Karakter holdt sig i Løbet af Foraaret 1936.

Tussis conv.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	158	130	142	134	119	128	131	150	130	142	182	175	1722
1887—1891	221	227	212	197	179	161	143	137	110	125	166	146	2024
1892—1896	143	141	168	179	171	178	164	166	140	138	131	104	1824
1897—1902	120	93	123	130	137	145	146	165	164	133	114	90	1559
1903—1907	163	156	195	192	186	174	136	148	115	129	135	149	1876
1908—1912	173	152	149	128	146	157	142	148	130	97	120	121	1663
1913—1917	242	231	191	177	123	97	82	98	88	100	126	145	1699
1918—1922	65	69	70	88	100	114	139	227	225	303	306	234	1941
1923—1927	253	162	160	103	104	96	87	103	111	145	162	131	1618
1928—1932	197	202	187	154	112	85	62	87	94	127	167	169	1644
1933	83	53	54	33	34	21	23	32	31	38	68	50	520
1934	64	60	58	91	125	216	241	187	177	235	201	215	1870
1935	286	260	227	141	124	81	103	125	151	179	223	174	2064

Antallet af Dødsfald var 47 eller omtrent som sædvanligt i de senere Aar. Paa Hospital behandlede 369 Tilfælde.

Statens Seruminstitut foretog i Aarets Løb 1453 Undersøgelser for Kighostebaciller, deraf 776 med positivt Resultat.

Rosen (Erysipelas) forekom lidt hyppigere end sædvanligt i de senere Aar, men dog fremdeles saa sjældent, at der nu kun anmeldes en Syvendedel af det Antal Tilfælde, der blev anmeldt for 50—60 Aar siden. Antallet af Dødsfald var 20.

Erysipelas	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	978	4.2	35	3.6	1.5
1882—1886	992	3.5	37	3.7	1.3
1887—1891	848	2.7	33	3.8	1.1
1892—1896	656	2.0	28	3.7	0.8
1897—1902	625	1.7	18	2.8	0.5
1903—1907	657	1.5	27	4.1	0.6
1908—1912	547	1.2	22	4.0	0.5
1913—1917	532	1.1	21	3.9	0.4
1918—1922	438	0.8	16	3.7	0.3
1923—1927	365	0.6	11	3.0	0.2
1928—1932	351	0.6	12	3.5	0.2
1933	304	0.5	9	3.0	0.1
1934	338	0.5	14	4.1	0.2
1935	410	0.6	20	4.9	0.3

Paa Hospital behandlede 214 Tilfælde, deraf et paa Militærhospitalet.

Faaresyge (Parotitis epidemica, Angina parotidea), som i de to nærmest forudgaaende Aar optraadte i ret store Epidemier, forekom kun forholdsvis sjældent. Der blev ialt anmeldt 283 Tilfælde, hovedsagelig i Aarets første og sidste Maaneder.

Parotitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1920	91	67	49	55	48	39	16	19	31	45	70	93	623
1921	180	227	248	194	147	109	42	32	34	38	45	45	1341
1922	117	68	92	79	53	38	11	5	20	18	45	73	619
1923	105	74	116	168	150	106	36	35	49	51	86	111	1087
1924	96	198	175	115	95	46	11	11	13	21	29	14	824
1925	21	32	43	27	30	36	9	10	14	42	120	117	501
1926	131	136	231	250	218	154	50	41	48	94	200	225	1778
1927	299	182	200	215	167	111	28	13	15	10	20	33	1293
1928	15	28	21	27	15	15	12	10	18	56	162	336	715
1929	613	777	829	959	718	304	83	29	55	63	54	59	4543
1930	98	97	101	95	55	44	19	22	20	33	47	36	687
1931	69	66	69	60	60	33	8	7	9	29	26	37	471
1932	60	53	46	68	45	37	17	13	16	40	76	110	581
1933	184	129	238	303	378	203	58	36	70	83	155	171	2008
1934	245	265	193	182	117	68	19	6	19	23	20	18	1175
1935	28	37	31	21	15	14	7	12	21	25	43	29	283

Paa Hospital behandlede 12 Tilfælde, deraf 9 paa Militærhospitalet.

Barsel-feber (Febris s. septichæmia puerperalis) anmeldes som oftere omtalt i Aarsberetningen nu saa sjældent, at Sygdommen ikke længere har nogen medicinal-statistisk Interesse. Der blev kun anmeldt 13 Tilfælde, men da der indtraf 21 Dødsfald — deraf 7 efter Abort —, maa adskillige Tilfælde ikke være anmeldt.

Gigtfeber (Febris rheumatica) forekom lidt hyppigere end i de to nærmest forudgaaende Aar, der havde færre anmeldte Tilfælde end nogensinde noteret. Der blev ialt anmeldt 455 Tilfælde og 13 Dødsfald.

Febris rheumatica	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaarlgt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	1059	4.5	13	1.2	0.6
1882—1886	1158	4.1	18	1.6	0.6
1887—1891	1087	3.5	17	1.6	0.5
1892—1896	934	2.8	18	1.9	0.5
1897—1902	1083	3.0	23	2.1	0.6
1903—1907	971	2.8	14	1.4	0.5
1908—1912	916	2.0	15	1.6	0.3
1913—1917	823	1.6	10	1.2	0.2
1918—1922	709	1.8	13	1.8	0.2
1923—1927	558	1.0	9	1.6	0.2
1928—1932	459	0.8	11	2.6	0.2
1933	294	0.5	10	3.4	0.2
1934	294	0.4	9	3.1	0.2
1935	455	0.7	13	2.8	0.2

De fleste Tilfælde blev som sædvanligt anmeldt i Foraars- og Efteraarsmaanederne.

Febris rheumatica	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	100	88	94	91	90	88	55	64	67	75	82	72	971
1908—1912	94	80	96	93	84	71	53	51	69	69	77	79	916
1913—1917	77	70	74	74	80	73	61	53	57	65	70	71	823
1918—1922	76	67	71	65	58	58	37	32	50	58	68	68	709
1923—1927	59	46	49	50	49	40	37	39	38	49	54	49	558
1928—1932	46	45	48	45	53	36	25	23	30	34	36	37	459
1933	27	23	31	27	29	22	17	28	17	27	20	26	294
1934	35	27	20	29	33	12	12	21	25	23	27	30	294
1935	36	33	52	49	36	30	20	22	51	54	40	32	455

Paa Hospital behandlede 197 Tilfælde, deraf 7 paa Militærhospital.

Krupøs Lungebetændelse (Pneumonia crouposa) optraadte i 1935 med samme ringe Hyppighed som i de nærmest forudgaaende Aar, idet der kun blev anmeldt 331 Tilfælde mod henholdsvis 300, 259 og 318 i Aarene 1932 til 1934 eller omtrent 5 pr. 10,000 Indbyggere, mindre end en Fjerdedel af det gennemsnitlige Antal i Aarene omkring Aarhundredskiftet. Dødeligheden var dog ligesom i de senere Aar ret betydelig. Der døde 162 eller omtrent Halvdelen af de angrebne, hvilket dog næppe er fordi Sygdommen nu er mere ondartet end tidligere, men antageligt en Følge af, at den nu diagnosticeres med større Bestemthed, saaledes at lettere eller tvivlsomme Tilfælde ikke medregnes, men sædvanligvis anmeldes som katarrhalsk Lungebetændelse eller Influenza. I det hele kan disse Sygdomme som nærmere udviklet i Aarsberetningen for 1934 vanskeligt gøres til Genstand for nøjagtig medicinal-statistisk Behandling.

Pneumonia crouposa	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1887—1891	1395	4.5	293	21.0	0.9
1892—1896	1090	3.3	189	17.3	0.6
1897—1902	913	2.5	156	17.1	0.6
1903—1907	959	2.3	167	17.4	0.4
1908—1912	1014	2.2	216	21.3	0.5
1913—1917	1097	2.2	228	20.8	0.5
1918—1922	1009	1.8	166	16.5	0.3
1923—1927	583	1.0	152	26.1	0.3
1928—1932	457	0.7	165	36.7	0.3
1933	259	0.4	126	48.6	0.2
1934	318	0.5	131	41.2	0.2
1935	331	0.5	162	48.9	0.2

De anmeldte Tilfældes Fordeling efter Aldersklasser var omtrent som sædvanligt.

Pneumonia crouposa	0—1 Aar	1—5 Aar	5—15 Aar	15—65 Aar		over 65 Aar		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	28	128	178	358	191	31	44	959
1908—1912	23	113	178	413	200	36	51	1014
1913—1917	30	108	179	476	226	35	43	1097
1918—1922	16	75	140	434	283	22	39	1009
1923—1927	6	40	84	239	162	26	26	583
1928—1932	4	24	62	200	124	19	23	457
1933	4	21	33	109	67	16	13	259
1934	4	15	35	145	87	12	20	318
1935	6	16	73	127	80	16	13	331

De fleste Tilfælde blev anmeldt i Foraarsmaanederne, af hvilke Marts, April og Maj havde henholdsvis 45, 37 og 42, medens Juli, August og September kun havde henholdsvis 12, 16 og 13 anmeldte Tilfælde.

Pneumonia crouposa	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	92	81	111	121	110	97	51	46	58	59	60	72	959
1908—1912	100	104	117	130	114	86	54	39	55	64	74	77	1014
1913—1917	95	102	127	141	120	98	67	48	63	79	73	83	1097
1918—1922	90	85	92	79	98	83	71	47	52	149	91	72	1009
1923—1927	56	52	66	62	57	45	37	28	30	40	48	62	583
1928—1932	51	47	58	62	45	29	22	19	22	30	32	39	457
1933	39	16	17	28	27	18	5	9	11	28	29	32	259
1934	49	21	21	36	33	18	23	18	17	24	24	34	318
1935	25	36	45	37	42	27	12	16	13	23	29	26	331

Paa Hospital behandlede 104 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Katarrhalsk Lungebetændelse (Pneumonia catarrhalis et Bronchitis capillaris) optraadte med lidt flere anmeldte Tilfælde end i de to nærmest forudgaaende Aar, men ellers mindre hyppigt end i en meget lang Aarrække. Der blev ialt anmeldt

Pneumonia catarrhalis	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaarlgt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1887—1891	1438	4.6	305	21.2	1.0
1892—1896	1418	4.2	432	30.5	1.3
1897—1902	1707	4.6	467	27.4	1.3
1903—1907	1966	4.6	445	22.6	1.0
1908—1912	1985	4.3	459	23.1	0.9
1913—1917	2376	4.7	513	21.6	1.0
1918—1922	3135	5.6	536	17.1	1.0
1923—1927	2147	3.7	568	26.5	1.0
1928—1932	1854	3.0	572	30.3	0.9
1933	1727	2.9	497	28.8	0.8
1934	1523	2.4	527	34.6	0.8
1935	1999	3.0	509	25.5	0.8

1999 Tilfælde, svarende til 3 pro mille af Befolkningen. Fordelingen paa de forskellige Aldersklasser var den sædvanlige, men Sygdommen egner sig som oftere omtalt ikke til nærmere medicinal-statistisk Behandling.

Pneumonia catarrhalis	0—1 Aar	1—5 Aar	5—15 Aar	15—65 Aar		over 65 Aar		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	428	621	245	225	280	51	116	1966
1908—1912	391	575	252	261	283	81	141	1985
1913—1917	451	616	298	387	356	93	175	2376
1918—1922	396	632	393	663	780	105	167	3135
1923—1927	266	544	325	358	404	85	155	2147
1928—1932	189	359	267	311	414	104	209	1854
1933	190	307	203	314	414	125	174	1727
1934	156	323	219	260	321	84	160	1523
1935	177	429	368	349	415	88	173	1999

De fleste Tilfælde blev anmeldt i Aarets første Maaneder, de færreste som sædvanligt i Sommermaanederne.

Pneumonia catarrh.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	255	214	268	246	172	124	80	76	93	113	142	184	1966
1908—1912	268	260	235	199	166	118	96	67	90	109	172	205	1985
1913—1917	301	266	344	355	221	142	98	65	100	159	153	172	2376
1918—1922	331	452	357	330	257	129	101	106	124	397	285	265	3135
1923—1927	282	235	297	222	162	98	80	88	116	155	193	220	2147
1928—1932	283	210	207	173	150	95	63	57	86	137	169	223	1854
1933	377	258	149	99	94	93	44	62	91	169	168	123	1727
1934	131	125	115	108	90	119	120	92	128	151	178	166	1523
1935	252	244	270	222	213	124	44	66	88	109	169	198	1999

Antallet af Dødsfald var 509, deraf 311 over 65 Aar.

Paa Hospital behandlede 763 Tilfælde, deraf 34 paa Militærhospitalet.

Akut Brystkatarrh (Tracheo-bronchitis acuta) forekom lidt hyppigere end i 1933 og 1934, idet der blev anmeldt 6053 Tilfælde mod henholdsvis 5299 og 5164, men Sygdommen anmeldes dog tremdeles langt sjældnere end tidligere.

Tracheo-bronchitis	Anmeldte Tilfælde	af 1000 Indbyggere	Dødsfald	af 1000 anmeldte
1882—1886	11891	42.5	71	6.0
1887—1891	11087	35.4	67	6.0
1892—1896	10054	30.1	38	3.7
1897—1902	9293	25.4	39	4.1
1903—1907	8851	20.8	43	4.9
1908—1912	7988	17.8	51	6.4
1913—1917	8082	16.0	53	6.5
1918—1922	7260	12.9	35	4.9
1923—1927	7215	12.8	12	1.6
1928—1932	6014	10.0	19	3.1
1933	5299	8.8	19	3.0
1934	5164	7.9	14	2.7
1935	6053	9.0	14	2.3

Ligesom i de foregaaende Aar indkom den langt overvejende Del af Anmeldelserne i den kolde Aarstid.

Tracheo-bronchitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	1789	1385	1510	1115	857	569	393	317	452	768	1255	1482	11891
1887—1891	1585	1398	1296	1073	862	538	311	313	499	700	1062	1449	11087
1892—1896	1420	1230	1253	919	720	432	253	238	441	748	1147	1254	10054
1897—1902	1331	1195	1030	932	812	506	262	225	436	631	908	1028	9293
1903—1907	1370	1080	1126	930	677	457	240	240	387	625	778	941	8851
1908—1912	1386	1154	928	727	562	342	180	166	344	520	816	863	7988
1913—1917	1212	1027	1135	938	604	391	208	184	347	703	637	697	8082
1918—1922	882	828	851	839	621	356	206	206	371	636	743	721	7260
1923—1927	878	804	920	780	621	346	169	233	430	586	711	737	7215
1928—1932	848	662	646	597	472	286	164	188	350	509	608	690	6014
1933	883	551	516	386	324	203	123	170	352	650	626	515	5299
1934	506	413	409	411	338	342	206	288	489	604	594	564	5164
1935	762	714	763	575	498	270	163	197	327	468	654	662	6053

Antallet af Dødsfald var 14.

Paa Hospital behandlede 250 Tilfælde, deraf 47 paa Militærhospitalet.

Af **akut Halsbetændelse** (Angina tonsillaris) blev der anmeldt 17,099 Tilfælde, et usædvanligt stort Antal.

Anmeldte Tilfælde af Angina tonsillaris 1881—1935
paa 1000 Indbyggere.

1881 25.6	1891 25.5	1901 22.7	1911 26.9	1921 23.6	1931 21.1
1882 19.7	1892 25.2	1902 22.6	1912 20.1	1922 16.8	1932 18.0
1883 22.5	1893 27.8	1903 22.0	1913 17.6	1923 16.0	1933 18.6
1884 22.6	1894 24.5	1904 22.1	1914 21.3	1924 17.5	1934 20.4
1885 24.6	1895 18.1	1905 20.1	1915 24.3	1925 18.8	1935 25.7
1886 25.9	1896 22.0	1906 19.6	1916 19.2	1926 17.2	
1887 24.7	1897 23.9	1907 18.7	1917 21.1	1927 17.7	
1888 24.5	1898 22.8	1908 20.2	1918 15.0	1928 20.1	
1889 26.7	1899 24.2	1909 19.0	1919 21.0	1929 19.6	
1890 28.0	1900 19.5	1910 21.8	1920 24.7	1930 23.0	

Sygdommen er ikke særligt stærkt knyttet til nogen bestemt Aarstid. De fleste Tilfælde — 2769 — blev anmeldt i August, de færreste — 866 — i Juli.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	911	775	728	651	667	646	508	554	722	836	909	836	8743
1908—1912	1075	877	849	722	762	655	499	698	942	932	1017	887	9914
1913—1917	945	966	963	885	802	712	556	681	869	1040	1097	874	10389
1918—1922	1174	1189	994	813	757	695	563	742	1098	1123	1100	1128	11376
1923—1927	992	792	823	754	763	607	471	795	1014	1084	1162	999	10257
1928—1932	1160	972	1080	947	899	761	636	985	1310	1330	1325	1130	12535
1933	854	648	897	725	725	768	735	1107	1468	1525	1419	999	11870
1934	1104	951	896	811	844	801	785	1239	1743	1475	1367	1242	13258
1935	1368	1329	1455	1106	1172	1074	866	2769	1975	1464	1393	1128	17099

Der døde 34 af septisk Angina.

Paa Hospital behandlede 969 Tilfælde, deraf 213 paa Militærhospitalet.

Epidemisk Gulsot (Icterus catarrhalis, Hepatitis infectiosa) var ikke saa udbredt som i det foregaaende Aar, men der blev dog anmeldt 461 Tilfælde.

	0—1 Aar	1—5 Aar	5—15 Aar	15—65 Aar		Over 65 Aar		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1925	1	3	57	22	7	»	»	90
1926	»	3	6	10	2	1	1	23
1927	»	2	6	28	15	»	»	51
1928	2	2	21	38	22	1	1	87
1929	»	7	48	95	61	2	3	216
1930	3	20	155	99	117	4	5	403
1931	»	16	129	143	94	5	4	391
1932	»	12	70	109	72	2	4	269
1933	5	28	136	104	84	4	5	366
1934	6	58	369	124	158	3	2	720
1935	3	32	196	91	135	»	4	461

Sygdommen var i Modsætning til de foregaaende Aar ikke særlig udbredt i Efteraarsmaanederne.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1925	13	6	7	2	»	3	2	4	14	23	10	6	90
1926	3	»	1	4	»	»	1	»	4	4	2	4	23
1927	2	3	4	1	2	3	3	6	5	16	6	»	51
1928	3	3	5	1	3	5	8	7	8	11	18	15	87
1929	18	14	19	5	9	14	15	17	27	30	26	22	216
1930	29	30	38	23	29	16	20	30	50	45	48	45	403
1931	41	34	33	38	27	19	33	46	39	29	20	32	391
1932	19	14	22	20	22	19	12	25	33	28	27	28	269
1933	34	30	20	23	23	14	22	28	51	51	43	27	366
1934	53	30	64	51	42	47	35	70	63	94	94	77	720
1935	66	48	45	45	35	25	23	38	48	31	36	21	461

Sygdommen medførte et enkelt Dødsfald.

Paa Hospital behandlede 104 Tilfælde, deraf 2 paa Militærhospitalet.

Af **Influenza** blev der i Aarets Løb anmeldt 20,971 Tilfælde, omtrent det samme Antal som tilsammen i 1933 og 1934, men kun omtrent Halvdelen af Antallet i hvert af de tre forudgaaende Aar. Der døde 48 eller i Forhold til Antallet af anmeldte Tilfælde 2,3 pro mille, betydeligt færre end sædvanligt.

Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde	Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde
1918	99635	1623	16.4	1927	39575	135	3.4
1919	33832	754	22.3	1928	15284	53	3.5
1920	41490	997	24.0	1929	46120	229	5.0
1921	2570	21	8.2	1930	9671	39	4.0
1922	41675	198	4.8	1931	37435	94	2.5
1923	12415	72	5.6	1932	40809	149	3.7
1924	20387	102	5.0	1933	41726	185	4.4
1925	11771	46	3.9	1934	9491	16	1.7
1926	12254	46	3.8	1935	20971	48	2.3

Paa Hospital behandlede 1177 Tilfælde, deraf 876 paa Militærhospitalet.

Kolerine (Catarrhus gastro-intestinalis acuta) optraadte noget hyppigere end sædvanligt i de senere Aar. Der blev anmeldt 4028 Tilfælde eller 6,1 pCt. af Folkemængden mod ca. 5 pCt. i de foregaaende 12 Aar. Antallet af Dødsfald var ligeledes ret stort, nemlig 70 eller 1,7 pCt. af de anmeldte Tilfælde mod 1,3 og 1,5 pCt. i 1933 og 1934.

Aarligt Gennemsnit	Alle Aldersklasser				Aldersklassen under 1 Aar				
	Anmeldte		Døde		Anmeldte		Døde		
	Ialt	p. M. af Befolkn.	Ialt	pCt. af anmeldte	Ialt	pCt. af alle anmeldte	Ialt	pCt. af anmeldte 0—1 Aar	pCt. af alle Kolerine-Dødsfald
1882—1886	8589	30.7	466	5.4	2049	23.9	420	20.5	90.1
1887—1891	8093	25.9	470	5.8	1921	23.7	415	21.6	88.8
1892—1896	7873	23.6	451	5.7	1948	24.7	410	21.0	90.9
1897—1902	6575	18.0	473	7.2	1729	26.3	432	25.0	91.3
1903—1907	6103	14.8	495	8.1	1759	28.8	452	25.7	91.3
1908—1912	5912	12.8	398	6.7	1664	28.1	338	20.3	84.9
1913—1917	4789	9.5	207	4.3	1091	22.8	180	16.5	87.0
1918—1922	3399	6.1	91	2.7	651	19.2	86	13.2	94.5
1923—1927	3086	5.2	87	2.8	451	14.6	64	14.2	73.6
1928—1932	2820	4.6	71	2.5	375	13.3	54	14.6	76.9
1933	3018	4.7	39	1.3	436	14.4	32	7.3	82.1
1934	3469	5.3	51	1.5	590	17.0	41	7.0	83.9
1935	4028	6.1	70	1.7	486	12.1	50	10.3	71.4

De anmeldte Tilfældes Fordeling paa Aarets Maaneder var den i de senere Aar sædvanlige, med en ringe Ophobning i August.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	381	331	369	403	474	641	1322	1698	1494	657	444	375	8589
1887—1891	394	373	419	476	543	945	1192	1126	1096	666	487	376	8093
1892—1896	347	331	337	372	451	768	986	1744	1186	581	412	359	7873
1897—1902	310	247	253	298	396	546	671	1591	992	547	424	300	6575
1903—1907	281	229	249	291	363	487	664	1429	886	510	402	313	6103
1908—1912	287	205	231	247	283	434	602	1673	905	428	340	278	5912
1913—1917	245	200	205	231	384	394	513	960	692	378	329	258	4789
1918—1922	251	198	216	228	223	259	371	507	388	265	246	247	3399
1923—1927	228	149	168	164	202	205	375	557	332	243	222	241	3086
1928—1932	241	176	210	175	201	139	275	356	318	237	220	239	2820
1933	272	208	228	181	291	276	294	381	298	218	158	213	3018
1934	332	282	233	253	218	219	280	415	407	237	227	366	3469
1935	484	302	270	224	213	346	449	618	451	224	230	217	4028

I Forhold til Folkemængden blev der anmeldt noget færre Tilfælde blandt Smaa børn end i de nærmest foregaaende Aar og betydeligt færre end for 20—30 Aar siden.

Anmeldte Tilfælde af Kolerine pr. 1000 Indb.	0—1 Aar	1—5 Aar	5—15 Aar	over 15 Aar		Ialt
				Md.	Kv.	
1903—1907	178.1	35.1	6.8	7.9	8.8	14.8
1908—1912	171.0	34.0	6.8	7.4	7.5	12.8
1913—1917	117.2	28.3	5.9	5.4	6.1	9.5
1918—1922	58.8	21.0	4.4	3.4	4.0	6.1
1923—1927	50.1	21.4	4.9	2.8	3.8	5.2
1928—1932	39.7	17.8	4.8	2.6	2.9	4.6
1933	44.6	23.2	5.7	2.6	2.7	4.7
1934	69.1	27.6	5.8	2.5	2.9	5.8
1935	55.7	24.6	7.6	3.4	4.5	6.1

Paa Hospital behandlede 364 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

2) Tuberkulose.

Af **Lungetuberkulose** (*Tuberculosis pulmonum*) blev der i 1935 anmeldt 886 nye Tilfælde, 1,3 for hvert Tusinde Indbyggere mod 1,2, 1,3, 1,6, 1,5 og 1,5 i de fem foregaaende Aar.

Nye Tilfælde af Lunge- og Strubetuberkulose i 1935.

	0—5	5—15	15—20	20—25	25—30	30—35	35—45	45—55	55—65	65 og derov.	ubek. Alder	Ialt
Mænd	23	11	66	80	77	57	55	55	23	15	,	462
Kvinder	24	28	56	98	73	47	52	17	15	14	,	424
												886

De fleste Anmeldelser falder paa Kvinder i de yngre Aldersklasser, medens der af de ældre anmeldes flere Mænd end Kvinder.

Hos 553 af de 886 anmeldte er der paavist + TB., d. v. s. i 62 % af Tilfældene. Hos de øvrige var Tuberkelbaciller ikke paavist eller Ekspektoratundersøgelse ikke foretaget.

Til Tuberkulosediagnosticsstationen (indtil $\frac{31}{7}$ paa Øresundshospitalet, fra $\frac{1}{8}$ paa Centraltuberkulosestationen) blev der i 1935 indsendt 6871 Prøver af Opspyt, hvoraf 1125 indeholdt Tuberkelbaciller.

Antallet af Dødsfald som Følge af Lungetuberkulose har i 1935 været 380, svarende til 0,57 ‰ af Befolkningen mod 0,63, 0,64, 0,74, 0,70 og 0,73 i de fem foregaaende Aar.

Af samtlige 380 Dødsfald indtraf 317 eller 83 % paa Hospitaler eller Sanatorier, deraf 239 paa Øresundshospitalet. I Hjemmet døde 26 Mænd og 37 Kvinder.

Efterfølgende Tabel viser Antallet af døde af de forskellige Aargange af anmeldte.

Af de Personer, hvis Anmeldelse ligger mere end 8 Aar tilbage, dør nu kun ganske faa af Lungetuberkulose, saaledes at Sygdommen for langt de flestes Vedkommende maa betragtes som endt med Helbredelse. Bestanden af egentlige syge udgøres væsentlig kun af de sidste 8 Aars anmeldte med Fradrag af de deraf døde, d. v. s. omtrent 3800 Personer.

Anmeldte		Deraf døde									
Aargang	Antal	før 1928	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	Ialt
³¹ /12 1905	785	419	1	»	1	»	1	1	2	»	425
1906	1731	1055	»	2	1	1	1	»	»	»	1060
1907	1235	703	3	2	»	»	»	»	»	»	708
1908	1250	716	2	»	1	»	1	»	1	»	721
1909	1056	623	2	1	»	»	»	»	»	1	627
1910	938	626	1	»	1	»	1	1	»	»	630
1911	985	616	»	»	1	»	1	»	1	2	621
1912	923	597	2	1	»	3	1	»	»	»	604
1913	918	603	1	1	»	2	1	1	1	2	612
1914	901	587	2	2	2	2	1	3	»	»	599
1915	1043	579	2	1	2	1	1	»	»	1	587
1916	1403	727	1	3	4	2	4	»	1	»	742
1917	1373	707	4	3	4	2	6	2	3	1	732
1918	1197	584	2	3	3	2	3	1	»	3	601
1919	1138	554	2	1	2	4	4	2	2	3	575
1920	1174	509	6	3	4	6	3	3	2	»	536
1921	1015	475	12	7	7	6	4	4	2	3	520
1922	975	421	16	18	9	5	3	5	3	4	484
1923	1017	432	18	9	14	6	3	5	4	1	492
1924	892	509	21	12	10	5	8	5	3	4	577
1925	1011	389	36	21	14	12	14	14	5	11	516
1926	863	349	38	36	19	17	6	20	8	6	499
1927	918	208	94	40	27	17	16	12	15	7	436
1928	868	»	202	82	36	36	20	11	8	7	402
1929	1000	»	»	215	98	48	45	20	14	12	452
1930	925	»	»	»	188	77	58	24	24	19	390
1931	937	»	»	»	»	181	71	46	29	22	349
1932	992	»	»	»	»	»	189	67	47	25	328
1933	827	»	»	»	»	»	»	162	58	32	252
1934	883	»	»	»	»	»	»	»	173	61	234
1935	886	»	»	»	»	»	»	»	»	153	153
Tilsammen...	32049	12988	468	463	448	435	466	410	406	380	16464

Af andre tuberkuløse Sygdomme døde kun 58 mod 77 i 1933, 61 i 1934 og gennemsnitlig 110 i Tiaaret 1923—32. Af nedenstaaende Oversigt over Antallet af Dødsfald af Tuberkulose i alle Former og alene af Lungetuberkulose, beregnet pr. 10,000 Indbyggere, vil det ses, at Forskellen mellem disse to Kvotienter, der angiver det relative Antal af Dødsfald af andre tuberkuløse Sygdomme end Lunge-tuberkulose, i de sidste 50 Aar er aftaget meget betydeligt, nemlig fra ca. 10 til 1 pr. 10,000 Indbyggere.

Saavel den samlede Tuberkulosedødelighed som Dødeligheden af Lunge-tuberkulose var i 1935 ligesom i 1934 og 1933 paafaldende lav.

Dødsfald af Tuberkulose i København 1886—1935 pr. 10,000 Indbyggere.

Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose
1886	32.2	24.4	1896	26.6	19.0	1906	19.0	14.7	1916	18.8	15.0	1926	10.8	8.7
1887	32.7	25.6	1897	25.2	18.1	1907	17.7	13.9	1917	19.6	15.6	1927	9.6	8.1
1888	36.0	26.6	1898	24.4	17.5	1908	18.8	14.8	1918	15.6	12.1	1928	9.5	7.8
1889	33.4	24.8	1899	22.7	17.1	1909	17.1	13.2	1919	13.2	10.2	1929	9.0	7.6
1890	32.2	23.4	1900	24.5	18.3	1910	15.3	11.8	1920	12.0	9.4	1930	8.9	7.3
1891	30.6	21.8	1901	21.7	15.3	1911	17.6	13.1	1921	11.6	9.3	1931	8.5	7.0
1892	29.1	19.6	1902	17.2	11.9	1912	17.7	13.6	1922	11.2	8.8	1932	8.8	7.4
1893	27.7	18.7	1903	19.7	14.1	1913	15.1	11.8	1923	10.8	7.8	1933	7.6	6.4
1894	27.5	19.9	1904	20.2	14.9	1914	15.4	12.4	1924	12.7	10.1	1934	7.2	6.8
1895	29.8	19.7	1905	21.8	15.8	1915	14.8	11.9	1925	10.8	8.8	1935	6.6	5.7

3) *Kræft.*

Kræft (Cancer) medførte i 1935 ialt 1055 Dødsfald eller omtrent det samme Antal som i de nærmest forudgaaende Aar. Den summariske Dødelighed var saaledes fremdeles ca. 16 pr. 10,000, men den har som oftere bemærket i Aarsberetningen kun ringe Interesse, fordi den langt overvejende Del af Dødsfaldene indtræffer i de faatallige højere Aldersklasser.

Dødsfald af Kræft pr. 1000 Indbyggere.

Aarligt Gennemsnit	Under 35 Aar		35—45 Aar		45—55 Aar		55—65 Aar		65—75 Aar		75 Aar og derover	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1903—1907	0.0	0.1	0.7	1.2	2.2	2.8	6.2	4.7	11.5	8.9	14.8	14.9
1908—1912	0.1	0.1	0.6	1.1	2.6	2.7	6.1	4.9	11.7	8.5	15.9	11.5
1913—1917	0.1	0.1	0.6	1.0	2.3	2.7	6.2	5.0	12.0	8.6	16.6	13.6
1918—1922	0.1	0.1	0.5	0.9	2.1	2.5	5.8	5.1	11.1	7.9	17.8	13.8
1923—1927	0.1	0.1	0.4	1.1	1.9	2.4	5.8	4.8	12.2	8.5	17.6	13.0
1928—1932	0.0	0.1	0.5	1.1	1.7	2.6	5.4	4.7	12.3	9.4	18.1	15.2
1933	0.1	0.1	0.4	0.9	1.9	2.5	4.7	4.0	12.7	9.6	18.5	12.1
1934	0.0	0.1	0.2	1.0	1.9	2.9	4.4	4.7	10.8	9.0	16.8	14.9
1935	0.0	0.1	0.4	1.0	1.4	2.4	4.7	5.1	11.7	7.3	25.3	13.7

I ovenstaaende Tabel er Dødeligheden derfor beregnet pr. 1000 Indbyggere i hver enkelt Aldersklasse, Mænd og Kvinder for sig. Udenbys hjemmehørende er udeladt, og Oversigten omfatter foruden de tre sidste Aar kun de seks nærmest foregaaende Femaar, i hvilke det ikke kan antages, at der er indtraadt nogen Ændring i Sygdomsbegrebet.

Det fremgaar heraf, at Kræftdødeligheden i København i Løbet af de sidste 30—40 Aar maaske er aftaget lidt i de lavere Aldersklasser og tiltaget lidt i de højere. Det vilde være en naturlig Følge af den Forskydning, der har fundet Sted i Befolkningens Sammensætning, hvorved Middellevetiden er bleven betydeligt forlænget. At Kræftdødeligheden i det hele ikke er tiltagende, fremgaar med tilstrækkelig Tydelighed af den efterfølgende Oversigt over det relative Antal af Kræftdødsfald i de sidste 15 Aar.

Af 1000 Indbyggere over 45 Aar døde af Kræft.

	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Mænd	5.7	6.1	6.1	5.9	6.0	7.0	5.8	5.4	5.8	5.4	5.6	5.4	5.5	5.0	5.6
Kvinder.....	5.6	5.8	5.4	5.6	5.6	5.7	5.3	5.6	5.4	5.9	5.5	5.9	5.2	5.7	5.1
Ialt.....	5.7	5.9	5.7	5.7	5.8	6.7	5.5	5.5	5.6	5.7	5.5	5.6	5.3	5.4	5.3

I Aarsberetningen for 1932, Side 28, er der meddelt en Oversigt over, hvorledes Kræftdødsfaldene i Aarene 1903 til 1932 har fordelt sig paa de forskellige Aldersklasser efter Sygdommens Lokalisation.

4) *Kønssygdomme.*

Af **Kønssygdomme** (Morbi venerei) blev der i 1935 anmeldt ialt 4909 Tilfælde, ubetydeligt flere end i de foregaaende Aar, der i Forhold til Folketallet havde de hidtil færreste anmeldte Tilfælde.

Af **Gonorrhoe** blev der anmeldt 4636 Tilfælde eller i Forhold til Folke­mængden omtrent det samme Antal som i de to nærmest forudgaaende Aar og

Anmeldte Tilfælde	Gonorrhoe		Ulcus venereum		Syphilis	
	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere
1887—1891	4746	152	863	28	1177	38
1892—1896	4165	125	809	24	1153	35
1897—1902	4765	135	709	19	1781	49
1903—1907	5094	119	579	14	1643	39
1908—1912	6142	133	878	19	2446	53
1913—1917	6884	136	660	13	2336	46
1918—1922	7449	133	564	10	2315	41
1923—1927	6267	104	173	3	1349	23
1928—1932	5326	87	71	1	705	11
1933	4572	70	29	1	193	3
1934	4624	71	42	1	243	4
1935	4636	70	35	1	336	5

betydeligt færre end gennemsnitlig i henved 80 Aar. Af de angrebne var 37 Børn under 15 Aar, 3399 voksne Mænd og 1200 voksne Kvinder. Som det ses af nedenstaaende Sammenstilling var der saaledes en mindre Forskydning mellem Antallet af angrebne Mænd og Kvinder, men det sidste er dog fremdeles væsentlig mindre end det var før den i 1931 ved en enkelt af de kommunale Poliklinikker indførte mere rationelle Behandling af Kvinder.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Mænd	4638	4675	5085	4538	4425	4218	4017	3419	3294	3382	3549	3399
Kvinder	1313	1466	1567	1504	1445	1364	1320	1185	1130	1175	1057	1200
Ialt	5951	6147	6652	6042	5870	5582	5337	4604	4424	4557	4607	4599

Paa Hospital behandlede 317 Tilfælde, deraf 71 paa Militærhospitalet.

Af **venerisk Saar** (Ulcus venereum) blev der som sædvanligt i de senere Aar kun anmeldt ganske faa Tilfælde, nemlig 35 mod henholdsvis 31, 29 og 45 i de tre nærmest foregaaende Aar, et saa ringe Antal, at Sygdommen ikke længer har nogen medicinal-statistisk Interesse.

Syfilis optraadte lidt hyppigere end i de nærmest forudgaaende Aar, idet der blev anmeldt ialt 336 Tilfælde mod henholdsvis 258, 193 og 243 i Aarene 1932—34, men dette Antal var dog fremdeles betydeligt mindre, end det var forud for disse Aar, og i Forhold til Folkemængden kun en Tiendedel af det for 20—30 Aar siden gennemsnitlige. Af de anmeldte Tilfælde var 8 medfødte, og heraf døde der 3, det mindste hidtil registrerede Antal.

Paa Hospital behandlede 96 Tilfælde, deraf 6 paa Militærhospitalet.

Om den vederlagsfri polikliniske Behandling af Kønssygdomme henvises til 4de Sanitetslæges Beretning.

5) Andre Sygdomme.

Fnat (Scabies) optraadte i Aarets Løb med 3452 anmeldte Tilfælde, det største Antal i noget Aar siden den betydelige Stigning under Verdenskrigen.

Alkoholisme medførte som umiddelbar Dødsårsag 10 Dødsfald, 9 Mænd og 1 Kvinde, mod 13 i 1934, 4 i 1933, 6 i 1932, 10 i 1931 og 17 i 1930.

Af Delirium tremens blev der anmeldt 7 Tilfælde, det i de senere Aar sædvanlige Antal.

Sygdomme i Garnisonen.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Hærens Lægekorps var Antallet af de i 1935 paa Militærhospitalet i København behandlede Sygdomstilfælde følgende:

Scarlatina 1, Morbilli 5, Angina parotidea 6, Angina tonsillaris 329, Febris catarrhalis 931, Rubeolæ 207, Tuberculosis pulmonum 2, Bronchitis acuta et Bronchopneumonia 135.

Desuden behandles der 12 Tilfælde af Syfilis, hvoraf 2 friske, og 163 Tilfælde af Gonorrhoe, hvoraf 93 friske.

OFFENTLIG SUNDHEDSPLEJE

Tilsyn med Fødehjem, Vuggestuer, Asylter, Børnehaver, Daghjem o. l. Institutioner samt private Skoler.

(Meddelt af 1. Sanitetslæge. Dr. *Gustav Jørgensen*.)

Fødehjem.

Ved Aarets Udgang stod 8 Fødehjem med tilsammen 68 Pladser under Tilsyn; der fandt ialt 1332 Fødsler Sted.

Der blev ikke anmeldt noget Tilfælde af Barsel-feber.

Vuggestuer.

Ved Aarets Udgang stod 12 Vuggestuer under Tilsyn.

Asylter, Børnehaver, Daghjem o. l. Institutioner.

Ved Aarets Udgang stod 97 Asylter, Børnehaver og Daghjem under Tilsyn.

Private Skoler.

Ved Aarets Udgang stod 21 private Skoler under Tilsyn.

Alle Institutioner er blevet inspiceret i Aarets Løb; de hygiejniske og sanitære Forhold har i det store og hele været tilfredsstillende og giver ikke Anledning til nærmere Omtale.

Henvendelse til Forældrene fra Københavns Skolekommission.

Sundhedsregler for Børn fra 3 Aars Alderen.

Enhver Moder, som ønsker, at hendes Barn skal blive sundt og kraftigt og undgå Sygdom, maa overholde visse Sundhedsregler.

Men Erfaringen viser, at Hjemmene ikke altid kender og derfor heller ikke altid overholder saadanne Sundhedsregler.

Det tilraades Dem derfor indtrængende at overholde de nedenfor følgende:

Sundhedsregler angaaende Kosten.

Denne skal indeholde alle de Stoffer, som er nødvendige for Barnets normale Vækst og Trivsel.

Lad derfor Barnets Kost daglig indeholde:

- 1) *Sød Mælk eller Mælkemad af sød Mælk* (mindst $\frac{1}{4}$ Liter Mælk).
- 2) *Friske Grøntsager*, f. Eks. Gulerødder; disse kan ogsaa rives og bruges som Paalæg paa Smørrebrød, evt. blandet med Marmelade; endvidere Tomater i Skiver paa Smørrebrød; om mulig *raa Frugt*, f. Eks. Bananer, Æbler, Druer, Appelsiner.
- 3) Til større Børn er groft Rugbrød bedre end fint Rugbrød.

Til Morgenmaaltidet kan anbefales:

Havregrød (denne kan ogsaa tilberedes af raa Havregryn, over hvilke Mælken hældes lige før man skal spise Grøden) Vandgrød med Mælk, Øllebrød med Mælk, varm Mælk med Rugbrødstæringer, Cacao kogt i Vand eller Mælk.

Citronsaft med Sukker og Vand er en sund og god Drik for Børn.

Al Mad skal tygges godt; Barnet bør derfor aldrig drikke med Mad i Munden. Slikkerier mellem Maaltiderne bør forbydes. *Kaffe, bayersk Øl og andre spiritusholdige Drikke er skadelige for Børn.*

Hovedmaaltidet bør falde midt paa Dagen og ikke lige før Barnets Sengetid.

Søvnen.

Børn trænger til megen Søvn; bedst er det at lade dem sove for aabne Vinduer i selve Soveværelset eller i et tilstødende Værelse og saavidt muligt i egen Seng.

Børn under 6 Aar skal helst sove 14 Timer i Døgnet, og bør derfor sove 1—2 Timer midt paa Dagen; dette gælder ikke mindst Børn, som hele Dagen opholder sig i Børnehave.

Et 6 Aars Barn bør være i Seng ca. Kl. 7					
-	7	—	—	—	- 7 ¹ / ₂
-	8	—	—	—	- 8
-	9	—	—	—	- 8 ¹ / ₄
-	10	—	—	—	- 8 ¹ / ₂
-	11	—	—	—	- 8 ³ / ₄
-	12	—	—	—	- 9
-	13	—	—	—	- 9 ¹ / ₄
-	14-16	—	—	—	- 9 ¹ / ₂

Renligheden.

En daglig Afvaskning af hele Legemet med kuldslaet Vand og Frottérhandske er et godt Hærdningsmiddel mod Forkølelssygdomme. Afvaskningen bør foretages straks om Morgen, naar Barnet staar ud af Sengen og helst i et opvarmet Værelse. Huden bør aftørres grundigt — saa den bliver rød — med Frottérhaandklæde.

Fødderne bør vaskes hver Aften med Sæbe og varmt Vand (det sparer paa Strømperne). Afvaskning af hele Legemet med Sæbe og varmt Vand mindst 1 Gang om Ugen.

Hænderne bør vaskes før hvert Maaltid.

Tænderne bør børstes hver Morgen og Aften; Tandbørsten bør føres i Retning: op og ned — ikke fra Side til Side.

Paaklædningen

bør rette sig efter Aarstiderne: Om Sommeren let og løstsiddende Under- og Ydertøj uden strammende Hals- og Haandlinninger; Benklæderne bør sidde løst omkring Benene. Om Vinteren let og løstsiddende Undertøj (Uld ikke nødvendigt) og sværere og mere tætsluttende Ydertøj.

Undgaa snærende Baand og Bukseremme.

Sørg altid for tørt Fodtøj. Vaadt Fodtøj bør lægges paa Siden, for at Saalerne kan blive tørre til næste Dag.

Boligen

bør være saa solrig og ren som mulig. Gulvene bør ikke fejes, men tørres over med en fugtig Klud for at undgaa Ophvirvling af Støv.

Udluftning bør finde Sted flere Gange om Dagen, ogsaa om Vinteren og bedst gennem de øverste Vinduer.

Temperaturen i et opvarmet Værelse bør aldrig overstige 19° Celsius.

Friluftslivet.

Børn bør være ude i frisk Luft daglig saalænge som muligt og helst paa en Legeplads eller i en af Parkerne, ikke blot om Sommeren, men ogsaa om Vinteren, thi rigelig Motion i frisk Luft styrker Barnet og hælder det mod mange Sygdomme.

Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.

(Meddelt af 2den Sanitetslæge, Dr. med. Poul Heiberg.)

I Aaret 1935 er der i Samarbejde med Sanitetslægeassistenterne Dr. med. M. Thrane og Dr. med. Kaj Roholm journalført 406 Sager med 826 Ekspeditioner.

Efter Sundhedsvedtægtens andet Afsnit (Ordning af Afløb m. m.) har der i dette Aar været 5 Sager.

Efter tredje Afsnit (den offentlige Renlighed) har der været 4 Sager.

Efter fjerde Afsnit (Latrinvæsen) har der været 353 Sager.

Efter femte Afsnit (de for de omboendes Sundhed skadelige Anlæg) har der været 37 Sager.

Endelig har der efter syvende Afsnit (Boliger) været 7 Sager.

	II Ordning af Afløb	III Den off. Renlighed	IV Latrin- væsen	V De for de om- boendes Sund- hed skadelige Anlæg	VII Boliger
1921—30.....	158	7	928	50	151
1931.....	2	16	1283	39	130
1932.....	5	15	1321	32	100
1933.....	6	20	1259	30	54
1934.....	7	40	824	41	10
1935.....	5	4	353	37	7

I ovenstaaende Tabel er tillige for Sammenligningens Skyld vist Forholdene i en Række forudgaaende Aar.

Tilsyn med Næringsmidler m. m.

(Meddelt af 3die Sanitetslæge V. Nissen.)

Af 3die Sanitetslæge og Assistent er i 1935 behandlet:

Andragender ang. Beværtninger	402 (S.V. § 70)
— - Logishuse	0 (- - 71—80)
— - Kødudsalg	78 (- - 34 f. f.)
— - Høkerforretninger	171 (- - - -)
— - Vildt- og Fiskeforretninger	32 (- - - -)
— - andre Næringsmiddelforretninger	30 (- - - -)
— - Drikkevandsbrønde	31 (- - 63 og 64)

Fra forskellige Udsalg i Byen er der gennem Sundhedspolitiet til Undersøgelse paa Sundhedskommissionens Laboratorium udtaget Prøver af Æbler, Ingefær, tørrede Frugter, Frugtkonserves, Gemysekonserves, Melsorter, Sagomel, Byggryn, Havregryn, Kanel, Kardemomme, Sennep, Peber, Eddike, Cacao, Kaffe, The, Chokolade, Slikpinde, Konfekt, Spiseolier, Honning, Fløde, Maarumvand, Julelys, Pattetolde, Kautschuklegetøj og farvet Legetøj.

Der behandlede 22 Klager over sundhedsskadelige eller forfalskede Levnedsmidler.

Sundhedskommissionens Kontrol med Drikkevandet.

Der er i Tidsrummet 1. April 1935—31. Marts 1936 indvundet følgende Vandmængder:

Anlægget ved Søndersø og Anlægene vest for Søndersø	14,624,230 m ³
Kilderne med Valby Vandværk og Nybølle	16,312,360 —
Thorsbro og Taastrup—Valby	13,643,200 —
Marbjerg	5,512,660 —
	50,092,450 m ³
Til Byledningerne er ialt indført	49,532,680 —
heraf afgivet til Frederiksberg, Gladsaxe Kommune og andre udenbys boende	5,481,930 —
Vandforbruget i København var da i 1935—36	44,050,750 —
Det gennemsnitlige Døgnforbrug	120,360 —
Døgnforbruget var altsaa 5,03 % større end i 1934—35.	
Det største Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Onsdag den 26. Juni med	157,750 —
og Leveringen til Frederiksberg m. fl. Forbrugere medregnet Onsdag den 26. Juni med	176,240 m ³
Det mindste Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Onsdag den 25. December med	73,710 —

Med den af Statistisk Kontor beregnede Folkemængde 662,200 bliver Gennemsnitsforbruget pr. Døgn pr. Indbygger 181,74 Liter.

Vandforbruget var:

Aar	Millioner m ³ aarlig	m ³ daglig	Liter daglig pr. Individ
1900	11,31	31,000	86,52
1905	14,26	39,060	102,70
1910	19,70	53,980	117,40
1915	22,19	62,270	124,86
1920	23,85	65,350	116,28
1925	30,26	82,890	141,14
1930	35,59	97,499	158,53
1931	37,66	102,900	165,30
1932	39,68	108,700	172,62
1933	41,42	113,490	177,96
1934	41,83	114,600	176,38
1935	44,05	120,360	181,74

Af det ovennævnte Forbrug i København er 17,773,225 m³ betalt efter Rumfang og omfatter Vand til Næringsbrug, Stats- og Kommuneinstitutioners Vandforbrug, samt noget Vand til Husbrug.

Det Forbrug til Klosetskylning, der er maalt gennem særlig Maaler, har i 1935—36 udgjort 7,775,298 m³.

De kemiske og bakteriologiske Undersøgelser af Vandet er fortsat som tidligere gennem Sundhedskommissionens Laboratorium.

De bakteriologiske Undersøgelser fra de forskellige Indvindingsanlæg og Filtre har givet samme tilfredsstillende Resultater som i de foregaaende Aar.

Vandet, aftappet fra Taphaner i Byens forskellige Kvarterer, har vist et gennemsnitlig Kimtal af 8,3 (efter 3 Døgns Dyrkning). Det højeste Kimtal var 16 pr. cm³.

Tilsyn med smitsomme Sygdomme etc.

(Meddelt af 4de Sanitetslæge K. A. Poulsen.)

Af 4de Sanitetslæge og Assistent (fra $\frac{1}{1}$ — $\frac{1}{8}$ 35 Dr. med Mogens Thrane, herefter til Aarets Udgang Dr. med. Sv. Anker Chrom) er følgende Sager angaaende Infektionssygdomme ekspederet:

Tyfus: 7 Tilfælde (ialt anmeldtes 9).

Paratyfus: 9 Tilfælde (ialt anmeldtes 18).

Disse faa Tilfælde har været jævnt fordelt over hele Aaret, og i et Par Tilfælde har det været muligt at konstatere Smittekilden.

Gastroenteritis, forarsaget af Bakterier hørende til Salmonellagruppen, er anmeldt i 9 Tilfælde. Det virkelige Antal er sikkert langt større.

Af *Paradysenteri*, hvoraf til Ugelisterne anmeldtes 309 Tilfælde, er særlig undersøgt 57 Tilfælde, og medens de foranstaaende Sygdomme er optraadt spredt, har vi i 1935 haft flere Smaaepidemier af Paradysenteri, hyppigst Type Sonne.

Paa et Hospitals kir. Afdeling var 19 angrebet — 14 Børn, 5 Voksne — med pludselige, stærke Diarréer, der hos nogle af Patienterne tillige var blodige. Tilfældene svandt i Løbet af faa Dage.

Paa et Hjem for ældre Mennesker optraadte 5 Tilfælde, formentlig opstaaet gennem Nydelsen af raa, forurenede Mælk.

I et Børnehjem smittede et tilsyneladende sundt Barn 9 Kammerater, der dog alle kom over Sygdommen.

Den fortsatte Kontrol med hospitalsbehandlede Patienter, der af en eller anden Aarsag er udskrevet med patogene Baciller i Ekskretterne, er fortsat efter samme Linier som tidligere; det samme gælder Kontrollen med Tyfus- og Paratyfusbacillbærerne.

Poliomyelitis ant. ac. er i 1935 anmeldt med 46 Tilfælde, alle behandlede paa Blegdamshospitalet. Det er en betydelig og glædelig Nedgang fra de mange Tilfælde (161) i 1934. Som tidligere har Størsteparten af de angrebne været Børn, kun ganske enkelte Voksne har været angrebne.

Isolation, Desinfektion og eventuel Lukning af Skole, Børnehave etc. er sket efter samme Linier som udførligt nævnt i Stadslægens Aarsberetning 1934 (Pag. 37).

Febris undulans er anmeldt i 48 Tilfælde.

Meningitis cerebrospinalis epidemica er anmeldt med 11 Tilfælde.

Encephalitis: 1 Tilfælde.

Trismus og tetanus neonatorum: 2 Tilfælde.

Febris puerperalis: 13 Tilfælde.

Pemfigus neonatorum: 45 Tilfælde.

For Tuberkulosens Vedkommende er truffen den Ordning, at Desinfektion ved Tilfælde heraf, saavel som ved Død, sker gennem Københavns Tuberkulosestation i Ingerslevsgade; herved er opnaaet, at friske Tilfælde, der bliver hospitaliserede, umiddelbart herefter kan faa Lejlighed, Bohave og Sengklæder desinficeret, idet Indlæggelsen som bekendt sker gennem Centralstationen.

Tilsynet med Desinfektion foretaget med Cyanbrinte er fortsat som tidligere; der har i 1935 været foretaget ialt 33 saadanne Desinfektioner, og i hvert enkelt Tilfælde har disse været overvaaget under Udluftningen af 4de Sanitetslæge eller hans Assistent.

Ligesom i de senere Aar har der ogsaa i 1935 været Tilfælde af Forgiftning i Tilslutning til Desinfektion ved Anvendelse af Svovl. Ingen af disse Tilfælde har dog givet Anledning til Dødsfald.

I Anledning af Gadeomlægning i forskellige Bykvarterer er ekspederet ialt 5 Sager.

I Aarets Løb er der til 4de Sanitetslæge og Boligtilsynet indsendt Klager over usunde Beboelseslejligheder. I hvert enkelt Tilfælde er foretaget Eftersyn paa Stedet saavel af Boligtilsynets Ingeniører som af 4de Sanitetslæge, og hvor Klagerne har vist sig at være berettigede, har man gennem Magistraten foranlediget, at Indehaverne fik sundere Opholdsrum.

Angaaende smittefarlig Tuberkulose hos Børn og Voksne er behandlet ialt 4 Sager vedrørende Optagelse paa Kurskolen, midlertidigt Ophør med Arbejde og Indlæggelse paa Hospital.

Koppe-Vaccination.

Paa Statens Seruminstitut er i 1935 ialt vaccineret 6284 Børn mod Kopper. Der er offentlig Vaccination hver Tirsdag Kl. 10—12.

Difteri-Vaccination.

Paa Statens Seruminstitut foretoges endvidere gratis Vaccination mod Difteri Mandag og Torsdag Kl. 2—3 Eftm.

Der foretoges Indsprøjtninger mod Difteri paa godt 3000 Børn, hvoraf 1173 fra Børnehaver, Asylr eller Skoler.

Der er anvendt Difterianatoxin med 10 Vol % A1 (OH)₃, 2 cc med 200 Fl. Enh. Fra November 1935 desuden Nasaldrypninger, 5 Draaber i hvert Næsebor 4de, 5te og 6te Ugedag efter Injektionen.

Der er som Regel saavel lokal som generel Reaktion i Form af nogen Rødme og lidt Infiltration samt Temperaturforhøjelse omkring 38° og sommetider højere. Hertil kommer i mange Tilfælde mere eller mindre udtalte Smerter, let Utilpashed og Appetitløshed den paafølgende Morgen, men det skal understreges, at alle Symptomer i saa godt som i alle Tilfælde forsvinder i Løbet af 24 Timer, og at adskillige Børn faar praktisk talt ingen Reaktionen. Hvis man i Forvejen gør Forældrene opmærksom paa, at en Del af Børnene bliver syge forbigaaende, kan man regne med, at de Reaktionen, der kan blive Tale om med de nuværende Præparater, ikke kan kompromittere Difterivaccinationen.

Den vederlagsfrie ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Den i Henhold til Lov af 30. Marts 1906 indførte vederlagsfrie ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme paa de kommunale Kliniker af de visiterende Læger har i 1935 været søgt af 4447*) nytilkomne Patienter — mod 3654

*) Naar Antallet er betydeligt større end de nærmest foregaaende Aar, beror det paa, at en Del Patienter, der tidligere søgte Hospitalernes Polikliniker, er overgaaet hertil, efter at de sidstes Aftenkonsultationer er ophørte.

i 1934, 3215 i 1933, 3207 i 1932, 3414 i 1931, 3531 i 1930, 3818 i 1929, 4466 i 1928, 4802 i 1927, 4988 i 1926, 4917 i 1925. Af Patienterne var 3004 Mænd, 1413 Kvinder og 30 Børn under 15 Aar.

For *Syphilis* behandledes ialt 488 nytilkomne Tilfælde, hvoraf 69 ikke tidligere var anmeldte. Af Tilfældene var 268 Mænd, 218 Kvinder og 2 Børn under 15 Aar.

For *Gonorrhoe* behandledes ialt 2135 nytilkomne Tilfælde, hvoraf 1967 nye Infektioner, medens 178 Tilfælde var Recidiv. Af Tilfældene var 1566 Mænd, 567 Kvinder og 2 Børn under 15 Aar.

For *veneriske Saar* behandledes ialt 18 nytilkomne Patienter, deraf 15 Mænd og 3 Kvinder.

1806 nytilkomne Patienter har været til Observation for venerisk Sygdom, som ikke konstateredes. Af disse var 1155 Mænd, 625 Kvinder og 26 Børn under 15 Aar.

Der er indgaaet Anmeldelser om 511 Patienter, der er udeblevet fra Behandlingen for venerisk Sygdom. Anmeldelserne er af 4de Sanitetslæge videresendt henholdsvis til de herværende kommunale Kliniker, til Sædelighedspolitiet her i Byen eller til Embedslæger i Provinsen.

Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt.

Der blev i Aaret 1935 udført:

A.	1268	Desinfektioner for offentlig Regning.
B.	66	— - Ubemidlede.
C.	91	— - privat Regning.

Tilsammen 1425 Desinfektioner.

Disse fordeler sig saaledes:

Boliginfektioner alene	325
Effektdeinfektioner alene.....	665
Boligdesinfektioner og Effekterne desinficeret med Damp	409
Antal af Persondesinfektioner (698 Personer).....	26
<u>Tilsammen 1425</u>	

Ved Boligdesinfektioner anvendtes 746 Gange Desinfektion med Formaldehyddampe og desinficeredes 982 Værelser, 74 Entreer, 105 Køkkener og 44 W.C.-Rum.

Der blev anvendt Desinfektion ved Afvaskning med Kresolvand ved 3 Værelser, 227 W.C.-Rum, 22 Pissoirer, 11 Badeværelser, 1 Gymnastiksal.

De ovennævnte 26 Persondesinfektioner omfattede 698 Personer

De desinficerede Rum havde et Kubikindhold af 41,690 Kbm. Heraf desinficeredes 39,900 Kbm. med Formaldehyddampe og 1790 Kbm. med Kresolvand. Der anvendtes fast Formalin til 39,900 Kbm. (13,680 ved Brug af Generator og 26,220 Kbm. ved Brug af Haandlamper). Til Resten 1790 Kbm. anvendtes Kresolvand.

Desinfektionsstationen i 1935.

Maaned	Begæringer	A. Desinfektioner for offentlig Regning						B. Desinfektioner for Ubemidlede			C. Desinfektioner for privat Regning			
		Tyfus	Difteri	Skarlagensbr.	Tuberkul.		Fnat	Forskll. Sygd.	Kræft	Utøj	Forskll. Sygd.	Kræft	Rosen	Forskll. Sygd.
					Dødsfald	Flytning								
Januar	127	2	20	34	4	49	»	1	1	2	1	2	1	10
Februar	148	»	28	28	9	69	1	1	4	4	1	»	»	3
Marts	129	2	8	15	7	76	»	4	3	4	»	»	»	10
April	137	9	4	6	6	98	»	2	2	4	»	»	»	6
Maj	115	1	»	2	8	85	1	1	2	4	2	1	»	8
Juni	92	1	1	2	4	71	»	2	1	1	»	1	»	8
Juli	95	2	1	6	4	67	»	1	»	5	»	»	»	9
August	102	7	4	8	8	55	»	1	»	6	»	»	»	13
September	133	14	2	1	4	91	1	13	1	3	1	»	»	2
Oktober	135	4	4	6	3	107	1	»	2	2	1	»	»	5
November	110	2	8	5	6	73	»	3	2	5	»	»	»	6
December	102	2	1	4	8	79	»	»	»	2	»	»	»	6
Ialt	1425	46	81	117	71	920	4	29	18	42	6	4	1	86

Antallet af Effektdesinfektioner og af Boligdesinfektioner i de enkelte Maaneder i Aaret 1935.

Maaned	Antal			
	Begæringer	Effektdesinfektioner Kbm.	Boligdesinfektioner	
			Fast Formalin Kbm.	Kresolvand Kbm.
Januar	127	61,1	4470	10
Februar	148	78,8	4370	»
Marts	129	61,5	3510	210
April	137	69,8	4240	150
Maj	115	82,7	2750	10
Juni	92	64,2	1840	20
Juli	95	62,7	3820	90
August	102	74,1	1990	320
September	133	80,8	4690	820
Oktober	135	77,3	3780	40
November	110	68,4	2540	100
December	102	79,3	1900	20
Ialt	1425	860,7	39900	1790

Antallet af Desinfektioner ved de enkelte Sygdomme i 1934 og 1935.

Sygdomme	1934		1935	
	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner
Tyfus	42	2,2	46	3,3
Difteritis	130	6,8	81	5,6
Skarlagensfeber	327	16,9	117	8,5
Tuberkulose ved Dødsfald	95	4,9	71	5,5
Tuberkulose ved Flytning	880	45,5	920	65,9
Smitsom Hjerne- og Rygmarvsbetænd.	16	0,8	2	0,2
Kræft	29	1,5	22	1,1
Lungebetændelse	3	1,5	»	»
Rosen	1	0,1	1	0,1
Kønssygdomme	6	0,3	»	»
Børnelammelse	266	13,7	21	1,2
Utøj	36	1,8	42	2,2
Forskellige Sygdomme	97	5,2	4	7,0
Fnat	3	1,5	98	0,3

De i Desinfektionsanstalten ved Blegdamshospitalet desinficerede Effekter havde et Kubikindhold af 8607 Kbm.

I de ved Desinfektionstationen oprettede Desinfektionskursus deltog i Aarets Løb 3 Elever, 1 fra Læsø, 1 fra Marstal, 1 fra Frederikshavn.

Boligtilsynet i København 1935.

(Meddelt af Overingeniør, Dr. *Holger Schmidt*.)

Boligtilsynets Arbejde bestaar i Behandling af hygiejnetekniske Mangler ved Stadens Ejendomme. Disse Mangler kommer til Boligtilsynets Kendskab dels ved direkte Anmeldelse fra Kommunelægerne, de kommunale Hjemmesygeplejersker, Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsens Distriktssygeplejersker og Børneværnets Tilsynsdamer (ialt 90 Personer), dels fra Privatpersoner, desuden gennem Sundhedskommissionssager, der henvises til Boligtilsynets Behandling, endvidere ved Boligtilsynets egne Undersøgelser af Stadens Ejendomme.

Boligtilsynet er knyttet til et hygiejneteknisk Kontor, hvis Virksomhed bestaar i Besvarelse af Sundhedskommissionens Forespørgsler angaaende hygiejnetekniske Forhold, Foretagelse af Undersøgelser, Udarbejdelse af Forslag samt Behandling af Dispensationsandragender.

Boligtilsynet har i 1935 ved 7173 Besøg undersøgt 5265 Boliger. Der fandtes i 1703 af disse Boliger ialt 2782 Mangler, som blev paataalt og for ca. 75 %'s Vedkommende afhjulpet efter skriftlig Overenskomst mellem Chefen for Boligtilsynet og de paagældende Ejere og Lejere. Der foretoges Eftersyn for at fastslaa, om Overenskomstens Betingelser er opfyldt paa forsvarlig Maade; dersom det er Tilfældet, henlægges Sagen, ellers rettes en sidste Henvendelse til Vedkommende, og hvis Sagen ikke dermed gaar i Orden, saa at Sagen kan henlægges uden Sundhedskommissionens Mellemskomst, indstilles det til Sundhedskommissionen at ordne Sagen ved Tilhold.

Tabel I indeholder en Oversigt over de undersøgte Boliger ordnet efter Værelsernes Antal samt en Beregning af Gennemsnitslejen i Kr. pr. m³ pr. Aar.

Tabel I.

	Antal af undersøgte Boliger	Pris pr. m ³ pr. Aar
1 Værelse m. Køkken	290	Kr. 7,02
2 —	2619	— 6,85
3 —	2089	— 6,48
4 —	230	— 4,50
5 —	37	— 3,85

Der indgik i Aarets Løb 817 Anmeldelser paa mangelfulde Boliger. Derudover har Boligtilsynet ved sine systematiske Undersøgelser konstateret Overtrædelser af bestaaende Bestemmelser i 886 Lejligheder. De forefundne Mangler fordeler sig efter deres Art som angivet i Tabel II.

Tabel II.

Mangler	Antal	Helt af- hjulpe	Delvis af- hjulpe
Fugtighed	237	178	59
Svamp	25	25	0
Røg (Mangler ved Ovne etc.)	1037	811	226
Overbefolkning	77	41	36
Urenlighed	81	47	34
Rotter (Mus)	40	30	10
Væggetøj	129	77	52
Andre sanitære Mangler ...	830	692	138
Istandsættelse tiltrænges ...	180	123	57
Stank fra Vask etc.	111	82	29
Snegle	2	2	0
Kakerlakker	0	0	0
Daarlig Belysning	33	20	13
Summa..	2782	2128	654

Der findes ofte flere Mangler i samme Bolig; Manglernes Antal er derfor større end Antallet af mangelfulde Boliger.

Af særlig graverende Eksempler paa Overbefolkning skal her nævnes:

Prinsensgade	7,3	m ³	pr. Person
Oehlenschlägersgade	6,8	-	-
Dannebrogsgade	5,7	-	-
Baggesensgade	5,7	-	-
Amagergade	5,3	-	-
Pilestræde	5,0	-	-
Eskildsgade	4,5	-	-
Borgergade	4,0	-	-

Nogle af disse Boliger er beliggende i Kældere eller Stueetager, for hvilke Sundhedsvedtægten kræver mindst 12 m³ pr. Person (i de øvrige Etager 10 m³). Foruden at være sundhedsnedbrydende virker saadanne Boliger ogsaa uheldigt i andre Henseender, blandt andet ved Sammenstuvningen af Voksne af begge Køn og Børn paa alle Udviklingstrin.

Der fandtes af Værelser, hvis Gulvareal er mindre end de i Byggeloven af 12. April 1889 forlangte 5,91 m²:

19	Værelser med Gulvareal fra 2—3 m ²
82	— - - - 3—4 -
171	— - - - 4—5 -
215	— - - - 5—5,91 -

Den maalte Loftshøjde var i nogle Lejligheder under de foreskrevne 2,51 m. Den laveste Højde 1,85 m.

Der fandtes ved Undersøgelserne 13 Rum uden direkte Lys, som benyttedes dels til Soverum, dels til Køkkener. De fleste af disse Rums Gulvareal var mindre end 5,91 m².

Tabel III giver en almindelig Oversigt over de Sager, som Boligtilsynet har behandlet i Aarets Løb, hvem der har anmeldt Sagen og Resultatet af Behandlingen.

I Tabellen er ikke medtaget de Sager, der er henvist til Overingeniøren i hans Egenskab af Sundhedskommissionens tekniske Konsulent. Disse Sager fordeles sig saaledes:

Almindelige Sundhedskommissionssager	61
Hygiejnetekniske Sundhedskommissionssager	180
Boligtilsynssager	207
Ialt...	448

Der blev i Aarets Løb dels ved frivillig Overenskomst, dels efter Henvi-
sning af Sagen til Bygningskommissionen sat Vandlaase paa 133 Køkkenvaske;
20 manglende Klokkeriste blev anbragt.

Tabel III.

Sager tilstillet Boligtilsynet af:	Antal	Ekspereret af Boligtilsynet:				Sagen henvist til:										
		Ordnet ved Overens- komst med Ejeren	Ordnet ved Overens- komst med Lejeren	Tilhold indstillet	Foreløbig henlagt	Stadslægen	Bygnings- kommissionen	Stadsing. Direktorat	Sundhedspolitiet	Magistratens II Afdeling	Magistratens III Afdeling	Magistratens IV Afdeling	Belysningsvæsenet	Brandvæsenet	Vandforsyningen	Arbejds- og Fabriks- tilsynet
Sundhedskommissionen	565	105	22	79	47	265	22	14	0	7	0	1	3	0	0	0
Kommunelæger	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tuberkulosestationen	33	9	2	0	1	5	0	0	4	11	1	0	0	0	0	0
Børneværnskontoret	7	0	0	0	0	0	1	0	2	1	3	0	0	0	0	0
Børnehospitalet	3	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0
Skolesygeplejersker	15	0	5	0	4	0	0	0	1	4	1	0	0	0	0	0
Lejere	155	53	15	0	21	3	14	2	29	17	0	0	0	0	0	1
Grundejere	14	6	0	0	3	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1
Magistratens II Afdeling	17	4	2	0	0	0	0	0	2	9	0	0	0	0	0	0
Bygningskommissionen	3	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Arbejds- og Fabrikstilsynet ...	3	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Sager rejst af Boligtilsynet ...	886	790	42	0	30	4	2	3	11	0	0	0	2	1	1	0
Sum...	1703	970	89	79	106	278	41	21	52	52	5	1	5	1	1	2

Af de Sager, som Boligtilsynet i Aarets Løb har behandlet, skal her nævnes nogle Eksempler:

Ved Nedlæggelsen af en Kolonihaveforening blev en Del Familier husvilde; de havde overtraadt Forbudet om at tage Helaarsophold i Lysthusene. Følgen var, at nogle af disse Familier nu opsøgte andre Steder, hvor deres nedrevne Huse atter kunde opføres. En Familie, hvis Hus var tømret sammen af Fordemballagekasser og nødtørftigt beklædt med Tagpap, havde fundet en Grund, hvor deres i Forvejen usle Hus efter Nedrivningen var bleven stillet op paany, men denne Gang saa skødesløst, at der var aabne Revner saavel i Vægge som i Tag. Der fandtes to Rum og et Køkken. Familien bestod af Mand, Kone og 3 Børn i Alderen fra 10 Maaneder til 20 Aar; den 20aarige Datter havde hos sig et Barn paa 2 Aar. Husmoderen var blind og sengeliggende, hvilket havde til Følge, at der overalt herskede stærk Uorden og Griseri. Børnene var daarligt renholdt, det spæde Barn i en miserabel Tilstand. Nogle tamme Duers Tilstedeværelse forøgede Urenligheden og Stanken.

Ved en Henvendelse til Magistratens 2. Afdeling opnaaedes det, at Familien fik stillet en Lejlighed til Raadighed; Huset blev nedrevet.

I et meget lille Rum i et Baghus i den indre By havde en enlig Mand indrettet et Slags Kattestutteri. Ved det foretagne Eftersyn var der fem voksne Katte og otte Killinger. Renlighedstilstanden var den slettest mulige, og Stanken i Rummet var meget stærk. Der fandtes praktisk talt ikke Møbler, kun en faldefærdig Seng, som ved Eftersynet var optaget af Kattene. Manden gjorde et ejendommeligt Indtryk og vilde ikke høre Tale om at fjerne Kattene; det eneste han arbejdede paa og levede for var at skaffe sig nogle flere, som han kunde være god imod. Hensynet til Beboerens eget Helbred i Forbindelse med Hensynet til Ejendommens øvrige Beboere krævede dog en Indskriden.

Da Rummet saavel hvad Indretning som Beliggenhed angik maatte anses for uegnet til Menneskebolig, blev det indstillet til Sundhedskommissionen at nedlægge Forbud mod Benyttelsen.

Et lille Baggaardsværelse paa Nørrebro var lejet ud til en ældre Mand. Ved det foretagne Eftersyn var der meget uordentligt og mangelfuldt renholdt; Gulvet var hullet, og en grundig Istandsættelse, derunder Maling, Hvidtning og Tapetsering, tiltrængtes haardt. Bohavet bestod af et groft sammentømret Sengested samt noget uanvendeligt Skrammel. Ved Eftersynet var der foruden Manden tilstede i Værelset nogle unge Piger, som angav at have Beskæftigelse og fast Bopæl andetsteds i Byen. Værelsets Indehaver fik Henstilling om at foretage en grundig Rengøring, saa at der derefter kunde ske Henvendelse til Ejeren om de forskellige nødvendige Reparationer. Ved et paafølgende Eftersyn var Henstillingen om Rengøring ikke fulgt, og foruden de førstnævnte unge Piger var der nu ogsaa nogle unge Mænd, som angav at være de unge Pigers Kærester, forsamlede i Værelset.

Det blev oplyst, at de unge Piger var undvegne fra Børneværnets Optagelseshjem, og at Manden havde indrettet et Slags Asyl for disse Piger, som vidste, at de kunde faa Husly hos ham, naar de var kede af Livet paa Optagelseshjemmene.

Politiet blev underrettet om Sagen, og Sundhedskommissionen gav Tilhold om, at det paagældende Rum kun for Fremtiden maatte bebos af en enlig Person.

Et barnløst Ægtepar, begge tuberkuløse, var fra en Lejlighed, for hvilken de ikke kunde betale Leje, flyttet ud i en Kolonihave paa Amager. Da der her

ikke fandtes noget Hus, der var indrettet til Beboelse, blev det halve af et Hønsehus ryddet, og her installerede Beboerne sig uden iøvrigt at foretage noget, som kunde gøre Rummet bare nogenlunde egnet til Beboelse. Gulvet dannedes af den nøgne Jord, Væggene bestod af et enkelt Lag Brædder med Utætheder i Sammenføjningerne, Taget var et Lag Brædder beklædt med Tagpap, Vinduerne var ikke til at aabne, men manglede til Gengæld Ruderne. Skuret var ca. 1,30 m bredt og 3,5 m langt. Højden varierede fra 1,50 m til 2,00 m. Foruden Beboerne havde en Papegøje og en stor Schæferhund Ophold i Rummet. Skønt de, som nævnt, havde Tuberkulose begge to, havde de akkorderet om Spisning hos en Familie i Nærheden, hvor der var spæde Børn.

Magistratens 3. Afdeling blev dels gennem Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse, dels gennem Boligtilsynet underrettet om Sagen.

I en Ejendom, om hvilken det var kommen til Boligtilsynets Kundskab, at der var meget forsømt, blev det ved et foretaget Eftersyn konstateret, at den bestod af et Forhus og et Baghus, der var adskilt fra hinanden ved en Gaardsplads af ca. 2,50 m's Bredde. Saa godt som alle Ejendommens Værelser udlejedes særskilt ugevis, i mange af dem fandtes ikke Ildsted. Ejendommen trængte saavel indvendigt som udvendigt til en gennemgribende Reparation. Men selv ikke en saadan Reparation kunde skønnes at gøre Rummene i Baghuset egnede til Ophold for Mennesker dels paa Grund af deres yderst slette Beliggenhed for Adgang til Lys og Luft, dels fordi de, hvad Indretning angik, paa alle Maader laa saa langt under, hvad der nu i hygiejnisk Henseende kræves af Beboelsesrum. Sundhedskommissionen vedtog derfor at forbyde Benyttelsen af Baghuset i Beboelsesøjemed samtidig med, at en grundig Reparation af Forhuset blev krævet.

Vandklosetter.

Ifølge Meddelelse fra Stadsingeniørens Direktorat udgjorde Antallet af installerede Vandklosetter m. m.:

Installeret 1ste Januar	Eldre By			Indlemmede Distrikter			Hele Byen		
	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer
1905	21335	1005	312	105	4	5	21440	1009	317
1915	68611	2245	410	4661	57	34	73272	2302	444
1916	71787	2350	415	5747	69	34	77534	2419	449
1917	75690	2378	414	7694	80	38	83384	2458	452
1918	79800	2392	412	8969	119	38	88769	2511	450
1919	83071	2399	444	9641	119	36	92712	2518	480
1920	85074	2430	433	11015	119	36	96089	2549	469
1921	89736	2638	420	13242	170	37	102978	2808	457
1922	92995	2707	449	14805	202	37	107300	2909	486
1923	95382	2815	481	16333	241	37	111715	3056	518
1924	96428	2814	481	18821	241	37	115249	3055	523
1925	103225	2782	476	20888	300	36	124113	3082	512
1926	107149	2754	501	22894	303	36	130043	3057	537
1927	115057	2652	509	28748	354	36	143805	3006	545
1928	118677	2574	508	31675	360	36	150352	2934	544
1929	123034	2508	501	34063	323	38	157097	2831	539
1930	128571	2414	500	39267	354	38	167838	2768	538
1931	133558	2300	501	45039	347	37	178597	2647	538
1932	137371	2194	496	51374	362	38	188745	2556	534
1933	140957	2158	495	55568	381	38	196525	2539	533
1934	146030	2116	501	63983	420	52	210013	2536	553
1935	150355	1999	522	73585	391	53	223940	2390	575

Beretning om Københavns Sundhedskommissionens Dyrlæggers Virksomhed i Aaret 1935.

(Meddelt af Overdyrlæge *H. Hansen*, Laboratorieforstander, Dyr læge *E. Mejlbo* og Dyr læge *K. Seidel*.)

Sundhedskommissionens Dyrlæggers Virksomhed omfatter Tilsyn med Forhandling i København af Mælk, Kød og andre Næringsmidler af animalsk Oprindelse; desuden udøves konsultativ Virksomhed for Sundhedskommissionen ved Behandling af Sager, der kræver veterinærsagkyndig Udtalelse og Bistand, saasom Indretning af Stalde, Andragender om Indførsel af Kødvarer fra Udlandet o. a. m.; yderligere foretages Undersøgelse af de animalske Næringsmidler, der af private, fordi de formenes utjenlige til Menneskeføde, indleveres til Sundhedspolitiet til Undersøgelse.

»Sundhedskommissionens Dyr læger«, der er en Afdeling under Stadslægeinstitutionen, har følgende Personale: en Overdyrlæge og en Dyr læge samt ved Laboratoriet 2 Dyr læger, hvoraf den ene er Laboratorieforstander. Endvidere findes, knyttet til Laboratoriet, en mandlig og tre kvindelige læge Medhjælpere. Afdelingen har Kontor- og Kontorpersonalefællesskab med Stadslægen.

Der samarbejdes i det daglige Arbejde med Sundhedspolitiets Personale, af hvilket 1 Overbetjent og 3 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Mælk, og 1 Overbetjent og 7 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Kød. Foruden det rent politimæssige Arbejde, Afhøringer, Rappportskrivning til Retten o. s. v., udfører Sundhedspolitiets Betjente de almindelige Prøveudtagninger og medvirker desuden ved Arbejdet med Efter-syn af de Virksomheder, hvor Næringsmidler af den omhandlede Art tilvirkes, opbevares og forhandles.

Det med Kontrollen med de omhandlede Næringsmidler forbundne Laboratoriarbejde blev indtil den 30. Marts udført paa den af Kommunen paa Steins Laboratorium underholdte særlige Afdeling, Sundhedskommissionens Laboratorium.

Den 1. April skete efter Indstilling herfra en Nyordning af Sundhedskommissionens Laboratorieforhold saaledes, at Undersøgelse af Næringsmidler af animalsk Oprindelse henførtes til det tidligere under Det off. Slagtehus hørende Laboratorium, der den 1. April blev løst fra Forholdet til Slagtehuset og knyttet til »Sundhedskommissionens Dyr læger« som Sundhedskommissionens Laboratorium, Afdeling for Undersøgelse af Kød, Mælk m. m.

For »Sundhedskommissionens Dyr læger« har denne Nyordning betydet Opfyldelsen af det gennem mange Aar nærede og flere Gange fremsatte Ønske om et eget direkte til Afdelingen knyttet Laboratorium. Der er endvidere ved denne Nyordning aabnet en Mulighed for, at den Del af Levnedsmiddelkontrollen, der varetages af Dyr lægerne, kan blive ført videre fra den ensidigt kvalitative Kontrol, der hidtil har været Hovedopgaven, og opnaa den Udvikling, som Tiden kræver, at blive en fortrinsvis hygiejnisk Kontrol.

A.

Tilsyn med Forhandling af Mælk.

Den Mælk og Fløde, der indføres i København*), hidrører hovedsagelig fra Kvægbesætninger paa Sjælland og Lolland-Falster, men ogsaa fra Bornholm sendes Mælk og navnlig Fløde fra ca. 100 Kvægbesætninger.

*) Ved København skal her forstaas København, Frederiksberg og delvis ogsaa Gentofte Kommune.

Mælken og Fløden, der indføres i København, sendes dels direkte fra Produktionsstederne til herværende Bymejerier, dels gennem udenbys beliggende Andels- og Privatmejerier som saakaldt Suppleringsmælk. Suppleringsmælken skaffer Bymejerierne sig dels ved privat Overenskomst med de leverende Mejerier, dels gennem en særlig en gros Forretning, Andelsmejeriernes Mælkeudvalg.

Yderligere tilføres der Byen Mælk fra ca. 40 i den nærmeste Omegn beliggende mindre Mejerivirksomheder, som modtager Mælken fra et Faatal Kreaturbesætninger i Mejeriets nærmeste Opland, og som selv kører Mælken til Staden og forhandler denne dels en gros, dels en detail (Mælkeforpagtere).

Det Antal Kvægbesætninger, hvorfra der indføres Sødmælk, Fløde og Skummetmælk til Eksportflødefabrikation, kan, som det er anført i nedenstaaende Skema, deles i to Grupper, nemlig de, som har leveret Mælk hele Aaret, og de, som kun periodevis, navnlig ved Højtiderne Jul og Paaske, ved hvilke Lejligheder særlig Indførselen af Fløde tiltager, har været i Leverance.

Af det samlede Antal Kvægbesætninger har 18 med et Koantal af ca. 1600 leveret Børnemælk og 10 med et Koantal af ca. 1000 leveret Jerseymælk.

Desuden har 2189 Kvægbesætninger med tilsammen 36,195 Køer leveret Mælk fra tuberkulinprøvede Kvægbesætninger.

Antal Kvægbesætninger, hvorfra Mælk har været indført til København i 1935.

Form for Leverance	Antal Kvægbesætninger	Antal Køer
Helaarlig	4261	75427
Periodisk	806	11336

Hvad angaar den daglige Indførsel af Mælk, Fløde m. m. og den Form, hvorunder disse Varer forhandlede, da forholder disse Spørgsmaal sig, saavidt det har været muligt at faa det oplyst, saaledes som det fremgaar af nedenstaaende Skema (Gennemsnitstal)

Mælkens Art	Indførsel til København, angivet i kg	Forhandling	
		Som raa Vare	Som pasteuriseret eller paa anden Maade varmebehandlet
Sødmælk	257872	106835	64184
Børnemælk	12802	11490	,
Jerseymælk	5510	4647	,
Piskefløde	17656	2106	13097
Fløde I	2287	278	5597
, II	690	1259	696
, III	695	95	3996
Kørnemælk	15291	6561	20567
Skummetmælk	12999	1120	35118
Halvskummetmælk	,	,	2516
Stassaniseret Mælk	,	,	39880
Langtidspasteuriseret Mælk	,	,	950
Steriliseret Fløde III	13006	,	15275

Den gennemsnitlig daglige Totalindførsel af Sødmælk er — Jerseymælk og Børnemælk indbefattet — ialt 276,184 kg. Heraf forhandles som Sødmælk ialt 211,849 kg, nemlig 106,835 kg raa Sødmælk og 105,014 kg paa forskellig Maade varmebehandlet Sødmælk.

Den raa Sød­mælk og raa Fløde hidrører fra 1. November 1935 udelukkende fra Kvægbesætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven.

De for Indførsel og Forhandling af Mælk i København gældende Bestemmelser findes i Tillæg af 30. Oktober 1930 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. Novbr. 1918, §§ 48—62 incl., samt i Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktbr. 1925 om, hvad der maa forhandles som Mælk, Fløde o. l.

Disse Bestemmelser er ved et Tillæg af 24. Juli 1934 til Sundhedsvedtægten blevet suppleret med Bestemmelser, der stiller Krav om, at al raa Mælk og Fløde fra 1. Novbr. 1935 skal hidrøre fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, og at dette Forlangende fra den 1. Novbr. 1938 gælder al Mælk og Fløde m. m., der indføres her i Staden, uanset om Mælken m. m. forhandles i raa eller varmebehandlet Tilstand.

Endvidere kræves i Tillæget, at fra 1. Novbr. 1938 skal al Mælk og Fløde m. m., der indføres og forhandles, hidrøre fra Kvægbesætninger, der staar under Dyr­lægekontrol i H. t. Sundhedsvedtægtens Bestemmelser herom.

Det forannævnte Sundhedsvedtægtstillæg lyder saaledes:

Tillæg til Sundhedsvedtægt for Københavns Kommune af 4. November 1918 med senere Tillæg.

§ 1.

§ 49 affattes saaledes:

1. Ingen maa uden forudgaaende Anmeldelse til Sundhedspolitiet i Erhvervsøjemed indføre til Forhandling her i Staden eller forhandle Mælk eller Fløde her i Staden. Flytning af Forretningen samt Oprettelse af Filialudsalgssteder her i Staden skal ligeledes anmeldes forud.

2. Al Sød­mælk og Fløde, som indføres her i Staden, skal være fra Kvægbesætninger, som med Hensyn til Opstaldningsforhold, Røgt, Sundhedstilstand og i det hele taget alt, hvad der har Betydning for Mælkens sunde Beskaffenhed, skal være undergivet Tilsyn af Dyr­læger, der er autoriserede af Landbrugsministeren; Tilsynet udøves i Overensstemmelse med et af Sundhedskommissionen vedtaget og af Landbrugsministeren godkendt Regulativ. Fra 1. Novbr. 1938 gælder dette ogsaa al skummet Mælk og Kærnemælk. For Indførsel til Forhandling her i Staden af Eksportfløde og andre steriliserede Mælkekonserver gælder Bestemmelsen i § 3 i Lov Nr. 183 af 23. Juni 1932 om Mælkekontrol.

3. Mejerier, fra hvilke Mælk eller Fløde indføres, skal hver Dag fra kontrollerede Besætninger have en saadan Mælkemængde indvejet, der er stor nok til med daglig Indførsel at dække, hvad der gaar med til den til København bestemte Mælk og Fløde.

4. Fra 1. November 1935 at regne maa som raa Sød­mælk og som raa Fløde kun forhandles Mælk og Fløde af Mælk, som hidrører fra Besætninger, hvis samtlige Kreaturer for højst eet Aar siden har gennemgaaet Tuberkulinprøven med negativt Resultat. Fra 1. November 1938 gælder dette Krav al Mælk og Fløde, som indføres og sælges her i Staden, uden Hensyn til under hvilken Betegnelse Mælken eller Fløden forhandles. Undtagen herfra er alene Salg af de i § 3 i Lov Nr. 183 af 23. Juni 1932 omfattede sterile Produkter, som er indført hertil under de i Loven nævnte Betingelser. De i nærværende Paragrafs Stykke 2, 1. Punktum, nævnte Regler skal fra de nævnte Tidsfrister at regne indeholde Regler om Dyr­lægekontrollen ogsaa for saa vidt angaar Tuberkulinprøven. Sundhedskommissionen bemyndiges til at foreskrive saadanne Foranstaltninger, som den til Adskillelse af Mælk fra rene Besætninger fra Mælk fra Besætninger, der ikke er rene, finder Anledning til at kræve iagttaget af Mejerier, fra hvilke Mælk eller Fløde indføres, eller som her i Staden behandler og forhandler Mælk.

§ 2.

I § 61 erstattes »§ 49, 2. Stk., §§« med »§§ 49«.

§ 3.

Dette Tillæg træder i Kraft 1 Maaned efter dets Stadfæstelse.

I Henhold til Lov af 28. Marts 1868 angaaende Forandringer i Loven af 12. Januar 1858 om Tilvejebringelsen af Sundhedsvedtægter stadfæstes herved foranstaaende af Københavns Kommunalbestyrelse vedtagne Tillæg til Sundhedsvedtægt for Københavns Kommune af 4. November 1918.

Indenrigsministeriet, den 24. Juli 1934

I Tilslutning til dette Sundhedsvedtægtstillæg er der af Sundhedskommissionen den 2. September 1935 udstedt nedenstaaende Bekendtgørelse angaaende Godkendelse af de tuberkuloserensede Kvægbesætninger og Forskrifter om Transport m. m. af Mælken fra disse Besætninger.

Bekendtgørelse om den fremtidige Forhandling i København af raa Sødmælk og raa Fløde.

Fra 1. November 1935 maa som raa Sødmælk og som raa Fløde kun forhandles Mælk og Fløde af Mælk, som hidrører fra Besætninger, hvis samtlige Kreaturer før højest eet Aar siden har gennemgaaet Tuberkulinprøven med negativt Resultat. Undtaget herfra er alene Eksportfløde, kondenseret Mælk og Tørmælk.

I denne Anledning fastsætter Sundhedskommissionen herved i Henhold til Sundhedsvedtægtstillæg af 24. Juli 1934 følgende:

1. De paagældende Besætninger skal inden 1. November godkendes af Sundhedskommissionen. Begæring om Godkendelse skal af de indførende Mejerier indsendes til Sundhedskommissionens Dyrlæger, Politigaarden, København V, bilagt med Tuberkulinprøveattest for sidst foretagen Tuberkulinprøve.
2. Besætningerne skal derefter prøves med Tuberkulin een Gang aarligt, og Attesterne for de foretagne Prøver skal omgaaende efter Prøvernes Afslutning indsendes til Sundhedskommissionens Dyrlæger. Hvor særlig Anledning foreligger, kan Ekstraprøver forlanges foretaget i det Omfang, der skønnes fornødent.
3. Mælken (Fløden) skal transporteres til Mejeriet i Transportspande, der paa holdbar Maade er mærket ved Blaamaling af Spanden Hals. Saaledes mærkede Spande maa ikke anvendes til anden Mælk eller Fløde, ejheller til andet Brug.
4. Mælken (Fløden) fra de godkendte Besætninger skal indvejes, behandles, opbevares og aftappes i et særligt Apparatsystem (Vægt, Kar, Rørledninger, Svaleapparat m. m.), der ikke maa have Forbindelse med andre Apparater i Mejeriet.

Det kan tillades, at disse Apparater ogsaa anvendes til Indvejning m. m. af Mælk fra godkendte Børnemælksbesætninger.

5. Raa Mælk og raa Fløde maa i København kun forhandles paa Flasker. Aftapning og Omhældning maa ikke finde Sted i Udsalgssteder eller dertil hørende Lokaler.

Sundhedskommissionen for København, den 2. September 1935.

Kontrollen

med Overholdelsen af de Bestemmelser, der er gældende for Indførsel og Forhandling af Mælk og Fløde m. m. i København, kan deles i to Hovedopgaver, nemlig: »Kontrollen med Mælkens Produktion« og »Kontrollen med Mælkens Forhandling«.

1) Kontrollen med Mælkens Produktion.

Denne Kontrol omfatter dels det i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, omhandlede maanedlige Dyrlægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Sødmælk, eller hvis Mælk benyttes til Fremstilling af Fløde, derunder ogsaa Eksportfløde; dels det i Sundhedsvedtægtens § 52 omhandlede 2 Gange maanedlige Dyrlægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Børnemælk, og yderligere omfatter denne Kontrol de af Sundhedspolitiet foretagne Eftersyn af Mejerivirksomheder, der indsender Mælk m. m. til København, samt den af Sundhedskommissionens Dyrlæger foretagne Efterkontrol i saavel Kreaturbesætninger som Mejerivirksomheder.

De maanedlige Dyrlægeeftersyn foretages af 128 Dyrlæger, af hvilke et Faatal, 3, er ansatte ved de store Mælkeforsyninger, medens de øvrige er lokalt praktiserende Dyrlæger.

Ved den maanedlige Kontrol med Kvægbesætningerne foretages en nøje Undersøgelse af hver enkelt Ko i Besætningen, særlig indgaaende af alle i Øjeblikket malkende Køer, og desuden inspiceres Staldforhold, Foder og Malkered-

skaber, og naar Tilsynet foretages under Malkningen, paases det, at denne udføres paa tilbørlig Maade og i Overensstemmelse med de herfor givne Regler.

I Tilslutning til Eftersynet udfærdiges af Dyrlægen en Attest, paa hvilken det anføres, hvilke eventuelt syge Dyr der er fundet, hvad disse Dyr lider af, og hvad der er beordret med Hensyn til disse Dyrs Isolation og deres Mælk. Yderligere anføres paa Attesterne de eventuelt forefundne Overtrædelser af de for Produktion af Mælk til København gældende Bestemmelser.

Disse Attester indsendes maanedsvist til Sundhedskommissionens Sekretariat af de her i Byen værende Modtagere af Mælk og Fløde.

Paa Grundlag af de i Tidsrummet fra 1. Januar til 31. December 1935 udstedte Dyrlægeattester fremgaar, at det paa Grund af Sygdom, i kortere eller længere Tid, har været forbudt at levere Mælken til København fra et større Antal Køer.

De paa Dyrlægeattesterne opførte Lidelser grupperer sig maanedsvist saaledes som fremgaar af nedenstaaende Skemaer, til hvilke skal bemærkes, at An-

Antal anmeldte Sygdomstilfælde 1935.

I. De helaarlig leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkelige Tilfælde			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	11	1	2376	18	48	14	»	2	»	2470
Februar	7	»	2543	22	62	13	1	»	»	2648
Marts	7	»	2852	20	47	17	8	1	»	2952
April	9	»	2923	30	43	13	3	3	»	3024
Maj	4	»	2864	17	23	7	2	»	»	2917
Juni	5	»	2774	43	30	6	2	»	»	2860
Juli	5	»	2794	41	31	7	1	»	»	2879
August	»	»	2799	35	35	8	3	»	»	2880
September	7	»	2713	32	33	2	»	»	»	2787
Oktober	5	1	2684	33	21	6	1	»	»	2751
November	1	»	2771	23	44	8	»	1	»	2848
December	2	»	2618	26	33	15	2	»	»	2696
Ialt	63	2	32711	340	450	116	23	7	»	33712

II. De periodevis leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkelige Tilfælde			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	»	188	7	9	»	1	»	»	105
Februar	»	»	208	7	5	1	2	»	1	224
Marts	»	»	210	6	5	»	1	»	1	223
April	3	»	237	2	3	»	2	1	»	248
Maj	3	»	174	»	2	2	»	»	»	281
Juni	»	»	155	5	6	»	»	»	»	166
Juli	»	»	154	»	2	3	»	»	»	159
August	»	»	135	1	2	»	»	»	»	138
September	»	»	126	2	3	»	»	»	»	131
Oktober	»	»	106	3	10	»	»	»	»	119
November	»	»	45	1	»	»	»	»	»	46
December	»	»	34	1	»	1	»	»	»	36
Ialt	6	»	1772	35	47	7	6	1	2	1876

tallet af anmeldte Sygdomstilfælde ikke er det samme som Antallet af Køer, der har været syge, idet talrige Køer har været syge gennem længere Tid og derfor mere end een Gang indgaar i Skemaet.

I de Tilfælde, hvor *de kontrollerende Dyrlæger* har paaført Attesterne Bemærkninger om Fejl og Mangler med Hensyn til Overholdelsen af de for Indførelsen af Mælk til København gældende Bestemmelser, er Attesterne almindeligvis blevet tilbagesendt de respektive Mejerier med Anmodning om at foranledige de af Dyrlægerne ved Eftersynene paatalte Fejl m. m. rettede og ny Attest indsendt i Løbet af 8—14 Dage. — I en Del Tilfælde har Dyrlægernes Attestbemærkninger foranlediget, at særligt Eftersyn er foretaget af Sundhedskommissionens Dyrlæger.

Af *Sundhedskommissionens Dyrlæger* er der ialt i 1935 foretaget 542 Eftersyn af Kobesætninger og Mejerivirksomheder, nemlig:

137	Eftersyn af Mejerier og Flødefabrikker,
405	— - - Kvægbesætninger, deraf
28	— - - Børnemælksbesætninger og
6	— - - Jerseymælksbesætninger.

Af Kvægbesætningerne havde:

80	et Kotal af 50 og derover,
219	- - - 10—49 og
106	- - - 1—9.

Ved disse Eftersyn er der i et Antal Tilfælde konstateret Forhold, som var i Strid med de for Indførsel af Mælk til København gældende Bestemmelser.

De konstaterede Fejl og Mangler har angaaet saavel Renholdelse som Vedligeholdelse af Redskaber og Lokalteter, uheldige Staldforhold, mangelfuld Renholdelse og Klipping af Køer samt Overtrædelse af de for Malkearbejdets rette Udførelse givne særlige Bestemmelser.

De som Følge af Eftersynene fremkomne Sager behandles paa den Maade, at Ejeren i direkte Tilslutning til Eftersynet modtager en skriftlig Meddelelse om, hvad der vil være at rette for at faa Forholdene bragt i Orden i Henhold til de givne Bestemmelser; dernæst underrettes de respektive Mejerier og kontrollerende Dyrlæger om Eftersynene og, hvad der derved er konstateret, og anmodes om paa den givne Foranledning at paase, at de paatalte mangelfulde Forhold rettes, samt at Bemærkning herom paaføres Attesten for næste Eftersyn.

I særlige Tilfælde kræves indsendt Ekstraattest, og i Tilfælde, hvor Manglerne har været væsentlige eller ikke trods gentagne Forsøg har været til at faa rettede, nedlægges Forbud i kortere eller længere Tid mod Indsendelse af Mælk til København fra de paagældende Besætninger. Der har i 1935 været nedlagt Forbud i 2 Tilfælde, der begge drejede sig om snavsede Køer.

En Del af de af Sundhedskommissionens Dyrlæger foretagne Eftersyn har været foranlediget af de foretagne Smuds- og Kimtalsundersøgelser. I de Tilfælde, hvor der er konstateret stort Smuds- eller stort Kimindhold i de undersøgte Prøver, er Forholdet blevet rettet efter skriftlig Henvendelse til Ejer, Mejeri og kontrollerende Dyrlæge — eventuelt som anført i Forbindelse med herfra foretaget Eftersyn (20 Tilfælde).

I 1 Tilfælde blev Sagen henvist til retslig Paatale.

Yderligere skal vedrørende de af Sundhedskommissionens Dyrlæger foretagne Eftersyn tilføjes, at der ved Eftersynene er blevet »udsat« fra Mælkeleverance 150 Køer paa Grund af Yver-, Bør- og andre Lidelser.

Disse Udsættelser af Køer har foranlediget ca. 200 mikroskopiske Undersøgelser, dels for at underbygge den kliniske Diagnose, der betinger »Udsættelse

fra Leverance«, dels for at understøtte den kliniske Undersøgelse, naar Tidspunktet for Helbredelse menes at være indtraadt, saaledes at fornyet Mælkeleverance kan finde Sted.

I Tilslutning til Omtalen af Besætningskontrollen m. m. skal tilføjes, at 100 Mejerier, inden- og udenbys, i Løbet af 1935 har søgt om og faaet godkendt 1525 Besætninger med 20,960 Køer til Salg af raa Sødmealk og raa Fløde (d. v. s. Mælk fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven).

Endvidere har 2 Mejerier søgt om Tilladelse til at forhandle »Langtidspasteuriseret Mælk« i Kjøbenhavn. Begge Mejerier var udenbys beliggende. Tilladelsen blev givet i det ene, men nægtet i det andet Tilfælde, desaaarsag at Forholdene paa Mejeriet var saaledes, at Mælkeindsendelse herfra i det hele taget ikke var ønskelig.

Et Mejeri, der tidligere havde opnaaet Tilladelse til Forhandling af »Langtidspasteuriseret Mælk« i Kjøbenhavn, blev i et kortere Tidsrum frataget denne Tilladelse, da det ved et Eftersyn viste sig, at de justitsministerielle Bestemmelser for Tilladelsen og de af den lokale Sundhedskommission iværksatte Kontrolforanstaltninger ikke blev overholdt.

Et Mejeri har søgt om og faaet Tilladelse til at forhandle »Stassaniseret Mælk« i Kjøbenhavn.

Angaaende de af *Sundhedspolitets Betjente* foretagne Eftersyn af Mejerier, hvorfra indsendes Suppleringsmælk og Fløde, skal anføres, at der i 1935 ialt er foretaget 1272 Eftersyn af 146 Mejerier og 14 Flødefabrikker.

Eftersynene gaar væsentlig ud paa at kontrollere, om den indsendte Mælk eller Fløde hidrører fra Besætninger, der staar under Dyr lægekontrol, som anført i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, og om det Antal Køer, der kontrolleres, kan yde det daglig indsendte Kvantum Mælk m. m., men desuden paases Orden, Renlighed og Vedligeholdelse af Lokalteter og Redskaber. Paa Virksomheder, hvor Mælk og Fløde tappes paa Flasker, paases ogsaa, om Flaskerensningen er fyldestgørende.

I 65 Tilfælde er forefundet Mangler med Hensyn til Lokaler og Redskaber.

2) *Kontrollen ved Mælkens Forhandling.*

Dette Arbejde omfatter dels a) Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier i København, dels b) Laboratorieundersøgelse af indkøbte og indleverede Mælkeprøver.

a) Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier.

Der er i 1935 dels af Sundhedspolitets Betjente, dels af Sundhedskommissionens Dyr læger til ubestemte Tider foretaget ialt 3773 Eftersyn af 56 Mejerier, ca. 2400 Mælkeudsalg og ca. 325 Detailvogne, og ved disse Eftersyn er der i 78 Tilfælde forefundet Mangler med Hensyn til Vedligeholdelse af Lokaler m. m.

Der fandtes i København ved Udgangen af 1935 i den gamle By 4 Kostalde og i de indlemmede Distrikter 14 Kostalde med henholdsvis 77 Køer og 116 Køer, ialt 18 Kostalde med 193 Køer. Kostaldene i den indre By er Handelsstalde, fra hvilke der ikke forhandles Mælk, men fra Kvægbesætningerne i de indlemmede Drstrikter forhandles Mælken enten direkte ved Stalddør, eller den leveres til nærmeste Mejeri.

b) Laboratorieundersøgelse af indkøbte Mælkeprøver,

Til Laboratorieundersøgelse er ialt indleveret 9457 Prøver Mælk og Fløde.
De undersøgte Prøver var:

Børnemælk 1445 Prøver	Halvskummetmælk 26 Prøver	Eksportfløde 125 Prøver
Jerseymælk 112 —	Skummetmælk 29 —	Fløde (3) 685 —
Sødmælk 4507 —	Kærnemælk 575 —	Fløde (2) 501 —
		Fløde (1) 695 —
		Piskefløde 757 —

Resultatet af Undersøgelse af Mælk og Fløde.

Undersøgelse af Fedtindhold i Børnemælk, Jerseymælk, Sødmælk, Fløde, og Halvskummetmælk.

Indhold af Fedt i 1445 Prøver Børnemælk:

Under 3,25 %	19 Prøver
3,25—3,50 %	164 —
3,50—4,00 %	917 —
4,00—5,00 %	339 —
5,00 % og derover	6 —

Af dette fremgaar, at 1,31 % af Prøverne havde mindre Fedtindhold end den i Sundhedsvedtægtens § 42 foreskrevne Minimumsprocent 3,25.

Indhold af Fedt i 112 Prøver Jerseymælk var:

Under 4,75 %	3 Prøver
4,75—5,00 %	5 —
5,00—6,00 %	101 —
6,00 % og derover	4 —

Af dette fremgaar, at 2,67 % af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 4,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Jerseymælk.

Indhold af Fedt i 4495 Prøver Sødmælk var:

Under 3,25 %	169 Prøver
3,25—3,50 %	1001 —
3,50—4,00 %	2972 —
4,00—5,00 %	340 —
5,00 % og derover	13 —

Af dette fremgaar, at 3,76 % af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 3,25 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Sødmælk.

Indhold af Fedt i 757 Prøver Piskefløde var:

Under 30 %	3 Prøver
30,00—32,00 %	27 —
32,00—34,00 %	128 —
34,00 % og derover	599 —

Af dette fremgaar, at 0,39 % af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 30,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Piskefløde.

Indhold af Fedt i 695 Prøver Fløde 1 var:

Under 18,00 %	13	Prøver
18,00—20,00 %	356	—
20,00—22,00 %	253	—
22,00 % og derover	73	—

Af dette fremgaar, at 1,87 % af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 18,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Piskefløde.

Indhold af Fedt i 501 Prøver Fløde 2 var:

Under 13,00 %	22	Prøver
13,00—15,00 %	172	—
15,00—16,00 %	53	—
16,00 % og derover	254	—

Af dette fremgaar, at 4,39 % af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 13,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde 2.

Indhold af Fedt i 685 Prøver Fløde 3 var:

Under 9,00 %	2	Prøver
9,00—11,00 %	363	—
11,00 % og derover	320	—

Af dette fremgaar, at 0,29 % af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde 3.

Indhold af Fedt i 125 Prøver Eksportfløde var:

Under 9,00 %	0	Prøver
9,00 % og derover	125	—

Af dette fremgaar, at ingen af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Eksportfløde.

Indhold af Fedt i 26 Prøver Halvskummetmælk:

I ingen af de undersøgte Prøver Halvskummetmælk fandtes mindre Fedtindhold end 0,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Halvskummetmælk.

Ved Undersøgelse af 29 Prøver Skummetmælk paavistes intet unormalt.

Vandtilblanding i Mælk.

38 af de undersøgte Prøver Sødmealk indeholdt Vand. 36 Prøver var Producentprøver fra Besætninger, 2 Prøver var Handelsmælk.

Tørstofindhold i Kærnemælk.

Ved Undersøgelse af 575 Prøver Kærnemælk fandtes 68 Prøver, d. v. s. 11,82 %, der havde mindre Tørstofindhold end foreskrevet i Sundhedsvedtægtens § 55.

Undersøgelser for Smuds.

Ved Undersøgelse for Smuds i 2265 Prøver Sødmælk, Jerseymælk og Børnemælk, hvilke Prøver er udtaget ved Mælkens Ankomst til Byen, fandtes i et Antal Prøver Sødmælk Smuds i kendelig Mængde (Gerbers Automat-Filter-Apparat).

Undersøgelser for Opvarmning.

9407 Prøver Mælk og Fløde er bleven undersøgt for Opvarmning.

1) Undersøgelser for Pasteurisering.

1) 68 Prøver, der var solgt som pasteuriserede, reagerede som raa ved Paraphenyldiaminprøven, nemlig:

Sødmælk	30	Prøver
Skummetmælk	1	—
Piskefløde	10	—
Fløde 1	4	—
Fløde 2	14	—
Fløde 3	9	—

2) 20 Prøver, der var solgt som raa, var pasteuriserede (Paraphenyldiaminprøven), nemlig:

Sødmælk	7	Prøver
Halvskummetmælk	1	—
Piskefløde	5	—
Fløde 1	4	—
Fløde 2	3	—

Af dette fremgaar, at 0,88 % af Prøverne har reageret fejlagtig ved Paraphenyldiaminprøven.

2) Undersøgelser for ulovlig Opvarmning.

200 Prøver Sødmælk, der var solgt som raa og som gav positiv Reaktion ved Paraphenyldiaminprøven, blev undersøgt med Henblik paa ulovlig Opvarmning, i Henh. til Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktbr. 1925, § 9.

4 Prøver viste sig at have været Genstand for ulovlig Opvarmning.

Undersøgelser for Aciditetsgrad.

Ved Undersøgelse af Aciditetsgraden (Antal $\text{cm}^3 \frac{1}{10}$ Na OH som neutraliserer 100 cm^3 Mælk) i 2390 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødmælk fandtes følgende Talværdier:

	Sødmælk (Jerseymælk)	Børne- mælk
Under 15	60	58
15	135	241
16	200	193
17	188	175
18	158	320
19	38	116
20	30	63
over 20	10	10

	Stas- saniseret Mælk	Langtids- past. Mælk
Under 15.....	11	8
15.....	39	24
16.....	45	34
17.....	55	33
18.....	64	55
19.....	10	11
20.....	2	3
over 20.....	1	0

Reduktase- og Gæringsprøveundersøgelse.

Reduktaseprøve er foretaget med 2883 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødmælk. For samtlige Prøvers Vedkommende har Prøven været kombineret med Gæringsprøve.

1) Oversigt over Affarvningstiderne:

	Sødmælk (Jerseymælk)	Børne- mælk
Mindre end 1 Time.....	50	24
1—2 Timer.....	42	10
2—3 —.....	24	10
3—4 —.....	27	23
4—5 —.....	50	39
over 5 —.....	813	1296

2) Oversigt over Affarvningstiderne:

	Stas- saniseret Mælk	Langtids- past. Mælk
Mindre end 1 Time.....	0	4
1—2 Timer.....	1	1
2—3 —.....	1	5
3—4 —.....	0	2
4—5 —.....	20	15
over 5 —.....	253	173

3) Oversigt over Gæringstyperne:

	Sødmælk (Jerseymælk)	Børne- mælk
Den geleagtige Type.....	394	578
— ostede —.....	308	476
— blærede —.....	71	75
— svampede —.....	201	233
— flydende —.....	24	28

4) Oversigt over Gæringstyperne:

	Stas- saniseret Mælk	Langtids- past. Mælk
Den geleagtige Type.....	104	59
— ostede —.....	84	82
— blærede —.....	13	7
— svampede —.....	62	58
— flydende —.....	15	2

Bakteriologiske Undersøgelser.

Kimtallene er bestemt pr. ccm i 2397 *Prøver Sødme*lk, *Børnemælk*, stassaniseret *Mælk* og langtidspast. *Mælk*. De anvendte *Fortyndinger* af *Mælken* har været 1—10, 1—100, 1—1000, 1—10,000, 1—100,000. *Fortyndingerne* 1—10 og 1—100,000 er kun anvendt i enkelte, specielle *Tilfælde*. Som *Næringssubstrat* er benyttet *Oxo-Ekstrakt-Gelatine* og *Kasein-Agar*. *Termostatopholdet* har for *Gelatine-Kulturernes Vedkommende* været 4 til 6 *Døgn* ved 22° C. og for *Kasein-Agar-Kulturernes Vedkommende* 2 *Døgn* ved 32° C.

Oversigt over Kimtallene.

	Sødme	Børnemælk
Under 0,1 Mill.	342 Prøver	871 Prøver
0,1—0,3 —	215 —	205 —
0,3—0,5 —	82 —	24 —
0,5—0,7 —	39 —	16 —
0,7—1,0 —	31 —	21 —
1,0—2,0 —	35 —	15 —
2,0—3,0 —	12 —	12 —
3,0—5,0 —	10 —	5 —
5,0—10,0 —	5 —	1 —
10,0—20,0 —	4 —	1 —
	775	
	Stassaniseret Mælk	Langtidspast. Mælk
0,001—0,005 Mill.	43 Prøver	22 Prøver
0,005—0,01 —	38 —	27 —
0,01—0,05 —	81 —	54 —
0,05—0,1 —	17 —	17 —
0,1—0,3 —	20 —	16 —
0,3—0,5 —	2 —	4 —
0,5—0,7 —	2 —	3 —
0,7—1,0 —	4 —	5 —
1,0—5,0 —	9 —	8 —
over 5,0 —	1 —	0 —

Bestemmelse af Indhold af Colibakterier.

Sideløbende med *Kimtællingerne* er i de fleste *Tilfælde* foretaget *Bestemmelser* af *Colibakterier* i 1/10, 1/100, 1/1000 ccm *Mælk*. Som *Substrat* er anvendt *Galde-Gentianaviolet-Laktose-Pepton-Substrat* (*Kessler* og *Swenarton*) i *dobbelte Rør*. *Prøverne* henstod 2 *Døgn* ved 37° C.

Oversigt over Colititreringer.

Blandt 921 *Børnemælksprøver* paavistes *Colibakterier* i 1/10 ccm i 340 *Prøver*
 — - — — — - 1/100 — - 214 —
 — - — — — - 1/1000 — - 64 — (6,95 %) medens 303 *Prøver* ikke indholdt *Colibakterier* i 1/10 ccm (32,9 %).

Blandt 677 *Sødme*lksprøver paavistes *Colibakterier* i 1/10 ccm. i 205 *Prøver*
 — - — — — - 1/100 — - 133 —
 — - — — — - 1/1000 — - 197 — (29,1 %) medens 142 *Prøver* ikke indeholdt *Colibakterier* i 1/10 ccm (20,98 %).

Blandt 181 Prøver *stass. Mælk* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 42 Prøver
 — - — — — — - 1/100 — - 20 —
 — - — — — — - 1/1000 — - 10 — (5,52 %) medens 109 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm (60,22 %).

Blandt 141 Prøver *langtidsp. Mælk* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 38 Prøver
 — - — — — — - 1/100 — - 16 —
 — - — — — — - 1/1000 — - 7 — (4,96 %) medens 80 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm (56,74 %).

Bakteriologisk Undersøgelse af Eksportfløde.

Ved Sterilitetsundersøgelse af 105 Eksportflødeprøver viste 1 sig at indeholde levende Bakterier.

Undersøgelse af Kimindhold i Mælkeflasker.

Der er foretaget Bestemmelse af Kimindholdet i 9 rengjorte Originalflasker. Fremgangsmaaden har dels været efter »Rullemetoden« (indvendig Gelatinbeklædning) og dels Skyllemetoden.

I 7 Tilfælde var Flaskerne særdeles slet rengjorte, i 1 Tilfælde daarligt og i 1 Tilfælde udmærket.

I 1 Tilfælde indeholdt en Flaske desuden fastsiddende brunrøde Belægninger indvendigt (Maling).

Undersøgelser for Tilsætning af Konserveringsstoffer og Fedtemulsion.

I intet Tilfælde er konstateret Konserveringsstoffer. I to Tilfælde er paavist Tilblanding af Fedtemulsion til Fløde.

Undersøgelse af Fløde for Homogenisering.

1 Prøve Fløde, der ikke var deklareret homogeniseret, viste sig at indeholde homogeniseret Fløde.

Mikroskopiske Undersøgelser.

200 Prøver Mælk blev centrifugeret i Trommsdorffs Glas og de fremkomne Bundfald efter Aflæsning mikroskopisk undersøgt.

Sager, henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Mælkekontrollen i 1935 har de forefundne Overtrædelser af Sundhedsvedtægtens forskellige Bestemmelser i 351 Tilfælde foranlediget, at Sundhedskommissionen har henvist de paagældende Sager til retslig Tiltale.

Disse Sager har drejet sig om:

1) Overtrædelser af Tillæg af 30. Oktbr. 1930 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. Novbr. 1918:

§ 49 II, Indsendelse af Mælk og Fløde fra ukontrollerede Besætninger	16	Tilfælde
§ 49 II, Urenlig Behandling af Mælk	2	—
§ 49 II, Snavsede Køer	1	—
§ 51, For ringe Fedtindhold i Sødælk	82	—
§ 51 cfr. § 55 og Anordning af ²² / ₁₀ 25, Mælkeforfalskning (Vand)	4	—
§ 51, For ringe Fedtindhold i Fløde	35	—
§ 51, — — — — — Jerseyælk	2	—
§ 51 cfr. § 55, Vand i Udsalgsmælk	2	—

§ 51 cfr. § 52, For ringe Fedtindhold i Børnemælk.....	10	Tilfælde
§ 53 cfr. Anordn. ^{22/10} 25 § 9, Ulovlig Opvarmning af Mælk...	4	—
§ 53, Eksportfløde, ikke steril.....	1	—
§ 54, For ringe Tørstofindhold i Kærnemælk.....	70	—
§ 55, Ulovlig Betegnelse af Mælk.....	2	—
§ 56, Indførsel af Mælk af syge Køer.....	1	—
§ 58, Mangelfuldt rengjorte Flasker.....	1	—
§ 57, Omhældning af Mælk m. m. paa aaben Gade m. m.....	8	—
§ 57, Mangelfuld Deklaration.....	8	—
§ 57, Mangelfuld Afsvaling af Mælk m. m.....	18	—
§ 59 VII, Forhandling af ikke tilladte Varer sammen med Mælk fra aaben Beholder.....	38	—
2) Overtrædelse af Lov af ^{1/4} 1925 om Fedtemulsioner.....	2	—
3) Overtrædelse af Straffelovens § 195, Urigtige Tuberkulinprøve- attester.....	2	—

Foruden de til Retten henviste Sager, er der i et Tilfælde meddelt Advarsel for Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens § 56 og § 49 II.

De samlede Bødebeløb for Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens Bestemmelser m. m. i 1935 beløb sig til 9,925 Kr.

B.

Tilsyn med Handel med Kød, Kødvarer, Pølser o. l.

Tilsyn med Slagter- og Høkerbutikker, Undersøgelser af Pølser m. m.

Der er i 1935 af Sundhedspolitiets Betjente, i nogle Tilfælde i Forbindelse med Sundhedskommissionens Dyr læger, foretaget 25,694 Eftersyn hos Slagtere og Høkere samt Vildt- og Fiskehandlere, nemlig henholdsvis 7937, 17,757 og 3539 Eftersyn.

Ved disse Eftersyn er der i 43 Tilfælde forefundet Overtrædelser af Sundhedsvedtægten. I 36 Tilfælde er der sket Henvisning til Retten for Overtrædelse af Regulativ af 18. Maj 1925. Desuden er der i 43 Tilfælde sket Indberetning til Statskødkontrollen for Overtrædelse af Lov om indenrigs Kødkontrol.

Ved Eftersynene fandtes i 15 Tilfælde Varer, som var fordærvede. Disse Varer, ialt 769½ kg Kød, 180 kg Anchiovis, 250 kg Klipfisk, 174 Td. islandsk Lammekød, 31 Høns, 31 Kyllinger, 20 Duer, blev i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 35 kasserede som uskikkede til Menneskeføde.

560 Prøver var indkøbt til Undersøgelse for Indhold af ikke tilladte Konserveringsmidler, og der paavistes i 52 Prøver Tilsætning af Natriumsulfit og Borsyre, hvilket har foranlediget retslig Paatale.

Kødvarer, indleverede til Undersøgelse.

Der er i 1935 indleveret til Undersøgelse 66 forskellige Prøver Kød- og Madvarer. Aarsagerne var i 14 Tilfælde Formodningen om, at de paagældende Varer havde foraarsaget lettere Forgiftningstilfælde, i de øvrige Tilfælde skyldtes Indleveringen, at Varerne formodedes at være utjenlige til Menneskeføde. I de 14 Tilfælde, hvor der forelaa Formodning om, at de indleverede Kødvarer havde forvoldt Sygdomstilfælde, er Sagerne efter Varernes Undersøgelse og Prøveudsendelse til Laboratorieundersøgelse blevet overgivet 3die Sanitetslæge til videre Foranstaltning.

Som Følge af Undersøgelse af samtlige indleverede Varer skete i 50 Tilfælde Kassation og Destruktion, medens Godkendelse fandt Sted i 16 Tilfælde.

Fjerkræ, indleverede til Undersøgelse.

Der er i 1935 foretaget Undersøgelse af 85 Høns og Kyllinger, 3 Gæs, 20 Duer samt 4 Raager.

Heraf blev godkendt til Menneskeføde 1 Høne og 2 Gæs.

Erklærede utjenlige til Menneskeføde blev 84 Høns og Kyllinger, 1 Gaas 20 Duer samt 4 Raager.

Kassationsaarsagerne var: 15 Høns Tuberkulose, 68 Høns og Kyllinger, 1 Gaas, 20 Duer og 4 Raager Fordærvelse samt 1 Høne Peritonitis.

Fisk m. m., indleverede til Undersøgelse.

Der er i 1935 i 7 Tilfælde indleveret Fisk til Undersøgelse, nemlig: 1 Portion stegt Aal, Spegesild i 1 Tilfælde, røget Sild i 2 Tilfælde, fersk Sild i 1 Tilfælde, og Klipfisk i 2 Tilfælde.

Kassation fandt Sted i samtlige Tilfælde paa Grund af Fordærvelse.

Vildt, indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1935 i 1 Tilfælde undersøgt 1 Vildsvin, som var bragt i Handel efter i død Tilstand at være fisket op i Øresund af nogle Fiskere.

Svinet blev kasseret paa Grund af Fordærvelse, og der rejstes Tiltale mod de i Sagen implicerede Personer.

Smør, Æg, Ost, indleveret til Undersøgelse.

Der er 1935 undersøgt Smør i 1 Tilfælde, der paavistes intet abnormt, Ost i 1 Tilfælde, hvorved der paavistes en abnorm Gæring, der dog ikke kunde skønnes at betinge Kassation.

Undersøgelse af Konserver.

Der er i 1935 undersøgt et Parti Fiskekonserver, »Sølaks«, for Konserveringsmidler, der paavistes Tilsætning af Salicylsyre i tilladt Mængde. Desuden er der i 6 Tilfælde undersøgt Kødkonserver, hvorved der i 2 Prøver paavistes Borsyre; endvidere er der undersøgt et Parti Anchiovis, c. 180 kg, som blev kasseret paa Grund af Fordærvelse.

Laboratoriets Undersøgelse af Kød og Kødvarer.

Undersøgelser for Tilsætning af ikke-tilladte Konserveringsstoffer.

I Tiden 1. April 1935 til Januar 1936 er til Laboratoriet indleveret 403 Prøver af Kødvarer (Pølser, Fars, Kødstykker) til speciel Undersøgelse for Indhold af ulovlige Konserveringsstoffer.

Der paavistes i 34 Prøver Tilsætning af Natriumsulfit, og i 9 Prøver Tilsætning af Borsyre (ialt ulovlige Konserveringsstoffer i 8,44 % af de indkøbte Prøver).

Blandt 6 undersøgte Prøver Kødkonserveres paavistes i 2 Prøver Tilsætning af Borsyre.

Blandt 27 indleverede Prøver Kød og Kødvarer, mistænkte for at have forvoldt Sygdom efter Nydelsen, paavistes i 1 Tilfælde Natriumsulfit og i 5 Tilfælde Borsyre.

I 2 Tilfælde undersøgte nogle røgede Sild, ulovlige Konserveringsstoffer kunde ikke paavises.

Bakteriologiske Undersøgelser af Kødvarer o. l.

Blandt 27 Prøver Kødvarer af forskellig Art, der var indleveret til Laboratoriet under Mistanke af at have forvoldt »Kødforgiftning« paavistes i 1 Tilfælde Tilstedeværelse af talrige Gærtnerbakterier. I de øvrige Prøver blev ikke paavist specifikke, patogene Bakterier.

*Bakteriologiske og histologiske Undersøgelser m. m., foretaget for
Københavns Torve- og Slagtehallen.*

1. April 1935 blev det bakteriologiske Laboratorium ved Københavns Torve- og Slagtehallen nedlagt. Fra denne Dato overtog Sundhedskommissionens Laboratorium de ved Kødkontrollen nødvendige bakteriologiske, histologiske og mikroskopiske Undersøgelser samt Undersøgelsen af Mælken fra de paa Kvægtorvet opstaldede Køer. Yderligere er i mindre Udstrækning foretaget Maalinger af Brintjon-koncentrationen i suspekterede Kød kroppe.

Oversigt over Resultaterne af kødbakteriologiske Undersøgelser.

I Tiden fra 1. April 1935 til 1. Januar 1936 er i denne Henseende ialt undersøgt Prøver fra 233 Kroppe, nemlig: fra 91 Okser, 49 Kalve, 57 Svin, 32 Heste og 4 Lam. Heraf blev erklæret som utjenlig til Menneskeføde:

2 Okser paa Grund af Infektion med Streptokokker og Colibakterier.

3 Kalve - — - — - Kadaverbaciller.

1 Kalv - — - — - Paracolibakterier.

1 — - — - — - Dipl. lanceolatus.

1 — - — - — - Colibakterier og Streptokokker.

1 Svin - — - — - Streptokokker + Mikrokokker.

1 — - — - — - Streptokokker + Colibakterier.

1 — - — - — - Streptokokker.

1 Hest - — - — - Colibakterier.

1 Lam - — - — - Colibakterier.

13 Kroppe var saaledes inficerede, medens Prøver fra 220 Kroppe viste sig at være sterile.

Oversigt over Resultaterne af de histologiske Undersøgelser.

Yvere fra 2 Køer undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

Ryghvirvler fra 1 Ko undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I Prøver fra 1 Okse paavistes levende Tinter.

I Lungen fra 1 Hest paavistes *Fibrom*.

I Pleura og Svælg fra 1 Hest paavistes *Carcinom*.

I Lungen fra 1 Hest paavistes Blanding af *Sarkom* og *Carcinom*.

I Milten fra 1 Hest paavistes *Fibrom*.

I Lungen fra 1 Hest paavistes *Tuberkulose*.

Ialt 9 histologiske Undersøgelser.

Undersøgelser for abnorm Lugt.

Der er i denne Henseende foretaget Koge- og Stegeundersøgelser af 40 Prøver fra forskellige Dyr. I 25 Tilfælde paavistes abnorm Lugt, hyppigst Urinlugt og Fiskelugt.

Brintjonmaalinger i Kød

er foretaget i 18 Tilfælde.

Undersøgelser af Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet.

59 Mælkeprøver er undersøgt for Opvarmningsforhold, Vægtfylde og Fedtindhold. Resultaterne er i hvert enkelt Tilfælde tilsendt Overdyrlægen ved Københavns Torve- og Slagtehallen.

C.

Angaaende Kød kroppe, der er bleven afvist paa den herværende Kødkontrolstation for indført Kød.

Paa Kontrolstationen i Kommunens Flæskehal er der i 1935 i 58 Tilfælde foretaget Afvisning af hele eller Dele af Kød kroppe, som i Henhold til Loven om indenrigs Kødkontrol ikke var indførselsberettigede i Kommunen.

Det drejede sig i 22 Tilfælde om Oksekød, i 12 Tilfælde om Kalve- og i 23 Tilfælde om Svinekød samt i 1 Tilfælde om Hestekød.

Endvidere afvistes i et Tilfælde 244 Stk. Skinkeben m. m.

Det afviste Kød er ved Politiets Foranstaltning enten tilbagesendt Indsenderen, henført til Konservesfabrik eller til Kommuner, hvor det er salgsberettiget.

D.

Angaaende Indretning og Forandring m. a. vedrørende Stalde.

Der er i 1935 behandlet 13 Sager vedrørende Indretning af Hestestalde.

Sundhedskommissionens Laboratorium.

I Aaret 1935 har der til Undersøgelse i Sundhedskommissionens Laboratorium været indsendt 4034 Prøver, om hvis Resultat der er afgivet Beretning i 756 Skrivelser.

Der har været foretaget:

kemiske Undersøgelser	3368	Prøver
mikroskopiske Undersøgelser	187	—
bakteriologiske Undersøgelser	1577	—

De undersøgte Stoffer har været:

A. Vand (681 Prøver).

a. Vandværksvand	300	Prøver
b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde	26	—
c. Saltvand	355	—

a. Vandværksvand.

I. Kemiske og mikroskopiske Undersøgelser:

Fra Trykledningen i Byen	12	Prøver
— Filterpladsen	12	—
— Thorsbro	6	—

Fra Søndersø	2	Prøver
— Nybølle	2	—
— Marbjerg	2	—
— forskellige Kilder og Søer	12	—
II. Bakteriologiske Undersøgelser:		
Fra Thorsbro	27	Prøver
— Borups Allé	23	—
— Nybølle	18	—
— Islevbro	17	—
— Marbjerg	17	—
— Tinghøj	11	—
— Søndersø	10	—
— Axeltorv	9	—
— Taastrup Valby	7	—
— Bjællekær	6	—
— Kildedal	6	—
— Bogøgaard	6	—
— Gyldenløvesgade	6	—
— Solhøj	5	—
— Egebjergene	5	—
— Filterpladsen, Gl. Kongevej	5	—
— forskellige Kilder og Søer	28	—
— Husledningen i Byen	46	—

Resultatet af den kemiske Undersøgelse af de fra Trykledningen i Byen tagne Prøver, sammendraget af de maanedlige Undersøgelser, findes i nedenstaaende Tabeller.

Vand fra Trykledningen i Byen	Milligram i 1 Liter									
	Inddampingsrest	Ammoniak	Salpetersyre	Salpetersyrling	Saltsyre	Svovlsyre	Fri og halv. Kulsyre	Fosforsyre	Kalk	Magnesia
Højeste Indhold	488	0	Spor	0	67	76	149	0	156	27
Laveste Indhold	396	0	0	0	25	30	121	0	123	22

Indhold af organisk Stof:

	Iltforbrug: Milligram i 1 Liter											
	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December
Vand fra Trykledningen i Byen	1.4	1.4	1.6	0.5	1.1	0.8	1.6	1.1	1.2	1.5	1.4	0.9
Vand fra Filterpladsen	1.6	2.0	2.0	1.6	1.5	1.2	2.2	1.9	2.1	1.6	1.8	1.2

Ved den bakteriologiske Undersøgelse (Kimtælling) er der efter dobbelt udførte Forsøg fundet følgende Antal Kolonier i 1 cm³ af Vandet:

	Thorsbro		Borups Allé		Nybølle		Islevbro		Marbjerg	
	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag
Indtil 10 Kolonier	25	16	18	13	18	15	16	10	16	13
10—20 —	2	5	4	5	»	3	»	5	»	1
20—50 —	»	3	1	5	»	»	1	2	»	1
50—100 —	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1
over 100 —	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1

	Tinghøj		Søndersø		Axeltorv		Taastrup Valby	
	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag
Indtil 10 Kolonier	9	5	10	7	5	3	7	5
10—20 —	»	4	»	3	2	1	»	2
20—50 —	2	»	»	»	2	4	»	»
50—100 —	»	2	»	»	»	1	»	»
over 100 —	»	»	»	»	»	»	»	»

	Bjællekær		Kildedal		Bogøgaard		Gyldenløvesgade	
	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag
Indtil 10 Kolonier	6	6	6	4	6	6	6	2
10—20 —	»	»	»	1	»	»	»	3
20—50 —	»	»	»	1	»	»	»	1
50—100 —	»	»	»	»	»	»	»	»
over 100 —	»	»	»	»	»	»	»	»

	Solhøj		Egebjergene		Filterpladsen Gl. Kongevej		Husledningerne i Byen	
	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag	talt 3. Dag	talt 6. Dag
Indtil 10 Kolonier	5	3	5	5	2	1	31	3
10—20 —	»	2	»	»	»	»	15	24
20—50 —	»	»	»	»	»	»	»	19
50—100 —	»	»	»	»	2	1	»	»
over 100 —	»	»	»	»	1	3	»	»

b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde.

26 Prøver blev undersøgt for Indhold af Ammoniak, Nitrit, Nitrat samt for Colibakterier.

c. Saltvand (Strandvand).

I 355 Prøver blev bestemt Colititer.

Oversigt over Colititerne.

Colititer:	I Antal Prøver:
0,001 cm ³	15
0,01 —	85
0,1 —	108
1,0 —	95
10,0 —	40
over 10,0 cm ³	12

B. Fødemidler (2998 Prøver).

a. Mælk og Fløde	2678 Prøver
b. Andre Fødemidler	320 —

a. Mælk og Fløde (2678 Prøver). (Se Overdyrlægens Beretning Side 42.)

b. Andre Fødemidler (320 Prøver).

5 Prøver Allehaande blev undersøgt baade kemisk og mikroskopisk. Der fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

2 Prøver Brødsriver blev undersøgt baade mikroskopisk og kemisk.

10 Prøver Byggryn. Der paavistes ikke Svovlsyrning i nogen af Prøverne. For alle Prøverne var Opbevaringstilstanden tilfredsstillende.

1 Prøve Bønner. Ved mikroskopisk Undersøgelse paavistes ikke Skimmel, og Prøven maatte betegnes som værende i god Opbevaringstilstand.

11 Prøver Chokolade. Ved Undersøgelse af 10 Prøver fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	2,8 %	0,3 %
Askebestanddele	2,4 —	1,1 —
Fedt	34,9 —	26,8 —
Sukker.....	48,2 —	36,2 —

Det ekstraherede Fedt af alle Prøverne udviste en for Kakaofedt normal Refraktion.

Indholdet af Kakaofrøskaldele skønnedes ikke i nogen af Prøverne at udgøre over 4 % af den anvendte Kakaomasse. 1 Prøve blev undersøgt for Indhold af giftige Metaller, uden at saadanne paavistes.

10 Prøver Eddike. Indholdet af Eddikesyre varierede fra 3,6—4,8 %.

Alle Prøverne forholdt sig som Gæringseddike. Der paavistes hverken fri Mineralsyre, Kobber, Bly eller Zink i nogen af Prøverne.

1 Prøve Figenkugle. Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes paa Overfladen nogle Larveekskremer og en Mængde Gærceller.

Ved kemisk Undersøgelse paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller.

20 Prøver Frugt (tørret). I 9 Prøver paavistes Svovlsyrning. Ved Mængdebestemmelse fandtes fra 0,11—1,12 g/kg.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

5 Prøver Frugtkonserver. I 1 Prøve paavistes Svovlsyrning 0,11 g/kg. I de øvrige Prøver paavistes hverken Svovlsyrning, Sakkarin, Benzoesyre eller Salicylsyre.

5 Prøver Gemysekonserver. Der paavistes ikke Konserveringsstoffer i nogen af Prøverne.

10 Prøver Havregryn. Indholdet af Askebestanddele laa mellem 1,7 og 1,8 %. Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke.

11 Prøver Honning. 1 Prøve forholdt sig som opvarmet Bihonning iblandet kunstigt Invertsukker. De øvrige 10 Prøver forholdt sig som ren Bihonning.

5 Prøver Ingefær. Der fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

10 Prøver Iscreme. Ved den foretagne bakteriologiske Undersøgelse fandtes ingen Bakterier hørende til Tyfus-Paratyfusgruppen i nogen af Prøverne.

Derimod paavistes Colibakterier i 5 Prøver.

10 Prøver Kaffe (brændt og malet). Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Ekstrakt	29,0 %	23,8 %
Askebestanddele	5,7 —	4,4 —
Vand	6,4 —	4,8 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes, at alle Prøverne var rene og uden fremmed Indblanding.

10 *Prøver Kakaopulver*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Fedt	20,7 %	13,1 %
Askebestanddele	7,5 —	4,9 —
Alkalinitet svarende til tilsat Potaske . .	1,3 —	0 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse skønnedes Indholdet af Skaldele ikke at være over 4 % i nogen af Prøverne.

5 *Prøver Kanel*. Der fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

5 *Prøver Kardemomme*. Der fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

86 *Prøver Kødvarer*.

I 7 Prøver paavistes Borsyre.

I 3 Prøver paavistes Svovlsyrning.

I 1 Prøve paavistes Benzoesyre.

I de øvrige Prøver paavistes hverken Svovlsyrning, Borsyre eller Salicylsyre.

I 4 Prøver blev der foretaget kvantitativ Melbestemmelse.

1 Prøve indeholdt blaa Pletter af Stempelfarve.

1 Prøve Kød med Suppe blev undersøgt bakteriologisk. I begge Prøver fandtes talrige Proteusbakterier.

4 *Prøver Kodekstrakt*. Vandindholdet varierede fra 14,3—51,2 %.

Der paavistes hverken Svovlsyrning, Borsyre, Benzoesyre, Salicylsyre eller Heksametylentetramin i nogen af Prøverne.

1 *Prøve Margarine* blev undersøgt for Fordærvethed.

11 *Prøver Mel* (Rug-, Hvede-, Sago-, Kartoffel-, Ris- og Majsmel). Der paavistes ikke Svovlsyrning i nogen af Prøverne.

1 Prøve Sagomel bestod af en Blanding af Sagomel og knuste Tapiokgryn.

De øvrige Prøver var uden fremmede Indblandinger og i god Opbevaringstilstand.

10 *Prøver Peber*. I 1 Prøve fandtes 4,4 % Sand.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke.

1 *Prøve Salat*. I Prøven paavistes Benzoesyre.

10 *Prøver Sennep*. 1 Prøve indeholdt lidt Curcuma.

De øvrige Prøver var ren Sennep.

1 *Prøve Snittebønner* (i Daase). Bønnerne var saa angrebet af Skimmel, at de var uegnet til Menneskeføde.

16 *Prøver Sodavand*. Ved bakteriologisk Undersøgelse af 10 Prøver Citronvand fandtes ingen Bakterier hørende til Tyfus-Paratyfusgruppen i nogen af Prøverne.

I de fleste fandtes Renkultur af *Bac. subtilis* og lignende sporebærende Stave.

I 2 Prøver fandtes Streptokokker.

I 5 Prøver Maarumvand blev der foretaget Kimtælling.

Der paavistes ikke Colibakterier i 10 cm³ af nogen af disse 5 Prøver.

I 1 Prøve Citronvand fandtes i ringe Mængde en paratyfuslignende Bakterie.

10 *Prøver Spiseolie*. Alle Prøverne forholdt sig som de paa Etiketterne angivne Olier. Der fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

3 *Prøver Sølaks og Sølakserstating*. I alle 3 Prøver paavistes Salicylsyre og kunstigt Farvestof (Tjærefarvestof).

10 *Prøver Slikpinde*. I 2 Prøver paavistes Rhodamin og i 4 Prøver Ponceau; i de øvrige Prøver paavistes ikke kunstig Farve.

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
10 Prøver The.		
Vand	7,5 %	6,3 %
Aske	6,0 —	5,3 —
Vandopløselig Aske	3,7 —	3,0 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 Prøve Trøffelerstatning blev undersøgt for Indhold af giftige Metaller.

I 2 g af Prøven paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller.

10 Prøver Æbler. I 1 Prøve paavistes Bly (Pb), 1,9 mg/kg Frugt.

I de øvrige Prøver paavistes hverken Arsen eller Bly.

C. Brugsgenstande (42 Prøver).

1 Desinfektionsblok. Prøven bestod af Svovl, Salpeter, Jernilte og et rød-gult Farvestof.

2 Prøver Desinfektionsvædske. Prøverne blev destilleret og de forskellige Destillater undersøgt. Efter det herved fundne er Prøverne fremstillet af de op-givne Bestanddele, uden at disse er indgaaet i indbyrdes kemisk Forbindelse.

2 Prøver Elektroder (»Effektkul«). Elektroderne bestod af Stænger af alminde-lige Lyskul (Retortkul) overviklet med et tyndt Lag rent Kobber.

1 Prøve Farveopløsning. Opløsningsmidlet bestod af mineralsk Terpenting; der paavistes hverken Nitrobenzol eller Tetraklorkulstof.

1 Prøve Farve (Pulver) bestod af en Blanding af sort Anilin, Ponceau og lidt gul Farve. Der paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller.

3 Prøver Gummiballoner med Lakritsmundstykke. I Mundstykkerne paa- vistes hverken Arsen eller giftige Metaller. I Ballongummien paavistes Arsen 0,3 mg As i 100 cm².

1 Prøve Haarfarvningsvædske. Prøven indeholdt Sulfit og Parafenyldiamin.

1 Prøve Haarvand undersøgtes for Sammensætning og Indhold af skade- lige Stoffer. Der paavistes hverken frie Syrer eller frie Alkalier og ej heller noget af de efter Kosmetikanordningen forbudte Stoffer.

20 Prøver Legetøj. Der paavistes hverken Arsen, Antimon, Kvægsølv, Bly, Zink eller andre tunge Metaller i nogen af Prøverne.

4 Prøver Mælke- og Flødeflasker. Flaskerne paa-hældtes Næringsgelatine, som fordeltes over Flaskernes Indre. Efter 3 Døgns Henstand ved 20° C. fore- toges Tælling af de fremvoksede Kolonier.

1 Prøve »Pelin«. Prøven indeholdt 24,9 % Nikotin.

3 Prøver Stof (Gardiner og Badehaandklæde). Der er ikke ved Under- søgelsen fundet Forhold, der tyder paa, at nogen af Prøverne skulde indeholde for Sundheden skadelige Stoffer.

2 Prøver Støv (Pulver). Ved mikroskopisk Undersøgelse viste det sig, at Støvet bestod af Partikler, der i Størrelse og Form var ret uensartede. Ved Maa- lingen fandtes, at Partiklernes største Udstrækning varierede fra 5—200 h.

Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	1.	2.
Kobber	21,6 %	10,0 %
Andre Askebestanddele.....	66,0 —	76,3 —
Organiske Stoffer	12,1 —	13,2 —
Vand	0,3 —	0,5 —
	100,0 —	100,0 —

Foruden ovennævnte Prøver, som indsendtes gennem Stadslægens Kontor, har Laboratoriet fra forskellige Institutioner modtaget 313 Prøver til Undersøgelse, nemlig:

Fra Belysningsvæsenet: 1 Prøve Sæbe.

Fra Bispebjerg Hospital: 4 Prøver Piskefløde, 4 Prøver Kogefløde, 3 Prøver Børnemælk, 5 Prøver Sødme, 4 Prøver Skummetmælk, 1 Prøve Sæbe og 1 Prøve Kakaopulver.

Fra Børnehospitalet paa Fuglebakken: 2 Prøver Saft og 2 Prøver Æbler.

Fra Direktoratet for Københavns Hospitalsvæsen: (Kommunehospitalet) 2 Prøver Saft, 2 Prøver Sæbe og 2 Prøver Margarine.

Fra Kommunehospitalet: 24 Prøver Fløde, 12 Prøver Sødme, 12 Prøver Skummetmælk, 12 Prøver Kærnemælk, 2 Prøver Citronsaft, 2 Prøver Kakao-pulver, 2 Prøver Kaffetilsætning og 1 Prøve Sæbe.

Fra Københavns almindelige Hospital: 1 Prøve Smør og 3 Prøver Margarine.

Fra Sct. Hans Hospital: 12 Prøver Fløde, 48 Prøver Sødme, 12 Prøver Skummetmælk, 24 Prøver Øl, 1 Prøve Citronsaft og 2 Prøver Sæbe.

Fra Rudolph Berghs Hospital: 2 Prøver Fløde og 4 Prøver Mælk.

Fra Sundby Hospital: 2 Prøver Leverpostej og 4 Prøver Sæbe.

Fra Sundholm: 5 Prøver Margarine.

Fra Øresundshospitalet: 12 Prøver Fløde og 85 Prøver Sødme.

Beretning for Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse.

(Meddelt af Overlæge, Dr. med. Kn. A. Winge.)

I Aaret 1907 oprettedes paa Initiativ af Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse den første Tuberkulosestation i København i Laxegade, 1913 aabnedes den næste i Sct. Hansgade, og begge blev i 1926 flyttet til Lønporten 2.

1930 aabnedes Tuberkulosestationen paa Enghavevej; dens Distrikt bestod af Vesterbro, Valby, Vigerslev og Vanløse, medens Resten af Byen deltes mellem de 2 Stationer i Lønporten, saaledes at den enes Distrikt omfattede Byen, Christianshavn og Sundby, den andens Østerbro, Nørrebro, Brønshøj og Bispebjerg.

Den 1. April 1935 overtog Københavns Kommune Driften af disse 3 Stationer, og man fortsatte Arbejdet i de samme Lokaler indtil den 17. Juli, da Stationerne paa Grund af Flytningen maatte lukke.

Den 1. August 1935 aabnedes Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse, Ingerslevgade 4.

Da Centralstationen kun har været aaben i 5 Maaneder af indeværende Aar, og da Centralkartoteket først blev startet noget efter Stationens Aabning, skal man i denne Beretning helt undlade en Vurdering af de opnaaede Resultater og Fund og kun referere det udførte Arbejde.

En nøjere Redegørelse vil fremkomme sammen med Beretningen for 1936.

I de efterfølgende Tabeller har man adskilt Tallene for Perioden $1/4-17/7$ (paa de gamle Stationer) og Tiden $1/8-31/12$ (paa Centralstationen).

Tabel I.

	Antal Konsultationer	Ialt	Antal nye Patienter	Ialt	Paany*) henviste	Ialt
April	2017		229		49	
Maj	2041		243		67	
Juni	1970		261		38	
Juli, 1.-17.	1056		101		21	
Ialt $1/4-17/7$		7084	Nye Patienter $1/4-17/7$	834		175
August	2841		425		43	
September	3166		490		39	
Oktober	3988		638		44	
November	4406		671		71	
December	3545		538		41	
Ialt $1/8-31/12$		17946	Nye Patienter $1/8-31/12$	2763		238
Konsultationer $1/4-31/12$ ..		25030	Nye Patienter $1/4-31/12$	3597		413

*) Herved forstås Patienter, der tidligere har været undersøgt paa Stationen, men som ikke i flere Aar har haft Forbindelse med Stationen.

De anvendte Undersøgelsesmetoder.

Tabel II.

	$1/4-17/7$	$1/8-31/12$	Ialt
Mantoux Tuberkulinreaktion	1317	5721	7068
Blodsænkingsprøve	969	4969	5938
Røntgengennemlysning	»	5611	5611
Røntgenfotografering	630	6184	6814
Antal røntgenfotograferede Personer	»	5234	5234

Expectoratorundersøgelser.

Den diagnostiske Expectoratorundersøgelse indførtes allerede i Maj 1901, og Undersøgelserne blev foretaget paa Sundhedskommissionens Laboratorium; $1/7$ 1907 flyttedes Tuberkulose-Diagnosestationen til Øresundshospitalet. Som et Led i Centralisationen af Tuberkulosebekæmpelsen blev Expectoratorundersøgelserne fra $1/8$ 1935 overtaget af Centralstationens Laboratorium.

Tabel III.

	Antal Expectorater		+ TB. i	÷ TB. i	pCt. positive Expect.
	Ialt	pr. 10.000 Indb.			
Diagnosestationen paa Ø.H. $1/1-31/7$ 1935	3547		513	3034	
Centralstationens Laboratorium $1/8-31/12$ 1935 ..	3327		615	2712	
Ialt i 1935	6874	104,1	1128	5746	16,8

Visitation.

Efter Overenskomst med Hospitalsdirektoratet blev Visitationen af Patienter med Lungetuberkulose overdraget Centralstationen fra $1/8$ 1935.

Denne Ordning har fungeret tilfredsstillende og har været til stor Gavn for Stationens Arbejde.

Antal Visitationer.

Tabel IV.

	Ø.H.	B.B.H.	R.H.	Fugleb. Tub.afd.	S.H. Børneafd.	Dr. L. Børnehosp.	Ialt
August	75	2	»	7	»	»	84
September	107	»	1	10	2	»	120
Oktober	90	»	»	18	4	»	112
November	103	»	2	20	»	1	126
December	60	»	»	9	»	»	69
Ialt August—Decbr..	435	2	3	64	6	1	511

Da Centralstationen kun visiterer i Tiden Kl. 9—16, maa der ogsaa visiteres udenom Stationen, dels Hæmoptyser, dels direkte Indlæggelser fra Ø.H.s Ambulatorier, men Stationen faar altid — ved velvilligt Samarbejde med Øresundshospitalet — telefonisk Bæsked om disse Indlæggelser.

I Tiden August—December er der indlagt 173 Patienter direkte paa Ø.H., deraf 39 med Hæmoptyse.

Institutions- og Milieuundersøgelser.

Centralstationen har paa Grund af den voldsomme Stigning af Arbejdet kun i ringe Grad kunnet gennemføre disse Undersøgelser.

Tabel V.

Maaned	Institutioner	Antal under- søgte Personer	Mantoux R.	Røntgen- gnl.	Røntgen- fotog.
September	Arbejdshj. for Døvstumme	16	16	16	3
December	Blindeinstituttet	66	66	64	3
—	Lærningehj. Nr. Søgade	110	110	110	7
—	— Rantzausgade	114	114	73	7
—	Bauehøjsskolen	61	56	35	»
—	Køhmandsskolen	»	»	»	19
Ialt		467	360	298	39

Tabel VI.

Antal Hjem under Kontrol	1739
deraf smittefarlige Hjem	1492
Antal Hjemmebesøg $\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{12}$ 1935	10175
Antal Desinfektioner $\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{12}$ 1935	404
Antal syge Personer, der har faaet tilstaaet Vask gennem Stationen....	331
Sapoformol uddelt til	80
Udlaan af Senge, Tæpper, Sengelinned til	41
Udlaan af Linned, Sygeplejeartikler til	60
Udlaan af Vaskeposer til	126

Fra Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse og fra dennes Kredsforening for København har Centralstationen — til stor Gavn for Arbejdet — modtaget Legatmidler samt Hjælp til Fremskaffelse af bedre Bolig for Patienterne, men dette vil nærmere blive udspecificeret i den samlede Beretning for 1936.

Karantænevæsen.

Ifølge Meddelelse fra Karantænelægen er der i Aaret 1935 sket Anmeldelse til Karantænestationen af 2404 Skibe (heri indbefattet Orlogs- og Lystfartøjer, Bugserbaade og Lægtene etc.), som dels var forbigaaende, dels indgaaende, men alle anmeldelsespligtige. Ialt med en Besætning af 27,528 Personer og 7345 Passagerer.

Af disse Skibe bordedes paa Rheden af Karantæneofficerer og Lægepersonalet 2100 Skibe.

Antallet af de i Havnen (Frihavnen, Jernhavnen, Refshaleøen samt nordre og søndre Toldbod) indkomne Skibe, der er fritagne for Anmeldelsespligt til Karantænestationen, var 6515. En Del af disse Skibe, kommende fra oversøiske Havne, er daglig inspicerede.

Det Antal Skibe, som i Aarets Løb er inspiceret af Lægerne i Overensstemmelse med Justitsministeriets derom givne Bekendtgørelse om Karantæneeftersyn etc. og i Henhold til Lov af 12. April 1911, var 130 paa tilsammen 336,837 N.R.T. Besætning 3855 og Passagerer 187.

Af disse Besætninger og Passagerer er der i det forløbne Aar indbragt 49 Patienter paa Øresundshospitalets Karantæneafdeling; heraf 2 til Observation for Tyfus, 1 for Influenza, 3 for Syfilis, 3 for Angina, 6 for Malaria, 11 for Lungetuberkulose og 23 for forskellige medicinske og kirurgiske Sygdomme.

I Henhold til Pariserkonventionen af 1926, Art. 28, er der undersøgt 1792 Skibe; heraf er 48 fumigeret for Rotter og Deratisation Certificate udstedt: af Deratisation Exemption Certificate er udstedt 671. I 384 Skibe har der været opstillet Fælder, og der er til Statens Seruminstitut indbragt 32 Rotter, hvorimellem 12 sorte Rotter samt brune Rotter og enkelte sydamerikanske Rottearter. Alle Prøver viste negativt Fund.

11 Skibe er blevet desinficeret for smitsomme Sygdomme. Med Skibe, ankommende fra Udlandet, er indbragt 17 Lig.

METEOROLOGISKE FORHOLD

1935	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktober	Novbr.	Decbr.	Aaret
Middeltemperatur C°	0.7	2.2	2.6	6.2	9.8	15.7	17.3	16.7	13.0	9.8	6.8	2.6	8.7
Middelfugtighedsgrad i pCt....	90	89	85	79	67	70	69	72	79	81	87	87	80
Middellufttryk i mm ved Havet og 45° Br.	763.0	751.0	767.1	755.9	764.2	760.9	759.6	761.7	756.6	755.1	759.5	754.1	759.1
Nedbør, mm	21	70	15	61	37	78	50	34	101	82	37	37	623
Dage med Nedbør.....	12	17	7	14	8	19	11	6	23	20	16	16	169
» » Sne	6	5	3	4	3	»	»	»	»	1	2	7	31
» » Hagl	»	»	1	1	1	»	»	»	»	»	»	1	4
» » Torden.....	»	»	»	»	1	6	1	1	6	»	»	»	15
» » Storm.....	»	1	»	1	»	»	1	»	»	2	»	»	5
Antal Timer med Solskin	37	68	112	167	302	250	303	200	150	115	15	17	1736

Januar: Vindretningen hyppigst omkring Vest med mildt Vejr, dog overvejende østlige Vinde med Frost d. 7—11. og 27.—31. Middelterperaturen blev $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt; Taage forekom hyppigt; Nedbøren, der væsentligt faldt som Regn eller Slud, var 37 % for lille og Solskinstimernes Antal ca. 25 % for stort.

Februar: Middellufttrykket usædvanlig lavt. Vinden overvejende nordøstlig med Frost fra d. 5.—10., iøvrigt sydvestlige og vestlige Vinde med mildt og regnfuldt Vejr; Middelterperaturen blev $2\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren noget over det dobbelte af Normalen og Solskinstimernes Antal 35 % for stort. Nordvestlig Storm d. 17.

Marts: I Maanedens første Halvdel overvejende østlige, i sidste Halvdel vestlige Vinde; let Frost i første Tidøgn, iøvrigt oftest mildt Vejr; Middelterperaturen blev $1,3^{\circ}$ højere end normalt; Nedbøren var meget lille, ca. 60 % for lille, Solskinstimernes Antal 10 % for stort.

April: I Maanedens første Halvdel oftest sydvestlige og vestlige Vinde med Temperatursvingninger omkring Normalen, i sidste Halvdel østlige Vinde med meget mildt Vejr, dog et stærkt Kuldetilbagefald d. 29. og 30. Maanedens Middelterperatur blev 1° for høj; Vejret var ret ustadigt fra d. 1.—20.; Nedbøren blev ca. 60 % og Solskinstimernes Antal 6 % større end normalt. Nordvestlig Storm d. 13.

Maj: Vinden hyppigst nordøstlig og østlig; koldt Vejr med Sne og Slud de to første Dage i Maanedens, derefter stigende Temperatur; nyt stærkt Kuldeindbrud med Sne d. 13, derefter køligt Vejr indtil d. 22 og derpaa atter stigende Temperatur. Middelterperaturen ca. $\frac{3}{4}^{\circ}$ for lav; Nedbøren blev omtrent normal, Solskinstimernes Antal 30 % for stort.

Juni: I de to første Tidøgn hyppigst sydvestlige og vestlige Vinde med ustadigt Vejr og oftest noget under normal Varme, i sidste Tidøgn skiftende Vinde og varmt Vejr; Middelterperaturen blev $1,1^{\circ}$ højere end normalt; Nedbøren blev ca. 60 % for stor, Solskinstimernes Antal omtrent normalt.

Juli: Vinde overvejende omkring Vest; Temperaturen snart over og snart under Normalen; længste Varmeperiode fra d. 9.—15.; Middelterperaturen blev $0,9^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren ca. 15 % for lille, Solskinstimernes Antal 30 % for stort. Vestlig Storm d. 28.

August: Skiftende, dog hyppigst vestlige og nordvestlige Vinde, oftest med noget over normal Varme og tørt Vejr. Middelterperaturen blev 1° højere end normalt, Nedbøren ca. 50 % for lille og Solskinstimernes Antal 7 % for stort.

September: Overvejende sydvestlige og vestlige Vinde, oftest med Temperatur noget over Normalen og regnfuldt Vejr. Middelterperaturen blev $1,1^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren 115 % for Stor og Solskinstimernes Antal normalt. Torden forekom forholdsvis hyppigt.

Oktober: Overvejende sydvestlige og vestlige Vinde, hyppigst med Temperatur noget over Normalen og regnfuldt Vejr. Middelterperaturen blev $1,2^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren ca. 55 % og Solskinstimernes Antal 35 % større end Normalen. Sydvestlig Storm d. 10. og 19.

November: Overvejende sydøstlige Vinde med mildt Vejr. Middeltemperaturen blev $1,9^{\circ}$ højere end normalt; Himlen var hyppigt helt overtrukket, og der faldt jævnlige lidt Regn; Nedbøren blev omtrent normal, Solskinstimernes Antal 60 % for lille.

December: Vinde overvejende fra Horizontens sydlige Halvdel med mildt Vejr, dog koldt Vejr med Nattefrost i sidste Tidøgns første Halvdel. Middeltemperaturen blev $0,7^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren ca. 25 % for lille; den faldt væsentligt som Sne og Slud i Tiden fra d. 15.—23. og som Regel i Begyndelsen og Slutningen af Maanedens. Solskinstimernes Antal blev normalt.

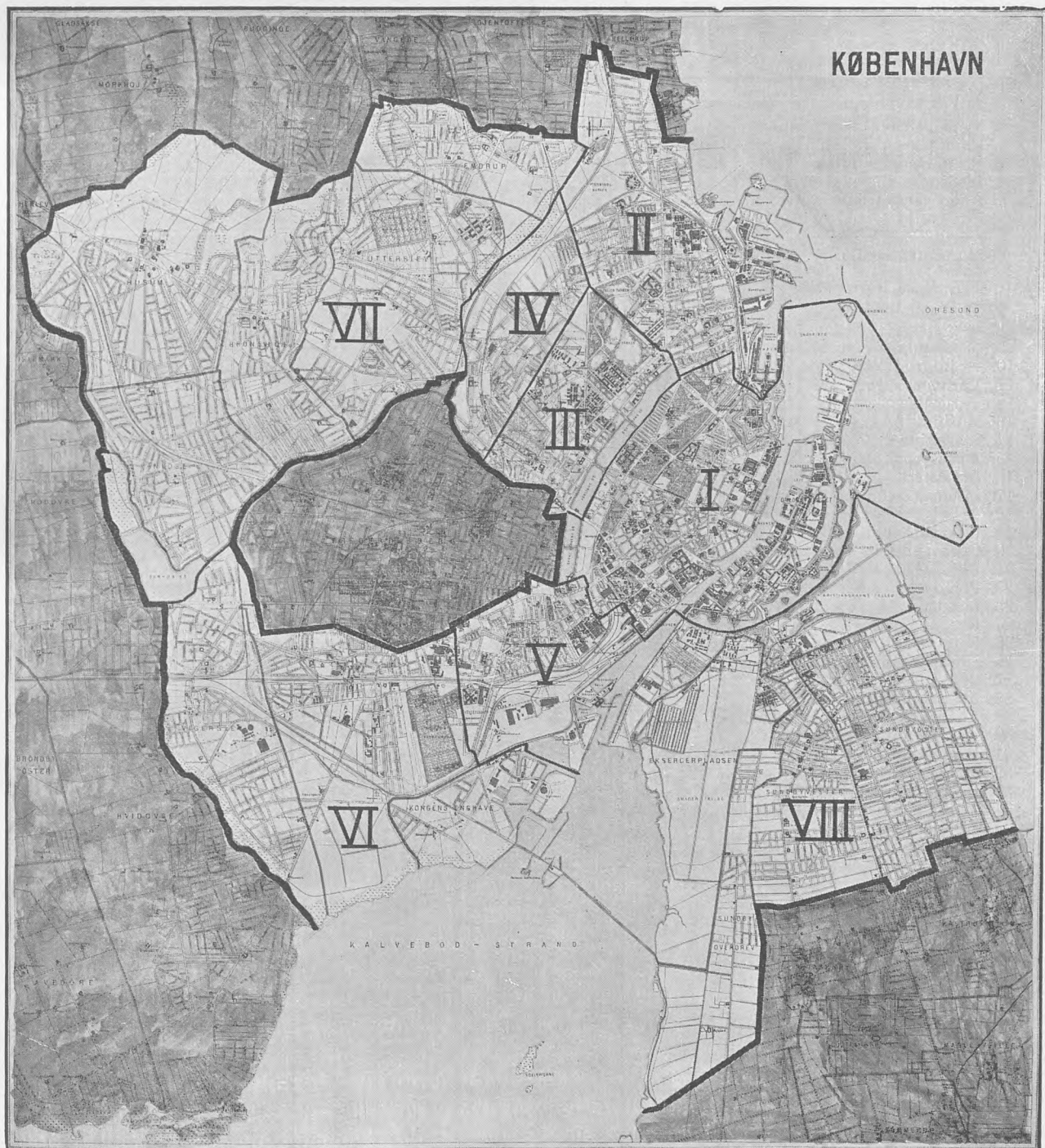

København.

Ville de Copenhague.

Kvarterernes Beliggenhed. — Situation des Quartiers.

I. Byen.	V. Vesterbro.
II. Østerbro.	VI. Valby.
III. Indre Nørrebro.	VII. Brønshøj.
IV. Ydre Nørrebro.	VIII. Sundby.

Tab. 4. Oversigt over Dødsfald og Dødfødsler i Aaret 1935.

København. Ville de Copenhague.	Beregnet Folkemængde Population calculée 1. Juli 1935	Dødsfald — Décès						Dødfødte Morts-nés			
		Dødsfald efter Alderen Décès par âge						Ialt Total	pr. 1000 Indb.	Født i Ægteskab Légitimes	Født udenfor Ægteskab Illégitimes
		0—1	1—5	5—15	15—65	65 og derover	Af ube- kendt Alder				
Hele Byen. Total.....	662,200	591	244	193	3076	3590	1	7695	11.6	241	59
1. Byen	107,400	71	43	32	634	677	1	1458	13.6	16	1
2. Østerbro	81,700	39	17	23	326	491	»	896	11.0	30	49
3. Indre Nørrebro	80,100	132	28	19	384	996	»	1559	19.4	29	1
4. Ydre Nørrebro	57,100	52	23	8	264	235	»	582	10.2	33	2
5. Vesterbro	73,700	74	22	28	365	347	»	836	11.3	34	1
6. Valby.....	54,600	36	23	16	239	179	»	493	9.0	14	1
7. Brønshøj	104,300	100	53	36	400	310	»	899	8.6	48	2
8. Sundby	102,000	86	35	31	432	352	»	936	9.1	15	1
Uden Bolig	»	1	»	»	17	2	»	20	»	»	»
Havn og Red	1,300	»	»	»	10	»	»	10	»	»	»
Udenbys.....	»	»	»	»	5	1	»	6	»	22	1

Kvarter 1

omfatter den indre By med det gamle Voldterræn og Kastellet samt Christianshavn. Det begrænses af Frihavnsterrænet, Classensgade, Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, St. Jørgens Sø, Gl. Kongevej, Trommesalen, Helgolandsgade, Kvægtorvsgade, Tietgensgade, Bernstorffsgade og Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen til Havnen samt Voldterrænet paa Amagersiden.

Kvarter 2

omfatter Frihavnsterrænet og Terrænet Nord og Øst for Classensgade, Østerbrogade, Øster Alle, Lyngbyvej til Emdrup Grænse, som danner Grænsen mod Nordøst til Stadens Grænse.

Kvarter 3

begrænses af Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, Aaboulevarden, Jagtvejen, Øster Alle og Østerbrogade.

Kvarter 4

begrænses af Jagtvejen, Ladegaardsaaen, Lygteaaen, Lersøens Midterlinje til Lyngbyvej og Lyngbyvej.

Kvarter 5

begrænses af Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen, Bernstorffsgade, Tietgensgade, Kvægtorvsgade, Helgolandsgade, Trommesalen, Gl. Kongevej, Værnedamsvej, Frederiksberg Alle, Boyesgade, en lige Linje fra denne bag Vesterbrogade til Rahbeks Alle Nr. 23, hvorfra Grænsen gaar i lige Linje mod Syd til Stedet, hvor Tranehavevej støder til Enghavevej, Enghavevej og Vasbygade til Sydhavnen.

Kvarter 6

omfatter Terrænet Vest for Kvarter 5 (Valby og Vigerslev Sogne).

Kvarter 7

omfatter Terrænet Vest for Frederiksberg og Kvarter 4 (Brønshøj Sogn).

Kvarter 8

omfatter Terrænet Syd for Kvarter 1 (Sundby Sogn).

AARSBERETNING

ANGAAENDE

SUNDHEDSTILSTANDEN I KØBENHAVN

FOR

1936.

AF

S. AHREND LARSEN

STADSLÆGE

KØBENHAVN

F. E. BORDINGS BOGTRYKKERI A/S

1937

Sundhedsvæsenets Personale.

Stadslæge, Dr. med. S. AHREND LARSEN.
Vicestadslæge, 2. Sanitetslæge, Dr. med. POUL HEIBERG.
1. Sanitetslæge, Dr. med. GUSTAV JØRGENSEN.
3. Sanitetslæge, Dr. V. NISSEN.
4. Sanitetslæge, Dr. K. A. POULSEN.
Sanitetslægeassistent, Dr. med. SV. A. CHROM.
» Dr. med. MOGENS THRANE.
» Dr. med. KAJ ROHOLM.
Chef for Medicinalstatistisk Kontor, Dr. SØREN HANSEN.
Assistent » » Dr. ROBERT NIELSEN.
Kontorpersonalet.

Sundhedskommissionens Dyrlæger.

Overdyrlæge H. J. HANSEN.
Dyrlæge K. SEIDEL.
Laboratorieforstander E. MEJLBO.
Dyrlæge ved Laboratoriet O. WINTHER.
Laboratoriepersonalet.

Sundhedskommissionens Boligtilsyn.

Overingeniør HOLGER SCHMIDT.
Ingeniør SØREN LARSEN.
1 Ingeniørassistent.

Lægerne ved den vederlagsfri ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Dr. Frk. JOHANNE FEILBERG.	Dr. B. PONTOPPIDAN.
» A. GELBJERG-HANSEN.	» HJ. PETERSEN.
» H. MEINCKE.	Dr. med. AAGE KRISTJANSEN.
» E. HENNINGSEN.	Dr. OTTO HASLUND.
» A. KORSBJERG.	1 Sygeplejerske.
» H. FINSEN.	1 Sygeplejerskemedhjælper.
» Frk. M. DENCKER CHRISTENSEN.	3 Klinikopsyn.

Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsen.

Overlæge, Dr. med. KN. WINGE.	1 Oversygeplejerske.
Afdelingslæge SIGRID HOLM.	12 Distriktssygeplejersker.
Speciallæge KAREN M. ANDERSEN.	7 Stationssygeplejersker.
7 Lægeassistenter.	1 Underassistent ved Laboratoriet.
1 Klinisk Lægeassistent.	2 Fotografmedhjælper.
Forstanderinden.	4 Kontormedhjælper.

INDHOLD

Indledning	1
A. Medicinalberetning for København for Aaret 1936	5
Befolkningsforhold	5
Ægteskaber	5
Fødsler	6
Dødsfald	8
Dødfødte	11
Sygdomsforhold	12
1) <i>Epidemiske Sygdomme</i>	13
Febris typhoidea	13
Febris paratyphoidea	13
Febris undulans	13
Paradysenteria	13
Meningitis cerebro-spinalis epid.	13
Poliomyelitis anterior acuta	13
Encephalitis epidemica	13
Singultus epidemica	13
Diphtheria	14
Scarlatina	14
Morbilli	15
Tussis convulsiva	16
Erysipelas	17
Parotitis epid.	17
Febris puerperalis	17
Febris rheumatica	17
Pneumonia crouposa	18
Bronchopneumonia	19
Tracheo-bronchitis acuta	20
Angina tonsillaris	21
Icterus catarrhalis	21
Influenza	22
Catarrhus gastro-intestinalis acuta	23
2) <i>Tuberkulose</i>	24
3) <i>Kræft</i>	26
4) <i>Kønssygdomme</i>	27
5) <i>Andre Sygdomme</i>	27
Scabies	27
Alcoholismus	28
6) <i>Sygdomme i Garnisonen</i>	28
B. Offentlig Sundhedspleje	29
Tilsyn med Fødehjem og Institutioner for Børn	29
Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.	34
Tilsyn med Næringsmidler	38
Tilsyn med smitsomme Sygdomme	40
Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt	42
Boligtilsynet	44
Vandklosetter	48
Tilsyn med Forhandling af animalske Næringsmidler	49
A) Tilsyn med Forhandling af Mælk	49
B) Tilsyn med Kød, Kødvarer, Pølser m. m.	62
Sundhedskommissionens Laboratorium	66
Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse	73
Karantænevæsen	86
Meteorologiske Forhold	87

Tabeller: 1. Dødsårsager efter Aldersklasser. — 2. Dødsårsager efter Maaneder og hygiejniske Kvarterer. — 3. Anmeldte Sygdomstilfælde efter Alder, Køn, Maaneder og hygiejniske Kvarterer. — 4. Dødsfald og Dødfødsler efter hygiejniske Kvarterer.

I Slutningen af November 1936 steg Sygeligheden af Influenza meget betydeligt, og i December anmeldtes over 25,000 Tilfælde, langt over Halvdelen af Aarets samlede Antal. Ved Opslag i Sporvognene henstilledes til Passagererne at iagttage den fornødne Forsigtighed til Forebyggelse af Smittespredning, og der fastsattes Forholdsregler for skolesøgende Børn ved Sygdomstilfælde i Skole og Hjem. De andre epidemiske Sygdomme spillede ingen fremtrædende Rolle og gav ikke Anledning til Iværksættelse af særlige Foranstaltninger.

Af Kønssygdomme anmeldtes lidt flere Tilfælde end i de tre foregaaende Aar, men Hyppigheden af disse Sygdomme er som Helhed i Aftagende. Naar Tilgangen til de offentlige Kliniker for vederlagsfri Behandling af Kønssygdomme er steget en Del i de sidste Par Aar, skyldes dette, at Hospitalsklinikkerne fra Foraaret 1935 ophørte med Aftenkonsultationerne. To af Klinikkerne er i Aarets Løb flyttede, Kliniken i Torvegade 12 — paa Grund af Husets Nedrivning — til Wildersgade 29, indrettet i en moderne 5-Værelses Lejlighed, og Kliniken i Griffenfeldtsgade 8, der i en Aarrække har haft til Huse i smaa, mørke og utidssvarende Lokaler, til en stor, moderne 6-Værelses Lejlighed i Ejendommen Nørrebrogade 18A. Begge de ny Kliniker er velindrettede, med rummelige Venteværelser, sanitære Installationer og tildels nyt Inventar. Man har ved de nye Klinikers Oprettelse fulgt det sædvanlige Princip, hvorefter disse Kliniker indrettes i Privatejendomme i befærdede Gader, blandt andre Virksomheder og med ugenert Adgang.

Med Hensyn til *Bekæmpelsen af Difteri* i Skolerne vil en præventiv Vaccination af de sunde Børn med Difterianatoksin sikkert være den bedste Metode. Hele Spørgsmaalet om en samlet organiseret Difterikampagne er nu taget op til Drøftelse i et af Sundhedsstyrelsen for nylig nedsat Udvalg med Stadslægen som Formand.

I Henhold til Lov Nr. 84 af 31. Marts 1931 er, efter derom indsendt Ansøgning bilagt med den paabudte Lægeattest, givet *Udsættelse med Vaccination* i 1 à 2 Aar i 601 Tilfælde og fornyet Udsættelse i 188 Tilfælde.

Som Grund for Udsættelsen er angivet:

Skrofulose, eksudativ Diathese.....	431	(103)
Recidiverende katarralske Infektioner.....	37	(28)
Infektionssygdomme.....	49	(10)
Ørebetændelse.....	23	(12)
Hudsygdomme.....	41	(17)
Kramper, Nerveidelser.....	8	(5)
Andre Sygdomme.....	12	(13)

(Tallene i Parentes er fornyede Udsættelser).

Fuldstændig *Fritagelse* er givet i 97 Tilfælde, deraf for Skrofulose og anden Tuberkulose hos 24, for katarralske Infektioner og andre Lungelidelser hos 14, for Følger af Infektionssygdomme hos 6, for Hudsygdomme hos 7, for Nerveidelser hos 5 og for andre Sygdomme hos 13 samt i 28 Tilfælde paa Grund af Vægning og Ængstelse fra Forældrenes Side.

I Anledning af et fra Københavns Magistrats 3. Afdeling frømsendt Forslag til Ændring af Sygeafdelingen paa Sundholm, særlig beregnet for kroniske Syge, er der foretaget Besigtigelse af Forholdene og afgivet Erklæring. Ligeledes er foretaget Undersøgelse og afgivet Erklæring om Godkendelse af 2 Lærlingeplejehjem og 1 Optagelseshjem samt Flytning af 1 Lærlingehjem.

Undersøgelse er foretaget af de hygiejniske Forhold ved Fremstilling af Mineralvand i mindre Virksomheder.

I Aarets Løb er foretaget ialt 39 Desinfektioner med *Cyanbrinte*, særlig i private Boliger, for *Udryddelse af Væggetøj*. I hvert enkelt Tilfælde har Desinfektionerne været overvaaget af Sundhedspolitiet samt 4. Sanitetslæge eller hans Assistent.

Ligesom tidligere er der regelmæssigt foretaget Undersøgelser af Vandet i Svømmebassinet i den kommunale Svømmehal, der har vist, at Vandet maa betegnes som godt Badevand, idet kun et Par af Prøverne kunde betegnes som mindre gode.

Blandt de mange forskellige Sager, der i Aarets Løb har været behandlede, men ikke umiddelbart vedrører den egentlige Sundhedspleje, har der været 8 Sager angaaende *ulovlig Reklame med Medicinalvarer*. Heraf blev 2 afgjort med Bøder paa henholdsvis 300 og 75 Kr., 4 Sager ordnedes af Politiet ved Ændring af Reklameringen, 1 Sag blev henlagt og 1 henvist til Amtslægen paa Frederiksberg.

For *ulovlig Udøvelse af Tandlægevirkosomhed* har der været 6 Sager: 5 Tandteknikere har vedtaget Bøder paa henholdsvis 400 Kr. samt 100 Kr. i Erstatning, 300 Kr., 250 Kr., 500 Kr. og 800 Kr. 1 Sag blev henlagt.

For *ulovlig Reklamering for Tandlægevirkosomhed* har der været 15 Sager, hvoraf 1 er afgjort med en Bøde paa 100 Kr., 12 ordnet gennem Politiet og 2 henlagt.

Ved Udgangen af 1936 var der i København 571 praktiserende Læger, 379 Tandlæger (heri indbefattet 38 ved de kommunale Skoletandklinikker ansatte Tandlæger, der vel havde Bevilling til at praktisere, men ikke havde selvstændig Praksis) og 89 Jordemødre. Antallet af Apoteker var 62, hvoraf 6 var Hospitalsapoteker, Militærhospitalets Apotek indbefattet. Ved kgl. Resolution af 27. April 1936 blev der oprettet et Apotek med Beliggenhed Amagerbrogade 204B, Hjørnet af Oxfordallé. Apoteket var dog ikke ved Aarets Udgang aabnet for Drift.

MEDICINALBERETNING FOR KØBENHAVN FOR AARET 1936.

(Ved Chef for det medicinalstatistiske Kontor *Søren Hansen*).

Befolkningsforhold.

Ved Folketællingen den 5. November 1936 havde Staden København efter foreløbig Opgørelse en faktisk tilstedeværende Befolkning paa 674,700 Indbyggere mod 666,269 den 5. November 1935 og 654,194 den 5. November 1934. Tilvæksten mellem de to sidst afholdte Folketællinger har saaledes været ca. 8,400 eller en Del mindre end i de to nærmest forudgaaende Aar, da den var henholdsvis 12,075 og 13,620. Det skyldes hovedsageligt et ringere Indvandringsoverskud, medens Fødselsoverskuddet var større, end det har været i de senere Aar.

Befolkningens Fordeling paa Stadens hygiejniske Kvarterer og de Forskydninger i den, der er foregaaet siden Aarhundredskiftet, ses af nedenstaaende Sammenstilling, som viser, at Folketallet er aftaget meget betydeligt i den indre By og, om end langt mindre, paa Indre Nørrebro samt i de senere Aar paa Vesterbro, medens den er tiltaget meget betydeligt i Stadens ydre Kvarterer og mere end fordoblet paa Østerbro og det ydre Nørrebro.

	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havn og Rhed	Hele Staden
1. Febr. 1901 . . .	152722	36251	83328	22182	65564	7484	9964	22491	589	400575
1. Febr. 1911 . . .	127785	61724	81111	42661	74681	13679	18214	41312	994	462161
1. Febr. 1921 . . .	128812	76083	89402	50407	84820	26507	32677	71267	1369	561344
5. Novbr. 1925 . .	122029	75763	88249	56130	80204	33464	49158	80665	1488	587150
5. Novbr. 1930 . .	116222	79059	83759	57204	78931	40911	68830	90462	1691	617069
5. Novbr. 1931 . .	114300	79831	83310	56844	78094	44036	74345	92751	1691	625202
5. Novbr. 1932 . .	112104	79648	82689	56550	76425	46711	82396	93676	1691	631890
5. Novbr. 1933 . .	111359	80783	82281	56002	76311	49152	87043	95952	1691	640574
5. Novbr. 1934 . .	109000	81200	81300	56500	74800	52500	97600	99500	1700	654100
5. Novbr. 1935 . .	106531	82163	79212	57386	73051	55592	108330	102606	1298	666269
5. Novbr. 1936 . .	104400	82200	78850	57300	72450	57600	114900	105700	1300	674700

Stadens statistiske Kontor beregner pr. 1 Juli 1936 et Middelfolketal paa 671,900, der fordeler sig paa de hygiejniske Kvarterer som anført i Tabel 3 og Tabel 4.

Ægteskaber.

Ligesom i de to nærmest foregaaende Aar blev der i 1936 indgaaet betydeligt flere Ægteskaber end ellers almindeligt, nemlig 7953 eller 11,7 pro mille af Folkemængden mod gennemsnitlig lidt over 9 pro mille i Aarene 1903—1932. Det er formentlig hovedsageligt, om end ikke udelukkende, en Følge af de ved Socialloven ændrede Bestemmelser om Adgang til Ægteskab for Personer, der har nydt offentlig Understøttelse.

Antallet af borgerlige Vielser er fremdeles betydeligt. Der forefaldt 4,986 eller 62,7 pCt. af samtlige Vielser mod 63,8 pCt i 1935, 61,2 i 1934, 61,9 i 1933 og ca. 15, 45 og 55 pCt. i de tre nærmest forudgaaende Femaar.

Aarligt Gennemsnit	Ægteskaber			
	ialt	pr. 1000 Indb.	heraf borgerlige	pCt.
1903—1907	3626	8,5	591	16,4
1908—1912	4051	8,8	823	20,3
1913—1917	4261	8,4	832	19,5
1918—1922	6101	10,9	924	15,2
1923—1927	5585	9,5	2525	45,2
1928—1932	5951	9,6	3291	55,2
1933	7121	11,2	4406	61,9
1934	7868	12,1	4846	61,2
1935	7836	11,2	4998	63,8
1936	7953	11,7	4986	62,7

Vielsernes Fordeling paa Aarets Maaneder var omtrent som i de nærmest forudgaaende Aar.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
1903—1907	180	205	262	341	402	272	265	246	246	273	390	353
1908—1912	197	232	282	363	455	284	291	279	260	396	436	389
1913—1917	229	263	314	394	559	340	315	313	295	443	518	440
1918—1922	329	394	470	468	566	446	459	422	461	523	540	580
1923—1927	292	384	456	468	537	468	457	417	419	497	538	568
1928—1932	337	380	430	453	604	510	522	488	449	545	587	587
1933	352	364	437	590	750	571	573	480	496	680	942	833
1934	428	508	607	706	836	575	658	542	508	786	930	722
1935	410	448	505	718	942	651	607	534	597	854	833	739
1936	471	500	530	657	1008	625	647	540	483	784	916	702

Tallene for Maanedsfordelingen er opgjort efter de fra Klokkerkontorerne ugentlig indsendte Anmeldelser, og er tilsammen noget mindre end det ovenfor af Statistisk Departement for Aaret opgjorte Tal for Ægteskaber.

Fødsler.

Ifølge velvillig Meddelelse fra det statistiske Departement blev der i 1936 født 11,094 levende Børn i København, deraf 1919 udenfor Ægteskab. Det samlede Antal udgjorde 16,4 pro mille af Stadens Folkemængde, hvilket er lidt mere end gennemsnitlig i de foregaaende 8—10 Aar. Der synes saaledes at være indtraadt en ialfald forbigaaende Standsning i den Nedgang i Fødselshyppigheden, der med smaa Svingninger har fundet Sted siden Midten af Firserne, og det staar uden Tvivl i Forbindelse med den tiltagende Hyppighed af Ægteskaberne. Dødeligheden var 11,3 pro mille og Fødselsoverskuddet saaledes 5,1 pro mille eller det største i den sidste halve Snes Aar.

Aarligt Gennemsnit	Fødsler pro mille	Dødsfald pro mille	Fødselsoverskud pro mille
1882—1886	36,7	22,4	14,3
1887—1891	34,1	22,0	12,1
1892—1896	30,7	19,3	11,4
1897—1902	29,4	17,3	12,1
1903—1907	28,5	15,7	12,8
1908—1912	26,1	14,6	11,5
1913—1917	23,1	13,9	9,1
1918—1922	21,5	12,7	8,8
1923—1927	17,9	11,5	6,4
1928—1932	15,3	11,5	3,7
1933	14,7	11,2	3,5
1934	15,5	10,9	4,6
1935	16,0	11,6	4,4
1936	16,4	11,3	5,1

Antallet af udenfor Ægteskab fødte Børn var ogsaa i 1936 forholdsvis ringe.

Aarligt Gennemsnit	Mandkøn			Kvindelkøn			Begge Køn		
	ægte	uægte	ialt	ægte	uægte	ialt	ægte	uægte	ialt
1903—1907	4583	1539	6122	4352	1436	5788	8935	2976	11911
1908—1912	4554	1644	6198	4332	1543	5876	8886	3187	12074
1913—1917	4322	1643	5965	4137	1574	5711	8459	3217	11676
1918—1922	4732	1499	6231	4486	1373	5859	9218	2872	12090
1923—1927	4166	1224	5390	3995	1165	5160	8161	2389	10550
1928—1932	3697	1125	4822	3523	1058	4581	7220	2183	9403
1933	3778	1062	4840	3538	992	4530	7316	2054	9370
1934	4184	995	5179	3949	943	4892	8033	1938	10071
1935	4394	1051	5445	4223	909	5132	8617	1960	10577
1936	4637	981	5618	4538	938	5476	9175	1919	11094

Fødslernes Fordeling paa Aarets Maaneder opgjort efter de fra Klokkekantorerne modtagne Anmeldelser varierede som sædvanligt kun lidt. De færreste faldt i Oktober, November og December, der havde henholdsvis 876, 880 og 860, de fleste i Marts, der havde 997 og i Maj, der havde 1,008.

Fødsler 1936	Mandkøn			Kvindelkøn			Begge Køn		
	ægte	uægte	ialt	ægte	uægte	ialt	ægte	uægte	ialt
Januar	376	91	467	387	81	468	763	172	935
Februar	391	74	465	351	91	442	742	165	907
Marts	402	96	498	401	98	499	803	194	997
April	407	69	476	375	95	470	782	164	946
Maj	421	75	496	430	82	512	851	157	1008
Juni	412	74	486	403	75	478	815	149	964
Juli	421	91	512	385	88	473	806	179	985
August	397	88	485	368	69	437	765	157	922
September	416	83	499	378	67	445	794	150	944
Oktober	350	83	433	387	56	443	737	139	876
November	349	85	434	384	62	446	733	147	880
December	374	86	460	337	63	400	711	149	860

Efter Jordemødrenes Protokoller har 84 af de i København praktiserende Jordemødre assisteret 7539 fødende Kvinder, dels i Hjemmene, dels paa private Fødehjem og Fødekliner. Der fødtes 7,626 Børn, hvoraf 7,469 var levendefødte.

7,340 Børn blev født i Ægteskab, 286 udenfor Ægteskab. 7,037 Fødsler var rettidige, 589 før Tiden.

Af Uregelmæssigheder ved Fødslen har 5 Gange foreligget Bækkensnæverhed, 21 Gange fremfalden eller forliggende Navlesnor og 9 Gange Eklampsi.

7,354 Fødsler fuldendtes ved Naturen, 26 ved Vending, 241 ved Tang og 5 ved skarpe Instrumenter.

I 3,274 Tilfælde er anvendt Bedøvelse, i 1,590 Pituitrin eller lignende Stoffer. 32 Gange er foretaget manuel Fjernelse af Moderkagen.

133 Børn døde ved naturlig Fødsel, 10 ved Vending, 11 ved Tangforløsning og 3 ved skarpe Instrumenter.

Af Kvinderne døde 1 efter naturlig Fødsel, 2 efter Tangforløsning og 1 som Følge af Blødning.

Paa Rigshospitalets Fødeafdelinger fødtes 4,052 Børn, hvoraf 3,802 levendefødte og 250 dødfødte. Heraf var henholdsvis 2,185 og 180 fødte indenfor Ægteskab.

Dødsfald.

Efter de til Stadslægen indkomne Dødsattester døde der i 1936 ialt 7,649 Personer. Heraf var de 636 hjemmehørende i Provinsen, hvor der i Aarets Løb døde 561, der var hjemmehørende i København. Herefter var Antallet af Dødsfald 7,574 eller 11,8 af hvert Tusinde Indbyggere, eller omtrent det samme som gennemsnitligt i de sidste 15 Aar.

Aarligt Gennemsnit	0-1 Aar		1-5 Aar		5-15 Aar		15-25 Aar		25-35 Aar		35-45 Aar		45-55 Aar		55-65 Aar		65-75 Aar		75-85 Aar		85 Aar og derover		Tilsammen af alle Aldre		
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	Begge Køn
1903—1907	201,1	151,0	13,9	13,4	2,4	2,4	4,8	3,4	6,0	4,8	11,6	7,2	19,4	10,8	35,5	19,9	67,5	44,9	145,6	113,7	273,8	247,5	17,7	14,0	15,7
1908—1912	162,8	129,8	12,8	11,4	2,5	2,7	4,1	3,1	6,4	4,7	10,6	6,8	19,5	11,0	34,7	19,1	65,2	44,4	131,7	106,4	263,0	228,2	16,4	13,2	14,6
1913—1917	140,9	109,2	10,4	9,0	2,3	2,8	4,1	3,4	5,7	4,8	10,1	6,5	17,7	11,2	32,5	20,4	65,8	46,7	138,7	120,5	290,8	285,6	15,1	12,9	13,8
1918—1922	97,4	71,2	8,6	7,3	2,2	2,3	5,5	4,8	7,1	6,1	7,6	6,5	12,8	10,1	26,9	19,4	55,8	43,4	132,2	119,8	255,4	240,8	13,3	12,8	12,8
1923—1927	99,1	67,5	7,4	6,8	1,6	1,8	2,9	2,8	3,6	3,2	6,8	5,1	11,2	8,9	25,8	18,2	56,7	43,9	135,5	111,2	269,8	241,8	11,9	11,2	11,5
1928—1932	76,6	54,9	5,8	4,5	1,8	1,5	2,4	2,7	3,3	3,5	6,0	4,7	10,8	9,1	26,8	18,4	60,0	47,8	157,7	128,9	257,6	268,6	11,6	11,5	11,5
1933	61,0	36,7	5,1	4,0	0,9	0,9	2,2	2,0	3,5	2,8	5,5	4,8	12,1	8,8	25,2	17,9	60,4	46,1	135,6	118,8	291,6	285,8	11,4	11,0	11,2
1934	71,1	47,7	4,2	3,6	1,8	0,9	2,2	2,5	2,8	3,2	5,4	4,4	11,1	8,0	24,4	17,7	55,4	45,1	139,1	118,8	393,8	230,8	11,0	10,8	10,9
1935	89,1	52,7	8,5	5,6	2,5	2,0	2,6	2,3	3,2	2,9	5,0	4,5	11,9	8,1	24,5	19,7	59,1	42,1	152,7	122,4	344,8	252,9	12,1	11,2	11,6
1936	72,9	54,4	6,8	4,1	1,8	1,1	2,2	1,7	2,7	2,5	4,9	4,1	10,8	8,6	22,9	17,4	58,8	44,2	141,5	116,2	290,0	265,5	11,4	11,1	11,8

Dødeligheden i Stadens hygiejniske Kvarterer efter den fra og med 1928 ændrede Inddeling var som nedenfor anført. Efter den ældre Inddeling er Dødeligheden for de fem forudgaaende Femaar meddelt i Aarsberetningen for 1928.

Døde pr. 10,000 Indb.	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Hele Staden
1928	121	105	200	91	119	87	79	83	116
1929	126	104	194	99	119	84	80	82	116
1930	127	105	177	93	126	93	84	87	115
1931	129	96	204	92	120	88	80	86	116
1932	124	103	190	97	120	87	86	83	114
1933	125	108	190	96	109	96	79	79	112
1934	121	100	191	96	116	86	76	78	109
1935	136	110	194	102	113	90	86	91	116
1936	134	108	207	100	113	82	75	86	113

Der døde i 1936 ligesom Aaret før lidt flere Børn under 1 Aar end i de nærmest forudgaaende Aar, men betydelig færre end tidligere, mindre end Trediedelen af Antallet ved Begyndelsen af indeværende Aarhundrede. Nedgangen har været langt større for de udenfor Ægteskab fødte Børns Vedkommende end for de i Ægteskab fødte.

Aarligt Gennemsnit	Døde i første Leveaar					Af 100 levendefødte				
	Ialt	ægte	uægte	Drenge	Piger	Ialt	ægte	uægte	Drenge	Piger
1903—1907	1737	1148	589	988	749	14,8	12,5	20,0	15,9	12,7
1908—1912	1425	922	503	795	630	11,8	10,4	16,2	12,8	10,7
1913—1917	1167	759	408	669	498	10,0	8,8	12,7	11,2	8,7
1918—1922	935	666	269	548	387	7,7	7,2	9,4	8,9	6,6
1923—1927	749	558	191	442	307	7,1	6,4	8,0	8,2	5,9
1928—1932	620	477	143	358	262	6,6	6,6	6,5	7,4	5,7
1933	476	397	79	295	181	5,1	5,4	3,9	6,1	4,0
1934	510	410	100	310	200	5,1	5,1	5,2	6,0	4,1
1935	590	477	113	365	325	5,5	5,5	5,8	6,7	4,4
1936	562	445	117	328	234	5,1	4,9	5,6	5,8	4,8

Til Oplysning om Børnedødelighedens Tilbagegang i København i de sidste ca. 50 Aar tjener endvidere følgende Oversigt, hvor der er sondret mellem Dødeligheden i første Levemaaned og i de efterfølgende elleve Levemaaneder. Det ses heraf, at Dødeligheden i første Aar under et er gaaet ned til en Fjerdedel.

Døde af 100 levendefødte Børn.

	1883— 1887	1888— 1892	1893— 1897	1898— 1902	1903— 1907	1908— 1912	1913— 1917	1918— 1922	1923— 1927	1928— 1932	1933	1934	1935	1936
1. Maaned . . .	6,0	5,0	4,7	4,4	4,3	3,8	3,5	3,8	3,0	2,6	2,4	2,7	2,6	2,6
2.—11. Md. . .	14,5	13,8	13,4	12,2	10,0	8,0	6,5	4,4	4,1	3,8	2,7	2,4	2,9	2,5
1. Aar.	20,5	18,8	18,1	16,6	14,8	11,8	10,0	7,7	7,1	5,9	5,1	5,1	5,5	5,1

Af nedenstaaende Oversigt over Dødsarsagerne i første Leveaar i de fire sidste Aar og de seks forudgaaende Femaar vil det ses, at Tilbagegangen fortrinsvis skyldes Kolerinen, men den langt overvejende Del af denne betydelige Nedgang falder paa det første Leveaars elleve sidste Maaneder, medens Nedgangen i første Levemaaned har været langt mindre, fordi der fremdeles dør et forholdsvis stort Antal Børn kort efter Fødslen paa Grund af manglende Levedygtighed.

Aarligt Gennemsnit	Mæslinger	Skarlagenfeber	Difteri	Kighoste	Kolerine	Syfilis	Stivkrampe	Tuberkulose	Bronch. Pneum. Infl.	Tarmsygdomme	Medfødt Svaghed	Andre Dødsarsager	Tilsammen
1903—1907	27	2	7	76	452	38	22	32	248	50	367	417	1737
1908—1912	17	4	6	69	338	38	18	24	218	34	336	322	1425
1913—1917	19	3	4	53	180	39	9	22	213	24	362	237	1167
1918—1922	10	1	5	30	81	24	12	17	226	10	348	172	935
1923—1927	16	»	3	30	64	13	5	16	163	11	310	118	749
1928—1932	12	»	2	28	52	8	3	11	128	9	273	94	620
1933	11	»	»	9	32	»	3	11	93	4	234	79	476
1934	»	1	2	13	41	5	2	2	79	6	263	96	510
1935	15	1	5	32	50	3	»	8	91	2	295	88	590
1936	2	2	4	20	43	»	1	7	88	2	315	78	562

Til Brug ved Registreringen af Dødsarsagerne er der fra og med 1931 indført en ny Nomenklatur, der er anvendt i fuldt Omfang ved Udarbejdelsen af den udførlige Mortalitetstabel (Tab. 1). Det har derfor været nødvendigt at omordne det hidtil meddelte Sammendrag af Tabellen, som her kun omfatter de sidste seks Aar, men sonder mellem Dødeligheden for Mænd og Kvinder.

Paa Hospitalerne i København indtraf der i 1936 ialt 5,304 Dødsfald, nemlig paa Kommunehospitalet 1,149, paa Filialerne 194, paa Bispebjerg Hospital 884, paa Blegdamshospitalet 195, paa Øresundshospitalet 206, paa Sundby Hospital 468, paa Balders Hospital 47, paa Rudolph Berghs Hospital 15, paa Københavns almindelige Hospital og Plejestiftelse 341 (deraf 55 Husfæller), i De Gamles Bys Sygeafdeling 532 Husfæller, paa Sundholm Sygehus 13, paa Rigshospitalet 397 og paa Afdelingen for Nerve- og neurokirurgiske Sygdomme paa Militærhospitalet 85 samt paa Føde- og Plejeafdelingerne 23 Kvinder og 137 Børn, paa St. Josephs Hospital 308, paa St. Elisabeths Hospital 78, paa Welanderhjemmet 3, paa Finseninstitutet 42 og paa Radiumstationen 64, paa Dronning Louises Børnehospital 62, paa Militærhospitalet 33, og paa Homøopatisk Hospital 28.

Døde pr. 100,000 Indbyggere	1931		1932		1933		1934		1935		1936	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1. Vitia inuata et morbi neonat.	48	32	52	35	51	26	54	29	63	30	60	36
2. Marasmus senilis	54	95	29	55	29	56	17	37	17	37	19	52
3. Febris typhoid.	1	1	1	1	»	»	1	»	»	1	»	»
4. Febris paratyphoid.	1	2	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»
5. Morbilli	1	1	6	4	6	4	»	1	13	7	1	»
6. Scarlatina	1	»	»	1	2	1	4	2	8	8	2	»
7. Tussis convulsiva	7	4	9	11	2	1	4	2	9	6	5	4
8. Diphtheria	9	6	7	4	5	3	5	4	17	13	7	6
9. Influenza	14	16	18	29	25	33	2	3	9	6	13	11
10. Gastro-enterit. ac. infect.	14	9	14	6	7	6	9	7	12	9	11	12
11. Poliomyelitis ant. ac.	»	»	»	»	»	»	4	2	»	»	»	»
12. Encephalitis epidemic.	2	2	1	2	1	1	»	1	»	»	»	»
13. Meningit. cerebro-sp. epid.	2	2	2	1	2	1	3	1	2	2	2	2
14. Tuberculosis pulmonum.	77	64	80	69	78	53	68	58	73	47	53	42
15. Tub. in aliis corp. partibus.	17	15	12	16	12	13	12	8	10	9	9	6
16. Syphilis	5	4	4	2	»	1	3	2	1	1	4	3
17. Alii morbi infectionis.	22	20	22	17	24	22	24	19	21	25	26	20
18. Cancer et Sarcoma	143	170	142	186	148	169	133	184	132	183	148	184
19. Alii tumores	11	16	11	18	16	15	12	11	14	17	15	11
20. Mb. sangv., nutrit. et secret. int.	24	32	27	38	27	32	24	34	31	45	35	41
21. Mb. system. nerv. et org. sens.	115	125	103	116	100	123	111	114	130	126	101	107
22. Morbus cordis.	162	190	157	177	179	196	191	185	197	201	185	204
23. Alii morbi organ. circulat.	50	54	59	66	60	66	65	74	69	78	74	86
24. Bronchopneumonia	85	95	87	87	74	81	78	84	72	81	71	75
25. Pneumonia crouposa.	32	21	20	15	24	17	23	18	32	18	30	17
26. Alii morbi organ. respirat.	28	23	29	24	28	24	24	21	32	18	28	21
27. Mb. organ. digestionis.	60	53	65	49	67	48	60	52	52	51	71	53
28. Mb. organ. uropoet. et genit.	58	37	59	45	66	42	58	43	67	42	57	42
29. Septichaemia puerperalis.	»	4	»	4	»	3	»	4	»	6	»	4
30. Alii morbi gravidar. et puerp.	»	6	»	6	»	4	»	7	»	5	»	6
31. Mb. ossium, articul. et ext. part.	2	4	2	4	3	3	3	5	2	3	3	7
32. Alcoholismus chr.	3	»	2	»	2	»	4	»	3	»	2	1
33. Aliae intoxicationes chr.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
34. Casus mortiferi (incl. homicid.)	37	21	31	21	32	21	32	19	34	23	38	25
35. Suicidium	37	16	50	12	45	18	41	17	46	21	37	18
36. Causa mortis non indicata.	35	20	35	17	34	20	32	16	33	21	33	19
Omnes causæ mortis	1159	1161	1138	1140	1149	1101	1104	1077	1210	1121	1144	1113

Antallet af Dødsfald paa Hospitalerne udgjorde ligesom foregaaende Aar ca. 70 pCt. af samtlige Dødsfald mod henholdsvis 64, 63, 68 og 68 de foregaaende 4 Aar.

Af *medikolegale Dødsattester*, som i Henhold til Lov af 5. Maj 1875 skal udstedes i Tilfælde af Selvmord, saavel som naar Lig opdrive, Personer eller Fostre findes døde, eller naar Mennesker omkommer ved ulykkelig Hændelse, samt naar ellers Undersøgelse er indledet af det Offentlige i Anledning af et indtruffet Dødsfald, indkom i Aaret 1936 ialt 553, lidt færre end i 1935 men betydeligt flere end i de nærmest forudgaaende Aar.

Ifølge Mortalitetstabellen omkom der 207 Personer ved ulykkelig Hændelse, herunder indbefattet 5 Tilfælde af Drab, hvilket var noget mere end i de nærmest forudgaaende Aar. Heraf omkom 13 Mænd og 3 Kvinder ved Drukning, 2 Mænd og 2 Kvinder ved Kvælning (heraf 3 Smaabørn), 12 Mænd og 3 Kvinder ved Forbrænding, 7 Mænd og 9 Kvinder ved Forgiftning, deraf 1 Mand ved Kulilte i Automobilgarage, 6 Mænd og 7 Kvinder ved Belysningsgas og 2 Kvinder ved Forveksling af Medicin. 77 Mænd og 69 Kvinder omkom ved Ulykkestilfælde af forskellig Art og 4 Mænd og 1 Kvinde paa ikke nærmere angiven Maade.

Ifølge Aarsberetningen fra Københavns Politi forefaldt der i Aarets Løb 55 Dødsfald som Følge af Færdselsulykker mod 61, 45, 34, 32, 34, 35, og 32 i Aarene fra 1929 til 1935.

Der forefaldt 179 Selvmord, omtrent det samme Antal som sædvanligt i de senere Aar, heraf forøvedes 115 af Mænd og 64 af Kvinder. 4 Mænd og 6 Kvinder aflivede sig ved Drukning, 51 Mænd og 9 Kvinder ved Hængning, 2 Mænd ved Snitsaar og 3 ved Skydning, 50 Mænd og 41 Kvinder tog sig af Dage ved Gift, deraf 38 Mænd og 26 Kvinder ved Belysningsgas, 6 Mænd og 8 Kvinder ved Veronal og lignende Sovemidler, 1 Kvinde ved Bromnatrium og 1 ved Saltsyre, 4 Mænd ved Kloral, Æther, Nikotin og Cyankalium samt 2 Mænd og 5 Kvinder ved ubekendt Gift. Desuden aflivede 4 Mænd og 7 Kvinder sig ved Nedstyrtning og 1 Mand og 1 Kvinde ved Overkørsel paa Jernbanen.

Der blev foretaget mediko-legale Ligsyn ved samtlige Selvmord og Drab samt i 151 Tilfælde af Dødsfald ved uheldig Hændelse, men ikke ved 51 saadanne, hvor Døden først indtraadte efter nogen Tids Forløb og under Lægebehandling. Mediko-legale Ligsyn blev desuden foretaget ved 114 Dødsfald af forskellige Aarsager og ved 104, hvor der ikke kunde paavises nogen bestemt Dødsarsag.

Der blev foretaget 110 legale Obduktioner.

Dødfødte.

Foruden de allerede omtalte 11,094 levendefødte Børn blev der i 1936 bragt 318 dødfødte Børn til Verden. De i den foreskrevne Generaltabel over dødfødte forlangte Oplysninger om Køn og Legitimitet samt om Arten og Hyppigheden af anvendt Kunsthjælp m. m. er i nedenstaaende Tabel sammenstillet med tilsvarende Oplysninger fra foregaaende Aar.

General- tabel over Dødfødte gennemsnitlig	Fosterets Modenheds Grad								Med Tegn til For- raadnelse	Fødslen fuldførtes ved								Totalsummen af dødfødte Børn				
	For tidlig født				Fuldbaaret					Na- turen	Instru- men- ter		Ven- ding		Frem- træk- ning		Ægte		Uægte		Tilsammen	
	Ægte		Uægte		Ægte		Uægte				Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		Dreng
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige														
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	
1903—1907	60	42	23	20	62	49	18	14	139	113	95	20	12	14	7	16	10	122	91	41	34	288
1908—1912	45	45	27	23	70	52	16	16	135	105	96	24	14	12	13	17	13	115	97	43	39	294
1913—1917	49	45	29	30	66	50	28	16	138	111	101	29	16	14	10	18	14	115	95	57	46	313
1918—1922	49	47	23	23	84	65	24	18	141	110	106	33	19	16	15	20	14	133	112	47	41	333
1923—1927	46	42	20	18	62	47	14	11	105	83	80	31	19	9	6	19	13	108	89	34	29	260
1928—1932	39	34	15	13	50	46	12	8	83	67	61	21	15	9	7	20	18	89	80	27	21	217
1933	39	47	16	12	70	46	15	5	94	80	68	25	15	11	9	23	18	109	93	31	17	250
1934	49	52	16	20	65	43	12	4	94	78	64	24	16	15	12	25	27	114	95	28	24	261
1935	51	52	19	16	90	48	16	8	111	102	81	35	17	10	12	29	14	141	100	35	24	300
1936	44	62	14	16	94	63	16	9	100	95	100	37	17	12	12	24	21	138	125	30	25	318

I efterfølgende Tabel gives for en Arrække en Oversigt over Forholdet mellem Antallet af Dreng og Piger og mellem Antallet af i og udenfor Ægteskab fødte blandt dødfødte Børn.

	Af 1000 dødfødte var				Af 1000 ufuldbaarne dødfødte var				Af 1000 fuldbaarne dødfødte var			
	Md.	Kv.	ægte	uægte	Md.	Kv.	ægte	uægte	Md.	Kv.	ægte	uægte
1903—1907	566	434	737	263	571	429	700	300	561	439	777	223
1908—1912	538	462	724	276	514	486	645	355	560	440	794	206
1913—1917	550	450	672	328	509	491	615	385	589	411	725	275
1918—1922	539	461	733	267	506	494	673	327	563	437	778	222
1923—1927	545	455	758	242	523	477	698	302	566	434	815	185
1928—1932	535	465	778	222	534	466	724	276	537	463	825	175
1933	560	440	808	192	482	518	754	246	625	375	853	147
1934	548	452	801	199	474	526	737	263	621	379	871	129
1935	587	413	803	197	655	345	852	148	507	493	746	254
1936	528	472	827	173	574	426	779	221	604	396	863	137

I Forhold til det samlede Antal af levendefødte og dødfødte Børn var Antallet af dødfødte noget større end de foregaaende Aar.

	Drenge	Piger	Ægte	Uægte	Ialt
1903—1907	26,4 p. m.	21,1 p. m.	23,8 p. m.	24,7 p. m.	23,6 p. m.
1908—1912	24,9 —	22,6 —	23,4 —	24,8 —	23,8 —
1913—1917	28,0 —	24,0 —	24,2 —	30,8 —	26,0 —
1918—1922	28,1 —	25,6 —	25,9 —	30,1 —	26,9 —
1923—1927	23,3 —	20,6 —	21,6 —	26,5 —	22,0 —
1928—1932	23,7 —	21,6 —	23,3 —	21,6 —	22,6 —
1933	28,1 —	23,7 —	26,9 —	21,5 —	26,0 —
1934	26,7 —	23,7 —	25,1 —	26,1 —	25,3 —
1935	31,3 —	23,6 —	27,2 —	29,2 —	27,6 —
1936	29,0 —	26,7 —	27,8 —	27,9 —	27,9 —

Efter de fra Læger og Jordemødre indkomne Anmeldelser om Dødfødsler kan der til det her meddelte endnu føjes følgende nærmere Oplysninger om forskellige Omstændigheder ved disse.

Forisestilling forekom 3 Gange, Pandestilling 2 og Ansigtsstilling 6 Gange, Skraaleje 10, Tværleje 1, Underkropstilling 9, Sædestilling 36, Sæde-Fodstilling 1 og Fodstilling 7 Gange. Navlesnoren var omslynget 10 og fremfalden 11 Gange. Moderkagen var forliggende 4 Gange og løsnedes i 18 Tilfælde for tidligt. I 6 Tilfælde var der mekanisk Misforhold og i 2 Blødning. Syfilis forekom 1 Gang, Fødekrampe 4 Gange, og i 1 Tilfælde var Aarsagen til Dødfødslen Kulilteforgiftning, Anencephali forekom 15, Hydrocephali 12 og andre Misdannelser 5 Gange. I 8 Tilfælde var Fødselen langvarig og besværlig uden nærmere Angivelse af Grunden, og i 9 Tilfælde blev der foretaget Operation paa Fosteret.

Mødrenes Alder opgives saaledes:

Under 20 Aar.....	21	35—40 Aar	42
20—25 Aar	70	40—45 —	19
25—30 —	91	45 Aar og derover	5
30—35 —	67	uangivet.....	3

Ialt.... 318

Sygdomsforhold.

Af Stadens Læger og fra dens Hospitaler blev der i Henhold til Epidemilovens § 24 i Aarets Løb til Stadslægen anmeldt 87,381 Sygdomstilfælde, deraf 77,073 af epidemiske Sygdomme. I Forhold til det for 1. Juli beregnede Middel-folketal for Aaret — 671,900 — udgjorde den epidemiske Sygdomskvotient saaledes 115 pro mille og Sundhedstilstanden maa i det hele kunne betegnes som normal.

Aarligt Gennemsnit	Middel-folketal	Alle an-meldte Syg-domstilfælde	Tilfælde af epidemiske Sygdomme	pr. 1000 Indbyggere
1877—1881	234850	45945	38167	163
1882—1886	280054	52933	42767	153
1887—1891	312859	62586	54437	174
1892—1896	333835	58873	51695	155
1897—1902	365152	53233	44733	123
1903—1907	426540	53365	44314	104
1908—1912	462161	58516	45706	99
1913—1917	506390	59293	45334	90
1918—1922	561344	100913	84124	150
1923—1927	588000	65177	55478	95
1928—1932	615620	73379	64011	103
1933	637700	80796	73788	116
1934	649700	51988	44589	68
1935	662200	80385	71919	109
1936	671900	87381	77073	115

Den efterfølgende tabellariske Oversigt udviser, hvor mange epidemiske Sygdomstilfælde der gennemsnitligt blev anmeldt hver Dag i Aarets forskellige Maaneder og i hele Aaret, sammenholdt med 1933, 1934 og 1935 og med Gennemsnittet for de seks forudgaaende Femaar.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	185	197	157	125	105	96	74	97	94	99	114	119	121
1908—1912	209	182	143	121	108	100	76	110	106	95	127	127	125
1913—1917	172	179	177	149	117	99	73	86	94	109	119	120	124
1918—1922	448	442	204	156	119	87	176	134	123	415	251	219	230
1923—1927	302	244	232	162	127	82	59	69	102	123	158	158	154
1928—1932	542	382	226	158	139	87	56	79	111	120	135	141	175
1933	911	487	149	109	103	78	58	80	113	134	137	111	202
1934	154	140	133	119	99	102	91	133	173	167	186	231	142
1935	338	429	403	184	141	105	73	150	140	127	156	133	197
1936	163	171	197	188	184	103	62	80	110	129	207	925	211

1) Epidemiske Sygdomme.

Af de Sygdomme, som i Henhold til Epidemilovens § 6 altid skal gøres til Genstand for offentlig Behandling, forekom der ingen i 1936.

Tyfoïd Feber (Febris typhoidea) forekom kun sjældent. Der blev ialt anmeldt 6 Tilfælde, hvorom nærmere i 4de Sanitetslæges Beretning.

Paratyfus (Febris paratyphoidea) var ligeledes kun lidet udbredt. Der blev ialt anmeldt 24 Tilfælde, de fleste i Eftersommeren. Sygdommen medførte 3 Dødsfald, 22 af Tilfældene behandlede paa Hospital.

Af **Svingefeber** (Febris undulans), blev der paa Statens Seruminstitut diagnosticeret 55 Tilfælde eller lidt flere end sædvanligt.

Paa Statens Seruminstitut blev der i Aarets Løb undersøgt ialt 1,549 Blodprøver for Vidals Reaktion, hvoraf 36 gav positiv Reaktion for tyfoïd Feber, 29 for Paratyfus, 122 for Svingefeber og 4 for Gastroenteritis.

Paradysenteri optraadte ret hyppigt. Der blev ialt anmeldt 137 Tilfælde, deraf 98 i Juni og 15 i Juli. Indre Nørrebro havde 68, Brønshøj 18 og Sundby 15 Tilfælde, de øvrige var spredt over hele Byen. — Der døde 12 af de angrebne. Paa Hospital behandlede 121 Tilfælde.

Af **Epidemisk Hjerne-Rygmarvsbetændelse** (Meningitis cerebro-spinalis epidemica) blev der kun anmeldt 14 Tilfælde med 12 Dødsfald, deraf 9 i første Leveaar. Samtlige Tilfælde behandlede paa Hospital.

Paa Statens Seruminstitut blev der foretaget 38 Undersøgelser af Spinalvæske, deraf 8 positive og 35 Podninger fra Svælget, hvoraf 7 positive.

Af **akut spinal Børnelammelse** (Poliomyelitis anterior acuta) forefaldt der kun 2 Tilfælde med 1 Dødsfald.

Sovesyge (Encephalitis epidemica) optraadte kun med et enkelt Tilfælde og et enkelt Dødsfald.

Af **Hikkesyge** (Singultus epidemica) blev der anmeldt 3 Tilfælde.

Ondartet Halssyge (*Diphtheria faucium et laryngis*), som i 1935 var usædvanlig udbredt, forekom med lidt mindre Hyppighed end almindeligt siden Aarhundredskiftet. Der blev ialt anmeldt 1,148 Tilælde eller 1,7 pro mille af Folketallet.

Diphtheria faucium et laryngis	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	942	4.0	137	14.6	5.9
1882—1886	1002	3.6	152	13.2	5.4
1887—1891	3486	11.1	424	12.2	13.6
1892—1896	2729	8.2	250	9.2	7.5
1897—1902	1565	4.3	81	5.2	2.2
1903—1907	915	2.2	35	3.8	0.9
1908—1912	1358	2.9	44	3.2	0.9
1913—1917	1259	2.5	32	2.6	0.6
1918—1922	2347	4.2	50	2.1	0.9
1923—1927	1698	2.9	35	2.1	0.6
1928—1932	1835	3.0	53	3.3	0.9
1933	870	1.4	23	2.6	0.4
1934	1053	1.6	29	2.8	0.4
1935	2434	3.7	96	4.0	1.1
1936	1148	1.7	43	3.8	0.6

Der døde ialt 43, eller næsten 4 pCt. af de angrebne, hvilket var noget mere end det siden Aarhundredskiftet sædvanlige.

Der blev som sædvanligt i de senere Aar anmeldt flest Tilfælde i den kolde Aarstid uden nogen tydelig epidemisk Ophobning, og Sygdommen havde saaledes fremdeles i Modsætning til, hvad der tidligere var Tilfældet, Karakter af en Sæsonsygdom.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	89	77	78	68	69	73	75	68	72	105	113	116	1002
1887—1891	324	280	306	273	281	325	306	255	250	280	305	300	3486
1892—1896	261	230	272	222	231	250	226	187	190	217	222	222	2729
1897—1902	167	144	150	134	131	124	98	104	114	129	141	129	1565
1903—1907	106	81	86	74	72	64	52	56	61	83	86	93	915
1908—1912	168	132	134	122	104	94	60	69	96	122	127	130	1358
1913—1917	144	119	99	93	81	79	54	71	101	126	156	135	1259
1918—1922	282	239	219	178	143	132	91	127	183	240	260	251	2347
1923—1927	197	132	146	111	106	88	67	84	114	193	242	218	1698
1928—1932	232	178	171	120	104	102	66	88	141	190	204	237	1835
1933	172	104	108	59	51	57	30	24	33	102	80	50	870
1934	32	56	64	37	54	46	26	56	92	126	200	264	1053
1935	278	244	270	252	239	129	64	73	153	217	290	225	2414
1936	213	154	178	80	124	65	51	89	33	44	57	60	1148

Der behandlede 1,141 paa Hospital.

Paa Blegdamshospitalets Laboratorium for Difteridiagnostik blev der undersøgt 14,095 Kulturer, hvoraf 516 indeholdt Difteribaciller.

Skarlagensfeber (*Scarlatina*), som i 1934 og 1935 efter en længere rolig Periode var optraadt med udpræget epidemisk Karakter, forekom ogsaa i 1936 ret hyppigt med nogen Ophobning af Anmeldelserne i Aarets første og sidste Maaneder.

Der blev ialt anmeldt 1,779 Tilfælde mod 2,550 i 1935, 2,042 i 1934, 1,164 i 1933 og gennemsnitligt ca. 600 i det forudgaaende Tiaar.

Scarlatina	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaarlgt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	1040	4.4	77	7.4	3.3
1882—1886	1127	4.5	51	4.7	1.8
1887—1891	1623	5.2	101	6.2	3.2
1892—1896	2603	7.8	94	3.6	2.8
1897—1902	2019	5.6	44	2.2	1.4
1903—1907	1392	3.3	20	1.5	0.5
1908—1912	2272	4.9	71	3.1	1.5
1913—1917	1574	3.1	32	2.0	0.6
1918—1922	2230	4.0	19	0.9	0.3
1923—1927	705	1.2	6	0.9	0.1
1928—1932	493	0.8	3	0.4	0.1
1933	1164	1.8	8	0.7	0.1
1934	2042	3.1	19	0.9	0.3
1935	2550	3.7	53	2.1	0.1
1936	1779	2.6	8	0.4	0.1

Der døde kun 8 eller lidt over 4 af 1,000 angrebne.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	90	83	82	73	87	84	85	78	97	125	120	122	1127
1887—1891	173	138	138	98	69	109	127	106	140	161	182	181	1623
1892—1896	300	247	231	198	179	187	159	133	181	234	272	281	2603
1897—1902	204	157	162	130	163	174	137	138	178	189	202	183	2019
1903—1907	136	117	105	97	81	89	86	117	142	151	152	121	1392
1908—1912	263	215	188	183	177	141	133	151	197	190	212	220	2272
1913—1917	130	121	121	111	92	87	92	158	156	197	174	135	1574
1918—1922	265	224	197	135	132	109	92	140	205	254	248	229	2230
1923—1927	61	46	49	48	46	44	31	49	67	90	97	77	705
1928—1932	52	40	39	35	33	25	16	32	52	59	62	48	493
1933	71	63	74	72	71	70	37	86	135	193	164	128	1164
1934	118	89	132	98	108	108	68	116	246	280	454	225	2042
1935	294	232	284	294	262	171	101	163	197	216	187	149	2550
1936	169	147	165	106	83	90	48	119	187	217	265	183	1779

Paa Hospital behandledes 1,733 Tilfælde.

Af **Mæslinger** (Morbilli) blev der kun anmeldt 304 Tilfælde i god Overensstemmelse med den velkendte Regel, at Sygdommen forsvinder saa godt som fuldstændig efter enhver større Epidemi som den, der i Vinteren 1934—35 gav over 13000 Tilfælde. Kun i Aarets tre første Maaneder var Antallet over 50, og i August, September og Oktober kom der kun 3, 5 og 5 Anmeldelser.

Morbilli	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaarlgt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1882—1886	3281	11.7	138	4.2	4.9
1887—1891	4126	13.2	180	4.4	5.7
1892—1896	3780	11.3	92	2.4	2.8
1897—1902	2985	8.2	71	2.4	1.9
1903—1907	3803	8.9	70	1.8	1.7
1908—1912	3319	7.2	47	1.4	1.0
1913—1917	3743	7.4	50	1.3	1.0
1918—1922	3700	6.6	30	0.8	0.5
1923—1927	4955	8.5	48	1.0	0.8
1928—1932	3864	6.2	36	0.7	0.7
1933	3562	5.6	31	0.9	0.5
1934	2929	4.3	4	0.1	0.1
1935	11619	17.5	65	0.6	1.0
1936	304	0.5	5	1.7	0.1

Morbilli	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	387	614	485	216	83	74	99	96	99	241	499	387	3281
1887—1891	127	78	79	128	231	430	539	357	462	868	561	266	4126
1892—1896	233	182	241	380	373	338	226	112	148	372	608	568	3780
1897—1902	527	438	386	250	179	172	108	61	80	137	266	380	2985
1903—1907	398	316	358	408	467	448	295	118	122	209	313	359	3803
1908—1912	339	289	328	367	517	589	331	117	82	78	134	149	3319
1913—1917	372	440	468	380	466	479	285	123	90	149	201	290	3743
1918—1922	700	402	318	300	363	273	159	61	66	148	342	567	3700
1923—1927	842	531	334	209	205	196	139	100	197	432	805	963	4955
1928—1932	834	766	687	494	307	163	70	45	59	96	151	192	3864
1933	712	618	816	676	452	159	61	20	20	15	6	7	3562
1934	12	10	11	11	7	7	7	9	23	47	434	2351	2929
1935	4814	4223	1625	421	210	121	64	43	20	25	17	36	11619
1936	58	57	58	44	26	11	11	3	5	5	12	14	304

Der døde kun 5 eller 1,7 pCt af de angrebne.

Paa Hospital behandlede 34 Tilfælde.

Kighoste (*Tussis convulsiva*) havde omtrent samme Udbredelse som gennemsnittigt i en lang Aarrække.

Tussis convulsiva	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaeligt Gennemsnit	af 1000 Indbyggere	aaeligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1882—1886	1722	6.1	124	7.2	4.4
1887—1891	2024	6.5	157	7.5	5.0
1892—1896	1824	5.5	125	6.9	3.7
1897—1902	1559	5.1	143	7.6	3.9
1903—1907	1876	4.4	127	6.8	3.0
1908—1912	1663	3.6	125	7.5	2.7
1913—1917	1699	3.4	118	7.0	2.5
1918—1922	1941	3.5	67	3.5	1.2
1923—1927	1618	2.8	49	3.0	0.8
1928—1932	1644	2.7	46	2.7	0.7
1933	520	0.8	12	2.3	0.2
1934	1870	2.9	18	1.0	0.3
1935	2064	3.1	47	2.3	0.7
1936	1693	2.5	31	1.8	0.5

Udover nogen Ophobning af Anmeldelserne i Aarets første og sidste Fjerdedel havde Sygdommen ikke nogen egentlig epidemisk Karakter.

Tussis conv.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	158	130	142	134	119	128	131	150	130	142	182	175	1722
1887—1891	221	227	212	197	179	161	143	137	110	125	166	146	2024
1892—1896	143	141	168	179	171	178	164	166	140	138	131	104	1824
1897—1902	120	93	123	130	137	145	146	165	164	133	114	90	1559
1903—1907	163	156	195	192	186	174	136	148	115	129	135	149	1876
1908—1912	173	152	149	128	146	157	142	148	130	97	120	121	1663
1913—1917	242	231	191	177	123	97	82	98	88	100	126	145	1699
1918—1922	65	69	70	88	100	114	139	227	225	303	306	234	1941
1923—1927	253	162	160	103	104	96	87	103	111	145	162	131	1618
1928—1932	197	202	187	154	112	85	62	87	94	127	167	169	1644
1933	83	53	54	33	34	21	23	32	31	38	68	50	520
1934	64	60	58	91	125	216	241	187	177	235	201	215	1870
1935	286	260	227	141	124	81	103	125	151	179	223	174	2064
1936	176	150	203	112	74	62	78	86	107	182	280	183	1693

Der døde kun 31 eller 1,8 pCt. af de angrebne.

Paa Hospital behandlede 285 Tilfælde.

Statens Seruminstitut undersøgte i Aarets Løb 2,008 Prøver for Kighostebaciller som fandtes i 571 Tilfælde.

Rosen (Erysipelas) var fremdeles i Aftagende.

Erysipelas	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaarlgt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	978	4.2	35	3.6	1.5
1882—1886	992	3.5	37	3.7	1.3
1887—1891	848	2.7	33	3.8	1.1
1892—1896	656	2.0	28	3.7	0.8
1897—1902	625	1.7	18	2.8	0.5
1903—1907	657	1.5	27	4.1	0.6
1908—1912	547	1.2	22	4.0	0.5
1913—1917	532	1.1	21	3.9	0.4
1918—1922	438	0.8	16	3.7	0.3
1923—1927	365	0.6	11	3.0	0.2
1928—1932	351	0.6	12	3.5	0.2
1933	304	0.5	9	3.0	0.1
1934	338	0.5	14	4.1	0.2
1935	410	0.6	20	4.9	0.3
1936	275	0.4	20	7.3	0.3

Der blev kun anmeldt 275 Tilfælde, i Forhold til Folketallet det mindste Antal, der overhovedet er anmeldt i noget Aar.

Antallet af Dødsfald var 20, eller 7,3 pCt. af Anmeldelserne.

Paa Hospital behandlede 172 Tilfælde.

Faaresyge (Parotitis epidemica, Angina parotidea), som i 1933 og 1934 optraadte i ret store Epidemier, forekom ogsaa i 1936 forholdsvis hyppigt. Der blev ialt anmeldt 1,735 Tilfælde, hovedsagelig i Aarets første og sidste Maaneder.

Parotitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1923—1927	130	124	153	155	132	91	27	22	28	44	91	100	1097
1928—1932	171	204	213	242	179	87	28	16	24	44	73	120	1399
1933	184	129	238	303	378	203	58	36	70	83	155	171	2008
1934	245	265	193	182	117	68	19	6	19	23	20	18	175
1935	28	37	31	21	15	14	7	12	21	25	43	29	283
1936	79	123	288	207	197	154	54	38	56	89	198	252	1735

Paa Hospital behandlede 124 Tilfælde, deraf 56 paa Militærhospitalet.

Barsel-feber (Febris puerperalis) anmeldes som oftere omtalt i Aarsberetningen nu saa sjældent, at Sygdommen ikke længere har nogen medicinal-statistisk Interesse. Der blev kun anmeldt 14 Tilfælde, men da der indtraf 13 Dødsfald — deraf 5 efter Abort —, maa adskillige Tilfælde ikke være anmeldt.

Gigtfeber (Febris rheumatica) optraadte ogsaa i 1936 langt mindre hyppigt end tidligere. Der blev ialt kun anmeldt 295 Tilfælde eller ca. 4 for hver 10,000 Indbyggere mod over det tidobbelte for et halvt hundrede Aar siden. Det maa dog antages, at mange lette eller tvivlsomme Tilfælde ikke anmeldes, da der dør forholdsvis mange; i 1936 døde der 10 eller 3,4 pCt, dobbelt saa mange som for blot en Snes Aar siden.

Febris rheumatica	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	1059	4.5	13	1.2	0.6
1882—1886	1158	4.1	18	1.6	0.6
1887—1891	1087	3.5	17	1.6	0.5
1892—1896	934	2.8	18	1.9	0.5
1897—1902	1083	3.0	23	2.1	0.6
1903—1907	971	2.8	14	1.4	0.5
1908—1912	916	2.0	15	1.6	0.3
1913—1917	823	1.6	10	1.2	0.2
1918—1922	709	1.8	13	1.8	0.2
1923—1927	558	1.0	9	1.6	0.2
1928—1932	459	0.8	11	2.6	0.2
1933	294	0.5	10	3.4	0.2
1934	294	0.4	9	3.1	0.2
1935	455	0.7	13	2.8	0.2
1936	295	0.4	10	3.4	0.1

De fleste Tilfælde anmeldtes som sædvanligt i den kolde Aarstid.

Febris rheumatica	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	100	88	94	91	90	88	55	64	67	75	82	72	971
1908—1912	94	80	96	93	84	71	53	51	69	69	77	79	916
1913—1917	77	70	74	74	80	73	61	53	57	65	70	71	823
1918—1922	76	67	71	65	58	58	37	32	50	58	68	68	709
1923—1927	59	46	49	50	49	40	37	39	38	49	54	49	558
1928—1932	46	45	48	45	53	36	25	23	30	34	36	37	459
1933	27	23	31	27	29	22	17	28	17	27	20	26	294
1934	35	27	20	29	33	12	12	21	25	23	27	30	294
1935	36	33	52	49	36	30	20	22	51	54	40	32	455
1936	28	37	28	30	29	22	13	19	13	28	23	25	295

Paa Hospital behandlede 96 Tilfælde.

Krupøs Lungebetændelse (Pneumonia crouposa) havde i 1936 den samme ringe Udbredelse som i de nærmest forudgaaende Aar. Der blev kun anmeldt 363 Tilfælde eller ca. 5 pr. 10,000 Indbyggere, eller en Femtedel af Antallet ved sidste Aarhundredskifte. Denne betydelige Tilbagegang skyldes antageligt en mere bestemt diagnostisk Erkendelse af Sygdommen. Tilfældene synes derved gennemgaaende alvorligere nu end tidligere. Der døde 153 eller 42,2 pCt. af de angrebne mod ca. 20 pCt. for en Snes Aar siden.

Pneumonia crouposa	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1887—1891	1395	4.5	293	21.0	0.9
1892—1896	1090	3.8	189	17.3	0.6
1897—1902	913	2.5	156	17.1	0.6
1903—1907	959	2.2	167	17.4	0.4
1908—1912	1014	2.2	216	21.3	0.5
1913—1917	1097	2.2	228	20.8	0.5
1918—1922	1009	1.8	166	16.5	0.3
1923—1927	583	1.0	152	26.1	0.3
1928—1932	457	0.7	165	36.7	0.3
1933	259	0.4	126	48.6	0.2
1934	318	0.5	131	41.2	0.2
1935	331	0.5	162	48.9	0.2
1936	363	0.5	153	42.2	0.2

De anmeldte Tilfældes Fordeling efter Aldersklasser var omtrent som sædvanligt.

Pneumonia crouposa	0—1 Aar	1—5 Aar	5—15 Aar	15—65 Aar		over 65 Aar		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	28	128	178	358	191	31	44	959
1908—1912	23	113	178	413	200	36	51	1014
1913—1917	30	108	179	476	226	35	43	1097
1918—1922	16	75	140	434	283	22	39	1009
1923—1927	6	40	84	239	162	26	26	583
1928—1932	4	24	62	200	124	19	23	457
1933	»	21	33	109	67	16	13	259
1934	4	15	35	145	87	12	20	318
1935	6	16	73	127	80	16	13	331
1936	1	19	54	162	97	15	15	363

Fordelingen efter Aarstiderne var den sædvanlige med flest om Vinteren og færrest om Sommeren.

Pneumonia crouposa	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	92	81	111	121	110	97	51	46	58	59	60	72	959
1908—1912	100	104	117	130	114	86	54	39	55	64	74	77	1014
1913—1917	95	102	127	141	120	98	67	48	63	79	73	83	1097
1918—1922	90	85	92	79	98	83	71	47	52	149	91	72	1009
1923—1927	56	52	66	62	57	45	37	28	30	40	48	62	583
1928—1932	51	47	58	62	45	29	22	19	22	30	32	39	457
1933	39	16	17	28	27	18	5	9	11	28	29	32	259
1934	49	21	21	36	33	18	23	18	17	24	24	34	318
1935	25	36	45	37	42	27	12	16	13	23	29	26	331
1936	27	33	41	39	49	22	14	19	24	24	31	40	363

Paa Hospital behandlede 115 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Katarrhalsk Lungebetændelse (Bronchopneumonia et Bronchitis capillaris) havde i Forhold til Folkemængden omtrent samme Udbredelse som gennemsnitligt i den sidste Snæs Aar, men Sygdommen egner sig som oftere omtalt i Aarsberetningen ikke til nærmere medicinal-statistisk Behandling.

Pneumonia catarrhalis	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1887—1891	1438	4.6	305	21.2	1.0
1892—1896	1418	4.2	432	30.5	1.3
1897—1902	1707	4.6	467	27.4	1.3
1903—1907	1966	4.6	445	22.6	1.0
1908—1912	1985	4.3	459	23.1	0.9
1913—1917	2376	4.7	513	21.6	1.0
1918—1922	3135	5.6	536	17.1	1.0
1923—1927	2147	3.7	568	26.5	1.0
1928—1932	1854	3.0	572	30.9	0.9
1933	1727	2.9	497	28.8	0.8
1934	1523	2.4	527	34.6	0.8
1935	1999	3.0	509	25.5	0.8
1936	1968	2.9	489	25.0	0.7

Antallet af Dødsfald var 489, deraf 279 over 65 Aar eller næsten lige saa mange, som der var anmeldt som syge i denne Aldersklasse, fordi Sygdommen ofte anføres som umiddelbar Dødsårsag efter ganske anden eller ubekendt Sygdom, hyppigst Alderdomssvaghed.

Pneumonia catarrhalis	0—1 Aar	1—5 Aar	5—15 Aar	15—65 Aar		over 65 Aar		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	428	621	245	225	280	51	116	1966
1908—1912	391	575	252	261	283	81	141	1985
1913—1917	451	616	298	387	356	93	175	2376
1918—1922	396	632	393	663	780	105	167	3135
1923—1927	266	544	325	358	404	85	155	2147
1928—1932	189	359	267	311	414	104	209	1854
1933	190	307	203	314	414	125	174	1727
1934	156	323	219	260	321	84	160	1523
1935	177	429	368	349	415	88	173	1999
1936	153	321	255	430	516	92	201	1968

De fleste Tilfælde blev som sædvanligt anmeldt i Aarets første og sidste Maaneder, de færreste i Sommermaanederne.

Pneumonia catarrh.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	255	214	268	246	172	124	80	76	93	113	142	184	1966
1908—1912	268	260	235	199	166	118	96	67	90	109	172	205	1985
1913—1917	301	266	344	355	221	142	98	65	100	159	153	172	2376
1918—1922	331	452	357	330	257	129	101	106	124	397	285	265	3135
1923—1927	282	235	297	222	162	98	80	88	116	155	193	220	2147
1928—1932	283	210	207	173	150	95	63	57	86	137	169	223	1854
1933	377	258	149	99	94	93	44	62	91	169	168	123	1727
1934	131	125	115	108	90	119	120	92	128	151	178	166	1523
1935	252	244	270	222	213	124	44	66	88	109	169	198	1999
1936	255	190	231	184	162	84	41	80	96	135	172	338	1968

Paa Hospital behandledes 668 Tilfælde, deraf 29 paa Militærhospitalet.

Akut Brystkatarrh (Tracheo-bronchitis acuta) forekom omtrent med samme Hyppighed som sædvanligt i de senere Aar og betydeligt sjældnere end for et halvt Hundrede Aar siden, men paa den Tid blev der antageligt anmeldt adskillige Tilfælde af Bronchopneumoni og Influenza under dette Navn, hvilket forklarer, at der den Gang registreredes dobbelt saa mange Dødsfald som nu. I 1936 indtraf der ifølge Mortalitetstabellen kun 9 Dødsfald af akut Bronchitis eller ca. 1,5 for hvert Tusinde anmeldte Tilfælde.

Tracheo-bronchitis	Anmeldte Tilfælde	af 1000 Indbyggere	Dødsfald	af 1000 anmeldte
1882—1886	11891	42.5	71	6.0
1887—1891	11087	35.4	67	6.0
1892—1896	10054	30.1	38	3.7
1897—1902	9293	25.4	39	4.1
1903—1907	8851	20.8	43	4.9
1908—1912	7988	17.8	51	6.4
1913—1917	8082	16.0	53	6.5
1918—1922	7260	12.9	35	4.9
1923—1927	7215	12.8	12	1.6
1928—1932	6014	10.0	19	3.1
1933	5299	8.8	19	3.0
1934	5164	7.0	14	2.7
1935	6053	9.0	14	2.8
1936	5917	8.8	9	1.5

Ligesom i de foregaaende Aar indkom den langt overvejende Del af Anmeldelserne i den kolde Aarstid.

Tracheo-bronchitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	1789	1385	1510	1115	857	569	393	317	452	768	1255	1482	11891
1887—1891	1585	1398	1296	1073	862	538	311	313	499	700	1062	1449	11087
1892—1896	1420	1230	1253	919	720	432	253	238	441	748	1147	1254	10054
1897—1902	1331	1195	1030	932	812	506	262	225	436	631	908	1028	9293
1903—1907	1370	1080	1126	930	677	457	240	240	387	625	778	941	8851
1908—1912	1386	1154	928	727	562	342	180	166	344	520	816	863	7988
1913—1917	1212	1027	1135	938	604	391	208	184	347	703	637	697	8082
1918—1922	882	828	851	839	621	356	206	206	371	636	743	721	7260
1923—1927	878	804	920	780	621	346	169	233	430	586	711	737	7215
1928—1932	848	662	646	597	472	286	164	188	350	509	608	690	6014
1933	883	551	516	386	324	203	123	170	352	650	626	515	5299
1934	506	413	409	411	338	342	206	288	489	604	594	564	5163
1935	762	714	763	575	498	270	163	197	327	468	654	662	6054
1936	777	715	616	571	536	290	139	215	370	509	549	630	5917

Paa Hospital behandlede 216 Tilfælde, deraf 49 paa Militærhospitalet.

Af akut Halsbetændelse (Angina tonsillaris) blev der ialt anmeldt 13,545 Tilfælde, en Del færre end i 1935 men omtrent det samme Antal som i 1934 og gennemsnitligt i de sidste 20 Aar.

Anmeldte Tilfælde af Angina tonsillaris 1881—1936
paa 1000 Indbyggere.

1881 25.6	1891 25.5	1901 22.7	1911 26.9	1921 23.6	1931 21.1
1882 19.7	1892 25.2	1902 22.6	1912 20.1	1922 16.8	1932 18.0
1883 22.5	1893 27.8	1903 22.0	1913 17.6	1923 16.0	1933 18.6
1884 22.6	1894 24.5	1904 22.1	1914 21.8	1924 17.5	1934 20.4
1885 24.6	1895 18.1	1905 20.1	1915 24.8	1925 18.8	1935 25.7
1886 25.0	1896 22.0	1906 19.6	1916 19.2	1926 17.2	1936 20.2
1887 24.7	1897 23.0	1907 18.7	1917 21.1	1927 17.7	
1888 24.5	1898 22.8	1908 20.2	1918 15.0	1928 20.1	
1889 26.7	1899 24.2	1909 19.0	1919 21.9	1929 19.6	
1890 28.0	1900 19.5	1910 21.8	1920 24.7	1930 23.0	

Sygdommen var som sædvanligt ikke særlig stærkt knyttet til nogen bestemt Aarstid. De fleste Tilfælde blev anmeldt i Oktober og November — 1,507 og 1,574 — de færreste i Juni og Juli — 704 og 607.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	911	775	728	651	667	646	508	554	722	836	909	836	8743
1908—1912	1075	877	849	722	762	655	499	698	942	932	1017	887	9914
1913—1917	945	966	963	885	802	712	556	681	869	1040	1097	874	10389
1918—1922	1174	1189	994	813	757	695	563	742	1098	1123	1100	1128	11376
1923—1927	992	792	823	754	763	607	471	795	1014	1084	1162	999	10257
1928—1932	1160	972	1080	947	899	761	636	985	1310	1330	1325	1130	12535
1933	854	648	897	725	725	768	735	1107	1468	1525	1419	999	11870
1934	1104	951	896	811	844	801	785	1239	1743	1475	1367	1242	13258
1935	1368	1329	1455	1106	1172	1074	866	2769	1975	1464	1393	1128	17099
1936	1286	1126	1231	1074	1183	704	607	949	1309	1507	1579	990	13545

Der indtraf 28 Dødsfald af septisk Angina.

Paa Hospital behandlede 1,279 Tilfælde, deraf 323 paa Militærhospitalet.

Epidemisk Gulsot (Icterus catarrhalis, Hepatitis infectiosa) var ikke saa udbredt som i det foregaaende Aar, men der blev dog anmeldt 256 Tilfælde.

	0—5 Aar	5—15 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1925	4	57	22	7	90
1926	3	6	11	3	23
1927	2	6	28	15	51
1928	4	21	39	23	87
1929	7	48	97	64	216
1930	23	155	103	122	403
1931	16	129	148	98	391
1932	12	70	111	76	269
1933	33	136	108	89	366
1934	64	369	127	160	720
1935	35	196	91	139	461
1936	21	90	81	64	256

Der indtraf 2 Dødsfald.

Sygdommen var i Modsætning til de foregaaende Aar ikke særlig udbredt i Efteraarsmaanederne, men derimod i Foraarsmaanederne.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1925	13	6	7	2	»	3	2	4	14	23	10	6	90
1926	3	»	1	4	»	»	1	»	4	4	2	4	23
1927	2	3	4	1	2	3	3	6	5	16	6	»	51
1928	3	3	5	1	3	5	8	7	8	11	18	15	87
1929	18	14	19	5	9	14	15	17	27	30	26	22	216
1930	29	30	38	23	29	16	20	30	50	45	48	45	403
1931	41	34	33	38	27	19	33	46	39	29	20	32	391
1932	19	14	22	20	22	19	12	25	33	28	27	28	269
1933	34	30	20	23	23	14	22	28	51	51	43	27	366
1934	53	30	64	51	42	47	35	70	63	94	94	77	720
1935	66	48	45	45	35	25	23	38	48	31	36	21	461
1936	20	23	25	29	30	17	12	22	17	17	23	21	256

Paa Hospital behandlede 22 Tilfælde.

Influenza havde i Aarets første 11 Maaneder en ret moderat Udbredelse, men i Slutningen af November opstod der en middelsvær Epidemi, som i Ugen til den 19de December kulminerede med 9,973 Tilfælde, hvorefter den hurtigt tabte sig. Det for hele Aaret samlede Antal af anmeldte Tilfælde blev 41,442 eller væsentlig flere end i Aarene 1934 og 1935, men omtrent det samme som i hvert af de tre forudgaaende Aar. Tilfældene var gennemgaaende lette, og der døde kun 79 eller 1,9 ‰ af de anmeldte.

Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde	Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde
1917	11044	51	4.6	1927	39575	135	3.4
1918	99635	534	22.3	1928	15284	53	3.5
1919	33832	997	24.0	1929	46120	229	5.0
1920	41490	21	8.2	1930	9671	39	4.0
1921	2570	198	4.8	1931	37435	94	2.5
1922	41675	72	5.6	1932	40809	149	3.7
1923	12415	102	5.0	1933	41726	185	4.4
1924	20387	46	3.9	1934	9491	16	1.7
1925	11771	46	3.8	1935	20971	48	2.3
1926	12254		4.6	1936	41442	79	1.9

Paa Hospital behandlede 1,842 Tilfælde, deraf 1,204 paa Militærhospitalet

Ugen til	Anmeldte Tilfælde	Ugen til	Anmeldte Tilfælde	Ugen til	Anmeldte Tilfælde	Ugen til	Anmeldte Tilfælde
4. August 1934...	70	20. April 1935....	422	4. Januar 1936...	299	19. September 1936	153
11. August 1934...	99	27. April 1935....	334	11. Januar 1936...	365	26. September 1936	209
18. August 1934...	87	4. Maj 1935.....	356	18. Januar 1936...	389	3. Oktober 1936..	185
25. August 1934...	119	11. Maj 1935.....	261	25. Januar 1936...	381	10. Oktober 1936..	200
1. September 1934	126	18. Maj 1935.....	234	1. Februar 1936..	328	17. Oktober 1936..	204
8. September 1934	188	25. Maj 1935.....	291	8. Februar 1936..	362	24. Oktober 1936..	233
15. September 1934	196	1. Juni 1935.....	187	15. Februar 1936..	391	31. Oktober 1936..	265
22. September 1934	272	8 Juni 1935.....	166	22. Februar 1936..	462	7. November 1936	240
29. September 1934	181	15. Juni 1935.....	164	29. Februar 1936..	475	14. November 1936	271
6. Oktober 1934..	199	22. Juni 1935.....	127	7. Marts 1936....	531	21. November 1936	465
13. Oktober 1934..	239	29. Juni 1935.....	89	14. Marts 1936....	560	28. November 1936	1048
20. Oktober 1934..	283	6. Juli 1935.....	68	21. Marts 1936....	427	5. December 1936	2528
27. Oktober 1934..	258	13. Juli 1935.....	38	28. Marts 1936....	432	12. December 1936	6730
3. November 1934	225	20. Juli 1935.....	70	4. April 1936....	401	19. December 1936	9973
10. November 1934	209	27. Juli 1935.....	56	11. April 1936....	347	26. December 1936	4498
17. November 1934	232	3. August 1935... 45	45	18. April 1936....	556	2. Januar 1937...	3618
24. November 1934	242	10. August 1935... 62	62	25. April 1936... 594	594	9. Januar 1937...	2674
1. December 1934	269	17. August 1935... 104	104	2. Maj 1936..... 731	731	16. Januar 1937...	1272
8. December 1934	254	24. August 1935... 116	116	9. Maj 1936..... 688	688	23. Januar 1937...	1092
15. December 1934	275	31. August 1935... 85	85	16. Maj 1936..... 662	662	30. Januar 1937...	765
22. December 1934	191	7. September 1935 102	102	23. Maj 1936..... 403	403	6. Februar 1937..	667
29. December 1934	163	14. September 1935 139	139	30. Maj 1936..... 255	255	13. Februar 1937..	608
5. Januar 1935...	254	21. September 1935 128	128	6. Juni 1936..... 197	197	20. Februar 1937..	608
12. Januar 1935...	352	28. September 1935 157	157	13. Juni 1936..... 249	249	27. Februar 1937..	504
19. Januar 1935...	315	5. Oktober 1935.. 184	184	20. Juni 1936..... 128	128	6. Marts 1937....	459
26. Januar 1935...	454	12. Oktober 1935.. 185	185	27. Juni 1936..... 125	125	13. Marts 1937....	441
2. Februar 1935...	417	19. Oktober 1935.. 139	139	4. Juli 1936..... 106	106	20. Marts 1937....	326
9. Februar 1935...	569	26. Oktober 1935.. 228	228	11. Juli 1936..... 78	78	27. Marts 1937....	215
16. Februar 1935...	863	2. November 1935 205	205	18. Juli 1936..... 89	89	3. April 1937....	308
23. Februar 1935...	1431	9. November 1935 277	277	25. Juli 1936..... 70	70	10. April 1937....	289
2. Marts 1935....	1691	16. November 1935 228	228	1. August 1936... 61	61	17. April 1937....	283
9. Marts 1935....	1616	23. November 1935 356	356	8. August 1936... 53	53	24. April 1937....	260
16. Marts 1935....	1871	30. November 1935 331	331	15. August 1936... 86	86	1. Maj 1937.....	226
23. Marts 1935....	1824	7. December 1935 229	229	22. August 1936... 115	115	8. Maj 1937.....	236
30. Marts 1935....	1150	14. December 1935 335	335	29. August 1936... 105	105	15. Maj 1937.....	208
6. April 1935....	701	21. December 1935 230	230	5. September 1936 114	114	22. Maj 1937.....	260
13. April 1935....	454	28. December 1935 226	226	12. September 1936 168	168	29. Maj 1937.....	264

Kolerine (Catarrhus gastro-intestinalis acuta) var ligesom i 1935 lidt mere udbredt end sædvanligt i de senere Aar. Der blev ialt anmeldt 3,883 Tilfælde eller 5,8 pro mille af Folkemængden mod 6,1 i 1935 og ca. 5 i den foregaaende halve Snes Aar.

Aarligt Gennemsnit	Alle Aldersklasser				Aldersklassen under 1 Aar				
	Anmeldte		Døde		Anmeldte		Døde		
	Ialt	p. M. af Befolkn.	Ialt	pCt. af anmeldte	Ialt	pCt. af alle anmeldte	Ialt	pCt. af anmeldte 0—1 Aar	pCt. af alle Kolerine-Dødsfald
1882—1886	8589	30.7	466	5.4	2049	23.9	420	20.5	90.1
1887—1891	8093	25.9	470	5.8	1921	23.7	415	21.6	88.3
1892—1896	7873	23.6	451	5.7	1948	24.7	410	21.0	90.9
1897—1902	6575	18.0	473	7.2	1729	26.3	432	25.0	91.3
1903—1907	6103	14.3	495	8.1	1759	28.3	452	25.7	91.3
1908—1912	5912	12.3	398	6.7	1664	28.1	338	20.3	84.9
1913—1917	4789	9.5	207	4.3	1091	22.3	180	16.5	87.0
1918—1922	3399	6.1	91	2.7	651	19.2	86	13.2	94.5
1923—1927	3086	5.2	87	2.8	451	14.6	64	14.2	73.6
1928—1932	2820	4.6	71	2.5	375	13.3	54	14.6	76.9
1933	3018	4.7	39	1.3	436	14.4	32	7.3	82.1
1934	3469	5.3	51	1.5	590	17.0	41	7.0	83.9
1935	4028	6.1	70	1.7	486	12.1	50	10.3	71.4
1936	3883	5.8	76	1.9	526	13.6	43	8.2	56.6

Anmeldelsernes Fordeling paa Aarets Maaneder var noget afvigende fra det sædvanlige, idet de fleste Tilfælde ikke blev anmeldt i Højsommeren men i Marts (480) og Juni (462).

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	381	331	369	403	474	641	1322	1698	1494	657	444	375	8589
1887—1891	394	373	419	476	543	945	1192	1126	1096	666	487	376	8093
1892—1896	347	331	337	372	451	768	986	1744	1186	581	412	359	7873
1897—1902	310	247	253	298	396	546	671	1591	992	547	424	300	6575
1903—1907	281	229	249	291	363	487	664	1429	886	510	402	313	6103
1908—1912	287	205	231	247	283	434	602	1673	905	428	340	278	5912
1913—1917	245	200	205	231	384	394	513	960	692	378	329	258	4789
1918—1922	251	198	216	228	223	259	371	507	388	265	246	247	3399
1923—1927	228	149	168	164	202	205	375	557	332	243	222	241	3086
1928—1932	241	176	210	175	201	139	275	356	318	237	220	239	2820
1933	272	208	228	181	291	276	294	381	298	218	158	213	3018
1934	332	282	233	253	218	219	280	415	407	237	227	366	3469
1935	484	302	270	224	213	346	449	618	451	224	230	217	4028
1936	262	296	480	346	293	462	338	391	310	191	227	287	3883

I Forhold til Folkemængden blev der anmeldt lidt flere Tilfælde blandt Smaa børn end i det nærmest foregaaende Aar, men betydeligt færre end for 20—30 Aar siden.

Anmeldte Tilfælde af Kolerine pr. 1000 Indb.	0—1 Aar	1—5 Aar	5—15 Aar	over 15 Aar		Ialt
				Md.	Kv.	
1903—1907	178.1	35.1	6.8	7.9	8.8	14.8
1908—1912	171.0	34.0	6.8	7.4	7.5	12.8
1913—1917	117.2	28.3	5.9	5.4	6.1	9.5
1918—1922	58.8	21.0	4.4	3.4	4.0	6.1
1923—1927	50.1	21.4	4.9	2.8	3.3	5.2
1928—1932	39.7	17.8	4.8	2.6	2.9	4.6
1933	44.6	23.2	5.7	2.6	2.7	4.7
1934	69.1	27.6	5.8	2.5	2.9	5.8
1935	55.7	24.6	7.6	3.4	4.5	6.1
1936	59.8	32.8	7.4	2.8	3.2	5.8

Paa Hospital behandlede 220 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

2) Tuberkulose.

Af **Lungetuberkulose** (*Tuberculosis pulmonum*) blev der i 1936 anmeldt 1,084 nye Tilfælde eller 1,6 for hvert Tusinde Indbyggere, en Del flere Tilfælde end i en længere Aarrække, hvilket vel for en Del kan tilskrives Centraltuberkulosestationens Virksomhed, idet der derigennem er bleven opsporet en Del hidtil ukendte Tilfælde.

Nye Tilfælde af Lunge- og Strubetuberkulose i 1936.

	0—5	5—15	15—20	20—25	25—30	30—35	35—45	45—55	55—65	65 og derov.	ubek. Alder	Ialt
Mænd	27	31	55	82	78	57	70	42	39	20	„	501
Kvinder	30	50	67	145	109	70	58	23	22	9	„	583
												1084

De fleste Anmeldelser falder paa Kvinder i de yngre Aldersklasser, medens der af de ældre anmeldes flere Mænd end Kvinder.

Hos 825 af de 1,084 anmeldte er der paavist + TB., d. v. s. i 76 % af Tilfældene. Hos de øvrige var Tuberkelbaciller ikke paavist, eller Ekspektoratundersøgelse ikke foretaget.

Til Diagnosestationen paa Centraltuberkulosestationen blev der i 1936 indsendt 10,475 Prøver af Opspyt, hvoraf 1,282 indeholdt Tuberkelbaciller.

Antallet af Dødsfald som Følge af Lungetuberkulose har i 1936 været 316 svarende til 0,47 ‰ af Befolkningen mod 0,57, 0,63, 0,64, 0,74 og 0,70 i de fem foregaaende Aar og det hidindtil laveste Tal for Dødeligheden af Lungetuberkulose i København.

Af samtlige 316 Dødsfald indtraf 241 eller 76 % paa Hospitaler eller Sanatorier, deraf 171 paa Øresundshospitalet. I Hjemmet døde 34 Mænd og 41 Kvinder.

Efterfølgende Tabel viser Antallet af døde af de forskellige Aargange af anmeldte.

Af de Personer, hvis Anmeldelse ligger mere end 8 Aar tilbage, dør nu kun ganske faa af Lungetuberkulose, saaledes at Sygdommen for langt de flestes Vedkommende maa betragtes som endt med Helbredelse. Bestanden af egentlige syge udgøres væsentlig kun af de sidste 8 Aars anmeldte med Fradrag af de deraf døde, d. v. s. omtrent 5,000 Personer.

Anmeldte		Deraf døde									
Aargang	Antal	før 1929	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	Ialt
³¹ / ₁₂ 1905	785	420	»	1	»	1	1	2	»	2	427
1906	1731	1055	2	1	1	1	»	»	»	1	1061
1907	1235	706	2	»	»	»	»	»	»	»	708
1908	1250	718	»	1	»	1	»	1	»	»	721
1909	1056	625	1	»	»	»	»	»	1	»	627
1910	938	627	»	1	»	1	1	»	»	»	630
1911	985	616	»	1	»	1	»	1	2	1	622
1912	923	599	1	»	3	1	»	»	»	1	605
1913	918	604	1	»	2	1	1	1	2	»	612
1914	901	589	2	2	2	1	3	»	»	2	601
1915	1043	581	1	2	1	1	»	»	1	1	588
1916	1403	728	3	4	2	4	»	1	»	»	742
1917	1373	711	3	4	2	6	2	3	1	2	734
1918	1197	586	3	3	2	3	1	»	3	1	602
1919	1138	556	1	2	4	4	3	2	3	2	577
1920	1174	515	3	4	6	3	3	2	»	1	537
1921	1015	487	7	7	6	4	4	2	3	»	520
1922	975	437	18	9	5	3	5	3	4	3	487
1923	1017	450	9	14	6	3	5	4	1	1	493
1924	892	530	12	10	5	8	5	3	4	1	578
1925	1011	425	21	14	12	14	14	5	11	5	521
1926	853	387	36	19	17	6	20	8	6	1	500
1927	918	302	40	27	17	16	12	15	7	5	441
1928	868	202	82	36	36	20	11	8	7	4	406
1929	1000	»	215	98	48	45	20	14	12	9	461
1930	925	»	»	188	77	58	24	24	19	6	396
1931	937	»	»	»	181	71	46	29	22	16	365
1932	992	»	»	»	»	189	67	47	25	20	348
1933	827	»	»	»	»	»	162	58	32	15	267
1934	883	»	»	»	»	»	»	173	61	36	270
1935	886	»	»	»	»	»	»	»	153	48	201
1936	1084	»	»	»	»	»	»	»	»	132	132
Tilsammen...	33133	13456	463	448	435	466	410	406	380	316	16780

Af andre tuberkuløse Sygdomme døde 52 mod 58 i 1935, 61 i 1934, 77 i 1933 og gennemsnitligt 110 i Tiaaret 1923—32.

Dødsfald af Tuberkulose i København 1887—1936 pr. 10,000 Indbyggere.

Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose
1887	32.7	25.6	1897	25.2	18.1	1907	17.7	13.9	1917	19.6	15.6	1927	9.6	8.1
1888	36.0	26.8	1898	24.4	17.5	1908	18.8	14.8	1918	15.8	12.1	1928	9.5	7.8
1889	33.4	24.8	1899	22.7	17.1	1909	17.1	13.2	1919	13.2	10.2	1929	9.0	7.6
1890	32.2	23.4	1900	24.5	18.3	1910	15.3	11.8	1920	12.0	9.4	1930	8.9	7.3
1891	30.6	21.8	1901	21.7	15.3	1911	17.6	13.1	1921	11.6	9.3	1931	8.5	7.0
1892	29.1	19.6	1902	17.2	11.9	1912	17.7	13.6	1922	11.2	8.8	1932	8.8	7.4
1893	27.7	18.7	1903	19.7	14.1	1913	15.1	11.8	1923	10.8	7.8	1933	7.6	6.4
1894	27.5	19.9	1904	20.2	14.9	1914	15.4	12.4	1924	12.7	10.1	1934	7.2	6.3
1895	29.8	19.7	1905	21.8	15.8	1915	14.8	11.9	1925	10.8	8.8	1935	6.6	5.7
1896	26.6	19.0	1906	19.0	14.7	1916	18.8	15.0	1926	10.8	8.7	1936	5.5	4.7

3) Kræft.

Kræft (Cancer) medførte i 1936 ialt 1,123 Dødsfald eller 16,7 pr. 10,000 Indb., omtrent det samme som i de forudgaaende Aar, men den summariske Dødelighed har som oftere bemærket i Aarsberetningen kun ringe Interesse, fordi den langt overvejende Del af Dødsfaldene indtræffer i de faatallige højere Aldersklasser.

Dødsfald af Kræft pr. 1000 Indbyggere.

Aarligt Gennemsnit	Under 35 Aar		35—45 Aar		45—55 Aar		55—65 Aar		65—75 Aar		75 Aar og derover	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1903—1907	0.0	0.1	0.7	1.2	2.2	2.8	6.2	4.7	11.5	8.9	14.8	14.9
1908—1912	0.1	0.1	0.6	1.1	2.6	2.7	6.1	4.9	11.7	8.5	15.9	11.5
1913—1917	0.1	0.1	0.6	1.0	2.3	2.7	6.2	5.0	12.0	8.6	16.6	13.6
1918—1922	0.1	0.1	0.5	0.9	2.1	2.5	5.8	5.1	11.1	7.9	17.8	13.3
1923—1927	0.1	0.1	0.4	1.1	1.9	2.4	5.8	4.8	12.2	8.5	17.8	13.0
1928—1932	0.0	0.1	0.5	1.1	1.7	2.6	5.4	4.7	12.3	9.4	18.1	15.2
1933	0.1	0.1	0.4	0.9	1.9	2.5	4.7	4.0	12.7	9.6	18.5	12.1
1934	0.0	0.1	0.2	1.0	1.9	2.9	4.4	4.7	10.8	9.0	16.8	14.9
1935	0.0	0.1	0.4	1.0	1.4	2.4	4.7	5.1	11.7	7.3	25.3	13.7
1936	0.0	0.1	0.5	0.9	1.7	2.6	4.8	4.7	11.4	8.6	17.6	14.6

I ovenstaaende Tabel er Dødeligheden derfor beregnet pr. 1,000 Indbyggere i hver enkelt Aldersklasse, Mænd og Kvinder for sig. Udenbys hjemmehørende er udeladt, og Oversigten omfatter foruden de fire sidste Aar kun de seks nærmest foregaaende Femaar, i hvilke det ikke kan antages, at der er indtraadt nogen Ændring i Sygdomsbegrebet.

Det fremgaar heraf, at Kræftdødeligheden i København i Løbet af de sidste 30—40 Aar maaske er aftaget lidt i de lavere Aldersklasser og tiltaget lidt i de højere. Det vilde være en naturlig Følge af den Forskydning, der har fundet Sted i Befolkningens Sammensætning, hvorved Middellevetiden er bleven betydeligt forlænget. At Kræftdødeligheden i det hele ikke er tiltagende, fremgaar med tilstrækkelig Tydelighed af den efterfølgende Oversigt over det relative Antal af Kræftdødsfald i de sidste 15 Aar.

Af 1000 Indbyggere over 45 Aar døde af Kræft.

	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Mænd	6.1	6.1	5.9	6.0	7.0	5.8	5.4	5.8	5.4	5.6	5.4	5.5	5.0	5.5	5.2
Kvinder	5.8	5.4	5.6	5.6	5.7	5.3	5.6	5.4	5.9	5.5	5.9	5.2	5.7	5.1	5.5
Ialt	5.9	5.7	5.7	5.8	6.7	5.5	5.5	5.6	5.7	5.5	5.6	5.8	5.4	5.3	5.4

I Aarsberetningen for 1932, Side 28, er der meddelt en Oversigt over, hvorledes Kræftdødsfaldene i Aarene 1903 til 1932 har fordelt sig paa de forskellige Aldersklasser efter Sygdommens Lokalisation.

4) Kønssygdomme.

Af **Kønssygdomme** (Morbi venerei) blev der i 1936 anmeldt 5,552, hvilket i Forhold til Folkemængden var lidt mere end i de tre foregaaende Aar, der havde de færreste hidtil anmeldte Tilfælde.

Anmeldte Tilfælde	Gonorrhoe		Ulcus venereum		Syphilis	
	aaarlgt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere
1887—1891	4746	152	863	28	1177	38
1892—1896	4165	125	809	24	1153	35
1897—1902	4765	135	709	19	1781	49
1903—1907	5094	119	579	14	1643	39
1908—1912	6142	133	878	19	2446	53
1913—1917	6884	136	660	13	2336	46
1918—1922	7449	133	564	10	2315	41
1923—1927	6267	104	173	3	1349	23
1928—1932	5326	87	71	1	705	11
1933	4572	70	29	»	193	3
1934	4624	71	42	1	243	4
1935	4636	70	35	1	336	5
1936	5142	77	34	1	376	5

Gonorrhoe optraadte med ialt 5,142 anmeldte Tilfælde eller lidt flere end i de tre nærmest forudgaaende Aar. Af de angrebne var 20 Børn under 15 Aar, 3,778 voksne Mænd og 1,344 voksne Kvinder. Som det ses af nedenstaaende Sammenstilling, synes den Nedgang i Antallet af angrebne Kvinder, der indtraadte efter den ved enkelte af de kommunale Poliklinikker indførte mere rationelle Behandling nu at være standset.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Mænd	4638	4675	5085	4538	4425	4218	4017	3419	3294	3382	3549	3399	3778
Kvinder	1313	1466	1567	1504	1445	1364	1320	1185	1130	1175	1057	1200	1344
Ialt	5951	6147	6652	6042	5870	5582	5337	4604	4424	4557	4607	4599	5122

Paa Hospital behandlede 399 Tilfælde, deraf 121 paa Militærhospitalet.

Venerisk Saar (Ulcus venereum) forekom som sædvanligt i de senere Aar med saa faa Tilfælde, — ialt 34 —, at Sygdommen nu er uden medicinalstatistisk Interesse. Paa Hospital behandlede 6 Tilfælde, deraf 2 paa Militærhospitalet.

Syphilis havde den samme meget ringe Udbredelse som i de nærmest forudgaaende Aar. Der blev kun anmeldt 376 Tilfælde, hvilket vel var lidt flere end i Aarene 1932, 1933 og 1934, men dog i Forhold til Folkemængden kun en Tiendedel af, hvad det var for blot en Snes Aar siden. Af de anmeldte Tilfælde var 9 medfødte.

Paa Hospital behandlede 84 Tilfælde, deraf 7 paa Militærhospitalet.

Om den vederlagsfri ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme henvises til 4de Sanitetslæges Beretning.

5) Andre Sygdomme.

Af **Fnat** (Scabies) blev der i Aarets Løb anmeldt 4,750 Tilfælde, det største Antal siden Verdenskrigen.

Alkoholisme medførte som umiddelbar Dødsårsag 7 Dødsfald mod 10 i 1935, 13 i 1934, 4 i 1933, 6 i 1932, 10 i 1931 og 17 i 1930.

Af Delirium tremens blev der anmeldt 9 Tilfælde, eller det i de senere Aar sædvanlige Antal.

Sygdomme i Garnisonen.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Hærens Lægekorps var Antallet af de i 1936 paa Militærhospitalet i København behandlede Sygdomstilfælde følgende:

Diphtheria 3, Scarlatina 2, Angina parotidea 48, Influenza 263, Angina tonsillaris 274, Varicellae 5, Rubeolæ 237, Meningitis 1, Erysipelas 2, Febris catarrhalis 669, Tracheo bronchitis 4, Bronchitis acuta et bronchopneumonia 145, Pleuritis 5 og Tuberculosis pulmonum 1.

Desuden behandlede der 17 Tilfælde af Syfilis, hvoraf 5 friske og 215 Tilfælde af Gonorrhoe, hvoraf 124 friske.

OFFENTLIG SUNDHEDSPLEJE

Tilsyn med Fødehjem, Vuggestuer, Asylter, Børnehaver, Daghem o. l. Institutioner samt private Skoler.

(Meddelt af 1. Sanitetslæge, Dr. med. *Gustav Jørgensen*).

Fødehjem.

Ved Aarets Udgang stod 12 Fødehjem med tilsammen 93 Pladser under Tilsyn; der fandt ialt 1,518 Fødsler Sted.
Der blev ikke anmeldt noget Tilfælde af Barsel-feber.

Vuggestuer, Asylter, Børnehaver, Daghem o. l. Institutioner.

Ved Aarets Udgang stod 13 Vuggestuer, 105 Asylter, Børnehaver og Daghem under Tilsyn.

I Skrivelse af 6. Juni 1931 gjorde Sundhedskommissionen Magistratens 3. Afdeling opmærksom paa den betydelige Pladsmangel, som den Gang fandtes i de københavnske Vuggestuer og Asylter, opgjørt for Femaaret 1926—30 paa Basis af de Indberetninger, som hver Maaned fremsendes til 1. Sanitetslæge.

Antallet af Børn, som blev afvist paa Grund af Mangel paa Plads i disse Aar, ses af Tabel I.

<i>Tabel I.</i>	Der afvistes fra	
	Vuggestuerne	Asylterne
i 1926.....	269 Børn	751 Børn
i 1927.....	358 —	593 —
i 1928.....	466 —	323 —
i 1929.....	983 —	334 —
i 1930.....	1115 —	685 —

At Pladsmangelen siden da er i stærk Tiltagende, fremgaar af Tabel II over Antallet af Børn, afviste i Femaaret 1931—35.

<i>Tabel II.</i>	Der afvistes fra	
	Vuggestuerne	Asylterne
i 1931.....	559 Børn	299 Børn
i 1932.....	373 —	88 —
i 1933.....	655 —	1372 —
i 1934.....	1067 —	2330 —
i 1935.....	1562 —	2370 —

Den stærke Stigning i Antallet af afviste Børn fra Asylerne fra 1933 at regne skyldes i nogen Grad, at Sundhedskommissionen fra dette Aar har ført Tilsyn ikke blot med Asylerne, men med samtlige Børnehaver og Daghem, som derfor ogsaa har fremsendt Indberetninger.

Ser man endelig paa Aaret 1936, er der nu kommet en katastrofal Mangel paa Pladser, idet der afvistes:

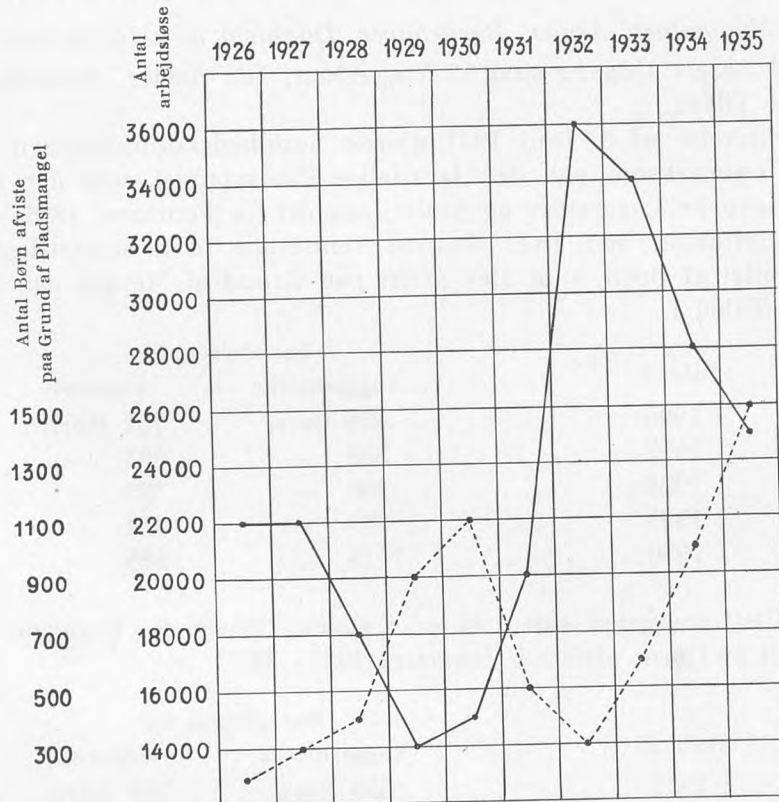
fra Vuggestuer:	fra Asyler, Børnehaver m. m.:
2961 Børn	4476 Børn

en Stigning paa næsten 100 % i Forhold til Aaret 1935. Og denne Mangel paa Plads er i det store og hele reel, idet det har vist sig, at kun et ganske ubetydeligt Antal af de afviste Børn kan betegnes som »Gengangere«.

Af Tabellerne ses, at Pladsmangelen ikke stiger efter en lige Linie; der er betydelige Svingninger i Trangen til Pladser fra Aar til Aar.

Det er paa Forhaand sandsynligt, at den væsentligste Aarsag hertil kan søges i den større eller mindre Grad af Arbejdsløshed i de forskellige Aar, idet man i Aar med relativ stor Beskæftigelsesgrad maa vente at finde stærk Trang til Pladser, — og omvendt i Aar med ringe Beskæftigelsesgrad.

En Sammenligning mellem de to nedenfor anførte Kurver over Pladsmangel i Vuggestuer og det gennemsnitlige Antal arbejdsløse organiserede Arbejdere i Aarene 1926—35 bekræfter i høj Grad den Antagelse.

Punkterede Kurve: Antal Børn afviste p. Gr. a. Pladsmangel i de københavnske Vuggestuer i 1926—36.
Helt optrukne Kurve: Det gennemsnitlige Antal arbejdsløse organiserede Arbejdere i Aarene 1926—35 efter statistisk Aarvog Tabel 194, 1935, og Tabel 192, 1936, som omfatter saavel mandlige som kvindelige Arbejdere.

Man ser, — som ventet —, at der er en meget nøje Overensstemmelse mellem disse Kurver fra Aar til Aar. Ved relativ stor Beskæftigelsesgrad stiger Trangen til Pladser og dermed Antallet af afviste Børn og omvendt. Man ser en Ting til: at selv i Aar med stor Arbejdsløshed som i 1932 og 1933 staaer Vuggestuerne ikke tomme; der er ogsaa i disse Aar Pladsmangel, idet der i disse Aar er afvist henholdsvis 300 og 600 Børn.

Pladsmangelen er kronisk, og der trænges i høj Grad til Pladser.

Efter Indstilling af 1. Sanitetslæge har Sundhedskommissionen gjort Magistratens 3. Afdeling bekendt med denne Redegørelse.

Private Skoler.

Ved Aarets Udgang stod 19 private Skoler under Tilsyn.

Alle de nævnte Institutioner er blevet inspiceret i Aarets Løb, og Forholdene giver ikke Anledning til nærmere Omtale.

I Aarsberetningen for 1935 findes aftrykt en af 1. Sanitetslæge udarbejdet Pjece angaaende Sundhedsregler for Børn fra 3 Aars Alderen.

Denne Pjece har Sundhedskommissionen — og ikke som i Aarsberetningen for 1934 anført: Skolekommissionen — ladet trykke og uddele til samtlige under dens Tilsyn staaende Børneinstitutioner til Brug for Børnenes Forældre.

Paa Basis af et af 1. Sanitetslæge indsamlet Materiale, bestaaende af 5450 Dreng og 4906 Piger i 2—7 Aars Alderen fra de kommunale Daghem, har den antropologiske Komite efter Anmodning af Sundhedskommissionen udarbejdet hosstaaende Tabeller over Højde og Vægt for Børn i disse Aldersklasser.

Tabellerne er af Sundhedskommissionen tilsendt samtlige under dens Tilsyn staaende Børneinstitutioner ledsaget af hosstaaende Vejledning for deres Benyttelse:

Vejledning i Brug af Højde- og Vægttabellen.

Tabellen er indrettet og benyttes paa følgende Maade:

Paa den ene Side findes Højde og Vægt for Dreng og paa den anden Side for Piger.

Første og sidste lodrette Talkolonne angiver Højden i Centimeter; den midterste lodrette Talkolonne angiver den til Højden svarende Gennemsnitsvægt; de øvrige lodrette Talkolonner angiver — i Procent — Vægtafvigelsen fra Gennemsnitsvægten; hvor stor den procentvise Afvigelse er, aflæses direkte af Procentangivelsen oven over hver af de lodrette Talkolonner.

Et Eksempel:

Dreng: Højde 90 cm. Vægt 13,3 Kilo = Gennemsnitsvægt.

Dreng: Højde 90 cm. Vægt 11,7 Kilo = 12 % under Gennemsnitsvægt.

Efter Vejning og Maaling af Barnet — der altid bør foretages i helt afklædt Tilstand — opsøges dets Højde paa Tabellen og derefter opsøges i den ud for Højden værende vandrette Talkolonne det Vægttal, der nærmest svarer til den ved Vejningen fundne Vægt, hvis Afvigelse i Procent fra Gennemsnitsvægten som nævnt ovenfor direkte aflæses paa Tabellen.

Paa denne Maade vil det let kunne ses, om et Barns Vægt forbliver uforandret, forbedres eller forringes i Forhold til Højden.

Nogle Eksempler:

Dreng: Højde 90 cm. Vægt 12,5 Kilo = 6 % under Gennemsnitsvægt.

Vejes og maales denne Dreng nogen Tid senere, vil man maaske finde følgende Forhold:

Dreng: Højde 93 cm. Vægt 13,1 Kilo = 6 % under Gennemsnitsvægt.

Drengen er ganske vist taget paa i Vægt, men i Forhold til Højden er Vægten uforandret 6 % under Gennemsnitsvægten, og Vægtforøgelsen er altsaa ingen reel Vægtforøgelse.

TABEL OVER HØJDE OG VÆGT FOR DRENGE I 2—6 AARS ALDEREN

Højde cm	Procent																		Gennem- snitsvægt	Procent											Højde cm																																																																																																																																																																	
																				+1	+2	+3	+4	+5	+6	+7	+8	+9	+10	+12		+14	+16	+18	+20	+23	+26	+29	+32	+35																																																																																																																																																								
	-35	-32	-29	-26	-23	-20	-18	-16	-14	-12	-10	-9	-8	-7	-6	-5	-4	-3		-2	-1																																																																																																																																																																											
86	8.1	8.5	8.9	9.3	9.6	10.0	10.3	10.5	10.8	11.1	11.3	11.4	11.5	11.6	11.8	11.9	12.0	12.1	12.3	12.4	12.5	12.6	12.7	12.8	12.9	13.0	13.1	13.2	13.3	13.4	13.5	13.6	13.8	14.0	14.3	14.5	14.8	15.0	15.4	15.8	16.1	16.5	16.9	17.1	17.4	17.7	18.0	18.2	18.4	18.6	18.8	19.0	19.2	19.4	19.6	19.9	20.3	20.6	21.0	21.4	21.9	22.4	23.0	23.6	24.1	24.7	25.2	25.8	26.4	27.0	27.6	28.1	28.7	29.2	29.8	30.4	31.0	31.6	32.2	32.8	33.4	34.0	34.6	35.2	35.8	36.4	37.0	37.6	38.2	38.8	39.4	40.0	40.6	41.2	41.8	42.4	43.0	43.6	44.2	44.8	45.4	46.0	46.6	47.2	47.8	48.4	49.0	49.6	50.2	50.8	51.4	52.0	52.6	53.2	53.8	54.4	55.0	55.6	56.2	56.8	57.4	58.0	58.6	59.2	59.8	60.4	61.0	61.6	62.2	62.8	63.4	64.0	64.6	65.2	65.8	66.4	67.0	67.6	68.2	68.8	69.4	70.0	70.6	71.2	71.8	72.4	73.0	73.6	74.2	74.8	75.4	76.0	76.6	77.2	77.8	78.4	79.0	79.6	80.2	80.8	81.4	82.0	82.6	83.2	83.8	84.4	85.0	85.6	86.2	86.8	87.4	88.0	88.6	89.2	89.8	90.4	91.0	91.6	92.2	92.8	93.4	94.0	94.6	95.2	95.8	96.4	97.0	97.6	98.2	98.8	99.4	100.0

Hvis man derimod havde fundet følgende Forhold:

Dreng: Højde 93 cm. Vægt 13,8 Kilo = 1 % under Gennemsnitsvægt, saa vilde Vægtforøgelsen være reel, idet Drengens Vægt nu kun er 1 % under Gennemsnitsvægt, medens han tidligere var 6 % under Gennemsnitsvægt.

Spørgsmaalet bliver saa: Hvormeget kan et Barn afvige fra Gennemsnitsvægten og dog have en tilfredsstillende Vægt.

Paa Tabellen ses 6 røde Streger, 3 til venstre og 3 til højre for Gennemsnitsvægten.

Tallene mellem Gennemsnitsvægten og den nærmeste røde Streg til venstre betyder god Vægt, mellem 1. og 2. røde Streg til venstre taalelig god Vægt, mellem 2. og 3. røde Streg til venstre utilfredsstillende Vægt og Tallene udenfor 3. røde Streg meget slet Vægt.

Eksempel:

Dreng: 90 cm Højde, 12,2 Kilo = god Vægt.

Dreng: 90 cm Højde, 11,7 Kilo = taalelig god Vægt.

Dreng: 90 cm Højde, 10,6 Kilo = utilfredsstillende Vægt.

Dreng: 90 cm Højde, 9,4 Kilo = slet Vægt.

Paa højre Side finder man paa samme Maade:

Dreng: 90 cm Højde, 14,2 Kilo = god Vægt.

Dreng: 90 cm Højde, 15,2 Kilo = meget god Vægt.

Dreng: 90 cm Højde, 16,0 Kilo = overordentlig god Vægt.

Dreng: 90 cm Højde, 16,8 Kilo = for stor Vægt i Forhold til Højden.

Benyttes Tabellen paa denne Maade, vil den være en udmærket Hjælp ved Afgørelse af Spørgsmaalet, om et Barn udvikles paa normal Maade, eller trives saa daarligt, at der er Grund til at raadspørge Lægen, for at faa at vide, om der er Tegn til Sygdom hos Barnet.

Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.

(Meddelt af 2den Sanitetslæge Dr. med *Poul Heiberg*).

I Aaret 1936 er der i Samarbejde med Sanitetslægeassistenterne Dr. med. Kaj Roholm og Dr. Leif Folke journalført 250 Sager med 518 Ekspeditioner.

Efter Sundhedsvedtægtens andet Afsnit (Ordning af Afløb m. m.) har der i dette Aar været 7 Sager.

Efter tredje Afsnit (den offentlige Renlighed) har der været 1 Sag.

Efter fjerde Afsnit (Latrinvæsen) har der været 162 Sager.

Efter femte Afsnit (de for de omboendes Sundhed skadelige Anlæg) har der været 69 Sager.

Endelig har der efter syvende Afsnit (Boliger) været 11 Sager.

	II Ordning af Afløb	III Den off. Renlighed	IV Latrin- væsen	V De for de om- boendes Sund- hed skadelige Anlæg	VII Boliger
1921—30.....	158	7	928	50	151
1931—35.....	5	19	1008	36	60
1936.....	7	1	162	69	11

I ovenstaaende Tabel er tillige for Sammenligningens Skyld vist Forholdene i en Række forudgaaende Aar; idet Tallene er angivet som Gennemsnitstal pr. Aar.

Nogle Sundhedskommissionssager angaaende Paragrafferne 65 og 66 i Sundhedsvedtægten fra Aarene 1921—35.

I 4 tidligere Aarsberetninger*) er der gjort Rede for Efterkrigstidens Beboelsesforhold i Sommerhuse, Lysthuse og Beboelsesvogne. Disse Beboelsesforhold falder helt udenfor Bygningslovens normale Rammer.

I Aar skal der gives en Oversigt over den Brug, der i Aarene 1921—35 er gjort af Paragrafferne 65 og 66**) i Sundhedsvedtægten af 4/11 1918. Disse 2 Paragraffer handler om Beboelses- og Arbejdsrum i Bygninger, der falder indenfor Bygningslovens Rammer. Af de herhen hørende Sundhedskommissionssager er kun medtaget de Sager, der i de nævnte Aar har passeret anden Sanitetslæge. En Del af Sagerne har tillige passeret Boligtilsynet, og efterhaanden er denne Art Sager gledet mere og mere over til at behandles kun af det tekniske Boligtilsyn.

Materialet falder naturligt i 2 Hovedgrupper, efter som Sagerne angaar Beboelsesrum eller Arbejdsrum.

Den første Hovedgruppe, Beboelsesrum, deler sig atter i 3 Undergrupper: Loftsrum, Værelser i Etagerne og Kælderrum, medens den anden Hovedgruppe, Arbejdsrum, falder i 2 naturlige Undergrupper: Butikker og Værksteder.

*) 1922 S. 37. — 1923 S. 36. — 1926 S. 33. — 1930 S. 33.

**) § 65. Uden Sundhedskommissionens Tilladelse maa intet Rum tages i Brug til Natteophold for Mennesker, med mindre det fyldestgør de ved Rummets Ibrugtagen gældende Bestemmelser om Beboelsesrum og navnlig er indrettet til at opvarmes, samt forsynet med Vindue, der kan aabnes til fri Luft, jfr. Bygningsloven af 12te April 1889 § 40.

For Rum, der tages i Brug til Værksteder, gælder de samme Regler, dog med Hensyn til Fordringen om Varmeindretninger kun for saa vidt ikke gældende Bestemmelser er til Hinder derfor.

Med Hensyn til Rum, som ved denne Vedtægts Ikrafttræden benyttes til Natteophold eller Værksted, og som ikke fyldestgør Forskrifterne for Beboelsesrum i Bygningslov af 12te April 1889 §§ 40, 41 og 42, skal Sundhedskommissionen, naar den stedfindende Benyttelse efter Sundhedskommissionens Skøn er skadelig for Sundheden, og de sanitære Ulemper efter Kommissionens Skøn ikke lader sig fjerne, kunne paalægge vedkommende Ejer at ophøre med foranførte Benyttelse.

Ethvert Opholdsrum kan af Sundhedskommissionen forlanges forsynet med et i sanitær Henseende forsvarligt Gulv.

§ 66. Befindes noget Beboelsesrum eller Værksted at være af en saa slet Beskaffenhed eller i en saa urenlig Tilstand, at dets Benyttelse som Beboelsesrum eller Værksted efter Sundhedskommissionens Skøn er skadelig for Sundheden, er Sundhedskommissionen bemyndiget til at paabyde saadanne Forholdsregler, som den anser fornødne, for at Benyttelsen kan finde Sted uden Skade for Sundheden, og saafremt den skønner, at dette ikke ved nogen Forholdsregel kan opnaas, eller hvis Vedkommende ikke efterkommer det ham i. saa Henseende givne Paalæg inden den derfor fastsatte Frist, kan Sundhedskommissionen forbyde Benyttelsen og bevirke, at den ophører, og at den ikke uden Sundhedskommissionens Samtykke genoptages.

Ved Værksted forstaas i denne Sammenhæng (§§ 65 og 66) ethvert Værksted eller andet Arbejdslokale, der ikke er underkastet Bestemmelserne i Kapitel II. i Lov Nr. 143 af 29de April 1913 om Arbejde i Fabriker m. v., samt ethvert Arbejdslokale eller Forretningslokale, i hvilket Personer opholder sig i længere Tid ad Gangen.

I nedenstaaende skematisk Oversigt er Materialet ordnet baade efter den her nævnte Inddeling og efter Afgørelsens Art.

Skematisk Oversigt over Afgørelserne i 89 Sundhedskommissionssager efter §§ 65 og 66.

		Tilhold om Fraflytning	Nægtelse af Ansøgning	Afgjort paa anden Maade	Ialt
Beboelse	{ Loftsrum	12	7	5	24
	{ Værelser i Etagerne	16	2	7	25
	{ Kælderrum	9	1	3	12
Arbejdsrum	{ Værksteder	1	9	4	14
	{ Butikker	1	3	11	14
		38	21	30	89

I det følgende skal hver enkelt af de 5 Undergrupper gennemgaas noget nøjere. Den første Undergruppe af Sager, der drejer sig om Loftskamre, Pulterkamre, Kvistværelser og lignende Rum, er ret ensartet.

Beboelsen af disse Rum, der ikke kan lovlig opvarmes, har Sundhedskommissionen standset enten ved et Tilhold eller ved at nægte de fremsendte Andragender om Tilladelse til at bruge Rummene paa denne Maade.

De ulovligt beboede Kvistkamre kommer som oftest mere tilfældigt til Sundhedskommissionens Kundskab ved indsendte Klager eller ved Rapporter efter Ildebrande, medens de nægtede Ansøgninger for en Del skyldes det uheldige Forhold, at en Bygherre kan, naar han blot ikke forsyner Værelserne med Ildsteder, opføre lige saa mange Kvistværelser, ja hele Etager, der ikke lovlig kan tages i Brug til Beboelse.

De 24 Sager, der hører til denne Undergruppe, fordeler sig med 12 Tilhold, 7 Nægtelser og 5 paa anden Maade afgjorte Sager.

Af de sidstnævnte 5 Sager var der 3 Tilfælde, hvor Sundhedskommissionen »ikke for Tiden agtede at standse Beboelsen«, medens der i et Tilfælde under Reparationer i Sommermaanederne gaves en midlertidig Tilladelse.

De fleste af de Sager, der findes i den næste Undergruppe, Beboelse i Etagerne, drejer sig enten om haardt tiltrængte Reparationer eller om Rum uden fast Ildsted.

I det sidste Tilfælde har Sundhedskommissionen ogsaa her fulgt Linien, at i vort Klima skal et Værelse for at være brugeligt til Beboelse kunne opvarmes, være indrettet til at opvarmes ved et fast Ildsted.

I enkelte Sager, hvor ganske særlige Forhold har gjort sig gældende, er der givet enten en tidsbegrænset Tilladelse eller Boligtilladelse for en bestemt Lejer.

De 25 Sager, der hører til denne Undergruppe, fordeler sig med 16 Tilhold, 2 Nægtelser og 7 andre Afgørelser.

De ved Tilhold ryddede Værelser i Etagerne er næsten alle, efter at de krævede Reparationer er udførte, atter blevne tilladte til Beboelse og paa ny tagne i Brug.

Et enkelt Hus blev nedrevet, og et enkelt Værelse var saa lille, at det ikke var muligt at gøre det lovligt beboeligt.

De fleste Sager skyldes Klager fra Beboerne.

De to Sager med Andragender om Tilladelse til Beboelse af Værelser, der ikke var indrettede til at opvarmes, angik begge Nybygninger.

I den ene drejede det sig om en Del kun 5,32 til 5,63 m² store Værelser, medens det i den anden drejede sig om en hel Stueetage, der ønskedes brugt til Beboelse og Forretningsbrug og dog kun ønskedes opvarmet ved elektriske Ovne med Stikkontakter. Sundhedskommissionen krævede her Anbringelse af faste Ildsteder.

3 Sager blev henlagt som ubegrundede, medens een Sag bortfaldt. Endelig gaves i 3 Sager begrænsede Tilladelser til Beboelse trods Mangler efter Bygningsloven.

Den ene Sag drejede sig om Sommerbelægning i en Barak, medens den anden Sag angik et ved en Ombygning fremkommet for lavt Værelse, der tillodes for den daværende Lejer og hans eventuelle Enke. Endelig angik den tredje Sag, der indtraf i 1927, en Ejendom, hvor Forholdene var gjort kompliceret ved en tidligere Afgørelse fra 1909. Her blev Opvarmning af nogle kun 4,5 m² store Værelser efter Omstændighederne tilladt.

Af de 12 Sager angaaende Kælderbeboelser — den tredje Undergruppe — er de 9 afsluttede med Tilhold eller Paalæg om Ophør med Beboelse, og af disse Kældere er kun en enkelt efter Reparation atter tilladt beboet.

Af de 3 paa anden Maade afgjorte Sager overgik den ene til Indenrigsministeriets Afgørelse, medens den anden Sag afsluttedes ved, at Sundhedskommissionen i 1928 gav en til 5 Aar begrænset Beboelsestilladelse. Endelig blev den tredje Sag henlagt, efter at et Par syge Børn var fraflyttet Kælderen, der vel var daarlig som Bolig, men som dog tilfredsstillende Bygningslovens Krav.

Den anden Hovedgruppe af herhen hørende Sundhedskommissionssager angaar — som nævnt — Arbejdsrum, Butikker og Værksteder og andre Arbejdsrum. Alle de undersøgte Arbejdsrum fandtes i Kælderlokaler.

De 2 Undergrupper, Butikker og Værksteder, glider noget over i hinanden, da det samme Kælderrum snart kan bruges som Butik, snart som Værksted.

Den forældede Bygningslovs dog noget strængere Bestemmelser om og Krav til Beboelsesrum har ligesom bidraget til i Aarenes Løb at drive Værksteder og andre Arbejdslokaler ned i Kældrene.

Først i 1919 fik Sundhedskommissionen et vist Tilsyn med saadanne Lokaler og Ret til at skride ind, naar Sundhedskommissionens Tilladelse til at tage Rummene i Brug til Værksted eller Butik ikke — som nu krævet — var indhentet, inden Virksomhederne startede.

Det eneste Værksted, hvor der blev givet Tilhold om straks at ophøre med Arbejdet, var et kun 2 m højt Blikkenslagerværksted med Loftet omtrent 55 cm over Terrainet. Kælderen var indrettet i 1882 og var uden fast Ildsted.

I 9 Tilfælde nægtedes Andragender om Tilladelse til at indrette Arbejdslokaler i Kældere, der ikke naaede op til Bygningslovens mindste Krav.

Mellem disse Andragender fandtes følgende: et Snedkerværksted uden Vinduer, et underjordisk Skolelokale og et Kælderrum 1,94 m højt og med Loftet i Gadens Niveau.

Af de resterende 4 Sager om Arbejdslokaler i Kældere viste 2 sig ved nøjere Undersøgelse at høre under Bygningskommissionen, medens der i en Sag blev givet Tilladelse til Arbejde om Dagen. Den sidste Sag angik endelig en Ejendom, hvor Ejeren ved Retten blev dømt til at betale en ret stor Erstatning til Lejeren for at have udlejet et opvarmet Lagerrum til Værksted.

Om Butikker har der, naar Afgørelserne om 3 Rullekældere regnes med her, været 13 Sager. Af disse overgik 2 til Indenrigsministeriets Afgørelse. En Sag bortfaldt, idet Kælderen overgik til Lager for Klaverer.

I et 1,96 m højt Kælderlokale, der tidligere var nægtet som Kludeforretning, blev det i Vinterhalvaaret tilladt at indrette et Udsalg af Brændsel, Petroleum, Klipfisk og saltet Sild.

I 4 Sager, hvor kun Antallet af Etager, men ikke andre Bestemmelser i Bygningsloven var til Hinder for at opvarme en Del Kælderbutikker med tilhørende Bagrum, blev disse Arbejdslokaler tilladte uden fast Ildsted, men Natteophold forbudt.

I 2 Sager, hvor det mere drejede sig om Lagre end om egentlige Butikslokaler, blev Kælderrummene godkendt paa Betingelse af, at der kun sjælden skete Ekspedition af Publikum i dem. Endvidere fik en Radioforhandler Tilladelse til i 8 Timer daglig at passe et uopvarmeligt Kælderudsalg, naar han drev det selv uden Medhjælp.

Endelig blev 3 Rullestuer i lave (1,96, 2,15 og 2,45 m) og uopvarmelige Kælderrum ikke tilladte til erhvervsmæssig Rulning.

Tilsyn med Næringsmidler m. m.

(Meddelt af 3die Sanitetslæge V. Nissen).

Af 3die Sanitetslæge og Assistent er i 1936 behandlet:

Andragender ang. Beværtninger	490	(S. V. § 70)
— - Logishuse	2	(- - 71—80)
— - Kødudsalg	63	(- - 34 f. f.)
— - Høkerforretninger	137	(- - - -)
— - Vildt- og Fiskeforretninger	33	(- - - -)
— - andre Næringsmiddelforretninger	57	(- - - -)
— - Drikkevandsbrønde	31	(- 63 og 64)

Fra forskellige Udsalg i Byen er der gennem Sundhedspolitiet til Undersøgelse paa Sundhedskommissionens Laboratorium udtaget Prøver af Æbler, Pærer, tørrede Frugter, Frugtkonserves, Gemysekonserves, Kanel, Kardemomme, Allehaande, Peber, Sennep, Ingefær, Mineralvand, Eddike, Sukkervarer, Sukkeraffald, Honning, Chokolade, Konfekt, Cacao, Kaffe, The, Jordnøolie, Spiseolie og Julelys.

Der behandlede 28 Klager over sundhedsskadelige eller forfalskede Levnedsmidler.

Sundhedskommissionens Kontrol med Drikkevandet.

Der er i Tidsrummet 1. April 1936—31. Marts 1937 udvundet følgende Vandmængder:

Anlægget ved Søndersø og Anlægene vest for Søndersø	16,779,490 m ³
Kilderne ved Valby Vandværk og Nybølle	15,050,770 —
Thorsbro og Taastrup—Valby	13,543,500 —
Marbjerg og Lejre	5,979,110 —
	<hr/>
	51,352,870 m ³

Til Byledningerne er ialt indført	51,109,730 m ³
heraf afgivet til Frederiksberg, Gladsaxe Kommune og andre udenbys boende	5,605,180 —
Vandforbruget i København var da i 1936—37	45,504,550 m ³

Det gennemsnitlige Døgnforbrug	124,670 —
Døgnforbruget var altsaa 3, ⁵⁸ % større end i 1935—36.	
Det største Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Tirsdag den 23. Juni med	163,620 —
og Leveringen til Frederiksberg m. fl. Forbrugere medregnet Tirsdag den 23. Juni	183,480 —
Det mindste Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Mandag den 1. Juni (2. Pinsedag) med	76,330 —

Med den af Statistisk Kontor beregnede Folkemængde for 1. November 1936 674,000 bliver Gennemsnitsforbruget pr. Døgn pr. Indbygger 184,⁹⁷ Liter.

Vandforbruget var:

Aar	Millioner m ³ aarlig	m ³ daglig	Liter daglig pr. individ
1900	11, ³¹	31,000	86, ⁵²
1905	14, ²⁶	39,060	102, ⁷⁰
1910	19, ⁷⁰	53,980	117, ⁴⁰
1915	22, ¹⁹	62,270	124, ³⁶
1920	23, ⁸⁵	65,350	116, ²⁸
1925	30, ²⁶	82,890	141, ¹⁴
1930	35, ⁵⁹	97,499	158, ⁵³
1931	37, ⁶⁶	102,900	165, ³⁰
1932	39, ⁶⁸	108,700	172, ⁶²
1933	41, ⁴²	113,490	177, ⁹⁶
1934	41, ⁸³	114,600	176, ⁸⁸
1935	44, ⁰⁵	120,360	181, ⁷⁴
1936	45, ⁵⁰	124,670	184, ⁹⁷

Af det ovennævnte Forbrug i København er 18,474,050 m³ betalt efter Rumfang og omfatter Vand til Næringsbrug, Stats- og Kommuneinstitutioners Vandforbrug, samt noget Vand til Husbrug.

Det Forbrug til Klosetskylning, der er maalt gennem særlig Maaler, har i 1936—37 udgjort 8,238,410 m³.

De kemiske og bakteriologiske Undersøgelser af Vandet er fortsat som tidligere gennem Sundhedskommissionens Laboratorium.

De bakteriologiske Undersøgelser fra de forskellige Indvindingsanlæg og Filtre har givet samme tilfredsstillende Resultater som i de tidligere Aar.

Vandet, aftappet fra Taphaner i Byens forskellige Kvarterer, har vist et gennemsnitligt Kimtal af 6 (efter 3 Døgns Dyrkning). Det højeste Kimtal var 13 pr. cm³.

Tilsyn med smitsomme Sygdomme etc.

(Meddelt af 4de Sanitetslæge K. A. Poulsen.)

Af 4de Sanitetslæge og Assistent (fra $\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{4}$ 1936 Dr. med. Sv. A. Chrom, herefter til Aarets Udgang Dr. med. Kaj Roholm) er følgende Sager angaaende Infektionssygdomme ekspederet:

Tyfus: 6 Tilfælde (ialt anmeldtes 10).

Paratyfus: 11 Tilfælde (ialt anmeldtes 17).

Disse faa Tilfælde optraadte spredt over Byen og jævnt fordelt over Aaret, saaledes at der ikke har været Tale om Epidemi paa noget Tidspunkt.

Gastroenteritis, foraarsaget af Bakterier henhørende til Salmonella-Gruppen, anmeldtes i 20 Tilfælde, hvilket sikkert kun repræsenterer en Brøkdæl af det virkelig forekommende Antal Tilfælde.

Paradysenteri, hvoraf der til Ugelisterne anmeldtes 137 Tilfælde, viste sig som en ret stor Epidemi i Juni Maaned. I Dagene 11.—23. Juni opstod 120 Tilfælde, dels paa kommunale Plejestiftelser, dels spredt i Byen. Den eksplosive Opstaaen og Epidemikurvens Forløb lod formode, at det drejede sig om en Mælkeepidemi. I et meget stort Antal Tilfælde fandtes i Afføring eller Urin fra de angrebne bac. paradysenteriaæ *Flexner* af samme Forgæringstype. Plejestiftelserne fik raa Mælk fra samme Mælkeforsyning; ved Husbesøg oplystes det, at samtlige undersøgte af de i Byen spredte Tilfælde var fremkaldt ved Nydelsen af enten raa eller stassaniseret Mælk fra den paagældende Mælkeforsyning. Den 17. Juni nedlagdes Forbud mod, at Mælkeforsyningen forhandlede ikke-pasteuriseret Mælk, et Forbud, der opretholdtes til 2. Juli, da Epidemien var klinget af. Det lykkedes ikke at opspore Smittekilden, hverken ved en omfattende Undersøgelse af Mælkeforsyningens Personale eller ved Inspektion af det ret begrænsede Antal Gaarde paa Sjælland, der leverede raa Mælk til Mælkeforsyningen. At en Del af Tilfældene opstod efter Nydelsen af stassaniseret Mælk kunde tyde paa, at denne Varmebehandling ikke havde været tilstrækkelig effektiv til at udelukke Smittefare. Mælkeforsyningen ansaa dog dette for udelukket og mente, at der snarere forelaa den Mulighed, at Kuskene i enkelte Tilfælde havde leveret raa Mælk, hvor der var bestilt stassaniseret Mælk.

De Tilfælde, der anmeldtes eller opsporedes, fordeler sig som følger:

Almindeligt Hospital	31	Tilfælde,	heraf	3	Dødsfald
De gamles By	39	»	»	7	»
Spredte Tilfælde, evt.					
hospitaliserede	50	»	»	4	»

Der forekom saaledes ikke mindre end 14 Dødsfald, hvoraf de 11 dog indtraf hos gamle og svage Individder, de 3 hos Børn. Klinisk frembød Epidemien intet af Interesse. Der var adskillige Tilfælde af Kontaktinfektion.

Patienter, lidende af Tyfus og Paratyfus, er for Størstedelens Vedkommende behandlet paa Blegdamshospitalet og først udskrevet herfra, efter at 3 paa hinanden følgende Prøver af Ekskreter har vist sig negative. De Patienter, hos hvem de patogene Bakterier ikke inden for en rimelig Tid er forsvundet, udskrives til fortsat Kontrol paa Stadslægekantoret (om Arten af denne Kontrol se Stadslægens Aarsberetning 1930).

Poliomyelitis ant. ac. er i 1936 anmeldt med kun 6 Tilfælde. Hvad angaar Isolation og Desinfektion ved denne Sygdom gaar Sundhedskommissionen frem efter følgende Linier:

Et Tilfælde, der anmeldes som Obs. for Poliomyelitis, behandles indtil endelig Diagnose foreligger som sikkert Tilfælde.

Patienten indlægges paa Blegdamshospitalet.

Hvis Barnet har søgt Skole, bliver Lokalerne her desinficeret, tillige med Toiletterne.

Skolesøgende raske Søskende (resp. Søskende i Børnehaver, Asyl og Vuggestuer) isoleres i Hjemmet i 3 Uger for at hindre Smittespredning.

Den Klasse, hvori en skolesøgende Patient har gaaet, hjemsendes i 10 Dage; det samme gælder Børnene i en af de ovennævnte andre Institutioner, saafremt der her optræder Tilfælde af Børnelammelse.

Findes ved den paafølgende Observation paa Hospitalet, at Barnet er lidende af anden Sygdom end Børnelammelse, bliver Meddelelse herom omgaaende tilstillet Stadslægekantoret, der herefter underretter vedkommende Skoles Leder, hvorefter Forbud mod Skolegang hæves.

Med Hensyn til de i Hjemmet værende voksne Søskende har Sundhedskommissionen hidtil indtaget det Standpunkt, at kun Personer, ansat ved Levnedsmiddelfabrikation eller -udsalg, holdes hjemme, idet der da gennem Sundhedskommissionen udbetales de paagældende Erstatning for tabt Arbejdsfortjeneste.

Søskende, ansat paa Kontorer, i Butikker, ved Fabrikker etc., hvor Levnedsmidler ikke forhandles eller tilberedes, faar ikke af Sundhedskommissionen det ovennævnte Paabud og kan uhindret fortsætte deres Arbejde.

Febris undulans er anmeldt i 56 Tilfælde.

Meningitis cerebrospin. epidemica er anmeldt i 16 Tilfælde.

Encephalitis epidemica: 1 Tilfælde er anmeldt.

Trismus og tetanus neonat. er anmeldt i 1 Tilfælde.

Febris puerperalis: 6 Tilfælde.

Pemfigus neonat.: 16 Tilfælde.

For Tuberkulosens Vedkommende er truffet den Ordning, at Desinfektion ved Tilfælde heraf, saavel som ved Død, sker gennem Københavns Tuberkulosestation i Ingerslevgade; herved er opnaaet, at friske Tilfælde, der bliver hospitaliserede, umiddelbart herefter kan faa Lejlighed, Bohave og Sengeklæder desinficeret, idet Indlæggelsen som bekendt sker gennem Centralstationen.

Tilsynet med Desinfektion foretaget med Cyanbrinte er fortsat som tidligere; der har i 1936 været foretaget ialt 39 saadanne Desinfektioner, og i hvert enkelt Tilfælde har disse været overvaaget under Udluftningen af 4de Sanitetslæge eller hans Assistent. Forgiftningstilfælde er ikke forekommet.

I Anledning af Gadeomlægning i forskellige Bykvarterer er ekspederet ialt 3 Sager.

I Aarets Løb er der til 4de Sanitetslæge og Boligtilsynet indsendt Klager over usunde Beboelseslejligheder. I hvert enkelt Tilfælde er foretaget Eftersyn paa Stedet saavel af Boligtilsynets Ingeniører som af 4de Sanitetslæge, og hvor Klagerne har vist sig at være berettigede, har man gennem Magistraten foranlediget, at Indehaverne fik sundere Opholdsrum.

Angaaende smittefarlig Tuberkulose hos Børn og Voksne er behandlet ialt 6 Sager vedrørende Optagelse paa Kurskolen, midlertidigt Ophør med Arbejde og Indlæggelse paa Hospital.

Der er endelig behandlet 3 Sager vedrørende Erstatning for tabt Arbejdsfortjeneste, hvor Personer, beskæftiget ved Tilberedning eller Forhandling af Mælk, har faaet Paalæg om midlertidigt Ophør med Arbejdet paa Grund af Scarlatina i Hjemmet.

Koppe- og Difterivaccination.

Paa Statens Seruminstitut er i 1936 ialt vaccineret 6461 Børn mod Koppe. Der er offentlig Vaccination hver Tirsdag Kl. 10—12.

Der er endvidere foretaget gratis Vaccination mod Difteri Mandag og Torsdag Kl. 2—3 Eftermiddag, hvorved 1463 Børn er vaccineret.

I Børnehaver er vaccineret 1296 Børn mod Difteri.

Den vederlagsfrie ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Den i Henhold til Lov af 30. Marts 1906 indførte vederlagsfrie ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme paa de kommunale Kliniker af de visiterende Læger har i 1936 været søgt af 5024*) nytilkomne Patienter — mod 4447 i 1935, 3654 i 1934, 3215 i 1933, 3207 i 1932, 3414 i 1931, 3531 i 1930, 3818 i 1929, 4466 i 1928, 4802 i 1927, 4988 i 1926. Af Patienterne var 3323 Mænd, 1677 Kvinder og 24 Børn under 15 Aar.

For *Syfilis* behandlede ialt 487 nytilkomne Tilfælde, hvoraf 122 ikke tidligere var anmeldte. Af Tilfældene var 268 Mænd, 215 Kvinder og 4 Børn under 15 Aar.

For *Gonorrhoe* behandlede ialt 2457 nytilkomne Tilfælde, hvoraf 2278 nye Infektioner, medens 179 Tilfælde var Recidiv. Af Tilfældene var 1793 Mænd, 663 Kvinder og 1 Barn under 15 Aar.

For *veneriske Saar* behandlede ialt 9 nytilkomne Patienter, alle Tilfældene var Mænd.

2071 nytilkomne Patienter har været til Observation for venerisk Sygdom, som ikke konstateredes. Af disse var 1253 Mænd, 799 Kvinder og 19 Børn under 15 Aar.

Der er indgaaet Anmeldelser om 562 Patienter, der er udeblevet fra Behandlingen for venerisk Sygdom. Anmeldelserne er af 4de Sanitetslæge videresendt henholdsvis til de herværende kommunale Kliniker, til Sædelighedspolitiet her i Byen eller til Embedslæger i Provinsen.

Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt.

Der blev i Aaret 1936 udført:

A.	1135	Desinfektioner	for offentlig	Regning.
B.	59	—	-	Ubemidlede.
C.	82	—	-	privat Regning.

Tilsammen 1276 Desinfektioner.

*) Naar Antallet de to sidste Aar har været betydeligt større end de nærmest foregaaende Aar, beror det for en Del paa, at mange Patienter, der tidligere søgte Hospitalernes Polikliniker, er overgaaet hertil, efter at de sidste Aftenkonsultationer er ophørte.

Desinfektionsstationen i 1936.

Maaned	Begæringer	A. Desinfektioner for offentlig Regning							B. Desinfektioner for Ubemidlede			C. Desinfektioner for privat Regning		
		Tyfus	Difteri	Skarla- gensfbr.	Tuberkul.		Fnat	Forskll. Sygd.	Kræft	Utøj	Forskll. Sygd.	Kræft	Rosen	Forskll. Sygd.
					Døds- fald	Flyt- ning								
Januar	112	»	4	»	5	83	»	1	2	5	1	1	»	10
Februar	105	1	5	11	8	67	»	2	2	3	1	»	»	6
Marts	119	6	4	10	8	78	1	»	»	3	»	2	»	7
April	124	2	2	1	9	92	»	3	1	6	1	»	»	7
Maj	109	1	7	3	7	84	»	2	»	2	»	»	»	3
Juni	91	2	1	1	3	76	1	»	1	4	»	»	»	2
Juli	83	5	»	2	5	63	»	»	1	2	»	»	»	3
August	97	3	3	1	6	77	1	2	»	1	»	»	»	3
September	103	4	2	2	4	81	2	»	1	3	»	»	»	4
Oktober	131	1	»	4	10	102	»	2	»	5	»	»	»	7
November	113	1	1	1	4	86	»	»	1	7	»	»	»	12
December	89	»	»	1	7	61	1	»	1	5	»	»	»	13
Ialt	1276	26	29	37	76	950	6	12	10	46	3	3	»	79

Antallet af Effektdesinfektioner og af Boligdesinfektioner i de enkelte Maaneder i Aaret 1936.

Maaned	Antal			
	Begæringer	Effekt- des- infektioner Kbm.	Boligdesinfektioner	
			Fast Formalin Kbm.	Kresolvand Kbm.
Januar	112	80,6	2450	
Februar	105	82,4	2090	20
Marts	119	82,9	2200	30
April	124	70,4	3670	50
Maj	109	68,5	2686	140
Juni	91	81,5	2250	20
Juli	83	62,8	1840	60
August	97	67,5	2580	40
September	103	75,3	2720	230
Oktober	131	71,8	5440	40
November	113	81,7	2160	10
December	89	81,9	2970	
Ialt	1276	906,9	33050	640

Antallet af Desinfektioner ved de enkelte Sygdomme i 1935 og 1936.

Sygdomme	1935		1936	
	Antal	pCt. af samtlige Desinfek- tioner	Antal	pCt. af samtlige Desinfek- tioner
Tyfus	46	3,3	26	2,0
Difteri	81	5,6	29	2,3
Skarlagensfeber	117	8,5	37	2,4
Tuberkulose ved Dødsfald	71	5,5	76	6,0
Tuberkulose ved Flytning	920	65,0	950	74,2
Smitsom Hjerne- og Rygmarvsbetænd.	2	0,2	9	0,6
Kræft	22	1,1	10	0,8
Forskellige Sygdomme	4	0,3	6	0,4
Lungebetændelse	»	»	5	0,2
Rosen	1	0,1	»	»
Kønssygdomme	»	»	»	»
Børnelammelse	21	1,2	3	0,2
Utøj	42	2,2	46	3,6
Fnat	98	7,0	79	7,8

Disse fordeler sig saaledes:

Boligdesinfektioner alene	248
Effektdeinfektioner alene	666
Boligdesinfektioner og Effekterne desinficeret med Damp.....	333
Antal af Persondesinfektioner	29
	Tilsammen 1276

Ved Boligdesinfektioner anvendtes 581 Gange Desinfektion med Formaldehyddampe og desinficeredes 854 Værelser, 93 Entreer, 132 Køkkener, 45 W.C.-Rum, 6 Badeværelser. Der blev anvendt Desinfektion ved Afvaskning med Kresolvand af 39 W.C.-Rum, 1 Pulterkammer, 1 Garderobe og 1 Latrinrum.

De ovennævnte 29 Persondesinfektioner omfattede 595 Personer.

De desinficerede Rum havde et Kubikindhold af 33,690 Kbm. Heraf desinficeredes 33,050 Kbm. med Formaldehyddampe, 640 Kbm. med Kresolvand.

Der anvendtes fast Formalin til 33050 Kbm. (16,280 Kbm. ved Brug af Generator og 16,770 Kbm. ved Brug af Haandlamper), til Resten, 640 Kbm., anvendtes Kresolvand.

De i Desinfektionsanstalten ved Blegdamshospitalet desinficerede Effekter havde et Kubikindhold af 906,9 Kbm.

I de ved Desinfektionsstationen oprettede Desinfektionskursus deltog i Aarets Løb 3 Elever, 1 fra Fyn, 1 fra Taarnby og 1 fra Sønderjylland.

Boligtilsynet i København 1936.

(Meddelt af Overingeniør, Dr. *Holger Schmidt*).

Boligtilsynets Arbejde bestaar i Behandling af hygiejnetekniske Mangler ved Stadens Ejendomme. Disse Mangler kommer til Boligtilsynets Kendskab dels ved direkte Anmeldelse fra Kommunelægerne, de kommunale Hjemmesygeplejersker, Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsens Distriktssygeplejersker og Børneværnets Tilsynsdamer (ialt 90 Personer), dels fra Privatpersoner, desuden gennem Sundhedskommissionssager, der henvises til Boligtilsynets Behandling, endvidere ved Boligtilsynets egne Undersøgelser af Stadens Ejendomme.

Boligtilsynet er knyttet til et hygiejneteknisk Kontor, hvis Virksomhed bestaar i Besvarelse af Sundhedskommissionens Forespørgsler angaaende hygiejnetekniske Forhold, Foretagelse af Undersøgelser, Udarbejdelse af Forslag samt Behandling af Dispensationsandragender.

Boligtilsynet har i 1936 ved 7,010 Besøg undersøgt 5,320 Boliger. Der fandtes i 1,590 af disse Boliger ialt 2,690 Mangler, som blev paatalt og for ca. 75 %'s Vedkommende afhjulpet efter skriftlig Overenskomst mellem Chefen for Boligtilsynet og de paagældende Ejere og Lejere. Der foretages Eftersyn for at fastslaa, om Overenskomstens Betingelser er opfyldt paa forsvarlig Maade; dersom det er Tilfældet, henlægges Sagen, ellers rettes en sidste Henvendelse til Vedkommende, og hvis Sagen ikke dermed er gaaet i Orden, indstilles det til Sundhedskommissionen at ordne Sagen ved Tilhold.

Tabel I indeholder en Oversigt over de undersøgte Boliger ordnet efter Værelsernes Antal samt en Beregning af Gennemsnitslejen i Kr. pr. m³ pr. Aar.

Tabel I.

	Antal af undersøgte Boliger	Pris pr. m ³ pr. Aar
1 Værelse m. Køkken	255	Kr. 7,12
2 —	2812	— 6,90
3 —	2124	— 6,60
4 —	110	— 4,53
5 —	19	— 3,80

Der indgik i Aarets Løb 824 Anmeldelser paa mangelfulde Boliger. Derudover har Boligtilsynet ved sine systematiske Undersøgelser konstateret Overtrædelser af bestaaende Bestemmelser i 766 Lejligheder. De forefundne Mangler fordeles sig efter deres Art som angivet i Tabel II.

Tabel II.

Mangler	Antal	Helt afhjulpne	Delvis afhjulpne
Fugtighed	209	148	61
Svamp	18	18	0
Røg (Mangler ved Ovne etc.).	948	792	156
Overbefolkning	87	49	38
Urenlighed	101	68	33
Rotter (Mus)	42	33	9
Væggetøj	145	88	57
Andre sanitære Mangler ...	811	690	121
Istandsættelse tiltrænges ...	206	139	67
Stank fra Vask etc.	80	68	12
Snegle	2	2	0
Kakerlakker	0	0	0
Daarlig Belysning	41	22	19
Summa..	2690	2117	573

Der findes ofte flere Mangler i samme Bolig; Manglernes Antal er derfor større end Antallet af mangelfulde Boliger.

Som Eksempler paa Overbefolkning skal her nævnes:

Adelgade	4,5 m ³ pr. Person
Rosengade	6,0 - - —
Sct. Gertrudsstræde	6,0 - - —
Absalonsgade	7,0 - - —
Sundevedsgade	8,0 - - —
Saxogade	8,0 - - —

Nogle af disse Boliger er beliggende i Kældere eller Stueetager, for hvilke Sundhedsvedtægten kræver mindst 12 m³ pr. Person (i de øvrige Etager 10 m³). Foruden at være sundhedsnedbrydende virker saadanne Boliger ogsaa uheldigt i andre Henseender, blandt andet ved Sammenstuvning af Voksne af begge Køn og Børn paa alle Udviklingstrin.

Der fandtes af Værelser, hvis Gulvareal er mindre end de i Byggeloven af 12. April 1889 forlangte 5,91 m²:

14 Værelser med Gulvareal fra 2—3 m ²					
77	—	-	—	-	3—4 -
208	—	-	—	-	4—5 -
231	—	-	—	-	5—5,91-

Den maalte Loftshøjde var i nogle Lejligheder under de foreskrevne 2,51 m. Den laveste Højde var 1,80 m.

Der fandtes ved Undersøgelserne 18 Rum uden direkte Lys, som benyttes dels til Soverum, dels til Køkkener. De fleste af disse Rums Gulvareal var mindre end 5,91 m².

Tabel III giver en almindelig Oversigt over de Sager, som Boligtilsynet har behandlet i Aarets Løb, hvem der har anmeldt Sagen og Resultatet af Behandlingen.

Tabel III.

Sager tilstillet Boligtilsynet af:	Antal	Ekspederet af Boligtilsynet:				Sagen henvist til:										
		Ordnet ved Overenskomst med Ejeren	Ordnet ved Overenskomst med Lejeren	Tilhold indstillet	Foreløbig henlagt	Stadslægen	Bygningskommissionen	Stadsing. Direktorat	Sundhedspolitiet	Magistratens II Afdeling	Magistratens III Afdeling	Magistratens IV Afdeling	Belysningsvæsenet	Brandvæsenet	Vandforsyningen	Arbejds- og Fabrikstilsynet
Sundhedskommissionen	587	98	7	60	95	281	25	13	0	5	0	0	0	2	0	1
Kommunelæger	5	3	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Tuberkulosestationen	20	6	4	0	3	0	1	0	1	3	2	0	0	0	0	0
Børneværnskontoret	6	2	0	0	0	1	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Børnehospitalet	2	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Skolesygeplejersker	16	5	2	0	6	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0
Lejere	159	75	12	0	22	1	16	1	21	10	0	0	0	1	0	0
Grundejere	15	5	1	0	2	0	1	0	4	2	0	0	0	0	0	0
Magistratens II Afdeling	6	2	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Bygningskommissionen	5	2	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Arbejds- og Fabrikstilsynet	3	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Sager rejst af Boligtilsynet	766	699	35	0	20	3	2	2	5	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1590	898	61	60	149	288	48	17	39	24	2	0	0	3	0	1

I Tabellen er ikke medtaget de Sager, der er henvist til Overingeniøren i hans Egenskab af Sundhedskommissionens tekniske Konsulent. Disse Sager fordeles sig saaledes:

Almindelige Sundhedskommissionssager	57
Hygiejnetekniske Sundhedskommissionssager	192
Boligtilsynssager	220

Ialt 469

Der blev i Aarets Løb dels ved frivillig Overenskomst, dels efter Henvi-
ning af Sagen til Bygningskommissionen sat Vandlaase paa 110 Køkkenvaske; 24
manglende Klokkeriste blev anbragt.

Af de Sager, som Boligtilsynet i Aarets Løb har behandlet, skal her nævnes
nogle Eksempler:

Foranlediget af en Henvendelse fra Magistratens 3. Afdeling angaaende en
aldersrentenydende gammel Kone foretoges Undersøgelse, som bekræftede Rigtig-
heden af de opgivne Tilstande, under hvilke denne Beboer levede. Lejligheden
bestod af et Værelse uden Køkken eller Adgang til Køkken. Loftshøjden var kun
2,15 m, og da Værelsets Vinduer vendte ud til en smal Gaard, var der saa mørkt,
at der maatte tændes Lys, naar man skulde orientere sig i Værelset. Selve Værel-
set og Indboet var meget snavset, der var øjensynligt ikke gjort rent i mange
Aar. Loft og Vægge var tæt besat med Spindelvæv, og der var tæt pakket med
værdiløse Ting. I Gulvet fandtes en Del Rottehuller, og Beboeren paastod, at de
Katte, hun havde hos sig, og som bevirkede en pestagtig Stank i Rummet, var
nødvendige for at holde Rotterne borte. I Forbindelse med Undersøgelsen af denne
Bolig blev en Del andre Boliger i samme Ejendom undersøgt; der fandtes lignende
Tilstande. Det blev derfor indstillet til Sundhedskommissionen at udstede et For-
bud mod disse Rums Benyttelse. Sundhedskommissionen fulgte Indstillingen, og
Beboerne flyttede; en Del af dem fandt Optagelse i »De gamles By«.

Paa en Villagrund i en af Byens Forstæder laa et forfaldent Sommerhus,
som, skønt det daarligt kunde yde Ly om Sommeren, dog blev benyttet til Hel-
aarsbeboelse. Familieforsørgeren ernærede sig som Opkøber af Klude, Ben og
gammelt Jærn etc. og havde fyldt Grunden med Dynger af indsamlet Materiale.
To faldefærdige Skure benyttedes henholdsvis til Hestestald og Oplagsrum. Bebo-
elseshuset havde et smalt Køkken, hvor Husmoderen knapt kunde vende sig, et
noget større Opholdsrum forsynet med Kakkelovn, hvis Aftræksrør paa en meget
brandfarlig Maade var ført ud gennem Væggen, og endelig en Veranda, hvis Vægge
for en stor Del var Glasruder. Her havde Familien, Mand, Kone og 5 Børn, Sove-
sted. Et spædt Barns Vugge stod i det opvarmede Rum nær Verandaen. Taget
var overalt utæt, og Overbefolkningen af dette tyndvæggede Hus bevirkede, at
Fortætningsvandet ligefrem løb henad Gulvet sammen med det indtrængende
Regnvand.

Overalt var Træværket gennemgnavet af Rotter, og Moderens Nattesøvn
blev hver Nat ødelagt af Skrækken for, at Rotterne skulde angribe det spæde Barn.

Der var ikke regulativtmæssigt Afløb fra Grunden. Spildevandet blev hældt
direkte paa Jorden og løb derfor ind i en Hulning under Huset, hvor det gik i
Forraadnelse.

Huset blev rømmet, og der blev nedlagt Forbud mod dets fortsatte Anven-
delse til Bolig.

Ved uforsigtig Omgang med en Petroleumsovn indebrændte i et Baghus en gammel, enlig Mand. Oplysningerne om de Forhold, hvorunder denne gamle Aldersrentenyder havde levet, gav Anledning til, at en nærmere Undersøgelse af hele Ejendommen blev foretaget.

Bygningernes Alder kan anslaaes til ca. 200 Aar. Paa Grunden er opført et 6-Etages Forhus og i en Afstand fra dette af ca. 2,55 m et 2-Etages Baghus. Paa Grund af den ringe Afstand mellem Bygningerne er der meget mørkt i alle Rum i Bagbygningen. Rummene udlejes enkeltvis til enlige Personer. Den indvendige Højde varierede fra 2—2,15 m. Kakkellovne fandtes ikke, og Beboerne maatte derfor varme op med Petroleumsovne. Ved Undersøgelsen fandtes i et Rum en tændt Ovn, men Beboeren af Rummet var gaet og havde været borte flere Timer.

Det indstilledes til Sundhedskommissionen at nedlægge Forbud mod Baghusets Benyttelse til Beboelse.

I Anledning af Klage over Fugtighed i en Lejlighed i Bagbygningen i en gammel Ejendom blev det ved en foretagen Undersøgelse konstateret, at der i Baghuset fandtes tre Lejligheder, som alle maatte betegnes som meget daarlige. Hver Lejlighed bestod af et Værelse med Køkken; det sidste kun belyst gennem et meget lille Vindue, der ligesom Vinduet i Værelset vendte ud mod Gaardpladsen, der maalte 2,5×2,5 m. Der var derfor meget mørkt i Rummene, og fra de aabne Rendestene paa Gaardspladsen samt fra Skarnbeholderne og Retirader stod der en kraftig Stank op i Lejlighederne.

Da ingen af Lejlighederne opfyldte Bygningslovens Bestemmelser om Beboelsesrum, hvilket i Forbindelse med den slette Beliggenhed for Adgang til Lys og Luft skønnedes at medføre Fare for Beboernes Sundhed, blev det indstillet til Sundhedskommissionen at nedlægge Forbud mod Benyttelsen af samtlige Lejligheder i Baghuset.

Vandklosetter.

Ifølge Meddelelse fra Stadsingenierens Direktorat udgjorde Antallet af installerede Vandklosetter m. m.:

Installeret indtil 31/12	Eldre By			Indlemmede Distrikter			Hele Byen		
	Vandklosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer
1905	21335	1005	312	105	4	5	21440	1009	317
1915	68611	2245	410	4661	57	34	73272	2302	444
1916	71787	2350	415	5747	69	34	77534	2419	449
1917	75690	2378	414	7694	80	38	83384	2458	452
1918	79800	2392	412	8969	119	38	88769	2511	450
1919	83071	2399	444	9641	119	36	92712	2518	480
1920	85074	2430	433	11015	119	36	96089	2549	469
1921	89736	2638	420	13242	170	37	102978	2808	457
1922	92995	2707	449	14805	202	37	107300	2909	486
1923	95382	2815	481	16333	241	37	111715	3056	518
1924	96428	2814	481	18821	241	37	115249	3055	523
1925	103225	2782	476	20888	300	36	124113	3082	512
1926	107149	2754	501	22894	303	36	130043	3057	537
1927	115057	2652	509	28748	354	36	148805	3006	545
1928	118677	2574	508	31675	360	36	150352	2934	544
1929	123034	2508	501	34063	323	38	157097	2831	539
1930	128571	2414	500	39267	354	38	167838	2768	538
1931	133558	2300	501	45039	347	37	178597	2647	538
1932	137371	2194	496	51374	362	38	188745	2556	534
1933	140957	2158	495	55568	381	38	196525	2539	533
1934	146030	2116	501	63983	420	52	210013	2536	553
1935	150355	1999	522	73585	391	53	223940	2390	575
1936	153890	1920	524	79317	388	54	233207	2308	578

Beretning om Københavns Sundhedskommissions Dyrlægers Virksomhed i Aaret 1936.

(Meddelt af Overdyrlæge *H. Hansen*, Laboratorieforstander, Dyrlæge *E. Mejlbo* og Dyrlæge *K. Seidel*).

Sundhedskommissionens Dyrlægers Virksomhed omfatter Tilsyn med Forhandling i København af Mælk, Kød og andre Næringsmidler af animalsk Oprindelse; desuden udøves konsultativ Virksomhed for Sundhedskommissionen ved Behandling af Sager, der kræver veterinærsagkyndig Udtalelse og Bistand, saasom Indretning af Stalde, Andragender om Indførsel af Kødvarer fra Udlandet o. a. m.; yderligere foretages Undersøgelse af de animalske Næringsmidler, der af private, fordi de formenes utjenlige til Menneskeføde, indleveres til Sundhedspolitiet til Undersøgelse.

»Sundhedskommissionens Dyrlæger«, der er en Afdeling under Stadslægeinstitutionen, har følgende Personale: en Overdyrlæge og en Dyrlæge samt ved Laboratoriet 2 Dyrlæger, hvoraf den ene er Laboratorieforstander. Endvidere findes, knyttet til Laboratoriet, en mandlig og tre kvindelige læge Medhjælpere. Afdelingen har Kontor- og Kontorpersonalefællesskab med Stadslægen.

Der samarbejdes i det daglige Arbejde med Sundhedspolitiets Personale, af hvilket 1 Overbetjent og 3 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Mælk, og 1 Overbetjent og 7 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Kød. Foruden det rent politimæssige Arbejde, Afhøringer, Rappportskrivning til Retten o. s. v., udfører Sundhedspolitiets Betjente de almindelige Prøveudtagninger og medvirker desuden ved Arbejdet med Efter-syn af de Virksomheder, hvor Næringsmidler af den omhandlede Art tilvirkes, opbevares og forhandles.

A.

Tilsyn med Forhandling af Mælk.

Den Mælk og Fløde, der indføres i København*), hidrører hovedsagelig fra Kvægbesætninger paa Sjælland og Lolland-Falster, men ogsaa fra Bornholm sendes Mælk og navnlig Fløde fra ca. 100 Kvægbesætninger.

Mælken og Fløden, der indføres i København, sendes dels direkte fra Produktionsstederne til herværende Bymejerier, dels gennem udenbys beliggende Andels- og Privatmejerier som saakaldt Suppleringsmælk. Suppleringsmælken skaffer Bymejerierne sig dels ved privat Overenskomst med de leverende Mejerier, dels gennem en særlig en gros Forretning, Andelsmejeriernes Mælkeudvalg.

Yderligere tilføres der Byen Mælk fra ca. 38 i den nærmeste Omegn beliggende mindre Mejerivirksomheder, som modtager Mælken fra et Faatal Kreaturbesætninger i Mejeriets nærmeste Opland, og som selv kører Mælken til Staden og forhandler denne dels en gros, dels en detail (Mælkeforpagtere).

Det Antal Kvægbesætninger, hvorfra der indføres Sødælk, Fløde og Skummetmælk til Eksportflødefabrikation, kan, som det er anført i nedenstaaende Skema, deles i to Grupper, nemlig de, som har leveret Mælk hele Aaret, og de, som kun periodevis, navnlig ved Højtiderne Jul og Paaske, ved hvilke Lejligheder særlig Indførselen af Fløde tiltager, har været i Leverance.

Af det samlede Antal Kvægbesætninger har 18 med et Koantal af ca. 1600 leveret Børnemælk og 10 med et Koantal af ca. 1000 leveret Jersey-mælk.

Desuden har 2260 Kvægbesætninger med tilsammen 40,038 Køer leveret Mælk fra tuberkulinprøvede Kvægbesætninger.

*) Ved København skal her forstaas København, Frederiksberg og delvis ogsaa Gentofte Kommune.

*Antal Kvægbesætninger, hvorfra Mælk har været indført
til København i 1936.*

Form for Leverance	Antal Kvægbesætninger	Antal Køer
Helaarlig	4262	75233
Periodisk	486	6161

Hvad angaar den daglige Indførsel af Mælk, Fløde m. m. og den Form, hvorunder disse Varer forhandles, da forholder disse Spørgsmaal sig, saavidt det har været muligt at faa det oplyst, saaledes som det fremgaar af nedenstaaende Skema (Gennemsnitstal).

Mælkens Art	Indførsel til København, angivet i kg	Forhandling	
		Som raa Vare	Som pasteuriseret eller paa anden Maade varmebehandlet
Sødmælk	260810	118954	54491
Børnemælk	12581	11445	,
Jerseymælk	5968	4956	,
Piskefløde	18732	1696	13689
Fløde I	2174	1662	6002
» II	759	,	750
» III	634	215	3956
Kærnemælk	15391	6335	20590
Skummetmælk	11649	400	34316
Halvskummetmælk	,	37	2556
Stassaniseret Mælk	,	,	40869
Langtidspasteuriseret Mælk	,	,	1050
Steriliseret Fløde III	11725	,	14176

Den gennemsnitlige daglige Totalindførsel af Sødmælk er — Jerseymælk og Børnemælk indbefattet — ialt 279,359 kg. Heraf forhandles som Sødmælk ialt 231,765 kg, nemlig 135,355 kg raa Sødmælk, Børnemælk og Jerseymælk og 96,410 kg paa forskellig Maade varmebehandlet Sødmælk.

Den raa Sødmælk og raa Fløde hidrører fra 1. November 1935 udelukkende fra Kvægbesætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven.

De for Indførsel og Forhandling af Mælk i København gældende Bestemmelser findes i Tillæg af 30. Oktober 1930 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. November 1918, §§ 48—62 incl., samt i Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 om, hvad der maa forhandles som Mælk, Fløde o. l.

Disse Bestemmelser er ved et Tillæg af 24. Juli 1934 til Sundhedsvedtægten blevet suppleret med Bestemmelser, der stiller Krav om, at al raa Mælk og Fløde fra 1. November 1935 skal hidrøre fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, og at dette Forlangende fra den 1. November 1938 gælder al Mælk og Fløde m. m., der indføres her i Staden, uanset om Mælken m. m. forhandles i raa eller varmebehandlet Tilstand.

Endvidere kræves i Tillæget, at fra 1. November 1938 skal al Mælk og Fløde m. m., der indføres og forhandles, hidrøre fra Kvægbesætninger, der staar under Dyr lægekontrol i H. t. Sundhedsvedtægtens Bestemmelser herom.

I Tilslutning til dette Sundhedsvedtægtstillæg af 24. Juli 1934 er der af Sundhedskommissionen den 2. September 1935 udstedt en Bekendtgørelse angaaende Godkendelse af de tuberkuloserensede Kvægbesætninger og Forskrifter om Transport m. m. af Mælken fra disse Besætninger.

Kontrollen

med Overholdelsen af de Bestemmelser, der er gældende for Indførsel og Forhandling af Mælk og Fløde m. m. i København, kan deles i to Hovedopgaver, nemlig: »Kontrollen med Mælkens Produktion« og »Kontrollen med Mælkens Forhandling«.

1) Kontrollen med Mælkens Produktion.

Denne Kontrol omfatter dels det i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, omhandlede maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Sød mælk, eller hvis Mælk benyttes til Fremstilling af Fløde, derunder ogsaa Eksportfløde; dels det i Sundhedsvedtægtens § 52 omhandlede 2 Gange maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Børnemælk, og yderligere omfatter denne Kontrol de af Sundhedspolitiet foretagne Eftersyn af Mejerivirksomheder, der indsender Mælk m. m. til København, samt den af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Efterkontrol i saavel Kreaturbesætninger som Mejerivirksomheder.

De maanedlige Dyr lægeeftersyn foretages af 128 Dyr læger, af hvilke et Faatal, 3, er ansatte ved de store Mælkeforsyninger, medens de øvrige er lokalt praktiserende Dyr læger.

Ved den maanedlige Kontrol med Kvægbesætningerne foretages en nøje Undersøgelse af hver enkelt Ko i Besætningen, særlig indgaaende af alle i Øjeblikket malkende Køer, og desuden inspiceres Staldforhold, Foder og Malkeredskaber, og naar Tilsynet foretages under Malkningen, paases det, at denne udføres paa tilbørlig Maade og i Overensstemmelse med de herfor givne Regler.

I Tilslutning til Eftersynet udfærdiges af Dyr lægen en Attest, paa hvilken det anføres, hvilke eventuelt syge Dyr der er fundet, hvad disse Dyr lider af, og hvad der er beordret med Hensyn til disse Dyrs Isolation og deres Mælk. Yderligere anføres paa Attesterne de eventuelt forefundne Overtrædelser af de for Produktion af Mælk til København gældende Bestemmelser.

Disse Attester indsendes maanedsviis til Sundhedskommissionens Sekretariat af de her i Byen værende Modtagere af Mælk og Fløde.

Paa Grundlag af de i Tidsrummet fra 1. Januar til 31. December 1936 udstedte Dyr lægeattester fremgaar, at det paa Grund af Sygdom, i kortere eller længere Tid, har været forbudt at levere Mælken til København fra et større Antal Køer.

De paa Dyr lægeattesterne opførte Lidelser grupperer sig maanedsviis saaledes som fremgaar af nedenstaaende Skemaer, til hvilke skal bemærkes, at Antallet af anmeldte Sygdomstilfælde ikke er det samme som Antallet af Køer, der har været syge, idet talrige Køer har været syge gennem længere Tid og derfor mere end een Gang indgaar i Skemaet.

I de Tilfælde, hvor *de kontrollerende Dyr læger* har paaført Attesterne Bemærkninger om Fejl og Mangler med Hensyn til Overholdelsen af de for Indførelsen af Mælk til København gældende Bestemmelser, er Attesterne almindeligvis blevet tilbagesendt de respektive Mejerier med Anmodning om at foranledige de af Dyr lægerne ved Eftersynene paatalte Fejl m. m. rettede og ny Attest indsendt i Løbet af 8—14 Dage. — I en Del Tilfælde har Dyr lægernes Attestbemærkninger foranlediget, at særligt Eftersyn er foretaget af Sundhedskommissionens Dyr læger.

Antal anmeldte Sygdomstilfælde 1936.

I. De helaarlig leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkelige Tilfælde			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	1	0	2457	35	50	7	3	»	1	2554
Februar	4	»	2576	29	55	11	3	1	»	2679
Marts	6	»	2857	23	49	12	3	»	»	2950
April	1	»	3197	35	60	9	7	»	2	3311
Maj	»	1	3344	18	35	7	3	»	»	3408
Juni	3	»	3278	20	31	2	»	1	»	3334
Juli	1	»	3332	34	36	2	1	1	»	3407
August	1	»	3362	26	21	10	»	»	1	3421
September	1	»	3282	31	30	9	»	»	»	3353
Oktober	2	»	3222	12	29	9	»	1	»	3275
November	2	»	3070	14	54	6	1	1	»	3148
December	2	»	3133	32	60	10	2	»	1	3240
Ialt	24	1	37110	309	510	94	23	4	5	38080

II. De periodevis leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkelige Tilfælde			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	»	196	7	4	»	»	»	»	207
Februar	»	»	187	5	2	1	»	»	»	195
Marts	»	»	191	»	6	1	»	»	»	198
April	»	»	191	»	6	»	»	»	»	197
Maj	»	»	154	»	2	»	»	»	»	156
Juni	1	»	114	4	1	»	1	»	»	121
Juli	»	»	107	»	»	1	»	»	»	108
August	1	»	86	2	»	»	»	»	»	89
September	»	»	72	»	»	»	»	»	»	72
Oktober	»	»	34	»	»	»	»	»	»	34
November	»	»	21	»	1	»	»	»	»	22
December	»	»	16	»	»	»	»	»	»	16
Ialt	2	»	1369	18	22	3	1	»	»	1415

Af Sundhedskommissionens Dyrlæger er der ialt i 1936 foretaget 624 Eftersyn af Kobesætninger og Mejerivirksomheder, nemlig:

152 Eftersyn af Mejerier og Flødefabrikker,
 472 — - Kvægbesætninger, deraf
 31 — - Børnemælksbesætninger og
 8 — - Jersey-mælksbesætninger.

Af Kvægbesætningerne havde:

92 et Kotal af 50 og derover,
 264 - — - 10—49 og
 116 - — - 1—9.

Ved disse Eftersyn er der i et Antal Tilfælde konstateret Forhold, som var i Strid med de for Indførsel af Mælk til København gældende Bestemmelser.

De konstaterede Fejl og Mangler har angaaet saavel Renholdelse som Vedligeholdelse af Redskaber og Lokalteter, uheldige Staldforhold, mangelfuld Renholdelse og Klipping af Køer samt Overtrædelse af de for Malkearbejdets rette Udførelse givne særlige Bestemmelser.

De som Følge af Eftersynene fremkomne Sager behandles paa den Maade, at Ejeren i direkte Tilslutning til Eftersynet modtager en skriftlig Meddelelse om, hvad der vil være at rette for at faa Forholdene bragt i Orden i Henhold til de givne Bestemmelser; dernæst underrettes de respektive Mejerier og kontrollerende Dyr læger om Eftersynene og hvad der derved er konstateret, og anmodes om paa den givne Foranledning at paase, at de paatalte mangelfulde Forhold rettes, samt at Bemærkning herom paaføres Attesten for næste Eftersyn.

I særlige Tilfælde kræves indsendt Ekstraattest, og i Tilfælde, hvor Manglerne har været væsentlige eller ikke trods gentagne Forsøg har været til at faa rettede, nedlægges Forbud i kortere eller længere Tid mod Indsendelse af Mælk til København fra de paagældende Besætninger. Der har i 1936 været nedlagt Forbud i 3 Tilfælde.

En Del af de af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Eftersyn har været foranlediget af de foretagne Smuds- og Kimtalsundersøgelser. I de Tilfælde, hvor der er konstateret stort Smuds- eller stort Kimindhold i de undersøgte Prøver, er Forholdet blevet rettet efter skriftlig Henvendelse til Ejer, Mejeri og kontrollerende Dyr læge — eventuelt som anført i Forbindelse med herfra foretaget Eftersyn (20 Tilfælde).

Yderligere skal vedrørende de af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Eftersyn tilføjes, at der ved Eftersynene er blevet »udsat« fra Mælkeleverance 150 Køer paa Grund af Yver-, Bør- og andre Lidelser.

Disse Udsættelser af Køer har foranlediget ca. 130 mikroskopiske Undersøgelser, dels for at underbygge den kliniske Diagnose, der betinger »Udsættelse fra Leverance«, dels for at understøtte den kliniske Undersøgelse, naar Tidspunktet for Helbredelse menes at være indtraadt, saaledes at fornyet Mælkeleverance kan finde Sted.

I Tilslutning til Omtalen af Besætningskontrollen m. m. skal tilføjes, at 78 Mejerier, inden- og udenbys, i Løbet af 1936 har søgt om og faaet godkendt 501 Besætninger med 6866 Køer til Salg af raa Sødmælk og raa Fløde (d. v. s. Mælk fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven).

Angaaende de af *Sundhedspolitiets Betjente* foretagne Eftersyn af Mejerier, hvorfra indsendes Suppleringsmælk og Fløde, skal anføres, at der i 1936 ialt er foretaget 270 Eftersyn af 144 Mejerier og 13 Flødefabrikker.

Eftersynene gaar væsentlig ud paa at kontrollere, om den indsendte Mælk eller Fløde hidrører fra Besætninger, der staar under Dyr lægekontrol, som anført i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, og om det Antal Køer, der kontrolleres, kan yde det daglig indsendte Kvantum Mælk m. m., men desuden paases Orden, Renlighed og Vedligeholdelse af Lokalteter og Redskaber. Paa Virksomheder, hvor Mælk og Fløde tappes paa Flasker, paases ogsaa, om Flaskerensningen er fyldestgørende.

I 76 Tilfælde er forefundet Mangler med Hensyn til Lokaler og Redskaber.

2) *Kontrollen ved Mælkens Forhandling.*

Dette Arbejde omfatter dels a) Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier i København, dels b) Laboratorieundersøgelse af indkøbte og indleverede Mælkeprøver.

a) Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier.

Der er i 1936 dels af Sundhedspolitiets Betjente, dels af Sundhedskommissionens Dyr læger til ubestemte Tider foretaget ialt 3888 Eftersyn af 52 Mejerier, ca. 2200 Mælkeudsalg og ca. 325 Detailvogne, og ved disse Eftersyn er der i 92 Tilfælde forefundet Mangler med Hensyn til Vedligeholdelse af Lokaler m. m.

Der fandtes i København ved Udgangen af 1936 i den gamle By 2 Kostalde og i de indlemmede Distrikter 14 Kostalde med henholdsvis 77 Køer og 125 Køer, ialt 16 Kostalde med 202 Køer. Kostaldene i den indre By er Handelsstalde, fra hvilke der ikke forhandles Mælk, men fra Kvægbesætningerne i de indlemmede Distrikter forhandles Mælken til Mejeri.

b) Laboratorieundersøgelse af indkøbte Mælkeprøver.

Til Laboratorieundersøgelse er ialt indleveret 9493 Prøver Mælk og Fløde. De undersøgte Prøver var:

Børnemælk	1718	Prøver	Halvskummetmælk	12	Prøver	Eksportfløde	115	Prøver
Jerseymælk	150	—	Skummetmælk	27	—	Fløde (3)	729	—
Sødmælk	4347	—	Kærnemælk	522	—	Fløde (2)	175	—
						Fløde (1)	970	—
						Piskefløde	728	—

Resultatet af Undersøgelse af Mælk og Fløde.

(Tallene i Parentes angiver Fejlprocenten i 1935).

Bestemmelse af Fedtindhold i Børnemælk, Jerseymælk, Sødmælk, Fløde, Skummetmælk og Halvskummetmælk.

Indhold af Fedt i 1718 Prøver Børnemælk:

Under 3,25 %	8	Prøver
3,25 %—3,50 %	91	—
3,50 %—4,00 %	1018	—
4,00 %—5,00 %	588	—
5,00 % og derover	13	—

Af dette fremgaar, at 0,465 % (1,31 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end den i Sundhedsvedtægtens § 42 foreskrevne Minimumsfedtprocent: 3,25.

Indhold af Fedt i 150 Prøver Jerseymælk:

Under 4,75 %	1	Prøver
4,75 %—5,00 %	14	—
5,00 %—6,00 %	127	—
6,00 % og derover	8	—

Af dette fremgaar, at 0,67 % (2,67 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 4,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Jerseymælk.

Indhold af Fedt i 4347 Prøver Sødmælk:

Under 3,25 %/o.....	80	Prøver
3,25 %/o—3,50 %/o.....	598	—
3,50 %/o—4,00 %/o.....	3033	—
4,00 %/o—5,00 %/o.....	612	—
5,00 %/o og derover.....	24	—

Af dette fremgaar, at 1,83 % (3,76 %/o) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 3,25 %/o, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Sødmælk.

Indhold af Fedt i 728 Prøver Piskefløde:

Under 30,00 %/o.....	4	Prøver
30,00 %/o—32,00 %/o.....	15	—
32,00 %/o—34,00 %/o.....	94	—
34,00 %/o og derover.....	615	—

Af dette fremgaar, at 0,55 % (0,39 %/o) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 30,00 %/o, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Piskefløde.

Indhold af Fedt i 970 Prøver Fløde I:

Under 18,00 %/o.....	15	Prøver
18,00 %/o—20,00 %/o.....	478	—
20,00 %/o—22,00 %/o.....	363	—
22,00 %/o og derover.....	114	—

Af dette fremgaar, at 1,55 % (1,87 %/o) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 18,00 %/o, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde I.

Indhold af Fedt i 175 Prøver Fløde II:

Under 13,00 %/o.....	12	Prøver
13,00 %/o—15,00 %/o.....	24	—
15,00 %/o—16,00 %/o.....	34	—
16,00 %/o og derover.....	105	—

Af dette fremgaar, at 6,86 % (4,39 %/o) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 13,00 %/o, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde II.

Indhold af Fedt i 729 Prøver Fløde III:

Under 9,00 %/o.....	1	Prøve
9,00 %/o—11,00 %/o.....	331	Prøver
11,00 %/o og derover.....	397	—

Af dette fremgaar, at 0,14 % (0,29 %/o) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %/o, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde III.

Indhold af Fedt i 115 Prøver Eksportfløde:

Under 9,00 %.....	10	Prøver
9,00 % og derover.....	105	—

Af dette fremgaar, at 8,70 % (0,00 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Eksportfløde.

Indhold af Fedt i 12 Prøver Halvskummetmælk:

I ingen af de undersøgte Prøver af Halvskummetmælk paavistes mindre Fedtindhold end 0,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Halvskummetmælk.

Ved Undersøgelse af 27 Prøver Skummetmælk fandtes intet at bemærke.

Yderligere er Fedtprocenten i 521 Prøver Kærnemælk bestemt:

Under 0,50 %.....	155	Prøver
0,50 %—1,00 %.....	298	—
1,00 %—1,50 %.....	54	—
1,50 % og derover.....	14	—

Vandtilblanding i Mælk.

43 af de undersøgte Prøver Sødmælk var iblandet Vand, heraf var 34 Prøver Producentmælk fra Besætninger, 9 Prøver hidrørte fra Handelsmælk.

Tørstofindhold i Kærnemælk.

Ved Undersøgelse af 522 Prøver Kærnemælk fandtes 20, d. v. s. 3,88 % (11,82)*), der havde mindre Tørstofindhold end foreskrevet i Sundhedsvedtægtens § 55.

Undersøgelser for Smuds.

3335 Prøver Sødmælk, Børnemælk og Jersey-mælk er undersøgt for Smuds ved Hjælp af Gerbers Automat-Filtrer Apparat. I et Antal Prøver paavistes Smuds i kendelige Mængder.

Endvidere kan følgende nævnes:

- I 1 Flaske Sødmælk paavistes i Mælk og paa Flaskens Inderside Fernisrester.
- I 1 Flaske Sødmælk paavistes 50 døde og indtørrede Fluelarver.
- I 1 Flaske Sødmælk paavistes Frøgemmer fra en Plante.
- I 1 Flaske Sødmælk fandtes en brugt Mælkekapsel med Papskive.
- I 1 Flaske Sødmælk et Stykke stegt Kød.
- I 1 Flaske Sødmælk nogle Plantedele og en Fluevinge.
- I 8 Exportflødeflasker paavistes sorte Smudspartikler.

Undersøgelser for Opvarmning.

9493 Prøver er undersøgt for Opvarmning.

*) Tallene kan dog ikke sammenlignes direkte, idet c. 94 % af Prøverne i 1935 var af Kærnemælk I — hvoriblandt saa godt som alle Fejl med Hensyn til Tørstofindhold forefindes — medens Prøverne af Kærnemælk I i 1936 kun androg c. 70 % af Prøveantallet.

1. Undersøgelser for Pasteurisering.

1. 57 Prøver, der er solgt som pasteuriserede, reagerede som raa ved Paraphenyldiaminprøven, nemlig:

Sødmælk	18	Prøver
Piskefløde.....	1	—
Fløde 1.....	20	—
Fløde 2.....	6	—
Fløde 3.....	12	—

2. 13 Prøver, der var solgt som raa, var pasteuriserede (Paraphenyldiaminprøven), nemlig:

Sødmælk	3	Prøver
Piskefløde.....	1	—
Fløde 1.....	4	—
Fløde 3.....	5	—

3. 4 Prøver, der var solgt som langtidspasteuriserede var pasteuriserede, nemlig:

Sødmælk	2	Prøver
Piskefløde.....	1	—
Fløde 1.....	1	—

Af dette fremgaar, at 0,78 % (0,88 %) af Prøverne har reageret fejlagtigt efter deres Deklaration.

2. Undersøgelser for ulovlig Opvarmning.

214 Prøver Sødmælk, der var solgt som raa og som gav positiv Reaktion ved Paraphenyldiaminprøven, blev undersøgt med Henblik paa ulovlig Opvarmning i Henhold til Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925, § 9.

Ingen af de undersøgte Prøver indeholdt saa lidt Amylase, at ikke 10 ccm af Prøven kunde hydrolysere 0,8 ccm. Stivelsesopløsning efter Weinstein.

Alle Prøver blev affarvet efter Schardinger indenfor 10 Minutter.

Undersøgelser for Aciditetsgrad.

Ved Undersøgelse af Aciditetsgraden (Antal ccm $\frac{1}{10}$ n. NAOH, som neutraliserer 100 ccm Mælk) i 3335 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødmælk fandtes følgende Talværdier:

	Sødmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtids-pasteur. Mælk
Under 15 ccm.....	4	1	2	1
15 —	20	10	2	1
16 —	314	379	66	36
17 —	281	523	81	48
18 —	394	569	141	60
19 —	121	176	11	15
20 —	38	20	0	3
over 20 ccm.....	11	7	0	0

Reduktase- og Gæringsundersøgelser.

Reduktaseprøve er foretaget med 3335 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødsmælk. For samtlige Prøvers Vedkommende har Prøven været kombineret med Gæringsprøve.

1. Oversigt over Affarvningstiderne.

	Sødsmælk (Jerseymælk)	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Mindre end 1 Time..	34	18	1	0
1—2 Timer.	20	28	1	1
2—3 — .	33	12	1	1
3—4 — .	24	27	1	2
4—5 — .	52	18	4	5
5—6 — .	107	53	14	8
6—7 — .	156	87	24	22
7—8 — .	213	323	68	38
over 8 — .	544	1119	189	87

2. Oversigt over Gæringstyperne.

	Sødsmælk (Jerseymælk)	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Den geleagtige Type	295	523	55	25
— ostede —	119	193	20	16
— blærede —	173	199	50	21
— svampede —	534	720	162	85
— flydende —	62	50	16	17

Bakteriologiske Undersøgelser.

Kimtallene er bestemt pr. ccm i 3290 Prøver Sødsmælk, Børnemælk, stass. Mælk og langtidsp. Mælk. De anvendte Fortyndinger har sædvanligvis været 1—100, 1—1000, 1—10000. I enkelte, specielle Tilfælde er Fortyndingerne 1—10 og 1—100000 anvendt.

Som Næringssubstrat er benyttet Oxo-Extrakt-Gelatine og Kasein-Agar. Termostatopholdet har for Gelatine-Kulturernes Vedkommende været 4 til 6 Døgn ved 22° C. og for Kasein-Agar-Kulturernes Vedkommende 2 Døgn ved 32° C.

Oversigt over Kimtallene.

Sødsmælk.

Under 0,025 Million.....	92 Prøver	7,91 ‰
0,025—0,05 —	187 —	16,10 ‰
0,05 — 0,1 —	299 —	25,71 ‰
0,1 — 0,3 —	324 —	27,86 ‰
0,3 — 0,5 —	87 —	7,48 ‰
0,5 — 0,7 —	34 —	2,92 ‰
0,7 — 1,0 —	23 —	1,98 ‰
1,0 — 2,0 —	25 —	2,15 ‰
2,0 — 3,0 —	10 —	0,86 ‰
3,0 — 5,0 —	7 —	0,60 ‰
5,0 — 10,0 —	4 —	0,34 ‰
10,0 — 20,0 —	1 —	0,086 ‰
over 20,0 —	1 —	0,086 ‰
overvokset	69 —	

Her og ved de øvrige Kimtalsbestemmelser betyder »Overvokset«, at Bakteriemængden ikke kunde bestemmes p. G. a., at forskellige hurtigtvoksende Høbaciller havde dannet en uigennemsigtig Hinde over Substratet. Der er saaledes ikke Tale om særlig store Bakteriemængder i vedkommende Mælkeprøver.

Børnemælk.

Under 0,01 Million.....	183 Prøver	11,02 %
0,01— 0,02 —	260 —	15,66 %
0,02— 0,04 —	380 —	22,89 %
0,04— 0,05 —	131 —	7,89 %
0,05— 0,1 —	314 —	18,91 %
0,1 — 0,3 —	167 —	10,10 %
0,3 — 0,5 —	29 —	1,74 %
0,5 — 0,7 —	20 —	1,20 %
0,7 — 1,0 —	24 —	1,44 %
1,0 — 2,0 —	15 —	0,90 %
2,0 — 3,0 —	8 —	0,48 %
3,0 — 5,0 —	2 —	0,12 %
5,0 —10,0 —	4 —	0,24 %
10,0 —20,0 —	0 —	
overvokset	123 —	

Stass. Mælk.

0,001—0,005 Mill.	38 Prøver	12,54 %
0,005—0,01 —	57 —	18,81 %
0,01 —0,05 —	125 —	41,25 %
0,05 —0,1 —	28 —	9,24 %
0,1 —0,3 —	17 —	5,61 %
0,3 —0,5 —	4 —	1,32 %
0,5 —0,7 —	2 —	0,66 %
0,7 —1,0 —	0 —	
1,0 —5,0 —	4 —	1,32 %
over 5,0 —	0 —	
overvokset —	28 —	

Langtidsp. Mælk.

20 Prøver	12,2 %
18 —	11,0 %
71 —	43,29 %
20 —	12,2 %
16 —	9,77 %
3 —	1,83 %
0 —	
1 —	0,61 %
2 —	1,22 %
0 —	
13 —	

Bestemmelse af Indhold af Bakterier fra Coligruppen.

Sideløbende med Kimtællingerne og i samme Antal Prøver (3290) er foretaget Bestemmelse af Indholdet af Bakterier fra Coligruppen i 1/10, 1/100 og 1/1000 ccm. Mælk. Som Substrat er anvendt Galde — Gentianaviolet — Laktose — Pepton — Bouillon (Kessler og Swenarton) i dobbelte Rør. Prøverne henstod i 2 Døgn ved 37° C.

Oversigt over Colititreringer.

Blandt 1660 Børnemælksprøver paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 630 Prøver.

— - - - - 1/100 — - 506 —
 — - - - - 1/1000 — - 44 — = 2,85 % (6,95 %),
 medens 480 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 28,92 % (32,8 %).

Blandt 1163 Sødmælksprøver paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 306 Prøver.

— - - - - 1/100 — - 257 —
 — - - - - 1/1000 — - 335 — = 28,8 % (29,1 %),
 medens 265 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 22,78 % (20,98 %).

Blandt 303 Prøver *stass. Mælk* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 64 Prøver.

— - — — — — — — - 1/100 — - 53 —
 — - — — — — — — - 1/1000 — - 13 — = 4,29 % (5,82 %),
 medens 173 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 57,1 % (60,22 %).

Blandt 164 Prøver *langtidsp. Mælk* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 33 Prøver.

— - — — — — — — - 1/100 — - 22 —
 — - — — — — — — - 1/1000 — - 3 — = 1,83 % (4,96 %),
 medens 106 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 64,68 % (56,74 %).

Bakteriologisk Undersøgelse af Eksportfløde.

Ved Undersøgelsen af 115 Prøver Eksportfløde viste alle sig at være sterile.

Undersøgelse af Kimindhold i Mælkeflasker.

Der er foretaget Bestemmelse af Kimindhold i 114, rengjorte Originalflasker. Fremgangsmaaden har i alle Tilfælde været efter »Rullemetoden« (indvendig Gelatinebeklædning).

Resultaterne var følgende:

Praktisk talt sterile	5	Flasker.
Godt rensede	11	—
Nogenlunde godt rensede	10	—
Daarligt rensede	27	—
Særdeles slet rensede	61	—

Undersøgelse for Tilsætning af Konserveringsstoffer og Fedtemulsion.

I intet Tilfælde er paavist Tilsætning af Konserveringsstoffer eller Fedtemulsion.

Undersøgelse af Fløde for Homogenisering.

1 Prøve Eksportfløde var utilstrækkeligt homogeniseret.

1 Prøve Fløde 3, der var deklareret homogeniseret, viste sig *ikke* at være det.

Katalasebestemmelser og Trommsdorffsprøver.

Der er i 1936 foretaget Katalasebestemmelser og Trommsdorffsprøver af 1068 Prøver Børnemælk og 786 Prøver Sødme (Producentprøver).

Disse Undersøgelser har i flere Tilfælde vist, at der har været tilblandet Mælken enten Raamælk, Mælk fra Køer med Yverbetændelse eller, at Mælken hidrørte fra gammelmalkende Køer eller var mistænkelig i disse Henseender.

I de givne Tilfælde er der foretaget en nærmere Undersøgelse i Besætningen af Sundhedskommissionens Dyr læger.

Undersøgelser af Mælk fra enkelte Køer til Bestemmelse af Yverbetændelse.

Der er i denne Henseende undersøgt 130 Prøver. Undersøgelserne har andraget Katalaseprøve, Trommsdorffsprøve, Mikroskopi af Sedimenter til Bestemmelse af Bakterie- og Celleindhold samt Udsæd paa Blod-Agar til Bestemmelse af hæmolytiske Streptokokker.

Paa enkelte Undtagelser nær hidrørte alle Prøver fra Køer med Yverbetændelse.

Bakteriologiske Undersøgelser af Vandprøver.

Der er i Aarets Løb undersøgt 27 Prøver Vand fra Gaarde og Mejerier. Undersøgelserne har andraget Bestemmelser af Kim pr. ccm, gelatinesmeltende Bakterier og Colititreringer samt Forholdet overfor Mælk (Søncke Knudsen).

I de fleste Tilfælde maatte Vandet betegnes som daarligt eller slet — Bakteriemængden varierede fra 11 Kim pr. ccm til c. 900000. I 3 Tilfælde paavistes Colibakterier i 1/100 og 1/1000 ccm. Vand.

Undersøgelser af Ice-Cream.

20 Prøver Ice Cream er underkastet Undersøgelse for Bakterieindhold og Ermol. Ingen af de undersøgte Prøver viste Sesamolierreaktion.

Paa enkelte Undtagelser nær var Bakterieantallet overordentligt højt, navnlig dominerede Colibakterier og Mikrokokker; i en Del Tilfælde paavistes yderligere Proteusbakterier, Streptokokker, anthracoide Stave og Skimmelsvampe. Specifikke, patogene Bakterier kunde ikke paavises.

Sager, henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Mælkekontrollen i 1936 har de forefundne Overtrædelser af Sundhedsvedtægtens forskellige Bestemmelser i 313 Tilfælde foranlediget, at Sundhedskommissionen har henvist de paagældende Sager til retslig Tiltale.

Disse Sager har bl. a. drejet sig om:

1) Overtrædelse af Tillæg af 30. Okt. 1930 og 24. Juli 1934 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. Nov. 1918 samt Sundhedskommissionens Bekendtgørelse om den fremtidige Forhandling i København af raa Sødsmælk og raa Fløde af 2. Sept. 1935.		
§ 49 II og III, Indsendelse af Mælk og Fløde fra ukontrollerede Besætninger	9	Tilfælde
§ 49 IV, Forhandling af raa Mælk fra ikke godkendte Besætninger	2	—
§ 49 cfr. Reglerne, Mangler ved Mælkens Produktion	1	—
§ 51 cfr. 55, Mælkeforfalskning	6	—
§ 51, For ringe Fedtindhold i Sødsmælk	41	—
§ 51, — — — — — Fløde	30	—
§ 51, — — — — — Børnemælk	6	—
§ 51 cfr. 55, Vand i Udsalgsmælk	3	—
§ 53, Mangelfuld Deklaration	13	—
§ 53, Overtrædelse af Pasteuriseringsbestemmelserne	54	—
§ 54, For ringe Tørstofindhold i Kærnemælk	18	—
§ 56, Smuds	9	—
§ 53, Eksportfløde ikke steril	3	—
§ 56, Indførsel af Mælk fra syge Køer	3	—
§ 57, Omhældning af Mælk m. m. paa aaben Gade m. m.	10	—
§ 57, Mangelfuld Afsvaling af Mælk m. m. i Udsalg	44	—
§ 57, — — — rengjorte Flasker	10	—
§ 58, Mangler ved Spande og Redskaber	2	—
§ 59 VII, Forhandling af ikke tilladte Varer sammen med Mælk fra aaben Beholder	37	—
§ 58, Transport af Mælk sammen med Køkkenaffald	1	—
§ 62, Manglende Særtryk af Bestemmelserne om Mælk	1	—
Sundhedskommissionens Bekendtgørelse af $\frac{2}{9}$ 35, Omhældning af raa Mælk i Udsalgene	5	—
Sundhedskommissionens Bekendtgørelse af $\frac{2}{9}$ 35, Benyttelse af samme Apparater til baade godkendte og ikke godkendte Besætninger	1	—
2) Overtrædelse af Straffelovens § 175. Urigtige Attester	1	—

Foruden de til Retten henviste Sager, er der i 7 Tilfælde meddelt Advarsel for Overtrædelse af Sundhedsvedtægten.

De samlede Bødebeløb for Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens Bestemmelser m. m. i 1936 beløb sig til 13600 Kr.

B.

Tilsyn med Handel med Kød, Kødvarer, Pølser o. l.

Tilsyn med Slagter- og Høkerbutikker, Undersøgelser af Pølser m. m.

Der er i 1936 af Sundhedspolitiets Betjente, i nogle Tilfælde i Forbindelse med Sundhedskommissionens Dyr læger, foretaget 29,170 Eftersyn hos Slagtere og Høkere samt Vildt- og Fiskehandlere, nemlig henholdsvis 8,106, 17,393 og 3,671 Eftersyn.

Ved disse Eftersyn er der i 123 Tilfælde forefundet Overtrædelser af Sundhedsvedtægten. I 33 Tilfælde er der sket Henvisning til Retten for Overtrædelse af Regulativ af 18. Maj 1925 og Overtrædelse af Straffeloven i 6 Tilfælde. Desuden er der i 13 Tilfælde sket Indberetning til Statskødkontrollen for Overtrædelse af Lov om indenrigs Kødkontrol.

Ved Eftersynene fandtes i 15 Tilfælde Varer, som var fordærvede. Disse Varer, ialt 3,542 kg Kød, 75 Stk. Fjerkræ, 25 Ks. røgede Sild, 2,381 kg Konserver, 1 Krondyr og 49 Agerhøns, blev i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 35 kasserede som uskikkede til Menneskeføde.

566 Prøver var indkøbt til Undersøgelse for Indhold af ikke tilladte Konserveringsmidler, og der paavistes i 20 Prøver Tilsætning af Natriumsulfit og Borsyre, hvilket har foranlediget retslig Paatale.

Kødvarer, indleverede til Undersøgelse.

Der er i 1936 indleveret til Undersøgelse 96 forskellige Prøver Kød- og Madvarer. Aarsagerne var i 12 Tilfælde Formodningen om, at de paagældende Varer havde foraarsaget lettere Forgiftningstilfælde, i de øvrige Tilfælde skyldtes Indleveringen, at Varerne formodedes at være utjenlige til Menneskeføde. I de 12 Tilfælde, hvor der forelaa Formodning om, at de indleverede Kødvarer havde forvoldt Sygdomstilfælde, er Sagerne efter Varernes Undersøgelse og Prøveudsendelse til Laboratorieundersøgelse blevet overgivet 3die Sanitetslæge til videre Foranstaltning.

Som Følge af Undersøgelse af samtlige indleverede Varer skete i 63 Tilfælde Kassation og Destruktion, medens Godkendelse fandt Sted i 33 Tilfælde.

Fjerkræ indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1936 indleveret til Undersøgelse 39 Høns og Kyllinger, en And, en Gaas og 5 Duer.

Heraf blev godkendt til Menneskeføde 5 Høns og Kyllinger og en Gaas. Erklærede utjenlige til Menneskeføde blev 34 Høns og Kyllinger, en And og 5 Duer.

Kassationsaarsagerne var: 18 Høns og Kyllinger Tuberkulose, en Høne Peritonitis, 2 Høns Leukæmi og 13 Høns og Kyllinger, en And og 5 Duer Fordærvelse.

Fisk indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1936 i 12 Tilfælde indleveret Fisk til Undersøgelse nemlig: 100 kg røget Hornfisk, 2 Tilfælde røget Aal, 2 stegte Aal, en Portion Aal i Gelé, 2 Tilfælde røgede Sild, 2 Tilfælde kogt Hellefisk, 1 Tilfælde Rødspættefileter, 1 Tilfælde Klipfisk og i 1 Tilfælde Torsk.

Godkendelse til Menneskeføde fandt Sted i 5 Tilfælde, i de øvrige Tilfælde kasseredes Varerne, og Aarsagen til Kassationen var Fordærvelse.

Vildt indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1936 i to Tilfælde indleveret Vildt til Undersøgelse, nemlig i et Tilfælde et Krondyr og i et andet Tilfælde 40 Agerhøns, 3 Skovduer, 3 Krikænder, 2 Viber og 1 Brokfugl. I alle Tilfælde foretoges Kassation paa Grund af Fordærvelse.

Smør og Æg indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1936 undersøgt Smør i 3 Tilfælde. Heraf paavistes Tilblanding af Margarine i et Tilfælde, i de to andre Tilfælde fandtes intet abnormt. Der indleveredes i 1936 i et Tilfælde en Del Æg til Undersøgelse, herved fandtes alle Ægene at være raadne.

Undersøgelse af Konserver.

Der er i 1936 undersøgt 7 Tilfælde Fiskekonserver: »Sølaks«, i flere Tilfælde fandtes Varen fordærvet, og i andre Tilfælde paavistes for stort Indhold af Salicylsyre og Benzoesyre.

Endvidere indleveredes i to Tilfælde Gaffelbitar og i to Tilfælde Sardiner til Undersøgelse, og i alle Tilfælde kasseredes Varen paa Grund af Fordærvelse.

*Laboratoriets Undersøgelse af Kød og Kødvarer.**Undersøgelser af Konserver.*

Der er i 1936 undersøgt ialt 39 Prøver af Fiskekonserver.

Af 22 indbragte Prøver Lakseerstatning (»Sølaks«) var 20 mere eller mindre fordærvede.

Af 6 Daaser Gaffelbitar var 4 fordærvede. Yderligere fandtes 11 Prøver af forskellig Fiskekonserver at være fordærvede.

Undersøgelser af forskellige Madvarer.

3 Stykker Sylte indeholdt gennemsnitlig ca. 20 Millioner Kim pr. Gram.

I Sværen paa en Flæskesteg paavistes Borsyre i en Mængde af 0,16 %.

I andre 19 Tilfælde kunde ikke paavises ulovlige Konserveringsstoffer.

3 selvdøde Torsk blev undersøgt for Torvedirektoratet. Dødsårsagen hos den ene var en Fiskekrog i Leveren med paafølgende Ruptur og Infektion; de to andre Torsk var formentlig døde af Iltmangel.

1 Prøve »Mælkeblending« undersøgtes med negativt Resultat for Baktæriehold.

Undersøgelse for Tilsætning af ikke-tilladte Konserveringsstoffer.

I 1936 er til Laboratoriet indleveret 566 Prøver af Kødvarer (Pølser, Fars, Kødstykker etc.) til speciel Undersøgelse for Indhold af ulovlige Konserveringsstoffer.

I 19 Prøver paavistes Tilsætning af Natriumsulfit og i 1 Prøve Tilsætning af Borsyre; der er saaledes i 3,53 % af de indkøbte Prøver konstateret ulovlige Konserveringsstoffer (8,44 % i 1935).

Undersøgelser for Melindhold.

20 Prøver af Kødvarer (Fars, Pølser) er i 1936 undersøgt for Indhold af Mel.

Under 5 % Mel paavistes i 5 Prøver.

5—10 - - - - - 8 -

over 10 - - - - - 7 -

Bakteriologiske og histologiske Undersøgelser m. m. foretaget for Københavns Torve- og Slagtehallen.

I Tiden fra 1. Januar 1936 til 1. Januar 1937 er for Torve- og Slagtehallerne undersøgt Prøver fra ialt 293 Slagtedyr, nemlig:

fra 106 Okser, 38 Kalve, 83 Svin, 61 Heste og 5 Faar.

Undersøgelserne har dels været af kødbakteriologisk Art (267 Tilfælde), dels af histologisk-mikroskopisk Art, (19 Tilfælde), dels Undersøgelser for abnorm Lugt (7 Tilfælde). Yderligere er foretaget en Række Brintjonkoncentration-Bestemmelser i forskellige Slagtedyrs Muskulatur.

Fra Københavns Fjerkræhal blev indbragt 2 Høns, 1 Gaas og 1 And til nærmere Undersøgelse.

Endelig har Laboratoriet undersøgt 96 Mælkeprøver fra de paa Kvægtorvet opstaldede Køer.

Oversigt over Resultaterne af kødbakteriologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne i denne Henseende omfatter Prøver fra 267 Tilfælde, nemlig fra 92 Okser, 36 Kalve, 76 Svin, 59 Heste og 5 Faar.

Heraf blev erklæret som utjenlig til Menneskeføde:

1 So paa Grund af Infektion med Streptokokker og Colibakterier

2 Søer - - - - - Colibakterier.

1 Polt - - - - - Pasteurellabakterier.

2 Heste - - - - - Streptokokker.

6 Kroppe var saaledes inficeret, medens Prøverne fra 261 Kroppe viste sig at være sterile.

Oversigt over Resultaterne af de histologiske Undersøgelser.

I denne Henseende er undersøgt Prøver fra 19 Slagtedyr, nemlig fra: 11 Køer, 1 Kalv, 4 Svin, 1 Faar og 2 Heste. Hertil kommer Undersøgelser af Prøver fra 2 Høns og 1 And.

I Lymfekirtlerne fra 1 Okse paavistes ældre »Processer« af formentlig, parasitær Oprindelse.

Lymfekirtlerne fra 1 Okse undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I Nyren fra 1 Okse paavistes Miliærtuberkulose.

I Nyren fra 1 Okse paavistes forkalkede »Processer«, der ikke kunde bestemmes nærmere.

I Yverne fra 2 Køer paavistes Streptokokinfektion.

I Lungerne fra 1 Okse paavistes ældre Knuder af parasitær Oprindelse.

I Hoftegrenskirtlerne fra 1 Okse paavistes Tuberkulose.

I Knæled og Ledkapsel fra 1 Okse paavistes Tuberkulose.

I Ryghvirvler fra 1 Okse paavistes en ikke-specifik Suppuration.

Nogle Belægninger paa Diafragma fra 1 Okse undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I Nyren fra 1 Kalv paavistes Nephritis purulenta disseminata (Kitt).

I Lungerne fra 1 Svin paavistes ældre, forkalkede Knuder af formentlig parasitær Oprindelse.

I Ribben fra 1 So paavistes en ikke-specifik Suppuration.

1 Torntap fra 1 So undersøgtes for Tuberkulose med negativt Resultat.

I Nyren fra 1 So paavistes en delvis afsluttet, purulent og dissemineret Nefritis.

I Tarmen fra 1 Hest paavistes Fibro-Sarkom.

I Nyren fra 1 Hest paavistes ældre, forkalkede Processer formentlig af parasitær Oprindelse.

I Milten fra et Faar paavistes begyndende Lymfomdannelse.

I Organerne fra 1 Høne paavistes Tuberkulose og Leukæmi.

I Organerne fra 1 Høne paavistes miliær og supermiliær Tuberkulose.

I Organerne fra 1 And paavistes ældre »Processer« af formentlig parasitær Oprindelse.

Undersøgelser for abnorm Lugt.

Sideløbende med de almindelige, kødbakteriologiske Undersøgelser er i en Række Tilfælde foretaget supplerende Stege- og Køgeprøver — specielt i Tilfælde, hvor de kontrollerende Dyr lægers Diagnoser har været Nyrelidelser, Mave-Tarm-lidelser, Leverlidelser, »Feber« og afvigende Udseende af Kroppen.

I 7 Tilfælde blev Kroppe fra Slagtedyr (6 Svin og 1 Kalv) erklæret for utjenlige til Menneskeføde alene paa Grund af abnorm Lugt — for Svinenes Vedkommende Urinlugt og for Kalvens Vedkommende Aceton-Lugt. Yderligere blev 1 Gaas kasseret paa Grund af Tranlugt.

Brintjonmaalinger i Kød.

Sideløbende med de kødbakteriologiske Undersøgelser er i 23 Tilfælde foretaget Bestemmelser af Brintjonkoncentrationen i Muskulaturen fra Slagtedyr. Desuden er der i en Række Tilfælde af Dyr læge O. Winther i Samarbejde med Dyr læge S. Hjortlund foretaget orienterende Brintjonmaalinger i Kød fra dels syge og kasserede Kroppe dels fra normale, efter en af O. Winther indført Metode.

I 5 Tilfælde blev Kroppe (alle Svin) kasseret alene paa Grundlag af Brintjonmaalingerne.

Undersøgelser af Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet.

96 Mælkeprøver er undersøgt for Opvarmningsforhold, Vægtfylde og Fedtindhold. Resultaterne er i hvert enkelt Tilfælde tilsendt Overdyrlægen ved Københavns Torve- og Slagtehallen.

C.

Angaaende Kød kroppe, der er bleven afvist paa den herværende Kød kontrolstation for indført Kød.

Paa Kontrolstationen i Kommunens Flæskehal er der i 1936 i 78 Tilfælde foretaget Afvisning af hele eller Dele af Kød kroppe, som i Henhold til Loven om indenrigs Kød kontrol ikke var indførselsberettigede i Kommunen.

Det drejede sig i 18 Tilfælde om Oksekød, i 16 Tilfælde om Kalvekød, i 42 Tilfælde om Svinekød, i 1 Tilfælde om Hestekød og i 1 Tilfælde om Faarekød.

Det afviste Kød er ved Politiets Foranstaltning tilbagesendt Indsenderen.

D.*Angaaende Indretning og Forandring m. a. vedrørende Stalde.*

Der er i 1936 behandlet 8 Sager vedrørende Indretning og Forandring af Hestestalde og Gødningsgruber.

Sundhedskommissionens Laboratorium.

I Aaret 1936 har der til Undersøgelse i Sundhedskommissionens Laboratorium været indsendt 1537 Prøver, om hvis Resultat der er afgivet Beretning i 304 Skrivelser.

Der har været foretaget:

Kemiske Undersøgelser	i	671	Prøver
Mikroskopiske Undersøgelser	i	175	—
Bakteriologiske Undersøgelser	i	888	—

De undersøgte Stoffer har været:

A. Vand (926 Prøver).

a. Vandværksvand	296	Prøver
b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde	32	—
c. Saltvand	598	—

*a. Vandværksvand.***I. Kemiske og mikroskopiske Undersøgelser:**

Fra Trykledningen i Byen	12	Prøver
— Filterpladsen	12	—
— Thorsbro	5	—
— Lavring Kildeplads	6	—
— Søndersø	2	—
— Nybølle	2	—
— Marbjerg	2	—
— Taastrup Valby	2	—
— Ishøj	2	—
— forskellige Kilder og Søer	13	—

II. Bakteriologiske Undersøgelser:

Fra Thorsbro	20	Prøver
— Nybølle	18	—
— Islevbro	15	—
— Marbjerg	13	—
— Tinghøj	12	—
— Taastrup Valby	11	—
— Borups Alle	11	—
— Axeltorv	10	—
— Søndersø	9	—

Kolonier	Filterpladsen		Egebjergene		Killedal		Bogøgaard	
	talt		talt		talt		talt	
	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	2	2	7	7	7	6	6	6
10—20.....	2	»	»	»	»	»	»	»
20—50.....	2	2	»	»	»	1	»	»
50—100.....	»	2	»	»	»	»	»	»
100 og derover.....	2	2	»	»	»	»	»	»

Kolonier	Lavring Kpl.		Solhøj Huse		Bjellekær		Husledningerne i Byen	
	talt		talt		talt		talt	
	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	6	6	5	5	5	5	33	7
10—20.....	»	»	»	»	»	»	37	21
20—50.....	»	»	»	»	»	»	»	12
50—100.....	»	»	»	»	»	»	»	»
100 og derover.....	»	»	»	»	»	»	»	»

I 47 af de ovennævnte Vandprøver er der endvidere foretaget Bestemmelser af Colititer.

b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde.

I 32 Prøver blev bestemt Indhold af Ammoniak, Nitrit og Nitrat. Prøverne undersøgte endvidere for Colibakterier.

c. Saltvand (Strandvand).

I 598 Prøver blev bestemt Colititer.

Colititer:	I Antal Prøver:
0,0001 cm ³	4
0,001 —	21
0,01 —	131
0,1 —	138
1,0 —	196
10,0 —	67
over 10,0 —	41

B. Fødemidler (260 Prøver).

5 Prøver Allehaande. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

Tørstof.....	fra 91,9—92,8 %
Aske	fra 4,4— 6,0 %
I Saltsyre uopløselig Aske.....	fra under 0,1— 0,5 %

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes, at alle Prøverne var rene og i god Opbevaringstilstand.

1 Prøve »Appelsinlimonetter« indeholdt Karbonat, Vinsyre eller Citronsyre, Sukker, lidt gul Farve og Appelsinolie.

1 Prøve Brød, der var betegnet som fordærvet, blev undersøgt, men hverken efter det ved den mikroskopiske Undersøgelse fundne eller efter de ydre Forhold har Brødet vist Tegn paa Fordærvelighed.

10 Prøver *Chocolade*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	3,8 %	0,2 %
Askebestanddele	1,9 %	1,0 %
Fedt	38,8 %	26,2 %
Sukker	55,9 %	41,9 %

Det ekstraherede Fedt af alle Prøverne udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

Ved mikroskopisk Undersøgelse skønnedes Indholdet af Kakaofrøskaldele ikke i nogen af Prøverne at udgøre over 4 % af den anvendte Kakaomasse.

11 Prøver *Eddike*. Indholdet af Eddikesyre varierede fra 46—52 g/l. Alle Prøverne gav Reaktion for Indhold af Gæringseddike. Der paavistes hverken fri Mineralsyre, Kobber, Bly eller Zink i nogen af Prøverne.

3 Prøver *Figner*. I alle 3 Prøver fandtes en Del Mider og i Afskrab fra Overfladerne en Mængde gærlignende Mikroorganismer.

1 Prøve *Flormelis*. Prøven var en Blanding af 1 Del Natriumbenzoat og ca. 2 Dele Sukker.

10 Prøver *Frugt (tørret)*. I 6 Prøver paavistes Svovlsyrling. Ved Mængdebestemmelse fandtes fra 0,45—1,08 g/kg.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

2 Prøver *Frugtfarvepulver*. Den ene Prøve forholdt sig som en Ponceau, den anden som et Auraminfarvestof.

10 Prøver *Frugtkonserves*. Der paavistes hverken Svovlsyrling, Benzoesyre, Salicylsyre eller Sakkarin i nogen af Prøverne.

10 Prøver *Gemysekonserves*. I 2 Prøver paavistes Kobber, men Kobberindholdet var i begge Prøver under 0,05 g/kg.

Der paavistes ikke Konserveringsstoffer i nogen af Prøverne.

1 Prøve *Grisetæer*. Den sorte Farve, der navnlig var fremtrædende ved Seneskeden, skyldtes en Belægning med Svovljern.

11 Prøver *Honning*. 2 Prøver forholdt sig som Blandinger af ophedet Bihonning og kunstigt tilvirket Invertsukker (Kunsthonning).

De øvrige 9 Prøver forholdt sig som ren Bihonning.

5 Prøver *Ingefær*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

Vand	fra 8,3—9,1 %
Aske	fra 4,3—8,0 %
I Saltsyre uopløst Aske	fra 0,5—0,8 %

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes, at alle Prøverne var rene og i god Opbevaringstilstand.

15 Prøver *Kaffe*. I 10 Prøver brændt og malet Kaffe fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Ekstrakt	27,9 %	23,1 %
Askebestanddele	4,5 %	3,9 %
Vand	6,0 %	4,0 %

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

2 som brændt, malet Kaffe betegnede Prøver bestod af Kaffetilsætning (Cikorie, Roer, Korn) iblandet lidt Kaffe.

Af 2 Prøver umalet Kaffe bestod den ene af misfarvede, uregelmæssige eller knækkede Bønner, den anden af knækkede og smaa Bønner samt lidt Frugtskal.

1 *Prøve Kage*. Prøven indeholdt en Del grønne Pletter, som ved mikroskopisk Undersøgelse viste sig at bestaa af Skimmel.

10 *Prøver Kakaopulver*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Fedt	24,1 %	12,4 %
Askebestanddele	8,7 —	4,8 —
Vand	7,1 —	3,8 —
Alkalinitet svarende til tilsat Potaske ..	3,7 —	0 —

Det af Prøverne ekstraherede Fedt udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

Ved mikroskopisk Undersøgelse paavistes af organiserede Bestanddele kun saadanne, som hidrører fra Kakaobønne.

Indholdet af Skaldele skønnedes ikke at udgøre over 4 % i nogen af Prøverne.

5 *Prøver Kanel*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	11,1 %	10,4 %
Aske	4,9 —	3,1 —
I Saltsyre uopl. Aske	0,8 —	0,4 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes, at alle Prøverne var rene og i god Opbevaringstilstand.

5 *Prøver Kardemomme*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	10,4 %	8,3 %
Aske	10,1 —	4,9 —
I Saltsyre uopløselig Aske	1,4 —	0,8 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve »Kartoffelpletter«* blev undersøgt for giftige Metaller. Der paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller i Prøven.

11 *Prøver Konfekt*. I 7 Prøver paavistes kunstige Farvestoffer, heraf:

Rhodamin i 2 Prøver.
Syrefuksin - 2 —
Auramin - 1 —

I 2 Prøver var Farvestoffet tilstede i for ringe Mængde til at det kunde identificeres.

12 *Prøver Madvarer* (Sødsuppe, Kød, Gryn, Sukker, Kulør, Mel og Krydderier). Der paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller i nogen af Prøverne.

1 *Prøve Melis*. Prøvens blaa Farve i vandig Opløsning skyldtes et Indhold af Ultramarin.

31 *Prøver Mineralvand*. I 20 Prøver blev der foretaget Kimtælling og Undersøgelser for Colibakterier.

Kimtallene varierede fra 0—600 pr. cm³.

Der paavistes ikke Colibakterier i 10 cm³ af nogen af Prøverne.

I 5 Prøver Tonic Water paavistes Kinin.

I 2 Prøver Coca-Cola paavistes Koffein.

I 2 Prøver Appelsinvand fandtes Dele af Insekter.

14 Prøver Peber (13 Prøver sort og 1 Prøve hvid). Ved kemisk Undersøgelse af sort Peber fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Askebestanddele	11,5 %	4,4 %
I Saltsyre uopløselig Aske.....	6,6 —	0,2 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes ikke fremmede organiserede Bestanddele i nogen af Prøverne.

1 Prøve Pandekagepulver. Prøven indeholdt Hvedemel, Tøræg (muligt lidt Tørmælk), Aromastof og Tjærefarvestof. Ved Mængdebestemmelse fandtes:

Kvælstofholdige Stoffer ($N \times 6,25$).....	13,5 %
Fedt.....	5,1 —
Askebestanddele.....	2,0 —
Vand.....	9,9 —

1 Prøve Pærer i tilloddet Blikdaase. Baade Pærer og Saft blev undersøgt for Metalpaavirkning. Der paavistes hverken Metallugt, Metalsmag eller tunge Metaller.

1 Prøve Rejekonserver. Der paavistes hverken kunstige Sødestoffer eller Konserveringsmidler som Borsyre, Benzoesyre, Salicylsyre, Heksametylentetramin, Svovlsyrning og Fluor.

10 Prøver Sennep.

	I tør Sennep	I udrørt Sennep
Vandindholdet varierede fra	3,2—5,3 %	60,1—72,9 %
Askebestanddele —	4,4—6,0 —	3,4—5,2 —
I Saltsyre uopløselig Aske	0,4—0,7 —	0,7—0,9 —

2 Prøver indeholdt lidt Curcuma. De øvrige Prøver var ren Sennep.

14 Prøver Spiseolie. Alle Prøverne forholdt sig som Jordnøolie. 2 Prøver gav svag Reaktion for Sesamolie.

2 Prøver Sukker blev undersøgt for Indhold af Arsen og giftige Metaller med negativt Resultat.

10 Prøver Sukkervarer. I 7 Prøver paavistes Ponceaufarvestof. I 4 Prøver paavistes Rhodaminfarvestof.

1 Prøve Sukkervareaffald. Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes, at Prøven bestod af større og mindre Brudstykker af forskellige Sukkervarer og Vaffer.

12 Prøver Sølaks (i Daaser). I 9 Prøver paavistes Salicylsyre. I 3 Prøver paavistes Benzoesyre. I 2 Prøver tillige Heksametylentetramin. Ved Undersøgelse viste det sig, at næsten al Salicylsyren og Benzoesyren fandtes i selve Fisken.

10 Prøver The.

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	6,6 %	4,5 %
Askebestanddele.....	5,5 —	4,8 —
Vandopløselig Aske.....	3,8 —	2,1 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve Tonic Essens*. Prøven var en aromatiseret, farvet Opløsning af Kininhydroklorid i fortyndet Vinaand.

10 *Prøver Æbler og Pærer*. I 1 Prøve paavistes Bly og Arsen. I 1 Prøve paavistes Arsen. I de øvrige Prøver paavistes hverken Bly eller Arsen.

C. *Brugsgenstande (25 Prøver)*.

4 *Prøver Haarfarve*. Blev undersøgt for Indhold af Stoffer, som er forbudt ifølge Kosmetikanordningen. I 2 af Prøverne paavistes Parafenyldiamin.

1 *Prøve Haarfarvebeize*. Prøven bestod af en Brintoverilteopløsning.

10 *Prøver Julelys*. Der paavistes ikke Arsen i 2,5 g af nogen af Prøverne.

3 *Prøver Konserverings salt*. Prøverne bestod hovedsagelig af Natriumbenzoat, Fosfat og Klorid.

1 *Konservesdaase*. Fortinningen blev undersøgt for Bly. Der paavistes ikke Bly i Tinet fra 160 cm² Overflade.

2 *Prøver »Neolit«* forholdt sig som Blandinger af Tetraklorætan, Tetra-
klorkulstof og Petroleumsdestillat.

1 *Prøve Strøpulver*. Prøven bestod af en Blanding af Natriumkarbonat, Bikarbonat, lidt Kalk, rød Farve og Aromastof.

3 *Prøver Tabletter*. I 1 Prøve paavistes en Barbitursyreforbindelse. I 1 Prøve paavistes Chinosol. 1 Prøve, der blev undersøgt for Indhold af Chinosol, gav ikke Reaktion herfor.

Foruden ovennævnte Prøver, har Laboratoriet fra forskellige kommunale Institutioner modtaget 326 Prøver til Undersøgelse, nemlig:

Fra Belysningsvæsenet: 4 Prøver Sæbe.

Fra Bispebjerg Hospital: 13 Prøver Mælk, 10 Prøver Fløde.

Fra Boserup Sanatorium: 2 Prøver Pølse.

Fra »De gamles By«: 4 Prøver Margarine, 1 Prøve Sæbe.

Fra Direktoratet for Københavns Hospitalsvæsen: 2 Prøver Saft, 1 Prøve Margarine, 3 Prøver Sæbe.

Fra Folkekøkkenerne: 2 Prøver Kakaopulver, 3 Prøver Margarine, 2 Prøver Sæbe.

Fra Kommunehospitalet: 33 Prøver Mælk, 22 Prøver Fløde, 1 Prøve Honning, 3 Prøver Sæbe.

Fra Københavns almindelige Hospital: 3 Prøver Margarine.

Fra Raadhusforvalterens Kontor: 2 Prøver Fløde.

Fra Rudolph Berghs Hospital: 1 Prøve Vand.

Fra Sct. Hans Hospital: 66 Prøver Mælk, 18 Prøver Fløde, 24 Prøver Hvidtøl, 5 Prøver Sæbe.

Fra Sundby Hospital: 1 Prøve Sæbe.

Fra Øresundshospitalet: 87 Prøver Mælk, 12 Prøver Fløde, 1 Prøve Ozonblok.

Beretning for Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse for Tiden 1. August til 31. December 1935.

(Meddelt af Overlæge, Dr. med. Knud Winge).

Tuberkulosestationsarbejdet i København blev paabegyndt i Aaret 1907, da *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* oprettede den første Tuberkulosestation i Laksegade. I 1913 aabnede den næste i Sct. Hansgade, men begge disse Stationer blev i 1926 flyttet til Lokalerne i Lønporten 2.

Endelig 1930 aabnede Tuberkulosestationen paa Enghavevej; dens Distrikt omfattede Vesterbro, Vigerslev og Vanløse, medens Resten af Byen var delt mellem de to Stationer i Lønporten, saaledes at det ene Distrikt omfattede Byen, Christianshavn og Sundby, det andet Østerbro, Nørrebro og Bispebjerg.

Efter Forhandlinger mellem Københavns Kommune og Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse enedes man om, at Københavns Kommune skulde overtage Tuberkulosestationsarbejdet i selve København (Frederiksberg undtagen), og den 1. April 1935 overtog Københavns Kommune Driften af de tre nævnte Tuberkulosestationer, hvor man fortsatte Arbejdet indtil den 17. Juli, da Stationerne paa Grund af Flytning maatte lukkes.

Til Afløsning af de tre Tuberkulosestationer byggedes i Ingerslevsgade *Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse*. Den blev aabnet for Drift den 1. August 1935.

Ved saaledes at bygge een stor Station indledede man hermed et nyt Princip: Centralisationen af det forebyggende Tuberkulosestationsarbejde. Som Led i Centralisationstanken henlagdes Ekspektoratundersøgelserne for hele Byen til Centraltuberkulosestationens Laboratorium, og efter Overenskomst med Hospitalsdirektoratet blev Visitationen af Patienter med Lungetuberkulose overdraget Centraltuberkulosestationen fra 1. August 1935.

I de efterfølgende Tabeller er der kun taget Hensyn til den Periode, hvor Arbejdet er foregaaet paa Centralstationen: 1. August til 31. December 1935, og i dette Tidsrum blev der ialt henvist 3012 Personer, der ikke tidligere havde været undersøgt paa Tuberkulosestationen, 1324 Mænd og 1688 Kvinder.

Tabel I.

		Aldersfordeling:			
		Mænd	Kvinder	Ialt	
Henvist af Sygekasselæger	2210 (73,8 %)				
— » andre Læger	42				
— » Skolelæger	22				
— » andre Tuberkulosest.	14 (5,8 %)				
— » Hospit. og Sanatorier	51				
— » Poliklinikker	31				
Indkaldt » Centralstationen	642 (21,8 %)				
Ialt	3012				
Af de 3012 viste:					
2192 (72,8 %) positiv Mantoux-Reaktion					
570 (18,9 %) negativ Mantoux-Reaktion					
og hos 250 (8,3 %) blev Reaktionen ikke aflæst					
		0—6 Aar	198	157	355
		7—14 —	267	274	561
		15—19 —	123	168	291
		20—24 —	172	317	489
		25—34 —	289	415	704
		35—44 —	138	218	356
		45—54 —	84	89	173
		55—64 —	29	45	74
		61—74 —	2	4	6
		75 Aar og derover	2	1	3
		Ialt	1324	1688	3012

Tabel I viser med al ønskelig Tydelighed, hvilken Tilslutning Centralstationen straks i Starten fik fra Sygekasselægerne, idet disse har henvist næsten tre Fjerdedele af samtlige nyhenviste Personer.

Tabel IV.

	Tub. pulm. ialt	++	+	-
0—6 Aar	7	0	0	3
7—14 —	5	0	0	4
15—19 —	14	10	0	2
20—24 —	28	20	1	5
25—34 —	46	37	0	2
35—44 —	19	15	0	3
45—54 —	8	7	0	1
55—64 —	6	4	0	1
65 Aar og derover....	1	1	0	0
Ialt	134	94	1	21

Tabel V.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				Caverner fandtes hos:	Af de cavernøse Tilfælde havde:			
				++	+	-	÷ TB.		++	+	-	÷ TB.
R ¹	17	22	39	14	0	10	15	9	8	0	1	0
R ²	15	26	41	31	0	8	2	21	18	0	3	0
R ³	14	18	32	27	1	3	1	18	16	0	1	1
R ⁴	18	4	22	22	0	0	0	14	14	0	0	0
Ialt	64	70	134	94	1	21	18	62	56	0	5	1

Tabel VI.

	Antal	+ TB. i Ventrikel- skyllevandet
Infiltratio pulm.....	1	0
Tub. miliaris.....	1	1
Tub. gl. bronch. et perihilaris.....	10	2
Pleuritis exsudativa.....	13	1
Erythema nodosum.....	6	2

Résumé:

Hos 165 (5,5 %) af 3012 nyhenviste Personer fandtes en tuberkuløs Sygdom, 134 (4,4 %) havde Tub. pulm.

94 (70,1 %) af 134 Tilfælde af Tub. pulm. havde + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, 1 havde + TB. i Ekspektoratet ved Dyrkning og 21 + TB. i Ventrikel-skylllevandet, d. v. s. TB. blev fundet ved første Undersøgelse hos ialt 116 af 134 (86,5 %), 62 Patienter (46,2 %) havde Caverner, og 56 af disse (90,3 %) havde + TB. i Ekspektoratet, 5 i Ventrikel-skylllevandet.

Blandt de 3012 nyhenviste Personer fandtes desuden 53 Tilfælde af Tub. pulm., hvor Diagnosen var stillet kortere eller længere Tid før Undersøgelsen paa Centralstationen.

Observation for Tub. pulm.: 60.

Inaktiv Tub. pulm.:

Tub. pulm. antea, Pn-th. sequelae.....	7
Tub. pulm. vetus.....	25
Primærkompleks.....	130
Pleuritis sequelae.....	38

Hilusforandringer:

a. Store Hili.....	87
b. Forkalkede Gll.	75

Andre Lungesygdomme:

Bronchitis	19
Bronchiectasia	2
Pneumonia	17
Empyema pleurae seqv.	2
Pneumoth. spont.	2
Silicosis	1
Tumor pulm.	4
Tumor mediastini	1
Boecks Sarcoid	1
Haglskud i Lungen	1

Andre Diagnoser:

Morbus cordis (c. stasis)	19
Relaxatio diaphragm.	1
Diverticul. oesophagi	1

Foruden ovennævnte Sygdomstilfælde blev der i Tiden 1. August til 31. December 1935 konstateret *31 Tilfælde af tuberkuløs Sygdom hos Personer*, der var taget under Kontrol af Tuberkulosestation før 1. August.

Institutionsundersøgelser.

Paa Grund af den hurtige Stigning af Arbejdet i de første Maaneder var det ikke muligt at gennemføre saadanne Undersøgelser i stor Udstrækning. I de fleste af Tilfældene var Undersøgelsen foranlediget ved, at man i den paagældende Skole, Firma o. s. v. havde fundet et Tilfælde af Tub. pulm. I enkelte Tilfælde er Undersøgelserne gennemført som en almindelig Rækkeundersøgelse, uden at der i Forvejen forelaa Meddelelse om smittefarlige Tilfælde.

Antal undersøgte Personer..	467	Røntgengennemlysning.....	298
Mantoux-Reaktion	360	Røntgenfotografering.....	39

Man har arbejdet efter det Princip, at alle, der reagerede positivt ved Mantoux' Tuberkulinprøve, er blevet gennemlyste, og saafremt der ved Røntgengennemlysningen var noget som helst mistænkeligt, blev der foretaget Røntgenfotografering.

*Sociale Forholdsregler.**Tabel VII.*

Antal Hjem under Kontrol.....	1739
deraf smittefarlige	1492
Antal Hjemmesøg (1. April til 31. December 1935).....	10175
Antal Desinfektioner (1. April til 31. December 1935)	404
Spytdesinfektionsmiddel (Sapoformol) uddelt til.....	80 Personer
Vask af smittefarligt Tøj for.....	331 —
Udlaan af Senge, Sengelinned, Tæpper m. m. til ...	101 —
Udlaan af Vaskeposer til.....	126 —

Tabel VIII.

Tilraadet Behandling og Kur. (1. April til 31. December 1935).

Tuberkulosehospital	224
Sanatorium	59
Kystsantorier	55
Kysthospital	3
Kalvebod Bastion	22
Julemærkehjem	41
Feriekolonier	28

Tabel IX.

Sociale Indstillinger og anbefalinger.

Stadens faste Ejendomme	20
Meldte Boliger til Boligtilsynet.....	17
Anbefaling til Socialkontor og Folkeforsikringskontor:	
a. Beklædning, Senge, Sengelinned	82
b. Ekstraforplejning	77

Anbefaling til private Institutioner: Ialt 212. (Herunder: Foreningen Boserup Minde, Ole Olsens Legat, Egmont H. Petersens Legat, Købmand Wulff's Legat, Trængendes Landophold m. fl.).

Fra *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* har Centralstationen 1935 modtaget 133 Legatportioner, der pr. Checks er udbetalt til trængende Patienter af Centralstationens Distriktssygeplejersker. For det meget store Beløb, der har været til uvurderlig Støtte for Centralstationens Arbejde, bringer man *Nationalforeningen* sin bedste Tak.

Yderligere har *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* afholdt Udgifterne for 12 Børn, der har været udstationerede paa Grund af Smittefare i Hjemmet.

Allerede faa Maaneder efter Centralstationens Aabning har *Kredsforeningen for København* paataget sig at yde Hjælp til bedre Bolig, særlig med Henblik paa Isolation, og der er i de forløbne Maaneder ydet Hjælp til 12 Familier med 57 Familiemedlemmer; denne Hjælpeaktion viser en stadig Stigning og vil sikkert faa stor Betydning for Centralstationens fortsatte Arbejde.

Centralstationen paaskønner i allerhøjeste Grad det Initiativ, der er udvist i denne Sag af Bestyrelsen for *Nationalforeningens Københavnskreds*.

Beretning fra Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse for Aaret 1936.

(Meddelt af Overlæge, Dr. med. *Knud Winge*).

Stationens Omraade omfatter selve Københavns Kommune med 674,700 Indbyggere. Byen er inddelt i 4 Distrikter: 1. Distrikt omfatter: indre By, Christianshavn, Sundby; 2. Distrikt: Østerbro, indre- og ydre Nørrebro; 3. Distrikt: Bispebjerg, Brønshøj, Husum, Vanløse og Grøndalsvænge; 4. Distrikt: Vesterbro, Vigerslev, Valby og Frederiksholm.

For hele Aaret 1936 gælder det, at Centralstationens Arbejde er steget voldsomt i Forhold til de sidste 5 Maaneder af 1935, idet ingen Maaned har haft under 3800 Konsultationer. De travleste Maaneder har været Januar, Februar, Marts, Oktober og November; det største Antal Konsultationer i een Maaned var 5970 (November) og det største Antal nyhenviste Personer i een Maaned 964 (Marts).

Efter de Erfaringer, man har gjort i 1936, synes der ikke at være Vanskeligheder med at faa Patienterne til at møde, selv om de bor ret langt fra Stationen, det sværeste Punkt er utvivlsomt *den lange Ventetid*, og Centralstationen har derfor stadig forsøgt at afkorte Ventetiden ved forskellige praktiske Indretninger og navnlig ved at forøge Antallet af Undersøgelingsgrupper. Der kan ikke være Tvivl om, at man i den kommende Tid stadig maa have sin Opmærksomhed henvendt paa dette Punkt.

Med Hensyn til de andre Led i det centraliserede Tuberkulosestationsarbejde: Ekspektoratundersøgelser, Indlæggelse af Patienter, Samarbejde med Hospitaler og Sanatorier og ikke mindst Samarbejde med Socialdirektoratet og Socialkontorerne har man i 1936 høstet mange værdifulde Erfaringer, og saavel Centralstationen som det intense Samarbejde har været absolut uundværlige, idet det havde været ganske umuligt paa nuværende Tidspunkt — uden ovennævnte Hjælp — at have saa megen Kendskab til Tuberkulosen i København, som det er lykkedes at faa.

Tuberkulosestatistik.

Centraltuberkulosestationens Kartotek omfattede pr. 31. December 1936 ialt: 3279 Personer, der er opført i *Tabel I*, hvor man tillige har delt Materialet i 2 Grupper:

1. En kendt Gruppe, hvorved forstaas Personer, over hvilke der findes Journal paa Centraltuberkulosestationen.
2. En ukendt Gruppe, for hvilken man har fyldige Oplysninger, men hvor Patienterne ikke er undersøgt paa Tuberkulosestationen.

Tabel I.

Ialt i Kartoteket: 3279.	Undersøgt paa Central- tuberkulose- stationen	Ikke unders. paa Central- tuberkulose- stationen
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi.....	1286	246
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning	23	0
Tub. pulm. med + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning	451	104
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidl. er paavist TB., men ikke i de sidste 3 Aar	251	10
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist TB. ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand, men ikke i de sidste 3 Aar	38	2
Aktiv Tub. pulm., hvor TB ikke er paavist	346	20
Pleuritis exsudativa	375	40
Erythema nodosum.....	117	4

I Aarets Løb er der paa Grund af Flytning til andre
 Kommuner udgaaet af Kartoteket..... 114 Personer
 Udgaaet af Kartoteket, idet Lungetuberkulosen maa
 anses for ophelet ..... 103 Personer

Ifølge Centralstationens Kartotek døde i 1936 340 Personer af Tub. pulm. Tuberkulosestationen havde Journaler over de 175 men ikke over de 165, d. v. s. at Centralstationen kun havde haft Kontakt med lidt over Halvdelen af de Patienter, der afgik ved Døden, men det skyldes den Omstændighed, at en stor Del af Patienterne har været under Behandling, før Centralstationen begyndte sin Virksomhed, saaledes at man ikke har faaet de nødvendige Oplysninger om deres Sygdom.

Ifølge *Stadslægens Aarsberetning* er der i Aaret 1936 anmeldt 1084 nye Tilfælde af Tub. pulm., Fordeling efter Alder og Køn se efterfølgende Tabel:

Tabel II.

	0—5	5—15	15—20	20—25	25—30	30—35	35—45	45—55	55—65	65 og derover	Ialt
Mænd	27	31	55	82	78	57	70	42	39	20	501
Kvinder	30	50	67	145	109	70	58	23	22	9	583

Nyanmeldte Tilfælde af Tub. pulm. for de sidste 6 Aar.

	Mænd	Kvinder	Ialt	pr. 10,000
1930.....	440	485	925	15,0
1931.....	481	456	937	15,0
1932.....	490	502	992	16,0
1933.....	412	415	827	13,0
1934.....	430	453	883	12,0
1935.....	462	424	886	13,0
1936.....	501	583	1084	16,1

Centraltuberkulosestationens Arbejde i Tidsrummet 1. Januar til 31. December 1936.

Til Centraltuberkulosestationen blev der i 1936 henvist ialt 9486 Personer, deraf 4135 Mænd og 5351 Kvinder. Aldersfordeling og Tuberkulinreaktioner er opført i Tabel III.

Tabel III.

	Aldersfordeling:				Mantoux' Tuberkulinreaktion:					
	Mænd	Kvinder	Ialt	pCt. af samtlige nye	M-R ikke aflæst	M-R aflæst hos	M +	pCt. af aflæste	M -	pCt. af aflæste
0—6.....	489	500	989	10,4	37	952	296	31,1	656	68,9
7—14.....	788	785	1573	16,6	38	1535	885	57,6	650	42,4
15—19.....	468	491	959	10,1	22	937	687	73,3	250	26,7
20—24.....	528	888	1416	14,0	71	1345	1089	81,0	256	19,0
25—34.....	906	1499	2405	25,4	104	2301	2077	90,3	224	9,7
35—44.....	490	701	1191	12,8	57	1134	1094	96,5	40	3,5
45—54.....	299	300	599	6,3	37	562	552	98,2	10	1,8
55—64.....	130	139	269	2,8	14	255	251	98,4	4	1,6
65—74.....	32	40	72	0,8	7	65	63	96,9	2	3,1
75 og derover.....	5	8	13	0,1	4	9	7	77,8	2	22,2
Ialt	4135	5351	9486	100,0	391	9095	7001	77,0	2094	23,0

Tabel IV.

De 9486 nye var henholdsvis henvist af:

Sygekasselæger	6923	(72,9 %)
Læger.....	537	(5,7 %)
Skolelæger	47	} (4,6 %)
Hospitaler og Sanatorier	223	
Poliklinikker	127	
Andre Tuberkulosestationer.....	39	
Indkaldt af Centralstationen	1590	(16,8 %)
Ialt.....	9486	

Lægearbejdet i 1936.

Tabel V.

		pr. 10,000
Antal nyhenviste Personer.....	9486	140,6
Antal Konsultationer	57589	855,2
Antal Mantoux' Tuberkulinreaktioner .	17311	241,7
Antal Blodsænkingsbestemmelser....	21467	318,3
Antal Røntgengennemlysninger.....	20563	303,3
Antal Røntgenfotoferinger.....	15301	226,8
Antal røntgenfotoferede Personer ..	13804	204,5
Antal Ekspektoratundersøgelser	10475	155,4
Antal Dyrkninger fra Ekspektoratet...	115	—
Antal Dyrkninger fra Ventrikelskyllev.	258	—
Antal Wasserman-Reaktioner.....	141	—

Centraltuberkulosestationens Laboratorium:

Ekspektoratundersøgelser.

Indsendt af Centraltuberkulosestationen.....	7549
Indsendt af Læger.....	2016
Indsendt fra Øresundshospitalets Ambulatorier	654
Indsendt fra Plejehjem	192
Indsendt af andre	64
Ialt.....	10475 (1935: 6874)

Ekspektorater ialt 10,475:

+ TB.	i 1282 (12,2 %)
÷ TB.	i 9193 (87,8 %)

Visitation.

I 1936 ordnede Centralstationen Indlæggelse for ialt 1269 Personer, deraf 1066 til Øresundshospitalet, 155 til Børnehospitalet paa Fuglebakken (Tuberkuloseafdelingen) og 8 til andre Hospitaler.

I samme Tidsrum blev der paa Øresundshospitalet direkte indlagt 409 Personer; deraf 85 med Hæmoptyse. Størstedelen af de indlagte Personer, der ikke havde Hæmoptyse, er indlagt fra Øresundshospitalets Ambulatorier, i alle Tilfælde har Centralstationen faaet Underretning om Indlæggelsen.

Resultatet af de foretagne Lægeundersøgelser.

Blandt de nyhenviste Personer fandtes 555 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme:

Tabel VI.

	Tub. pulm.	Infiltr. pulm.	Pleur. exs.	Tub. mil.	Tub. gl. bronch. et perihil.	Eryth. nodos.	Primær-infiltr.	Ialt
0—6.....	4	6	3	0	24	3	0	40
7—14.....	4	4	5	0	7	12	2	34
15—19.....	36	3	7	0	3	7	0	56
20—24.....	100	3	11	1	5	7	0	127
25—34.....	135	2	10	0	3	14	0	164
35—44.....	62	0	2	0	0	6	0	70
45—54.....	29	0	4	0	1	1	0	35
55—64.....	21	1	2	0	0	0	0	24
65 og derover.....	3	1	0	0	0	1	0	5
Ialt	394	20	44	1	43	51	2	555

Naar man betragter Tabel VI, er det mest iøjnefaldende *det store Antal Tilfælde af Tub. pulm., der er fundet i Aldersklasserne 15—34, idet ikke mindre end 271 af samtlige 394 Tilfælde hører til disse Aldersgrupper. Det understreger i allerhøjeste Grad det i Forvejen kendte Faktum, at Tuberkulosestationerne i ganske særlig Grad maa have Opmærksomheden henvendt paa Undersøgelsen af yngre Personer.*

I de efterfølgende Tabeller betyder:

- R¹ Forandringer paa Røntgenbilledet i indtil Halvdelen af een Lunge.
- R²   —   —   —   —   — een Lunge.
- R³   —   —   —   —   — Halvdelen af begge Lunges.
- R⁴   —   —   —   —   — mere end —   —   —

- ++ angiver + TB. i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi.
- + angiver + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning.
- + angiver + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.

Til nærmere Bedømmelse af de 394 Tilfælde af Tub. pulm. er disse opført i de efterfølgende Tabeller, saaledes at man faar Oplysning om *Bacilfund, Udbredning og Cavnedannelse.*

Tabel VII.

	Tub. pulm. ialt	++	+ +	+	÷ TB.
0—6.....	4	0	0	3	1
7—14.....	4	1	0	2	1
15—19.....	36	19	0	9	8
20—24.....	100	56	1	16	27
25—34.....	135	66	2	34	33
35—44.....	62	40	0	12	10
45—54.....	29	19	1	2	7
55—64.....	21	12	0	1	8
65 og derover.....	3	1	0	0	2
Ialt	394	214	4	79	97

Tabel VIII.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				Caverner fandtes hos	Af de cavernøse Tilfælde havde:			
				++	+	-	÷ TB.		++	+	-	÷ TB.
R ¹	69	70	139	46	2	45	46	20	16	0	2	2
R ²	34	27	61	44	1	5	11	28	24	1	0	3
R ³	73	75	148	87	1	28	32	56	52	0	2	2
R ⁴	33	13	46	37	0	1	8	26	25	0	1	0
Ialt	209	185	394	214	4	79	97	130	117	1	5	7

Tabel IX.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:			
				++	+	-	÷ TB.
Primærinfiltr.	0	2	2	0	0	2	0
Infiltratio pulm.	8	12	20	0	0	12	8
Pleuritis exsudativa	19	25	44	0	0	9	35
Tub. mil.	1	0	1	1	0	0	0
Tub. gl. bronch. et perihil.	18	25	43	1	0	28	14
Erythema nodosum	5	46	51	0	1	15	35

Résumé:

Hos 555 (5,8 %) af 9486 nyhenviste Personer fandtes tuberkuløs Sygdom, 394 (4,1 %) havde Tub. pulm.

Af de 394 Tilfælde med Tub. pulm. havde 214 (54,3 %) + TB. i Ekspektoratet, 4 havde + TB. i Ekspektoratet ved Dyrkning og 79 + TB. i Ventrikelskyllevand.

Foruden ovennævnte Sygdomstilfælde blev der af Centralstationen i 1936 konstateret 60 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme hos Personer, der i Forvejen var under Kontrol:

Tabel X.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				
				++	+	-	÷ TB.	Caverne
Tub. pulm.	20	31	51	14	0	28	9	2
Pleuritis exsudativa	1	1	2	0	0	0	2	0
Tub. gl. bronch. et perihil.	2	4	6	0	0	3	3	0
Erythema nodosum	0	1	1	0	0	0	1	0
Ialt	23	37	60	14	0	31	15	2

I Tabel XI findes de 51 Tilfælde af Tub. pulm. ordnet efter Udbredning, Bacilfund p. p.

Tabel XI.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:					
				++	+	-	÷ TB.	Cav.	+
R ¹	14	12	26	4	0	16	6	0	0
R ²	0	2	2	2	0	0	0	0	0
R ³	5	12	17	3	0	11	3	1	1
R ⁴	1	5	6	5	0	1	0	1	1
Ialt	20	31	51	14	0	28	9	2	2

Der er saaledes af Centralstationen i 1936 ialt fundet:

445 Tilfælde af Tub. pulm., deraf 228 med + TB. i Ekspektoratet, 4 med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning og 107 med + TB. ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand.

I 132 Tilfælde fandtes Caverer; 117 havde + TB. i Ekspektoratet, 1 + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning og 7 + TB. i Ventrikelskyllevand.

2 Primærinfiltrater begge med + TB. i Ventrikelskyllevand.

20 Infiltratio pulm., hvoraf 12 med + TB. i Ventrikelskyllevand.

1 Tub. mil. med + TB. i Ekspektoratet.

49 Tub. gll. bronch. et perihilaris, hvoraf 1 med + TB. i Ekspektoratet og 31 med + TB. i Ventrikelskyllevand.

46 Pleuritis exsudativa, hvoraf 9 med + TB. i Ventrikelskyllevand.

52 Erythema nodosum, hvoraf 1 med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning og 15 med + TB. i Ventrikelskyllevand.

Blandt de 9486 nyhenviste Personer var der desuden 114 Tilfælde af Tub. pulm., hos hvem Diagnosen var stillet før første Undersøgelse paa Central-tuberkulosestationen, samt 15 Tilfælde med Tub. pulm. og Pneumoth. art. (endnu under Behandling)*).

Tabel XII.

Tub. pulm. antea, op. thoracopl. seqv.	8
Obs. for Tub. pulm.	143
Inaktiv Lungetuberkulose:	
Tub. pulm. antea, Pneumoth. seqv.	19
Tub. pulm. vetus.	39
Fibrøse Strøg og Foci.	130
Primærkomplex.	562
Pleuritis seqv.	145
Hilusforandringer:	
Store, tætte Hili med Gll.skygger.	278
Forkalkede Gll. i Hili.	81
Andre Lungesygdomme:	
Bronchitis.	34
Bronchiectasia.	14
Pneumonia.	94
Pneumonia seqv.	7
Empyema pleurae seqv.	17
Absc. pulm.	1
Pneumoth. spont.	10
Silicosis.	2
Syphilis pulm.	2
Cystis pulm.	7
Tumor pulm.	6
Tumor mediastini.	2
Andre Sygdomme:	
Mb. cordis.	58
Aneurysma aortae.	3

*) I Tabel XII findes opført, hvad der yderligere blev fundet hos de 9486 Personer (hver Patient er kun anført under een Diagnose).

Ectasia aortae	4
Myocarditis	2
Relaxatio diaph.	5
Ruptura diaph.	1
Fractura costae	1
Congenit Spaltn. af Col. cervical.....	1

Institutionsundersøgelser.

Man fremhævede i Beretningen for 1935, at det hastigt voksende Arbejde i nogen Grad havde hæmmet Institutionsundersøgelserne; dette har ogsaa gjort sig gældende i 1936, men det er dog lykkedes at gennemføre Undersøgelserne i de Institutioner, hvor Stationen har haft Kendskab til Smitteforholdene.

De udførte Undersøgelser:

Antal undersøgte Personer.....	1470
Mantoux' Reaktionen	1124
Antal Røttingennemlysninger.....	892
Antal Røttingenograferinger.....	201

De ovenfor nævnte Undersøgelser er ikke medregnet i *Tabel V.*
Blandt disse 1470 Personer blev der fundet:

Mænd:

- 1 Tilfælde af Tub. pulm. med + TB. i Ekspektoratet.
- 2 Tilfælde af aktiv lukket Tub. pulm.

Kvinder:

- 2 Tilfælde af aktiv lukket Tub. pulm.
- 2 Tilfælde af Infiltratio pulm. med + TB. i Ventrikelskyllevand.
- 1 Tilfælde af Pleuritis exsudativa.

Børn:

- 3 Tilfælde af Tub. pulm., gll. bronch et perihil.
(heraf 1 med + TB. i Ventrikelskyllevand).
- 1 Tilfælde af Infiltratio pulm.

Ialt 12 Tilfælde af tuberkuløs Sygdom blandt 1470 undersøgte Personer (0,82 %); de 4 blev fundet blandt skolesøgende Børn, de 8 hos voksne Personer.

Calmettevaccination.

Centralstationen har i 1936 foretaget 24 Calmettevaccinationer, og man har næsten udelukkende vaccineret Mantoux-negative Børn fra smittefarlige Hjem.

Centralstationen har været noget tilbageholdende med sine Indikationer for Vaccination, men man vil sandsynligvis være mere aktiv i den kommende Tid.

Sociale Forholdsregler.

Tabel XIII.

Antal Hjem under Kontrol	2023
Deraf smittefarlige Hjem	2021
Antal Hjemmebesøg.....	12438

Hjemmene omfattede ved Aarets Udløb:

Mænd	2222
Kvinder	2533
Børn	1718
Personer ialt	6473

Tabel XIV.

Antal Desinfektioner	863
Sapoformol uddelt til	477 Personer (733 Liter)
Ekspektorat-Sæt uddelt til	172 —
Vask af smittefarligt Tøj for	417 —
Udlaan af Senge, Sengelinned p. p. til	148 —
Udlaan af Vaskeposer til	202 —

Tilraadet Behandling og Kur:

Tabel XV.

Tuberkulosehospital	394 Personer
Sanatorium	92 —
Kystsanatorier	83 —
Kysthospital	1 —
Tuberkuloseplejehjem	28 —
Kalvebod Bastion	14 —
Julemærkehjem	25 —
Feriekolonier	27 —

Sociale Indstillinger og anbefalinger.

Tabel XVI.

Stadens faste Ejendomme	54
Meldte Boliger til Boligtilsynet	20

Til Socialkontorer og Folkeforsikringskontoret er anbefalet til:

Beklædning, Senge, Sengelinned	87
Ekstraforplejning	220
Bevaring af Bolig m. m.	19

Anbefalinger til private Institutioner ialt: 357 (herunder Foreningen Boserup Minde, Ole Olsens Legat, Egmont H. Petersens Legat, Carl F. Petersens Fond, Købmand Wulff's Legat, Trængendes Landophold p. p.)

Fra *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* har Centralstationen modtaget 229 Legatportioner, der er udbetalt til Patienterne af Centralstationens Distriktssygeplejersker.

Centralstationen bringer *Nationalforeningen* sin bedste Tak for det meget store Beløb, der har været til stor Glæde og Støtte i Sygeplejerskernes sociale Arbejde. Desuden har *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* afholdt Udgifter for 27 Børn, som har været udstationeret. Endelig har *Nationalforeningen* i 1936 paataget sig en ny Opgave, idet man har stillet et Beløb til Raadighed, saaledes at Centralstationen nu er i Stand til at uddele Mælk til tuberkulosetruede Børn, i Særdeleshed i Tilfælde, hvor den ønskede Hjælp ikke kan skaffes ad anden Vej. Den omtalte Hjælp er givet til 172 Personer, der tilsammen har faaet Mælk i 599 Maaneder; ialt er der uddelt 11,464 Liter.

Denne Hjælpeaktion har i det forløbne Aar vist sig at være meget nyttig, og den har gavnet Patienterne meget, Centralstationen takker for Hjælpen og haaber, at denne maa blive fortsat i det kommende Aar.

Som allerede nævnt i Beretningen for 1935 begyndte *Kredsforeningen for København* at yde Hjælp til bedre Bolig særlig med Henblik paa Isolation efter nærmere Indstilling fra Centralstationen. At Kredsforeningen her har fundet en betydningsfuld Opgave, er tydelig blevet bevist i 1936, idet Anmodninger fra Centralstationen om Hjælp til bedre Bolig (Isolation) er vokset med rivende Hast. Der er ialt ydet Hjælp til 54 Familier med 216 Familiemedlemmer, og Hjælpen er ialt givet i 308 Maaneder; det drejer sig allerede nu om et meget betydeligt Beløb, og man er *Kredsforeningen for København* overordentlig taknemmelig for den store Indsats.

Endelig er der tildelt Stationen 2600 Spisebilletter, der af Distriktssygeplejerskerne er uddelt til trængende Patienter.

Københavns Kommunes Folkeregisterkontor har i det forløbne Aar ydet Centralstationen værdifuld Assistance ved i talrige Tilfælde at give Oplysning om Patienternes Adresseforandring m. m., for hvilken Hjælp Centralstationen er Folkeregistret megen Tak skyldig.

Karantænevæsen.

Ifølge Meddelelse fra Karantænelægen er der i Aaret 1936 sket Anmeldelse til Karantænestationen af 2,632 Skibe (heri indbefattet Orlogs- og Lystfartøjer, Bugserbaade og Lægttere etc.), som dels var forbigaaende, dels indgaaende, men alle anmeldelsespligtige. Ialt med en Besætning af 40,228 Personer og 23,139 Passagerer.

Af disse Skibe bordedes paa Reden af Karantæneofficerer og Lægepersonalet 2,377 Skibe.

Antallet af de i Havnen (Frihavnen, Jernhavnen, Refshaleøen samt nordre og søndre Tolbod) indkomne Skibe, der er fritagne for Anmeldelsespligt til Karantænestationen, var 6,121. En Del af disse Skibe, kommende fra oversøiske Havne, er daglig inspicerede.

Det Antal Skibe, som i Aarets Løb er inspiceret af Lægerne i Ovenstemmelse med Justitsministeriets derom givne Bekendtgørelse om Karantæneeftersyn etc. og i Henhold til Lov af 12. April 1911, var 149 paa tilsammen 417,666 N. R. T., Besætning 4,550 og Passagerer 207.

Af disse Besætninger og Passagerer er der i det forløbne Aar indbragt 42 Patienter paa Øresundshospitalets Karantæneafdeling; heraf 3 for Influenza, 3 for Syfilis, 3 for Angina, 3 for Malaria, 4 for Lungetuberkulose og 26 for forskellige medicinske og kirurgiske Sygdomme.

I Henhold til Pariserkonventionen af 1926, Art. 28, er der undersøgt 1803 Skibe; heraf er 40 fumigeret for Rotter og Deratisation Certificate udstedt; af Deratisation Exemption Certificate er udstedt 532. I 306 Skibe har der været opstillet Fælder, og der er til Statens Seruminstitut indbragt 22 Rotter, hvorimellem 4 sorte Rotter samt brune Rotter og enkelte sydamerikanske Rottearter. Alle Prøver viste negativt Fund.

7 Skibe er blevet desinficeret for smitsomme Sygdomme. Med Skibe, ankomende fra Udlandet, er indbragt 24 Lig.

METEOROLOGISKE FORHOLD

1936	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktober	Novbr.	Decbr.	Aaret
Middeltemperatur C°	2.9	0.6	2.2	4.9	10.7	16.4	17.8	16.7	13.2	7.8	5.8	4.1	8.5
Middelfugtighedsgrad i pCt....	88	89	87	79	70	65	77	79	76	80	87	87	80
Middellufttryk i mm ved Havet og 45° Br.	751.2	758.0	761.6	757.0	763.3	762.1	758.4	762.5	763.7	758.3	759.5	761.5	759.8
Nedbør, mm	56	40	22	62	25	6	127	42	13	42	41	24	500
Dage med Nedbør.....	23	12	9	13	9	3	23	11	7	15	12	13	150
» » Sne	4	9	4	2	»	»	»	»	»	»	1	1	21
» » Hagl	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	1	»	3
» » Torden.....	»	»	»	»	»	2	3	1	1	»	»	»	7
» » Storm.....	»	2	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	4
Antal Timer med Solskin	21	47	115	96	169	317	189	215	213	121	14	18	1535

Januar: Middellufttrykket meget lavt, Vejret mildt og ustadigt, Vindretningen overvejende fra Horisontens sydlige Halvdel. Middeltemperaturen blev 2,8° højere end normalt, dog var der let Nattefrost d. 14.—20. og 25.—26.; Nedbøren, væsentlig Regn, blev ca. 40 % for stor og Solskinstimernes Antal ca. 25 % for lille. Taage forekom hyppigt, især i Slutningen af Maanedens.

Februar: I Maanedens første Halvdel hyppigst Vinde mellem Nordvest og Nordøst, i sidste Halvdel vedholdende Blæst fra sydøstlige og østlige Retninger; Storm d. 16. og 20. Mildt Vejr d. 1.—4., 11.—12. og 28.—29., iøvrigt overvejende Frost; Middeltemperaturen ca. 0,5° for lav, Nedbøren — Regn fra 1.—4. og Sne Maanedens sidste Halvdel — 30 % for stor, Solskinstimernes Antal omtrent normalt.

Marts: I Maanedens to første Tidøgn hyppigst Vinde fra Horisontens nordlige Halvdel, ofte med Taage og af og til Regn og Slud, i sidste Tidøgn sydøstlige og østlige Vinde overvejende med tørt Vejr. Temperaturen var oftest over Normalen, dog jævnlige med let Nattefrost. Middeltemperaturen omtrent 1° for høj og Solskinstimernes Antal 13 % for stort, medens Nedbøren blev 35 % mindre end normalt.

April: Skiftende, dog hyppigst vestlige og nordvestlige, Vinde med ustadigt og ofte køligt Vejr. Middeltemperaturen blev ca. 0,5° for lav, Nedbøren — i Reglen Regn — ca. 65 % for stor og Solskinstimernes Antal ca. 40 % for lille.

Maj: Vinden oftest østlig og nordøstlig; Temperaturen var i de to første Tidøgn hyppigst noget over Normalen, medens Vejret i sidste Tidøgn ofte var meget køligt og ustadigt. Middeltemperaturen blev 0,2 for høj, Nedbøren 30 % og Solskinstimernes Antal 27 % for lille.

Juni: Skiftende Vinde i Reglen med tørt Vejr; Maanedens første Halvdel havde jævnlige Temperatur lidt under Normalen, medens sidste Halvdel havde meget varmt og solrigt Vejr. Middeltemperaturen blev ca. 2° for høj, Solskinstimernes Antal 35 % for stort og Nedbøren 83 % for lille.

Juli: Vinden hyppigst omkring Sydvest og Vest med regnfuldt Vejr; Temperaturen var oftest over Normalen, men særlig varme Dage forekom kun sjældent. Middeltemperaturen blev 1° for høj, Nedbøren $2\frac{1}{2}$ større end Normalen og Solskinstimernes Antal 18% for lille.

August: Overvejende vestlige og nordvestlige Vinde med Temperatur noget over Normalen. Middeltemperaturen blev 1° for høj, Nedbøren 40% for lille og Solskinstimernes Antal 15% for stort.

September: Overvejende østlige og sydøstlige Vinde; de 12 første og 5 sidste Dage i Maanedens havde gennemgaaende ret køligt, Dagene fra d. 14.—23. temmelig varmt Vejr. Middeltemperaturen blev $0,4^{\circ}$ for høj og Solskinstimernes Antal 43% for stort, medens Nedbøren 60% mindre end normalt.

Oktober: I Maanedens første Halvdel oftest Vinde fra Horisontens nordlige Halvdel med koldt og overvejende tørt Vejr, i sidste Halvdel Vinde omkring Sydvest og Vest med temmelig mildt og ustadigt Vejr; Storm d. 5. og 18., let Nattefrost d. 7., 8. og 21. Middeltemperaturen blev ca. 1° for lav og Nedbøren 7% for lille, medens Solskinstimernes Antal blev 45% større end normalt.

November: Sydlig, sydvestlig og vestlig Vinde med mildt Vejr; Nattefrost kun d. 29.; Middeltemperaturen $1,4^{\circ}$ højere end Normalen, Nedbøren omtrent normal, Solskinstimernes Antal meget lille, ca. 60% mindre end normalt.

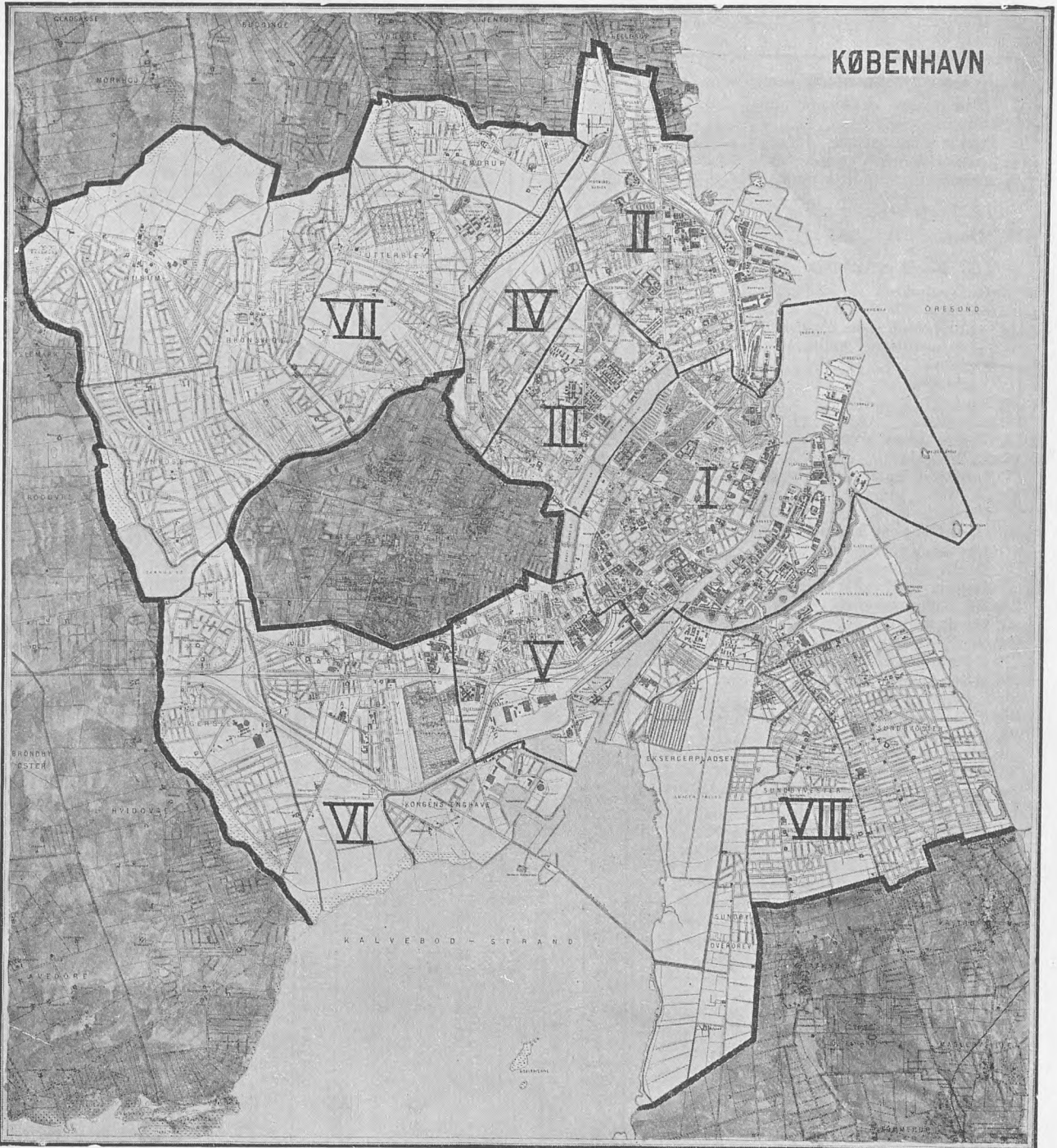
December: Sydlig, sydvestlig og vestlig Vinde med mildt Vejr; Middeltemperaturen blev $2,2^{\circ}$ højere end Normalen, Nedbøren 60% for lille og Solskinstimernes Antal omtrent normalt.

København.

Ville de Copenhague.

Kvarterernes Beliggenhed. — Situation des Quartiers.

I. Byen.	V. Vesterbro.
II. Østerbro.	VI. Valby.
III. Indre Nørrebro.	VII. Brønshøj.
IV. Ydre Nørrebro.	VIII. Sundby.

Tab. 2. Udtog af Københavns

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Ialt
1. Vitia innata & morbi neonat.	28	24	28	31	27	22	26	36	23	17	33	22	317
2. Marasmus senilis	29	38	19	19	27	33	21	11	10	14	11	15	247
3. Febris typhoid.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
4. Febris paratyphoid.	1	»	»	»	1	»	»	»	1	»	»	»	3
5. Morbilli	1	»	2	1	»	1	»	»	»	»	»	2	8
6. Scarlatina	»	3	1	1	»	1	»	»	»	»	»	»	31
7. Tussis convulsiva	3	5	6	2	»	4	1	»	1	3	3	3	43
8. Diphtheria	9	6	8	3	5	1	3	1	»	1	2	4	79
9. Influenza	3	3	3	6	»	»	2	»	»	4	1	57	76
10. Gastro-enterit. ac. infect.	2	4	8	8	14	11	9	3	4	3	4	6	76
11. Poliomyelitis ant ac.	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	1
12. Encephalitis epidemic.	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
13. Meningit. cerebro-sp. epid.	1	2	»	1	2	1	1	»	»	1	2	1	12
14. Tuberculosis pulmonum	25	30	28	23	30	33	29	22	20	35	18	23	316
15. Tuberculosis in aliis corp. partibus	4	5	2	7	8	3	2	2	3	3	5	8	52
16. Syphilis	5	2	4	2	3	2	3	»	»	1	»	»	22
17. Alii morbi infectionis	14	13	17	17	12	23	13	11	5	8	10	12	155
18. Cancer & Sarcoma	87	101	97	94	74	106	83	79	93	98	95	116	1123
19. Alii tumores	8	6	8	7	5	7	8	3	11	7	5	13	88
20. Morbi sangv., nutrit. & secret. int.	20	26	23	25	25	25	18	21	17	10	16	29	255
21. Morbi system. nerv. & org. sens. ...	65	46	54	49	72	72	45	53	47	57	60	80	700
22. Morbus cordis	120	93	96	114	128	96	104	86	81	124	113	154	1309
23. Alii morbi organ. circulat.	48	41	42	38	36	46	28	49	43	54	39	75	539
24. Bronchopneumonia	77	53	57	41	43	28	21	23	18	34	35	59	489
25. Pneumonia crouposa	20	16	15	11	15	10	9	5	7	14	13	18	153
26. Alii morbi organ. respirat.	15	8	12	12	17	14	13	6	13	17	12	27	166
27. Morbi organ. digestionis	30	38	31	46	34	35	35	30	31	30	42	36	418
28. Morbi organ. uropoet. & genital.	28	30	28	38	26	28	28	27	24	20	18	36	331
29. Septichaemia puerperalis	2	2	»	1	1	3	»	1	3	»	»	»	13
30. Alii morbi gravidar. & puerp.	1	»	2	2	1	5	1	1	4	2	1	»	20
31. Morbi ossium, articul. & ext. part.	3	3	5	3	3	10	3	1	3	»	1	»	35
32. Alcoholismus chr.	»	1	2	1	2	1	»	»	»	»	»	»	7
33. Aliae intoxicationes chr.	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	»	»	2
34. Casus mortiferi (incl. homicid.) ...	17	10	19	21	19	22	15	23	13	11	19	18	207
35. Suicidium	12	12	13	18	15	21	14	14	14	14	15	17	179
36. Causa mortis non indicat.	15	19	13	20	8	13	8	15	14	14	17	16	172
Summa	693	640	644	662	653	678	544	524	503	596	590	847	7574

Mortalitetstabel for 1936.

Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havnen	Uden Bolig	Uden-bys	
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII				
42	26	85	21	20	16	56	49	»	2	»	1
47	36	84	13	25	10	18	14	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
1	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	4
1	»	»	»	1	2	1	»	»	»	»	5
»	3	»	»	»	1	3	1	»	»	»	6
4	»	2	6	6	1	5	7	»	»	»	7
5	3	6	2	15	6	2	4	»	»	»	8
13	11	9	10	10	6	12	8	»	»	»	9
15	7	14	7	14	3	9	7	»	»	»	10
»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	11
»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	12
2	1	3	1	1	1	2	1	»	»	»	13
45	30	43	25	38	23	50	50	»	12	»	14
6	4	10	9	4	6	7	6	»	»	»	15
2	1	9	»	5	»	2	3	»	»	»	16
26	13	27	13	18	8	30	19	»	1	»	17
202	140	226	91	125	75	127	135	»	1	1	18
21	7	8	5	9	6	15	17	»	»	»	19
44	28	52	19	33	20	35	23	1	»	»	20
152	95	166	46	75	37	64	65	»	»	»	21
253	153	326	93	132	88	127	136	»	1	»	22
92	81	156	44	50	22	33	61	»	»	»	23
91	40	126	22	58	25	54	72	»	»	1	24
31	15	28	20	13	5	20	21	»	»	»	25
29	12	34	18	16	10	22	25	»	»	»	26
80	59	66	38	46	23	50	55	»	»	1	27
61	47	61	21	37	21	36	47	»	»	»	28
2	1	2	»	2	3	»	3	»	»	»	29
3	1	5	2	»	2	2	5	»	»	»	30
3	3	12	»	3	5	7	2	»	»	»	31
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	32
»	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	33
39	25	30	19	23	17	26	25	1	1	1	34
37	21	20	13	25	15	20	25	1	2	»	35
53	21	20	13	25	7	11	16	»	6	»	36
1415	885	1635	572	821	465	846	902	3	26	4	

Tab. 3. Oversigt over de epidemiske Sygdomstilfælde, anmeldte af Læger
Cas de maladies épidémiques signalés par

København. Ville de Copenhague. ca. 671.900 Indbyggere.	Byen ca. 105,100 Indb.	Østerbro ca. 82,200 Indb.	Indre Nørrebro ca. 79,000 Indb.	Ydre Nørrebro ca. 57,300 Indb.	Vesterbro ca. 72,600 Indb.	Valby ca. 56,900 Indb.	Brønshøj ca. 112,500 Indb.	Sundby ca. 105,000 Indb.	Havnen og Reden ca. 1,300 Indb.	Deraf behandlede paa Hospital		
										Paa civile Hospitaler	Paa Militærhosp.	Tilsammen
Morbi epidemici.												
1. Febris typhoidea	»	2	»	»	3	»	1	»	»	6	»	6
2. Febris paratyphoidea	4	2	7	»	2	5	2	2	»	22	»	22
3. Paradysesteria	11	9	68	6	8	1	18	15	1	121	»	121
4. Meningitis cerebrospinalis epid.	3	2	4	»	1	1	1	2	»	14	»	14
5. Poliomyelitis ant. ac.	»	»	»	»	»	1	1	»	»	2	»	2
6. Encephalitis epid.	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	1
7. Singultus epid.	»	1	»	»	1	1	»	»	»	1	»	1
8. Diphtheria (incl. Croup)	163	88	169	119	150	135	165	159	»	1141	»	1141
9. Scarlatina	249	170	222	172	182	170	374	240	»	1733	»	1733
10. Morbilli	39	20	10	50	54	60	51	20	»	34	»	34
11. Tussis convulsiva	150	161	209	230	162	203	300	278	»	284	1	285
12. Parotitis epid.	189	110	134	159	149	171	278	545	»	68	56	124
13. Erysipelas	36	31	47	29	31	20	42	38	1	172	»	172
14. Febris puerperalis	1	1	3	2	1	3	»	3	»	2	»	2
15. Tetanus	»	»	1	»	»	1	»	»	»	1	»	1
16. Pemphigus neonat.	3	1	7	2	2	2	1	3	»	13	»	13
17. Febris intermittens	1	»	»	»	»	»	»	»	2	2	»	2
18. Febris rheumatica	40	29	34	41	30	25	42	54	»	96	»	96
19. Pneumonia crouposa	40	35	45	44	44	23	76	56	»	114	1	115
20. Tracheo-Bronchitis	815	736	932	839	526	358	591	1120	»	167	49	216
21. Bronchopneumonia & Bronchitis capill.	285	250	216	220	253	159	252	333	»	639	29	668
22. Influenza	»	»	»	»	»	»	»	»	»	638	1204	1842
23. Angina tonsillaris	1524	1675	1748	1799	1419	1181	1994	2205	»	956	323	1279
24. Cholerae & Catarrhus intest. acut.	525	394	458	490	380	283	578	775	»	219	1	220
25. Icterus epid.	29	33	23	34	25	26	56	30	»	22	»	22
25. a. Varicellæ	62	44	75	66	48	14	51	146	»	10	3	13
25. b. Rubeolæ	171	146	459	216	204	60	197	208	»	6	197	203
25. c. Febris undulans*)	5	7	8	7	4	5	10	10	»	3	»	3
25. d. Myalgia epid.	3	3	»	3	»	»	5	6	»	1	»	1
Sum	4348	3950	4879	4528	3679	2908	5086	6249	4	6488	1864	8352
Alii morbi.												
26. Gonorrhoea										278	121	399
27. Ulcus venereum										4	2	6
28. Syphilis acquisita										77	7	84
29. Syphilis congenita										2	»	2
30. Scabies										71	89	160
31. Delirium tremens										4	»	4
										6924	2083	9007

*) Anmeldte af Seruminstitutet.

i Aaret 1936, fordelt efter Alder, Køn, Maaneder og Lokalteter.
les médecins (déclaration obligatoire).

Fra 0—1 Aar	Fra 1—5 Aar	Fra 5—15 Aar	Fra 15—65 Aar		65 Aar og derover		Ialt. Total	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December
			Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder													
»	»	1	4	1	»	»	6	»	1	»	»	»	»	1	»	3	1	»	1
1	2	2	7	12	»	»	24	1	»	2	1	2	»	5	9	3	1	»	2
4	28	19	17	24	24	21	137	1	4	4	4	1	98	15	3	4	»	3	3
6	3	3	2	»	»	»	14	1	2	1	5	2	»	»	1	1	1	»	4
»	»	»	2	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	5
»	»	1	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	6
»	»	»	2	1	»	»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
35	293	503	100	217	»	»	1148	213	154	178	80	124	65	51	89	33	44	57	60
27	423	950	135	241	»	3	1779	169	147	165	106	83	90	48	119	187	217	265	183
9	105	159	14	17	»	»	304	58	57	58	44	26	11	11	3	5	5	12	14
160	902	580	24	24	1	2	1693	176	150	203	112	74	62	78	86	107	182	280	183
6	279	1190	118	141	1	»	1735	79	123	288	207	197	154	54	38	56	89	198	252
6	8	6	92	138	13	12	275	21	21	18	21	18	14	23	28	28	29	27	13
»	»	»	»	14	»	»	14	1	1	2	2	2	2	1	1	»	1	1	14
1	»	1	»	»	»	»	2	»	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	15
21	»	»	»	»	»	»	21	5	1	»	1	1	1	5	»	4	2	1	16
»	»	»	2	1	»	»	3	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	17
»	8	46	94	136	2	9	295	28	37	28	30	29	22	13	19	13	28	23	18
1	19	54	162	97	15	15	363	27	33	41	39	49	22	14	19	24	24	31	40
299	1091	1179	1186	1535	288	399	5917	777	715	616	571	536	290	139	215	370	509	549	630
153	321	255	430	516	92	201	1968	255	190	231	184	162	84	41	80	96	135	172	338
411	3361	7474	13890	15015	574	717	41442	1587	1737	2122	2248	2245	717	350	401	717	981	2746	25591
343	2445	4247	2917	3522	33	38	13545	1286	1126	1231	1074	1183	704	607	949	1309	1507	1579	990
526	1066	633	652	871	46	89	3883	262	296	480	346	293	462	338	391	310	191	227	287
1	20	90	77	61	4	3	256	20	23	25	29	30	17	12	22	17	17	23	21
8	126	351	11	10	»	»	506	58	89	150	86	56	14	4	»	3	7	17	22
20	204	758	432	247	»	»	1661	15	53	258	428	568	242	59	5	12	11	5	5
»	»	2	37	15	1	1	56	4	2	5	7	6	5	2	4	5	8	4	4
»	»	»	9	11	»	»	20	3	1	»	»	»	3	»	»	»	»	»	2
2038	10704	18504	20416	22867	1034	1510	77073	5048	4963	6108	5626	5689	3079	1871	2485	3308	3990	6231	28675
5	6	9	3751	1333	27	11	5142	485	324	445	418	389	422	450	505	467	460	387	390
»	»	»	30	4	»	»	34	»	»	5	6	1	1	5	»	4	2	6	4
»	1	»	253	112	1	»	367	34	33	25	33	29	20	38	29	31	42	25	28
1	»	2	3	3	»	»	9	1	2	1	1	1	1	»	»	1	1	1	29
6	322	733	2043	1636	6	4	4750	500	355	428	275	222	272	192	426	456	578	568	478
»	»	»	5	1	»	»	6	2	»	1	»	1	»	»	»	»	1	1	31
2050	11033	19248	26501	25956	1068	1525	87381	6070	5677	7012	6360	6331	3795	2557	3445	4266	5073	7219	29576

Tab. 4. Oversigt over Dødsfald og Dødfødsler i Aaret 1936.

København. Ville de Copenhague.	Beregnet Folkemængde Population calculée 1. Juli 1936	Dødsfald — Décès						Dødfødte Morts-nés			
		Dødsfald efter Alderen Décès par âge						Ialt Total	pr. 1000 Indb.	Født i Ægteskab Légitimes	Født udenfor Ægteskab Illégitimes
		0—1	1—5	5—15	15—65	65 og derover	Af ube- kendt Alder				
Hele Byen. Total.....	671,900	562	177	105	2985	3745	»	7574	11.3	263	55
1. Byen	105,100	70	27	14	568	736	»	1415	13.4	28	2
2. Østerbro	82,200	36	19	11	332	487	»	885	10.8	20	»
3. Indre Nørrebro	79,000	119	12	7	407	1090	»	1635	20.7	15	43
4. Ydre Nørrebro	57,300	46	13	10	246	257	»	572	10.0	22	1
5. Vesterbro	72,600	68	22	22	331	378	»	821	11.3	28	4
6. Valby.....	56,900	32	22	14	212	185	»	465	8.2	17	2
7. Brønshøj.....	112,500	99	30	16	411	290	»	846	7.5	60	2
8. Sundby	105,000	85	32	11	454	320	»	902	8.6	32	»
Uden Bolig	»	7	»	»	17	2	»	26	»	»	»
Havn og Red	1,300	»	»	»	3	»	»	3	»	»	»
Udenbys.....	»	»	»	»	4	»	»	4	»	41	1

Kvarter 1

omfatter den indre By med det gamle Voldterræn og Kastellet samt Christianshavn. Det begrænses af Frihavnsterrænet, Classensgade, Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, St. Jørgens Sø, Gl. Kongevej, Trommesalen, Helgolandsgade, Kvægtorvsgade, Tietgensgade, Bernstorffsgade og Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen til Havnen samt Voldterrænet paa Amagersiden.

Kvarter 2

omfatter Frihavnsterrænet og Terrænet Nord og Øst for Classensgade, Østerbrogade, Øster Alle, Lyngbyvej til Emdrup Grænse, som danner Grænsen mod Nordøst til Stadens Grænse.

Kvarter 3

begrænses af Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, Aaboulevarden, Jagtvejen, Øster Alle og Østerbrogade.

Kvarter 4

begrænses af Jagtvejen, Ladegaardsaaen, Lygteaaen, Lersøens Midterlinje til Lyngbyvej og Lyngbyvej.

Kvarter 5

begrænses af Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen, Bernstorffsgade, Tietgensgade, Kvægtorvsgade, Helgolandsgade, Trommesalen, Gl. Kongevej, Værnedamsvej, Frederiksberg Alle, Boyesgade, en lige Linje fra denne bag Vesterbrogade til Rahbeks Alle Nr. 23, hvorfra Grænsen gaar i lige Linje mod Syd til Stedet, hvor Tranehavevej støder til Enghavevej, Enghavevej og Vasbygade til Sydhavnen.

Kvarter 6

omfatter Terrænet Vest for Kvarter 5 (Valby og Vigerslev Sogne).

Kvarter 7

omfatter Terrænet Vest for Frederiksberg og Kvarter 4 (Brønshøj Sogn).

Kvarter 8

omfatter Terrænet Syd for Kvarter 1 (Sundby Sogn).

AARSBERETNING

ANGAAENDE

SUNDHEDSTILSTANDEN I KØBENHAVN

FOR

1937

AF

S. AHREND LARSEN

STADSLÆGE

KØBENHAVN

F. E. BORDINGS BOGTRYKKERI A/S

1938

Sundhedsvæsenets Personale.

Stadslæge, Dr. med. S. AHREND LARSEN.
Vicestadslæge, 2. Sanitetslæge, Dr. med. POUL HEIBERG.
1. Sanitetslæge, Dr. med. KN. BOJLÉN.
3. Sanitetslæge, Dr. V. NISSEN.
4. Sanitetslæge, Dr. K. A. POULSEN.
Sanitetslægeassistent, Dr. LEIF FOLKE.
» Dr. GERH. LIND.
» Dr. P. GRUBB ANDERSEN.
Leder af Medicinalstatistisk Kontor, Dr. ROBERT NIELSEN.
1 Overassistent.
1 Assistent.
1 Kontorist.

Sundhedskommissionens Dyr læger.

Overdyrlæge H. J. HANSEN.
Dyrlæge K. SEIDEL.
Dyrlæge FRODE VEJLSTRUP.
Laboratorieforstander E. MEJLBO.
Dyrlæge ved Laboratoriet O. WINTHER.
Laboratoriepersonalet.

Sundhedskommissionens Boligtilsyn.

Overingeniør HOLGER SCHMIDT
Ingeniør SØREN LARSEN.
1 Ingeniørassistent.

Lægerne ved den vederlagsfri ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Dr. Frk. JOHANNE FEILBERG.
» A. GELBJERG-HANSEN.
» H. MEINCKE.
» E. HENNINGSEN.
» A. KORSBJERG.
» H. FINSEN.
» Frk. M. DENCKER CHRISTENSEN.

Dr. B. PONTOPPIDAN.
» HJ. PETERSEN.
Dr. med. AAGE KRISTJANSEN.
Dr. OTTO HASLUND.
1 Sygeplejerske.
4 Klinikmedhjælpersker.

Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsen.

Overlæge, Dr. med. KN. WINGE.
Afdelingslæge SIGRID HOLM.
Speciallæge KAREN M. ANDERSEN.
1 Røntgenspecialist.
8 Lægeassistenter.
1 Klinisk Lægeassistent.

Forstanderinden.
1 Røntgen-Oversygeplejerske.
1 Røntgensygeplejerske.
7 Stationssygeplejersker.
1 Milieusygeplejerske.
Laboratorie-, Fotograf- og Kontorpersonalet.

Sundhedskommissionens Desinfektionsstation.

1 Formand.
5 Desinfektionsbetjente.

INDHOLD

Indledning	3
A. Medicinalberetning for København for Aaret 1937	6
Befolkningsforhold	6
Ægteskaber	6
Fødsler	7
Dødsfald	9
Dødfødte	12
Sygdomsforhold	13
1) <i>Epidemiske Sygdomme</i>	14
Febris typhoidea	14
Febris paratyphoidea	14
Febris undulans	14
Paradysenteria	14
Meningitis cerebro-spinalis epid.	14
Poliomyelitis anterior acuta	14
Encephalitis epidemica	15
Singultus epidemica	15
Diphtheria	15
Scarlatina	15
Morbilli	16
Tussis convulsiva	17
Parotitis epid.	18
Erysipelas	18
Febris puerperalis	18
Febris rheumatica	18
Pneumonia crouposa	19
Bronchopneumonia	20
Tracheo-bronchitis acuta	21
Influenza	22
Angina tonsillaris	22
Catarrhus gastro-intestinalis acuta ..	23
Icterus catarrhalis	24
Varicellae	25
Rubeolae	25
2) <i>Tuberkulose</i>	25
3) <i>Kræft</i>	26
4) <i>Kønssygdomme</i>	27
5) <i>Andre Sygdomme</i>	28
Scabies	28
Alcoholismus	28
6) <i>Sygdomme i Garnisonen</i>	29
B. Offentlig Sundhedspleje	30
Tilsyn med Fødehjem og Institutioner for Børn ..	30
Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.	30
Tilsyn med Næringsmidler	32
Tilsyn med smitsomme Sygdomme	34
Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt ..	35
Boligtilsynet	37
Vandklosetter	41
Tilsyn med Forhandling af animalske Næringsmidler ..	42
A) Tilsyn med Forhandling af Mælk	42
B) Tilsyn med Kød, Kødvarer, Pølser m. m.	48
Sundhedskommissionens Laboratorium	60
Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse ..	67
Karantænevæsen	80
Meteorologiske Forhold	81

Tabeller: 1. Dødsårsager efter Aldersklasser. — 2. Dødsårsager efter Maaneder og hygiejniske Kvarterer. — 3. Anmeldte Sygdomstilfælde efter Alder, Køn, Maaneder og hygiejniske Kvarterer. — 4. Dødsfald og Dødfødsler efter hygiejniske Kvarterer.

Med Udgangen af Juni 1937 fratraadte fhv. Politilæge, Dr. Søren Hansen efter eget Ønske Stillingen som Chef for Københavns medicinalstatistiske Kontor, som Dr. Søren Hansen har beklædt siden den 1. Marts 1893. I de 43 Aar, Dr. Søren Hansen har ledet det medicinalstatistiske Kontor er dette blevet udviklet til sit nuværende høje Stade, saa de Oplysninger, der udgaar fra Kontoret, er blevet et nødvendigt og selvfølgelig Led i Byens daglige Lægearbejde og tillige et uundværligt Kildemateriale for videnskabelige Arbejder til Bedømmelse af en Række Sygdommes Forekomst og Effektiviteten af de Bestræbelser, der fra Lægernes og Sundhedsvæsenets Side udfoldes til Bekæmpelse af disse Sygdomme. Igennem det medicinalstatistiske Arbejde er Dr. Søren Hansen stadig kommet i Berøring med alle de andre Omraader af Byens Sundhedsvæsen, og Dr. Søren Hansen har fulgt alle disse Omraader med en saa levende Interesse, at de skiftende Stadslæger, i de mange Aar han har fungeret, altid er tyet til ham i særlig vanskelige Sager for at nyde godt af hans store Klogskab, Kundskaber og Retsindighed.

Som Leder af det medicinalstatistiske Kontor er ansat Dr. Robert Nielsen, der siden 1. November 1921 har været assisterende Læge i medicinalstatistisk Kontor.

Den 31. Marts 1937 fratraadte Skoleoverlæge, Sanitetslæge Dr. med. Gustav Jørgensen Stillingen som 1. Sanitetslæge for helt at hellige sig Stillingen som Skoleoverlæge, der fra dette Tidspunkt omnormeredes fra honorarlønnet Stilling til Tjenestemandsstilling. Dr. Gustav Jørgensen var Sanitetslægeassistent fra 1. Februar 1921 til 1. Januar 1924, Sanitetslæge fra 1. Januar 1924 til 31. Marts 1937.

Ingen af de epidemiske Sygdomme har spillet nogen fremtrædende Rolle i 1937 eller givet Anledning til Iværksættelse af særlige Foranstaltninger. Antallet af Kønssygdomme var noget mindre end Aaret før.

I Slutningen af Februar blev ca. 30—40 Fanger i Vestre Fængsel syge med lette gastro-intestinale Tilfælde efter Indtagelse af Sødsuppe og Bankekød. Der paavistes ingen pathogene Bakterier eller ulovlige Konserveringsstoffer, ligesom der heller ikke fandtes særligt at bemærke ved Madvarernes Opbevaring eller Tilberedelse.

I Henhold til Lov Nr. 84 af 31. Marts 1931 er, efter derom indsendt Ansøgning bilagt med den paabudte Lægeattest, givet *Udsættelse med Vaccination* i 1 à 2 Aar i 623 Tilfælde og fornyet Udsættelse i 272 Tilfælde.

Som Grund for Udsættelsen er angivet:

Skrofulose, ekssudativ Diathese	374	(172)
Recidiverende katarralske Infektioner	67	(30)
Infektionssygdomme	63	(19)
Ørebetændelse	26	(13)
Hudsygdomme	33	(14)
Kramper, Nerverlidelser	16	(8)
Andre Sygdomme	44	(16)

(Tallene i Parentes er fornyede Udsættelser).

Fuldstændig *Fritagelse* er givet i 144 Tilfælde, deraf for Skrofulose og anden Tuberkulose hos 42, for katarralske Infektioner og andre Lungelidelser hos 15, for Følger af Infektionssygdomme hos 10, for Hudsygdomme hos 11, for Nerveridelser hos 10, for Ørelidelser hos 6 og for andre Sygdomme hos 19 samt i 31 Tilfælde paa Grund af Vægning og Ængstelse fra Forældrenes Side.

Der er foretaget Undersøgelse og givet Godkendelse af et Lærlingeplejehjem for unge Piger. Der er forelagt 2 Sager om Bygningsændring og Udvidelse af kommunale Børnehjem og 1 Sag om et Optagelseshjem for Børn.

Nogle Forgiftningstilfælde har været Genstand for nærmere Undersøgelse. I det ene Tilfælde er Haarfarvningsmidler, hvoraf det ene havde foraarsaget en ret alvorlig akut Dermatitis, blevet undersøgt for muligt Indhold af Parafenylen-diamin. Fra et Par Lægers Side blev gjort opmærksom paa nogle Hudaffektioner hos Børn, som formentes at kunne sættes i Forbindelse med Nydelsen af »Ballontyggegummi«. Prøver heraf viste sig at være farvet med et Pyroninfarvestof (Rhodamin, Phloxin eller lign.) men indeholdt ellers ikke giftige Stoffer. 5 Personer, der blev syge efter Indtagelse af Melon, havde ved Fejltagelse i Stedet for Sukker faaet et Kakerlakpulver, der viste sig at indeholde Natriumsiliciumfluorid.

Fra Arbejds- og Fabriktilsynet har der været forelagt Stadslægen forskellige Sager til Undersøgelse og Erklæring. 3—4 Tilfælde af Forgiftning i en Farvefabrik under Fremstilling af Nitrocelluloselak og Gene fra Røg og skadelige Luftarter i et Røgeri medførte Paabud om Forbedring af de sundhedsmæssige Forhold. I 3 Tilfælde nedlagdes Forbud mod, at Arbejdslokalerne benyttedes som Spiserum. 2 Sager drejede sig om utilstrækkelig Opvarmning af Arbejdsrum og 2 om utilstrækkelige Vaske- og Badeindretninger. Endvidere er foretaget Undersøgelse i et Par Virksomheder i Anledning af flere blandt Arbejdere og Arbejdersker forefaldne Tuberkulosestilfælde.

Der har været tre Sager angaaende Desinfektionsmidler og Desinfektionsmetoder, den ene af disse foranlediget ved 3 af Overlægen ved Arbejds- og Fabriktilsynet iagttagne Forgiftningstilfælde, opstaaede ved Anvendelse af tetrachloræthanholdig Væske til Værelsesdesinfektion.

Til Sundhedsstyrelsen er givet Oplysning om de her i Byen behandlede Politisager angaaende Handel med fordærvet Sølaks og Sundhedsautoriteternes Stilling til Forhandling af Halvkonserves.

Der er i Aarets Løb foretaget 34 Cyandesinfektioner.

Blandt de mange forskellige Sager, der i Aarets Løb har været behandlede, men ikke umiddelbart vedrører den egentlige Sundhedspleje, har der været 6 Sager om *ulovlig Reklamering som Læge*, hvoraf 2 afgjordes med Bøder paa henholdsvis 100 og 200 Kr.

Der har været 1 Sag om *ulovlig Tandlægevirkosomhed* og 6 Sager om *ulovlig Reklamering* herfor.

Der har været 23 Sager om *ulovlig Reklame for Medicinalvarer*. 5 blev afgjort med Bøder paa henholdsvis 200, 50, 100, 400 og 300 Kr., 5 Sager ordnedes af Politiet ved Ændring af Reklamering, 5 henlagt efter Udtalelse af Sundhedsstyrelsen, og 8 Sager, hvori der var begæret Tiltale, var ikke afgjort ved Aarets Udgang.

I Henhold til Justitsministeriets Bekendtgørelse af % 1937 om Godkendelse af Genstande eller Stoffer, der er tjenlige til at forebygge Svangerskab, og det dertil sig sluttende Cirkulære til Embedslægerne af % 1937, er der i 1937 givet Tilladelse til Forhandling af Kondomer i 1,132 Tilfælde og til Salg af Kondomer samt Pessarer i 70 Tilfælde. 19 Ansøgninger er nægtet paa Grund af manglende Næringsbevis, 10 af andre Aarsager, saasom daarligere Lokaleforhold eller anden med saadanne Genstande uforenelig Handel, herunder Salg af »Sexuallitteratur«.

Nogen Tilladelse til Automatsalg af Kondomer er ikke givet i 1937. En Redegørelse for, hvilke Krav der stilles, for at en saadan Tilladelse bliver givet, vil fremkomme i næste Aarsberetning.

Ved Udgangen af 1937 var der i København 556 praktiserende Læger, 388 Tandlæger (heri indbefattet 41 ved de kommunale Skoletandklinikker ansatte Tandlæger, der vel havde Bevilling til at praktisere, men ikke havde selvstændig Praksis) og 91 Jordemødre. Antallet af Apoteker var 64, hvoraf 6 var Hospitalsapoteker, Militærhospitalets Apotek indbefattet.

De i 1935 og 1936 oprettede Apoteker med Beliggenhed Lyngbyvej 155 og Amagerbrogade 204 B er i 1937 aabnede for Drift under Navn af »Ryparken« Apotek og »Oxford« Apotek.

De i Aarets Løb ved kgl. Resolution af $22/2$, $5/5$, $6/6$ og $11/8$ oprettede Apoteker beliggende henholdsvis Frederikssundsvej 152, Tagensvej 98, Hj. af Frederiksborgvej og Tuborgvej og Hjørnet af Bogholderallé og Jernbaneallé var ikke ved Aarets Udgang aabnet for Drift.

MEDICINALBERETNING FOR KØBENHAVN FOR AARET 1937.

(Ved Dr. Robert Nielsen, medicinalstatistisk Kontor).

Befolkningsforhold.

Ved Folketællingen den 5. November 1937 havde Staden København efter foreløbig Opgørelse en faktisk tilstedeværende Befolkning paa 685,700 Indbyggere mod 674,700 den 5. November 1936 og 666,269 den 5. November 1935. Befolknings-tilvæksten har saaledes andraget 11,000, mod ca. 8,000, 12,000 og 13,000 de tre foregaaende Aar.

Befolkningens Fordeling paa Stadens hygiejniske Kvarterer og de Forskydninger i den, der er foregaaet siden Aarhundredskiftet, ses af nedenstaaende Sammenstilling, som viser, at Folketallet er aftaget meget betydeligt i den indre By og, om end langt mindre, paa Indre Nørrebro samt i de senere Aar paa Vesterbro, medens den er tiltaget meget betydeligt i Stadens ydre Kvarterer og mere end fordoblet paa Østerbro og det ydre Nørrebro.

	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havn og Red	Hele Staden
1. Febr. 1901 . . .	152722	36251	83328	22182	65564	7484	9964	22491	589	400575
1. Febr. 1911 . . .	127785	61724	81111	42661	74681	13679	18214	41312	994	462161
1. Febr. 1921 . . .	128812	76083	89402	50407	84820	26507	32677	71267	1369	561344
5. Novbr. 1925 . .	122029	75763	88249	56130	80204	33464	49158	80665	1488	587150
5. Novbr. 1930 . .	116222	79059	83759	57204	78931	40911	68830	90462	1691	617069
5. Novbr. 1931 . .	114300	79831	83310	56844	78094	44036	74345	92751	1691	625202
5. Novbr. 1932 . .	112104	79648	82689	56550	76425	46711	82396	93676	1691	631890
5. Novbr. 1933 . .	111359	80783	82281	56002	76311	49152	87043	95952	1691	640574
5. Novbr. 1934 . .	109000	81200	81300	56500	74800	52500	97600	99500	1700	654100
5. Novbr. 1935 . .	106531	82163	79212	57386	73051	55592	108330	102606	1298	666269
5. Novbr. 1936 . .	104400	82200	78850	57300	72450	57600	114900	105700	1300	674700
5. Novbr. 1937 . .	102800	82350	79000	57800	71950	59700	122400	108400	1300	685700

Stadens statistiske Kontor beregner pr. 1 Juli 1937 et Middelfolketal paa 682,000, der fordeler sig paa de hygiejniske Kvarterer som anført i Tabel 3 og Tabel 4.

Ægteskaber.

Der blev i 1937 indgaaet 8110 Ægteskaber, 11,9 pro mille af Folkemængden. Tallene for de sidste 5 Aar ligger betydeligt over Gennemsnitstallene for de foregaaende Femaar.

Antallet af borgerlige Vielser er fremdeles stigende. De udgjorde i 1937 ialt 5,221 eller 64,4 pCt. af samtlige Vielser.

Aarligt Gennemsnit	Ægteskaber			
	ialt	pr. 1000 Indb.	heraf borgerlige	pCt.
1903—1907	3626	8,5	591	16,4
1908—1912	4051	8,8	823	20,3
1913—1917	4261	8,4	832	19,5
1918—1922	6101	10,9	924	15,2
1923—1927	5585	9,5	2525	45,2
1928—1932	5951	9,6	3291	55,2
1933	7121	11,2	4406	61,9
1934	7868	12,1	4846	61,2
1935	7836	11,2	4998	63,8
1936	7953	11,7	4986	62,7
1937	8110	11,9	5221	64,4

Vielsernes Fordeling paa Aarets Maaneder ses af følgende Tabel.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
1903—1907	180	205	262	341	402	272	265	246	246	273	390	353
1908—1912	197	232	282	363	455	284	291	279	260	396	436	389
1913—1917	229	263	314	394	559	340	315	313	295	443	518	440
1918—1922	329	394	470	468	566	446	459	422	461	523	540	580
1923—1927	292	384	456	468	537	468	457	417	419	497	538	568
1928—1932	337	380	430	453	604	510	522	488	449	545	587	587
1933	352	364	437	590	750	571	573	480	496	680	942	833
1934	428	508	607	706	836	575	658	542	508	786	930	722
1935	410	448	505	718	942	651	607	534	597	854	833	739
1936	471	500	530	657	1008	625	647	540	483	784	916	701
1937	358	463	607	672	995	668	714	594	559	823	841	734

Tallene for Maanedfordelingen er opgjort efter de fra Klokkerkontorerne ugentlig indsendte Anmeldelser og er tilsammen noget mindre end det ovenfor af Statistisk Departement for Aaret opgjorte Tal for Ægteskaber.

Fødsler.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Statistisk Departement blev der i 1937 født 11,998 levende Børn i København, deraf 2,166 udenfor Ægteskab. Det samlede Antal udgjorde 17,6 pro mille af Byens Folkemængde, det højeste Tal siden 1925. Tallene for de sidste Aar viser en lille Opgang efter det stærke Fald, som ellers har fundet Sted siden Midten af Firserne i forrige Aarhundrede.

Dødeligheden var 11,9 pro mille og Fødselsoverskuddet saaledes 6,6 pro mille.

Aarligt Gennemsnit	Fødsler pro mille	Dødsfald pro mille	Fødselsoverskud pro mille
1882—1886	36,7	22,4	14,3
1887—1891	34,1	22,0	12,1
1892—1896	30,7	19,8	11,4
1897—1902	29,4	17,8	12,1
1903—1907	28,5	15,7	12,8
1908—1912	26,1	14,6	11,5
1913—1917	23,1	13,9	9,1
1918—1922	21,5	12,7	8,8
1923—1927	17,9	11,5	6,4
1928—1932	15,8	11,5	3,7
1933	14,7	11,2	3,5
1934	15,5	10,9	4,6
1935	16,0	11,6	4,4
1936	16,4	11,8	5,1
1937	17,6	11,0	6,6

Antallet af udenfor Ægteskab fødte Børn var lidt større end foregaaende Aar, men ellers forholdsvis mindre end tidligere.

Aarligt Gennemsnit	Mandkøn			Kvindekøn			Begge Køn		
	I Ægte-skab	Udenf. Ægte-skab	ialt	I Ægte-skab	Udenf. Ægte-skab	ialt	I Ægte-skab	Udenf. Ægte-skab	ialt
1903—1907	4583	1539	6122	4352	1436	5788	8935	2976	11911
1908—1912	4554	1644	6198	4332	1543	5876	8886	3187	12074
1913—1917	4322	1643	5965	4137	1574	5711	8459	3217	11676
1918—1922	4732	1499	6231	4486	1373	5859	9218	2872	12090
1923—1927	4166	1224	5390	3995	1165	5160	8161	2389	10550
1928—1932	3697	1125	4822	3523	1058	4581	7220	2183	9403
1933	3778	1062	4840	3538	992	4530	7316	2054	9370
1934	4184	995	5179	3949	943	4892	8033	1938	10071
1935	4394	1051	5445	4223	909	5132	8617	1960	10577
1936	4637	981	5618	4538	938	5476	9175	1919	10419
1937	5003	1081	6084	4829	1085	5914	9832	2166	11998

Fødslernes Fordeling paa Aarets Maaneder opgjort efter de fra Klokkerkontorerne modtagne Anmeldelser var lidt mere varierende end sædvanligt i de senere Aar, fra 809 i Februar til 1,155 i Juli.

Fødsler 1937	Mandkøn			Kvindekøn			Begge Køn		
	I Ægte-skab	Udenf. Ægte-skab	ialt	I Ægte-skab	Udenf. Ægte-skab	ialt	I Ægte-skab	Udenf. Ægte-skab	ialt
Januar	397	89	486	362	86	448	859	175	934
Februar	358	73	431	303	75	378	661	148	809
Marts	445	81	526	472	86	558	917	167	1084
April	448	92	540	413	98	511	861	190	1051
Maj	441	111	552	446	78	524	887	189	1076
Juni	443	77	520	455	93	548	898	170	1068
Juli	475	119	594	473	88	561	948	207	1155
August	393	88	481	440	91	531	833	179	1012
September	420	98	518	386	93	479	806	191	997
Oktober	419	88	507	389	78	467	808	166	974
November	418	74	492	365	85	450	783	159	942
December	408	98	506	424	118	542	832	216	1048

Efter Jordemødrenes Protokoller har 86 af de i København praktiserende Jordemødre assisteret 8,205 fødende Kvinder, dels i Hjemmene, dels paa private Fødehjem og Fødekloniker. Der fødtes 8,317 Børn, hvoraf 8,159 var levendefødte.

8,017 Børn blev født i Ægteskab, 300 udenfor Ægteskab. 7,669 Fødsler var rettidige, 648 før Tiden.

Af Uregelmæssigheder ved Fødslen har 9 Gange foreligget Bækkensnæverhed, 19 Gange fremfalden eller forliggende Navlesnor og 7 Gange Eklampsi.

7,838 Fødsler fuldendtes ved Naturen, 158 ved Fremtrækning, 18 ved Vending, 299 ved Tang og 4 ved skarpe Instrumenter.

I 4,006 Tilfælde er anvendt Bedøvelse, i 1,332 Pituitrin eller lignende Stoffer. 28 Gange er foretaget manuel Fjernelse af Moderkagen.

121 Børn er døde ved naturlig Fødsel, 16 ved Fremtrækning, 4 ved Vending, 11 ved Tangforløsning og 6 ved skarpe Instrumenter.

Af Kvinderne døde 1 efter Fremtrækning af Barnet.

Paa Rigshospitalets Fødeafdelinger fødtes 4,418 Børn, hvoraf 4,140 levendefødte og 278 dødfødte. Heraf var henholdsvis 2,327 og 203 fødte indenfor Ægteskab.

Dødsfald.

Efter de til Stadslægen indkomne Dødsattester døde der i 1937 ialt 7,565 Personer. Heraf var 600 hjemmehørende i Provinsen, hvor der i Aarets Løb døde 552, der var hjemmehørende i København. Herefter var Antallet af Dødsfald 7,517 eller 11,0 af hvert Tusinde Indbyggere, lidt under Gennemsnittet i de sidste 15 Aar.

Aarligt Gennemsnit	Under 1 Aar		1-4 Aar		5-14 Aar		15-24 Aar		25-34 Aar		35-44 Aar		45-54 Aar		55-64 Aar		65-74 Aar		75-84 Aar		85 Aar og derover		Tilsammen af alle Aldre		Begge Køn
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
1903-1907	201,1	151,0	13,9	13,4	2,4	2,4	4,8	3,4	6,0	4,8	11,6	7,2	19,4	10,8	35,5	19,9	67,5	44,9	145,5	113,7	273,8	247,5	17,7	14,0	15,7
1908-1912	162,8	129,8	12,8	11,4	2,5	2,7	4,1	3,1	6,4	4,7	10,6	6,8	19,5	11,0	34,7	19,1	65,2	44,4	131,7	106,4	263,0	228,2	16,4	13,2	14,6
1913-1917	140,9	109,2	10,4	9,0	2,3	2,3	4,1	3,4	5,7	4,3	10,1	6,5	17,7	11,2	32,5	20,4	65,8	46,7	138,7	120,5	290,8	285,6	15,1	12,9	13,5
1918-1922	97,4	71,2	8,6	7,8	2,2	2,8	5,5	4,3	7,1	6,1	7,6	6,5	12,8	10,1	26,9	19,4	55,3	43,4	132,2	119,8	255,4	240,3	13,3	12,3	12,8
1923-1927	99,1	67,5	7,4	6,8	1,6	1,8	2,9	2,8	3,6	3,2	6,3	5,1	11,2	8,9	25,8	18,2	56,7	43,9	135,5	111,2	269,3	241,8	11,9	11,2	11,5
1928-1932	76,6	54,9	5,8	4,5	1,8	1,5	2,4	2,7	3,8	3,5	6,0	4,7	10,8	9,1	26,8	18,4	60,0	47,8	157,7	128,9	257,6	268,6	11,6	11,5	11,5
1933	61,0	36,7	5,1	4,0	0,9	0,9	2,2	2,0	3,5	2,8	5,5	4,8	12,1	8,3	25,2	17,9	60,4	46,1	135,6	118,8	291,6	285,3	11,4	11,0	11,2
1934	71,1	47,7	4,2	3,6	1,8	0,9	2,2	2,5	2,8	3,2	5,4	4,4	11,1	8,0	24,4	17,7	55,4	45,1	139,1	118,8	393,8	330,8	11,0	10,8	10,9
1935	89,1	52,7	8,5	5,8	2,5	2,0	2,6	2,2	3,2	2,9	5,0	4,5	11,9	8,1	24,5	19,7	59,1	42,1	152,7	122,4	344,3	252,9	12,1	11,2	11,6
1936	72,9	54,4	6,8	4,1	1,8	1,1	2,3	1,7	2,7	2,5	4,9	4,1	10,8	8,6	22,6	17,4	58,3	44,2	141,5	116,2	290,0	265,5	11,4	11,1	11,3
1937	75,4	56,4	4,8	4,0	1,8	0,9	1,7	1,8	3,1	2,5	4,3	3,9	11,1	8,0	25,7	17,9	60,4	41,0	132,1	109,5	317,5	266,4	11,5	10,6	11,0

Dødeligheden i Stadens hygiejniske Kvartaler efter den fra og med 1928 ændrede Inddeling var som nedenfor anført. Efter den ældre Inddeling er Dødeligheden for de fem forudgaaende Femaar meddelt i Aarsberetningen for 1928.

Døde pr. 10,000 Indb.	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Hele Staden
1928	121	105	200	91	119	87	79	83	116
1929	126	104	194	99	119	84	80	82	116
1930	127	105	177	93	126	93	84	87	115
1931	129	96	204	92	120	88	80	86	116
1932	124	103	190	97	120	87	86	83	114
1933	125	108	190	96	109	96	79	79	112
1934	121	100	191	96	116	86	76	78	109
1935	136	110	194	102	113	90	86	91	116
1936	134	108	207	100	113	82	75	86	113
1937	126	105	214	102	109	80	76	81	110

Der døde i 1937 lidt flere Børn under 1 Aar end i de nærmest forudgaaende Aar, men betydelig færre end tidligere, mindre end Trediedelen af Antallet ved Begyndelsen af indeværende Aarhundrede. Nedgangen har været langt større for de udenfor Ægteskab fødte Børns Vedkommende end for de i Ægteskab fødte.

Aarligt Gennemsnit	Døde i første Leveaar				Af 100 levendefødte					
	Ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Drenge	Piger	Ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Drenge	Piger
1903-1907	1737	1148	589	988	749	14,3	12,5	20,0	15,9	12,7
1908-1912	1425	922	503	795	630	11,8	10,4	16,2	12,8	10,7
1913-1917	1167	759	408	669	498	10,0	8,8	12,7	11,2	8,7
1918-1922	935	666	269	548	387	7,7	7,2	9,4	8,9	6,6
1923-1927	749	558	191	442	307	7,1	6,4	8,0	8,2	5,9
1928-1932	620	477	143	358	262	6,6	6,6	6,5	7,4	5,7
1933	476	397	79	295	181	5,1	5,4	3,9	6,1	4,0
1934	510	410	100	310	200	5,1	5,1	5,2	6,0	4,1
1935	590	477	113	365	225	5,5	5,5	5,8	6,7	4,4
1936	562	445	117	328	234	5,1	4,9	5,6	5,8	4,3
1937	595	487	108	347	248	5,0	5,0	5,0	5,7	4,2

Til Oplysning om Børnedødelighedens Tilbagegang i København i de sidste ca. 50 Aar tjener endvidere følgende Oversigt, hvor der er sondret mellem Dødeligheden i første Levemaaned og i de efterfølgende elleve Levemaaneder. Det ses heraf, at Dødeligheden i første Aar under et er gaaet ned til en Fjerdedel.

Døde af 100 levendefødte Børn.

	1888— 1892	1893— 1897	1898— 1902	1903— 1907	1908— 1912	1913— 1917	1918— 1922	1923— 1927	1928— 1932	1933	1934	1935	1936	1937
1. Maaned . . .	5,0	4,7	4,4	4,3	3,8	3,5	3,3	3,0	2,6	2,4	2,7	2,6	2,6	2,8
2.—11. Md. . .	13,8	13,4	12,2	10,0	8,0	6,5	4,4	4,1	3,8	2,7	2,4	2,0	2,6	2,2
1. Aar	18,8	18,1	16,6	14,3	11,8	10,0	7,7	7,1	5,9	5,1	5,1	5,5	5,1	5,0

Nedgangen er mindst i første Levemaaned, hvor der stadig dør et forholdsvis stort Antal Børn kort efter Fødslen paa Grund af manglende Levedygtighed. De øvrige Dødsårsager i første Leveaar viser, som det ses af nedenstaaende Oversigt, alle Nedgang, men størst har den dog været for Kolerinens Vedkommende.

Aarligt Gennemsnit	Mæslinger	Skarlagensfeber	Difteri	Kighoste	Kolerine	Syfilis	Stivkrampe	Tuberkulose	Bronch. Pneum. Infl.	Tarmsygdomme	Medfødt Svaghed	Andre Dødsårsager	Tilsammen
1903—1907	27	2	7	76	452	38	22	32	248	50	367	417	1737
1908—1912	17	4	6	69	338	38	18	24	218	34	336	322	1425
1913—1917	19	3	4	53	180	39	9	22	213	24	362	237	1167
1918—1922	10	1	5	30	81	24	12	17	226	10	348	172	935
1923—1927	16	»	3	30	64	13	5	16	163	11	310	118	749
1928—1932	12	»	2	28	52	8	3	11	128	9	273	94	620
1933	11	»	»	9	32	»	3	11	93	4	234	79	476
1934	»	»	1	2	13	41	5	2	79	6	263	96	510
1935	15	1	5	32	50	3	»	8	91	2	295	88	590
1936	2	2	4	20	43	»	1	7	88	2	315	78	562
1937	1	»	1	7	24	4	1	10	90	6	370	81	595

Omstaaende skematiske Oversigt over Dødsårsagerne viser Antallet af Dødsfald i de sidste 5 Aar beregnet pr. 100,000 Indbyggere, henholdsvis for Mænd og Kvinder.

Paa Hospitalerne i København indtraf der i 1937 ialt 5,191 Dødsfald, nemlig paa Kommunehospitalet 1,167, paa Filialerne 251, paa Bispebjerg Hospital 802, paa Blegdamshospitalet 201, paa Øresundshospitalet 237, paa Sundby Hospital 457, paa Balders Hospital 51, paa Rudolph Berghs Hospital 24, paa Københavns almindelige Hospital og Plejestiftelse 328 (deraf 50 Husfæller), De Gamles Bys Sygeafdeling 507, paa Sundholm Sygehus 13, paa Rigshospitalet 355 og paa Afdelingen for Nerve- og neurokirurgiske Sygdomme paa Militærhospitalet 69 samt paa Føde- og Plejeafdelingerne 29 Kvinder og 171 Børn, paa St. Josephs Hospital 194, paa St. Elisabeths Hospital 96, paa Welanderhjemmet 3, paa Finseninstitutet 40 og paa Radiumstationen 90, paa Dronning Louises Børnehospital 63, paa Københavns Militærhospital 24 og paa Homøopatisk Hospital 19.

Antallet af Dødsfald paa Hospitalerne udgjorde ca. 69 pCt. af samtlige Dødsfald mod henholdsvis 70, 64, 63 og 68 de foregaaende 4 Aar.

Døde pr. 100,000 Indbyggere	1933		1934		1935		1936		1937	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1. Vitia innata et morbi neonat.	51	26	54	29	63	30	60	36	69	42
2. Marasmus senilis	29	56	17	37	17	37	19	52	21	37
3. Febris typhoid.	»	»	1	»	»	1	»	»	»	»
4. Febris paratyphoid.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
5. Morbilli	6	4	»	1	13	7	1	»	1	1
6. Scarlatina	2	1	4	2	8	8	2	»	1	»
7. Tussis convulsiva	2	1	4	2	9	6	5	4	1	2
8. Diphtheria	5	3	5	4	17	13	7	6	3	3
9. Influenza	25	33	2	3	9	6	13	11	11	12
10. Gastro-enterit. ac. infect.	7	6	9	7	12	9	11	12	5	7
11. Poliomyelitis ant. ac.	»	»	4	2	»	»	»	»	5	3
12. Encephalitis epidemic.	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»
13. Meningit. cerebro-sp. epid.	2	1	3	1	2	2	2	2	2	»
14. Tuberculosis pulmonum	78	53	68	58	73	47	53	42	55	41
15. Tub. in aliis corp. partibus	12	13	12	8	10	9	9	6	7	5
16. Syphilis	»	1	3	2	1	1	4	3	6	2
17. Alii morbi infectionis	24	22	24	19	21	25	26	20	22	14
18. Cancer et Sarcoma	148	169	133	184	132	183	148	184	153	176
19. Alii tumores	16	15	12	11	14	17	15	11	13	24
20. Mb. sangv., nutrit. et secret. int.	27	32	24	34	31	45	35	41	35	39
21. Mb. system. nerv. et org. sens.	100	123	111	114	130	126	101	107	102	98
22. Morbus cordis	179	196	191	185	197	201	185	204	190	203
23. Alii morbi organ. circulat.	60	66	65	74	69	78	74	86	67	68
24. Bronchopneumonia	74	81	78	84	72	81	71	75	62	68
25. Pneumonia crouposa	24	17	23	18	32	18	30	17	26	13
26. Alii morbi organ. respirat.	28	24	24	21	32	18	28	21	31	21
27. Mb. organ. digestionis	67	48	60	52	52	51	71	53	64	50
28. Mb. organ. uropoet. et genit.	66	42	58	43	67	42	57	42	59	50
29. Septichaemia puerperalis	»	3	»	4	»	6	»	4	»	4
30. Alii morbi gravidar. et puerp.	»	4	»	7	»	5	»	6	»	7
31. Mb. ossium, articul. et ext. part.	3	3	3	5	2	3	3	7	5	8
32. Alcoholismus chr.	2	»	4	»	3	»	2	1	5	»
33. Aliae intoxicationes chr.	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»
34. Casus mortiferi (incl. homicid.)	32	21	32	19	34	23	38	25	40	24
35. Suicidium	45	18	41	17	46	21	37	18	55	22
36. Causa mortis non indicata	34	20	32	16	33	21	33	19	30	22
Omnes causæ mortis	1149	1101	1104	1077	1210	1121	1144	1113	1149	1061

I forannævnte Tal over Dødsfald paa Hospitalerne indgaar en Del udenbys boende, medens til Gengæld et mindre Antal i København hjemmehørende er døde paa Hospitaler eller Sanatorier udenfor Byen. Af de 7,517 Dødsfald af her i Staden hjemmehørende forefaldt 4,965 eller 66 pCt. paa Hospitaler, Sanatorier eller Kliniker.

Af *medikolegale Dødsattester*, som i Henhold til Lov af 5. Maj 1875 skal udstedes i Tilfælde af Selvmord, saavel som naar Lig opdrive, Personer eller Fostre findes døde, eller naar Mennesker omkommer ved ulykkelig Hændelse, samt naar ellers Undersøgelse er indledet af det Offentlige i Anledning af et indtruffet Dødsfald, indkom i Aaret 1937 ialt 669, flere end i de nærmest forudgaaende Aar. I 142 Tilfælde var foretaget legal Obduktion.

Ifølge Mortalitetstabellen omkom 212 Personer ved *ulykkelig Hændelse*, heri indbefattet 8 Tilfælde af Drab. 70 Mænd og 55 Kvinder døde som Følge af Kvæstelser af forskellig Art, der hos 40 Mænd og 8 Kvinder skyldtes Færdselsulykker. 17 Mænd og 4 Kvinder omkom ved Drukning, deraf henholdsvis 4 og 1 ved Badning. 18 Mænd og 12 Kvinder døde som Følge af Forgiftning, heraf 12 Mænd og 10 Kvinder ved Gas samt 2 Mænd ved Kulilte i Garage. 8 Mænd og 7 Kvinder omkom ved Forbrænding, 10 Mænd og 3 Kvinder paa anden Maade.

Ifølge Aarsberetningen fra Københavns Politi forefaldt i Aarets Løb 51 Dødsfald paa Byens Grund som Følge af Færdselsulykker mod 55, 61, 45, 34, 32, 34, 35, og 32 i de foregaaende Aar (Dødsfaldene heri ikke som ovenfor opgjort efter Personernes Hjemsted).

Der forefaldt 257 *Selv mord*, det hidtil største Antal her i Byen. Med Undtagelse af et forbigaaende Fald i Femaaret 1918—22 til 93 pr. Aar har Antallet af *Selv mord* været jævnt stigende fra 123 aarlig i Femaaret 1898—1902 til 206 pr. Aar for Femaaret 1933—37.

7 Mænd og 2 Kvinder aflivede sig ved Drukning, 49 Mænd og 7 Kvinder ved Hængning, 108 Mænd og 69 Kvinder ved Gift og 11 Mænd og 4 Kvinder paa anden Maade. 70 Mænd og 36 Kvinder tog sig af Dage ved Gas, 27 Mænd og 27 Kvinder ved forskellige Sovemidler, 3 Mænd ved Morfin og lign, 6 Mænd og 2 Kvinder ved Nikotin og 2 Mænd og 4 Kvinder ved Giftstoffer af anden Art.

Foruden ved *Selv mord*, Drab og ulykkelig Hændelse — bortset fra saadanne, hvor Døden først indtræder efter længere Tids Forløb og under Lægebehandling — er medikolegalt Ligsyn foretaget ved en Del pludselige Dødsfald af forskellige, ikke nærmere bestemte Dødsårsager.

Dødfødte.

Foruden de allerede omtalte 11,998 levendefødte Børn blev der i 1937 af 338 Mødre bragt 340 dødfødte Børn til Verden. De i den foreskrevne Generaltabel over dødfødte forlangte Oplysninger om Køn og Legitimitet samt om Arten og Hyppigheden af anvendt Kunsthjælp m. m. er i nedenstaaende Tabel sammenstillet med tilsvarende Oplysninger fra foregaaende Aar.

General- tabel over Dødfødte	Fosterets Modenheds Grad								Med Tegn til For- raadnelse	Fødslen fuldførtes ved								Totalsummen af dødfødte Børn				
	For tidlig født				Fuldbaaret					Na- turen	Instru- men- ter		Ven- ding		Frem- træk- ning		I Ægte- skab		Udenf. Ægte- skab		Til- sammen	
	I Ægte- skab		Udenf. Ægte- sk.		I Ægte- skab		Udenf. Ægte- sk.				Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		Dreng
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige														
gennemsnitlig	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	
1903—1907	60	42	23	20	62	49	18	14	139	113	95	20	12	14	7	16	10	122	91	41	34	288
1908—1912	45	45	27	23	70	52	16	16	135	105	96	24	14	12	13	17	13	115	97	43	39	294
1913—1917	49	45	29	30	66	50	28	16	138	111	101	29	16	14	10	18	14	115	95	57	46	313
1918—1922	49	47	23	23	84	65	24	18	141	110	106	33	19	16	15	20	14	133	112	47	41	333
1923—1927	46	42	20	18	62	47	14	11	105	83	80	31	19	9	6	19	13	108	89	34	29	260
1928—1932	39	34	15	13	50	46	12	8	83	67	61	21	15	9	7	20	18	89	80	27	21	217
1933	39	47	16	12	70	46	15	5	94	80	68	25	15	11	9	23	18	109	93	31	17	250
1934	49	52	16	20	65	43	12	4	94	78	64	24	16	15	12	25	27	114	95	28	24	261
1935	51	52	19	16	90	48	16	8	111	102	81	35	17	10	12	29	14	141	100	35	24	300
1936	44	62	14	16	94	63	16	9	100	95	100	37	17	12	12	24	21	138	125	30	25	318
1937	76	64	10	17	97	55	11	10	138	123	103	28	16	11	6	32	21	173	119	21	27	340

I efterfølgende Tabel gives for en Aarrække en Oversigt over Forholdet mellem Antallet af Dreng og Piger og mellem Antallet af i og udenfor Ægteskab fødte blandt dødfødte Børn.

	Af 1000 dødfødte var				Af 1000 ufuldbaarne dødfødte var				Af 1000 fuldbaarne dødfødte var			
	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.
1903—1907	566	434	737	263	571	429	700	300	561	439	777	223
1908—1912	538	462	724	276	514	486	645	355	560	440	794	206
1913—1917	550	450	672	328	509	491	615	385	589	411	725	275
1918—1922	539	461	733	267	506	494	673	327	563	437	778	222
1923—1927	545	455	758	242	523	477	698	302	566	434	815	185
1928—1932	535	465	778	222	534	466	724	276	537	463	825	175
1933	560	440	808	192	482	518	754	246	625	375	853	147
1934	548	452	801	199	474	526	737	263	621	379	871	129
1935	587	413	803	197	655	345	852	148	507	493	746	254
1936	528	472	827	173	574	426	779	221	604	396	863	137
1937	571	429	859	141	515	485	838	162	624	376	879	121

I Forhold til det samlede Antal af levendefødte og dødfødte Børn har Antallet af dødfødte i de sidste tre Aar været noget større end i de forudgaaende Aar.

	Drenge	Piger	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Ialt
1903—1907	26,4 p. m.	21,1 p. m.	23,8 p. m.	24,7 p. m.	23,6 p. m.
1908—1912	24,9 —	22,6 —	23,4 —	24,8 —	23,8 —
1913—1917	28,0 —	24,0 —	24,2 —	30,8 —	26,0 —
1918—1922	28,1 —	25,6 —	25,9 —	30,1 —	26,9 —
1923—1927	23,8 —	20,6 —	21,6 —	26,5 —	22,0 —
1928—1932	23,7 —	21,6 —	23,3 —	21,6 —	22,6 —
1933	28,1 —	23,7 —	26,9 —	21,5 —	26,0 —
1934	26,7 —	23,7 —	25,1 —	26,1 —	25,8 —
1935	31,8 —	23,6 —	27,2 —	29,3 —	27,6 —
1936	29,0 —	26,7 —	27,8 —	27,9 —	27,9 —
1937	30,9 —	24,1 —	29,7 —	22,2 —	27,6 —

Efter de fra Læger og Jordemødre indkomne Anmeldelser om Dødfødsler kan der til det her meddelte endnu føjes følgende nærmere Oplysninger om forskellige Omstændigheder ved disse.

Forisestilling forekom 3 Gange, Pandestilling 3 og Ansigtsstilling 5 Gange, Skraaleje 5, Underkropsstilling 5, Sædestilling 49, Sæde-Fodstilling 2 og Fodstilling 20 Gange. Navlesnoren var omslynget 4 og fremfalden 12 Gange, Moderkagen forliggende 9 og løsnet for tidlig 5 Gange. I 1 Tilfælde var der mekanisk Misforhold, i 6 Fødekrampe, og Syfilis forekom 1 Gang. Anencephali forekom 18, Hydrocephali 3 og andre Misdannelser 2 Gange. I 5 Tilfælde var der langvarig og besværlig Fødsel uden nærmere Angivelse af Grunden. I 18 Tilfælde blev der foretaget Operation paa Fosteret.

Mødrenes Alder opgives saaledes:

Under 20 Aar.....	17	35—40 Aar	40
20—25 Aar	69	40—45 —	15
25—30 —	116	45 Aar og derover	»
30—35 —	81	uangivet	»
		Ialt....	338

Sygdomsforhold.

Af Stadens Læger og fra dens Hospitaler blev der i Henhold til Epidemilovens § 24 i Aarets Løb til Stadslægen anmeldt 71,561 Sygdomstilfælde, deraf 59,928 af epidemiske Sygdomme. I Forhold til det for 1. Juli beregnede Middel-folketal for Aaret — 682,000 — udgjorde den epidemiske Sygdomskvotient saaledes 88 pro mille, og Sundhedstilstanden maa i det hele kunne betegnes som god.

Aarligt Gennemsnit	Middel-folketal	Alle anmeldte Sygdomstilfælde	Tilfælde af epidemiske Sygdomme	pr. 1000 Indbyggere
1877—1881	234850	45945	38167	163
1882—1886	280054	52933	42767	153
1887—1891	312859	62586	54437	174
1892—1896	333835	58873	51695	155
1897—1902	365152	53233	44733	123
1903—1907	426540	53365	44314	104
1908—1912	462161	58516	45706	99
1913—1917	506390	59293	45334	90
1918—1922	561344	100913	84124	150
1923—1927	588000	65177	55478	95
1928—1932	615620	73379	64011	103
1933	637700	80796	73788	116
1934	649700	51988	44589	68
1935	662200	80385	71919	109
1936	671900	87381	77073	115
1937	682000	71561	59928	88

Den efterfølgende tabellariske Oversigt udviser, hvor mange epidemiske Sygdomstilfælde der gennemsnitligt blev anmeldt hver Dag i Aarets forskellige Maaneder og i hele Aaret, sammenholdt med de 4 foregaaende Aar og med Gennemsnittet for de seks forudgaaende Femaar.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	185	197	157	125	105	96	74	97	94	99	114	119	121
1908—1912	209	182	143	121	108	100	76	110	106	95	127	127	125
1913—1917	172	179	177	149	117	99	73	86	94	109	119	120	124
1918—1922	448	442	204	156	119	87	176	134	123	415	251	219	230
1923—1927	302	244	232	162	127	82	59	69	102	123	158	158	154
1928—1932	542	382	226	158	139	87	56	79	111	120	135	141	175
1933	911	487	149	109	103	78	58	80	113	134	137	111	202
1934	154	140	133	119	99	102	91	133	173	167	186	231	142
1935	338	429	403	184	141	105	73	150	140	127	156	133	197
1936	163	171	197	188	184	103	62	80	110	129	207	925	211
1937	317	209	169	160	126	90	63	123	171	175	190	180	164

1) Epidemiske Sygdomme.

Af de Sygdomme, som i Henhold til Epidemilovens § 6 altid skal gøres til Genstand for offentlig Behandling, forekom ingen i 1937.

Tyfoid Feber (Febris typhoidea) anmeldtes kun i 7 Tilfælde. Alle behandlede paa Hospital. Der indtraf 3 Dødsfald.

Paratyfus (Febris paratyphoidea) var ligeledes kun lidt udbredt. Der anmeldtes ialt 22 Tilfælde, de fleste i Marts og April. Sygdommen medførte kun 1 Dødsfald, 18 Tilfælde behandlede paa Hospital.

Af **Svingefeber** (Febris undulans), blev der paa Statens Seruminstitut diagnosticeret 47 Tilfælde mod 55 foregaaende Aar. Sygdommen medførte 2 Dødsfald.

Paa Seruminstitutet blev der i Aarets Løb undersøgt ialt 1,483 Blodprøver for Vidals Reaktion, hvoraf 41 gav positiv Resultat for tyfoid Feber, 32 for Paratyfus, 95 for Svingefeber og 7 for Gastroenteritis.

Paradysenteri optraadte særligt i Sommermaanederne. Der anmeldtes ialt 156 Tilfælde, lidt flere end foregaaende Aar, men betydeligt færre end i 1935 med 309 Tilfælde. Der forefaldt ingen Dødsfald. Se nærmere i 4de Sanitetslæges Beretning.

Af **Epidemisk Hjerne-Rygmarvsbetændelse** (Meningitis cerebro-spinalis epidemica) blev der kun anmeldt 13 Tilfælde med 6 Dødsfald.

Paa Statens Seruminstitut blev der foretaget 43 Undersøgelser af Spinalvæske, deraf 21 positive og af 70 Podninger fra Svælget, hvoraf 19 positive.

Akut spinal Børnelammelse (Poliomyelitis anterior acuta) havde i 1937 sin hidtil største Udbredelse her i Byen. Der anmeldtes ialt 191 Tilfælde med 26 Dødsfald. Det hidtil største Antal var 161 i 1934. 140 Tilfælde var hos Børn, og svarende hertil anmeldtes flest Tilfælde fra de mere børnerige Kvarterer, Brønshøj og Sundby.

Sovesyge (Encephalitis epidemica) optraadte kun med et enkelt Tilfælde.

Af **Hikkesyge** (Singultus epidemica) blev der anmeldt 18 Tilfælde.

Ondartet Halsyge (Diphtheria faucium et laryngis) havde sin hidtil ringeste Udbredelse, idet der kun anmeldtes 368 Tilfælde.

Diphtheria faucium et laryngis	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	942	4.0	137	14.6	5.9
1882—1886	1002	3.6	152	13.2	5.4
1887—1891	3486	11.1	424	12.2	13.6
1892—1896	2729	8.2	250	9.2	7.5
1897—1902	1565	4.3	81	5.2	2.2
1903—1907	915	2.2	35	3.8	0.9
1908—1912	1358	2.9	44	3.2	0.9
1913—1917	1259	2.5	32	2.6	0.6
1918—1922	2347	4.2	50	2.1	0.9
1923—1927	1698	2.9	35	2.1	0.6
1928—1932	1835	3.0	53	3.3	0.9
1933	870	1.4	23	2.6	0.4
1934	1053	1.6	29	2.8	0.4
1935	2434	3.7	96	4.0	1.1
1936	1148	1.7	43	3.8	0.6
1937	368	0.5	18	5.0	0.3

Der døde 18, hvilket var 5 pCt. af de angrebne, men kun 0,3 pr. 10,000 af Befolkningen.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	89	77	78	68	69	73	75	68	72	105	113	116	1002
1887—1891	324	280	306	273	281	325	306	255	250	280	305	300	3486
1892—1896	261	230	272	222	231	250	226	187	190	217	222	222	2729
1897—1902	167	144	150	134	131	124	98	104	114	129	141	129	1565
1903—1907	106	81	86	74	72	64	52	56	61	83	86	93	915
1908—1912	168	132	134	122	104	94	60	69	96	122	127	130	1358
1913—1917	144	119	99	93	81	79	54	71	101	126	156	135	1259
1918—1922	282	239	219	178	143	132	91	127	183	240	260	251	2347
1923—1927	197	132	146	111	106	88	67	84	114	193	242	218	1698
1928—1932	232	178	171	120	104	102	66	88	141	190	204	237	1835
1933	172	104	108	59	51	57	30	24	33	102	80	50	870
1934	32	56	64	37	54	46	26	56	92	126	200	264	1053
1935	278	244	270	252	239	129	64	73	153	217	290	225	2414
1936	213	154	178	80	124	65	51	89	33	44	57	60	1148
1937	46	51	22	27	31	22	16	17	30	45	44	17	368

Der behandlede 355 paa Hospital.

Paa Blegdamshospitalets Laboratorium for Difteridiagnostik blev der undersøgt 10,274 Kulturer, hvoraf 279 indeholdt Difteribaciller.

Skarlagensfeber (Scarlatina) optraadte med lidt færre Tilfælde end Aaret før. Lidt over Halvdelen af Tilfældene indtraf i Aarets fire sidste Maaneder.

Scarlatina	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	1040	4.4	77	7.4	3.3
1882—1886	1127	4.5	51	4.7	1.8
1887—1891	1623	5.2	101	6.2	3.2
1892—1896	2603	7.8	94	3.6	2.8
1897—1902	2019	5.6	44	2.2	1.4
1903—1907	1392	3.8	20	1.5	0.5
1908—1912	2272	4.9	71	3.1	1.5
1913—1917	1574	3.1	32	2.0	0.6
1918—1922	2230	4.0	19	0.9	0.3
1923—1927	705	1.2	6	0.9	0.1
1928—1932	493	0.8	3	0.4	0.1
1933	1164	1.8	8	0.7	0.1
1934	2042	3.1	19	0.9	0.3
1935	2550	3.7	53	2.1	0.4
1936	1779	2.6	8	0.4	0.1
1937	1625	2.4	6	0.4	0.1

Der døde kun 6 eller lidt under 4 af 1,000 angrebne.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	90	83	82	73	87	84	85	78	97	125	120	122	1127
1887—1891	173	138	138	98	69	109	127	106	140	161	182	181	1623
1892—1896	300	247	231	198	179	187	159	133	181	234	272	281	2603
1897—1902	204	157	162	130	163	174	137	138	178	189	202	183	2019
1903—1907	136	117	105	97	81	89	86	117	142	151	152	121	1392
1908—1912	263	215	188	183	177	141	133	151	197	190	212	220	2272
1913—1917	130	121	121	111	92	87	92	158	156	197	174	135	1574
1918—1922	265	224	197	135	132	109	92	140	205	254	248	229	2230
1923—1927	61	46	49	48	46	44	31	49	67	90	97	77	705
1928—1932	52	40	39	35	33	25	16	32	52	59	62	48	493
1933	71	63	74	72	71	70	37	86	135	193	164	128	1164
1934	118	89	132	98	108	108	68	116	246	280	454	225	2042
1935	294	232	284	294	262	171	101	163	197	216	187	149	2550
1936	169	147	165	106	83	90	48	119	187	217	265	183	1779
1937	88	113	88	95	111	69	66	135	214	273	232	141	1625

Paa Hospital behandledes 1,558 Tilfælde.

Mæslinger (Morbilli) optraadte ligesom hele forrige Aar meget sparsomt i de første 9 Maanedes af Aaret. I sidste Uge af September kom en Stigning i Antallet af anmeldte Tilfælde, og der udviklede sig en Epidemi, som kulminerede i Januar 1938.

Morbilli	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1882—1886	3281	11.7	138	4.2	4.9
1887—1891	4126	13.2	180	4.4	5.7
1892—1896	3780	11.3	92	2.4	2.8
1897—1902	2985	8.2	71	2.4	1.9
1903—1907	3803	8.9	70	1.8	1.7
1908—1912	3319	7.2	47	1.4	1.0
1913—1917	3743	7.4	50	1.3	1.0
1918—1922	3700	6.6	30	0.8	0.5
1923—1927	4955	8.5	48	1.0	0.8
1928—1932	3864	6.2	36	0.7	0.7
1933	3562	5.8	31	0.9	0.5
1934	2929	4.3	4	0.1	0.1
1935	11619	17.5	65	0.6	1.0
1936	304	0.5	5	1.7	0.1
1937	2471	3.5	6	0.3	0.1

Morbilli	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	387	614	485	216	83	74	99	96	99	241	499	387	3281
1887—1891	127	78	79	128	231	430	539	357	462	868	561	266	4126
1892—1896	233	182	241	380	373	338	226	112	148	372	608	568	3780
1897—1902	527	438	386	250	179	172	108	61	80	137	266	380	2985
1903—1907	398	316	358	408	467	448	295	118	122	209	313	359	3803
1908—1912	339	289	328	367	517	589	331	117	82	78	134	149	3319
1913—1917	372	440	468	380	466	479	285	123	90	149	201	290	3743
1918—1922	700	402	318	300	363	273	159	61	66	148	342	567	3700
1923—1927	842	531	334	209	205	196	139	100	197	432	805	963	4955
1928—1932	834	766	687	494	307	163	70	45	59	96	151	192	3864
1933	712	618	816	676	452	159	61	20	20	15	6	7	3562
1934	12	10	11	11	7	7	7	9	23	47	434	2351	2929
1935	4814	4223	1625	421	210	121	64	43	20	25	17	36	11619
1936	58	57	58	44	26	11	11	3	5	5	12	14	304
1937	6	10	9	11	5	2	5	13	44	273	719	1374	2471

Der døde kun 6 eller 0,3 pCt af de angrebne.
Paa Hospital behandlede 316 Tilfælde.

Kighoste (*Tussis convulsiva*) havde mindre Udbredelse end gennemsnitligt i en lang Aarrække.

Tussis convulsiva	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaeligt Gennemsnit	af 1000 Indbyggere	aaeligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1882—1886	1722	6.1	124	7.2	4.4
1887—1891	2024	6.5	157	7.5	5.0
1892—1896	1824	5.5	125	6.9	3.7
1897—1902	1559	5.1	143	7.6	3.0
1903—1907	1876	4.4	127	6.8	3.0
1908—1912	1663	3.6	125	7.5	2.7
1913—1917	1699	3.4	118	7.0	2.5
1918—1922	1941	3.5	67	3.5	1.2
1923—1927	1618	2.8	49	3.0	0.8
1928—1932	1644	2.7	46	2.7	0.7
1933	520	0.8	12	2.3	0.2
1934	1870	2.9	18	1.0	0.8
1935	2064	3.1	47	2.3	0.7
1936	1693	2.5	31	1.3	0.5
1937	1194	1.8	9	0.8	0.1

Udover nogen Ophobning af Anmeldelserne i Aarets første og sidste Fjerdedel havde Sygdommen ikke nogen egentlig epidemisk Karakter.

Tussis conv.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	158	130	142	134	119	128	131	150	130	142	182	175	1722
1887—1891	221	227	212	197	179	161	143	137	110	125	166	146	2024
1892—1896	143	141	168	179	171	178	164	166	140	138	131	104	1824
1897—1902	120	93	123	130	137	145	146	165	164	133	114	90	1559
1903—1907	163	156	195	192	186	174	136	148	115	129	135	149	1876
1908—1912	173	152	149	128	146	157	142	148	130	97	120	121	1663
1913—1917	242	231	191	177	123	97	82	98	88	100	126	145	1699
1918—1922	65	69	70	88	100	114	139	227	225	303	306	234	1941
1923—1927	253	162	160	103	104	96	87	103	111	145	162	131	1618
1928—1932	197	202	187	154	112	85	62	87	94	127	167	169	1644
1933	83	53	54	33	34	21	23	32	31	38	68	50	520
1934	64	60	58	91	125	216	241	187	177	235	201	215	1870
1935	286	260	227	141	124	81	103	125	151	179	223	174	2064
1936	176	150	203	112	74	62	78	86	107	182	280	183	1693
1937	132	165	147	122	92	51	30	54	69	82	137	113	1194

Der døde kun 9 eller 0,8 pCt. af de angrebne.

Paa Hospital behandlede 135 Tilfælde.

Statens Seruminstitut undersøgte i Aarets Løb 1,614 Prøver for Kighostebaciller, som fandtes i 334 Tilfælde.

Faaresyge (Parotitis epidemica, Angina parotidea), havde en meget betydelig epidemisk Udbredelse i Aarets første Halvdel. Epidemien begyndte i Slutningen af 1936 og kulminerede i første Uge af April med over 200 Tilfælde. Ialt anmeldtes 3,044 Tilfælde. Sygdommen medførte ingen Dødsfald.

Parotitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1923—1927	130	124	153	155	132	91	27	22	28	44	91	100	1097
1928—1932	171	204	213	242	179	87	28	16	24	44	73	120	1399
1933	184	129	238	303	378	203	58	36	70	83	155	171	2008
1934	245	265	193	182	117	68	19	6	19	23	20	18	1175
1935	28	37	31	21	15	14	7	12	21	25	43	29	283
1936	79	123	288	207	197	154	54	38	56	89	198	252	1735
1937	439	572	639	696	361	159	43	27	28	29	27	24	3044

Paa Hospital behandlede 102 Tilfælde, deraf 24 paa Militærhospitalet.

Rosen (Erysipelas) havde samme ringe Udbredelse som foregaaende Aar, i Forhold til Folketallet de hidtil laveste Tal for anmeldte Tilfælde.

Erysipelas	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaarlgt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	978	4.2	35	3.6	1.5
1882—1886	992	3.5	37	3.7	1.3
1887—1891	848	2.7	33	3.8	1.1
1892—1896	656	2.0	28	3.7	0.8
1897—1902	625	1.7	18	2.8	0.5
1903—1907	657	1.5	27	4.1	0.6
1908—1912	547	1.2	22	4.0	0.5
1913—1917	532	1.1	21	3.9	0.4
1918—1922	438	0.8	16	3.7	0.3
1923—1927	365	0.6	11	3.0	0.2
1928—1932	351	0.6	12	3.5	0.2
1933	304	0.5	9	3.0	0.1
1934	338	0.5	14	4.1	0.2
1935	410	0.6	20	4.9	0.3
1936	275	0.4	20	7.3	0.3
1937	283	0.4	11	3.9	0.2

Antallet af Dødsfald var 11, eller 3,9 pCt. af Anmeldelserne.

Paa Hospital behandlede 133 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Barsel-feber (Febris puerperalis) anmeldtes i 21 Tilfælde. Der indtraf 15 Dødsfald, deraf 6 efter Abort.

Gigt-feber (Febris rheumatica) optræder nu kun med et ringe Antal af Tilfælde i Sammenligning med tidligere.

Der døde kun 2.

Febris rheumatica	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1877—1881	1059	4.5	13	1.2	0.6
1882—1886	1158	4.1	18	1.6	0.6
1887—1891	1087	3.5	17	1.6	0.5
1892—1896	934	2.8	18	1.9	0.5
1897—1902	1083	3.0	23	2.1	0.6
1903—1907	971	2.8	14	1.4	0.5
1908—1912	916	2.0	15	1.6	0.3
1913—1917	823	1.6	10	1.2	0.2
1918—1922	709	1.8	13	1.8	0.2
1923—1927	558	1.0	9	1.6	0.2
1928—1932	459	0.8	11	2.6	0.2
1933	294	0.5	10	3.4	0.2
1934	294	0.4	9	3.1	0.2
1935	455	0.7	13	2.8	0.2
1936	295	0.4	10	3.4	0.1
1937	272	0.4	2	0.7	0.1

De fleste Tilfælde anmeldtes i April og Maj.

Febris rheumatica	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	100	88	94	91	90	88	55	64	67	75	82	72	971
1908—1912	94	80	96	93	84	71	53	51	69	69	77	79	916
1913—1917	77	70	74	74	80	73	61	53	57	65	70	71	823
1918—1922	76	67	71	65	58	58	37	32	50	58	68	68	709
1923—1927	59	46	49	50	49	40	37	39	38	49	54	49	558
1928—1932	46	45	48	45	53	36	25	23	30	34	36	37	459
1933	27	23	31	27	29	22	17	28	17	27	20	26	294
1934	35	27	20	29	33	12	12	21	25	23	27	30	294
1935	36	33	52	49	36	30	20	22	51	54	40	32	455
1936	28	37	28	30	29	22	13	19	13	28	23	25	295
1937	27	15	18	36	34	20	12	20	17	31	18	24	272

Paa Hospital behandlede 105 Tilfælde, deraf 3 paa Militærhospitalet.

Krupøs Lungebetændelse (Pneumonia crouposa) havde i 1937 den samme ringe Udbredelse som i de nærmest forudgaaende Aar. Der blev kun anmeldt 338 Tilfælde eller ca. 5 pr. 10,000 Indbyggere, eller en Femtedel af Antallet ved sidste Aarhundredskifte. Denne betydelige Tilbagegang skyldes antageligt en mere bestemt diagnostisk Erkendelse af Sygdommen. Tilfældene synes derved gennemgaaende alvorligere end tidligere. Der døde 128 eller 37,9 pCt. af de angrebne mod ca. 20 pCt. for en Snes Aar siden.

Pneumonia crouposa	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1887—1891	1395	4.5	293	21.0	0.9
1892—1896	1090	3.3	189	17.3	0.6
1897—1902	913	2.5	156	17.1	0.6
1903—1907	959	2.2	167	17.4	0.4
1908—1912	1014	2.2	216	21.3	0.5
1913—1917	1097	2.2	228	20.8	0.5
1918—1922	1009	1.8	166	16.5	0.3
1923—1927	583	1.0	152	26.1	0.3
1928—1932	457	0.7	165	36.7	0.3
1933	259	0.4	126	48.6	0.2
1934	318	0.5	131	41.2	0.2
1935	331	0.5	162	48.9	0.2
1936	363	0.5	153	42.2	0.2
1937	338	0.5	128	37.9	0.2

De anmeldte Tilfældes Fordeling efter Aldersklasser var omtrent som sædvanligt.

Pneumonia crouposa	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
				1903—1907	28	128	178	
1908—1912	23	113	178	413	200	36	51	1014
1913—1917	30	108	179	476	226	35	43	1097
1918—1922	16	75	140	434	283	22	39	1009
1923—1927	6	40	84	239	162	26	26	583
1928—1932	4	24	62	200	124	19	23	457
1933	»	21	33	109	67	16	13	259
1934	4	15	35	145	87	12	20	318
1935	6	16	73	127	80	16	13	331
1936	1	19	54	162	97	15	15	363
1937	2	23	63	143	83	11	13	338

Fordelingen efter Aarstiderne var den sædvanlige med flest om Vinteren og færrest om Sommeren.

Pneumonia crouposa	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	92	81	111	121	110	97	51	46	58	59	60	72	959
1908—1912	100	104	117	130	114	86	54	39	55	64	74	77	1014
1913—1917	95	102	127	141	120	98	67	48	63	79	73	83	1097
1918—1922	90	85	92	79	98	83	71	47	52	149	91	72	1009
1923—1927	56	52	66	62	57	45	37	28	30	40	48	62	583
1928—1932	51	47	58	62	45	29	22	19	22	30	32	39	457
1933	39	16	17	28	27	18	5	9	11	28	29	32	259
1934	49	21	21	36	33	18	23	18	17	24	24	34	318
1935	25	36	45	37	42	27	12	16	13	23	29	26	331
1936	27	33	41	39	49	22	14	19	24	24	31	40	363
1937	23	41	30	42	39	19	12	7	16	34	36	39	338

Paa Hospital behandlede 152 Tilfælde. deraf 1 paa Militærhospitalet.

Katarrhalsk Lungebetændelse (Bronchopneumonia et Bronchitis capillaris) havde i Forhold til Folkemængden omtrent samme Udbredelse som gennemsnitligt i den sidste Snest Aar, men Sygdommen egner sig som oftere omtalt i Aarsberetningen ikke til nærmere medicinal-statistisk Behandling.

Bronchopneumonia	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1887—1891	1438	4.6	305	21.2	1.0
1892—1896	1418	4.2	432	30.5	1.3
1897—1902	1707	4.6	467	27.4	1.3
1903—1907	1966	4.6	445	22.6	1.0
1908—1912	1985	4.3	459	23.1	0.9
1913—1917	2376	4.7	513	21.6	1.0
1918—1922	3135	5.6	536	17.1	1.0
1923—1927	2147	3.7	568	26.5	1.0
1928—1932	1854	3.0	572	30.9	0.9
1933	1727	2.9	497	28.8	0.8
1934	1523	2.4	527	34.6	0.8
1935	1999	3.0	509	25.5	0.8
1936	1968	2.9	489	25.0	0.7
1937	1900	2.8	446	23.5	0.7

Broncho- pneumonia	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
				1903—1907	428	621	245	
1908—1912	391	575	252	261	283	81	141	1985
1913—1917	451	616	298	387	356	93	175	2376
1918—1922	396	632	393	663	780	105	167	3135
1923—1927	266	544	325	358	404	85	155	2147
1928—1932	189	359	267	311	414	104	209	1854
1933	190	307	203	314	414	125	174	1727
1934	156	323	219	260	321	84	160	1523
1935	177	429	368	349	415	88	173	1999
1936	153	321	255	430	516	92	201	1968
1937	190	420	281	347	405	93	164	1900

De fleste Tilfælde blev anmeldt i Aarets første Maaneder, de færreste i Sommermaanederne.

Bronchopneumonia	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	255	214	268	246	172	124	80	76	93	113	142	184	1966
1908—1912	268	260	235	199	166	118	96	67	90	109	172	205	1985
1913—1917	301	266	344	355	221	142	98	65	100	159	153	172	2376
1918—1922	331	452	357	330	257	129	101	106	124	397	285	265	3135
1923—1927	282	235	297	222	162	98	80	88	116	155	193	220	2147
1928—1932	283	210	207	173	150	95	63	57	86	137	169	223	1854
1933	377	258	149	99	94	93	44	62	91	169	168	123	1727
1934	131	125	115	108	90	119	120	92	128	151	178	166	1523
1935	252	244	270	222	213	124	44	66	88	109	169	198	1999
1936	255	190	231	184	162	84	41	80	96	135	172	338	1968
1937	238	179	246	265	188	90	51	68	101	168	146	160	1900

Paa Hospital behandlede 549 Tilfælde, deraf 12 paa Militærhospitalet.

Akut Brystkatarrh (Tracheo-bronchitis acuta) forekom lidt hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar, men anmeldes dog nu langt sjældnere end tidligere.

Tracheo-bronchitis	Anmeldte Tilfælde	af 1000 Indbyggere	Dødsfald	af 1000 anmeldte
1882—1886	11891	42.5	71	6.0
1887—1891	11087	35.4	67	6.0
1892—1896	10054	30.1	38	3.7
1897—1902	9293	25.4	39	4.1
1903—1907	8851	20.8	43	4.9
1908—1912	7988	17.8	51	6.4
1913—1917	8082	16.0	53	6.5
1918—1922	7260	12.0	35	4.9
1923—1927	7215	12.8	12	1.6
1928—1932	6014	10.0	19	3.1
1933	5299	8.8	19	3.0
1934	5164	7.5	14	2.7
1935	6053	9.0	14	2.3
1936	5917	8.8	9	1.5
1937	6721	9.9	18	2.7

Ligesom i de foregaaende Aar indkom den langt overvejende Del af Anmeldelserne i den kolde Aarstid.

Tracheo- bronchitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882--1886	1789	1385	1510	1115	857	569	393	317	452	768	1255	1482	11891
1887--1891	1585	1398	1296	1073	862	538	311	313	499	700	1062	1449	11087
1892--1896	1420	1230	1253	919	720	432	253	238	441	748	1147	1254	10054
1897--1902	1331	1195	1030	932	812	506	262	225	436	631	908	1028	9293
1903--1907	1370	1080	1126	930	677	457	240	240	387	625	778	941	8851
1908--1912	1386	1154	928	727	562	342	180	166	344	520	816	863	7988
1913--1917	1212	1027	1135	938	604	391	208	184	347	703	637	697	8082
1918--1922	882	828	851	839	621	356	206	206	371	636	743	721	7260
1923--1927	878	804	920	780	621	346	169	233	430	586	711	737	7215
1928--1932	848	662	646	597	472	286	164	188	350	509	608	690	6014
1933	883	551	516	386	324	203	123	170	352	650	626	515	5299
1934	506	413	409	411	338	342	206	288	489	604	594	564	5163
1935	762	714	763	575	498	270	163	197	327	468	654	662	6054
1936	777	715	616	571	536	290	139	215	370	509	549	630	5917
1937	558	774	798	756	579	311	169	190	440	647	785	684	6721

Paa Hospital behandlede 162 Tilfælde, deraf 19 paa Militærhospitalet.

Influenza optraadte kun med et større Antal af Tilfælde i Januar og tildels Februar Maaned, som Udløbere af den Epidemi, der begyndte i Slutningen af November 1936 og allerede kulminerede i 3. Uge af December med 9,973 Tilfælde. Der døde 77 eller 3,8 pro mille af de angrebne, altsaa mere end foregaaende Aar, hvilket væsentligt skyldes, at de fleste Dødsfald indtræffer i Slutningen af en Influenzaepidemi.

Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde	Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde
1917	6809	51	7.5	1928	15284	53	3.5
1918	99635	1623	16.3	1929	46120	229	5.0
1919	33832	754	22.3	1930	9671	39	4.0
1920	41490	997	24.0	1931	37435	94	2.5
1921	2570	21	8.2	1932	40809	149	3.7
1922	41675	198	4.8	1933	41726	185	4.4
1923	12415	72	5.7	1934	9491	16	1.7
1924	20387	102	5.0	1935	20971	48	2.3
1925	11771	46	3.9	1936	41442	79	1.9
1926	12254	46	3.8	1937	20033	77	3.8
1927	39575	135	3.4				

Paa Hospital behandlede 1,364 Tilfælde, deraf 918 paa Militærhospitalet,

Akut Halsbetændelse (Angina tonsillaris) var hyppigere end foregaaende Aar og over Gennemsnitstallet for de senere Aar med Undtagelse af 1935.

Anmeldte Tilfælde af Angina tonsillaris 1881--1937
paa 1000 Indbyggere.

1881	25.6	1891	25.5	1901	22.7	1911	26.9	1921	23.6	1931	21.1
1882	19.7	1892	25.2	1902	22.6	1912	20.1	1922	16.8	1932	18.0
1883	22.5	1893	27.8	1903	22.0	1913	17.6	1923	16.0	1933	18.6
1884	22.6	1894	24.5	1904	22.1	1914	21.3	1924	17.5	1934	20.4
1885	24.6	1895	18.1	1905	20.1	1915	24.3	1925	18.8	1935	25.7
1886	25.9	1896	22.0	1906	19.6	1916	19.2	1926	17.2	1936	20.2
1887	24.7	1897	23.9	1907	18.7	1917	21.1	1927	17.7	1937	23.5
1888	24.5	1898	22.3	1908	20.2	1918	15.0	1928	20.1		
1889	26.7	1899	24.2	1909	19.0	1919	21.9	1929	19.6		
1890	28.0	1900	19.5	1910	21.8	1920	24.7	1930	23.0		

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	911	775	728	651	667	646	508	554	722	836	909	836	8743
1908—1912	1075	877	849	722	762	655	499	698	942	932	1017	887	9914
1913—1917	945	966	963	885	802	712	556	681	869	1040	1097	874	10389
1918—1922	1174	1189	994	813	757	695	563	742	1098	1123	1100	1128	11376
1923—1927	992	792	823	754	763	607	471	795	1014	1084	1162	999	10257
1928—1932	1160	972	1080	947	899	761	636	985	1310	1330	1325	1130	12535
1933	854	648	897	725	725	768	735	1107	1468	1525	1419	999	11870
1934	1104	951	896	811	844	801	785	1239	1743	1475	1367	1242	13258
1935	1368	1329	1455	1106	1172	1074	866	2769	1975	1464	1393	1128	17099
1936	1286	1126	1231	1074	1183	704	607	949	1309	1507	1579	990	13545
1937	966	1245	1247	1210	1133	863	734	1523	2011	1952	1788	1363	16035

Der indtraf 13 Dødsfald af septisk Angina.

Paa Hospital behandlede 1,728 Tilfælde, deraf 227 paa Militærhospitalet.

Kolerine (Catarrhus gastro-intestinalis acuta) var ligesom i 1935 og 1936 lidt mere udbredt end sædvanligt i de senere Aar. Der blev ialt anmeldt 4,470 Tilfælde eller 6,6 pro mille af Folkemængden mod 5,8 i 1936, 6,1 i 1935 og ca. 5 i den foregaaende halve Snes Aar.

Aarligt Gennemsnit	Alle Aldersklasser				Aldersklassen under 1 Aar				
	Anmeldte		Døde		Anmeldte		Døde		
	Ialt	p. M. af Befolkn.	Ialt	pCt. af anmeldte	Ialt	pCt. af alle anmeldte	Ialt	pCt. af anmeldte 0—1 Aar	pCt. af alle Kolerine-Dødsfald
	1882—1886	8589	30.7	466	5.4	2049	23.9	420	20.5
1887—1891	8093	25.9	470	5.8	1921	23.7	415	21.6	88.3
1892—1896	7873	23.6	451	5.7	1948	24.7	410	21.0	90.9
1897—1902	6575	18.0	473	7.2	1729	26.3	432	25.0	91.3
1903—1907	6103	14.3	495	8.1	1759	28.3	452	25.7	91.3
1908—1912	5912	12.8	398	6.7	1664	28.1	338	20.3	84.9
1913—1917	4789	9.5	207	4.3	1091	22.8	180	16.5	87.0
1918—1922	3399	6.1	91	2.7	651	19.2	86	13.2	94.5
1923—1927	3086	5.2	87	2.8	451	14.6	64	14.2	73.8
1928—1932	2820	4.6	71	2.5	375	13.3	54	14.6	76.9
1933	3018	4.7	39	1.3	436	14.4	32	7.3	82.1
1934	3469	5.3	51	1.5	590	17.0	41	7.0	83.9
1935	4028	6.1	70	1.7	486	12.1	50	10.3	71.4
1936	3883	5.8	76	1.9	526	13.6	43	8.2	56.6
1937	4470	6.6	41	0.9	516	11.5	24	4.6	58.5

De fleste Tilfælde forefaldt i August og September, og man skal en længere Arrække tilbage, inden man finder en tilsvarende stærk Stigning i Sensommermaanederne.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1882—1886	381	331	369	403	474	641	1322	1698	1494	657	444	375	8589
1887—1891	394	373	419	476	543	945	1192	1126	1096	666	487	376	8093
1892—1896	347	331	337	372	451	768	986	1744	1186	581	412	359	7873
1897—1902	310	247	253	298	396	546	671	1591	992	547	424	300	6575
1903—1907	281	229	249	291	363	487	664	1429	886	510	402	313	6103
1908—1912	287	205	231	247	283	434	602	1673	905	428	340	278	5912
1913—1917	245	200	205	231	384	394	513	960	692	378	329	258	4789
1918—1922	251	198	216	228	223	259	371	507	388	265	246	247	3399
1923—1927	228	149	168	164	202	205	375	557	332	243	222	241	3086
1928—1932	241	176	210	175	201	139	275	356	318	237	220	239	2820
1933	272	208	228	181	291	276	294	381	298	218	158	213	3018
1934	332	282	233	253	218	219	280	415	407	237	227	366	3469
1935	484	302	270	224	213	346	449	618	451	224	230	217	4028
1936	262	296	480	346	293	462	338	391	310	191	227	287	3883
1937	269	239	302	265	183	416	344	1005	797	264	211	175	4470

I Forhold til Folkemængden blev der anmeldt lidt flere Tilfælde blandt Smaabørn end i de nærmest foregaaende Femaar, men betydeligt færre end for 20—30 Aar siden.

Anmeldte Tilfælde af Kolerine pr. 1000 Indb.	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
				Md.	Kv.	
1903—1907	178.1	35.1	6.8	7.9	8.8	14.8
1908—1912	171.0	34.0	6.8	7.4	7.5	12.8
1913—1917	117.2	28.8	5.9	5.4	6.1	9.5
1918—1922	58.8	21.0	4.4	3.4	4.0	6.1
1923—1927	50.1	21.4	4.0	2.8	3.3	5.2
1928—1932	39.7	17.8	4.8	2.8	2.9	4.6
1933	44.6	23.2	5.7	2.6	2.7	4.7
1934	69.1	27.6	5.8	2.5	2.9	5.8
1935	55.7	24.6	7.6	3.4	4.5	6.1
1936	59.8	32.8	7.4	2.8	3.2	5.8
1937	57.8	32.1	9.2	3.4	4.1	6.8

Paa Hospital behandlede 267 Tilfælde, deraf 10 paa Militærhospitalet.

Epidemisk Gulsot (Icterus epidemicus, Hepatitis infectiosa) havde som foregaaende Aar kun ringe Udbredelse.

	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1925	4	57	22	7	90
1926	3	6	11	3	23
1927	2	6	28	15	51
1928	4	21	39	23	87
1929	7	48	97	64	216
1930	23	155	103	122	403
1931	16	129	148	98	391
1932	12	70	111	76	269
1933	33	136	108	89	366
1934	64	369	127	160	720
1935	35	196	91	139	461
1936	21	90	81	64	256
1937	20	46	79	92	237

Der indtraf 2 Dødsfald.

De fleste Tilfælde anmeldtes i Marts Maaned.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1925	13	6	7	2	»	3	2	4	14	23	10	6	90
1926	3	»	1	4	»	»	1	»	4	4	2	4	23
1927	2	3	4	1	2	3	3	6	5	16	6	»	51
1928	3	3	5	1	3	5	8	7	8	11	18	15	87
1929	18	14	19	5	9	14	15	17	27	30	26	22	216
1930	29	30	38	23	29	16	20	30	50	45	48	45	403
1931	41	34	33	38	27	19	33	46	39	29	20	32	391
1932	19	14	22	20	22	19	12	25	33	28	27	28	269
1933	34	30	20	23	23	14	22	28	51	51	43	27	366
1934	53	30	64	51	42	47	35	70	63	94	94	77	720
1935	66	48	45	45	35	25	23	38	48	31	36	21	461
1936	20	23	25	29	30	17	12	22	17	17	23	21	256
1937	15	22	37	14	10	16	18	24	19	28	17	17	237

Paa Hospital behandlede 72 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Skoldkopper (Varicellae). Der anmeldtes 236 Tilfælde, under Gennemsnittallet for de senere Aar, der ligger mellem 300 til 400.

	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1908—1912	101	145	7	4	257
1913—1917	115	166	10	8	299
1918—1922	106	188	9	8	311
1923—1927	135	254	9	9	407
1928—1932	93	202	7	6	308
1933	64	197	7	7	275
1934	110	266	3	12	391
1935	83	183	3	7	276
1936	134	351	11	10	506
1937	80	144	4	8	236

Paa Hospital behandlede kun 3 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Rødlinger (Rubeolae). Der er som Regel store Svingninger i Antallet af anmeldte Tilfælde fra Aar til Aar, selv om Forskellen ikke er saa stor, som den har været mellem de to sidste Aar.

	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1913—1917	40	126	44	16	226
1918—1922	27	59	51	6	143
1923—1927	31	79	11	12	133
1928—1932	10	25	7	3	45
1933	25	75	93	12	205
1934	18	31	9	5	63
1935	32	131	161	20	344
1936	224	758	432	247	1661
1937	33	62	73	21	189

Paa Hospitalet behandlede 61 Tilfælde, deraf 59 paa Militærhospitalet.

2) Tuberkulose.

Af **Lungetuberkulose** (Tuberculosis pulmonum) blev der i 1937 anmeldt 1,133 nye Tilfælde eller 1,7 for hvert Tusinde Indbyggere, ligesom i 1936 en Del flere end i en længere Aarrække, hvilket nærmest maa tydes som et Resultat af Centraltuberkulosestationens Arbejde, hvorved en Del hidtil upaaagtede Tilfælde hurtigere kommer til Erkendelse.

Nye Tilfælde af Lunge- og Strubetuberkulose i 1937.

	0—4	5—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—44	45—54	55—64	65 og derov.	Ialt
Mænd	33	45	50	70	72	84	71	56	28	26	535 } 1133
Kvinder	30	43	77	114	117	77	62	33	22	23	

De fleste Anmeldelser falder paa Aldersklassen 15—34 Aar, og Tallet er her størst for Kvindernes Vedkommende, hvor Halvdelen af samtlige Anmeldelser falder paa Alderen 15—29 Aar. I Alderen over 35 Aar er Antallet af Anmeldelser størst for Mændene.

Hos 886 af de 1,133 anmeldte er der paavist + TB., d. v. s. i 77 % af Tilfældene. Hos de øvrige var Tuberkelbaciller ikke paavist, eller Ekspektoratundersøgelse ikke foretaget.

Til Diagnosestationen paa Centraltuberkulosestationen blev der i 1937 indsendt 11,818 Prøver af Opspyt, hvoraf 1,334 indeholdt Tuberkelbaciller.

Antallet af Dødsfald som Følge af Lungetuberkulose har i 1937 været 326 svarende til 0,48 ‰ af Befolkningen mod 0,47, 0,57, 0,63, 0,64 og 0,74 i de fem foregaaende Aar. De to sidste Aar har haft de hidtil laveste Tal for Dødeligheden af Lungetuberkulose i København. Medens Kvinderne som Helhed har en lavere Dødelighed end Mændene, 0,41 ‰ mod 0,55 ‰, viser disse i Alderen 15—34 Aar en Dødelighed paa 0,61 ‰ mod 0,47 ‰ hos Mændene i tilsvarende Alder.

Af samtlige 326 Dødsfald indtraf 243 eller 75 % paa Hospitaler eller Sanatorier, deraf 195 paa Øresundshospitalet. I Hjemmet døde 42 Mænd og 41 Kvinder.

Efterfølgende Tabel angiver Antallet af anmeldte i de sidste 8 Aar samt Antallet af deraf døde. Forskellen, ca. 5.300, maa regnes for at udgøre Bestanden af egentlige Syge. Af de Personer, hvis Anmeldelse ligger mere end 8 Aar tilbage, dør kun ganske faa af Lungetuberkulose, saaledes at Sygdommen for det overvejende Antals Vedkommende maa betragtes som endt med Helbredelse, idet en Del dog i Tidens Løb er døde af andre Sygdomsaarsager.

Antallet af anmeldte i de sidste 8 Aar og deraf døde.

Anmeldte		Deraf døde								Ialt
Aar	Antal	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	
1930	925	188	77	58	24	24	19	6	10	406
1931	937		181	71	46	29	22	16	11	376
1932	992			189	67	47	25	20	15	363
1933	827				162	58	32	15	26	293
1934	883					173	61	36	20	290
1935	886						153	48	30	231
1936	1084							132	45	177
1937	1133								169	169
Ialt	7667	188	258	318	299	331	312	273	326	2305

Af andre tuberkulose Sygdomme døde 39 mod 52 i 1936, 58 i 1935, 61 i 1934, 77 i 1933 og gennemsnitligt 110 i Tiaaret 1923—32.

Dødsfald af Tuberkulose i København 1888—1937 pr. 10,000 Indbyggere.

Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose
1888	36.0	26.0	1898	24.4	17.5	1908	18.8	14.8	1918	15.0	12.1	1928	9.5	7.8
1889	33.4	24.8	1899	22.7	17.1	1909	17.1	13.2	1919	13.2	10.2	1929	9.0	7.6
1890	32.2	23.4	1900	24.5	18.8	1910	15.8	11.8	1920	12.0	9.4	1930	8.9	7.3
1891	30.6	21.8	1901	21.7	15.8	1911	17.6	13.1	1921	11.5	9.3	1931	8.5	7.0
1892	29.1	19.6	1902	17.2	11.9	1912	17.7	13.6	1922	11.2	8.8	1932	8.8	7.4
1893	27.7	18.7	1903	19.7	14.1	1913	15.1	11.8	1923	10.8	7.8	1933	7.0	6.4
1894	27.5	19.0	1904	20.2	14.9	1914	15.4	12.4	1924	12.7	10.1	1934	7.2	6.8
1895	29.8	19.7	1905	21.8	15.8	1915	14.8	11.9	1925	10.8	8.8	1935	6.6	5.7
1896	26.6	19.0	1906	19.0	14.7	1916	18.8	15.0	1926	10.8	8.7	1936	5.5	4.7
1897	25.2	18.1	1907	17.7	13.9	1917	19.6	15.6	1927	9.6	8.1	1937	5.4	4.8

3) Kræft.

Kræft (Cancer) medførte i 1937 ialt 1,127 Dødsfald eller 16,5 pr. 10,000 Indb., omtrent det samme som i de forudgaaende Aar, men den summariske Dødelighed har som oftere bemærket i Aarsberetningen kun ringe Interesse, fordi den langt overvejende Del af Dødsfaldene indtræffer i de faatallige højere Aldersklasser.

Dødsfald af Kræft pr. 1000 Indbyggere.

Aarligt Gennemsnit	Under 35 Aar		35—44 Aar		45—54 Aar		55—64 Aar		65—74 Aar		75 Aar og derover	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1903—1907	0.0	0.1	0.7	1.2	2.2	2.8	6.2	4.7	11.5	8.9	14.8	14.9
1908—1912	0.1	0.1	0.6	1.1	2.6	2.7	6.1	4.9	11.7	8.5	15.9	11.5
1913—1917	0.1	0.1	0.6	1.0	2.3	2.7	6.2	5.0	12.0	8.6	16.6	13.6
1918—1922	0.1	0.1	0.5	0.9	2.1	2.5	5.8	5.1	11.1	7.9	17.8	13.8
1923—1927	0.1	0.1	0.4	1.1	1.9	2.4	5.8	4.8	12.2	8.5	17.6	13.0
1928—1932	0.0	0.1	0.5	1.1	1.7	2.6	5.4	4.7	12.3	9.4	18.1	15.2
1933	0.1	0.1	0.4	0.9	1.9	2.5	4.7	4.0	12.7	9.6	18.5	12.1
1934	0.0	0.1	0.2	1.0	1.9	2.9	4.4	4.7	10.8	9.0	16.8	14.9
1935	0.0	0.1	0.4	1.0	1.4	2.4	4.7	5.1	11.7	7.3	25.3	13.7
1936	0.0	0.1	0.5	0.9	1.7	2.6	4.8	4.7	11.4	8.6	17.6	14.6
1937	0,1	0,1	0,4	0,9	1,7	2,4	5,8	5,1	10,9	7,5	20,8	14,4

I ovenstaaende Tabel er Dødeligheden derfor beregnet pr. 1,000 Indbyggere i hver enkelt Aldersklasse, Mænd og Kvinder hver for sig. Oversigten omfatter foruden de fem sidste Aar kun de seks nærmest foregaaende Femaar, i hvilke det ikke kan antages, at der er indtraadt nogen Ændring i Sygdomsbegrebet.

Det fremgaar heraf, at Kræftdødeligheden i København i Løbet af de sidste 30—40 Aar maaske er aftaget lidt i de lavere Aldersklasser og tiltaget lidt i de højere. Det vilde være en naturlig Følge af den Forskydning, der har fundet Sted i Befolkningens Sammensætning, hvorved Middellevetiden er bleven betydeligt forlænget. At Kræftdødeligheden i det hele ikke er tiltagende, fremgaar med tilstrækkelig Tydelighed af den efterfølgende Oversigt over det relative Antal af Kræftdødsfald i de sidste 15 Aar.

Af 1000 Indbyggere over 45 Aar døde af Kræft.

	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Mænd	6.1	5.9	6.0	7.0	5.5	5.4	5.8	5.4	5.6	5.4	5.5	5.0	5.5	5.2	5.5
Kvinder	5.4	5.6	5.6	5.7	5.8	5.6	5.4	5.9	5.5	5.9	5.2	5.7	5.1	5.5	5.2
Ialt	5.7	5.7	5.8	6.7	5.8	5.5	5.6	5.7	5.5	5.6	5.8	5.4	5.8	5.4	5.4

4) Kønssygdomme.

Af **Kønssygdomme** (Morbi venerei) blev der i 1937 anmeldt 5,342, hvilket i Forhold til Folkemængden var mindre end i 1936 men lidt mere end i de tre foregaaende Aar, der havde de færreste hidtil anmeldte Tilfælde.

Anmeldte Tilfælde	Gonorrhoe		Ulcus venereum		Syphilis	
	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere
1887—1891	4746	152	863	28	1177	38
1892—1896	4165	125	809	24	1153	35
1897—1902	4765	135	709	19	1781	49
1903—1907	5094	119	579	14	1643	39
1908—1912	6142	133	878	19	2446	53
1913—1917	6884	136	660	13	2336	46
1918—1922	7449	133	564	10	2315	41
1923—1927	6267	104	173	3	1349	23
1928—1932	5326	87	71	1	705	11
1933	4572	70	29	1	193	3
1934	4624	71	42	1	243	4
1935	4636	70	35	1	336	5
1936	5142	77	34	1	376	5
1937	5027	74	39	1	276	4

Gonorrhoe havde lidt færre anmeldte Tilfælde end foregaaende Aar. 21 var Børn under 15 Aar, 3,684 voksne Mænd og 1,322 voksne Kvinder. De to sidste Aar har Antallet af Kvinder været noget større end i de nærmest forudgaaende Aar.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Mænd	4675	5085	4538	4425	4218	4017	3419	3294	3382	3549	3399	3778	3684
Kvinder	1466	1567	1504	1445	1364	1320	1185	1130	1175	1057	1200	1344	1322
Ialt	6147	6652	6042	5870	5582	5337	4604	4424	4557	4607	4599	5122	5006

Paa Hospital behandlede 426 Tilfælde, deraf 122 paa Militærhospitalet.

Venerisk Saar (Ulcus venereum) forekom som sædvanligt i de senere Aar med saa faa Tilfælde, — ialt 39 —, at Sygdommen nu er uden medicinalstatistisk Interesse.

Paa Hospital behandlede 16 Tilfælde.

Syfilis havde som de foregaaende Aar kun ringe Udbredelse. Der anmeldtes 276, hvoraf 10 var medfødte.

Paa Hospital behandlede 81 Tilfælde, deraf 3 paa Militærhospitalet.

5) Andre Sygdomme.

Fnat (Scabies). Antallet af anmeldte Tilfælde har været underkastet en Del Svingninger siden Aarhundredets Begyndelse. Den Stigning, der fandt Sted omkring Aaret 1909 sattes den Gang i Forbindelse med en stigende Invasion af russiske og polske Arbejdere. Tallet faldt derefter for i Krigsaarene at stige stærkt, hvilket vel for en Del skyldtes Garnisonens Forøgelse, men væsentlig blev tilskrevet den ved Epidemiloven af 10. Maj 1915 indførte vederlagsfri og obligatoriske Behandling af alle Fnatpatienter. Sygdommens Bekæmpelse vanskeliggjordes i ikke ringe Grad ved Bolignøden og Dyrtiden, men Antallet af Tilfælde aftog derpaa i nogle Aar ret stærkt, steg igen for atter at falde indtil de tre sidste Aar, hvor Anmeldelserne har været i stadig Stigning og stærkt nærmer sig Krigsaarenes høje Tal.

Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.
1900	1,9	1910	6,3	1920	11,7	1930	5,6
1901	1,7	1911	5,6	1921	9,8	1931	4,6
1902	1,9	1912	5,6	1922	5,6	1932	3,7
1903	2,5	1913	4,6	1923	4,0	1933	3,4
1904	2,4	1914	4,6	1924	2,4	1934	3,7
1905	2,1	1915	6,4	1925	1,6	1935	5,2
1906	2,2	1916	9,1	1926	3,0	1936	7,1
1907	3,0	1917	13,4	1927	5,1	1937	9,2
1908	5,3	1918	17,1	1928	6,9		
1909	6,7	1919	12,8	1929	6,6		

Sygdommen behandles overvejende ambulant. 239 har været indlagt paa Hospital, deraf 94 paa Militærhospitalet.

Alkoholisme medførte som umiddelbar Dødsarsag 17 Dødsfald, noget flere end de nærmest foregaaende Aar.

Af Delirium tremens blev der kun anmeldt et enkelt Tilfælde.

Sygdomme i Garnisonen.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Hærens Lægekorps var Antallet af de i 1937 paa Københavns Militærhospital behandlede Sygdomstilfælde følgende:

Diphtheria 1, Scarlatina 9, Angina parotidea 26, Influenza 70, Angina tonsillaris 191, Varicellae 1, Rubeolea 75, Paradynteria 1, Febris catarrhalis 648, Bronchitis acuta et bronchopneumonia 83, Pleuritis 6 og Tuberculosis pulmonum 5.

Desuden behandlede 20 Tilfælde af Syphilis, hvoraf 2 friske, og 194 Tilfælde af Gonorrhoe, hvoraf 103 friske.

OFFENTLIG SUNDHEDSPLEJE

Tilsyn med Fødehjem, Vuggestuer, Asyler, Børnehaver, Daghjem o. l. Institutioner samt private Skoler.

(Meddelt af 1. Sanitetslæge, Dr. med. Kn. Bojlén).

Fødehjem.

Ved Aarets Udgang stod 15 Fødehjem med tilsammen 134 Pladser under Tilsyn, der fandt ialt 2,012 Fødsler Sted.
Der blev anmeldt 1 Tilfælde af Barselseber.

Vuggestuer.

Ved Aarets Udgang stod 18 Vuggestuer under Tilsyn.

Asyler, Børnehaver, Daghjem o. l. Institutioner.

Ved Aarets Udgang stod 103 Asyler, Børnehaver og Daghjem under Tilsyn.

Private Skoler.

Ved Aarets Udgang stod 18 private Skoler under Tilsyn.

Alle Institutioner er i Samarbejde med Sanitetslægeassistent Dr. P. Grubb Andersen blevet inspiceret i Aarets Løb. De hygiejniske og sanitære Forhold har i det store og hele været tilfredsstillende, kun en enkelt Vuggestue blev lukket i Aarets Løb, idet der under Lederens Sygdom var opstaaet utilfredsstillende Forhold. Iøvrigt giver Forholdene ikke Anledning til nærmere Omtale.

Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.

(Meddelt af 2den Sanitetslæge Dr. med Poul Heiberg).

I Aaret 1937 er der i Samarbejde med Sanitetslægeassistenterne Dr. Leif Folke og Dr. P. Grubb Andersen journalført 209 Sager med 457 Ekspeditioner.

Efter Sundhedsvedtægtens andet Afsnit (Ordning af Afløb m. m.) har der i dette Aar været 1 Sag.

Efter tredje Afsnit (den offentlige Renlighed) har der været 7 Sager.

Efter fjerde Afsnit (Latrinvæsen) har der været 114 Sager.

Efter femte Afsnit (de for de omboendes Sundhed skadelige Anlæg) har der været 82 Sager.

Endelig har der efter syvende Afsnit (Boliger) været 5 Sager.

	II Ordning af Afløb	III Den off. Renlighed	IV Latrin- væsen	V De for de om- boendes Sund- hed skadelige Anlæg	VII Boliger
1921—30.....	158	7	928	50	151
1931—35.....	5	19	1008	36	60
1936.....	7	1	162	69	11
1937.....	1	7	114	82	5

I ovenstaaende Tabel er tillige for Sammenligningens Skyld vist Forholdene i en Række forudgaaende Aar, idet Tallene for de to første Grupper er angivet som Gennemsnitstal pr. Aar.

Som et Forarbejde til ændrede Bestemmelser for Kludeforretningers Lokaler er udført nedenstaaende lille Undersøgelse.

Kludeforretningernes Lokaleforhold.

For at faa et Skøn over de mindre Kludeforretningers Lokaleforhold, som de er for Tiden, er 60 Sundhedskommissionssager gennemgaaet. I de 10 Sager blev Tilladelse nægtet. I de 2 paa Grund af Samhandel med brugte Klæder, i de 5 paa Grund af for ringe (1,90—2,00—2,04—2,05 og 2,10 m.) Højde i disse Arbejdslokaler og i de 3, da der kun fandtes eet Lokale.

Af de tilladte 50 Kludeforretninger blev de 30 kun godkendte paa den Betingelse, at der ikke fandt Sortering Sted i Lokalerne.

Af de nævnte 50 tilladte Kludeforretninger fandtes de 31 i Kælderlokaler, de 15 i Stueetagen og de 4 i Skure.

Særlig Butik fandtes i de 47 Kludeforretninger, særligt Lager i de 43 og særligt Sorteringsrum i de 16.

En Forretning havde kun Tilladelse til Sortering paa den aabne Plads foran et Skur (Opbevaringssted).

Højden i de forskellige Lokaler vil fremgaa af nedenstaaende Tabel.

	Højden i		
	Butik	Lager	Sorteringslokale
1,80—2,25 m.....	14	13	4
2,26—2,75 ».....	28	23	11
2,76—3,00 ».....	3	1	1
	47	38	16

For 15 af Kælderlokalerne er opgivet Loftets Højde over Gadens Niveau. Denne er vist i nedenstaaende Tabel.

Loftets Højde over Gadens Niveau	
0,25—0,75 m.....	2
0,76—1,25 ».....	10
1,26—1,75 ».....	3
	15

Endelig er for de Kludeforretninger, hvor dette er anført, i nedenstaaende Tabel vist Gulvarealets Størrelse i Butik, i Lager og i Sorteringsrummet.

	Gulvarealet i		
	Butik	Lager	Sorteringsrum
1— 8 m ²	3	1	1
9—16 »	10	8	1
17—24 »	6	2	1
25—32 »	1		1
	20	11	4

Tilsyn med Næringsmidler m. m.

(Meddelt af 3die Sanitetslæge V. Nissen).

Af 3die Sanitetslæge og Assistent er i 1937 behandlet:

Andragender ang. Beværtninger	507 (S. V. § 70)
— - Logishuse	11 (- - 71—80)
— - Kødudsalg	72 (- - 34 f. f.)
— - Høkerforretninger	155 (- - - -)
— - Vildt- og Fiskeforretninger	34 (- - - -)
— - andre Næringsmiddelforretninger	57 (- - - -)
— - Drikkevandsbrønde	15 (- 63 og 64)

Fra forskellige Udsalg i Byen er der gennem Sundhedspolitiet til Undersøgelse paa Sundhedskommissionens Laboratorium udtaget Prøver af Æbler, Pærer, tørrede Frugter, Frugtkonserves, Gemysekonserves, Kanel, Kardemomme, Allehaande, Peber, Sennep, Ingefær, Mineralvand, Eddike, Sukkervarer, Sukkeraffald, Honning, Chokolade, Konfekt, Cacao, Kaffe, The, Jordnøolie, Spiseolie og Julelys.

Der behandlede 40 Klager over sundhedsskadelige eller forfalskede Levnedsmidler.

Sundhedskommissionens Kontrol med Drikkevandet.

Der er i Tidsrummet 1. April 1937—31. Marts 1938 udvundet følgende Vandmængder:

Anlægget ved Søndersø og Anlægene vest for Søndersø	15,221,600 m ³
Kilderne ved Valby Vandværk og Nybølle	14,238,560 —
Thorsbro og Taastrup—Valby	12,299,900 —
Marbjerg og Lejre	13,268,800 —
	<u>55,058,860 m³</u>

Til Byledninger er ialt indført	54,269,590 m ³
heraf afgivet til Frederiksberg, Gladsaxe Kommune og andre udenbys boende	6,426,810 —
Vandforbruget i København var da i 1937—38	<u>47,842,780 m³</u>

Det gennemsnitlige Døgnforbrug.....	131,080 m ³
Døgnforbruget var altsaa 5,14 % større end i 1936—37.	
Det største Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Fre- dag den 11. Juni med.....	158,530 —
og Leveringen til Frederiksberg m. fl. Forbrugere medregnet Fre- dag den 11. Juni.....	178,620 —
Det mindste Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Lør- dag den 25. December med	81,290 —

Med den af statistisk Kontor beregnede Folkemængde for 1. November 1937 684,800 bliver Gennemsnitsforbruget pr. Døgn pr. Indbygger 191,41 Liter.

Vandforbruget var:

Aar	Millioner m ³ aarlig	m ³ daglig	Liter daglig pr. Individ
1900	11,31	31,000	86,52
1905.....	14,26	39,060	102,70
1910.....	19,70	53,980	117,40
1915.....	22,18	62,270	124,36
1920.....	23,85	65,350	116,28
1925.....	30,26	82,890	141,14
1930.....	35,59	97,499	158,53
1931.....	37,65	102,900	165,00
1932.....	39,68	108,700	172,62
1933.....	41,42	113,490	177,06
1934.....	41,83	114,600	176,38
1935.....	44,05	120,360	181,74
1936.....	45,60	124,670	184,97
1937.....	47,84	131,080	191,41

Af det ovennævnte Forbrug i København er 19,125,662 m³ betalt efter Rumfang og omfatter Vand til Næringsbrug, Stats- og Kommuneinstitutioners Vandforsyning, samt noget Vand til Husbrug.

Det Forbrug til Klosetskylning, der er maalt gennem særlig Maaler, har i 1937—38 udgjort 8,767,616 m³.

De kemiske og bakteriologiske Undersøgelser af Vandet er fortsat som tidligere gennem Sundhedskommissionens Laboratorium.

De bakteriologiske Undersøgelser fra de forskellige Indvindingsanlæg og Filtre har givet samme tilfredsstillende Resultater som i de tidligere Aar.

Vandet, aftappet fra Taphaner i Byens forskellige Kvarterer, har vist et gennemsnitligt Kimtal af 7 (efter 3 Døgns Dyrkning). Det højeste Kimtal var 14 pr. cm³.

Tilsyn med smitsomme Sygdomme etc.

(Meddelt af 4de Sanitetslæge K. A. Poulsen.)

Af 4de Sanitetslæge og Assistent er i 1937 følgende Sager ekspederet:

Tyfus: 1 Tilfælde (ialt anmeldtes 7).

Paratyfus: 3 Tilfælde (ialt anmeldtes 22).

Disse faa Tilfælde er optraadt spredt over Byen og fordelt over Aaret, saaledes at der ikke paa noget Tidspunkt har været Tale om Epidemi.

Gastroenteritis, forårsaget af Bakterier henhørende til Salmonella-Gruppen, anmeldtes i 10 Tilfælde, hvilket sikkert kun repræsenterer en Brøkdel af det virkelig forekommende Antal Tilfælde.

Paradysenteri, hvoraf der ialt anmeldtes 156 Tilfælde, viste sig som en mindre Epidemi i Juni—Juli. Tilfældene lokaliserede sig til Brønshøj og Vanløse. En samtidig Epidemi i Dragør henledte Opmærksomheden paa et bestemt Mejeri, idet et stort Antal af Patienterne, saavel i Dragør som inden for Københavns Omraade havde faaet Mælk fra det paagældende Mejeri. Det lykkedes ikke at opspore Smittekilden. 26. Juni fik Mejeriet Paabud om i 8 Dage kun at forhandle pasteuriseret Mælk; herefter opstod der kun faa spredte Tilfælde (Kontakttilfælde), og Epidemien ebbede hurtigt ud.

Atter i August—September optraadte Paradysenteri i et relativt stort Antal Tilfælde, men nu spredt over Byen, og uden at det lykkedes at paavise eller faa Formodning om Smittekilden.

Patienter, lidende af Tyfus og Paratyfus, er for Størstedelens Vedkommende behandlet paa Blegdamshospitalet og først udskrevet herfra, efter at 3 paa hinanden følgende Prøver af Ekskreter har vist sig negative. De Patienter, hos hvem de pathogene Bakterier ikke inden for et rimeligt Tidsrum er forsvundet, udskrives til fortsat Kontrol paa Stadslægekantoret (om Arten af denne Kontrol se Stadslægens Aarsberetning 1930).

Poliomyelitis ant. ac. anmeldtes ialt med 191 Tilfælde, det er det største Antal, der til Dato i Løbet af et Aar er anmeldt. Som sædvanlig faldt de fleste Tilfælde paa Eftersommeren, August—September, for i Oktober fuldstændig at ophøre.

(Angaaende Retningslinier for Isojation og Desinfektion ved denne Sygdom henvises til Stadslægens Aarsberetning 1936.)

Meningitis cerebrospin. epidemica er anmeldt i 13 Tilfælde.

Febris puerperalis er anmeldt i 6 Tilfælde.

Pemphigus neonat. er anmeldt i 5 Tilfælde.

Angaaende smittefarlig Tuberkulose hos Børn og Voksne er behandlet ialt 7 Sager vedrørende Optagelse og Udskrivning fra Kurskolen, midlertidigt Ophør med Arbejde m. m.

For Tuberkulosens Vedkommende træffes alle Desinfektionsforanstaltninger gennem Centralstationen i Ingerslevgade. (Se Stadslægens Aarsberetning 1936.)

Som tidligere er der ført Tilsyn med Cyanbrintedesinfektioner; i hvert enkelt Tilfælde er Udluftningen overvaaget af 4de Sanitetslæge eller dennes Assistent. Der er i 1937 ialt foretaget 33 saadan Desinfektioner*).

*) I det altovervejende Antal Tilfælde er der desinficeret for Væggetøj, tillige ogsaa for Møl etc.

I Anledning af Gadeomlægning i forskellige Bykvarterer er ekspederet ialt 17 Sager.

Vedrørende Erstatning for tabt Arbejdsfortjeneste, hvor Personer, beskæftigede ved Tilberedning eller Forhandling af Mælk eller andre Levnedsmidler, har faaet Paalæg om midlertidigt Ophør med Arbejdet paa Grund af smitsomme Sygdomme i Hjemmet, har været behandlet 9 Sager*).

Angaaende Forgiftninger er behandlet ialt 7 Sager. 3 Tilfælde var fremkaldt af Svovldampe, medens det i de 4 øvrige Tilfælde drejede sig om alimenterende Forgiftninger i Hospital, Anstalter eller Pensionat. Ingen af Tilfældene var af alvorligere Karakter.

Den vederlagsfrie ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Den i Henhold til Lov af 30. Marts 1906 indførte vederlagsfrie Behandling af Kønssygdomme paa de kommunale Klinikker af de visiterende Læger har i 1937 været søgt af 5,241 nytilkomne Patienter mod 5,024 i 1936, 4,447 i 1935, 3,654 i 1934, 3,215 i 1933, 3,207 i 1932, 3,414 i 1931, 3,531 i 1930, 3,818 i 1929, 4,466 i 1928 og 4,802 i 1927. Af Patienterne var 3,447 Mænd, 1,769 Kvinder og 25 Børn under 15 Aar.

For *Syphilis* behandlede ialt 362 nytilkomne Tilfælde, hvoraf 87 ikke tidligere var anmeldte. Af Tilfældene var 198 Mænd, 160 Kvinder og 4 Børn under 15 Aar.

For *Gonorrhoe* behandlede ialt 2,662 nytilkomne Tilfælde, hvoraf 2,447 nye Infektioner, medens det i 215 Tilfælde drejede sig om Recidiv.

For *veneriske Saar* behandlede ialt 14 nytilkomne Patienter, der alle var Mænd.

2,203 nytilkomne Patienter har været til Observation for venerisk Sygdom, som ikke konstateredes. Af disse var 1,384 Mænd, 821 Kvinder og 18 Børn under 15 Aar.

Der er indgaaet Anmeldelse om 530 Patienter, der er udeblevet fra Behandlingen for venerisk Sygdom. Anmeldelserne er af 4de Sanitetslæge videregjort henholdsvis til de kommunale Klinikker, til Sædelighedspolitiet her i Byen eller til Embedslæger i Provinsen.

Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt.

Der blev i Aaret 1937 udført:

A.	1,183	Desinfektioner for offentlig Regning.
B.	73	— - Ubemidlede.
C.	115	— - privat Regning.
<hr/>		
	Ialt	1,371 Desinfektioner

*) Det bemærkes, saaledes som det ogsaa er anført i Epidemiloven, at Erstatning for tabt Arbejdsfortjeneste som Følge af nedlagt Forbud, kun kan ventes ydet, saafremt Forbudet er nedlagt af Stadslægen eller dennes Stedfortræder umiddelbart efter Sygdommens Erkendelse; det er altsaa ikke tilstrækkeligt, at Patientens egen Læge nedlægger Forbud; dette skal i hvert enkelt Tilfælde godkendes af Embedslægen.

Desinfektionsstationen i 1937.

Maaned	Begeringer	A. Desinfektioner for offentlig Regning							B. Desinfektioner for Ubemidlede			C. Desinfektioner for privat Regning		
		Tyfus	Difteri	Skarlagenfebr.	Tuberkul.		Fnat	Forskll. Sygd.	Kræft	Utøj	Forskll. Sygd.	Kræft	Rosen	Forskll. Sygd.
					Dødsfald	Flytning								
Januar	92	1	4	3	2	65	»	»	2	9	»	»	»	6
Februar	109	1	1	1	7	86	2	2	»	5	»	»	»	4
Marts	112	5	3	7	10	77	»	»	»	1	»	3	1	5
April	134	»	3	1	7	107	»	»	»	8	1	»	»	7
Maj	111	1	»	2	7	80	»	2	»	4	1	»	»	14
Juni	114	9	1	»	8	75	»	4	2	5	2	»	»	8
Juli	108	10	»	1	3	73	»	10	»	3	»	»	»	8
August	142	9	»	»	3	57	»	58	1	1	»	»	»	13
September ..	141	1	2	4	7	71	»	38	1	3	»	»	»	17
Oktober	113	1	»	2	5	82	»	7	»	9	1	»	»	6
November...	107	2	»	4	4	75	1	4	»	9	1	»	»	7
December...	88	»	3	3	6	54	»	2	1	3	»	»	»	16
Ialt...	1371	40	17	28	69	902	3	124	7	60	6	3	1	111

Antallet af Effektdesinfektioner og af Boligdesinfektioner i de enkelte Maaneder i Aaret 1937.

Maaned	Antal				
	Begeringer	Effektdesinfektioner Kbm.	Boligdesinfektioner		
			Fast Formalin Kbm.	Kresolvand Kbm.	Svovl
Januar	92	113,90	1740	10	
Februar	109	89,12	2680	70	
Marts	112	98,12	3750	110	
April	134	96,04	4100		
Maj	111	87,55	2590		
Juni	114	77,85	3540	200	
Juli	108	87,29	2570	160	
August	142	81,44	3440	930	
September	141	79,90	5810	910	
Oktober	113	72,58	4220	210	
November	107	78,74	3510	80	60
December	88	73,03	2110	10	
Ialt...	1371	1035,51	40060	2690	60

Antallet af Desinfektioner ved de enkelte Sygdomme i 1936 og 1937.

Sygdomme	1936		1937	
	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner
Tyfus	26	2,0	40	3,1
Difteri	29	2,3	17	1,2
Skarlagenfeber	37	2,4	28	2,1
Tuberkulose ved Dødsfald	76	6,0	69	5,1
Tuberkulose ved Flytning	950	74,2	902	65,3
Meningitis	9	0,6	8	0,6
Kræft	10	0,8	10	0,8
Fnat	6	0,4	3	0,2
Lungebetændelse	5	0,2	3	0,2
Rosen	»	»	1	0,1
Kønssygdomme	»	»	4	0,3
Børnelammelse	3	0,2	111	8,1
Utøj	46	3,6	60	4,1
Forskellige Sygdomme	79	7,3	115	8,3

Disse fordeler sig saaledes:

Boligdesinfektioner alene	250
Effektdesinfektioner alene	691
Boligdesinfektioner og Effekterne desinficeret med Damp	398
Antal af Persondesinfektioner.....	32
	Ialt 1,371

Ved Boligdesinfektionen anvendtes 636 Gange Desinfektion med Formaldehyddampe, 1 Gang med Svovl, og desinficeredes 855 Værelser, 108 Entreer, 125 Køkkener, 73 W.C.-Rum, 13 Badeværelser, 1 Jernbanevogn, 1 Trappe og 1 Kahyt.

Der blev anvendt Afvaskning med Kresolvand ved Desinfektion af 532 W.C.-Rum.

De ovennævnte 32 Persondesinfektioner omfattede 411 Personer.

De desinficerede Rum havde et Kubikindhold af 42,810 m³. Heraf desinficeredes 40,060 m³ med Formaldehyddampe, 2,690 m³ med Kresolvand og 60 m³ med Svovl.

Ved Formaldehyddesinfektionerne desinficeredes 17,640 m³ ved Brug af Generatorer og 22,420 ved Brug af Håndlamper.

De i Desinfektionsanstalten paa Blegdamshospitalet desinficerede Effekter havde et Kubikindhold af 1,035,51 m³.

I det ved Desinfektionsstationen oprettede Desinfektionskursus deltog i Aarets Løb 1 Elev fra Langaa i Jylland.

Boligtilsynet i København 1937.

(Meddelt af Overingeniør, Dr. *Holger Schmidt*).

Boligtilsynets Arbejde bestaar i Behandling af hygiejnetekniske Mangler ved Stadens Ejendomme. Disse Mangler kommer til Boligtilsynets Kendskab dels ved direkte Anmeldelse fra Kommunalægerne, de kommunale Hjemmesygeplejersker, Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsens Distriktssygeplejersker og Børneværnets Tilsynsdamer (ialt 90 Personer), dels fra Privatpersoner, desuden gennem Sundhedskommissionssager, der henvises til Boligtilsynets Behandling, endvidere ved Boligtilsynets egne Undersøgelser af Stadens Ejendomme.

Boligtilsynet er knyttet til det hygiejnetekniske Kontor, hvis Virksomhed bestaar i Besvarelse af Sundhedskommissionens Forespørgsler angaaende hygiejnetekniske Forhold, Foretagelse af Undersøgelser, Udarbejdelse af Forslag samt Behandling af Dispensationsandragender.

Boligtilsynet har i 1937 ved 7,115 Besøg undersøgt 5,189 Boliger. Der fandtes i 1,711 af disse Boliger ialt 2,560 Mangler, som blev paataalt og for ca. 75 %'s Vedkommende afhjulpet efter skriftlig Overenskomst mellem Chefen for Boligtilsynet og de paagældende Ejere og Lejere. Der foretages Eftersyn for at fastslaa, om Overenskomstens Betingelser er opfyldt paa forsvarlig Maade; dersom det er Tilfældet, henlægges Sagen, ellers rettes en sidste Henvendelse til Vedkommende, og hvis Sagen ikke dermed er gaaet i Orden, indstilles det til Sundhedskommissionen at ordne Sagen ved Tilhold.

Tabel I indeholder en Oversigt over de undersøgte Boliger ordnet efter Værelsernes Antal samt en Beregning af Gennemsnitslejen i Kr. pr. m³ pr. Aar.

Tabel I.

	Antal af undersøgte Boliger	Pris pr. m ³ pr. Aar
1 Værelse m. Køkken	219	Kr. 7,20
2 —	2681	— 6,99
3 —	2416	— 6,69
4 —	123	— 4,50
5 —	12	— 3,82

Der indgik i Aarets Løb 935 Anmeldelser paa mangelfulde Boliger. Derudover har Boligtilsynet ved sine systematiske Undersøgelser konstateret Overtrædelser af bestaaende Bestemmelser i 776 Lejligheder. De forefundne Mangler fordeler sig efter deres Art som angivet i Tabel II.

Tabel II.

Mangler	Antal	Helt afhjulpne	Delvis afhjulpne
Fugtighed	255	174	81
Svamp	14	14	0
Røg (Mangler ved Ovne etc.)	890	787	103
Overbefolkning	69	49	20
Urenlighed	80	59	21
Rotter (Mus)	52	40	12
Væggetøj	192	113	79
Andre sanitære Mangler ...	741	608	133
Istandsættelse tiltrænges ...	171	128	43
Stank fra Vask etc.	57	45	12
Snegle	0	0	0
Kakerlakker	0	0	0
Daarlig Belysning	39	17	22
Summa..	2560	2034	526

Der findes ofte flere Mangler i samme Bolig; Manglernes Antal er derfor større end Antallet af mangelfulde Boliger.

Som Eksempler paa Overbefolkning skal her nævnes:

Adelgade	4,5 m ³ pr. Person
Absalonsgade	7,0 - - —
Halmtorvet	7,0 - - —
Bastiansmindevej	5,6 - - —
Magstræde	7,4 - - —
Sundevedsgade	4,25 - - —

Nogle af disse Boliger er beliggende i Kældere eller Stueetager, for hvilke Sundhedsvedtægten kræver mindst 12 m³ pr. Person (i de øvrige Etager 10 m³). Foruden at være sundhedsnedbrydende virker saadanne Boliger ogsaa uheldigt i andre Henseender, blandt andet ved Sammenstuvningen af Voksne af begge Køn og Børn paa alle Udviklingstrin.

Der fandtes af Værelser, hvis Gulvareal er mindre end de i Byggeloven af 12. April 1889 forlangte 5,91 m²:

	12 Værelser med Gulvareal fra 2—3 m ²
71	— - — - 3—4 -
183	— - — - 4—5 -
198	— - — - 5—5,91 -

Den maalte Loftshøjde var i nogle Lejligheder under de foreskrevne 2,51 m. Den laveste Højde var 1,70 m.

Der fandtes ved Undersøgelserne 8 Rum uden direkte Lys, som benyttes dels til Soverum, dels til Køkkener. De fleste af disse Rums Gulvareal var mindre end 5,91 m².

Tabel III giver en almindelig Oversigt over de Sager, som Boligtilsynet har behandlet i Aarets Løb, hvem der har anmeldt Sagen og Resultatet af Behandlingen.

Tabel III.

Sager tilstillet Boligtilsynet af:	A n t a l	Ekspederet af Boligtilsynet:					Sagen henvist til:								
		Ordnet ved Overenskomst med Ejeren	Ordnet ved Overenskomst med Lejeren	Tilhold indstillet	Foreløbig henlagt	Stadslægen	Bygningskommissionen	Stadsing. Direktorat	Sundhedspolitiet	Magistratens II Afdeling	Magistratens III Afdeling	Magistratens IV Afdeling	Belysningsvæsenet	Brandvæsenet	Arbejds- og Fabriktilsynet
Sundhedskommissionen	664	93	34	93	73	276	41	31	0	14	0	1	3	4	1
Kommunelæger	4	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
Tuberkulosestationen	4	1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Børneværnskontoret	19	6	4	0	0	0	0	0	4	4	1	0	0	0	0
Børnehospitalet	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skolesygeplejersker	10	2	3	0	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	0
Lejere	212	62	47	0	19	0	31	4	27	22	0	0	0	0	0
Grundejere	4	1	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Magistratens II Afdeling	6	1	0	0	0	0	0	0	4	1	0	0	0	0	0
Bygningskommissionen	7	2	0	0	0	3	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Arbejds- og Fabriktilsynet	4	0	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Sager rejst af Boligtilsynet	776	703	48	0	11	4	4	2	4	0	0	0	0	0	0
Sum ...	1711	871	144	93	103	284	78	37	44	47	1	1	3	4	1

I Tabellen er ikke medtaget de Sager, der er henvist til Overingeniøren i hans Egenskab af Sundhedskommissionens tekniske Konsulent. Disse Sager fordeles sig saaledes:

Almindelige Sundhedskommissionssager	70
Hygiejnetekniske Sundhedskommissionssager	187
Boligtilsynssager	211
	Ialt 468

Der blev i Aarets Løb dels ved frivillig Overenskomst, dels efter Henvisning af Sagen til Bygningskommissionen sat Vandlaase paa 45 Køkkenvaske.

Af de Sager, som Boligtilsynet i Aarets Løb har behandlet, skal her nævnes nogle Eksempler:

Efter at der var indløbet adskillige Klager over, at Beboelsesvogne, der var opstillet forskellige Steder i Byen, medførte Ulemper, fordi der bl. a. ikke var ordnede Afløbsforhold, blev der foretaget en Undersøgelse. Det viste sig, at kun en ringe Del af Vognene var beboet af Artister, medens de øvrige beboedes af Familier, der paa denne Maade skaffede sig billigt Logi. Mange af Vognene var stærkt overbefolkede, og Naboernes Klager over Ulemperne og de uordnede Forhold maatte skønnes berettiget.

Sundhedskommissionen besluttede, at Beboelsesvogne for Fremtiden kun maa benyttes af Artister, der har et af Politiet udstedt Markedspas.

I en gammel Ejendom i den indre By klagedes over Mellembygningens og Bagbygningens Lejligheder. Desuden gav Beboerne ved Drukkenskab og paa anden Maade Anledning til Forstyrrelse af de omboendes Nattero.

Ved en foretaget Undersøgelse viste det sig, at Beboerne hovedsagelig bestod af enlige Personer, som boede under meget elendige Forhold. Lejlighederne var saa mørke, at der mange Steder maatte brændes Lys det meste af Dagen. Rummene var stærkt forfaldne med Huller i Gulv, Vægge og Loftet; Rotter vrimlede overalt. Vinduerne var uigennemsigtige af Snavs og Spindelvæv. Utøj fandtes i alle Sengesteder, der forøvrigt kun bestod af Kludebunker. Stanken fra Snavs og fordærvede Fødemidler var meget stærk.

Ingen af Rummene opfyldte nogen af Bygningslovens eller Sundhedsvedtægtens Bestemmelser; de kunde heller ikke bringes dertil, og Reparationer kunde paa Grund af Husets Alder ikke gennemføres uden ved uforholdsmæssige Omkostninger. Det blev af disse Grunde vedtaget af Sundhedskommissionen at forbyde Beboelse af Lejlighederne.

En af Kommunalægerne meddelte Boligtilsynet, at en Mandsperson, som var bleven tvangsindlagt med Delirium tremens, boede i et meget usselt, fugtigt Kammer, som efter Lægens Skøn var skadeligt for Sundheden.

Ved et foretaget Eftersyn konstateredes det, at Rummet laa i en Staldbygning adskilt fra Baasene ved en enkelt Bræddevæg og kun med Adgang fra Stalden. Rummet var ikke forsynet med Ildsted af nogen Art. Væggene var meget fugtige, og Rummet var meget urenligt bl. a. laa der en Del Hestegødning; først ved at fjerne et tykt Lag Snavs kunde man konstatere, at Gulvet var af Brædder. Der var ikke noget ordentligt Sengested og ingen Møbler udover en Stol. Sundhedskommissionen forbød Benyttelsen af Rummet til Beboelse.

En Husejer henvendte sig i Boligtilsynet med Anmodning om et Eftersyn hos en Lejer, der boede i et Loftsværelse under meget urenlige Forhold. Der kom stadig Klager fra Husets øvrige Beboere, dels over Utøj, der fra hans Væ-

relse trængte ind i andre Lejligheder, dels over manglende Rengøring, der forårsagede Stank.

Ved Eftersynet viste det sig, at Forholdene endog var særdeles daarlige. Der var saa snavset, at man ikke kunde se, hvad der egentlig fandtes i Rummet, Stanken var uudholdelig. Sengestedet vrímlede af Utøj. Manden, der var syg, blev indlagt paa Hospital, Rummet blev ryddet.

Nogen Tid efter blev der rettet Henvendelse til Boligtilsynet om et meget daarligt, beboet Lysthus i en af Forstæderne. Det viste sig, at den samme Mand havde indlogeret sig her efter Udskrivelsen fra Hospitalet. Han var stadig senge- liggende. Klagen var indgivet af nogle Personer, som plejede ham, men som nu var bleven bortvist, fordi den syge Mand mente sig bedraget af dem. Det havde vist sig, at han ejede nogle Tusind Kroner; hjælpsomme Personer samlede sig derfor omkring ham.

Da Huset var aldeles uegnet til Ophold for Mennesker, blev det ham for- budt at bo der. Han optoges derefter til Pleje i en privat Familie.

Ved Undersøgelsen af en Ejendom fandtes en Lejlighed beboet af en gammel, syg Kone, der levede helt alene og under meget slette Forhold. Hun havde Kold- brand i den ene Fod og kunde kun med yderste Besvær bevæge sig. Om at holde Lejligheden blot nogenlunde ren var der slet ikke Tale. Lejligheden vrímlede af Væggetøj, der sad i store Kolonier rundt omkring paa Vægge, Lofter og Dør- indfatninger. Dette ansaa hun dog ikke for nogen Ulempe. Om Lægehjælp eller Hospitalsbehandling vilde hun ikke høre Tale, hun ønskede at klare sig selv, saa længe hun levede af sin Aldersrente og frabad sig fremmed Indblanding i sine Forhold. Det lykkedes at overtale hende til at lade sig undersøge af en Læge, hvorefter hun blev indlagt paa Hospital, og Lejligheden blev renset og istandsat.

Vandklosetter.

Ifølge Meddelelse fra Stadsingeniørens Direktorat udgjorde Antallet af installerede Vandklosetter m. m.:

Installeret indtil 31/12	Eldre By			Indlemmede Distrikter			Hele Byen		
	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer
1905	21335	1005	312	105	4	5	21440	1009	317
1915	68611	2245	410	4661	57	34	73272	2302	444
1916	71787	2350	415	5747	69	34	77534	2419	449
1917	75690	2378	414	7694	80	38	83384	2458	452
1918	79800	2392	412	8969	119	38	88769	2511	450
1919	83071	2399	444	9641	119	36	92712	2518	480
1920	85074	2430	433	11015	119	36	96089	2549	469
1921	89736	2638	420	13242	170	37	102978	2808	457
1922	92995	2707	449	14805	202	37	107300	2909	486
1923	95382	2815	481	16333	241	37	111715	3056	518
1924	96428	2814	481	18821	241	37	115249	3055	523
1925	103225	2782	476	20888	300	36	124113	3082	512
1926	107149	2754	501	22894	303	36	130043	3057	537
1927	115057	2652	509	28748	354	36	143805	3006	545
1928	118677	2574	508	31675	360	36	150352	2934	544
1929	123034	2508	501	34063	323	38	157097	2831	539
1930	128571	2414	500	39267	354	38	167838	2768	538
1931	133558	2300	501	45039	347	37	178597	2647	538
1932	137371	2194	496	51374	362	38	188745	2556	534
1933	140957	2158	495	55568	381	38	196525	2539	533
1934	146030	2116	501	63983	420	52	210013	2536	553
1935	150355	1999	522	73585	391	53	223940	2390	575
1936	153890	1920	524	79317	388	54	233207	2308	578
1937	157156	1895	526	85431	330	56	242587	2225	582

Beretning om Københavns Sundhedskommissions Dyrlægernes Virksomhed i Aaret 1937.

(Meddelt af Overdyrlæge *H. Hansen*, Laboratorieforstander, Dyr læge *E. Mejlbo* og Dyr lægerne *K. Seidel* og *O. Winther*).

Sundhedskommissionens Dyr lægers Virksomhed omfatter Tilsyn med Forhandling i København af Mælk, Kød og andre Næringsmidler af animalsk Oprindelse; desuden udøves konsultativ Virksomhed for Sundhedskommissionen ved Behandling af Sager, der kræver veterinærsagkyndig Udtalelse og Bistand, saasom Indretning af Stalde, Andragender om Indførsel af Kødvarer fra Udlandet o. a. m.; yderligere foretages Undersøgelse af de animalske Næringsmidler, der af private, fordi de formenes utjenlige til Menneskeføde, indleveres til Sundhedspolitiet til Undersøgelse.

Sundhedskommissionens Dyr læger har følgende Personale: en Overdyrlæge og to Dyr læger. Afdelingen har Kontor- og Kontorpersonalefællesskab med Stadslæggen. Til Afdelingen er knyttet: Sundhedskommissionens Laboratorium, Afdeling for Undersøgelse af Kød, Mælk m. m. med følgende Personale: en Laboratorieforstander, der er Dyr læge, endvidere en Dyr læge samt en mandlig og tre kvindelige læge Medhjælpere.

Der samarbejdes i det daglige Arbejde med Sundhedspolitiets Personale, af hvilket 1 Overbetjent og 4 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Mælk, og 1 Overbetjent og 8 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Kød. Foruden det rent politimæssige Arbejde, Afhøringer, Rapportskrivning til Retten o. s. v., udfører Sundhedspolitiets Betjente de almindelige Prøveudtagninger og medvirker desuden ved Arbejdet med Efter-syn af de Virksomheder, hvor Næringsmidler af den omhandlede Art tilvirkes, opbevares og forhandles.

A.

Tilsyn med Forhandling af Mælk.

Den Mælk og Fløde, der indføres i København*), hidrører hovedsagelig fra Kvægbesætninger paa Sjælland og Lolland-Falster, men ogsaa fra Bornholm sendes Mælk og navnlig Fløde fra ca. 100 Kvægbesætninger.

Mælken og Fløden, der indføres i København, sendes dels direkte fra Produktionsstederne til herværende Bymejerier, dels gennem udenbys beliggende Andels- og Privatmejerier som saakaldt Suppleringsmælk. Suppleringsmælken skaffer Bymejerierne sig dels ved privat Overenskomst med de leverende Mejerier, dels gennem en særlig en gros Forretning, Andelsmejeriernes Mælkeudvalg.

Yderligere tilføres der Byen Mælk fra ca. 38 i den nærmeste Omegn beliggende mindre Mejerivirksomheder, som modtager Mælken fra et Faatal Kreaturbesætninger i Mejeriets nærmeste Opland, og som selv kører Mælken til Staden og forhandler denne dels en gros, dels en detail (Mælkeforpagtere).

Det Antal Kvægbesætninger, hvorfra der indføres Sødælk, Fløde og Skummetmælk til Eksportflødefabrikation, kan, som det er anført i nedenstaaende Skema, deles i to Grupper, nemlig de, som har leveret Mælk hele Aaret, og de, som kun periodevis, navnlig ved Højtiderne Jul og Paaske, ved hvilke Lejligheder særlig Indførselen af Fløde tiltager, har været i Leverance.

Af det samlede Antal Kvægbesætninger har 18 med et Koantal af ca. 1600 leveret Børnemælk og 10 med et Koantal af ca. 1000 leveret Jersey-mælk.

Desuden har 2534 Kvægbesætninger med tilsammen 46,496 Køer leveret Mælk fra tuberkulinprøvede Kvægbesætninger.

*) Ved København skal her forstaaes København, Frederiksberg og delvis ogsaa Gentofte Kommune.

*Antal Kvægbesætninger, hvorfra Mælk har været indført
til København i 1937.*

Form for Leverance	Antal Kvægbesætninger	Antal Køer
Helaarlig	4442	76657
Periodisk	568	7045

Hvad angaar den daglige Indførsel af Mælk, Fløde m. m. og den Form, hvorunder disse Varer forhandles, da forholder disse Spørgsmaal sig, saavidt det har været muligt at faa det oplyst, saaledes som det fremgaar af nedenstaaende Skema (Gennemsnitstal).

Mælkens Art	Indførsel til København, angivet i kg	Forhandling	
		Som raa Vare	Som pasteuriseret eller paa anden Maade varmebehandlet
Sødmælk	267551	130784	48069
Børnemælk	13534	10502	»
Jerseymælk	5713	4502	»
Piskefløde	17785	1639	13130
Fløde I	2318	1655	6772
» II	544	5	704
» III	610	159	4272
Kærnemælk	15638	6210	20584
Skummetmælk	11277	400	33715
Halvskummetmælk	»	90	2638
Stassaniseret Mælk	»	»	39535
Langtidspasteuriseret Mælk	»	»	769
Steriliseret Fløde III	12087	»	15280

Den gennemsnitlige daglige Totalindførsel af Sødmælk er — Jerseymælk og Børnemælk indbefattet — ialt 286,798 kg. Heraf forhandles som Sødmælk ialt 254,701 kg, nemlig 145,788 kg raa Sødmælk, Børnemælk og Jerseymælk og 88,913 kg paa forskellig Maade varmebehandlet Sødmælk.

Den raa Sødmælk og raa Fløde hidrører fra 1. November 1935 udelukkende fra Kvægbesætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven.

De for Indførsel og Forhandling af Mælk i København gældende Bestemmelser findes i Tillæg af 30. Oktober 1930 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. November 1918, §§ 48—62 incl., samt i Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 om, hvad der maa forhandles som Mælk, Fløde o. l.

Disse Bestemmelser er ved et Tillæg af 24. Juli 1934 til Sundhedsvedtægten blevet suppleret med Bestemmelser, der stiller Krav om, at al raa Mælk og Fløde fra 1. November 1935 skal hidrøre fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, og at dette Forlangende fra den 1. November 1938 gælder al Mælk og Fløde m. m., der indføres her i Staden, uanset om Mælken m. m. forhandles i raa eller varmebehandlet Tilstand.

Endvidere kræves i Tillæget, at fra 1. November 1938 skal al Mælk og Fløde m. m., der indføres og forhandles, hidrøre fra Kvægbesætninger, der staar under Dyrslægekontrol i H. t. Sundhedsvedtægtens Bestemmelser herom.

I Tilslutning til dette Sundhedsvedtægtstillæg af 24. Juli 1934 er der af Sundhedskommissionen den 2. September 1935 udstedt en Bekendtgørelse angaaende Godkendelse af de tuberkuloserensede Kvægbesætninger og Forskrifter om Transport m. m. af Mælken fra disse Besætninger.

Kontrollen

med Overholdelsen af de Bestemmelser, der er gældende for Indførsel og Forhandling af Mælk og Fløde m. m. i København, kan deles i to Hovedopgaver, nemlig: »*Kontrollen med Mælkens Produktion*« og »*Kontrollen med Mælkens Forhandling*«.

1) Kontrollen med Mælkens Produktion.

Denne Kontrol omfatter dels det i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, omhandlede maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Sødmælk, eller hvis Mælk benyttes til Fremstilling af Fløde, derunder ogsaa Eksportfløde; dels det i Sundhedsvedtægtens § 52 omhandlede 2 Gange maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Børnemælk, og yderligere omfatter denne Kontrol de af Sundhedspolitiet foretagne Eftersyn af Mejerivirksomheder, der indsender Mælk m. m. til København, samt den af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Efterkontrol i saavel Kreaturbesætninger som Mejerivirksomheder.

De maanedlige Dyr lægeeftersyn foretages af 128 Dyr læger, af hvilke et Faatal, 3, er ansatte ved de store Mælkeforsyninger, medens de øvrige er lokalt praktiserende Dyr læger.

Ved den maanedlige Kontrol med Kvægbesætningerne foretages en nøje Undersøgelse af hver enkelt Ko i Besætningen, særlig indgaaende af alle i Øjeblikket malkende Køer, og desuden inspiceres Staldforhold, Foder og Malkeredskaber, og naar Tilsynet foretages under Malkningen, paases det, at denne udføres paa tilbørlig Maade og i Overensstemmelse med de herfor givne Regler.

I Tilslutning til Eftersynet udfærdiges af Dyr lægen en Attest, paa hvilken det anføres, hvilke eventuelt syge Dyr der er fundet, hvad disse Dyr lider af, og hvad der er beordret med Hensyn til disse Dyrs Isolation og deres Mælk. Yderligere anføres paa Attesterne de eventuelt forefundne Overtrædelser af de for Produktion af Mælk til København gældende Bestemmelser.

Disse Attester indsendes maanedsvi til Sundhedskommissionens Sekretariat af de her i Byen værende Modtagere af Mælk og Fløde.

Paa Grundlag af de i Tidsrummet fra 1. Januar til 31. December 1937 udstedte Dyr lægeattester fremgaar, at det paa Grund af Sygdom, i kortere eller længere Tid, har været forbudt at levere Mælken til København fra et større Antal Køer.

De paa Dyr lægeattesterne opførte Lidelser grupperer sig maanedsvi saaledes som fremgaar af nedenstaaende Skemaer, til hvilke skal bemærkes, at Antallet af anmeldte Sygdomstilfælde ikke er det samme som Antallet af Køer, der har været syge, idet talrige Køer har været syge gennem længere Tid og derfor mere end een Gang indgaar i Skemaet.

Antal anmeldte Sygdomstilfælde 1937.

I. De helaarlig leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkelige Tilfælde			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	3	»	3020	40	58	10	1	»	»	3132
Februar	5	»	3209	27	56	21	1	»	2	3321
Marts	2	1	3557	26	83	8	»	1	1	3679
April	2	»	3773	31	71	17	1	2	»	3897
Maj	6	1	3483	32	55	9	»	»	»	3586
Juni	»	»	3689	42	44	13	»	»	3	3791
Juli	»	»	3614	46	38	13	»	»	»	3711
August	»	»	4015	33	35	15	3	1	»	4102
September	»	»	4092	21	30	5	»	»	»	4148
Oktober	»	»	3789	21	29	10	1	»	»	3850
November	»	»	3621	32	43	11	1	»	»	3708
December	»	»	3431	26	54	20	»	»	1	3532
Ialt...	18	2	43293	377	596	152	8	4	7	44457

II. De periodevis leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkelige Tilfælde			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	»	165	4	1	1	1	»	»	172
Februar	1	»	199	2	2	1	»	»	»	205
Marts	»	»	186	1	3	3	»	»	»	193
April	»	»	204	1	3	3	»	»	»	211
Maj	»	»	137	4	1	»	»	»	»	142
Juni	»	»	100	1	1	»	»	»	»	102
Juli	»	»	62	2	»	1	»	»	»	65
August	»	»	40	»	»	»	»	»	»	40
September	»	»	39	1	»	»	»	»	»	40
Oktober	»	»	19	»	»	»	»	»	»	19
November	»	»	8	»	»	»	»	»	»	8
December	»	»	21	»	1	»	»	»	»	22
Ialt...	1	»	1180	16	12	9	1	»	»	1219

I de Tilfælde, hvor de kontrollerende Dyrlæger har paaført Attesterne Bemærkninger om Fejl og Mangler med Hensyn til Overholdelsen af de for Indførelsen af Mælk til København gældende Bestemmelser, er Attesterne almindeligvis blevet tilbagesendt de respektive Mejerier med Anmodning om at foranledige de af Dyrlægerne ved Eftersynene paatalte Fejl m. m. rettede og ny Attest indsendt i Løbet af 8—14 Dage. — I en Del Tilfælde har Dyrlægerne Attestbemærkninger foranlediget, at særligt Eftersyn er foretaget af Sundhedskommissionens Dyrlæger.

Af Sundhedskommissionens Dyrlæger er der ialt i 1937 foretaget 1326 Eftersyn af Kobesætninger og Mejerivirksomheder, nemlig:

212	Eftersyn af Mejerier og Flødefabrikker,
1114	— - Kvægbesætninger, deraf
45	— - Børnemælksbesætninger og
10	— - Jersey mælksbesætninger.

Af Kvægbesætningerne havde:

188 et Koantal af 50 og derover,
711 - — - 10—49 og
215 - — - 1—9.

Ved disse Eftersyn er der i et Antal Tilfælde konstateret Forhold, som var i Strid med de for Indførsel af Mælk til København gældende Bestemmelser.

De konstaterede Fejl og Mangler har angaaet saavel Renholdelse som Vedligeholdelse af Redskaber og Lokaliteter, uheldige Staldforhold, mangelfuld Renholdelse og Klipping af Køer samt Overtrædelse af de for Malkearbejdets rette Udførelse givne særlige Bestemmelser.

De som Følge af Eftersynene fremkomne Sager behandles paa den Maade, at Ejeren i direkte Tilslutning til Eftersynet modtager en skriftlig Meddelelse om, hvad der vil være at rette for at faa Forholdene bragt i Orden i Henhold til de givne Bestemmelser; dernæst underrettes de respektive Mejerier og kontrollerende Dyr læger om Eftersynene og, hvad der derved er konstateret, og anmodes om paa den givne Foranledning at paase, at de paatalte mangelfulde Forhold rettes, samt at Bemærkning herom paaføres Attesten for næste Eftersyn.

I særlige Tilfælde kræves indsendt Ekstraattest, og i Tilfælde, hvor Manglerne har været væsentlige eller ikke trods gentagne Forsøg har været til at faa rettede, nedlægges Forbud i kortere eller længere Tid mod Indsendelse af Mælk til København fra de paagældende Besætninger. Der har i 1937 været nedlagt Forbud i 8 Tilfælde.

En Del af de af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Eftersyn har været foranlediget af de foretagne Smuds- og Kimtalsundersøgelser. I de Tilfælde, hvor der er konstateret stort Smuds- eller stort Kimindhold i de undersøgte Prøver, er Forholdet blevet rettet efter skriftlig Henvendelse til Ejer, Mejeri og kontrollerende Dyr læge — eventuelt som anført i Forbindelse med herfra foretaget Eftersyn (25 Tilfælde).

Yderligere skal vedrørende de af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Eftersyn tilføjes, at der ved Eftersynene er blevet »udsat« fra Mælkeleverance 390 Køer paa Grund af Yver-, Bør- og andre Lidelser.

Disse Udsættelser af Køer har foranlediget ca. 578 mikroskopiske Undersøgelser, dels for at underbygge den kliniske Diagnose, der betinger »Udsættelse fra Leverance«, dels for at understøtte den kliniske Undersøgelse, naar Tidspunktet for Helbredelse menes at være indtraadt, saaledes at fornyet Mælkeleverance kan finde Sted.

I Tilslutning til Omtalen af Besætningskontrollen m. m. skal tilføjes, at 71 Mejerier, inden- og udenbys, i Løbet af 1937 har søgt om og faaet godkendt 430 Besætninger med 6967 Køer til Salg af raa Sødmelek og raa Fløde (d. v. s. Mælk fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven).

Angaaende de af *Sundhedspolitiets Bejente* foretagne Eftersyn af Mejerier, hvorfra indsendes Suppleringsmælk og Fløde, skal anføres, at der i 1937 ialt er foretaget 271 Eftersyn af 132 Mejerier og 13 Flødefabrikker.

Eftersynene gaar væsentlig ud paa at kontrollere, om den indsendte Mælk eller Fløde hidrører fra Besætninger, der staar under Dyr lægekontrol, som anført i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, og om det Antal Køer, der kontrolleres, kan yde det daglig indsendte Kvantum Mælk m. m., men desuden paases Orden, Renlighed og Vedligeholdelse af Lokaliteter og Redskaber. Paa Virksomheder, hvor Mælk og Fløde tappes paa Flasker, paases ogsaa, om Flaskerensningen er fyldestgørende.

I 35 Tilfælde er forefundet Mangler med Hensyn til Lokaler og Redskaber.

2) Kontrollen ved Mælkens Forhandling.

Dette Arbejde omfatter dels Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier i København, dels Laboratorieundersøgelse af indkøbte og indleverede Mælkeprøver, for hvilket der redegøres i Laboratoriets Beretning, der er anført Side 50.

Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier.

Der er i 1937 dels af Sundhedspolitiets Betjente, dels af Sundhedskommissionens Dyrlæger til ubestemte Tider foretaget ialt 5847 Eftersyn af 42 Mejerier, ca. 2200 Mælkeudsalg og ca. 325 Detailvogne, og ved disse Eftersyn er der i 165 Tilfælde forefundet Mangler med Hensyn til Vedligeholdelse af Lokaler m. m.

Der fandtes i København ved Udgangen af 1937 i den gamle By 2 Kostalde og i de indlemmede Distrikter 9 Kostalde med henholdsvis 77 Køer og 40 Køer, ialt 11 Kostalde med 117 Køer. Kostaldene i den indre By er Handelsstalde, fra hvilke der ikke forhandles Mælk, men fra Kvægbesætningerne i de indlemmede Distrikter forhandles Mælken til Mejeri.

Sager henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Mælkekontrollen i 1937 er der i 400 Tilfælde forefundet Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens forskellige Bestemmelser, heraf har Sundhedskommissionen henvist 267 Sager til retslig Afgørelse.

Disse Sager har bl. a. drejet sig om:

1) Overtrædelse af Tillæg af 30. Okt. 1930 og 24. Juli 1934 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. Nov. 1918 samt Sundhedskommissionens Bekendtgørelse om den fremtidige Forhandling i København af raa Sødmealk og raa Fløde af 2. Sept. 1935.		
§ 49 I, Ikke anmeldt Forretningssted.....	3	Tilfælde
§ 49 II og III, Indsendelse af Mælk og Fløde fra ukontrollerede Besætninger	5	Tilfælde
§ 49 IV, Forhandling af raa Mælk fra ikke godkendte Besætninger	3	—
§ 49 cfr. Reglerne, Mangler ved Mælkens Produktion	10	—
§ 51 cfr. 55, Mælkeforfalskning.....	3	—
§ 51, For ringe Fedtindhold i Sødmealk.....	46	—
§ 51, — — — — Fløde.....	41	—
§ 51, — — — — Børnemælk	2	—
§ 51, — — — — Jerseyælk	4	—
§ 51 cfr. 55, Vand i Udsalgsmælk	10	—
§ 53, Mangelfuld Deklaration.....	4	—
§ 53, Ulovlig Behandling af Mælk.....	2	—
§ 53, Overtrædelse af Pasteuriseringsbestemmelserne.....	37	—
§ 53, Eksportfløde ikke steril	1	—
§ 54, For ringe Tørstofindhold i Kærnemælk	17	—
§ 56, Smuds	8	—
§ 56, Indførsel af Mælk fra syge Køer.....	8	—
§ 57, Omhældning af Mælk m. m. paa aaben Gade m. m.....	5	—
§ 57, Mangelfuld Afsvaling af Mælk m. m. i Udsalg.....	119	—
§ 57, — rengjorte Flasker.....	6	—
§ 58, Køkkenaffald sammen med Mælk paa Vogn.....	4	—
§ 59 VII, Forhandling af ikke tilladte Varer sammen med Mælk fra aaben Beholder	41	—
§ 62, Manglende Særtryk af Bestemmelserne om Mælk.....	8	—
§ 34, Lokaler forbudt til Behandling, Opbevaring eller Forhandling af Mælk m. m.....	5	—

Sundhedskommissionens Bekendtgørelse af % 35, Omhældning af raa Mælk i Udsalg.....	6 Tilfælde
Benyttelse af samme Apparater til Mælk fra saavel godkendte som ikke godkendte Besætninger.....	1 —
2) Overtrædelse af Straffelovens § 175. Urigtige Attester.....	1 —

Af de til Retten henviste Sager er der i 6 Tilfælde meddelt Advarsel for Overtrædelse af Sundhedsvedtægten.

De samlede Bødebeløb for Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens Bestemmelser m. m. angaaende Mælk m. m. i 1937 beløb sig til 17,900 Kr.

B.

Tilsyn med Handel med Kød, Kødvarer, Pølser o. l.

Tilsyn med Slagter- og Høkerbutikker, Undersøgelser af Pølser m. m.

Der er i 1937 af Sundhedspolitiets Betjente, i nogle Tilfælde i Forbindelse med Sundhedskommissionens Dyr læger, foretaget 30,156 Eftersyn hos Slagtere og Høkere samt Vildt- og Fiskehandlere, nemlig henholdsvis 8,432, 17,956 og 3,768 Eftersyn.

Ved disse Eftersyn er der i 192 Tilfælde forefundet Overtrædelser af Sundhedsvedtægten og i 1 Tilfælde af Lov om indenrigs Kødkontrol af ¹⁴/₄-32. I 60 Tilfælde er der sket Henvisning til Retten for Overtrædelse af Regulativ af 18. Maj 1925 og Overtrædelse af Straffeloven i 3 Tilfælde.

Ved Eftersynene fandtes i 20 Tilfælde Varer, som var fordærvede. Disse Varer, ialt 839 kg Kød, 280 kg Høns og 123 Stk. Fjerkræ samt 360 kg Aal blev i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 35 kasserede som uskikkede til Menneskeføde.

598 Prøver var indkøbt til Undersøgelse for Indhold af ikke tilladte Konserveringsmidler, og der paavistes i 10 Tilfælde Tilsætning af Natriumsulfit og Borsyre, hvilket har foranlediget retslig Paatale.

Kødvarer indleverede til Undersøgelse.

Der er i 1937 indleveret til Undersøgelse 123 forskellige Prøver Kød- og Madvarer. Aarsagerne var i 13 Tilfælde Formodningen om, at de paagældende Varer havde foraarsaget lettere Forgiftningstilfælde, i de øvrige Tilfælde skyldtes Indleveringen, at Varerne formodedes at være utjenlige til Menneskeføde. I de 13 Tilfælde, hvor der forelaa Formodning om, at de indleverede Kødvarer havde forvoldt Sygdomstilfælde, er Sagerne efter Varernes Undersøgelse og Prøveudsendelse til Laboratorieundersøgelse blevet overgivet 3die Sanitetslæge til videre Foranstaltning.

Som Følge af Undersøgelse af samtlige indleverede Varer skete i 73 Tilfælde Kassation og Destruktion, medens Godkendelse fandt Sted i 50 Tilfælde.

Fjerkræ indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1937 indleveret til Undersøgelse 70 Høns og Kyllinger, 2 Ænder og 7 Duer.

Heraf blev godkendt til Menneskeføde 3 Høns og Kyllinger, en And og 2 Duer.

Erklærede utjenlige til Menneskeføde blev 67 Høns og Kyllinger, en And og 5 Duer.

Kassationsaarsagerne var: 39 Høns og Kyllinger: Tuberkulose, 2 Høns: Peritonitis, 4 Høns: Leukæmi, 7: Æggelederbetændelse og 15 Høns og Kyllinger, en And samt 5 Duer: Fordærvelse.

Fisk indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1937 i 9 Tilfælde indleveret Fisk til Undersøgelse nemlig: 4 Tilfælde røget Aal, 1 Tilfælde røget Sild (14 Kasser), 1 Tilfælde ferske Sild, 2 Tilfælde Rødspætter og i 1 Tilfælde Torsk.

Godkendelse til Menneskeføde fandt Sted i 2 Tilfælde, i de øvrige Tilfælde kasseredes Varerne, og Aarsagen til Kassationen var Fordærvelse.

Kanin indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1937 indleveret en slagtet Kanin til Undersøgelse. Den paagældende Kanin fandtes uskikket til Menneskeføde paa Grund af Fordærvelse.

Vildt indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1937 i to Tilfælde indleveret Vildt til Undersøgelse, nemlig 15 Troldænder og 1 slagtet Hare.

Den indleverede Hare fandtes tjenlig til Menneskeføde.

De nævnte 15 Troldænder fandtes at være druknede, og da der forelaa Overtrædelse af Jagtloven, blev de overgivet Politiet til videre Foranstaltning.

Smør, Æg og Margarine indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1937 undersøgt Smør i 4 Tilfælde. Heraf paavistes Tilblanding af Grus i et Tilfælde, i de øvrige to Tilfælde fandtes intet abnormt.

Der indleveredes i 1937 i et Tilfælde Æg og i et Tilfælde Margarine til Undersøgelse, i begge Tilfælde fandt Godkendelse Sted.

Undersøgelse af Konserver.

Der er i 1937 undersøgt 6 Tilfælde af Fiskekonserver, heraf blev Varerne i 4 Tilfælde kasseret paa Grund af Fordærvelse.

Sager henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Tilsynet med Handel med Kød- og Madvarer er i 266 Tilfælde konstateret Overtrædelse af de vedrørende Handel med Kød m. m. gældende Bestemmelser.

Det samlede Bødebeløb af de til Retten henviste Sager udgjorde i 1937 18,361 Kr.

C.*Angaaende Kødkroppe, der er bleven afvist paa den herværende Kødkontrolstation for indført Kød.*

Paa Kontrolstationen i Kommunens Flæskehal er der i 1937 i 131 Tilfælde foretaget Afvisning af hele eller Dele af Kødkroppe, som i Henhold til Loven om indenrigs Kødkontrol ikke var indførselsberettigede i Kommunen.

Det drejede sig i 19 Tilfælde om Oksekød, i 8 Tilfælde om Kalvekød, i 111 Tilfælde om Svinekød, i 2 Tilfælde om Hestekød og i 1 Tilfælde om Faarekød.

Det afviste Kød er ved Politiets Foranstaltning tilbagesendt Indsenderen.

D.*Angaaende Indretning og Forandring m. a. vedrørende Stalde.*

Der er i 1937 behandlet 12 Sager vedrørende Indretning og Forandring af Hestestalde og Gødningsgruber.

Desuden er der i 1937 behandlet en Sag vedrørende Gedestalde.

E.*Undersøgelsesresultater fra Sundhedskommissionens Laboratorium.*(Meddelt af Laboratorieforstander, Dyrslæge *E. Mejlbo* og Dyrslæge *O. Winther*).

I Tiden 1. Januar 1937 til 1. Januar 1938 er ialt indleveret 13,306 (9,493 i 1936) Prøver Mælk og Fløde til Undersøgelse paa Laboratoriet.

De indleverede Prøver fordeler sig saaledes:

Børnemælk 2025 Prøver	Halvskummetmælk 24 Prøver	Eksportfløde 85 Prøver
Jerseymælk 175 —	Skummetmælk 24 —	Fløde (3) 1041 —
Sødmælk 5925 —	Kærnemælk 921 —	Fløde (2) 181 —
		Fløde (1) 1682 —
		Piskefløde 1223 —

Yderligere er foretaget specielle Undersøgelser af 578 Prøver Mælk med Henblik paa Yverbetændelse, Undersøgelser af Kimindhold i Mælkeflasker i 37 Tilfælde, særlig Undersøgelse for Smuds og fremmede Bestanddele i Mælk og Mælkeflasker i 13 Tilfælde, Undersøgelser af Smør i 4 Tilfælde og af Margarine i 1 Tilfælde. Specielle Undersøgelser for Klor i 60 Prøver Mælk.

Af Vandprøver er ialt undersøgt 9 Prøver.

I Aarets Løb er der for Torve- og Slagtehallerne foretaget Undersøgelser af Prøver fra ialt 330 Kroppe, samt undersøgt 92 Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet. 571 indkøbte Prøver af Kød og Kødvarer m. m. er undersøgt for Tilsætning af ulovlige Konserveringsstoffer, medens 278 Prøver af samme Art er undersøgt for Melindhold. I 24 Tilfælde er foretaget Undersøgelse af forskellig Konserver, og i et større Antal er forskellige Madvarer (Kød, Pølser, Fisk, Mel, Kager, Brød, Mælkeblandinger etc.) undersøgt for Friskhed, Tilsætning af ulovlige Konserveringsstoffer og Indhold af Bakterier.

I.

Resultatet af Undersøgelser af Mælk og Fløde.

(Tallene i Parentes angiver Fejlprocenten i 1936).

Bestemmelse af Fedtindhold i Børnemælk, Jerseymælk, Sødmælk, Fløde, Skummetmælk og Halvskummetmælk.

Indhold af Fedt i 2025 Prøver Børnemælk:

Under 3,25 %	2 Prøver
3,25 %—3,50 %	103 —
3,50 %—4,00 %	1053 —
4,00 %—5,00 %	848 —
5,00 % og derover	19 —

Af dette fremgaar, at 0,0988 % (0,465 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end den i Sundhedsvedtægtens § 42 foreskrevne Minimumsfedtprocent: 3,25.

Indhold af Fedt i 175 Prøver Jerseymælk:

Under 4,75 %	3 Prøver
4,75 %—5,00 %	19 —
5,00 %—6,00 %	138 —
6,00 % og derover	15 —

Af dette fremgaar, at 1,714 % (0,67 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 4,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Jerseymælk.

Indhold af Fedt i 5925 Prøver Sødmælk:

Under 3,25 %	87 Prøver
3,25 %—3,50 %	724 —
3,50 %—4,00 %	4305 —
4,00 %—5,00 %	779 —
5,00 % og derover	30 —

Af dette fremgaar, at 1,47 % (1,88 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 3,25 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Sødmælk.

Indhold af Fedt i 1223 Prøver Piskefløde:

Under 30,00 %	3 Prøver
30,00 %—32,00 %	108 —
32,00 %—34,00 %	273 —
34,00 % og derover	839 —

Af dette fremgaar, at 0,25 % (0,55 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 30,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Piskefløde.

Indhold af Fedt i 1682 Prøver Fløde I:

Under 18,00 %	20 Prøver
18,00 %—20,00 %	1038 —
20,00 %—22,00 %	467 —
22,00 % og derover	157 —

Af dette fremgaar, at 1,19 % (1,55 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 18,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde I.

Indhold af Fedt i 181 Prøver Fløde II:

Under 13,00 %	5 Prøver
13,00 %—15,00 %	37 —
15,00 %—16,00 %	32 —
16,00 % og derover	107 —

Af dette fremgaar, at 2,76 % (6,86 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 13,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde II.

Indhold af Fedt i 1041 Prøver Fløde III:

Under 9,00 %	1 Prøve
9,00 %—11,00 %	524 Prøver
11,00 % og derover	516 —

Af dette fremgaar, at 0,096 % (0,14 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde III.

Indhold af Fedt i 85 Prøver Eksportfløde:

Under 9,00 %	.....	2 Prøver.
9,00 % og derover	.....	83 —

Af dette fremgaar, at 2,35 % (8,70 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Eksportfløde.

Indhold af Fedt i 24 Prøver Halvskummetmælk:

I ingen af de undersøgte Prøver af Halvskummetmælk paavistes mindre Fedtindhold end 0,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Halvskummetmælk.

Ved Undersøgelse af 24 Prøver Skummetmælk fandtes intet at bemærke.

Yderligere er Fedtprocenten i 921 Prøver Kærnemælk bestemt:

Under 0,50 %	.....	298 Prøver
0,50 %—1,00 %	.....	520 —
1,00 %—1,50 %	.....	92 —
1,50 % og derover	.....	11 —

Vandtilblanding i Mælk.

34 af de undersøgte Prøver Sødmælk var iblandet Vand, heraf var 25 Prøver Producentmælk fra Besætninger, 9 Prøver hidrørte fra Handelsmælk.

Tørstofindhold i Kærnemælk.

Ved Undersøgelse af 921 Prøver Kærnemælk fandtes 15, d. v. s. 1,63 % (3,83 %), der havde mindre Tørstofindhold end foreskrevet i Sundhedsvedtægtens § 54.

Undersøgelser af Smuds.

3735 Prøver Sødmælk, Børnemælk og Jersey-mælk er undersøgt for Smuds ved Hjælp af Gerbers Automat-Filtrer-Apparat. I et Antal Prøver paavistes Smuds i kendelige Mængder.

Endvidere kan følgende nævnes:

I 1 Flaske Sødmælk paavistes 6, 5½ cm lange Søm.

I 1 Flaske Sødmælk paavistes Smørklumper og Skorper af gammel, indtørret Mælk.

I 1 Flaske Sødmælk paavistes ½ Gram Kalkpuds.

I 1 Flaske Sødmælk paavistes 1 Flue og smaa Korn af ubestemmeligt Snavs.

I 1 Flaske Sødmælk fandtes fastsiddende paa Indersiden af Flasken 12 Fluelarver, yderligere var Flaskebunden belagt med Haar, Plantedele og uorganiske Støvparkler.

I 1 Flaske Sødmælk paavistes 1 sammenkrøllet Flaskekapsel med Papskive.

I 1 Flaske Sødmælk paavistes et 7½ cm langt »Haar« — formentlig fra en Rensebørste.

I 1 Flaske Sødmælk paavistes Svampemycelier.

I 1 Flaske Sødmælk fandtes Flaskebunden dækket af indtørret, fastsiddende Mælk; Flasken var skaaret og havde flere, løstsiddende Glassplinter.

I 1 Flaske Fløde paavistes invendigt i Flaskehalsen brune Belægninger af en fedtagtig Substans.

I 1 Flaske Fløde fandtes indvendigt i Flaskehalsen brunlige, kornede Belægninger.

I 1 Flaske Kærnemælk paavistes en død Kakerlak.

Undersøgelser for Opvarmning.

13306 Prøver er undersøgt for Opvarmning.

1. Undersøgelser for Pasteurisering.

1. 41 Prøver, der var solgt som pasteuriserede, reagerede som raa ved Paraphenylendiaminprøven, nemlig:

Sødmælk	10	Prøver
Piskefløde	5	—
Fløde 1	15	—
Fløde 2	5	—
Fløde 3	6	—

2. 4 Prøver, der var solgt som raa, var pasteuriserede (Paraphenylendiaminprøven), nemlig:

Sødmælk	2	Prøver
Piskefløde	1	—
Halvskummetmælk	1	—

Af dette fremgaar, at 0,34 % (0,78 %) af Prøverne har reageret fejlagtigt efter deres Deklaration.

2. Undersøgelser for ulovlig Opvarmning.

224 Prøver Sødmælk, der var solgt som raa og som gav positiv Reaktion ved Paraphenylendiaminprøven, blev undersøgt med Henblik paa ulovlig Opvarmning i Henhold til Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 § 9.

4 af Prøverne havde været Genstand for Opvarmning. (Weinsteins Amylaseprøve, Schardingers Prøve og Katalaseprøve).

Undersøgelser af Aciditetsgrad.

Ved Undersøgelse af Aciditetsgraden (Antal ccm $\frac{1}{10}$ n. NAOH, som neutraliserer 100 ccm Mælk) i 3735 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødmælk fandtes følgende Talværdier:

	Sødmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Under 15 ccm.....	5	1	0	0
15 —	6	4	0	0
16 —	220	342	54	16
17 —	306	514	127	33
18 —	567	929	110	70
19 —	149	174	22	10
20 —	31	14	0	0
over 20 ccm.....	19	12	0	0

Gær- Reduktaseprøver.

Undersøgelserne angaar 3735 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødmælk.

1. Oversigt over Affarvningstiderne.

	Sødmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtids-pasteur. Mælk
Mindre end 1 Time..	24	15	1	2
1—2 Timer.	20	17	1	1
2—3 — .	40	20	3	3
3—4 — .	69	37	3	1
4—5 — .	67	37	4	4
5—6 — .	115	63	14	12
6—7 — .	131	102	19	14
7—8 — .	146	195	19	13
over 8 — .	691	1504	249	79

2. Oversigt over Gæringstyperne.

	Sødmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtids-pasteur. Mælk
Den geleagtige Type	295	470	57	10
— ostede —	26	55	18	10
— blærede —	216	276	46	19
— svampede —	664	1043	157	77
— flydende —	102	146	35	13

Bakteriologiske Undersøgelser.

Kimtallene er bestemt pr. ccm ved Kulturforsøg i 3,686 Prøver Sødmælk, Børnemælk, stass. Mælk og langtidsp. Mælk. De anvendte Fortyndinger af Mælken har sædvanligvis været 1—100 og 1—1000. I enkelte, specielle Tilfælde er Fortyndingerne 1—10, 1—10000 og 1—100000 anvendt.

Som Næringssubstrat er hovedsagelig anvendt Kasein-Agar og af og til Oxo-Extrakt-Gelatine. Termostatopholdet har for Kasein-Agar-Kulturernes Vedkommende været 2 Døgn ved 32° C. og for Gelatine-Kulturernes Vedkommende 4 til 6 Døgn ved 22° C.

Oversigt over Kimtallene.

1,292 Prøver Sødmælk.

Under 0,025 Million.....	136 Prøver	10,53 %	(7,91 %)
0,025— 0,05 —	215 —	16,64 %	(16,10 %)
0,05 — 0,1 —	260 —	20,12 %	(25,71 %)
0,1 — 0,3 —	349 —	27,01 %	(27,86 %)
0,3 — 0,5 —	117 —	9,06 %	(7,48 %)
0,5 — 0,7 —	50 —	3,87 %	(2,92 %)
0,7 — 1,0 —	42 —	3,25 %	(1,98 %)
1,0 — 2,0 —	51 —	3,94 %	(2,15 %)
2,0 — 3,0 —	24 —	1,86 %	(0,86 %)
3,0 — 5,0 —	24 —	1,86 %	(0,60 %)
5,0 —10,0 —	15 —	1,16 %	(0,34 %)
10,0 —20,0 —	8 —	0,62 %	(0,086 %)
overvokset	1 —		

Her og ved de øvrige Kimtalsbestemmelser betyder »overvokset«, at Bakteriemængden ikke kunde bestemmes p. G. a., at forskellige hurtigtvoksende Høbaciller havde dannet en uigennemsigtig Hinde over Substratet. Der er saaledes ikke Tale om særlig store Bakteriemængder i vedkommende Mælkeprøver.

1,952 Prøver Børnemælk.

Under 0,01 Million.....	176 Prøver	9,02 %	(11,02 %)
0,01—0,02 —	278 —	14,24 %	(15,66 %)
0,02—0,04 —	468 —	23,97 %	(22,89 %)
0,04—0,05 —	177 —	9,07 %	(7,89 %)
0,05—0,1 —	379 —	19,42 %	(18,91 %)
0,1 —0,3 —	296 —	15,16 %	(10,10 %)
0,3 —0,5 —	61 —	3,12 %	(1,74 %)
0,5 —0,7 —	25 —	1,28 %	(1,20 %)
0,7 —1,0 —	13 —	0,67 %	(1,44 %)
1,0 —2,0 —	28 —	1,43 %	(0,90 %)
2,0 —3,0 —	22 —	1,13 %	(0,48 %)
3,0 —5,0 —	16 —	0,82 %	(0,12 %)
5,0 —10,0 —	3 —	0,15 %	(0,24 %)
10,0 —20,0 —	2 —	0,10 %	(0 %)
overvokset	8 —		

313 Prøver stass. Mælk.

0,001—0,005 Million.....	19 Prøver	6,07 %	(12,54 %)
0,005—0,01 —	60 —	19,17 %	(18,81 %)
0,01 —0,05 —	159 —	50,8 %	(41,25 %)
0,05 —0,1 —	25 —	7,99 %	(9,24 %)
0,1 —0,3 —	23 —	7,35 %	(5,61 %)
0,3 —0,5 —	10 —	3,2 %	(1,32 %)
0,5 —0,7 —	0 —	0 %	(0,66 %)
0,7 —1,0 —	6 —	1,92 %	(0 %)
1,0 —5,0 —	7 —	2,24 %	(1,32 %)
over 5,0 —	2 —	0,64 %	(0 %)
overvokset	2 —		

129 Prøver langtidsp. Mælk.

0,001—0,005 Million.....	6 Prøver	4,65 %	(12,2 %)
0,005—0,01 —	13 —	10,1 %	(11,0 %)
0,01 —0,05 —	68 —	52,71 %	(43,29 %)
0,05 —0,1 —	20 —	15,5 %	(12,2 %)
0,1 —0,3 —	11 —	8,53 %	(9,77 %)
0,3 —0,5 —	5 —	3,87 %	(1,83 %)
0,5 —0,7 —	2 —	1,55 %	(0 %)
0,7 —1,0 —	1 —	0,78 %	(0,61 %)
1,0 —5,0 —	3 —	2,33 %	(0 %)
over 5,0.....	0 —		
overvokset	0 —		

Bestemmelse af Indhold af Bakterier fra Coligruppen.

Sideløbende med Kimtællingerne og i samme Antal Prøver (3,686) er foretaget Bestemmelse af Indholdet af Bakterier fra Coligruppen i 1/10, 1/100 og 1/1000 ccm. Mælk. Som Substrat er anvendt Galde — Gentianaviolet — Laktose — Pepton — Bouillon (Kessler og Swenarton) i dobbelte Rør. Prøverne henstod i 2 Døgn ved 37° C.

Oversigt over Colititreringer.

Blandt 1,952 Børnemælksprøver	paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 583 Prøver.
—	— — — — — - 1/100 — - 537 —
—	— — — — — - 1/1000 — - 196 — = 10,04 ‰* (2,65 ‰),
medens 636 Prøver	ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 32,58 ‰ (28,92 ‰).
Blandt 1,292 Sødmælksprøver	paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 269 Prøver.
—	— — — — — - 1/100 — - 287 —
—	— — — — — - 1/1000 — - 469 — = 36,8 ‰* (28,8 ‰),
medens 267 Prøver	ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 20,67 ‰ (22,78 ‰).
Blandt 313 Prøver stass. Mælk	paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 53 Prøver.
—	— — — — — - 1/100 — - 37 —
—	— — — — — - 1/1000 — - 33 — = 10,54 ‰ (4,29 ‰),
medens 190 Prøver	ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 60,7 ‰ (57,1 ‰).
Blandt 129 Prøver langtidsp. Mælk	paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 21 Prøver.
—	— — — — — - 1/100 — - 19 —
—	— — — — — - 1/1000 — - 7 — = 5,48 ‰ (1,88 ‰),
medens 82 Prøver	ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 63,87 ‰ (64,68 ‰).

Bakteriologisk Undersøgelse af Eksportfløde.

Ved Undersøgelsen af 85 Prøver Eksportfløde viste 1 Prøve sig at være inficereret.

Undersøgelse af Kimindhold i Mælkeflasker.

Der er foretaget Bestemmelse af Kimindhold i 37, rengjorte Originalflasker. Fremgangsmaaden har i alle Tilfælde været efter »Rullemetoden« (indvendig Gelatinebeklædning).

Resultaterne var følgende:

Praktisk talt sterile	3	Flasker.
Godt rensede	0	—
Nogenlunde godt rensede	5	—
Daarligt rensede	23	—
Særdeles slet rensede	6	—

Undersøgelse for Tilsætning af Konserveringsstoffer og Fedtemulsion.

I intet Tilfælde er paavist Tilsætning af Konserveringsstoffer eller Fedtemulsion. I en speciel Undersøgelsesrække bestaaende af 60 Prøver Mælk kunde ikke paavises Klor.

Undersøgelse af Fløde for Homogenisering.

1 Prøve Fløde 3, der var deklareret homogeniseret, viste sig særdeles slet homogeniseret.

*) Størsteparten af herhenhørende Prøver hidrører fra en særlig varm Periode i Sommeren 1937.

Undersøgelser til Bestemmelse af Mastitis, Raamælk og Mælk fra gammelmalkende Køer.

Der er i denne Henseende foretaget Undersøgelser — ved Hjælp af Katalase prøver, Tromsdorffsprøver, Mikroskopi og Udsæd — af ialt 2350 Prøver Producentmælk, nemlig: 1278 Prøver Børnemælk og 1063 Prøver Sødmælk.

Ved Undersøgelsen fandtes 243 Prøver Børnemælk og 449 Prøver Sødmælk mistænkelige med Hensyn til Mastitis.

I disse Tilfælde er der herefter foretaget en nærmere Undersøgelse af Besætningerne af Sundhedskommissionens Dyrlæger.

Undersøgelser af Mælk fra enkelte Køer til Bestemmelse af Yverbetændelse.

Der er i denne Henseende undersøgt 758 Prøver — dels foranlediget af Laboratoriets Paavisning af »mistænkelig« Producentmælk, dels efter Sundhedskommissionens Dyrlægers Besætningseftersyn.

Paa faa Undtagelser nær hidrørte alle Prøver fra Køer med Mastitis.

Bakteriologiske Undersøgelser af Vandprøver.

Der er i Aarets Løb undersøgt 9 Prøver Vand fra Gaarde og 1 Forretning. Undersøgelserne har andraget Bestemmelse af Kim pr. ccm, gelatinesmeltende Bakterier og Colititreringer.

Vandprøverne fra Gaardene viste Kimindhold varierede fra 2 Kim pr. ccm til 320000. I intet Tilfælde paavistes Colibakterier i 1/1 ccm Vand.

2 Vandprøver hidrørte fra Gennemsvningsvand under nogle Diske i en Forretning. Bakterieindholdet androg omkring 12 Mill. pr. ccm og bestod af Colibakterier, Proteusbakterier, anthracoide Slave, Mikrokokker og Skimmelsvampe; desuden indeholdt Prøverne store Mængder organisk Substans i fremskreden Forraadnelse.

Undersøgelser af Smør og Margarine.

Undersøgelse af 4 Prøver Smør gav følgende Resultater:

1 Prøve Smør var harsk og fuldstændig gennemvokset af Skimmelsvampe.

I 1 uaabnet Pakke Smør paavistes 1,3 Gram Sand og

i 1 aabnet — — — 0,511 Gram Sand.

I 1 Prøve Smør, der var indleveret til Undersøgelse for Margarinetilblanding, kunde ikke paavises Margarine.

Til 1 Prøve Margarine fandtes intet at bemærke.

II.

Undersøgelser af Kød, Kødvarer, Pølser m. m.

Undersøgelser af Konserver.

Undersøgelserne har andraget 24 Prøver Konserver.

Til 1 Daase Makrel og 2 Daaser Sølakserstatning fandtes intet at bemærke.

I 4 Prøver angivet som »Kaviar« fandtes Tilsætning af Hexamethylentramin, Borsyre og Kogsalt samt Forraadnelse.

I 12 Prøver Sølakserstatning fandtes smaa Mængder Formalin og i 2 af Prøverne yderligere 0,06 % Salicylsyre.

5 Daaser anden Fiskekonserver fandtes i mere eller mindre fremskreden Opløsning.

Undersøgelser af forskellige Madvarer.

I et større Antal Tilfælde er foretaget bakteriologiske og kemiske Undersøgelser af indbragte Madvarer, der dels har givet Anledning til Klager af forskellig Art og dels mistænkte for at have forvoldt Sygdom

I intet af Tilfældene paavistes specifikke, patogene Bakterier.

Iøvrigt kan nævnes:

3 Skinker i Daaser viste sig at være totalt fordærvede.

1 Portion Hakkekød var i fremskreden Forraadnelse, hvilket ogsaa var Tilfældet med 1 Portion forloren Skilpadde og 1 Portion rørt Fars.

Noget Oksekød og Oksekødssuppe indeholdt — formentlig sekundært tilført — store Mængder af Colibakterier.

I et Stykke Smørrebrød med Ost fandtes 75 Fluelarver, i et andet Stykke med Ost fandtes enkelte Fluelarver.

Paa 1 Stk. Smørrebrød med Roastbeaf og Remoulade viste Kødet sig at være raadent, medens Smør og Remoulade var surt og harsk.

1 Flaske med Semulje-Vælling viste skarp, ubehagelig Lugt og Smag — formentlig af Roe eller Metal.

Af 10 Prøver Hvedemel viste 2 sig at være tilblandede Opfejningsnavs og indeholdt desuden større Mængder af Midder.

1 Stykke Sylte indeholdt en »Melorm«.

7 Flasker Mælkeblanding »Cholac« viste sig at være sterile.

Undersøgelse for Tilsætning af ikke-tilladte Konserveringsstoffer.

I 1937 er til Laboratoriet indleveret 571 Prøver af Kødvarer (Pølser, Fars, Kødstykker etc.) til speciel Undersøgelse for Indhold af ulovlige Konserveringsstoffer.

I 11 Prøver paavistes Tilsætning af Natriumsulfit og i 3 Prøver Tilsætning af Borsyre; der er saaledes i 2,45 % af de indkøbte Prøver konstateret ulovlige Konserveringsstoffer (8,44 % i 1935, 3,53 % i 1936).

Undersøgelser af Melindhold.

Der er ialt foretaget Melbestemmelse i 278 Prøver af Fars og forskellige Pølser. Resultatet var:

Under 5 % Melindhold.....	113	Prøver.
5 %—10 %	—	..... 115 —
over 10 %	—	..... 50 —

Bakteriologiske og histologiske Undersøgelser m. m. foretaget for Københavns Torve- og Slagtehaler.

I Tiden fra 1. Januar 1937 til 1. Januar 1938 er for Torve- og Slagtehalerne undersøgt Prøver fra ialt 330 Kroppe.

Undersøgelserne har dels været af kødbakteriologisk Art (317 Tilfælde), dels af histologisk-mikroskopisk Art, (7 Tilfælde), dels Undersøgelser for abnorm Lugt (6 Tilfælde).

Endvidere er Undersøgelse over Brintjonkoncentrations-Bestemmelser i Kød fortsat i betydelig Udstrækning.

Endelig har Laboratoriet undersøgt 92 Mælkeprøver fra de paa Kvægtorvet opstaldede Køer.

Oversigt over Resultaterne af kødbakteriologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne i denne Henseende omfatter Prøver fra 317 Tilfælde, nemlig fra 150 Okser, 34 Kalve, 53 Svin, 79 Heste og 1 Faar.

Heraf blev erklæret som utjenlig til Menneskeføde:

2 Okser paa Grund af blandet Infektion.

1 Okse - — - Infektion med Colibakterier.

4 Kalve - — - — - —

1 Kalv - — - — - Streptokokker.

8 Svin - — - — - Rødsygebakterier.

1 Svin - — - — - Colibakterier og Streptokokker.

1 Hest - — - — - Colibakterier.

4 Heste - — - blandet Infektion.

22 Kroppe var saaledes inficeret, medens Prøverne fra 295 Kroppe viste sig at være sterile.

Oversigt over Resultaterne af de histologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne omfatter Prøver fra 7 Slagtedyr, nemlig fra: 4 Okser, 2 Svin, 1 Hest.

Halshvirvler fra 1 Okse undersøgtes for Tuberkulose med negativt Resultat.

En formodet Tumor (eller tuberkuløs Proces) fra 1 Okse viste sig at være en Fedtnekrose.

1 Lymfekirtel fra en Okse undersøgtes for Tuberkulose med negativt Resultat.

I Lungen fra 1 Okse paavistes Miliærtuberkulose.

I en Lymfekirtel fra en So paavistes Aktinomykose.

1 Torntap fra en So undersøgtes for Tuberkulose med negativt Resultat.

1 Svulst fra en Hest bestemtes som Sarkom.

Undersøgelser for abnorm Lugt.

Sideløbende med de almindelige, kødbakteriologiske Undersøgelser er i en Række Tilfælde foretaget supplerende Stege- og Kogeprøver — specielt i Tilfælde, hvor de kontrollerende Dyrslægers Diagnoser har været Nyrelidelser, Mave-Tarm-lidelser, »Feber« og afvigende Udseende af Kroppen.

I 4 Tilfælde (2 Okser og 2 Svin) blev Kroppene erklæret for utjenlige til Menneskeføde alene paa Grund af abnorm Lugt — for Oksernes Vedkommende Aceton-Lugt, for Svinenes Vedkommende Urin- og Fiskelugt.

Brintjonmaalinger i Kød.

Resultaterne af Undersøgelserne, der efter Sundhedskommissionens Bestemmelse foretages paa saa omfattende Grundlag som muligt, vil efter Afslutning blive meddelt.

Undersøgelser af Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet.

92 Mælkeprøver er undersøgt for Opvarmningsforhold, Vægtfylde og Fedtindhold. Resultaterne er i hvert enkelt Tilfælde tilsendt Overdyrlægen ved Københavns Torve- og Slagtehallen.

Sundhedskommissionens Laboratorium.

I Aaret 1937 har der, foruden de i Beretningen fra Sundhedskommissionens Dyrlæger omtalte Undersøgelser af Mælk, Fløde og Kødvarer, til Undersøgelse i Sundhedskommissionens Laboratorium været indsendt 1,603 Prøver, om hvis Resultater der er afgivet Beretning i 300 Skrivelser.

Der har været foretaget:

Kemiske Undersøgelser.....	i	858	Prøver
Mikroskopiske Undersøgelser	i	252	—
Bakteriologiske Undersøgelser.....	i	873	—

De undersøgte Stoffer har været:

A. Vand (875 Prøver).

a. Vandværksvand.....	282	Prøver
b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde m. m....	113	—
c. Saltvand (Strandvand).....	480	—

a. Vandværksvand.

I. Kemiske og mikroskopiske Undersøgelser:

Fra Trykledningen i Byen.....	12	Prøver
— Filterpladsen	12	—
— Thorsbro.....	3	—
— Lejre	3	—
— Nybølle	2	—
— Søndersø.....	2	—
— forskellige Kilder og Søer	12	—

II. Bakteriologiske Undersøgelser:

Fra Thorsbro.....	13	Prøver
— Islevbro.....	13	—
— Nybølle	13	—
— Lejre	13	—
— Taastrup Valby	12	—
— Axeltorv	12	—
— Tinghøjbeholderen	11	—
— Marbjerg.....	11	—
— Borups Alle filtreret	9	—
— Kildedal	9	—
— Iltningshuset i Egebjergene	8	—
— Kilderne ved Islevbro.....	7	—
— Bogøgaard	7	—
— Bjellekær	6	—
— Thorsbro Kildeplads.....	6	—
— Søndersø v. Fæstningen	5	—
— Solhøj Huse.....	3	—
— Filterpladsen	3	—
— Søndersø ved Islevbro	3	—
— Borupsalle ufiltreret.....	3	—
— forskellige Boringer og Kilder	30	—
— Husledningen i Byen	37	—

Kolonier	Bjellekær		Thorsbro Kildeplads		Søndersø ved Fæstningen		Husledningen i Byen	
	talt		talt		talt		talt	
	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	6	6	5	5	4	2	31	3
10—20.....	»	»	»	»	1	2	6	5
20—50.....	»	»	1	»	»	1	»	9
50—100.....	»	»	»	1	»	»	»	»
100 og derover.....	»	»	»	»	»	»	»	»

b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde m. m.

I 113 Prøver blev bestemt Indhold af Ammoniak, Nitrat og Nitrit samt for Colibakterier.

c. Saltvand (Strandvand).

I 480 Prøver blev bestemt Colititer.

Oversigt over Colititerne.

Colititer:	I Antal Prøver:
0,001 —	8
0,01 —	137
0,1 —	101
1,0 —	129
10,0 —	65
over 10,0 —	40

B. Fødemidler (368 Prøver).

8 Prøver Allehaande. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

Tørstof	fra 89,7—91,3 %
Aske	fra 3,9—5,2 %

I Saltsyre uopløselig Aske var under 0,1 % i alle Prøverne.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 Prøve Boller (bagte). I Prøven, der havde et svagt lysende Skær, paavistes hverken frit Fosfor eller giftige Metaller. Efter det ved den foretagne bakteriologiske Undersøgelse fundne, maa det antages, at den omtalte Lysning skyldes en Bakterievirksomhed.

11 Prøver Byggryn. Der paavistes ikke Svovlsyrling i nogen af Prøverne. I 1 Prøve fandtes enkelte Middeekskremer og enkelte døde Midder.

For de øvrige Prøver var Opbevaringstilstanden tilfredsstillende.

10 Prøver Chocolate. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	1,4 %	0,8 %
Askebestanddele	2,2 %	1,1 %
Fedt	33,5 %	21,6 %
Sukker	59,1 %	43,4 %

Det ekstraherede Fedt af alle Prøverne udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

Indholdet af Kakaofrøskaldele skønnedes ikke i nogen af Prøverne at udgøre over 4 % af den anvendte Kakaomasse.

1 Prøve Coca Cola Essens. Prøven indeholdt Koffein 1,2 g/l.

10 *Prøver Eddike*. Indholdet af Eddikesyre varierede fra 4,1 %—5,0 %.

Alle Prøverne gav Reaktion for Gæringseddike.

Der paavistes hverken fri Mineralsyre, Kobber, Bly eller Zink i nogen af Prøverne.

2 *Prøver Figner*. Fignerne i begge Prøver var alle mere eller mindre angrebne af Midder.

9 *Prøver Frugt (tørret)*. I 4 Prøver paavistes Svovlsyrning. Ved Mængdebestemmelse fandtes fra 0,22—0,45 g/kg.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

10 *Prøver Frugtfarveopløsning*. Prøverne var vandige Opløsninger af Tjærefarvestoffer (Ponceau, Echtrot).

Der blev foretaget Udsaaning og Kimtælling af alle 10 Prøver.

11 *Prøver Frugtkonserver*. Der paavistes hverken Svovlsyrning, Benzoesyre, Salicylsyre eller Sakkarin i nogen af Prøverne.

1 *Prøve Frugtsaft*. Der paavistes hverken Arsen, giftige Metaller eller Konserveringsstoffer.

10 *Prøver Gemysekonserver*. I 1 Prøve Spinat og i 1 Prøve Kørvel paavistes Kobber, men Kobberindholdet var i begge Prøver under 0,05 g/kg.

Der paavistes hverken Borsyre, Benzoesyre eller Salicylsyre i nogen af Prøverne.

10 *Prøver Havregryn*. Askebestanddele varierede fra 1,6—2,6 %. Der paavistes ikke Svovlsyrning i nogen af Prøverne.

I 1 Prøve, der var deklareret indeholdende 1 % fosforsur Kalk, fandtes 0,28 % Kalcium, svarende til 1,2 % Kalciumfosfat.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve Havregrød og Havregryn*. Grøden og Grød kogt af Grynene antog ved Henstand en grønlig Farve paa Overfladen.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes, at den grønlig Farve næsten udelukkende sad i Glutencellerne.

Ved mikroskopisk Undersøgelse af de ukogte Gryn fandtes intet at bemærke med Hensyn til disses Renhed og Opbevaringstilstand.

17 *Prøver Honning*. 9 Prøver indeholdt kunstigt tilvirket Invertsukker (Kunsthonning).

De øvrige 8 Prøver forholdt sig som ren Bihonning.

8 *Prøver Ingefær*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

Vand . . . . . fra 9,0—10,3 %

Askebestanddele . . . . . fra 4,2— 8,0 %

I Saltsyre uopløselig Aske . . . . . fra 0,7— 2,2 %

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

10 *Prøver Kaffe* (brændt og malet). Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Ekstrakt	26,7 %	23,9 %
Askebestanddele	5,7 %	4,4 %
Vand	6,4 %	3,3 %

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

11 Prøver Kakaopulver. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Fedt	20,8 ‰	10,3 ‰
Askebestanddele	7,2 —	4,9 —
Vand	7,5 —	5,9 —
Alkalinitet svarende til tilsat Potaske ..	2,9 —	0 —

Det af Prøverne ekstraherede Fedt udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

Ved mikroskopisk Undersøgelse paavistes af organiserede Bestanddele kun saadanne, som hidrører fra Kakaobønne. Indholdet af Skaldele skønnedes ikke at udgøre over 4 ‰ i nogen af Prøverne.

8 Prøver Kanel. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	10,4 ‰	9,7 ‰
Aske	5,0 —	3,0 —
I Saltsyre uopløselig Aske.....	1,4 —	0,1 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

8 Prøver Kardemomme. Ved kemisk Undersøgelse fandtes;

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	10,7 ‰	8,2 ‰
Aske	11,7 —	6,0 —
I Saltsyre uopløselig Aske.....	1,8 —	0,2 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes Indholdet af Frøgemme i 1 Prøve at være større end i Pulver fremstillet af normalt udviklet Kardemommefrugt.

For de øvrige Prøver fandtes intet at bemærke.

1 Prøve Kaviar. Der paavistes Heksametylentetramin 0,3 g/kg.

1 Prøve Kolikbitter. Prøven indeholdt Alkohol, æteriske Olier og Plante-ekstrakt.

Der paavistes hverken Alkaloider eller uorganiske Medicinalvarer, som er forbeholdt Apotekerne.

10 Prøver Konfekt. Af kunstige Farvestoffer paavistes Rhodamin, Ponceau og Syrefuksin.

1 »Lykkepose«. Posen indeholdt Vaffelaffald, samt et lille Stykke Trælegetøj (Hund), der var farvet med en Rhodaminfarve.

11 Prøver Madvarer (Mel Gryn, Sukker, Farve og Krydderier).

Der paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller i nogen af Prøverne.

1 Prøve Mandariner (9 Stk.). 4 Mandariner var skimlede, delvis misfarvede og bløde.

Paa de øvrige 5 Stk. fandtes ogsaa Skimmel, dog i mindre Mængde.

29 Prøver Mel (Rug, Hvede, Ris, Majs og Semoule).

Der paavistes ikke Svovlsyrning i nogen af Prøverne.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes:

1 Prøve med 1 Larve.

2 Prøver med enkelte Middeekskremitter.

5 Prøver med enkelte Larvespind.

For de øvrige Prøver fandtes intet at bemærke.

35 *Prøver Mineralvand*. Der blev foretaget Kimtælling og Undersøgelse for Colibakterier.

Der paavistes ikke Colibakterier i 10 cm³ af nogen af Prøverne.

I 1 Prøve fandtes Fernis.

8 *Prøver Muskat*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	8,8 ‰	4,3 ‰
Askebestanddele	4,0 —	1,6 —
I Saltsyre uopløselig Aske.....	0,7 —	0,1 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes, at 1 Prøve indeholdt ca. 1 ‰ Kartoffelstivelse.

For de øvrige Prøver fandtes ved mikroskopisk Undersøgelse intet at bemærke.

8 *Prøver Nelliker*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	17,1 ‰	9,6 ‰
Askebestanddele	10,4 —	6,2 —
I Saltsyre uopløselig Aske.....	1,3 —	0,1 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve Nougatstænger*. Der fandtes ikke, som formodet, Koksstykker i Prøven.

11 *Prøver Paprika*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	9,4 ‰	7,1 ‰
Askebestanddele	8,5 —	3,3 —
I Saltsyre uopløselig Aske.....	0,8 —	»

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes noget Skimmel i 1 Prøve.

For de øvrige Prøver fandtes intet at bemærke.

25 *Prøver Peber*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	9,9 ‰	8,1 ‰
Askebestanddele	16,8 —	0,9 —
I Saltsyre uopløselig Aske.....	6,6 —	0,1 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

2 *Prøver »Peberbrud«*. Den ene Prøve bestod overvejende af Peberskaller.

10 *Prøver Pærer*. I 1 Prøve paavistes baade Arsen og Bly.

Ved Mængdebestemmelse fandtes:

Arsen (As).....	0,4 mg/kg
Bly (Pb).....	2,3 —

I de øvrige Prøver paavistes hverken Arsen eller Bly.

10 *Prøver Sennep*.

	I tør Sennep	I udrørt Sennep
Vandindholdet varierede fra	3,2—8,3 ‰	68,7—75,9 ‰
Askebestanddele — —	4,0—5,6 —	2,0— 4,4 —
I Saltsyre uopløselig Aske	0,05—0,6 —	0,3— 0,6 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve Sigtebrød*. Brødets ubehagelige Lugt og Smag skyldtes Vækst i Brødets Indre af sporedannende anaërobe Stavbakterier (Smørsyrebakterier), hvis Sporer ikke er blevet dræbt ved Bagningen.

1 *Prøve Skibsøl*. Der fandtes Fernis i Prøven.

10 *Prøver Spiseolie*. 1 Prøve, der var betegnet som Jordnødotie, forholdt sig som Soyaolie.

For de øvrige Prøver fandtes intet at bemærke.

13 *Prøver Sukkervarer*. Der paavistes følgende Farvestoffer:

Rhodamin	i 4 Prøver
Bordeaux	- 5 —
Ponceau	- 1 Prøve
Syregult	- 1 —

10 *Prøver The*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	7,6 ‰	5,2 ‰
Askebestanddele	5,7 —	5,1 —
Vandopløselig Aske	3,7 —	2,0 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve Tonic Essens*. Der fandtes:

Alkohol	19 Rumprocent
Kininhydroklorid	72 g/l

Der paavistes ikke andre Kinaalkaloider.

1 *Prøve Wienerbrød* blev undersøgt for Indhold af giftige Metaller. Der paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller i Prøven.

10 *Prøver Æbler*. Der paavistes hverken Arsen eller Bly i nogen af Prøverne.

C. Brugsgenstande (47 Prøver).

3 *Prøver Agressit Tabletter*. I Tabletterne paavistes aktivt Klor, Acetat, Aluminium og et Alkaloid.

1 *Prøve Anti Dolorin*. Prøven forholdt sig som et Udtræk af spansk Peber, Cayennepeber eller lignende i denatureret Spiritus (Kogesprit).

5 *Prøver »Bubble Gum«*. Alle Prøverne forholdt sig som Blandinger af Plantegummi med Sukkerarter, parfumeret med Pebermynte og farvet med et Pyroninfarvestof.

10 *Prøver Julelys*. Der paavistes ikke Arsen i 2 g af nogen af Prøverne.

2 *Prøver Kakerlakpulver* bestod af Natriumsiliciumfluorid.

10 *Prøver Legeløj*. I de afskrabede Farver paavistes hverken Arsen eller Bly.

1 *Prøve »Parex«*. Prøven var et spirituøst Planteudtræk; ved Mængdebestemmelse fandtes:

Ekstrakt	16 ‰
Askebestanddele	0,4 —
Alkohol	66 g/100 cm ³

10 Prøver Pattetolde. Der paavistes hverken Arsen, Antimon, Bly eller Zink i nogen af Prøverne.

2 Prøver Pulver. Den ene Prøve indeholdt Natriumfluorid, den anden Natriumsiliciumfluorid.

1 Skindmuffe. Afklippede Haar af Muffen gav ikke Reaktion for uomdanned Parafenyldiamin.

1 Svovlblok. Prøven indeholdt ca. 95 % Svovl, lidt Salpeter og Jernilte. Der paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller.

1 Prøve Tapet. I 10 g Tapet, svarende til ca. 230 cm², fandtes ca. 0,08 mg Arsen, hvilken Mængde er mindre end den iflg. Anordning af 25. Maj 1934 tilladte.

Foruden ovennævnte Prøver, har Laboratoriet fra forskellige kommunale Institutioner modtaget 323 Prøver til Undersøgelse, nemlig:

Fra Bispebjerg Hospital: 10 Prøver Mælk og 10 Prøver Fløde.

Fra Blegdamshospitalet: 1 Prøve Sæbe.

Fra »De gamles By«: 2 Prøver Margarine.

Fra Direktoratet for Københavns Hospitalsvæsen: 1 Prøve blandet Frugtsaft og 2 Prøver Rengørings sæbe.

Fra Kommunehospitalet: 36 Prøver Mælk og 24 Prøver Fløde.

Fra Sct. Hans Hospital: 69 Prøver Mælk, 30 Prøver Fløde, 22 Prøver Hvidtøl og 1 Prøve Sæbe.

Fra Sundby Hospital: 6 Prøver Sæbe.

Fra Sundholm. 2 Prøver Margarine.

Fra Vestre Fængsel. 1 Prøve Kød.

Fra Øresundshospitalet: 87 Prøver Mælk, 12 Prøver Fløde, 1 Prøve Smør, 5 Prøver Sæbe og 1 Prøve Kalkpuds.

Beretning fra Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse for Aaret 1937.

(Meddelt af Overlæge, Dr. med. Knud Winge).

Stationens Omraade omfatter selve Københavns Kommune med 682,000 Indbyggere. Byen er inddelt i 4 Distrikter. 1. Distrikt omfatter: indre By, Christianshavn, Sundby; 2. Distrikt: Østerbro, indre- og ydre Nørrebro; 3. Distrikt: Bispebjerg, Brønshøj, Husum, Vanløse og Grøndalsvænge; 4. Distrikt: Vesterbro, Vigerslev, Valby og Frederiksholm.

I Forhold til 1936 er Arbejdet i 1937 vokset meget stærkt, idet det samlede Konsultationsantal andrager 79,559 i 1937 mod 57,589 i 1936. De travleste Maaneder har været April, Oktober og November. Det største Antal Konsultationer i een Maaned var 9,058 (November), og det største Antal nyhenviste Patienter i een Maaned 1,408 (Oktober). De 3 største Konsultationsdage har været 8. November, 22. November og 29. November, paa hvilke Dage, der henholdsvis mødte 511, 536 og 534 Personer til Undersøgelse. Det største Antal nyhenviste Patienter paa een Dag var 106 (4. Oktober).

Paa Grund af den store Tilgang af Patienter paabegyndte man i 1937 en Udvidelse af Centralstationen, dels bestaaende i en Tilbygning paa 2 Etager, dels

i en Ændring af nogle Lokaler i den oprindelige Bygning. Ombygningen var tilendebragt saaledes, at de nye Lokaler kunde tages i Brug 27. December 1937. *Man har herved opnaaet betydelig bedre Arbejdsforhold*, det ene Venteværelse er blevet dobbelt saa stort og Røntgenværelset 3 Gange saa stort. Vestibulen er ombygget og gjort større, og der er indrettet en særlig Box for nyhenviste Patienter. I den nye Del af Bygningen er der desuden indrettet en Milieuafdeling med egen Indgang og eget Venteværelse.

Fra 1. Juli 1937 overtog Centralstationen Visitationen af Patienter til Boserup Sanatorium og hermed udvidedes Centralisationen af Tuberkulosearbejdet paany. *Erfaringerne fra 1937 har vist, at netop Centralisationen af Tuberkulosearbejdet har været til uvurderlig Nytte.*

Tuberkulosestatistik.

Centraltuberkulosestationens Kartotek omfattede pr. 31. December 1937 ialt: 4,146 Personer, der er opført i *Tabel I*, hvor man tillige har delt Materialet i 2 Grupper:

1. En kendt Gruppe, hvorved forstaas Personer, over hvilke der findes Journal paa Centraltuberkulosestationen.
2. En anden Gruppe, om hvilken man har fyldige Oplysninger, men hvor Patienterne ikke er undersøgt paa Tuberkulosestationen.

Tabel I.

Ialt i Kartoteket: 4,146.	Undersøgt paa Central- tuberkulose- stationen	Ikke unders. paa Central- tuberkulose- stationen	Ialt
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi	1381	295	1676
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning	45	5	50
Tub. pulm. med + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.	677	120	797
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidl. er paavist + TB. i Eksp., men ikke i de sidste 3 Aar	337	23	360
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist + TB. i Eksp. ved Dyrkning, men ikke i de sidste 3 Aar	8	0	8
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist + TB. ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand, men ikke i de sidste 3 Aar	106	2	108
Aktiv Tub. pulm., hvor TB ikke er paavist	510	58	568
Pleuritis exsudativa	397	47	444
Erythema nodosum	119	6	125
Erythema nodosum og Pleuritis exsudativa	10	0	10

Af tidligere erkendte Tuberkuloser blev 41 Patienter bacillære i Aarets Løb: 13 + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, 2 + TB. i Ekspektoratet ved Dyrkning og 26 + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.

Udgaet af Kartoteket paa Grund af Flytning til andre Kommuner . . . . . 114 Personer
 Udgaet af Kartoteket, idet Lungetuberkulosen maa anses for ophelet . . . . . 99 Personer

Døde.

Ifølge Stadslægens Aarsberetning er der i 1937 i Københavns Kommune død 326 Personer af Lungetuberkulose, 176 Mænd og 150 Kvinder. Aldersfordelingen er vist i efterfølgende Skema:

	0-4	5-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-64	65 og der-over	Ialt
Mænd	2	3	9	8	23	16	34	36	25	20	176
Kvinder	6	0	10	30	23	20	21	15	9	16	150
											326

Ifølge Centralstationens Kartotek er der blandt de af Centralstationen kendte Lungetuberkuloseilfælde død 348 Personer. Denne Difference mellem Stadslægens og C. St. Kartotek fremkommer blandt andet ved, at der i en Del Tilfælde er angivet anden Dødsårsag end Lungetuberkulose, og denne Diagnose er slet ikke anført paa Dødsattesten. Som Eksempel herpaa skal nævnes 8 Patienter med aaben Lungetuberkulose, der henholdsvis er døde af: Embolia art pulm., Cancer pancreatis, Difteri, Pneumoni, Sepsis og 3 Tilfælde af Suicidium.

Centralstationen havde Journal over 208 af de 348 (59,8 %) men ikke over de 140 (40,2 %). I 1936 var de tilsvarende Tal 340 Døde, hvoraf 175 kendte (51,5 %) og 165 ikke kendte (48,5 %).

Om alle de 348 Personer, der døde af T. p. gælder det, at Centralstationen har været kendt med deres Sygdom og har fyldige Oplysninger om disse Patienter. For de 59,8 %'s Vedkommende har de paagældende været undersøgt paa Stationen.

Ifølge Stadslægens Aarsberetning er der i Aaret 1937 anmeldt 1,133 nye Tilfælde af Tub. pulm., Fordeling efter Alder og Køn se efterfølgende Tabel:

Tabel II.

	0-4	5-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-64	65 og der-over	Ialt
Mænd	33	45	50	70	72	84	71	56	28	26	535
Kvinder	30	43	77	114	117	77	62	33	22	23	598

Nyanmeldte Tilfælde af Tub. pulm. for de sidste 8 Aar.

	Mænd	Kvinder	Ialt	pr. 10,000
1930.....	440	485	925	15,0
1931.....	481	456	937	15,0
1932.....	490	502	992	16,0
1933.....	412	415	827	13,0
1934.....	430	453	883	12,0
1935.....	462	424	886	13,0
1936.....	501	583	1084	16,1
1937.....	535	598	1133	16,9

Centraltuberkulosestationens Arbejde i Tidsrummet 1. Januar til 31. December 1937.

Til Centraltuberkulosestationen blev der i 1937 henvist ialt 11,501 Personer, deraf 5,238 Mænd og 6,263 Kvinder. Disse 11,501 nye var henvist af:

Tabel III.

Læger	8,240	(71,6 %)
Skolelæger	1,104	(9,6 %)
Hospitaler og Sanatorier	195	} (3,3 %)
Poliklinikker	139	
Andre Tub. St.	43	
Indkaldt af Centralstationen.....	1,716	(14,9 %)
Lærlingeundersøgelser	64	(0,6 %)
Ialt	11,501	

Tabel III viser, at Antallet af Patienter henvist fra Læger er steget — navnlig har Samarbejdet med Skolelægerne bragt Antallet af undersøgte Skolebørn betydeligt op. Henvisningen af disse Børn er foranlediget af Skolelægerne, men den endelige Henvisning er foretaget af Børnenes egen Læge. Det drejer sig for en stor Del om Børn, der ved Tuberkuloseundersøgelserne i Københavns Kommuneskolers 1. Klasse har vist positiv Tuberkulinreaktion.

Disse Henvisninger af Skolebørn har vist sig at være meget værdifulde, idet Centralstationen blandt de undersøgte Børn i det forløbne Aar har fundet ikke saa faa Tilfælde af frisk Tuberkulose i Lungerne og Lungerodskirtlerne. I disse Tilfælde har man foretaget Undersøgelse af Børnenes Paarørende og blandt dem fundet flere Personer med Lungetuberkulose, om hvis Tilstedeværelse de paagældende ikke havde Anelse, da Sygdommen ikke havde givet Symptomer.

64 Lærlinge er blevet undersøgt med Henblik paa Optagelse i et af de anerkendte Lærningehjem.

Af de 11,501 nyhenviste Patienter udgik i Aarets Løb 3,275 af Kontrol, medens 8,226 overgik til fortsat Kontrol i 1938.

Af tidligere kontrollerede Personer udgik i Aarets Løb 2,955 Personer:

822 Mænd, deraf 27 paa Grund af Død (ikke af Tuberkulose) og 99 grundet paa Flytning til andre Kommuner.

1348 Kvinder, deraf 14 paa Grund af Død (ikke af Tuberkulose) og 162 grundet paa Flytning til andre Kommuner.

725 Børn, deraf 4 paa Grund af Død (ikke af Tuberkulose) og 82 grundet paa Flytning til andre Kommuner.

Med Hensyn til Aldersfordeling og Mantoux' Tuberkulinreaktion er de 11,501 nyhenviste opført i *Tabel IV*.

Tabel IV.

	Aldersfordeling:				Mantoux' Tuberkulinreaktion:					
	Mænd	Kvinder	Ialt	pCt. af samtlige nye	M-R ikke aflæst	M-R aflæst hos	M +	pCt. af aflæste	M -	pCt. af aflæste
0—6.....	592	592	1184	10,3	53	1131	430	38,0	701	62,0
7—14.....	1331	1190	2521	21,0	37	2484	1606	64,7	878	35,3
15—19.....	537	587	1124	9,3	32	1092	731	66,9	361	33,1
20—24.....	560	952	1512	13,3	69	1443	1130	78,3	313	21,7
25—34.....	1110	1646	2756	24,0	11	2634	2348	89,1	286	10,9
35—44.....	585	718	1303	11,3	55	1248	1205	96,6	43	3,4
45—54.....	328	374	702	6,1	29	673	659	97,9	14	2,1
55—64.....	140	151	291	2,5	13	278	277	99,3	1	0,4
65—74.....	48	49	97	0,8	7	90	88	97,3	2	2,2
75 og derover.....	7	4	11	0,1	3	8	8	100,0	0	0,0
Ialt	5238	6263	11501	100,0	420	11081	8482	76,5	2599	23,5

I Forhold til 1936 er der ikke sket væsentlige Forskydninger med Hensyn til de forskellige Aldersgrupperes procentiske Fordeling, dog er Gruppen 7—14 Aar forøget noget paa Grund af de omtalte Skolebørnsundersøgelser, men ligesom i 1936 er Gruppen 15—19 og 20—24 Aar forholdsvis daarligt repræsenteret, hvilket er meget beklageligt, da det netop er Personer i disse Aldersgrupper, man særlig gerne vil have til Undersøgelse.

Antallet af de tuberkulinpositive Personer indenfor Aldersgrupperne er praktisk talt som i 1936. Man bemærker, at allerede indenfor Gruppen 15—19 Aar er 66,9 % af de undersøgte Personer tuberkulinpositive og i Aldersgruppen 25—34 89,1 %.

Lægearbejdet i 1937.

Tabel V.

		pr. 10,000	(1936)	pr. 10,000 (1936)
Antal nyhenviste Personer	11501	168,6	(9486)	(140,6)
Antal Konsultationer	79559	1166,5	(57589)	(855,2)
Antal Mantoux' Tuberkulinreaktioner .	22481	329,6	(17311)	(241,7)
Antal Blodsænkingsbestemmelser	28976	424,9	(21467)	(318,8)
Antal Røntgennemlysninger	33787	495,4	(20563)	(303,3)
Antal Røntgenfotoferinger	21003	308,0	(15301)	(226,8)
Antal røntgenfotoferede Personer ..	19406	284,5	(13804)	(204,5)
Antal Ekspektoratundersøgelser	11818	173,3	(10475)	(155,4)
Antal Dyrkninger fra Ekspektoratet...	148	—	(115)	—
Antal Dyrkninger fra Ventrikelskyllev.	591	—	(258)	—
Antal Wasserman-Reaktioner	181	—	(141)	—

Tabellen kræver ingen særlige Kommentarer; dog vil man henlede Opmærksomheden paa, at Antallet af Røntgennemlysninger er steget stærkere end Antallet af Røntgenfotoferinger.

Centraltuberkulosestationens Laboratorium:

Ekspektoratundersøgelser.

		(1936)
Indsendt af Centraltuberkulosestationen	8,991	(7,549)
Indsendt af Læger	1,856	(2,016)
Indsendt fra Øresundshospitalets Ambulatorier...	682	(654)
Indsendt fra Plejehjem	214	(192)
Indsendt af andre	75	(64)
Ialt	11,818	(10,475)

Ekspektorater ialt 11,818:

		(1936)
+ TB	i 1,334 (11,3 %)	1,282 (12,2 %)
÷ TB	i 10,484 (88,7 %)	9,193 (87,8 %)

Visitation.

I 1937 ordnede Centralstationen Indlæggelse i Hospital for ialt 1,271 Personer, deraf 1,064 til Øresundshospitalet, 184 til Børnehospitalet paa Fuglebakken (Tuberkuloseafdelingen) og 23 til andre Hospitaller*).

I samme Tidsrum blev der paa Øresundshospitalet direkte indlagt 425 Personer, deraf 66 med Hæmoptyse. Størstedelen af de indlagte Personer, der ikke havde Hæmoptyse, er indlagt fra Øresundshospitalets Ambulatorier, i alle Tilfælde har Centralstationen faaet Underretning om Indlæggelsen.

Venteliste for Voksne til Øresundshospitalet og
Børn til Børnehospitalet, Fuglebakken.

	Januar			Februar			Marts			April		
	Md.	Kv.	Børn	Md.	Kv.	B.	Md.	Kv.	B.	Md.	Kvinder	B.
Venteliste i Antal Dage	4	10	hele Md.	15	—	18	8	16	14	8	hele Md.	19
Højeste Antal ventende Patienter.	4	17	2—5	10	—	5	3	7	9	3	23	5
Længste Ventetid i Dage	7	8	13	13	—	11	12	9	16	6	15	18

*) Af de 1,064 blev de 111 indlagt som uafviselige — de 57 for Hæmoptyse, de 54 af andre Grunde.

	Maj			Juni			Juli			August		
	Md.	Kv.	Børn	Md.	Kv.	B.	Md.	Kv.	Børn	Md.	Kv.	B.
Venteliste i Antal Dage	11	11	hele Md.	15	15	23	7	—	hele Md	9	—	15
Højeste Antal ventende Patienter.	6	9	15	9	11	13	7	—	6	10	—	4
Længste Ventetid i Dage	7	4	20	6	9	15	4	—	25	8	—	6

	September			Oktober			November			December		
	Md.	Kv.	Børn	Md.	Kv.	Børn	Md.	Kv.	B.	Md.	Kv.	B.
Venteliste i Antal Dage	27	—	hele Md.	11	3	hele Md.	19	—	24	10	—	—
Højeste Antal ventende Patienter.	12	—	12	7	2	7	11	—	8	6	—	1
Længste Ventetid i Dage	9	—	19	5	7	22	9	—	16	4	—	—

Som det fremgaar af ovennævnte Skema, har der periodevis været vanskelige Indlæggelsesforhold særlig for Børn til Tuberkuloseafdelingen paa Fuglebakkens Børnehospital, idet der i visse Maaneder har været 3—4 Ugers Ventetid for Indlæggelse. Man maa meget stærkt haabe, at det nye Børnesanatorium vil bringe en Aflastning i disse vanskelige Forhold, der i høj Grad har hæmmet Centralstationens Arbejde.

For Øresundshospitalets Vedkommende kan man i det store og hele sige, at de fleste af Patienterne har kunnet indlægges straks, men der har periodevis været Ventetid for saavel Mænd som Kvinder, dog aldrig over 15 Dage.

Som nævnt har Centralstationen fra $\frac{1}{7}$ 1937 overtaget Visitationen til Boserup Sanatorium. I Tiden $\frac{1}{7}$ — $\frac{31}{12}$ 1937 er der ialt visiteret 225 Patienter, deraf 120 Mænd og 105 Kvinder. Der har gennemgaaende været en Ventetid paa 3—4 Uger og i enkelte Tilfælde 2 Maaneder.

Tabel VI.

Resultatet af de foretagne Lægeundersøgelser.

	Tub. pulm.	Pleur. exs.	Tub. mil.	Tub. gland. bronch. et perihil.	Eryth. nodos.	Ialt
0—6	8	0	0	21	0	29
7—14	14	5	0	14	8	41
15—19	45	5	0	1	6	57
20—24	83	10	0	1	6	100
25—34	163	6	1	1	7	178
35—44	51	2	0	0	3	56
45—54	34	3	0	0	1	38
55—64	14	0	0	0	2	16
65—74	8	0	0	0	0	8
75 og derover	2	0	0	0	0	2
Ialt	422	31	1	38	33	525

Blandt de 11,501 nyhenviste Personer fandtes 525 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme, der fordeler sig som vist i Tabel VI. Langt den største Gruppe udgøres af Tub. pulm., ialt 422 Tilfælde, og atter i Aar er det paafaldende, hvor stor en Del af Tilfældene, der er fundet i Aldersklasserne 15—34, idet 291 af de 422 hører til disse Aldersgrupper.

Til nærmere Bedømmelse af de 422 Tilfælde af Tub. pulm. er disse opført i de efterfølgende Tabeller VII og VIII med Hensyn til Bacilfund, Udbredning og Cavernedannelse.

I de efterfølgende Tabeller betyder:

R¹ Forandringer paa Røntgenbilledet i indtil Halvdelen af een Lunge.

R² — — — — — een Lunge.

R³ — — — — — Halvdelen af begge Lunger.

R⁴ — — — — — mere end — — — — —

++ angiver + TB i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi.

+ angiver + TB i Ekspektorat ved Dyrkning.

÷ angiver + TB i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.

Tabel VII.

	Tub. pulm. ialt	++	+	÷ TB.
0—6.....	8	0	0	8
7—14.....	14	0	0	12
15—19.....	45	20	1	18
20—24.....	83	47	1	17
25—34.....	163	100	3	34
35—44.....	51	35	0	10
45—54.....	34	22	0	1
55—64.....	14	6	1	1
65—74.....	8	2	1	0
75 og derover.....	2	0	0	0
Ialt	422	232	7	101

Tabel VII viser, at 232 (55 %) havde + TB i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, medens man hos 108 først fandt + TB ved Dyrkning fra Ekspektorat eller Ventrikelskyllevand.

Tabel VIII.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				Caverner fandtes hos	Af de cavernøse Tilfælde havde:			
				++	+	÷ TB.	++		+	÷ TB.		
R ¹	49	95	144	44	3	58	39	20	17	0	1	2
R ²	30	24	54	32	0	13	9	24	20	0	1	3
R ³	89	81	170	110	3	28	29	76	69	1	4	2
R ⁴	29	25	54	46	1	2	5	42	37	1	1	3
Ialt.....	197	225	422	232	7	101	82	162	143	2	7	10

Tabel VIII viser, at blandt de 422 fundne Tilfælde er 197 af Mandkøn og 225 af Kvindekøn, og man maa med Beklagelse konstatere, at Sygdommen hos 224 af 422 Patienter med Tub. pulm. først er konstateret, da der var Forandringer i begge Lunger, og i alt for mange Tilfælde var Processernes Udbredning af meget alvorlig Karakter. Hos 162 Patienter blev der fundet Caverner, og af disse var 152 bacillære ved første Undersøgelse.

Tabel IX (Andre tuberkuløse Sygdomme).

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:			
				++	+	÷ TB.	
Pleuritis exsudativa.....	18	13	31	0	0	4	27
Tub. miliaris.....	1	0	1	1	0	0	0
Tub. gld. bronch. et perihilar.	20	18	38	0	0	20	18
Erythema nodosum.....	7	26	33	0	0	12	21
Ialt.....	46	57	103	1	0	36	66

I *Tabel IX* skal man særlig henlede Opmærksomheden paa Erythema nodosum. Som bekendt er Sygdommen sjælden hos Mænd men hyppig hos Kvinder, medens denne Forskel ikke gør sig gældende i Barnealderen. De 7 Tilfælde af Erythema nodosum hos »Mænd« drejer sig alle om Drengene paa henholdsvis 8—9—10—10—11—12 og 14 Aar, medens der blandt Kvinderne kun er eet Tilfælde hos et Pigebarn paa 7 Aar, de øvrige 25 er voksne Kvinder.

Hos 12 af de 33 fandtes + TB ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevandet.

Foruden ovennævnte Sygdomstilfælde blev der i 1937 af Centralstationen konstateret 53 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme hos Personer, der i Forvejen var under Kontrol. Fordelingen af disse er vist i Tabel X.

Tabel X.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				
				++	+	-	÷ TB.	Caverne
Tub. pulm.	15	26	41	3	1	33	4	3
Pleuritis exsudativa	2	0	2	0	0	0	2	0
Tub. gland. bronch. et perihil...	3	6	9	0	0	9	0	0
Erythema nodosum.....	0	1	1	0	0	0	1	0
Ialt	20	33	53	3	1	42	7	3

I efterfølgende *Tabel XI* er de 41 Tilfælde af Tub. pulm. ordnet efter Udbredning, Bacilfund p. p.

Tabel XI.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:					Af de cavernøse Tilf.			
				++	+	-	÷ TB.	Cav.	++	+	-	÷ TB
R ¹	11	23	34	0	0	31	3	0	0	0	0	0
R ²	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R ³	3	1	4	1	1	2	0	1	1	0	0	0
R ⁴	2	1	3	2	0	0	1	2	2	0	0	0
Ialt.....	16	25	41	3	1	33	4	3	3	0	0	0

Sammenligner man Undersøgelseresultaterne i denne Tabel med de tilsvarende i *Tabel VIII* vil man se, at der er en meget betydelig Forskel med Hensyn til Tuberkulosens Udbredning paa det Tidspunkt, hvor Sygdommen konstateres.

I Tabel VIII — de nyhenviste — er 144 af 422 (34,1 %) i Gruppe R¹, d. v. s. de har Forandringer i mindre end Halvdelen af een Lunge, medens de tilsvarende Tal for Kontrolpatienternes Vedkommende er 34 af 41 (82,9 %).

Størstedelen af de ved Kontrolundersøgelserne konstaterede Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme er fundet blandt Personer, i hvis Familie der er eller har været et eller flere Tilfælde af smittefarlig Lungetuberkulose.

Ved energisk Kontrolundersøgelse i dette tuberkuløse Milieu er det altså lykkedes at finde 82,9 % af Tilfældene paa et saa tidligt Stadium, at Patienterne skulde have gode Chancer for fuld Helbredelse, et Resultat, der i høj Grad understreger Betydningen af, at disse Undersøgelser gennemføres energisk. De 7 Personer, hos hvem Lungetuberkulosen først blev fundet paa et udbredt Stadium, er alle udeblevet fra de af Stationen foreslaede Undersøgelser til Trods for, at man Gang paa Gang indstændigt har bedt de paagældende om at give Møde.

Resultatet af Kontrolundersøgelserne viser, hvor vigtigt det er, at Publikum følger de Raad, der gives af Tuberkulosestationerne, i modsat Fald vil der ind-

træffe mange lignende Ulykker, som i de her nævnte 7 Tilfælde. *Det kan ikke nytte, at man skyder sig ind under »at det gaar nok af sig selv«, man skal tværtimod benytte enhver Lejlighed til at faa sine Lunger undersøgt!*

Blandt de 11,501 nyhenviste Personer var der desuden 222 Tilfælde af Tub. pulm., hos hvem Diagnosen var stillet før første Undersøgelse paa Central-tuberkulosestationen, og 6 Tilfælde af Tub. pulm. med Pneumothorax artif. (endnu under Behandling). I *Tabel XII* findes opført, hvad der yderligere blev fundet hos de 11,501 nyhenviste (hver Person er kun opført med een Diagnose).

Tabel XII.

Tub. pulm. antea, op. thoracoplastica seq.....	3
Obs. for Tub. pulm.....	292
Inaktiv Lungetuberkulose:	
Tub. pulm. antea, Pneumothorax seq.....	11
Tub. pulm. vet.....	131
Fibrøse Strøg og foci.....	87
Fork. Primærkomplex.....	333
Pleuritis seq.....	158
Hilusforandringer:	
Store, tætte Hilus med Glandelskygger.....	215
Forkalkede Glandler i Hilus.....	190
Andre Lungesygdomme:	
Emfysema pulm.....	7
Bronchitis.....	15
Bronchiectasi.....	23
Pneumoni.....	115
Pneumonia seq.....	5
Empyema pleurae seq.....	16
Pneumothorax spont.....	2
Silicosis.....	3
Cystis pulm.....	6
Tumor pulm.....	9
Tumor mediastini.....	2
Boeck's Sarcoid.....	3
Andre Sygdomme:	
Mb. cordis.....	76
Aneurysma aortae.....	1
Ectasia aortae.....	3
Dextrocardi.....	1
Relaxatio diafragmatis.....	3
Hernia diafragmatis.....	1

Institutionsundersøgelser.

I Lighed med forrige Aar har det ogsaa i 1937 i nogen Grad været vanskeligt at gennemføre Institutionsundersøgelser, men det er dog lykkedes at forøge dette Arbejde en Del i Forhold til 1936. Disse Undersøgelser er foranlediget ved Tilstedeværelsen af eet eller flere Tilfælde af smittefarlig Lungetuberkulose og er ialt foretaget ved 47 Institutioner eller Firmaer, deraf 19 Skoleklasser.

De udførte Undersøgelser omfatter:

Antal undersøgte Personer:

a) 1532 Voksne

b) 799 Børn

Ialt: 2331 (1936: 1470)

Der er anvendt følgende Undersøgelsesmetoder:

		(1936)
Mantoux' Tuberkulinreaktion	2052	(1124)
Røntgengennemlysninger	1565	(892)
Røntgenfotoaføringer	322	(201)
Antal røntgenfotoaførerede Personer..	297	—

Blandt de 2331 undersøgte Personer er der fundet Lungeforandringer hos:

9 Mænd	{	5 Tub. pulm. (R ¹) ÷ TB.
		1 » » (R ³) ÷ TB.
		1 » » (R ¹) + TB i Ventrikelskyllevand.
		2 » » (R ³) + TB i Ekspektorat.
17 Kvinder	{	1 Obs. for Tub. pulm.
		1 Pleuritis seq.
		2 Tub. pulm. inactiva.
		7 » » (R ¹) ÷ TB.
		2 » » (R ¹) med + TB i Ventrikelskyllevand.
4 Børn	{	3 » » (R ³) med + TB i Ventrikelskyllevand.
		1 » » (R ³) med + TB i Ekspektorat.
		3 Tub. pulm. (R ¹) ÷ TB.
		1 Tub. miliaris med + TB i Ventrikelskyllevand.

Der er særlig Grund til at omtale Barnet med Miliærtuberkulose. Det drejer sig om et Skolebarn, i hvis Klasse der var blevet fundet et Tilfælde af Lungetuberkulose, og ved den sædvanlige Undersøgelse af Kammeraterne fandt man hans alvorlige Sygdom. *Drengen havde ikke frembudt Symptomer* og passede sin Skole, men ved Undersøgelsen saa han sløj ud; han er senere død af sin Sygdom.

Blandt de hos Kvinder fundne Tilfælde af Lungetuberkulose skal man særlig fremhæve et, nemlig en ung Dame, der søgte Ansættelse som Sundhedsplejerske i København og ved Undersøgelsen viste sig at have en frisk Lungetuberkulose i Begyndelsesstadiet med + TB i Ventrikelskyllevandet.

Det ret store Antal Tuberkuloser, der er fundet ved disse Undersøgelser, bekræfter fuldt ud Berettigelsen af at foretage saadanne, hvorsomhelst man i Skoler, Fabrikker, Institutioner, Kontorer og Værksteder finder Tilfælde af smittefarlig Lungetuberkulose. I de fleste Tilfælde er det lykkedes at gennemføre Undersøgelserne til Bunds, saaledes at alle i den paagældende Institution har ladet sig undersøge, men det hænder stadig, *at for mange afslaar at deltage i Undersøgelsen*, hvad der i høj Grad svækker dennes Værdi. Det er i Aarets Løb hændt — dog heldigvis som en Sjældenhed — at man nogle Steder har staaet *fuldstændig uforstaaende og afvisende* overfor Centralstationens Forslag om en saadan Undersøgelse. *Man maa meget stærkt haabe, at noget saadant ikke mere vil ske i Fremtiden, da dette efter de fundne Resultater vil kunne faa meget alvorlige Konsekvenser.*

De ovennævnte Tal for Undersøgelsesresultatet og de fundne Tuberkuloser er ikke medregnet i henholdsvis Tabel V og VII.

Foruden de ovennævnte Institutionsundersøgelser har Centralstationen med sit transportable Røntgengennemlysningsapparat 2 Gange aarlig foretaget Undersøgelse af Patienter og Personale paa *Kommunens 3 Plejehjem: Stenslettegaard, Gyvelholm og Rydholt*. Der er ialt foretaget 310 Røntgengennemlysninger, og der er ikke fundet noget Tilfælde af Tuberkulose blandt Personalet.

Calmettevaccination.

Centralstationen har i 1937 foretaget 72 Calmettevaccinationer, (mod 24 i 1936), og man har i dette Aar overvejende vaccineret tuberkulinnegative Børn og Voksne fra smittefarlige Hjem. Calmettevaccination er saavidt muligt foretaget, naar den smittefarlige Patient har været borte fra Hjemmet. Naar dette ikke har kunnet lade sig gøre, har Børnene været udstationeret forskellige Steder, indtil de er blevet tuberkulinpositive.

Centralstationen har foranlediget 4 Børn udstationeret paa Frk. Valerius's Børnehjem, ialt i 235 Dage.

Résumé.

Af Centralstationen er der i 1937 fundet:

a) blandt de nyhenviste	525	Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme	(1936: 555)
b) — Kontrolpatienter	53	— - - - -	(» : 60)
c) v. Institutionsundersøgelser	26	— - - - -	(» : 12)
	Ialt: 604	— - - - -	(1936: 627)

ad a) Blandt de 11,501 nyhenviste Personer er der fundet 525 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme (4,6 %), deraf 422 Tilfælde af Tub. pulm. (3,7 %).

De 422 Tilfælde af Tub. pulm. fordeler sig gruppevis: Gruppe R¹ 34,1 %, R² 12,8 %, R³ 36,0 %, R⁴ 11,1 %. Betragter man Forholdene for henholdsvis Mænd og Kvinder, viser det sig, at Fordelingen af de 197 Mænd er henholdsvis: Gruppe R¹ 24,9 %, R² 15,2 %, R³ 45,2 % og R⁴ 14,7 %, medens de tilsvarende Tal for Kvinder er 42,2 %, 10,7 %, 36,0 % og 11,1 %.

Af de 422 Tilfælde af Tub. pulm. havde 232 (55 %) + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, 7 (1,7 %) + TB. i Ekspektoratet ved Dyrkning, 101 (23,9 %) + TB. i Ventrikelskyllevand og 82 (19,4 %) ÷ TB. 162 (38,4 %) havde Caverner, og i disse cavernøse Tilfælde fandtes + TB. i Ekspektoratet hos 143 (88,3 %), medens 9 havde + TB. ved Dyrkning fra Ekspektorat eller Ventrikelskyllevand, og hos 10 (6,2 %) fandtes ikke Tuberkelbaciller.

ad b) Blandt de Personer, der har gaaet til fortsat Undersøgelse paa Centralstationen, fandtes 53 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme, deraf var der 41 (16 Mænd og 25 Kvinder) med Tub. pulm., der gruppevis er fordelt: R¹ 34 (82,9 %), R² 0, R³ 4 og R⁴ 3. De 16 Tilfælde hos Mænd fordelte sig med: 11 i Gruppe R¹, 0 i R², 3 i R³ og 2 i R⁴, og de 25 Kvinder var fordelt med henholdsvis 23, 0, 1 og 1.

ad c) Ved Institutionsundersøgelserne fandtes 26 Tilfælde af aktiv Tub. pulm., deraf 6 Mænd i Gruppe R¹, hvoraf 1 med + TB. i Ventrikelskyllevand og 3 i Gruppe R³, hvoraf 2 med + TB. i Ekspektoratet; 13 Kvinder, hvoraf 9 i Gruppe R¹ (2 med + TB. i Ventrikelskyllevand) og 4 i Gruppe R³ (3 med + TB. i Ventrikelskyllevand og 1 med + TB. i Ekspektoratet) samt 4 Børn, 3 i Gruppe R¹ og 1 Tilfælde af Tub. miliaris med + TB. i Ventrikelskyllevandet.

Tabel XIII.

Sociale Forholdsregler.

Hjem pr. ³¹ / ₁₂ 1936	1918
Tilgaaet i 1937.	713
Udgaaet i 1937.....	725
Antal Hjem under Kontrol pr. ³¹/₁₂ 1937.....	1906
Deraf smittefarlige Hjem	1719
Antal Hjem, hvor Smittekilden er død.....	187
Antal Hjemmebesøg	13396
Hjemmene omfattede ved Aarets Udløb:	
Mænd	2131
Kvinder	2455
Børn	1686
Personer ialt	6272
Antal Desinfektioner.....	880
Sapoformol uddelt til.....	426 Personer (1502 Liter)
Ekspektorat-Sæt uddelt til	125 —
Vask af smittefarligt Tøj for	480 —
Udlaan af Senge, Sengelinned p. p. til	116 —
Udlaan af Vaskeposer til	171 —
Tilraaadet Behandling og Kur:	
Tuberkulosehospital	667 —
Sanatorium	111 —
Kystsanatorier	238 —
Kysthospitaal	3 —
Tuberkuloseplejehjem	52 —
Kalvebod Bastion	20 —
Julemærkehjem	92 —
Feriekolonier	30 —

Sociale Indstillinger og anbefalinger.

Stadens faste Ejendomme.....	61
Meldte Boliger til Boligtilsynet.....	3

Til Socialkontorer og Folkeforsikringskontoret er anbefalet til:

Beklædning, Senge, Sengelinned	233
Ekstraforplejning	593
Bevaring af Bolig m. m.	52

Anbefalinger til private Institutioner ialt: 500 (herunder *Foreningen Boserup Minde, Ole Olsens Legat, Egmont H. Petersens Legat, Carl F. Petersens Fond, Købmand Wulff's Legat, Trængendes Landophold p. p.*)

Fra *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* har Centralstationen modtaget 207 Legatportioner, der er udbetalt til Patienterne af Centralstationens Distriktssygeplejersker.

Centralstationen bringer *Nationalforeningen* sin bedste Tak for det meget store Beløb, der har været til megen Glæde og Støtte for Patienterne og en stor Hjælp for Sygeplejerskerne i deres sociale Arbejde.

Ligesom i 1936 har *Nationalforeningen* stillet et Beløb til Raadighed, saaledes at Centralstationen har været i Stand til at uddele Mælk til tuberkulose-truede Børn, specielt i Tilfælde, hvor den ønskede Hjælp ikke kunde skaffes ad anden Vej. Det tilstillede Beløb har i 1937 været betydelig større end forrige Aar, saaledes at der har været uddelt Mælk til 256 Børn (1936: 172), der tilsammen har faaet Mælk i 1,096 Maaneder. Der er ialt uddelt 25,276 Liter (1936: 11,464 Liter); den uddelte Mælkeportion var altsaa i 1937 over dobbelt saa stor som i 1936, og denne Hjælp har været til ganske overordentlig stor Nytte for Centralstationens Arbejde.

I Aarets Løb har 55 Børn været udstationeret paa Grund af Forældrenes Sygdom.

Kredsforeningen for København har i det forløbne Aar ydet Centralstationen en meget værdifuld Hjælp til Fremskaffelse af bedre Bolig med særlig Henblik paa Isolation af Patienter. Der har været et stort Antal Ansøgninger om Huslejetilskud, og der er ydet Hjælp til 163 Familier (1936: 54); denne er ialt givet i 871 Maaneder, og Centralstationen er meget taknemmelig for denne store Støtte i det vanskelige sociale Arbejde.

Desuden er der tilstillet Centralstationen 2,440 Spisebilletter, der af Distrikts-sygeplejerskerne er uddelt til trængende Patienter.

Københavns Kommunes Folkeregisterkontor har atter i Aar ydet Centralstationen værdifuld Assistance ved i talrige Tilfælde at give Oplysning om Patienternes Adresseforandring m. m., for hvilken Hjælp Centralstationen er Folke-registret megen Tak skyldig.

Hjælp i Hjemmet.

Siden 1. April 1937 har Centraltuberkulosestationen taget en ny Opgave op, idet der gennem Stationen har kunnet ydes Støtte til tuberkulose Hjem i Form af Rengøringshjælp. Hjælpen ydes fortrinsvis i Hjem, hvor Husmoderen har Tuberkulose og midlertidig (f. Eks. efter Thoracoplastikoperation eller paa Grund af dobbeltsidig Pneumothorax) ikke er i Stand til at paatage sig Rengøringsarbejdet i Hjemmet. Til dette Formaal har Centralstationen oprettet *et særligt Rengøringskorps* bestaaende af Personer, der er kraftig tuberkulinpositive og som overvejende stammer fra Hjem, hvor Mand eller Børn har Tuberkulose. Dette Rengøringspersonale bliver med passende Mellemlum røntgenfotograferet paa Centralstationen.

Der ydes sædvanligvis Rengøringshjælp 1—2 Gange ugentlig à 4 Timer, men det er en Betingelse, at saavel Patienten som de paarørende retter sig efter Stationens Anordninger. Hjælpen er ialt ydet til 44 Hjem med 143 Voksne og 41 Børn i en samlet Tid af 191 Maaneder.

Denne Hjælp har været til megen Nytte og Opmuntring for Patienterne og er blevet saa stærkt efterspurgt, at det Beløb, der er stillet til Raadighed af af Københavns Kommune, ikke har kunnet slaa til og derfor er blevet stærkt forhøjet paa næste Aars Budget.

Kontrolundersøgelse af Centralstationens eget Personale.

Centralstationens Personale har som tidligere været under skarp Observation. Der er ialt taget 174 Røntgenbilleder af Lungerne, og der er i Aarets Løb ikke forefaldet noget Tilfælde af Lungetuberkulose. Læger og Sygeplejersker fotograferes 3—4 Gange om Aaret, det øvrige Personale hvert halve Aar, og desuden tages Røntgenbilleder hver Gang en af de paagældende har haft en katarrhalsk Infektion.

Hos den Del af Personalet, der er beskæftiget med Røntgenfotografering og -gennemlysning, foretages systematiske, fuldstændige Blodundersøgelser. Der er i Aarets Løb foretaget 19 Blodtællinger, *og der er ikke fundet noget Resultat, der har givet Anledning til særlige Forholdsregler.*

Karantænevæsen.

Ifølge Meddelelse fra Karantænelægen er der i Aaret 1937 sket Anmeldelse til Karantænestationen af 2,671 Skibe (heri indbefattet Orlogs- og Lystfartøjer, Bugserbaade og Lægttere etc.), som dels var forbigaaende, dels indgaaende, men alle anmeldelsespligtige. Ialt med en Besætning af 43,896 Personer og 29,878 Passagerer.

Af disse Skibe bordedes paa Reden af Karantæneofficianter og Lægepersonalet 2,394 Skibe.

Antallet af de i Havnen (Frihavnen, Jernhavnen, Refshaleøen samt nordre og søndre Toldbod) indkomne Skibe, der er fritagne for Anmeldelsespligt til Karantænestationen, var 6,728. En Del af disse Skibe, kommende fra oversøiske Havne, er daglig inspicerede.

Det Antal Skibe, som i Aarets Løb er inspiceret af Lægerne i Overensstemmelse med Justitsministeriets derom givne Bekendtgørelse om Karantæneeftersyn etc. og i Henhold til Lov af 12. April 1911, var 131 paa tilsammen 372,486 N. R. T., Besætning 4,087 og Passagerer 151.

Af disse Besætninger og Passagerer er der i det forløbne Aar indbragt 44 Patienter paa Øresundshospitalets Karantæneafdeling; heraf 2 for Dysenteri, 8 for Malaria, 5 for Influenza, 2 for Angina, 1 for Lungetuberkulose, 2 for Syfilis og 24 for forskellige medicinske og kirurgiske Sygdomme.

I Henhold til Pariserkonventionen af 1926, Art. 28, er der undersøgt 2,012 Skibe; heraf er 28 fumigeret for Rotter og Deratisation Certificate udstedt; af Deratisation Exemption Certificate er udstedt 764. I 287 Skibe har der været opstillet Fælder, og der er til Statens Seruminstitut indbragt 65 Rotter, hvorimellem 14 sorte Rotter samt brune Rotter og enkelte sydamerikanske Rottearter. Alle Prøver viste negativt Fund.

9 Skibe er blevet desinficeret for smitsomme Sygdomme. Med Skibe, ankomende fra Udlandet, er indbragt 18 Lig.

METEOROLOGISKE FORHOLD

1937	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktober	Novbr.	Decbr.	Aaret
Middeltemperatur C°	0.1	0.6	0.7	5.8	11.9	14.8	17.8	18.5	14.8	11.0	5.1	0.7	8.5
Middelfugtighedsgrad i pCt....	87	92	90	84	74	72	70	71	76	84	87	90	81
Middellufttryk i mm ved Havet og 45° Br.	764.9	750.8	754.5	758.6	762.0	760.7	758.6	761.6	758.6	763.5	760.8	760.8	759.7
Nedbør, mm	35	64	70	25	70	35	49	21	49	20	32	65	535
Dage med Nedbør.....	9	21	18	14	14	12	12	8	15	2	9	17	151
» » Sne	2	13	11	»	»	»	»	»	»	»	1	7	34
» » Hagl	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1
» » Torden.....	»	»	»	»	2	2	3	3	»	»	»	»	10
» » Storm.....	5	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	5
Antal Timer med Solskin	33	29	80	79	229	206	216	236	137	73	64	5	1387

Januar: I første Tidøgn Vinde omkring Vest, i Resten af Maaneden vedholdende sydøstlige og østlige Vinde, ofte af stor Styrke. Maanedens første Halvdel havde mildt, sidste Halvdel koldt Vejr med Frost; Middeltemperaturen blev 0,1° lavere end normalt, Nedbøren — Regn fra d. 1.—7. og Sne fra d. 29.—31. — blev omtrent normal, Solskinstimernes Antal 17 % for stort.

Februar: Middellufttrykket usædvanligt lavt, Vinden overvejende omkring Sydvest og Syd med Temperatur noget over Normalen. Middeltemperaturen blev ca. 1° for høj, Nedbøren — ofte Sne og Slud — omtrent dobbelt saa stor som Normalen, Solskinstimernes Antal 40 % for lille.

Marts: Vinden overvejende østlig og sydøstlig med ustadigt Vejr, oftest Slud eller Sne; vedvarende Frost fra d. 4.—10. og gennemgaaende noget under normal Temperatur med Nattefrost i sidste Tidøgn. Middeltemperaturen blev ca. 1/2° for lav, Nedbøren henved det dobbelte af Normalen, Solskinstimernes Antal 27 % for lille.

April: Vinden hyppigst østlig og sydøstlig med ret mildt Vejr uden Nattefrost, Himlen oftest overtrukket. Middeltemperaturen blev 0,6° højere end normalt; Nedbøren blev ca. 30 % og Solskinstimernes Antal 50 % for lille.

Maj: Vinden oftest omkring Sydøst og Øst; køligt og ustadigt Vejr med ringe Solskin fra d. 8.—15., paa de øvrige Dage varmt, overvejende tørt og solrigt Vejr. Middeltemperaturen blev ca. 1 1/2° for høj, Nedbøren omtrent det dobbelte af Normalen og Solskinstimernes Antal omtrent normalt.

Juni: Fra d. 6.—12. overvejende østlige Vinde med varmt, overvejende tørt og solrigt Vejr, paa de øvrige Dage hyppigst Vinde omkring Vest, oftest med Temperatur lidt under Normalen; køligt Vejr d. 2.—5. Middeltemperaturen blev omtrent normal, Nedbøren ca. 20 % og Solskinstimernes Antal 13 % for lille.

Juli: Vinden overvejende vestlig og nordvestlig med Temperatur noget over Normalen, varmt Vejr d. 3.—5., d. 12., 15.—21. og 30.—31., overvejende tørt i de to første Tidøgn, ustadigt Vejr i sidste Tidøgn. Middeltemperaturen blev ca. 1 1/2° for høj, Nedbøren 20 % og Solskinstimernes Antal 7 % mindre end normalt.

August: Vinden overvejende fra Horisontens nordlige Halvdel, Vindstyrken oftest svag og Vejret varmt og overvejende tørt; Middeltemperaturen blev usædvanlig høj, $2,8^{\circ}$ over Normalen, Nedbøren 70 % for lille og Solskinstimernes Antal 26 % større end normalt.

September: Vinden overvejende sydvestlig og vestlig og Vejret mildt og ret ustadigt. Middeltemperaturen blev 2° højere end normalt, Nedbøren omtrent normal, Solskinstimernes Antal ca. 10 % for lille.

Oktober: Vinden hyppigst omkring Sydøst med tørt og meget mildt Vejr. Middeltemperaturen ca. $2\frac{1}{2}^{\circ}$ for høj, Nedbøren ca. 60 % og Solskinstimernes Antal ca. 15 % for lille.

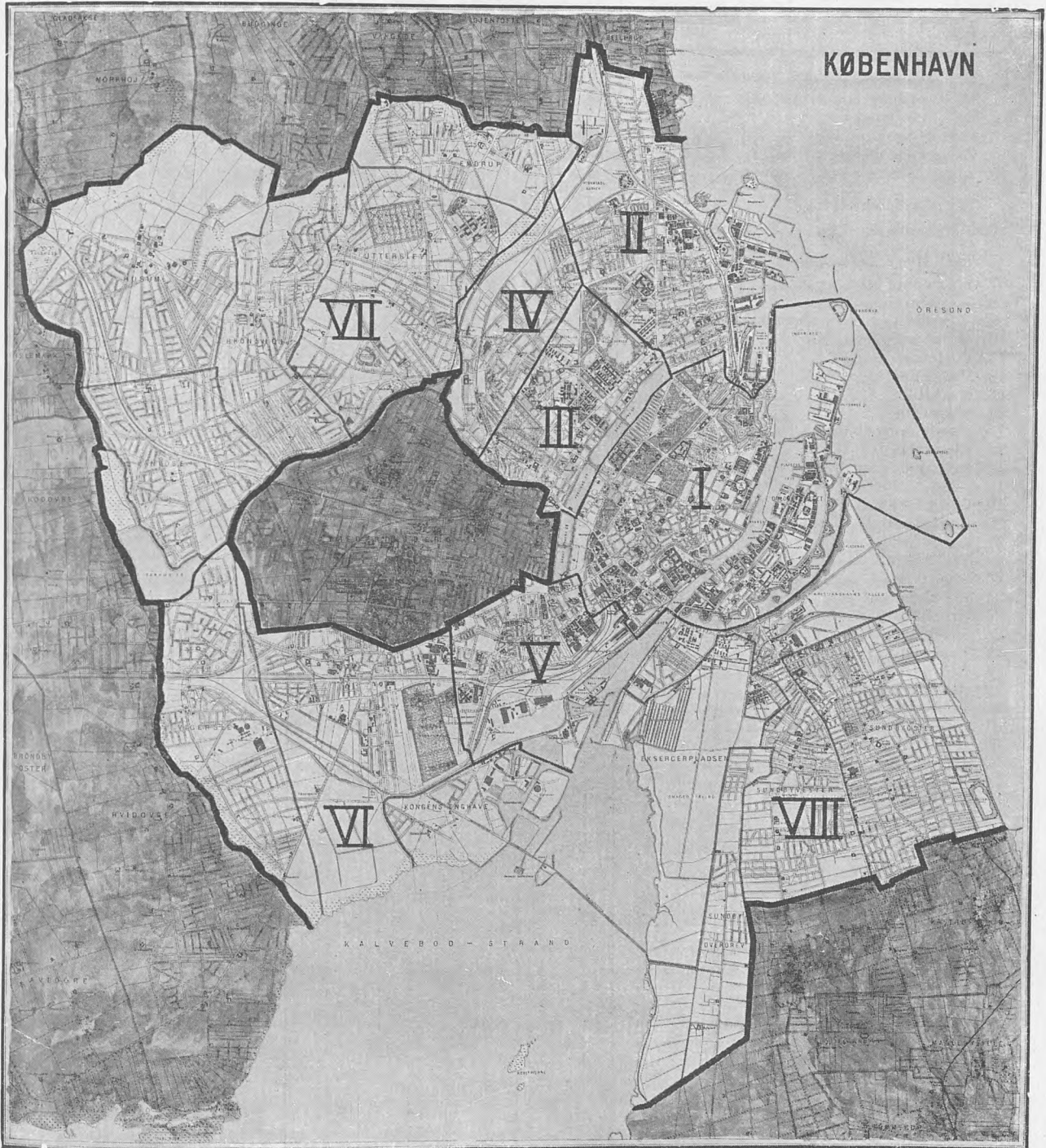
November: I første Tidøgn oftest østlige Vinde med meget mildt Vejr, i Resten af Maaneden Vinde overvejende omkring Vest med Temperatur noget under Normalen og flere Gange Nattefrost. Middeltemperaturen blev ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren ca. 20 % for lille og Solskinstimernes Antal ca. 70 % for stort. Første Sne faldt d. 12.

December: Vinden hyppigst nordøstlig og østlig ofte med Nattefrost, overtrukket Himmel og Nedbør i Form af Slud eller Sne. Middeltemperaturen blev $1,2^{\circ}$ for lav, Nedbøren 30 % for stor og Solskinstimernes Antal ca. 70 % for lille.

København.

Ville de Copenhague.

Kvarterernes Beliggenhed. — Situation des Quartiers.

I. Byen.	V. Vesterbro.
II. Østerbro.	VI. Valby.
III. Indre Nørrebro.	VII. Brønshøj.
IV. Ydre Nørrebro.	VIII. Sundby.

Tab. 2. Udtog af Københavns

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Ialt
1. Vitia innata et morbi neonat.....	31	27	42	33	45	26	31	31	19	24	23	38	370
2. Marasmus senilis	19	18	11	14	12	22	17	14	17	17	17	25	203
3. Febris typhoid.....	»	»	»	»	»	»	1	1	1	»	»	»	3
4. Febris paratyphoid.....	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1
5. Morbilli	1	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	3	6
6. Scarlatina	»	»	»	»	»	1	»	1	»	1	1	2	6
7. Tussis convulsiva.....	2	2	»	»	2	»	»	1	1	»	»	1	9
8. Diphtheria	6	4	»	1	1	1	»	»	»	1	1	3	18
9. Influenza	41	10	6	4	6	2	»	»	1	1	»	6	77
10. Gastro-enterit. ac. infect.....	1	6	4	5	4	5	1	4	4	3	3	1	41
11. Poliomyelitis ant ac.....	»	»	»	»	»	»	3	8	8	4	2	1	26
12. Encephalitis epidemic.....	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	1
13. Meningit. cerebro-sp. epid.....	»	2	»	»	1	»	1	»	»	1	»	»	6
14. Tuberculosis pulmonum	32	39	25	37	28	24	29	20	20	21	17	34	326
15. Tuberculosis in aliis corp. partibus	6	5	5	7	4	1	»	4	2	1	2	2	39
16. Syphilis.....	1	3	2	2	1	2	3	»	7	1	4	»	26
17. Alii morbi infectionis	6	16	10	15	8	11	13	11	10	10	5	5	120
18. Cancer et Sarcoma	105	80	89	90	80	106	95	89	91	104	90	108	1127
19. Alii tumores.....	9	3	8	11	6	10	7	14	13	11	10	9	111
20. Morbi sangv., nutrit. et secret. int.	13	17	21	20	22	29	21	24	17	26	24	20	254
21. Morbi system. nerv. et org. sens. ...	68	72	67	65	60	47	50	52	48	48	39	64	680
22. Morbus cordis	150	110	120	140	125	112	94	93	92	114	115	88	1353
23. Alii morbi organ. circulat.....	63	48	40	37	36	34	28	34	28	39	36	39	462
24. Bronchopneumonia	58	30	53	53	71	23	15	16	27	30	35	35	446
25. Pneumonia crouposa	11	12	14	22	13	8	4	2	3	12	9	18	128
26. Alii morbi organ. respirat.....	28	15	12	20	23	8	11	8	8	13	12	14	172
27. Morbi organ. digestionis.....	36	26	30	28	37	24	32	34	30	37	36	37	387
28. Morbi organ. uropoet. et genital....	33	26	24	43	43	22	26	16	29	36	34	37	369
29. Septichaemia puerperalis	1	»	2	3	»	2	1	2	3	1	»	»	15
30. Alii morbi gravidar. et puerp.....	2	3	1	»	3	4	2	3	5	1	2	»	26
31. Morbi ossium, articul. et ext. part.	3	1	6	5	3	3	4	5	2	4	2	6	44
32. Alcoholismus chr.....	2	»	1	1	2	1	»	»	2	3	2	3	17
33. Aliae intoxicationes chr.....	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	2
34. Casus mortiferi (incl. homicid.) ...	13	24	16	12	12	21	23	28	11	22	15	15	212
35. Suicidium	24	25	22	27	16	23	18	21	15	15	35	16	257
36. Causa mortis non indicat.....	17	19	22	24	17	11	12	13	7	9	9	17	177
Summa.....	782	644	653	719	681	584	542	551	521	611	582	647	7517

Mortalitetstabel for 1937.

Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havnen	Uden Bolig	Uden-bys
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII			
35	16	177	25	20	20	43	32	»	2	»
43	19	42	10	24	14	29	22	»	»	»
»	1	»	»	»	»	1	1	»	»	»
»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»
»	»	2	»	4	»	»	»	»	»	»
2	1	1	»	»	»	1	1	»	»	»
1	1	1	»	1	»	2	3	»	»	»
6	2	1	2	4	1	1	1	»	»	»
19	14	11	6	5	6	10	6	»	»	»
5	1	4	3	4	8	10	6	»	»	»
7	»	1	3	3	4	4	4	»	»	»
1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»
1	»	»	»	1	»	2	1	»	»	»
48	27	42	38	36	18	65	48	1	2	1
6	2	6	5	5	1	6	7	»	»	1
5	3	3	1	2	1	7	4	»	»	»
22	5	18	14	12	16	25	8	»	»	»
197	153	217	109	121	73	126	130	»	1	»
14	20	23	4	18	6	12	14	»	»	»
44	31	56	27	20	14	30	31	»	1	»
122	81	153	48	74	44	87	69	»	»	2
225	162	349	104	131	76	146	157	»	»	3
88	62	132	27	49	13	37	53	»	»	1
65	63	128	19	32	28	57	53	»	»	1
24	6	15	10	23	11	18	20	»	»	1
27	22	36	12	30	6	16	23	»	»	»
73	51	50	35	50	25	44	56	2	»	1
58	51	82	22	44	21	47	44	»	»	»
2	»	3	1	2	2	4	1	»	»	»
3	5	5	3	2	1	2	5	»	»	»
7	6	16	3	2	»	3	7	»	»	»
7	1	1	1	1	1	1	4	»	»	»
1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»
41	19	46	17	19	23	23	23	»	»	1
70	21	34	19	27	19	37	27	1	1	1
38	16	34	16	23	16	19	12	»	3	»
1306	862	1690	585	789	470	915	873	4	10	13

Tab. 3. Oversigt over de epidemiske Sygdomstilfælde, anmeldte af Læger
Cas de maladies épidémiques signalés par

København. Ville de Copenhague. ca. 682.000 Indbyggere.	Byen ca. 103,400 Indb.	Østerbro ca. 82,300 Indb.	Indre Nørrebro ca. 79,900 Indb.	Ydre Nørrebro ca. 57,600 Indb.	Vesterbro ca. 72,100 Indb.	Valby ca. 59,000 Indb.	Brønshøj ca. 119,900 Indb.	Sundby ca. 107,500 Indb.	Haynen og Reden ca. 1,300 Indb.	Deraf behandlede paa Hospital		
										Paa civile Hospitalet	Paa Militærhosp.	Tilsammen
Morbi epidemici.												
1. Febris typhoidea	»	1	»	»	2	»	1	3	»	7	»	7
2. Febris paratyphoidea	2	3	»	3	5	»	1	5	»	18	»	18
3. Paratyphoidea	14	11	18	10	3	5	71	23	1	75	4	79
4. Meningitis cerebrospinalis epid.	»	»	2	»	3	»	6	2	»	13	»	13
5. Poliomyelitis ant. ac.	18	18	9	15	19	19	55	38	»	184	»	184
6. Encephalitis epid.	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	1
7. Singultus epid.	3	»	3	7	2	»	1	2	»	4	»	4
8. Diphtheria (incl. Croup)	82	31	42	38	38	36	51	49	1	355	»	355
9. Scarlatina	180	133	217	165	146	132	371	281	»	1558	»	1558
10. Morbilli	158	123	342	108	877	228	314	321	»	316	»	316
11. Tussis convulsiva	133	131	141	134	110	137	278	130	»	135	»	135
12. Parotitis epid.	301	327	324	424	223	320	569	556	»	78	24	102
13. Erysipelas	37	23	50	26	42	23	42	40	»	132	1	133
14. Febris puerperalis	»	1	7	4	3	2	1	3	»	10	»	10
15. Tetanus	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1
16. Pemphigus neonat.	2	2	5	1	1	1	1	1	»	9	»	9
17. Febris intermittens	2	»	1	1	2	»	»	»	»	4	»	4
18. Febris rheumatica	43	31	22	36	32	19	53	36	»	102	3	105
19. Pneumonia crouposa	52	29	37	41	35	29	52	63	»	151	1	152
20. Tracheo-Bronchitis	773	783	1064	869	573	515	916	1227	1	162	19	181
21. Bronchopneumonia & Bronchitis capill.	272	216	246	208	220	185	284	269	»	537	12	549
22. Influenza	»	»	»	»	»	»	»	»	»	446	918	1364
23. Angina tonsillaris	1559	2025	1993	1620	1889	1530	2861	2556	2	1501	227	1728
24. Cholera & Catarrhus intest. acut.	534	494	596	459	437	438	741	771	»	257	10	267
25. Icterus epid.	44	17	27	18	36	22	37	35	1	71	1	72
25. a. Varicellæ	44	15	33	11	48	18	31	36	»	2	1	3
25. b. Rubeolæ	15	14	78	13	8	1	15	45	»	2	59	61
25. c. Febris undulans*)	7	11	4	1	5	3	9	7	»	7	1	8
25. d. Myalgia epid.	1	»	2	2	»	1	5	4	»	»	»	»
Sum...	4276	4440	5263	4214	4757	3669	6766	6503	7	6138	1281	7419
Alii morbi.												
26. Gonorrhoea	»	»	»	»	»	»	»	»	»	304	122	426
27. Ulcus venereum	»	»	»	»	»	»	»	»	»	16	»	16
28. Syphilis acquisita	»	»	»	»	»	»	»	»	»	78	3	81
29. Syphilis congenita	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	3
30. Scabies	»	»	»	»	»	»	»	»	»	145	94	239
31. Delirium tremens	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
										6684	1500	8184

*) Anmeldte af Seruminstytutet.

i Aaret 1937, fordelt efter Alder, Køn, Maaneder og Lokalteter.
les médecins (déclaration obligatoire).

Under 1 Aar	Fra 1—4 Aar	Fra 5—14 Aar	Fra 15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt. Total	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	
			Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder														
»	»	»	2	4	»	1	7	»	1	»	1	»	1	»	3	»	»	1	»	1
1	10	1	2	8	»	»	22	5	»	6	6	1	1	1	»	»	1	1	»	2
4	37	40	16	50	2	7	156	»	4	3	»	»	38	13	50	31	11	»	6	3
6	5	2	»	»	»	»	13	1	»	2	»	3	»	4	»	1	»	1	»	4
4	46	90	27	24	»	»	191	»	1	»	»	1	2	22	65	73	24	2	»	5
»	»	»	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	6
»	1	4	11	»	2	»	18	1	3	9	2	1	»	»	»	»	»	1	»	7
3	78	209	26	51	1	»	368	46	51	22	27	31	22	16	17	30	45	44	17	8
13	459	931	77	145	»	»	1625	88	113	88	95	111	69	66	135	214	273	232	141	9
59	1104	1275	14	19	»	»	2471	6	10	9	11	5	2	5	13	44	273	719	1374	10
116	628	413	15	20	2	»	1194	132	165	147	122	92	51	30	54	69	82	137	113	11
15	527	2070	206	221	3	2	3044	439	572	639	696	361	159	43	27	28	29	27	24	12
»	»	»	12	72	9	22	283	24	22	20	19	17	16	18	23	39	32	31	22	13
»	»	»	»	21	»	»	21	»	1	3	2	»	1	4	2	1	1	2	4	14
1	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	15
14	»	»	»	»	»	»	14	1	2	1	2	1	2	1	2	1	»	»	»	16
»	»	»	6	»	»	»	6	1	»	»	1	»	»	1	»	»	»	»	1	17
»	5	34	90	134	8	1	272	27	15	18	36	34	20	12	20	17	31	18	24	18
2	23	63	143	83	11	13	338	23	41	30	42	39	19	12	7	16	34	36	39	19
355	1295	1349	1432	1590	275	425	6721	588	774	798	756	579	311	169	190	440	647	785	684	20
190	420	281	347	405	93	164	1900	238	179	246	265	188	90	51	68	101	168	146	160	21
222	1613	3334	6978	7188	333	365	20033	6932	2358	1551	1158	1044	578	370	573	1190	1482	1443	1354	22
479	2916	5131	3336	4088	48	37	16035	966	1245	1247	1210	1133	863	734	1523	2011	1952	1788	1363	23
516	1060	812	797	1091	61	133	4470	269	239	302	265	183	416	344	1005	797	264	211	175	24
2	18	46	76	85	3	7	237	15	22	37	14	10	16	18	24	19	28	17	17	25
6	74	144	4	8	»	»	236	28	6	15	24	8	7	10	5	2	36	48	47	25 a
3	30	62	73	21	»	»	189	6	16	32	42	50	15	9	5	1	3	6	4	25 b
»	»	6	22	17	1	1	47	3	2	4	5	4	4	3	3	7	4	4	4	25 c
»	1	1	6	7	»	»	15	»	3	»	»	»	»	2	6	1	2	1	»	25 d
2016	10361	16310	13779	15432	852	1178	59928	9839	5845	5229	4802	3896	2703	1959	3821	5133	5422	5702	5577	
6	4	11	3665	1320	19	2	5027	430	362	325	411	404	401	467	510	426	477	450	364	26
»	»	»	38	1	»	»	39	3	4	3	5	2	2	4	3	4	3	2	4	27
»	»	1	179	86	»	»	266	25	29	29	20	23	20	21	23	17	23	21	15	28
4	1	1	2	2	»	»	10	»	1	1	3	»	1	»	1	1	1	1	»	29
12	460	780	2696	2333	6	3	6290	508	349	411	431	328	370	388	571	629	768	814	673	30
»	»	»	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	31
2038	10826	17103	20360	19174	877	1183	71561	10805	6590	6048	5670	4656	3497	2840	4928	6210	6694	6990	6633	

Tab. 4. Oversigt over Dødsfald og Dødfødsler i Aaret 1937.

København. Ville de Copenhague.	Beregnet Folkemængde Population calculée 1. Juli 1937	Dødsfald — Décès								Dødfødte Morts-nés			
		Dødsfald efter Alderen Décès par âge								Ialt Total	pr. 1000 Indb.	Født i Ægteskab Légitimes	Født uden for Ægteskab Illégitimes
		Un- der 1 Aar	1—4	5—14	15—64		65 og derover		Af ube- kendt Alder				
			M.	K.	M.	K.							
Hele Byen. Total.....	682,000	595	141	98	1603	1434	1563	2083	»	7517	11.0	292	48
1. Byen	103,400	70	20	26	333	234	279	344	»	1306	12.6	18	»
2. Østerbro	82,300	30	10	5	185	181	189	262	»	862	10.5	21	1
3. Indre Nørrebro	78,900	212	12	9	187	202	412	656	»	1690	21.4	26	41
4. Ydre Nørrebro	57,600	37	14	12	135	131	111	145	»	585	10.2	24	»
5. Vesterbro	72,100	49	19	5	198	161	151	206	»	789	10.9	33	1
6. Valby.....	59,000	49	9	8	126	110	69	108	»	470	8.0	24	»
7. Brønshøj.....	119,900	92	32	16	195	214	177	189	»	915	7.6	50	1
8. Sundby	107,500	60	25	17	232	198	170	161	»	873	8.1	42	1
Havn og Red	1,300	»	»	»	3	»	1	»	»	4	»	»	»
Uden Bolig	»	»	5	»	»	2	1	1	1	»	10	»	»
Udenbys.....	»	»	»	»	7	2	3	1	»	13	»	54	3

Kvarter 1

omfatter den indre By med det gamle Voldterræn og Kastellet samt Christianshavn. Det begrænses af Frihavnsterrænet, Classensgade, Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, St. Jørgens Sø, Gl. Kongevej, Trommesalen, Helgolandsgade, Kvægtorvsgade, Tietgensgade, Bernstorffsgade og Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen til Havnen samt Voldterrænet paa Amagersiden.

Kvarter 2

omfatter Frihavnsterrænet og Terrænet Nord og Øst for Classensgade, Østerbrogade, Øster Alle, Lyngbyvej til Emdrup Grænse, som danner Grænsen mod Nordøst til Stadens Grænse.

Kvarter 3

begrænses af Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, Aaboulevarden, Jagtvejen, Øster Alle og Østerbrogade.

Kvarter 4

begrænses af Jagtvejen, Ladegaardsaaen, Lygteaaen, Lersøens Midterlinje til Lyngbyvej og Lyngbyvej.

Kvarter 5

begrænses af Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen, Bernstorffsgade, Tietgensgade, Kvægtorvsgade, Helgolandsgade, Trommesalen, Gl. Kongevej, Værnedamsvej, Frederiksberg Alle, Boyesgade, en lige Linje fra denne bag Vesterbrogade til Rahbeks Alle Nr. 23, hvorfra Grænsen gaar i lige Linje mod Syd til Stedet, hvor Tranehavevej støder til Enghavevej, Enghavevej og Vasbygade til Sydhavnen.

Kvarter 6

omfatter Terrænet Vest for Kvarter 5 (Valby og Vigerslev Sogne).

Kvarter 7

omfatter Terrænet Vest for Frederiksberg og Kvarter 4 (Brønshøj Sogn).

Kvarter 8

omfatter Terrænet Syd for Kvarter 1 (Sundby Sogn).

AARSBERETNING

ANGAAENDE

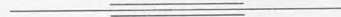
SUNDHEDSTILSTANDEN I KØBENHAVN

FOR

1938

AF

S. AHREND LARSEN
STADSLÆGE

KØBENHAVN
F. E. BORDINGS BOGTRYKKERI A/S
1939

Sundhedsvæsenets Personale.

Stadslæge, Dr. med. S. AHREND LARSEN.

Vicestadslæge, Dr. med. POUŁ HEIBERG. Fra $\frac{1}{8}$ Dr. med. MOGENS THRANE.

1. Sanitetslæge, Dr. med. KN. BOJLÉN.
  2. Sanitetslæge, Dr. med. POUŁ HEIBERG. Fra $\frac{1}{8}$ Dr. med. MOGENS THRANE.
  3. Sanitetslæge, Dr. V. NISSEN.
  4. Sanitetslæge, Dr. K. A. POULSEN.
- Sanitetslægeassistent, Dr. P. GRUBB ANDERSEN.
» Dr. GERH. LIND.
» Dr. ANE MADSEN.
- Leder af Medicinalstatistisk Kontor, Dr. ROBERT NIELSEN.
Kontorpersonalet.

Sundhedskommissionens Dyrleger.

Overdyrlæge H. J. HANSEN.
Dyr læge K. SEIDEL.
Dyr læge H. O. PEDERSEN.
Laboratorieførstander E. MEJLBO.
Dyr læge ved Laboratoriet O. WINTHER.
Laboratoriepersonalet.

Sundhedskommissionens Boligtilsyn.

Overingeniør HOLGER SCHMIDT.
Ingeniør SØREN LARSEN.
1 Ingeniørassistent.

Lægerne ved den vederlagsfri ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Dr. FRK. JOHANNE FEILBERG.	Dr. ARNE REYN.
» A. GELBJERG-HANSEN.	» HJ. PETERSEN.
» H. MEINCKE.	Dr. med. V. GENNER.
» E. HENNINGSEN.	Dr. OTTO HASLUND.
» A. KORSBJERG.	1 Sygeplejerske.
» H. FINSEN.	4 Klinikmedhjælpersker.
» FRK. M. DENCKER CHRISTENSEN.	

Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsen.

Overlæge, Dr. med. KN. WINGE.	1 Røntgen-Oversygeplejerske.
Afdelingslæge SIGRID HOLM.	1 Røntgensygeplejerske.
Speciallæge KAREN M. ANDERSEN.	12 Distriktssygeplejersker.
1 Røntgenspecialist.	7 Stationssygeplejersker.
8 Lægeassistenter.	1 Milieusygeplejerske.
1 Klinisk Lægeassistent.	Laboratorie-, Fotograf- og Kontorpersonalet.
Forstanderinden.	

Sundhedskommissionens Desinfektionsstation.

1 Formand.
5 Desinfektionsbetjente.

INDHOLD

Indledning	3
A. Medicinalberetning for København for Aaret 1938	7
Befolkningsforhold	7
Ægteskaber	7
Fødsler	8
Dødsfald	10
Dødfødte	12
Sygdomsforhold	14
1) <i>Epidemiske Sygdomme</i>	14
Febris typhoidea	14
Febris paratyphoidea	15
Meningitis cerebro-spinalis epid.	15
Poliomyelitis ant. acuta	15
Encephalitis epidemica acuta	15
Dysenteria (Paradysenteria)	15
Febris intermittens	15
Diphtheria	15
Scarlatina	16
Morbilli	17
Rubeolae	17
Varicellae	18
Tussis convulsiva	18
Parotitis epidemica	18
Influenza	19
Angina tonsillaris	19
Tracheo-bronchitis	20
Bronchopneumonia et Bronchit. capillaris	20
Pneumonia crouposa	21
Gastroenteritis acuta infectiosa	22
Hepatitis epidemica acuta	22
Febris rheumatica	23
Erysipelas	24
Febris undulans	24
Morbus Weillii	24
Alii infectiones	24
2) <i>Tuberkulose</i>	24
3) <i>Kræft</i>	26
4) <i>Kønssygdomme</i>	26
5) <i>Andre Sygdomme</i>	27
Alcoholismus	27
Scabies	27
6) <i>Sygdomme i Garnisonen</i>	27
B. Offentlig Sundhedspleje	29
Tilsyn med Fødehjem og Institutioner for Børn	29
Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.	29
Tilsyn med Næringsmidler	30
Tilsyn med smitsomme Sygdomme	32
Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt	38
Boligtilsynet	39
Vandklosetter	43
Tilsyn med Forhandling af animalske Næringsmidler	43
A) Tilsyn med Forhandling af Mælk	44
B) Tilsyn med Kød, Kødvarer, Pølser m. m.	49
Sundhedskommissionens Laboratorium	61
Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse	67
Karantænevæsen	80
Meteorologiske Forhold	81
 <i>Tabeller:</i> 1. Dødsårsager efter Aldersklasser. — 2. Dødsårsager efter Maaneder og hygiejniske Kvarterer. — 3. Anmeldte Sygdomstilfælde efter Alder, Køn og Maaneder. — 4. Dødsfald og Dødfødsler efter hygiejniske Kvarterer.	

Med Udgangen af Juli Maaned 1938 fratraadte Vicestadslæge, Dr. med. Poul Heiberg Stillingen som Vicestadslæge og 2. Sanitetslæge. Dr. Heiberg udnævntes til Kredslæge i København 1. Maj 1906 og til Vicestadslæge 1. Juli 1912. Da Kredslægestillingerne ophævedes i 1921 ved Omlægningen af Københavns Sundhedskommissions Lægevæsen, udnævntes Dr. Heiberg til Sanitetslæge, og da Dr. Heiberg var særlig kyndig indenfor saavel Bolighygiejnen og dens Lovgivning som de sociale Problemer, der knytter sig hertil, fik han som 2. Sanitetslæge overdraget Bolighygiejnen som Speciale. Indenfor dette Felt har Dr. Heiberg udført et stort og interesseret Arbejde, der har sat sit Præg paa Udviklingen dels i det daglige Arbejde og dels gennem et betydeligt Antal Publikationer. I de mange Aar Dr. Heiberg har virket som Sanitetslæge, har han ubestridt været den danske Læge, der repræsenterede den største Indsigt paa dette Omraade.

Som Vicestadslæge og 2. Sanitetslæge udnævnte Sundhedskommissionen pr. 1. August 1938 Dr. med. Mogens Thrane, der fra den 1. Februar 1934 til den 31. Januar 1937 var ansat som Sanitetslægeassistent under Sundhedskommissionen for København.

Med Undtagelse af Mæslinger har ingen af de epidemiske Sygdomme spillet nogen fremtrædende Rolle i 1938 eller givet Anledning til Iværksættelse af særlige Foranstaltninger. Antallet af Kønssygdomme var mindre end de tre foregaaende Aar, men dog lidt større end i Aarene 1932—34, der havde de hidtil laveste Tal.

I Henhold til Lov Nr. 84 af 31. Marts 1931 er, efter derom indsendt Ansøgning bilagt med den paabudte Lægeattest, givet *Udsættelse med Vaccination* i 1 à 2 Aar i 488 Tilfælde og fornyet Udsættelse i 229 Tilfælde.

Som Grund for Udsættelsen er angivet:

Skrofulose, ekssudativ Diathese	246	(113)
Daarlig Trivsel	13	(»)
Recidiverende katarralske Infektioner	62	(37)
Infektionssygdomme	33	(8)
Ørebetændelse	36	(16)
Hudsygdomme	53	(22)
Nervelidelser, Kramper	16	(10)
Andre Sygdomme	29	(23)

(Tallene i Parentes er fornyede Udsættelser).

Fuldstændig *Fritagelse for Vaccination* er givet i 135 Tilfælde, deraf for Skrofulose og anden Tuberkulose hos 44, for katarralske Infektioner og andre Lungeidelser hos 15, for Følger af Infektionssygdomme hos 5, for Hudsygdomme hos 16, for Nervelidelser hos 10, for Ørelidelser hos 7 og for andre Sygdomme hos 11 samt i 24 Tilfælde paa Grund af Vægning og Ængstelse fra Forældrenes Side.

I Henhold til Lov Nr. 118 af 1938 § 2, Stk. 2 om sindssyge Personers Hospitalsophold har Stadslægen i 1938 i 5 Tilfælde godkendt Lægers Skøn med Hensyn til Indlæggelse af Patienter paa Sindssygehospital eller Helbredelsesanstalt.

Der er foretaget Undersøgelse og givet Godkendelse af 3 Lærningehjem og 1 Optagelseshjem.

Et Fødehjem blev lukket, da det foruden sit egentlige Formaal tillige benyttedes som Filial for et Pensionat.

Af Sager, der har været forelagt Stadslægen til Undersøgelse og Udtalelse skal nævnes følgende:

En Undersøgelse foretaget af Overlægen ved Arbejds- og Fabriktilsynet af nogle Giftpakkerier viste adskillige uheldige Forhold. Der blev givet Paabud om, at de under Arbejdet med Giftstofferne opstaaende farlige Støvmængder blev fjærnet paa behørig Vis, eventuelt ved Udsugning ad mekanisk Vej, samt nedlagt Forbud mod Spisning i Arbejdsrummene.

Der har været forelagt følgende Sag angaaende Arbejdet i Biografers Operatørrum:

For nogle Aar siden indførtes der i 4 af Københavns større Biografer en ny Slags Elektroder, saakaldte Effektkuleelektroder, og i Tilslutning hertil opstod der hos de Filmsoperatører, der arbejdede med disse Elektroder, forskellige Gener, særlig fra Øjnenes Side. Filmsoperatørernes Organisation anmodede Stadslægen i København om, at der maatte finde en Undersøgelse Sted, og beskrev ved Henvendelsen til Stadslægen Generne som stadig tilstedeværende stærk Rødme og Svie i Øjnene, Sekretion fra Øjnene og efter nogle Timers Ophold i Operatørrummene tillige Tørhed i Hals og Bryst. Den ønskede Undersøgelse blev udført paa Rigshospitalets Øjenklinik i Forbindelse med Stadslægekantoret af Vicedadslæge, Øjenlæge Dr. med. Mogens Thrane. Undersøgelsen viste, at de af Organisationen fremførte Klager var berettigede og Undersøgelsesresultatet, som har været meddelt paa Ophthalmologkongressen i København i Juni 1938 (Separatum Acta Ophthalmologica Vol. 16. 1938 og i Hospitalstidende Pag. 962, Bd. 81, 1938), blev tilstillet Justitsministeriet, som i de ny Bestemmelser angaaende Filmsoperatørrums Indretning paa Foranledning af den udførte Undersøgelses Resultat har fastsat saadanne Krav til Apperatur og Operatørrum, at Gener for Fremtiden næppe vil opstaa.

Nogle Forgiftningstilfælde har været Genstand for nærmere Undersøgelse, et Tilfælde vedrørende Nikotin benyttet i Selvmordsøjemed og et Par Tilfælde af Hudlidelser foraarsaget henholdsvis af farvet Pelsværk og af et Haarfarvningsmiddel. I sidste Tilfælde paavistes Paraphenylendiamin.

Blandt de mange forskellige Sager, der i Aarets Løb har været behandlede, men ikke umiddelbart vedrører den egentlige Sundhedspleje, har været en halv Snes Sager om *ulovlig Lægevirkosmhed*.

Der har været 5 Sager om *ulovlig Tandlægevirkosmhed*. 4 Tandteknikere blev ikendt Bøder fra 60 til 1200 Kr., medens 1 Sag blev henlagt paa Grund af manglende Bevis.

Der har været behandlet 7 Sager om *ulovlig Reklamering for Tandlægevirkosmhed*. I 1 Tilfælde blev der nedlagt Forbud af Sundhedsstyrelsen, 2 Sager ordnedes gennem Politiet, og 4 Sager henlagdes, da Reklameringen ikke skønnes ulovlig.

Der har været 1 Sag om *ulovlig Medicinalhandel*, der afsluttedes uden Tiltale, og 91 om *ulovlig Reklame med Medicinalvarer*. I 1 Tilfælde nedlagdes For-

bud af Sundhedsstyrelsen, 10 Sager blev afgjort med Bøder fra 20 til 3000 Kr., 58 Sager ordnedes af Politiet ved Standsning eller Ændring af Reklameringsen, i 1 Tilfælde frafaldtes Tiltale ved Ændring af Annoncen og 14 Sager henlagdes, da Reklameringsen ikke fandtes ulovlig. Nogle faa Sager, hvori der var begæret Tiltale, var ikke afgjort ved Aarets Udgang.

Endvidere har været forelagt nogle enkelte Sager vedrørende Lægers Udstedelse af Attester og af Recepter paa Morfin og lign., samt angaaende Specialpræparaters Ordination til Forsørgelsesvæsenets Patienter. Et Par Jordemødre er idømt Bøder for Forsømmelse af Anmeldelsespligt eller Uregelmæssigheder ved Protokollens Førelse.

I Henhold til Justitsministeriets Bekendtgørelse af 8/9 1937 om Godkendelse af Genstande eller Stoffer, der er tjenlige til at forebygge Svangerskab, og det der-til sig sluttende Cirkulære til Embedslægerne af 9/9 1937, er der i 1938 givet Tilladelse til Forhandling af Kondomer i 374 Tilfælde og til Salg af Kondomer samt Pessarer i 5 Tilfælde. 6 Ansøgninger er nægtet paa Grund af manglende Næringsbevis, 22 af andre Aarsager, saasom daarlige Lokaleforhold eller anden med saadanne Genstande uforenelig Handel.

Tilladelse til Salg af Præservativer fra Automater er givet nogle enkelte Firmaer samt Toiletforpagtere, som har et i Forvejen godkendt Udsalgssted, paa Betingelse af, at nedennævnte Punkter nøje bliver overholdt:

1. Automatens Farve skal være hvid.
2. Tydeligt paa Automaten dækket af en ufarvet Glasskive skal stedse være anbragt det af Stadslægen for det paagældende Salgssted udfærdigede Godkendelseskort.
3. Fra Automaten maa kun sælges Kondomer i Pakninger med 1 Stk. til en Pris af 25 Øre eller 3 Stk. til en Pris af 1 Krone.
4. Anden Tekst end »Præservativer for Mænd« samt Angivelse af Pris og Stykantal maa ikke findes paa eller ved Automaten. Tekst og Tal skal fremtræde i sort Farve og Typernes og Tallenes Højde maa ikke overstige 15 mm.
5. Kondomerne skal være pakkede og mærkede i Overensstemmelse med Justitsministeriets Bekendtgørelse af 8. September 1937 § 1, Stk. 2.
6. Det skal ved regelmæssigt Tilsyn nøje paases, at Automaten fungerer tilfredsstillende, samt at de falholdte Kondomer er af god og holdbar Kvalitet.
7. At der til Forretningen til enhver Tid er knyttet en Person, der har behørig Erfaring i Handel med Præservativer.

Der er i 1938 tilladt ophængt 418 Automater paa Herretoiletter i Tilknytning til Beværtninger. For hver enkelt af disse Beværtninger er der skønnet med Hensyn til Toilettets Beliggenhed og Størrelse, inden de er blevet godkendt.

Fra 1/10 1938 henlagdes *Kontrollen med Rottebekæmpelsen*, der hidtil havde været ledet fra Direktoratet for Stadens faste Ejendomme, under Sundhedskommissionen, hvilket dels skyldtes de Ændringer, der fandt Sted ved Omlægningen af Magistratsafdelingerne, dels at man mente, at dette Arbejde naturligt hørte under Sundhedsvæsenet.

Kontrollen udføres i Henhold til Lov Nr. 116 af 31. Marts 1938 om Udryddelse af Rotter. Det daglige Arbejde er henlagt under en nyoprettet Afdeling under Sundhedskommissionen under cand. mag. K. E. Stubbe Tejlbjergs Ledelse. Personalet bestaar desuden af 1 Overkontrollør og 4 Kontrollører.

En nærmere Redegørelse vil fremkomme i næste Aarsberetning.

Fra ultimo September 1938 har Stadslægekontoret indenfor en given Bevillings Rammer været beskæftiget med at etablere Sorteringsstationer for tilskadekomne og Afvaskningsstationer for sennepsgaslæderede til Brug under en eventuel Bombardementskatastrofe.

Ved Udgangen af 1938 var der i København 537 praktiserende Læger, 396 Tandlæger (heri indbefattet 40 ved de kommunale Skoletandklinikker ansatte Tandlæger, der vel havde Bevilling til at praktisere, men ikke havde selvstændig Praxis) og 85 Jordemødre. Antallet af Apoteker var 67, hvoraf 6 var Hospitalsapoteker, Militærhospitalets Apotek iberegnet.

De i 1937 ved kgl. Resolution af $22/2$, $5/5$, $6/6$ og $11/8$ oprettede Apoteker beliggende henholdsvis Frederikssundsvej 152, Tagensvej 98, Hj. af Frederiksborgvej og Tuborgvej og Hjørnet af Bogholderallé og Jernbaneallé er alle i 1938 aabnede for Drift.

MEDICINALBERETNING FOR KØBENHAVN FOR AARET 1938.

(Ved Dr. Robert Nielsen, medicinalstatistisk Kontor).

Befolkningsforhold.

Ved Folketællingen den 5. November 1938 havde Staden København efter foreløbig Opgørelse en faktisk tilstedeværende Befolkning paa 693,500 Indbyggere mod 685,700 den 5. November 1937 og 674,700 den 5. November 1936. Befolknings-tilvæksten har saaledes andraget 7,800, mod ca. 11,000, 8,000 og 12,000 de tre foregaaende Aar.

Befolkningens Fordeling paa Stadens hygiejniske Kvarterer og de Forskydninger i den, der er foregaaet siden Aarhundredskiftet, ses af nedenstaaende Sammenstilling, som viser, at Folketallet er aftaget meget betydeligt i den indre By, tiltaget til mere end det dobbelte paa Østerbro og ydre Nørrebro og i endnu højere Grad, ca. 5, 8 og 12 Gange i Sundby, Valby og Brønshøj. Indre Nørrebro og Vesterbro viser Stigning til 1921, derefter jævn langsom Aftagen.

	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havn og Red	Hele Staden
1. Febr. 1901 ...	152722	36251	83328	22182	65564	7484	9964	22491	589	400575
1. Febr. 1911 ...	127785	61724	81111	42661	74681	13679	18214	41312	994	462161
1. Febr. 1921 ...	128812	76083	89402	50407	84820	26507	32677	71267	1369	561344
5. Novbr. 1925 ...	122029	75763	88249	56130	80204	33464	49158	80665	1488	587150
5. Novbr. 1930 ...	116222	79059	83759	57204	78931	40911	68830	90462	1691	617069
5. Novbr. 1931 ...	114300	79831	83310	56844	78094	44036	74345	92751	1691	625202
5. Novbr. 1932 ...	112104	79648	82689	56550	76425	46711	82396	93676	1691	631890
5. Novbr. 1933 ...	111359	80783	82281	56002	76311	49152	87043	95952	1691	640574
5. Novbr. 1934 ...	109000	81200	81300	56500	74800	52500	97600	99500	1700	654100
5. Novbr. 1935 ...	106531	82163	79212	57386	73051	55592	108330	102606	1298	666269
5. Novbr. 1936 ...	104400	82200	78850	57300	72450	57600	114900	105700	1300	674700
5. Novbr. 1937 ...	102800	82350	79000	57800	71950	59700	122400	108400	1300	685700
5. Novbr. 1938 ...	102200	83050	78450	57450	71800	61400	126550	111300	1300	693500

Stadens statistiske Kontor beregner pr. 1 Juli 1938 et Middelfolketal paa 690,900, der fordeler sig paa de hygiejniske Kvarterer som anført i Tabel 4.

Ægteskaber.

Der blev i 1938 indgaaet 7725 Ægteskaber, 11,2 pro mille af Folkemængden, hvilket er noget mindre end i de foregaaende 4 Aar.

Antallet af borgerlige Vielser var noget mindre end de 3 foregaaende Aar. De udgjorde i 1938 ialt 4886 eller 63,3 pCt. af samtlige Vielser.

Aarligt Gennemsnit	Ægteskaber			
	ialt	pr. 1000 Indb.	heraf borgerlige	pCt.
1903—1907	3626	8,5	591	16,4
1908—1912	4051	8,8	823	20,8
1913—1917	4261	8,4	832	19,5
1918—1922	6101	10,9	924	15,2
1923—1927	5585	9,5	2525	45,2
1928—1932	5951	9,6	3291	55,2
1933—1937	7778	11,8	4891	62,8
1938	7725	11,2	4886	63,8

Vielsernes Fordeling paa Aarets Maaneder ses af følgende Tabel.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
1903—1907	180	205	262	341	402	272	265	246	246	273	390	353
1908—1912	197	232	282	363	455	284	291	279	260	396	436	389
1913—1917	229	263	314	394	559	340	315	313	295	443	518	440
1918—1922	329	394	470	468	566	446	459	422	461	523	540	580
1923—1927	292	384	456	468	537	468	457	417	419	497	538	568
1928—1932	337	380	430	453	604	510	522	488	449	545	587	587
1933—1937	404	457	537	669	906	618	640	538	529	785	892	746
1938	394	461	500	857	746	588	646	566	565	834	802	665

Tallene for Maanedfordelingen er opgjort efter de fra Klokkerkontorerne ugentlig indsendte Anmeldelser og er tilsammen noget mindre end det ovenfor af Statistisk Departement for Aaret opgjorte Tal for Ægteskaber.

Fødsler.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Statistisk Departement blev der i 1938 født 12,558 levende Børn i København, deraf 2,248 udenfor Ægteskab. Det samlede Antal udgjorde 18,2 pro mille af Byens Folkemængde, og er det højeste Tal siden 1924. Det laveste Tal for Fødselshyppigheden har været 14,7 pro mille i 1933. Siden har Tallet været jævnt stigende.

Dødeligheden var i 1938 10,8 pro mille og Fødselsoverskuddet saaledes 7,4 pro mille.

Aarligt Gennemsnit	Fødsler pro mille	Dødsfald pro mille	Fødselsoverskud pro mille
1903—1907	28,5	15,7	12,8
1908—1912	26,1	14,6	11,5
1913—1917	23,1	13,9	9,1
1918—1922	21,5	12,7	8,8
1923—1927	17,9	11,5	6,4
1928—1932	15,8	11,5	3,7
1933—1937	16,0	11,2	4,8
1938	18,2	10,8	7,4

Antallet af Børn født udenfor Ægteskab har i den sidste Snæs Aar været nedadgaende i Forhold til det samlede Antal Fødsler.

Aarligt Gennemsnit	Mandkøn			Kvindelkøn			Begge Køn		
	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	ialt
1903—1907	4583	1539	6122	4352	1436	5788	8935	2976	11911
1908—1912	4554	1644	6198	4332	1543	5876	8886	3187	12074
1913—1917	4322	1643	5965	4137	1574	5711	8459	3217	11676
1918—1922	4732	1499	6231	4486	1373	5859	9218	2872	12090
1923—1927	4166	1224	5390	3995	1165	5160	8161	2389	10550
1928—1932	3697	1125	4822	3523	1058	4581	7220	2183	9403
1933—1937	4399	1034	5433	4215	974	5189	8614	2008	10622
1938	5394	1181	6575	4916	1067	5983	10310	2248	12558

Fødslernes Fordeling paa Aarets Maaneder er opgjort efter de fra Klokkerkontorerne modtagne Meddelelser.

Fødsler 1938	Mandkøn			Kvindelkøn			Begge Køn		
	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	ialt
Januar	438	103	541	462	93	555	900	196	1096
Februar	446	96	542	409	89	498	855	185	1040
Marts	529	110	639	453	107	560	982	217	1199
April	498	90	588	404	86	490	902	176	1078
Maj	505	110	615	477	100	577	982	210	1192
Juni	467	93	560	395	89	484	862	182	1044
Juli	432	103	535	387	77	464	819	180	999
August	495	80	575	422	91	513	917	171	1088
September	574	86	660	433	71	504	1007	157	1164
Oktober	442	87	529	388	73	461	830	160	990
November	392	107	499	409	94	503	801	201	1002
December	434	101	535	389	94	483	823	195	1018
Ialt	5652	1166	6818	5028	1064	6092	10680	2230	12910

Efter Jordemødrenes Protokoller har 88 af de i København praktiserende Jordemødre assisteret 8,335 fødende Kvinder, dels i Hjemmene, dels paa private Fødehjem og Fødekliner. Der fødtes 8,435 Børn, hvoraf 8,290 var levendefødte.

8,118 Børn blev født i Ægteskab, 317 udenfor Ægteskab. 7,701 Fødsler var rettidige, 734 før Tiden.

Af Uregelmæssigheder ved Fødslen har 4 Gange foreligget Bækkensnæverhed, 18 Gange fremfalden eller forliggende Navlesnor, 10 Gange Eklampsi og 1 Gang forliggende Moderkage.

7,956 Fødsler fuldendtes ved Naturen, 211 ved Fremtrækning, 17 ved Vending, 248 ved Tang og 3 ved skarpe Instrumenter.

I 4,391 Tilfælde er anvendt Bedøvelse, i 1,606 Pituitrin eller Stoffer med lignende Virkning, og 37 Gange er foretaget manuel Fjernelse af Moderkagen.

112 Børn er døde ved naturlig Fødsel, 20 ved Fremtrækning, 3 ved Vending, 8 ved Tangforløsning og 2 ved Fødsel med skarpe Instrumenter.

Af Mødrene døde 1 efter naturlig Fødsel.

Paa Rigshospitalets Fødeafdelinger fødtes 4,470 Børn, hvoraf 4,204 levendefødte og 266 dødfødte. Heraf var henholdsvis 2,296 og 184 fødte indenfor Ægteskab.

Dødsfald.

Efter de til Stadslægen indkomne Dødsattester døde der i 1938 ialt 7,457 Personer. Heraf var 569 hjemmehørende i Provinsen, hvor der i Aarets Løb døde 558, der var hjemmehørende i København. Herefter var Antallet af Dødsfald 7,446 eller 10,8 af hvert Tusinde Indbyggere, lidt under Gennemsnittet i de sidste 15 Aar.

Aarligt Gennemsnit	Under 1 Aar		1-4 Aar		5-14 Aar		15-24 Aar		25-34 Aar		35-44 Aar		45-54 Aar		55-64 Aar		65-74 Aar		75-84 Aar		85 Aar og derover		Tilsammen af alle Aldre		
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	Begge Køn
1903—1907	201,1	151,0	13,9	13,4	2,4	2,4	4,3	3,4	6,0	4,3	11,6	7,2	19,4	10,8	35,5	19,9	67,5	44,9	145,6	113,7	273,8	247,5	17,7	14,0	15,7
1908—1912	162,8	129,8	12,8	11,4	2,5	2,7	4,1	3,1	6,4	4,7	10,6	6,8	19,5	11,0	34,7	19,1	65,2	44,4	131,7	106,4	263,0	228,2	16,4	13,2	14,6
1913—1917	140,9	109,2	10,4	9,0	2,3	2,3	4,1	3,4	5,7	4,8	10,1	6,5	17,7	11,2	32,5	20,4	65,8	46,7	138,7	120,5	290,8	285,6	15,1	12,9	13,5
1918—1922	97,4	71,2	8,6	7,3	2,2	2,3	5,5	4,8	7,1	6,1	7,6	6,5	12,8	10,1	26,9	19,4	55,3	43,4	132,2	119,8	255,4	240,3	13,3	12,3	12,8
1923—1927	99,1	67,5	7,4	6,3	1,6	1,3	2,9	2,8	3,6	3,2	6,8	5,1	11,2	8,9	25,8	18,2	56,7	43,9	135,5	111,2	269,8	241,8	11,0	11,2	11,5
1928—1932	76,6	54,9	5,8	4,5	1,3	1,5	2,4	2,7	3,3	3,5	6,0	4,7	10,8	9,1	26,8	18,4	60,0	47,8	157,7	128,9	257,6	268,6	11,6	11,5	11,5
1933—1937	75,9	49,6	5,8	4,3	1,5	1,2	2,2	2,0	3,1	2,8	5,0	4,3	11,4	8,2	24,5	18,1	58,7	43,7	140,2	117,0	327,4	260,2	11,5	10,9	11,2
1938	72,4	61,6	4,6	3,9	1,4	0,7	1,9	1,5	2,8	2,8	4,7	4,2	11,9	7,7	23,1	16,7	54,7	42,7	137,0	109,6	254,0	221,0	11,1	10,5	10,8

Dødeligheden i Stadens hygiejniske Kvarterer efter den fra og med 1928 ændrede Inddeling var som nedenfor anført. Efter den ældre Inddeling er Dødeligheden for de fem forudgaaende Femaar meddelt i Aarsberetningen for 1928.

Døde pr. 10,000 Indb.	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Hele Staden
1928—1932	125	103	193	94	121	88	82	84	115
1933—1937	128	106	199	99	112	87	78	83	112
1938	118	103	217	99	106	77	75	83	108

Der døde i 1938 610 Børn under 1 Aar eller 4,8 af 100 levendefødte, det hidtil laveste Tal for Børnedødeligheden i København.

Aarligt Gennemsnit	Døde i første Leveaar					Af 100 levendefødte				
	Ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Drenge	Piger	Ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Drenge	Piger
1903—1907	1737	1148	589	988	749	14,3	12,5	20,0	15,9	12,7
1908—1912	1425	922	503	795	630	11,8	10,4	16,2	12,8	10,7
1913—1917	1167	759	408	669	498	10,0	8,8	12,7	11,2	8,7
1918—1922	935	666	269	548	387	7,7	7,2	9,4	8,9	6,6
1923—1927	749	558	191	442	307	7,1	6,4	8,0	8,2	5,9
1928—1932	620	477	143	358	262	6,6	6,6	6,5	7,4	5,7
1933—1937	547	443	104	329	218	5,2	5,2	5,1	6,1	4,4
1938	610	489	121	336	274	4,8	4,7	5,4	5,0	4,6

Til Oplysning om Børnedødelighedens Tilbagegang i København i de sidste ca. 50 Aar tjener endvidere følgende Oversigt, hvor der er sondret mellem Dødeligheden i første Levemaaned og i de efterfølgende elleve Levemaaneder. Det ses heraf, at Dødeligheden i første Aar under et er gaaet ned til en Fjerdedel.

Døde af 100 levendefødte Børn.

	1888—1892	1893—1897	1898—1902	1903—1907	1908—1912	1913—1917	1918—1922	1923—1927	1928—1932	1933—1937	1938
1. Maaned ...	5,0	4,7	4,4	4,3	3,8	3,5	3,8	3,0	2,6	2,6	2,8
2.—11. Md. ...	13,8	13,4	12,2	10,0	8,0	6,5	4,4	4,1	3,3	2,6	2,0
1. Aar.	18,8	18,1	16,6	14,8	11,8	10,0	7,7	7,1	5,9	5,2	4,8

Forskellen er mindst i første Levemaaned, idet der stadig dør et forholdsvis stort Antal Børn kort efter Fødslen paa Grund af manglende Levedygtighed. De øvrige Dødsårsager i første Leveaar viser, som det ses af nedenstaaende Oversigt, alle Nedgang, og det er væsentligt i Alderen 2—11 Md., at de tidligere har gjort sig saa stærkt gældende.

Aarligt Gennemsnit	Mæslinger	Skarlagensfeber	Difteri	Kighoste	Kolerine	Syfilis	Stivkrampe	Tuberkulose	Bronch. Pneum. Infl.	Tarmsygdomme	Medfødt Svaghed	Andre Dødsårsager	Tilsammen
1903—1907	27	2	7	76	452	38	22	32	248	50	367	417	1737
1908—1912	17	4	6	69	338	38	18	24	218	34	336	322	1425
1913—1917	19	3	4	53	180	39	9	22	213	24	362	237	1167
1918—1922	10	1	5	30	81	24	12	17	226	10	348	172	935
1923—1927	16	»	3	30	64	13	5	16	163	11	310	118	749
1928—1932	12	»	2	28	52	8	3	11	128	9	273	94	620
1933—1937	6	1	2	16	38	2	1	8	88	4	295	84	545
1938	11	»	1	6	35	»	4	7	88	4	370	84	610

Nedenstaaende skematiske Oversigt over Dødsårsagerne viser Antallet af Dødsfald i de sidste 5 Aar beregnet pr. 100,000 Indbyggere, henholdsvis for Mænd og Kvinder.

Døde pr. 100,000 Indbyggere	1934		1935		1936		1937		1938	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1. Vitia innata et morbi neonat.	54	29	63	30	60	36	69	42	60	48
2. Marasmus senilis	17	37	17	37	19	52	21	37	21	45
3. Febris typhoid	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»
4. Febris paratyphoid	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
5. Morbilli	»	1	13	7	1	»	1	1	4	4
6. Scarlatina	4	2	8	8	2	»	1	»	»	»
7. Tussis convulsiva	4	2	9	6	5	4	1	2	3	1
8. Diphtheria	5	4	17	13	7	6	3	3	5	4
9. Influenza	2	3	9	6	13	11	11	12	4	6
10. Gastro-enterit. ac. infect.	9	7	12	9	11	12	5	7	10	6
11. Poliomyelitis ant. ac.	4	2	»	»	»	»	5	3	»	»
12. Encephalitis epidemic.	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»
13. Meningit. cerebro-sp. epid.	3	1	2	2	2	2	2	»	2	»
14. Tuberculosis pulmonum	68	58	73	47	53	42	55	41	49	36
15. Tub. in aliis corp. partibus	12	8	10	9	9	6	7	5	9	8
16. Syphilis	3	2	1	1	4	3	6	2	3	4
17. Alii morbi infectionis	24	19	21	25	26	20	22	14	18	15
18. Cancer et Sarcoma	133	184	132	183	148	184	153	176	137	188
19. Alii tumores	12	11	14	17	15	11	13	24	13	17
20. Mb. sangv., nutrit. et secret. int.	24	34	31	45	35	41	35	39	31	46
21. Mb. system. nerv. et org. sens.	111	114	130	126	101	107	102	98	100	112
22. Morbus cordis	191	185	197	201	185	204	190	203	191	182
23. Alii morbi organ. circulat.	65	74	69	78	74	86	67	68	62	62
24. Bronchopneumonia	78	84	72	81	71	75	62	68	61	61
25. Pneumonia crouposa	23	18	32	18	30	17	26	13	21	15
26. Alii morbi organ. respirat.	24	21	32	18	28	21	31	21	29	20
27. Mb. organ. digestions	60	52	52	51	71	53	64	50	68	52
28. Mb. organ. uropoet. et genit.	58	43	67	42	57	42	59	50	61	43
29. Septichaemia puerperalis	»	4	»	6	»	4	»	4	»	3
30. Alii morbi gravidar. et puerp.	»	7	»	5	»	6	»	7	»	5
31. Mb. ossium, articul. et ext. part.	3	5	2	3	3	7	5	8	5	9
32. Alcoholismus chr.	4	»	3	»	2	1	5	»	6	»
33. Aliae intoxicationes chr.	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»
34. Casus mortiferi (incl. homicid.)	32	19	34	23	38	25	40	24	40	16
35. Suicidium	41	17	46	21	37	18	55	22	59	22
36. Causa mortis non indicata	32	16	33	21	33	19	30	22	35	17
Omnnes causæ mortis	1104	1077	1210	1121	1144	1113	1149	1061	1109	1050

Paa Hospitalerne i København indtraf der i 1938 ialt 5,198 Dødsfald, nemlig paa Kommunehospitalet 1,109, paa dettes Filialer 293, paa Bispebjerg Hospital 868, paa Blegdamshospitalet 208, paa Øresundshospitalet 223, paa Sundby Hospital 428, paa Balders Hospital 45, paa Rudolph Bergs Hospital 21, paa Københavns Almindelige Hospital og Plejestiftelse 324, De Gamles Bys Sygeafdeling 498, paa Sundholm Sygehus 13, paa Rigshospitalets Hospitalsafdelinger 340, paa dettes psykiatriske Afdeling 45, paa Afdelingen for Nerve- og neurokirurgiske Sygdomme (paa Militærhospitalet) 85, paa Rigshospitalets Føde- og Plejeafdelinger 25 Kvinder og 173 Børn, paa St. Josephs Hospital 199, paa St. Elisabeths Hospital 32, paa Welanderhjemmet 2, paa Finseninstitutet 44, Radiumstationen 120, paa Dronning Louises Børnehospital 48, paa Københavns Militærhospital 37 og paa Homøopatisk Hospital 18.

Antallet af Dødsfald paa Hospitalerne udgjorde ca. 70 pCt. af samtlige Dødsfald. I de nævnte Tal indgaar en Del udenbys boende, medens til Gengæld et mindre Antal i København hjemmehørende er døde paa Hospitaler eller Sanatorier udenfor Byen. Af de 7,446 Dødsfald af her i Staden hjemmehørende forefaldt 5,012 eller 67 pCt. paa Hospital, Sanatorier eller Kliniker.

Af *medikolegale Dødsattester*, som i Henhold til Lov af 5. Maj 1875 skal udstedes i Tilfælde af Selvmord, saavel som naar Lig opdrive, Personer eller Fostre findes døde, eller naar Mennesker omkommer ved ulykkelig Hændelse, samt naar ellers Undersøgelse er indledet af det Offentlige i Anledning af et indtruffet Dødsfald, indkom i Aaret 1938 ialt 658. I 115 Tilfælde blev der foretaget legal Obduktion.

Ved *ulykkelig Hændelse* omkom 189 Personer, hvori indbefattet 3 Tilfælde af Drab. 87 Mænd og 47 Kvinder døde som Følge af Kvæstelser af forskellig Art, der hos 47 Mænd og 12 Kvinder skyldtes Færdselsulykker, samt hos 2 Mænd Flyveulykke. 16 Mænd omkom ved Drukning, deraf 2 Mænd og en 14 Aars Dreng ved Badning. 9 Mænd og 9 Kvinder døde som Følge af Forgiftning, heraf 5 Mænd og 8 Kvinder ved Gas. En 4 Aars Dreng døde efter at have drukket Natronlud, En 14 Aars Dreng ved Kulilteforgiftning. 1 Mand ved Kulilteforgiftning i en Garage og 1 Mand under Arbejde med en Imprægneringsvæske. 3 Børn og 4 Mænd omkom ved Forbrænding, og 10 Mænd og 1 Kvinde paa anden Maade.

Ifølge Aarsberetningen fra Københavns Politi forefaldt paa Byens Grund 50 Dødsfald som Følge af Færdselsulykker mod 51 og 55 de to foregaaende Aar (Dødsfaldene er her opgjort efter Dødsted og ikke som ovenfor efter Hjemsted).

Der forefaldt 270 *Selvmord* mod 257 Aaret før, de hidtil højeste Tal her i Byen. Med Undtagelse af et forbigaaende Fald i Femaaret 1918—22 til 93 pr. Aar har Antallet af Selvmord været jævnt stigende fra 123 aarlig i Femaaret 1898—1902 til 206 pr. Aar for Femaaret 1933—37.

8 Mænd og 4 Kvinder aflivede sig ved Drukning, 50 Mænd og 4 Kvinder ved Hængning, 118 Mænd og 71 Kvinder ved Gift og 13 Mænd og 2 Kvinder paa anden Maade. 70 Mænd og 30 Kvinder tog sig af Dage ved Gas og Kulilte, 20 Mænd og 33 Kvinder ved forskellige Sovemidler, 1 Mand og 1 Kvinde ved Morfin, 1 Kvinde ved Stryknin og 21 Mænd og 3 Kvinder ved Nikotin (i 1937 henholdsvis 6 og 2) samt 6 Mænd og 3 Kvinder ved Giftstoffer af anden Art.

Dødfødte.

Foruden de allerede omtalte 12,558 levendefødte Børn blev der i 1938 af 325 Mødre bragt 330 dødfødte Børn til Verden. De i den foreskrevne Generaltabel over

dødfødte forlangte Oplysninger om Køn og Legitimitet samt om Arten og Hyppigheden af anvendt Kunsthjælp m. m. er i nedenstaaende Tabel sammenstillet med tilsvarende Oplysninger fra tidligere Aar.

General- tabel over Dødfødte gennemsnitlig	Fosterets Modenheds Grad								Med Tegn til For- raadnelse	Fødslen fuldførtes ved								Totalsummen af dødfødte Børn				
	For tidlig født				Fuldbaaret					Na- turen	Instru- men- ter		Ven- ding		Frem- træk- ning		I Ægte- skab		Udenf. Ægte- skab		Til- sammen	
	I Ægte- skab		Udenf. Ægtesk.		I Ægte- skab		Udenf. Ægtesk.				Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		Dreng
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige														
1903—1907	60	42	23	20	62	49	18	14	139	113	95	20	12	14	7	16	10	122	91	41	34	288
1908—1912	45	45	27	23	70	52	16	16	135	105	96	24	14	12	13	17	13	115	97	43	39	294
1913—1917	49	45	29	30	66	50	28	16	138	111	101	29	16	14	10	18	14	115	95	57	46	313
1918—1922	49	47	23	23	84	65	24	18	141	110	106	33	19	16	15	20	14	133	112	47	41	333
1923—1927	46	42	20	18	62	47	14	11	105	83	80	31	19	9	6	19	13	108	89	34	29	260
1928—1932	39	34	15	13	50	46	12	8	83	67	61	21	15	9	7	20	18	89	80	27	21	217
1933—1937	52	55	15	16	83	51	14	7	107	96	83	30	16	12	10	26	20	135	106	29	23	293
1938	69	71	18	8	73	60	18	13	126	115	107	30	23	11	5	22	17	142	131	36	21	330

I efterfølgende Tabel gives for en Aarrække en Oversigt over Forholdet mellem Antallet af Dreng og Piger og mellem Antallet af i og udenfor Ægteskab fødte blandt dødfødte Børn.

	Af 1000 dødfødte var				Af 1000 ufuldbaarne dødfødte var				Af 1000 fuldbaarne dødfødte var			
	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.
1903—1907	566	434	737	263	571	429	700	300	561	439	777	223
1908—1912	538	462	724	276	514	486	645	355	560	440	794	206
1913—1917	550	450	672	328	509	491	615	385	589	411	725	275
1918—1922	539	461	733	267	506	494	673	327	563	437	778	222
1923—1927	545	455	758	242	523	477	698	302	566	434	815	185
1928—1932	535	465	778	222	534	466	724	276	537	463	825	175
1933—1937	559	441	820	180	540	460	792	208	596	404	842	158
1938	539	461	827	173	524	476	843	157	555	445	811	189

	Dreng	Piger	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Ialt
1903—1907	26,4 p. m.	21,1 p. m.	23,3 p. m.	24,7 p. m.	23,6 p. m.
1908—1912	24,9 —	22,6 —	23,4 —	24,8 —	23,8 —
1913—1917	28,0 —	24,0 —	24,2 —	30,8 —	26,0 —
1918—1922	28,1 —	25,6 —	25,9 —	30,1 —	26,9 —
1923—1927	23,3 —	20,6 —	21,6 —	26,5 —	22,0 —
1928—1932	23,7 —	21,6 —	23,3 —	21,6 —	22,6 —
1933—1937	29,2 —	24,4 —	27,3 —	25,4 —	26,9 —
1938	27,1 —	25,4 —	26,5 —	25,4 —	23,9 —

Efter de fra Læger og Jordemødre indkomne Anmeldelser om Dødfødsler kan der til det her meddelte endnu føjes følgende nærmere Oplysninger om forskellige Omstændigheder ved disse.

Forisestilling forekom 4 Gange, Pandestilling 1, Ansigtstilling 9, Skraaleje 9, Tværlæje 1, Underkropsstilling 8, Sædestilling 41, Sæde-Fodstilling 6, Fodstilling 6 og Knæstilling 1 Gang. Navlesnoren var omslynget 17 og fremfalden 18 Gange. Moderkagen var forliggende i 5 Tilfælde og løsnat for tidlig 25 Gange. I 7 Tilfælde var der mekanisk Misforhold og i 8 Fødekrampe. Syfilis forekom 2 Gange, Anencephali 13, Hydrocephali 8 og andre Misdannelser 11 Gange. I 2 Tilfælde var der langvarig og besværlig Fødsel uden nærmere Angivelse af Grunden. I 24 Tilfælde blev foretaget Operation paa Fosteret.

Mødrenes Alder opgives saaledes:

Under 20 Aar.....	14	35—39 Aar	45
20—24 Aar	69	40—44 —	15
25—29 —	113	45 Aar og derover	1
30—34 —	67	uangivet.....	1
		Ialt.....	325

Sygdomsforhold.

Af Stadens Læger og fra dens Hospitaler blev der i Henhold til Epidemilovens § 24 i Aarets Løb til Stadslægen anmeldt 84,248 Sygdomstilfælde, deraf 72,587 af epidemiske Sygdomme. Antallet af epidemiske Sygdomme udgjorde 105 pr. 1000 Indb. mod 88 det foregaaende Aar.

Aarligt Gennemsnit	Middel-folketal	Alle an-meldte Syg-domstilfælde	Tilfælde af epidemiske Sygdomme	pr. 1000 Indbyggere
1903—1907	426540	53365	44314	104
1908—1912	462161	58516	45706	99
1913—1917	506390	59293	45334	90
1918—1922	561344	100913	84124	150
1923—1927	588000	65177	55478	95
1928—1932	615620	73379	64011	103
1933—1937	660700	74422	65459	100
1938	690900	84248	72587	105

Den efterfølgende tabellariske Oversigt udviser, hvor mange epidemiske Sygdomstilfælde der gennemsnitligt blev anmeldt hver Dag i Aarets forskellige Maaneder og i hele Aaret, sammenholdt med Gennemsnittet for de syv forud-gaaende Femaar.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	185	197	157	125	105	96	74	97	94	99	114	119	121
1908—1912	209	182	143	121	108	100	76	110	106	95	127	127	125
1913—1917	172	179	177	149	117	99	73	86	94	109	119	120	124
1918—1922	448	442	204	156	119	87	176	134	123	415	251	219	230
1923—1927	302	244	232	162	127	82	59	69	102	123	158	158	154
1928—1932	542	382	226	158	139	87	56	79	111	120	135	141	175
1933—1937	377	287	210	152	131	96	69	113	141	166	175	316	183
1938	320	323	383	231	148	105	72	113	129	165	201	170	199

1) Epidemiske Sygdomme.

Af de Sygdomme, der i Henhold til Epidemilovens § 6 altid skal gøres til Genstand for offentlig Behandling, forekom ingen i 1938.

Tyfoïd Feber (Febris typhoidea) anmeldtes med 8 Tilfælde mod 7 foregaaende Aar. Alle behandlede paa Hospital. Kun 1 døde.

Febris typhoïda	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1923—1927	1	3	10	8	22
1928—1932	»	1	8	7	16
1933—1937	»	1	5	5	11
1938	»	1	5	2	8

Paratyfus (Febris paratyphoidea) anmeldtes med 14 Tilfælde (heraf 10 Paratyfus B) mod 22 foregaaende Aar. Alle Tilfælde behandlede paa Hospital. Der indtraf 3 Dødsfald.

Febris paratyphoidea	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1923—1927	4	9	7	11	31
1928—1932	12	20	20	36	88
1933—1937	5	3	6	8	22
1938	1	3	4	8	14

Paratyfus havde i Aarene 1931 og 1932 en større epidemisk Udbredelse med henholdsvis 139 og 220 Tilfælde.

Paa Serum instituttet er i Aarets Løb undersøgt 1682 Blodprøver for Vidals Reaktion. Heraf har 17 givet positivt Resultat for Tyfoide Feber og 33 for Paratyfus.

Epidemisk Hjerne-Rygmarvsbetændelse (Meningitis cerebro-spinalis epidemica) anmeldtes med 15 Tilfælde. Alle blev indlagt paa Hospital, deraf 1 paa Militærhospitalet. Der indtraf 9 Dødsfald.

Det gennemsnitlige aarlige Antal Tilfælde har i de 3 sidste Femaar været henholdsvis 20, 17 og 14. Det største Antal af anmeldte Tilfælde har været 71 i 1909 og henholdsvis 63, 95 og 79 i Aarene 1916—18.

Paa Statens Serum instituttet blev foretaget 103 Undersøgelser af Spinalvæske, hvoraf 13 positive, og af 75 Podninger fra Svælget, hvoraf 23 positive.

Akut spinal Børnelammelse (Poliomyelitis anterior acuta). Der anmeldtes 29 Tilfælde, deraf 1 aparytisk. Alle behandlede paa Hospital. Der døde 2.

Det største Antal Tilfælde anmeldtes i 1937, ialt 191, derefter følger 1934 med 161 Tilfælde. Iøvrigt har Tallene varieret fra 1 til 47 aarligt, for de fleste Aars Vedkommende under 20.

Sovesyge (Encephalitis epidemica) anmeldtes med kun 3 Tilfælde og ingen Dødsfald.

Dysenteria (Paradysenteria). Efter en større Udbredelse i de 3 foregaaende Aar, med henholdsvis 309, 137 og 156 Tilfælde, anmeldtes i 1938 kun 36. Man maa dog regne med, at en Del bliver anmeldte under Gastroenteritis ac. infect., idet de ikke eller først senere underkastes bakteriologisk Undersøgelse. I Prøver indsendt til Statens Serum instituttet er 70 Gange paavist Baciller af Sonne- og 2 Gange af Flexnertypen.

Malaria (Febris intermittens). Der anmeldtes 4 Tilfælde, alle opstaaede udenfor Danmark.

Ondartet Halsesyge (Diphtheria faucium et laryngis) havde sin hidtil ringeste Udbredelse, idet der kun anmeldtes 300 Tilfælde.

Diphtheria faucium et laryngis	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	915	2.2	35	3.8	0.9
1908—1912	1358	2.9	44	3.2	0.9
1913—1917	1259	2.5	32	2.6	0.6
1918—1922	2347	4.2	50	2.1	0.9
1923—1927	1698	2.9	35	2.1	0.6
1928—1932	1835	3.0	53	3.3	0.9
1933—1937	1174	1.8	42	3.6	0.6
1938	300	0.4	30	10.0	0.4

Der døde 30, hvilket blev 10 pCt. af de anmeldte; men kun 0,4 pr. 10,000 af Befolkningen.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	106	81	86	74	72	64	52	56	61	83	86	93	915
1908—1912	168	132	134	122	104	94	60	69	96	122	127	130	1358
1913—1917	144	119	99	93	81	79	54	71	101	126	156	135	1259
1918—1922	282	239	219	178	143	132	91	127	183	240	260	251	2347
1923—1927	197	132	146	111	106	88	67	84	114	193	242	218	1698
1928—1932	232	178	171	120	104	102	66	88	141	190	204	237	1835
1933—1937	148	122	128	91	100	64	37	52	68	87	154	123	1174
1938	28	32	19	17	17	32	25	12	17	32	35	34	300

Der behandlede 298 paa Hospital.

Paa Blegdamshospitalets Laboratorium for Difteridiagnostik blev der undersøgt 10,464 Kulturer, hvoraf 247 indeholdt Difteribaciller.

Skarlagensfeber (Scarlatina). Der anmeldtes 1034 Tilfælde, en Del mindre end i de sidste 5 Aar, hvor Sygdommen havde vundet større Udbredelse, efter at den i en halv Sned Aar, fra 1923—1932 kun var optraadt med et ret sparsomt Antal af Tilfælde aarligt.

Scarlatina	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	1392	3.3	20	1.5	0.5
1908—1912	2272	4.9	71	3.1	1.5
1913—1917	1574	3.1	32	2.0	0.6
1918—1922	2230	4.0	19	0.9	0.3
1923—1927	705	1.2	6	0.9	0.1
1928—1932	493	0.8	3	0.4	0.1
1933—1937	1832	2.8	19	1.0	0.3
1938	1034	1.5	2	0.2	—

Der døde kun 2.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	136	117	105	97	81	89	86	117	142	151	152	121	1392
1908—1912	263	215	188	183	177	141	133	151	197	190	212	220	2272
1913—1917	130	121	121	111	92	87	92	158	156	197	174	135	1574
1918—1922	265	224	197	135	132	109	92	140	205	254	248	229	2230
1923—1927	61	46	49	48	46	44	31	49	67	90	97	77	705
1928—1932	52	40	39	35	33	25	16	32	52	59	62	48	493
1933—1937	148	129	149	133	127	101	64	124	196	236	260	165	1832
1938	105	72	69	64	94	44	41	53	129	75	148	140	1034

Paa Hospital behandlede 972 Tilfælde.

Mæslinger (Morbilli). Der anmeldtes 11,423 Tilfælde mod 2,471 og 304 de to foregaaende Aar og lidt mindre end i 1935 med 11,619 Tilfælde. De fleste Anmeldelser faldt i Aarets 3 første Maaneder, hørende til en Epidemi, der begyndte i Slutningen af September foregaaende Aar.

Morbilli	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	3803	8.9	70	1.8	1.7
1908—1912	3319	7.2	47	1.4	1.0
1913—1917	3743	7.4	50	1.8	1.0
1918—1922	3700	6.6	30	0.8	0.5
1923—1927	4955	8.5	48	1.0	0.8
1928—1932	3864	6.2	36	0.7	0.7
1933—1937	4177	6.3	22	0.5	0.8
1938	11423	16.3	29	0.3	0.4

Der døde 29 eller kun 0,3 pCt. af de anmeldte.

Morbilli	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	398	316	358	408	467	448	295	118	122	209	313	359	3803
1908—1912	339	289	328	367	517	589	331	117	82	78	134	149	3319
1913—1917	372	440	468	380	466	479	285	123	90	149	201	290	3743
1918—1922	700	402	318	300	363	273	159	61	66	148	342	567	3700
1923—1927	842	531	334	209	205	196	139	100	197	432	805	963	4955
1928—1932	834	766	687	494	307	163	70	45	59	96	151	192	3864
1933—1937	1120	983	504	233	140	60	30	18	22	73	238	756	4177
1938	4058	3667	2634	608	177	76	67	45	20	25	23	23	11423

Paa Hospital behandlede 595 Tilfælde, deraf 8 paa Militærhospitalet.

Rødlinger (Rubeolae). Der anmeldtes 379 Tilfælde mod 189 i 1937 og 1661 i 1936. Der var ingen Dødsfald.

Rubeolae	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1913—1917	40	126	44	16	226
1918—1922	27	59	51	6	143
1923—1927	31	79	11	12	133
1928—1932	10	25	7	3	45
1933—1937	66	211	154	61	492
1938	186	173	12	8	379

Paa Hospital behandlede 11 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Skoldkopper (Varicellae) anmeldtes med 2072 Tilfælde, det største Antal i den Periode, hvorfra der haves nærmere Oplysninger om Sygdommen.

Varicellae	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1908—1912	101	145	7	4	257
1913—1917	115	166	10	8	299
1918—1922	106	188	9	8	311
1923—1927	135	254	9	9	407
1928—1932	93	202	7	6	308
1933—1937	94	228	6	9	337
1938	668	1313	36	55	2072

Der døde et 1aarigt Barn.

37 behandlede paa Hospital, deraf 3 paa Militærhospitalet.

Kighoste (Tussis convulsiva). Der anmeldtes 2909 Tilfælde, det største Antal siden 1926 med 3090 Tilfælde.

Tussis convulsiva	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	af 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	1876	4.4	127	6.8	3.0
1908—1912	1663	3.6	125	7.5	2.7
1913—1917	1699	3.4	118	7.0	2.5
1918—1922	1941	3.5	67	3.5	1.2
1923—1927	1618	2.8	49	3.0	0.8
1928—1932	1644	2.7	46	2.7	0.7
1933—1937	1468	2.2	24	1.7	0.4
1938	2909	4.2	15	0.5	0.2

De fleste Tilfælde anmeldtes i Aarets tre sidste Maaneder.

Tussis conv.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	163	156	195	192	186	174	136	148	115	129	135	149	1876
1908—1912	173	152	149	128	146	157	142	148	130	97	120	121	1663
1913—1917	242	231	191	177	123	97	82	98	88	100	126	145	1699
1918—1922	65	69	70	88	100	114	139	227	225	303	306	234	1941
1923—1927	253	162	160	103	104	96	87	103	111	145	162	131	1618
1928—1932	197	202	187	154	112	85	62	87	94	127	167	169	1644
1933—1937	148	137	138	100	90	86	95	97	107	143	181	147	1468
1938	146	107	95	82	81	58	56	135	240	491	767	651	2909

Der døde 15 eller kun 0,5 pCt. af de angrebne.

Paa Hospital behandlede 224 Tilfælde.

Statens Seruminstitut undersøgte i Aarets Løb 2,868 Prøver for Kighoste-baciller, som fandtes i 740 Tilfælde.

Faaresyge (Parotitis epidemica). Efter den betydelige Udbredelse, som Sygdommen havde i Begyndelsen af foregaaende Aar, hvor der ialt anmeldtes 3,044 Tilfælde, har Sygdommen ikke spillet større Rolle, og Aarets Anmeldelser blev kun 372.

Parotitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	83	97	111	96	96	53	25	20	20	23	34	59	717
1908—1912	127	119	111	85	84	62	27	22	28	26	52	56	799
1913—1917	111	150	183	176	138	89	42	33	38	33	55	65	1113
1918—1922	95	86	89	78	69	60	29	36	81	126	142	96	987
1923—1927	130	124	153	155	132	91	27	22	28	44	91	100	1097
1928—1932	171	204	213	242	179	87	28	16	24	44	73	120	1399
1933—1937	195	225	278	282	214	119	36	24	39	50	88	99	1649
1938	51	63	46	27	49	23	5	6	7	15	54	26	372

Paa Hospital behandlede kun 8 Tilfælde, deraf 2 paa Militærhospitalet.

Influenza. Der anmeldtes lidt flere Tilfælde end foregaaende Aar. De fleste Anmeldelser faldt i Marts og April, henholdsvis 5,063 og 3,412, færrest i Juli, 486. Sygdommen havde dog ikke i de to førstnævnte Maaneder Karakter af Epidemi. Der døde 33 eller 1,5 pro mille af de anmeldte.

Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde	Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde
1917	6809	51	7.5	1928	15284	53	3.5
1918	99635	1623	16.3	1929	46120	229	5.0
1919	33832	754	22.8	1930	9671	39	4.0
1920	41490	997	24.0	1931	37435	94	2.5
1921	2570	21	8.2	1932	40809	149	3.7
1922	41675	198	4.8	1933	41726	185	4.4
1923	12415	72	5.7	1934	9491	16	1.7
1924	20387	102	5.0	1935	20971	48	2.3
1925	11771	46	3.9	1936	41442	79	1.9
1926	12254	46	3.8	1937	20033	77	3.8
1927	39575	135	3.4	1938	22049	33	1.5

Paa Hospital behandlede 1,413 Tilfælde, deraf 932 paa Militærhospitalet.

Akut Halsbetændelse (Angina tonsillaris). Antallet af Tilfælde var ret højt i Sammenligning med de fleste af de foregaaende Aar.

Anmeldte Tilfælde af Angina tonsillaris 1903—1938
paa 1000 Indbyggere.

1903	22.0	1912	20.1	1921	23.8	1930	23.0
1904	22.1	1913	17.6	1922	16.8	1931	21.1
1905	20.1	1914	21.8	1923	16.0	1932	18.0
1906	19.6	1915	24.8	1924	17.5	1933	18.6
1907	18.7	1916	19.2	1925	18.8	1934	20.4
1908	20.2	1917	21.1	1926	17.2	1935	25.7
1909	19.0	1918	15.0	1927	17.7	1936	20.2
1910	21.8	1919	21.9	1928	20.1	1937	23.5
1911	26.9	1920	24.7	1929	19.6	1938	23.9

Fordelingen efter Aarstid var den sædvanlige, med færrest Tilfælde i Foraars- og Sommermaanederne.

Angina tonsillaris	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	911	775	728	651	667	646	508	554	722	836	909	836	8743
1908—1912	1075	877	849	722	762	655	499	698	942	932	1017	887	9914
1913—1917	945	966	963	885	802	712	556	681	869	1040	1097	874	10389
1918—1922	1174	1189	994	813	757	695	563	742	1098	1123	1100	1128	11376
1923—1927	992	792	823	754	763	607	471	795	1014	1084	1162	999	10257
1928—1932	1160	972	1080	947	899	761	636	985	1310	1330	1325	1130	12535
1933—1937	1117	1060	1145	985	1011	842	745	1517	1701	1585	1509	1144	14361
1938	1589	1468	1704	1091	1223	904	849	1308	1519	1726	1771	1472	16624

Der indtraf 22 Dødsfald af septisk Angina.

Paa Hospital behandlede 837 Tilfælde, deraf 288 paa Militærhospitalet.

Akut Brystkatarrh (Tracheo-bronchitis acuta) var noget hyppigere end de nærmest foregaaende Aar.

Tracheo-bronchitis	Anmeldte Tilfælde	af 1000 Indbyggere	Dødsfald	af 1000 anmeldte
1903—1907	8851	20.8	43	4.9
1908—1912	7988	17.8	51	6.4
1913—1917	8082	16.0	53	6.8
1918—1922	7260	12.9	35	4.9
1923—1927	7215	12.8	12	1.6
1928—1932	6014	10.0	19	3.1
1933—1937	5830	8.8	15	2.6
1938	7564	10.9	15	2.0

De fleste Anmeldelser falder i den kolde Aarstid.

Tracheo-bronchitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	1370	1080	1126	930	677	457	240	240	387	625	778	941	8851
1908—1912	1386	1154	928	727	562	342	180	166	344	520	816	863	7988
1913—1917	1212	1027	1135	938	604	391	208	184	347	703	637	697	8082
1918—1922	882	828	851	839	621	356	206	206	371	636	743	721	7260
1923—1927	878	804	920	780	621	346	169	233	430	586	711	737	7215
1928—1932	848	662	646	597	472	286	164	188	350	509	608	690	6014
1933—1937	698	634	621	540	455	283	160	214	396	576	642	611	5830
1938	997	810	970	656	544	354	238	233	400	632	922	808	7564

Paa Hospital behandledes 279 Tilfælde, deraf 39 paa Militærhospitalet.

Katarrhalsk Lungebetændelse (Bronchopneumonia et Bronchitis capillaris). Antallet af Anmeldelser har holdt sig ret uforandret de sidste Aar.

Bronchopneumonia	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1903—1907	1966	4.6	445	22.6	1.0
1908—1912	1985	4.8	459	23.1	0.9
1913—1917	2376	4.7	513	21.6	1.0
1918—1922	3135	5.6	536	17.1	1.0
1923—1927	2147	3.7	568	26.8	1.0
1928—1932	1854	3.0	572	30.9	0.9
1933—1937	1823	2.8	494	27.1	0.8
1938	1998	2.9	421	21.0	0.6

Broncho-pneumonia	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	428	621	245	225	280	51	116	1966
1908—1912	391	575	252	261	283	81	141	1985
1913—1917	451	616	298	387	356	93	175	2376
1918—1922	396	632	393	663	780	105	167	3135
1923—1927	266	544	325	358	404	85	155	2147
1928—1932	189	359	267	311	414	104	209	1854
1933—1937	173	360	265	340	414	97	174	1823
1938	202	439	361	375	343	116	162	1998

Fordelingen efter Aarstider var den sædvanlige.

Bronchopneumonia	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	255	214	268	246	172	124	80	76	93	113	142	184	1966
1908—1912	268	260	235	199	166	118	96	67	90	109	172	205	1985
1913—1917	301	266	344	355	221	142	98	65	100	159	153	172	2376
1918—1922	331	452	357	330	257	129	101	106	124	397	285	265	3135
1923—1927	282	235	297	222	162	98	80	88	116	155	193	220	2147
1928—1932	283	210	207	173	150	95	63	57	86	137	169	223	1854
1933—1937	251	199	202	176	149	102	60	73	101	146	167	197	1823
1938	286	262	262	187	171	125	62	64	75	140	193	171	1998

Paa Hospital behandlede 739 Tilfælde, deraf 63 paa Militærhospitalet.

Krupøs Lungebetændelse (Pneumonia crouposa). Der er i 1938 anmeldt betydeligt flere Tilfælde end i de nærmest foregaaende Aar. Man maa her regne med, at den større Interesse, der er bleven knyttet til Sygdommen igennem Serumbehandling, har medført en omhyggeligere Anmeldelse. Da der kun døde 123, er Letaliteten faldet betydeligt i Sammenligning med den foregaaende halve Snes Aar, hvilket dog næppe og kun for en Del kan betragtes som Resultat af Serumbehandlingen.

Pneumonia crouposa	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1903—1907	959	2.2	167	17.4	0.4
1908—1912	1014	2.2	216	21.3	0.5
1913—1917	1097	2.2	228	20.8	0.5
1918—1922	1009	1.8	166	16.5	0.3
1923—1927	583	1.0	142	24.4	0.3
1928—1932	457	0.7	165	36.7	0.3
1933—1937	322	0.5	140	43.5	0.2
1938	509	0.7	123	24.2	0.2

De anmeldte Tilfældes Fordeling efter Aldersklasser var som sædvanligt.

Pneumonia crouposa	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	28	128	178	358	191	31	44	959
1908—1912	23	113	178	413	200	36	51	1014
1913—1917	30	108	179	476	226	35	43	1097
1918—1922	16	75	140	434	283	22	39	1009
1923—1927	6	40	84	239	162	26	26	583
1928—1932	4	24	62	200	124	19	23	457
1933—1937	3	19	52	137	82	14	15	322
1938	2	32	74	203	142	28	28	509

De fleste Tilfælde anmeldtes i Marts og April, hvilke Maaneder gennemsnitligt har de fleste Anmeldelser.

Pneumonia crouposa	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	92	81	111	121	110	97	51	46	58	59	60	72	959
1908—1912	100	104	117	130	114	86	54	39	55	64	74	77	1014
1913—1917	95	102	127	141	120	98	67	48	63	79	73	83	1097
1918—1922	90	85	92	79	98	83	71	47	52	149	91	72	1009
1923—1927	56	52	66	62	57	45	37	28	30	40	48	62	583
1928—1932	51	47	58	62	45	29	22	19	22	30	32	39	457
1933—1937	33	29	31	36	38	21	13	14	16	27	30	34	322
1938	45	33	61	61	46	53	23	28	23	31	52	53	509

Paa Hospitalerne indlagdes 401 Tilfælde, deraf 16 paa Militærhospitalet. Antallet af hospitalsindlagte var henimod 80 pCt., medens det i de senere Aar har ligget mellem 30 til 40 pCt. af de anmeldte.

Kolerine (Gastroenteritis acuta infectiosa). Der anmeldtes 4,269 Tilfælde eller 6,2 pro mille af Folkemængden, hvilket var mindre end foregaaende Aar med 4,470 Tilfælde eller 6,6 pro mille, men større end Gennemsnittet i de nærmest foregaaende Femaar.

Aarligt Gennemsnit	Alle Aldersklasser				Aldersklassen under 1 Aar				
	Anmeldte		Døde		Anmeldte		Døde		
	Ialt	p. M. af Befolkn.	Ialt	pCt. af anmeldte	Ialt	pCt. af alle anmeldte	Ialt	pCt. af anmeldte 0—1 Aar	pCt. af alle Kolerine-Dødsfald
1903—1907	6103	14.8	495	8.1	1759	28.8	452	25.7	91.8
1908—1912	5912	12.8	398	6.7	1664	28.1	338	20.8	84.9
1913—1917	4789	9.5	207	4.8	1091	22.8	180	16.5	87.0
1918—1922	3399	6.1	91	2.7	651	19.2	86	13.2	94.5
1923—1927	3086	5.2	87	2.8	451	14.6	64	14.2	73.6
1928—1932	2820	4.6	71	2.5	375	13.8	54	14.6	76.9
1933—1937	3774	5.6	55	1.5	511	13.6	38	7.4	69.1
1938	4269	6.2	55	1.8	519	12.1	35	6.7	63.6

De fleste Tilfælde forefaldt ligesom foregaaende Aar i August og September.

Gastro-enter. acuta infect.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	281	229	249	291	363	487	664	1429	886	510	402	313	6103
1908—1912	287	205	231	247	283	434	602	1673	905	428	340	278	5912
1913—1917	245	200	205	231	384	394	513	960	692	378	329	258	4789
1918—1922	251	198	216	228	223	259	371	507	388	265	246	247	3399
1923—1927	228	149	168	164	202	205	375	557	332	243	222	241	3086
1928—1932	241	176	210	175	201	139	275	356	318	237	220	239	2820
1933—1937	324	265	303	254	239	344	341	562	452	227	211	252	3774
1938	257	248	369	333	627	293	274	798	464	229	232	145	4269

Selv om de senere Aar har vist nogen Stigning i Antallet af Anmeldelser, har Sygdommen dog langt fra saa stor Udbredelse som for 20—30 Aar siden og navnlig ikke blandt Spædbørnene.

Anmeldte Tilfælde af Kolerine pr. 1000 Indb.	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
				Md.	Kv.	
1903—1907	178.1	35.1	6.8	7.9	8.8	14.8
1908—1912	171.0	34.0	6.8	7.4	7.5	12.8
1913—1917	117.2	28.8	5.9	5.4	6.1	9.5
1918—1922	58.8	21.0	4.4	3.4	4.0	6.1
1923—1927	50.1	21.4	4.9	2.8	3.8	5.2
1928—1932	39.7	17.8	4.8	2.6	2.9	4.6
1933—1937	57.2	28.1	7.1	2.9	3.5	5.6
1938	57.0	34.0	8.4	3.0	3.6	6.2

Paa Hospital behandles 180 Tilfælde, deraf 3 paa Militærhospitalet.

Epidemisk Gulsot (Hepatitis epidemica acuta) havde ligesom de to foregaaende Aar kun ringe Udbredelse. Der indtraf ingen Dødsfald.

Hepatitis epidemica	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1925	4	57	22	7	90
1926	3	6	11	3	23
1927	2	6	28	15	51
1928	4	21	39	23	87
1929	7	48	97	64	216
1930	23	155	103	122	403
1931	16	129	148	98	391
1932	12	70	111	76	269
1933	33	136	108	89	366
1934	64	369	127	160	720
1935	35	196	91	139	461
1936	21	90	81	64	256
1937	20	46	79	92	237
1938	10	67	101	87	265

De fleste Tilfælde anmeldtes i Marts Maaned.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1925	13	6	7	2	»	3	2	4	14	23	10	6	90
1926	3	»	1	4	»	»	1	»	4	4	2	4	23
1927	2	3	4	1	2	3	3	6	5	16	6	»	51
1928	3	3	5	1	3	5	8	7	8	11	18	15	87
1929	18	14	19	5	9	14	15	17	27	30	26	22	216
1930	29	30	38	23	29	16	20	30	50	45	48	45	403
1931	41	34	33	38	27	19	33	46	39	29	20	32	391
1932	19	14	22	20	22	19	12	25	33	28	27	28	269
1933	34	30	20	23	23	14	22	28	51	51	43	27	366
1934	53	30	64	51	42	47	35	70	63	94	94	77	720
1935	66	48	45	45	35	25	23	38	48	31	36	21	461
1936	20	23	25	29	30	17	12	22	17	17	23	21	256
1937	15	22	37	14	10	16	18	24	19	28	17	17	237
1938	30	29	34	25	17	20	13	21	21	16	23	16	265

Paa Hospital behandles 92 Tilfælde, deraf 2 paa Militærhospitalet.

Gigtfeber (Febris rheumatica) viser aftagende Udbredelse.

Febris rheumatica	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	971	2.8	14	1.4	0.5
1908—1912	916	2.0	15	1.6	0.3
1913—1917	823	1.6	10	1.2	0.2
1918—1922	709	1.3	13	1.3	0.2
1923—1927	558	1.0	9	1.6	0.2
1928—1932	459	0.8	11	2.6	0.2
1933—1937	322	0.5	9	2.8	0.1
1938	269	0.4	1	0.4	»

De fleste Tilfælde optraadte i Vinter- og Foraarsmaanederne.

Febris rheumatica	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	100	88	94	91	90	88	55	64	67	75	82	72	971
1908—1912	94	80	96	93	84	71	53	51	69	69	77	79	916
1913—1917	77	70	74	74	80	73	61	53	57	65	70	71	823
1918—1922	76	67	71	65	58	58	37	32	50	58	68	68	709
1923—1927	59	46	49	50	49	40	37	39	38	49	54	49	558
1928—1932	46	45	48	45	53	36	25	23	30	34	36	37	459
1933—1937	33	27	30	34	32	21	15	22	25	32	25	27	322
1938	27	25	28	25	22	23	9	15	22	21	22	30	269

Tilfældene. Hos de øvrige var Tuberkelbaciller ikke paavist, eller Ekspektoratundersøgelse endnu ikke foretaget.

Det maa bemærkes, at Nyanmeldelser ikke altid er ensbetydende med ny i Aarets Løb opstaaede Sygdomstilfælde. Dels er der en Del Tilfælde, som først efter længere Tids Forløb kommer under Lægebehandling, dels vil Forglemmelse eller Forsømmelse af Anmeldelse i første Omgang medføre, at tidligere opstaaede Sygdomstilfælde bliver »Nyanmeldelser«, hvilket ogsaa gælder Tilflyttere, hvis Tuberkulose er konstateret tidligere udenfor København.

Antallet af Dødsfald som Følge af Lungetuberkulose var 291, svarende til 0,42 ‰ af Befolkningen, det hidtil laveste Tal for Dødeligheden af Lungetuberkulose i København. Tallene for de forudgaaende fem Aar var 0,48, 0,47, 0,57, 0,63 og 0,64 ‰.

Af samtlige 291 Dødsfald indtraf 246 eller ca. 85 ‰ paa Hospitaler eller Sanatorier, deraf 193 paa Øresundshospitalet. I Hjemmet døde 21 Mænd og 24 Kvinder.

Naar der dør saa mange i første Aar (Anmeldelsesaaret) maa det erindres, at der heri, som ovenfor nævnt, ogsaa indgaar længere Tids bestaaende Sygdomstilfælde. Derimod indtræffer der kun faa Dødsfald af Lungetuberkulose blandt de, hvis Anmeldelse ligger mere end 8 Aar tilbage, hvilket vil sige, at Hovedparten af egentlig syge findes indenfor de sidste 8 Aars anmeldte. Fradrages de heraf af Lungetuberkulose døde, samt Tallet paa Fraflyttede, der efter Sundhedsstyrelsens Opgørelse over Til- og Fraflyttere har udgjort ca. 300 i nævnte Tidsrum, skulde Tallet paa Syge i København udgøre højst 5,200. Se iøvrigt Beretning fra Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse (Side 67).

Antallet af anmeldte i de sidste 8 Aar og deraf døde.

Anmeldte		Deraf døde								Ialt
Aar	Antal	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	
1931	937	181	71	46	29	22	16	11	2	378
1932	992		189	67	47	25	20	15	10	373
1933	827			162	58	32	15	26	10	303
1934	883				173	61	36	20	18	308
1935	886					153	48	30	21	252
1936	1084						132	45	33	210
1937	1133							169	53	222
1938	954								144	144
Ialt	7696	181	260	275	307	293	267	316	291	2190

Til Diagnosestationen paa Centraltuberkulosestationen blev der i 1938 indsendt 10,382 Prøver af Opspyt, hvoraf 1,183 indeholdt Tuberkelbaciller.

Af andre tuberkuløse Sygdomme døde 58 mod 39 i 1937, 52 i 1936, 58 i 1935, 61 i 1934, 77 i 1933 og gennemsnitligt 110 i Tiaaret 1923—32.

Dødsfald af Tuberkulose i København 1889—1938 pr. 10,000 Indbyggere.

Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose
1889	33.4	24.8	1899	22.7	17.1	1909	17.1	13.2	1919	13.2	10.2	1929	9.0	7.0
1890	32.2	23.4	1900	24.5	18.3	1910	15.3	11.8	1920	12.0	9.4	1930	8.9	7.3
1891	30.6	21.8	1901	21.7	15.3	1911	17.6	13.1	1921	11.6	9.3	1931	8.5	7.0
1892	29.1	19.6	1902	17.2	11.9	1912	17.7	13.6	1922	11.2	8.3	1932	8.8	7.4
1893	27.7	18.7	1903	19.7	14.1	1913	15.1	11.8	1923	10.3	7.8	1933	7.6	6.4
1894	27.5	19.9	1904	20.2	14.9	1914	15.4	12.4	1924	12.7	10.1	1934	7.2	6.3
1895	29.3	19.7	1905	21.3	15.3	1915	14.3	11.9	1925	10.8	8.3	1935	6.6	5.7
1896	26.6	19.0	1906	19.0	14.7	1916	18.3	15.0	1926	10.3	8.7	1936	5.5	4.7
1897	25.2	18.1	1907	17.7	13.9	1917	19.6	15.6	1927	9.6	8.1	1937	5.4	4.8
1898	24.4	17.5	1908	18.8	14.3	1918	15.6	12.1	1928	9.5	7.8	1938	5.1	4.2

3) *Kræft.*

Kræft (Cancer et Sarcoma) medførte i 1938 ialt 1,136 Dødsfald eller 16,4 pr. 10,000 Indb., mod henholdsvis 1,127 og 16,5 foregaaende Aar.

I nedenstaaende Tabel er Dødeligheden beregnet pr. 1,000 Indbyggere i hver enkelt Aldersklasse og Mænd og Kvinder hver for sig. Det vil ses, at der i Aarenes Løb har været en Nedgang i de lavere Aldersklasser, for Mændenes Vedkommende indtil 65 Aar og for Kvinderne indtil 55 Aar. Derimod har der været en Stigning i de højere Aldersklasser, hvor Dødeligheden i det hele er størst.

Dødsfald af Kræft pr. 1000 Indbyggere.

Aarligt Gennemsnit	Under 35 Aar		35—44 Aar		45—54 Aar		55—64 Aar		65—74 Aar		75 Aar og derover	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1903—1907	0.0	0.1	0.7	1.2	2.2	2.8	6.2	4.7	11.5	8.9	14.8	14.9
1908—1912	0.1	0.1	0.6	1.1	2.6	2.7	6.1	4.9	11.7	8.5	15.9	11.5
1913—1917	0.1	0.1	0.6	1.0	2.3	2.7	6.2	5.0	12.0	8.6	16.6	13.6
1918—1922	0.1	0.1	0.5	0.9	2.1	2.5	5.8	5.1	11.1	7.9	17.8	13.3
1923—1927	0.1	0.1	0.4	1.1	1.9	2.4	5.8	4.8	12.2	8.5	17.6	13.0
1928—1932	0.0	0.1	0.5	1.1	1.7	2.6	5.4	4.7	12.3	9.4	18.1	15.2
1933—1937	0.0	0.1	0.4	1.0	1.7	2.6	4.8	4.7	11.5	8.4	19.8	13.9
1938	0.0	0.1	0.4	1.0	1.8	2.4	4.4	5.1	10.5	8.6	15.8	16.0

En Oversigt over det relative Antal af Dødsfald hos Mænd og Kvinder i Alderen over 45 Aar i de sidste 15 Aar viser, at Kræftdødeligheden ikke har været tiltagende.

Af 1000 Indbyggere over 45 Aar døde af Kræft.

	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Mænd	5.9	6.0	7.0	5.5	5.4	5.8	5.4	5.6	5.4	5.5	5.0	5.5	5.2	5.5	5.6
Kvinder	5.6	5.6	5.7	5.8	5.6	5.4	5.9	5.5	5.9	5.2	5.7	5.1	5.5	5.8	5.5
Ialt	5.7	5.8	6.7	5.8	5.5	5.6	5.7	5.5	5.6	5.8	5.4	5.8	5.4	5.4	5.6

4) *Kønssygdomme.*

Af **Kønssygdomme** (Morbi venerei) anmeldtes 4,932 Tilfælde, hvilket var mindre end de tre foregaaende Aar, men lidt flere end i Aarene 1932—34, der havde de hidtil laveste Tal.

Anmeldte Tilfælde	Gonorrhoe		Ulcus venereum		Syphilis	
	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere
1903—1907	5094	119	579	14	1643	39
1908—1912	6142	133	878	19	2446	53
1913—1917	6884	136	660	13	2336	46
1918—1922	7449	133	564	10	2315	41
1923—1927	6267	104	173	3	1349	23
1928—1932	5326	87	71	1	705	11
1933—1937	4800	73	36	1	285	4
1938	4690	68	33	3	197	3

Gonorrhoe havde færre anmeldte Tilfælde end de to foregaaende Aar. 19 var Børn under 15 Aar, 3,414 voksne Mænd og 1,257 voksne Kvinder. Kun 6 angives smittede i Udlandet.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Mænd	5085	4538	4425	4218	4017	3419	3294	3382	3549	3399	3778	3684	3414
Kvinder	1567	1504	1445	1364	1320	1185	1130	1175	1057	1200	1344	1322	1257
Ialt	6652	6042	5870	5582	5337	4604	4424	4557	4607	4599	5122	5006	4671

Paa Hospital behandlede 371 Tilfælde, deraf 124 paa Militærhospitalet.

Af **Venerisk Saar** (Ulcus venereum) anmeldes nu kun ganske faa Tilfælde. Af 33 anmeldte Tilfælde var 11 smittede i Udlandet. 15 behandlede paa Hospital.

Syfilis anmeldtes med 197 Tilfælde, deraf 7 medfødte. 33 var smittede i Udlandet.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Mænd	954	766	554	532	534	322	145	120	150	220	257	181	125
Kvinder	611	492	352	344	296	222	101	65	87	110	115	88	67
Ialt	1565	1258	906	876	830	544	246	185	237	330	372	269	192

Paa Hospital behandlede 59 Tilfælde, deraf 3 paa Militærhospitalet.

Af **Lymphogranuloma inguinale**, der ikke tidligere har været anmeldelsespligtig, anmeldtes 12 Tilfælde, deraf 9 smittede i Udlandet. 10 behandlede paa Hospital.

5) Andre Sygdomme.

Alkoholisme. Af Delirium tremens er kun anmeldt et enkelt Tilfælde. Kronisk Alkoholisme er anført som Dødsårsag i 20 Tilfælde.

Fnat (Scabies). Der anmeldtes 6728 Tilfælde mod 6290 foregaaende Aar. 213 behandlede paa Hospital, deraf 92 paa Militærhospitalet. Nedenstaaende Tabel viser Svingningerne i Sygdommens Udbredelse siden Aarhundredskiftet.

Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.
1900	1,9	1910	6,3	1920	11,7	1930	5,6
1901	1,7	1911	5,6	1921	9,8	1931	4,6
1902	1,9	1912	5,6	1922	5,6	1932	3,7
1903	2,5	1913	4,6	1923	4,0	1933	3,4
1904	2,4	1914	4,6	1924	2,4	1934	3,7
1905	2,1	1915	6,4	1925	1,5	1935	5,2
1906	2,2	1916	9,1	1926	3,0	1936	7,1
1907	3,0	1917	13,4	1927	5,1	1937	9,2
1908	5,3	1918	17,1	1928	6,9	1938	9,8
1909	6,7	1919	12,8	1929	6,6		

Sygdomme i Garnisonen.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Hærens Lægekorps var Antallet af de i 1938 paa Københavns Militærhospital behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme følgende:

Diphtheria 1, Scarlatina 13, Morbilli 5, Parotitis epidemica 6, Febris catarrhalis 509, Influenza 155, Angina tonsillaris 261, Varicellae 4, Erysipelas 1, Bronchitis acuta et bronchopneumonia 147, Rubeolae 1, Meningitis 1, Pleuritis 1, Pneumonia crouposa 40, Hepatitis epidemica 2, Febris rheumatica 1 og Tuberculosis pulmonum 2.

Desuden behandlede 20 Tilfælde af Syphilis, hvoraf 9 friske, og 144 Tilfælde af Gonorrhoe, hvoraf 104 friske.

OFFENTLIG SUNDHEDSPLEJE

Tilsyn med Fødehjem, Vuggestuer, Asyler, Børnehaver, Dag hjem o. l. Institutioner samt private Skoler.

(Meddelt af 1. Sanitetslæge, Dr. med. *Kn. Bojlén*).

Fødehjem.

Ved Aarets Udgang stod 16 Fødehjem med tilsammen 127 Pladser under Tilsyn. Der fandt ialt 2,327 Fødsler Sted.

Der anmeldtes ingen Tilfælde af Barselseber.

Vuggestuer.

Ved Aarets Udgang stod 19 Vuggestuer under Tilsyn.

Asyler, Børnehaver, Dag hjem o. l. Institutioner.

Ved Aarets Udgang stod 109 Asyler, Børnehaver og Dag hjem under Tilsyn.

Private Skoler.

Ved Aarets Udgang stod 18 private Skoler under Tilsyn.

Alle Institutioner er i Samarbejde med Sanitetslægeassistent Dr. P. Grubb Andersen blevet inspiceret i Aarets Løb. De hygiejniske og sanitære Forhold har gennemgaaende været tilfredsstillende.

I Aarets Løb foretoges aktiv Immunisering mod Difteri med Ramons Anatoxin af ialt 1428 Børn i 45 Børnehaver.

Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.

(Meddelt af 2den Sanitetslæge Dr. med. *Poul Heiberg*).

I Aaret 1938 er der i Samarbejde med Sanitetslægeassistent Dr. P. Grubb Andersen journalført 807 Sager med 833 Ekspeditioner.

Efter Sundhedsvedtægtens andet Afsnit (Ordning af Afløb m. m.) har der i dette Aar været 5 Sager.

Efter tredie Afsnit (den offentlige Renlighed) har der været 4 Sager.

Efter fjerde Afsnit (Latrinvæsen) har der været 724 Sager.

Efter femte Afsnit (de for de omboendes Sundhed skadelige Anlæg) har der været 68 Sager.

Endelig har der efter syvende Afsnit (Boliger) været 6 Sager.

	II Ordning af Afløb	III Den off. Renlighed	IV Latrin- væsen	V De for de om- boendes Sund- hed skadelige Anlæg	VII Boliger
1921—30.....	158	7	928	50	151
1931—35.....	5	19	1008	36	60
1936.....	7	1	162	69	11
1937.....	1	7	114	82	5
1938.....	5	4	724	68	6

I ovenstaaende Tabel er tillige for Sammenligningens Skyld vist Forholdene i en Række forudgaaende Aar, idet Tallene for de to første Grupper er angivet som Gennemsnitstal pr. Aar.

Den store Forøgelse af Sager efter Sundhedsvedtægtens IV Afsnit skyldes i første Række Bestemmelsen i denne Vedtægts § 17, 2. Stykke om Gennemførelse af Vandklosetsystemet i København pr. 1. November 1938.

Tilsyn med Næringsmidler m. m.

(Meddelt af 3die Sanitetslæge V. Nissen).

Af 3die Sanitetslæge og Assistent er i 1938 behandlet:

Andragender ang. Beværtninger	487	(S. V. § 70)
— - Logishuse	4	(- - 71—80)
— - Kødudsalg	65	(- - 34 f. f.)
— - Høkerforretninger	210	(- - - -)
— - Vildt- og Fiskeforretninger	89	(- - - -)
— - andre Næringsmiddelforretninger	22	(- - - -)
— - Drikkevandsbrønde	6	(- 63 og 64)

Fra forskellige Udsalg i Byen er der gennem Sundhedspolitiet til Undersøgelse paa Sundhedskommissionens Laboratorium udtaget Prøver af Eddike, Mineralvand, Cacao, Chokolade, Kaffe, The, Konfekt, Honning, Spiseolie, Mel-sorter, Byggryn, Havregryn, Tørrede Frugter, Frugtkonserves, Gemysekonserves, Julelys, Emaillerede Kasseroller og Gryder, Pattetolle, Farvet Legetøj, Kantsjuk-legetøj, Æbler og Pærer, Sukkervarer (Bolsjer o. lign.).

Der behandlede 51 Klager over sundhedsskadelige eller forfalskede Levnedsmidler.

Sundhedskommissionens Kontrol med Drikkevandet.

Der er i Tidsrummet 1. April 1938—31. Marts 1939 udvundet følgende Vandmængder:

Anlægget ved Søndersø og Anlægene vest for Søndersø	14,771,300 m ³
»Kilderne« ved Valby Vandværk og Nybølle	12,379,180 —
Thorsbro og Taastrup—Valby	12,100,600 —
Marbjerg	4,319,470 —
Lejre.....	13,010,600 —
	56,581,150 m ³

Til Byledninger er ialt indført	56,057,380 m ³
heraf afgivet til Frederiksberg, Gladsaxe Kommune og andre udenbys boende	6,741,560 —
Vandforbruget i København var da i 1938—39	49,315,820 m ³

Det gennemsnitlige Døgnforbrug	135,110 m ³
Døgnforbruget var altsaa 3,07 % større end i 1937—38.	
Det største Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Tirsdag den 9. August med	174,670 —
og Leveringen til Frederiksberg m. fl. Forbrugere medregnet fandt Sted Tirsdag den 9. August med	194,960 —
Det mindste Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Søndag den 25. December med	88,910 —

Med den af statistisk Kontor beregnede Folkemængde for 1. November 1938 692,800 bliver Gennemsnitsforbruget pr. Døgn pr. Indbygger 195,02 Liter.

Vandforbruget var:

Aar	Millioner m ³ aarlig	m ³ daglig	Liter daglig pr. Individ
1900	11,31	31,000	86,52
1905	14,26	39,060	102,70
1910	19,70	53,980	117,40
1915	22,18	62,270	124,86
1920	23,85	65,350	116,28
1925	30,26	82,890	141,14
1930	35,59	97,499	158,53
1935	44,05	120,360	181,74
1936	45,60	124,670	184,97
1937	47,84	131,080	191,41
1938	49,34	135,110	195,02

Af det ovennævnte Forbrug i København er 19,765,052 m³ betalt efter Rumfang og omfatter Vand til Næringsbrug, Stats- og Kommuneinstitutioners Vandforsyning, samt noget Vand til Husbrug.

Det Forbrug til Klosetskylning, der er maalt gennem særlig Maaler, har i 1938—39 udgjort 9,019,686 m³.

De kemiske og bakteriologiske Undersøgelser af Vandet er fortsat som tidligere gennem Sundhedskommissionens Laboratorium.

De bakteriologiske Undersøgelser fra de forskellige Indvindingsanlæg og Filtre har givet samme tilfredsstillende Resultater som i de tidligere Aar.

Vandet, aftappet fra Taphaner i Byens forskellige Kvarterer, har vist et gennemsnitligt Kimtal af 6 (efter 3 Døgns Dyrkning). Det højeste Kimtal var 13 pr. cm³.

Tilsyn med smitsomme Sygdomme etc.

(Meddelt af 4de Sanitetslæge K. A. Poulsen.)

1938 har epidemiologisk set været et stille Aar; hverken de smitsomme Mave-Tarmsygdomme eller Børnelammelsen har givet Anledning til et større Antal Tilfælde, og man skal derfor nøjes med, hvad dette angaar, at henvise til det foran under Sygdomsforhold (se Side 14 og flg.) anførte.

Der er i Lighed med de foregaaende Aar ført Kontrol med »Bacilbærere«, d. v. s. Patienter, som uden selv at være syge, udskiller Baciller — hyppigst gennem Afføring og Urinen —, der er pathogene for deres Omgivelser.

Oftest er det Tyfus- eller Paratyfuspatienter, der har overstaaet Sygdommens akute, febrile Stadium, og som føler sig fuldstændig som helbredede; kun den bakteriologiske Undersøgelse af Ekskreterne afslører, hvilken Fare de i Virkeligheden frembyder. (Om Arten af denne Kontrol se Stadslægens Aarsberetning 1930.)

Hvad Tuberkulosebekæmpelsen angaar, staar Stadslægekantoret i intim Kontakt med Centralstationen i Ingerslevsgade, og i en Del Tilfælde er der sket Paabud om Ophør med Arbejde, naar dette er af en saadan Art, at Spredning af Smitte herigennem kan befrygtes; et typisk Eksempel herpaa skal kort anføres: En Indehaver af et Mælkeudsalg paa Nørrebro viste sig at være i høj Grad angrebet af Tuberkulose; hans Opspyt indeholdt talrige Tuberkelbaciller. Da man nærede Frygt for, at Smitten kunde spredes gennem de Mælkeriprodukter, han forhandlede, blev der givet ham Paabud om ikke at færdes i Butik eller Baglokale, ligesom han overhovedet intet maatte have at gøre med Forretningen; der blev tillige iflg. Tuberkuloselovens § 5 ydet ham Erstatning til lønnet Medhjælp.

Hos en Mælkekusk, der arbejder for et af vore store Mejerier, opstaar der et Tilfælde af Skarlagensfeber hos et hjemmeværende Barn. Der blev givet Paabud til Mælkekusken om at afholde sig fra sit Arbejde i 8 Dage, og — saafremt han inden for dette Tidsrum følte sig syg — da omgaaende at søge Lægehjælp. Da han efter 8 Dages Forløb ved Lægeattest godtgjorde, at han ikke frembød Tegn paa Scarlatina, blev der givet ham Tilladelse til at genoptage sin Gerning, og en Erstatning, svarende til den tabte Arbejdsfortjeneste, blev udbetalt til ham.

— Det bemærkes, saaledes som der ogsaa er anført i Epidemiloven, at Erstatning for tabt Arbejdsfortjeneste som Følge af nedlagt Forbud, kun kan ventes ydet saafremt Forbudet er nedlagt af Stadslægen eller dennes Stedfortræder umiddelbart efter Sygdommens Erkendelse; det er altsaa ikke tilstrækkeligt, at Patientens egen Læge nedlægger Forbud; dette skal i hvert enkelt Tilfælde godkendes af Embedslægen.

Hvad angaar de veneriske Lidelser og da særlig Syfilis og Gonorrhoe, er Antallet af Syfilistilfælde i stadig Dalen, hvorimod Gonorrhoeiltfældene snarere viser en lille Stigning. Aarsagerne hertil er ukendte, og Stadslægekantoret besluttede da i 1937 og 38 at underkaste dette Forhold en nærmere Undersøgelse.

I den Hensigt blev der til samtlige københavnske Poliklinikker samt til de kommunale Poliklinikker paa Rudolph Berghs Hospital og Kommunehospitalets IV Afdeling udsendt Spørgeskort af følgende Ordlyd:

Nr.	Navn:
Født /	Stilling:
Taget i Behandling / 19 for G. S. U. m.	
Smitte- Kilde	Navn:
	Stilling:
	Bopæl:
Kendt	
Mødt her / 19	Obs. G. S. U. m.
Mødt andetsteds (Klinik, Læge) efter Attest/Pts. Udsagn:	
efter Tilsigelse:	
efter Anmeldelse til Pol.:	
Ukendt	
Hvor truffet?	
Gade (Navn):	
Kafé (Navn):	
Forlystelsessted (Navn):	
Særlige Kendetegn:	
Prostitueret: *	

For Aaret 1937 modtoges 1657 Kort og for 1938 1252 Kort. Disse blev her-
efter gennemgaaet af 4. Sanitetslæge og Assistent.

Klinikken, Amagertorv 31, indsendte i 1937	1 Kort,	i 1938	4 Kort
— Enghavevej 42,	— i — 409	— i — 285	—
— Nørrebrogade 18 A	— i — 614	— i — 517	—
— Østerbrogade 56 D	— i — 120	— i — 105	—
— Wildersgade 29	— i — 143	— i — 134	—
Kommunehospitalets IV Afdl.	— i — 264	— i — 239	—
Rudolph Berghs Hospital	— i — 263	— i — 204	—

Samtidig besluttede man at undersøge Materialet for hver enkelt Klinik særskilt, idet man dels forsøgte at udfinde, hvor paagældende Patient havde mødt Smittekilden, dels søgte at gruppere de smittede efter Livsstilling. Men det siger sig selv, at begge disse Grupperinger maatte blive baade ret grove og tilfældige.

Klinikken, Amagertorv: I 1937. Metier: Husassistent, Smittekilden var kendt og under Behandling.

1938. Metier: Restaurationsbranchen 1, Uden opgivet Stilling 3; Smitte-
kilden kendt i alle 4 Tilfælde og under Behandling.

Klinikken, Enghavevej: 1937. Kendt Smittekilde i 149 Tilfælde, heraf var 85 under Behandling. Ukendt Smittekilde i 200 Tilfælde.

*) Samtidig med Journaloptagelsen blev et saadant »Smittekort« udfyldt for hver ny-
kommen Patient og ved Maanedens Slutning indsendt til 4. Sanitetslæge. Paa et Møde paa Stads-
lægekontoret sammen med Cheferne for de forskellige kommunale Poliklinikker blev Arbejdets
Linier tilrettelagt, navnlig skulde man i hvert enkelt Tilfælde søge Smittekilden opklaret og —
eventuelt — taget under Behandling.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	5	Uden opg. Beskæf. ♀	53
Arbejdsmænd	62	do. do. ♂	117
Søfolk	14	Anden Beskæf.	66
Ved Restauration	10	Haandværkere	93
Husassistenter	7		

Træffested for Smittekilden:

Gade	56
Kafé	49
Forlystelsessteder	42
Udlandet	7
Provinsen	13

For 1938 er Tallene: Kendt Smittekilde 121 Tilfælde, heraf 103 under Behandling. Ukendt Smittekilde: 165 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	7	Uden opg. Beskæf. ♀	18
Arbejdsmænd	54	do. do. ♂	6
Søfolk	8	Anden Beskæf.	82
Ved Restauration	18	Haandværkere	81
Husassistenter	9		

Træffested for Smittekilden:

Gade	35
Kafé	21
Forlystelsessteder	50
Udlandet	7
Provinsen	7

Klinikken, Nørrebrogade 18 A: 1937. Kendt Smittekilde i 238 Tilfælde, heraf var 193 under Behandling. Ukendt Smittekilde 376 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	15	Uden opg. Beskæf. ♀	32
Arbejdsmænd	143	do. do. ♂	25
Søfolk	40	Anden Beskæf.	134
Ved Restauration	40	Haandværkere	224
Husassistenter	17		

Træffested for Smittekilden:

Gade	119
Kafé	111
Forlystelsessteder	118
Udlandet	23
Provinsen	17

For 1938 er Tallene: Kendt Smittekilde i 219 Tilfælde, heraf 192 under Behandling. Ukendt Smittekilde 298 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	5	Uden opg. Beskæf. ♀	15
Arbejdsmænd	98	do. do. ♂	85
Søfolk	22	Anden Beskæf.	74
Ved Restauration	39	Haandværkere	40
Husassistenter	19		

Træffested for Smittekilden:

Gade	87
Kafé	77
Forlystelsessteder	113
Udlandet	12
Provinsen	8

Klinikken, Østerbrogade 56 D: For 1937: Kendt Smittekilde i 44 Tilfælde, alle under Behandling. Ukendt Smittekilde i 76 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	1	Uden opg. Beskæf. ♀	20
Arbejdsmænd	2	do. do. ♂	75
Søfolk	0	Anden Beskæf.	7
Ved Restauration	0	Haandværkere	1
Husassistenter	2		

Træffested for Smittekilden:

Kafé 2, andre Oplysninger mangler for denne Klinik	
Udlandet	2
Provinsen	2

For 1938. Kendt Smittekilde i 49 Tilfælde, heraf 46 under Behandling. Ukendt Smittekilde i 56 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Restauration . . .	2	Uden opg. Beskæf. ♀	25
Husassistenter	5	do. do. ♂	73

Træffested for Smittekilden:

Kafé	1
Forlystelsessteder	1

Klinikken, Wildersgade 29: I 1937. Kendt Smittekilde i 63 Tilfælde, heraf 47 under Behandling. Ukendt Smittekilde i 80 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	4	Uden opg. Beskæf. ♀	10
Arbejds mænd	40	do. do. ♂	19
Søfolk	13	Anden Beskæf.	10
Ved Restauration . . .	3	Haandværkere	50
Husassistenter	4		

Træffested for Smittekilden:

Gade	22
Kafé	21
Forlystelsessteder	15
Udlandet	6
Provinsen	2

For 1938 er Tallene: Kendt Smittekilde i 88 Tilfælde, heraf 69 under Behandling. Ukendt Smittekilde i 46 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	3	Uden opg. Beskæf. ♀	29
Arbejds mænd	24	do. do. ♂	7
Søfolk	6	Anden Beskæf.	19
Ved Restauration . . .	4	Haandværkere	48
Husassistenter	3		

Træffested for Smittekilden:

Gade	8
Kafé	2
Forlystelsessteder	8
Udlandet	4
Provinsen	1

Kommunehospitalets IV Afdelings Poliklinik. 1937: Kendt Smittekilde i 165 Tilfælde, heraf 89 under Behandling. Ukendt Smittekilde i 99 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	4	Uden opg. Beskæf. ♀	52
Arbejds mænd	56	do. do. ♂	5
Søfolk	27	Anden Beskæf.	43
Ved Restauration . . .	20	Haandværkere	48
Husassistenter	27		

Træffested for Smittekilden:

Gade	22
Kafé	26
Forlystelsessteder	22
Udlandet	18
Provinsen	4

1938: Kendt Smittekilde i 140 Tilfælde, heraf 87 under Behandling. Ukendt Smittekilde i 99 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	7	Uden opg. Beskæf. ♀	5
Arbejds mænd	15	do. do. ♂	40
Søfolk	34	Anden Beskæf.	53
Ved Restauration . . .	20	Haandværkere	43
Husassistenter	33		

Træffested for Smittekilden:

Gade	15
Kafé	25
Forlystelsessteder	20
Udlandet	25
Provinsen	4

For vor anden kommunale venerologiske Hospitalspoliklinik, *Rudolph Berghs Hospital*, er Tallene: For 1937: Kendt Smittekilde i 110 Tilfælde, heraf 75 under Behandling. Ukendt Smittekilde i 153 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	3	Uden opg. Beskæf. ♀	37
Arbejds mænd	31	do. do. ♂	14
Søfolk	62	Anden Beskæf. . . .	33
Ved Restauration . .	22	Haandværkere	45
Husassistenter	47		

Træffested for Smittekilden:

Gade	75
Kafé	36
Forlystelsessteder	17
Udlandet	64
Provinsen	3

For 1938: Kendt Smittekilde i 54 Tilfælde, heraf 42 under Behandling.
Ukendt Smittekilde i 150 Tilfælde.

De Smittedes Livsstillinger:

Ved Kontor	3	Uden opg. Beskæf. ♀	36
Arbejds mænd	14	do. do. ♂	3
Søfolk	70	Anden Beskæf. . . .	31
Ved Restauration . .	10	Haandværkere	29
Husassistenter	27		

Træffested for Smittekilden:

Gade	36
Kafé	18
Forlystelsessteder	22
Udlandet	63
Provinsen	7

Under 4. Sanitetslæge sorterer ogsaa Tilsyn med Desinfektioner; iflg. Sundhedsstyrelsens Bestemmelse skal Embedslægen være tilstede ved Cyanbrinte-Desinfektionerne, og ved de i 1938 foretagne 25 Desinfektioner har der været ført Tilsyn af enten 4. Sanitetslæge eller dennes Assistent, og alle Desinfektioner er foretaget uden Uheld af nogen Art.

Hvad angaar Desinfektionerne med Svovlsyring, Formalin og de mere eller mindre virksomme Blandinger af Varneline, Tetrachloræthan, Paradichlorbenzol, som af forskellige Desinfektører anvendes under særdeles virkningsfulde Navne, saa kræver Loven endnu ikke Tilsyn hermed eller stiller Krav hverken til det anvendte Middel eller til Desinfektøren.

Der er da ogsaa — som i de foregaaende Aar — forefaldet en Del Forgiftningstilfælde, og her fra Stadslægekantoret er i Aarets Løb undersøgt og behandlet 8 Sager.

Ved Anlæg af Gader er der ekspederet ialt 6 Sundhedskommissionssager, hvor de Gaden vedrørende Gaardspladser er undersøgt og Skarnkassebeholdernes Antal og Udstyrelse bragt i Overensstemmelse med de gældende Krav.

Endvidere er behandlet 33 Sager af speciel Art, deriblandt et Par Sager ang. Indretning af Ligrum i Kirker, og et Par Sager ang. Flytning af Lig og Transport af Lig. I den ene af disse søgtes der om Tilladelse til at flytte Liget af et Barn fra et Gravsted til et andet paa samme Kirkegaard. Barnet var død 2 $\frac{1}{2}$ Aar i Forvejen af Miliærtuberkulose. Tilladelsen blev givet paa Betingelse af, at Flytningen skete i en kølig Periode med Temp. ikke over 10⁰ R. i de sidste Døgn før Flytningen, at Graven, hvori Liget paany skulde nedsættes, var fuldstændig udgravet og stor nok til at optage en Kiste, hvori den opgravede Kiste kunde sættes, at den optagne Kiste straks efter Optagelsen blev sat i en ny Kiste, der enten skulde være en indvendig beget Trækiste eller en Zinkkiste, hvis Laag straks derefter blev paaskruet eller tilloddet, og endelig paa Betingelse af, at Kisten uopholdelig blev kørt til og nedsat i den nye Grav, som straks derpaa skulde tilkastes.

Den anden Sag drejede sig om et Andragende til Indenrigsministeriet fra en 72-aarig Mand, der ønskede Tilladelse til, naar han engang døde, at faa sit Legeme transporteret i en lukket Bil paa en Baare eller en Divan fra København til Thisted vestre Kirkegaards Kapel, hvor Baaren skulde henstaa indtil Legemets begyndende Forraadnelse var indtraadt. Aarsagen til Andragendet var Paagældendes Frygt for at blive begravet som skindød, idet han mente at lide af en Hjertesvagthed, der kunde bevirke, at han i et længere Tidsrum kunde henligge som tilsyneladende livløs. Andrageren var noget af en Særling, boede helt alene, uden Venner og Bekendte, og vilde ikke søge Læge, idet han angav ingen Tillid at have til Læger, hverken som Helbredere eller Ligsynsmænd. Sagen var til Udtalelse saavel i forskellige Ministerier som i Sundhedsstyrelsen. Sundhedsstyrelsen indstillede for sit Vedk. at tillade det ansøgte under Hensyn til Andragerens Uimodtagelighed for Ræsonnementer, dog paa Betingelse af, at Transporten, saafremt Døden skulde indtræde som Følge af en smitsom Sygdom, skete saaledes, at Liget blev indhyllet i et Lagen vædet med Carbolvand eller Sublimatvand, og at Vognen i saa Fald efter Transporten desinficeredes fuldstændigt.

Den vederlagsfrie ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Den i Henhold til Lov af 30. Marts 1906 indførte vederlagsfrie Behandling af Kønssygdomme paa de kommunale Klinikker af de visiterende Læger har i 1938 været søgt af 4,871 nytilkomne Patienter mod 5,241 i 1937, 5,024 i 1936, 4,447 i 1935, 3,654 i 1934, 3,215 i 1933, 3,207 i 1932, 3,414 i 1931, 3,531 i 1930, 3,818 i 1929 og 4,466 i 1928. Af Patienterne var 3,145 Mænd, 1,706 Kvinder og 20 Børn under 15 Aar.

For *Syphilis* behandledes ialt 286 nytilkomne Tilfælde, hvoraf 64 ikke tidligere var anmeldte. Af Tilfældene var 173 Mænd, 111 Kvinder og 2 Børn under 15 Aar.

For *Gonorrhoe* behandledes ialt 2,409 nytilkomne Tilfælde, hvoraf 2,049 nye Infektioner diagnosticeret paa Klinikkerne, medens det i 450 Tilfælde drejede sig om Tilfælde diagnosticeret andetsteds. Af Tilfældene var 1,721 Mænd, 774 Kvinder og 4 Børn.

For *veneriske Saar* behandledes ialt 10 nytilkomne Patienter, hvoraf 9 Mænd og 1 Kvinde.

2,076 nytilkomne Patienter har været til Observation for venerisk Sygdom, som ikke konstateredes. Af disse var 1,242 Mænd, 820 Kvinder og 14 Børn under 15 Aar.

Der er indgaaet Anmeldelse om 530 Patienter, der er udeblevet fra Behandlingen for venerisk Sygdom. Anmeldelserne er af 4de Sanitetslæge videregsendt henholdsvis til de kommunale Klinikker, til Sædelighedspolitiet her i Byen eller til Embedslæger i Provinsen.

Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt.

Der blev i Aaret 1938 udført:

A.	835	Desinfektioner for offentlig Regning.
B.	38	— - ubemidlede.
C.	113	— - privat Regning.

Ialt 986 Desinfektioner

Disse fordeler sig saaledes:

Boligdesinfektioner alene	168
Effektdesinfektioner alene	536
Boligdesinfektioner og Effekterne desinficeret med Damp	263
Persondesinfektioner	19

Ialt 986

Desinfektionsstationen i 1938.

Maaned	Begæringer	A. Desinfektioner for offentlig Regning							B. Desinfektioner for Ubemidlede			C.* Desinfektioner for privat Regning				
		Tyfus	Difteri	Skarlagensbr.	Tuberkul.		Fnat	Forskll. Sygd.	Kræft	Utøj	Forskll. Sygd.	Kræft	Rosen	Forskll. Sygd.	Tuberkulose C.	
					Dødsfald	Flytning										
Januar	104	»	1	2	10	80	1	»	1	2	»	»	»	6	1	
Februar	91	»	3	1	2	70	»	»	»	5	»	»	»	8	2	
Marts	98	»	2	1	9	66	»	»	2	3	1	2	»	6	6	
April	71	»	»	1	2	56	»	»	1	2	»	»	»	5	4	
Maj	76	»	»	»	6	61	»	»	»	»	1	»	»	4	4	
Juni	82	»	»	3	7	59	1	»	1	1	»	»	»	8	2	
Juli	71	2	»	»	4	47	1	6	»	3	»	»	»	6	2	
August	77	2	»	1	2	57	»	5	1	2	»	»	»	5	2	
September	79	»	1	1	3	57	»	7	»	1	»	»	»	6	3	
Oktober	91	1	1	1	5	68	»	»	2	4	1	»	»	7	1	
November	85	»	»	1	4	68	1	1	»	2	»	»	»	6	2	
December	61	»	1	»	3	39	1	»	»	2	»	1	»	9	5	
Ialt	986	5	9	12	57	728	5	19	8	27	3	3	»	76	34	

*) Desinfektion efter Tuberkulose for Private og Statens Hospitaler og Stiftelser, udføres kun paa C-Begæringer

Antallet af Effektdesinfektioner og af Boligdesinfektioner i de enkelte Maaneder i Aaret 1938.

Maaned	Antal			
	Begæringer	Effektdesinfektioner Kbm.	Boligdesinfektioner	
			Fast Formalin Kbm.	Kresolvand Kbm.
Januar	104	84,11	2440	
Februar	91	71,27	2070	
Marts	98	73,08	2850	
April	71	54,07	1850	
Maj	76	75,08	2100	
Juni	82	59,59	2730	10
Juli	71	68,07	1770	90
August	77	57,84	1860	120
September	79	56,04	2160	150
Oktober	91	77,56	2510	10
November	85	65,81	2210	110
December	61	60,19	1080	50
Ialt	986	805,01	25630	540

Antallet af Desinfektioner ved de enkelte Sygdomme i 1937 og 1938.

Sygdomme	1937		1938	
	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner
Tyfus	40	3,1	8	0,9
Difteri	17	1,2	11	1,2
Scarlatina	28	2,1	17	1,8
Tuberkulose ved Dødsfald	69	5,1	53	5,4
Tuberkulose ved Flytning	902	65,8	728	73,8
Smitsom Hjerne- og Rygmarvsbetænd.	8	0,6	1	0,1
Kræft	10	0,8	11	1,2
Fnat	3	0,2	7	0,8
Lungebetændelse	3	0,2	1	0,1
Rosen	1	0,1	0	0,0
Kønssygdomme	4	0,3	0	0,0
Børnelammelse	111	8,1	17	1,8
Utøj	60	4,1	28	2,8
Forskellige Sygdomme	115	8,3	70	7,1
Tuberkulose udført efter C. Begæring.			34	3,5

Ved Boligdesinfektionerne anvendtes 428 Gange Desinfektion med Formaldehyddampe, og desinficeredes 627 Værelser, 71 Entreer, 106 Køkkener, 58 W.C.-Rum, 2 Badeværelser, 1 Garderobe, 1 Vaskerum og 1 Kahyt.

Der blev anvendt Afvaskning med Kresolvand ved Desinfektion af 70 W.C.-Rum, 1 Værelse, 2 Badeværelser, 2 Garderober, 1 Pissoir og 4 Beboelsesvogne.

De ovennævnte 19 Persondesinfektioner omfattede 598 Personer.

De desinficerede Rum havde et Kubikindhold af 26,170 Kbm., heraf desinficeredes 25,630 Kbm. med Formaldehyddampe og 540 Kbm. med Kresolvand. Ved Formaldehyddesinfektionerne desinficeredes 13,290 Kbm. ved Brug af Generatorer og 12,340 ved Brug af Haandlamper.

De i Desinfektionsanstalten paa Blegdamshospitalet desinficerede Effekter havde et Kubikindhold af 805,01 Kbm.

I det ved Desinfektionsstationen oprettede Desinfektionskursus deltog i Aarets Løb 3 Elever, 1 fra Aarhus, 1 fra Randers og 1 fra Aalborg.

Boligtilsynet i København 1938.

(Meddelt af Overingeniør, Dr. Holger Schmidt).

Boligtilsynets Arbejde består i Behandling af hygiejnetekniske Mangler ved Stadens Ejendomme. Disse Mangler kommer til Boligtilsynets Kendskab dels ved direkte Anmeldelse fra Kommunalægerne, de kommunale Hjemmesygeplejersker, Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsens Distriktssygeplejersker og Børneværnets Tilsynsdamer (ialt 90 Personer), dels fra Privatpersoner, desuden gennem Sundhedskommissionssager, der henvises til Boligtilsynets Behandling, endvidere ved Boligtilsynets egne Undersøgelser af Stadens Ejendomme.

Boligtilsynet er knyttet til Sundhedskommissionens hygiejnetekniske Kontor, hvis Virksomhed består i Besvarelse af Sundhedskommissionens Forespørgsler fra Stadslægen og Sanitetslægerne angaaende hygiejnetekniske Forhold, Foretagelse af Undersøgelser, Udarbejdelse af Forslag samt Behandling af Dispensationsansøgninger m. m.

Boligtilsynet har i 1938 ved 6,902 Besøg undersøgt 5,288 Boliger. Der fandtes i 1,633 af disse Boliger ialt 2,599 Mangler, som blev paatalt og for ca. 76 %'s Vedkommende afhjulpet efter skriftlig Overenskomst mellem Chefen for Boligtilsynet og de paagældende Ejere eller Lejere. Der foretages Eftersyn for at fastslaa, om Overenskomstens Betingelser er opfyldt paa forsvarlig Maade; dersom det er Tilfældet, henlægges Sagen, ellers rettes en sidste Henvendelse til Vedkommende,

og hvis Sagen ikke dermed er gaaet i Orden, indstilles det til Sundhedskommis- sionen at ordne Sagen ved Tilhold.

Tabel I indeholder en Oversigt over de undersøgte Boliger ordnet efter Værelsernes Antal samt en Beregning af Gennemsnitslejen i Kr. pr. m³ pr. Aar.

Tabel I.

	Antal af undersøgte Boliger	Pris pr. m ³ pr. Aar
1 Værelse m. Køkken	190	Kr. 7,7
2 —	2811	— 7,3
3 —	2164	— 6,9
4 —	108	— 4,6
5 —	15	— 3,7

Der indgik i Aarets Løb 831 Anmeldelser paa mangelfulde Boliger. Derudover har Boligtilsynet ved sine egne Undersøgelser konstateret Overtrædelser af bestaaende Bestemmelser i 802 Lejligheder. De forefundne Mangler fordeler sig efter deres Art som angivet i Tabel II.

Tabel II.

Mangler	Antal	Helt af- hjulpne	Delvis af- hjulpne
Fugtighed	218	148	70
Svamp	8	8	0
Røg (Mangler ved Ovne etc.).	962	802	160
Overbefolkning	47	29	18
Urenlighed	129	79	50
Rotter (Mus)	39	30	9
Væggetøj	170	138	32
Andre sanitære Mangler ...	747	522	225
Istandsættelse tiltrænges ...	221	171	50
Stank fra Vask etc.	39	39	0
Daarlig Belysning	19	5	14
Summa..	2599	1971	628

Der findes ofte flere Mangler i samme Bolig; Manglernes Antal er derfor større end Antallet af mangelfulde Boliger.

Som Eksempler paa Overbefolkning skal her nævnes:

Adelgade	7,5 m ³ pr. Person
Korsgade	7,5 - - —
Ny Carlsbergvej	8,00 - - —
Sct. Poulsgade	7,00 - - —
Magstræde	5,4 - - —
—	7,5 - - —

Nogle af disse Boliger er beliggende i Kældere eller Stueetager, for hvilke Sundhedsvedtægten kræver mindst 12 m³ pr. Person (i de øvrige Etager 10 m³). Foruden at være sundhedsnedbrydende virker saadanne Boliger ogsaa uheldigt i andre Henseender, blandt andet ved Sammenstuvningen af Voksne af begge Køn og Børn paa alle Udviklingstrin.

Der fandtes af Værelser, hvis Gulvareal er mindre end de i Byggeloven af 12. April 1889 forlangte 5,91 m²:

21	Værelser med Gulvareal fra 2—3 m ²
51	— - - - 3—4 -
174	— - - - 4—5 -
280	— - - - 5—5,91 -

Den maalte Loftshøjde var i nogle Lejligheder under de foreskrevne 2,51 m. Den laveste Højde var 1,85 m.

Der fandtes ved Undersøgelserne 13 Rum uden direkte Lys, som benyttes dels til Soverum, dels til Køkkener. De fleste af disse Rums Gulvareal var mindre end 5,91 m².

Tabel III giver en almindelig Oversigt over de Sager, som Boligtilsynet har behandlet i Aarets Løb, hvem der har anmeldt Sagen og Resultatet af Behandlingen.

Tabel III.

Sager tilstillet Boligtilsynet af:	Antal	Ekspederet af Boligtilsynet:				Sagen henvist til:							
		Ordnret ved Overenskomst med Ejeren	Ordnret ved Overenskomst med Lejeren	Tilhold indstillet	Foreløbig henlagt	Stadslægen	Bygningskommissionen	Stadsing. Direktorat	Sundhedspolitiet	Magistratens II Afdeling	Belysningsvæsenet	Brandvæsenet	Arbejds- og Fabriktilsynet
Sundhedskommissionen	514	112	59	88	41	143	37	16	0	11	0	6	1
Kommunelæger	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Tuberkulosestationen	6	1	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0
Børneværnskontoret.....	30	12	8	0	0	0	2	0	4	4	0	0	0
Skolesygeplejersker	8	3	2	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0
Lejere	242	90	49	0	20	0	21	8	41	12	1	0	0
Grundejere	11	1	4	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0
Magistratens II Afdeling	10	3	1	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0
Bygningskommissionen	4	1	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0
Arbejds- og Fabriktilsynet.....	4	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0
Sager rejst af Boligtilsynet.....	802	742	29	0	14	3	5	1	6	2	0	0	0
Sum...	1633	965	152	88	76	146	65	25	66	42	1	6	1

I Tabellen er ikke medtaget de Sager, der er henvist til Overingeniøren i hans Egenskab af Sundhedskommissionens tekniske Konsulent. Disse Sager for-
deler sig saaledes:

Almindelige Sundhedskommissionssager	63
Hygiejnetekniske Sundhedskommissionssager	290
Boligtilsynssager	137
	Ialt 490

Der blev i Aarets Løb dels ved frivillig Overenskomst, dels efter Henvisning af Sagen til Bygningskommissionen sat Vandlaase paa 39 Køkkenvaske.

Af de Sager, som Boligtilsynet i Aarets Løb har behandlet, skal her nævnes nogle typiske Eksempler:

Gennem Politiet blev Boligtilsynets Opmærksomhed henledt paa en gammel, enlig Kone, en saakaldt Kattejomfru, der boede i den indre By. Hun havde lejet et Kvistværelse i en meget gammel Ejendom, hvor hun benyttede Loftsgangen til Opholdsrum for en halv Snes Katte. Desuden var der anbragt Møbler og al Slags Skrammel, saa at Loftet var fuldstændigt ufremkommeligt. Forskellige Steder laa Bunker af gamle Klude, hvor Kattene havde deres Leje. I sit Værelse havde hun ogsaa indlogeret nogle af Dyrene. Urenligheden saavel i Værelset som paa Gangen var overordentlig, og Stanken uudholdelig.

Ved den første Henstilling til hende om at indskrænke sit Kattehold til højst een Kat samt om at sørge for Rydning og Rensning af saavel Loftsgang som Værelse lovede hun at opfylde alle Krav inden for den fastsatte Frist, men da der ved dennes Udløb blev foretaget et nyt Eftersyn, var Tilstanden endnu den samme.

Det lykkedes først efter mange Besøg at faa Tilstanden saa meget forbedret, at Sagen kunde stilles i Bero.

I en Ejendom i den gamle By beklagede Beboerne sig over Ulempe af Støj fra nogle beboede Kvistværelser. Ved et foretaget Eftersyn viste det sig, at der i to Loftskamre ved Siden af hinanden boede en aldersrentenydende Kone og en Mand, der havde Invalidere. I Rummene var Renlighedstilstanden overmaade slet, Madlavningen foregik hos Konen, hvor et sodende Petroleumssapparat anvendtes under meget brandfarlige Omstændigheder. Naar Understøttelserne var bleven udbetalt, mødte deres fælles Venner til større Festligheder, der som oftest endte med larmende Slagsmaal. Disse Beboere blev fjernet.

Paa Nørrebro havde en Handelsmand taget en Garage i Brug som Bolig. Naar Vognen, som han kørte sine Varer rundt paa, var stillet paa Plads i Garagen, var der akkurat saa megen Plads tilbage, at der kunde anbringes en Feltseng. Ildsted fandtes ikke. Der var Betongulv. Paa Grund af de store Utætheder ved Dørene var der meget koldt i Rummet. Der blev nedlagt Forbud mod Benyttelsen af Garagen til Beboelse.

En gammel Mand med Samlermani havde indlogeret sig i et mørkt og skummelt Værelse i den indre By. Han havde efterhaanden samlet sig saa meget Ragelse, at Værelset var saa opfyldt, at Kakkellovnen fuldstændig skjultes under Dynger af gamle Aviser, Klude, kasseret Køkkentøj m. m. Vinduet var aldeles skjult og ovenpaa en meterhøj Dyngede havde han sit Leje, hvilket han om Dagen anvendte som Bord under Maaltiderne. Maden saa ud til at være hentet samme Sted som det øvrige, han samlede sammen. Hans Person var utrolig snavset og hans Tøj kun Laser. Foruden Lageret i det Værelse, han beboede, havde han i

et Naboværelse, som ikke blev benyttet til Beboelse, samlet endnu mere sammen. I dette Rum kunde man ikke komme ind; Døren kunde kun lukkes saa meget op, at han kunde anbringe det sidst opsamlede ovenpaa de høje Dynger, der allerede fandtes.

Da han ikke efterkom Henstillingen om godvilligt at rense ud, blev Rumene ved Tilhold ryddet og rensset.

Vandklosetter.

Ifølge Meddelelse fra Stadsingeniørens Direktorat udgjorde Antallet af installerede Vandklosetter m. m.:

Installeret indtil 31/12	Ældre By			Indlemmede Distrikter			Hele Byen		
	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer
1905	21335	1005	312	105	4	5	21440	1009	317
1915	68611	2245	410	4661	57	34	73272	2302	444
1916	71787	2350	415	5747	69	34	77534	2419	449
1917	75690	2378	414	7694	80	38	83384	2458	452
1918	79800	2392	412	8969	119	38	88769	2511	450
1919	83071	2399	444	9641	119	36	92712	2518	480
1920	85074	2430	433	11015	119	36	96089	2549	469
1921	89736	2638	420	13242	170	37	102978	2808	457
1922	92995	2707	449	14805	202	37	107300	2909	486
1923	95382	2815	481	16333	241	37	111715	3056	518
1924	96428	2814	481	18821	241	37	115249	3055	523
1925	103225	2782	476	20888	300	36	124113	3082	512
1926	107149	2754	501	22894	303	36	130043	3057	537
1927	115057	2652	509	28748	354	36	143805	3006	545
1928	118677	2574	508	31675	360	36	150352	2934	544
1929	123034	2508	501	34063	323	38	157097	2831	539
1930	128571	2414	500	39267	354	38	167838	2768	538
1931	133558	2300	501	45039	347	37	178597	2647	538
1932	137371	2194	496	51374	362	38	188745	2556	534
1933	140957	2158	495	55568	381	38	196525	2539	533
1934	146030	2116	501	63983	420	52	210013	2536	553
1935	150355	1999	522	73585	391	53	223940	2390	575
1936	153890	1920	524	79317	388	54	233207	2308	578
1937	157156	1895	526	85431	330	56	242587	2225	582
1938	161179	1750	529	90092	330	67	251271	2080	596

Beretning om Københavns Sundhedskommissions Dyrslægers Virksomhed i Aaret 1938.

(Meddelt af Overdyrlæge *H. Hansen*, Laboratorieførstander, Dyrlæge *E. Mejlbø* og Dyrlægerne *K. Seidel* og *O. Winther*).

Sundhedskommissionens Dyrslægers Virksomhed omfatter Tilsyn med Forhandling i København af Mælk, Kød og andre Næringsmidler af animalsk Oprindelse; desuden udøves konsultativ Virksomhed for Sundhedskommissionen ved Behandling af Sager, der kræver veterinærsagkyndig Udtalelse og Bistand, saasom Indretning af Stalde, Andragender om Indførsel af Kødvarer fra Udlandet o. a. m.; yderligere foretages Undersøgelse af de animalske Næringsmidler, der af private, fordi de formenes utjenlige til Menneskeføde, indleveres til Sundhedspolitiet til Undersøgelse.

Sundhedskommissionens Dyrlæger har følgende Personale: en Overdyrlæge og to Dyrlæger. Afdelingen har Kontor- og Kontorpersonalefællesskab med Stadslægen. Til Afdelingen er knyttet: Sundhedskommissionens Laboratorium, Afdeling for Undersøgelse af Kød, Mælk m. m. med følgende Personale: en Laboratorieførstander, der er Dyrlæge, endvidere en Dyrlæge samt en mandlig og tre kvindelige læge Medhjælpere.

Der samarbejdes i det daglige Arbejde med Sundhedspolitiets Personale, af hvilket 1 Overbetjent og 4 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Mælk, og 1 Overbetjent og 8 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Kød. Foruden det rent politimæssige Arbejde, Afhøringer, Rappportskrivning til Retten o. s. v., udfører Sundhedspolitiets Betjente de almindelige Prøveudtagninger og medvirker desuden ved Arbejdet med Efter-syn af de Virksomheder, hvor Næringsmidler af den omhandlede Art tilvirkes, opbevares og forhandles.

A.

Tilsyn med Forhandling af Mælk.

Den Mælk og Fløde, der indføres i København*), hidrører hovedsagelig fra Kvægbesætninger paa Sjælland og Lolland-Falster, men ogsaa fra Bornholm sendes Mælk og navnlig Fløde fra ca. 100 Kvægbesætninger.

Mælken og Fløden, der indføres i København, sendes dels direkte fra Produktionsstederne til herværende Bymejerier, dels gennem udenbys beliggende Andels- og Privatmejerier som saakaldt Suppleringsmælk. Suppleringsmælken skaffer Bymejerierne sig dels ved privat Overenskomst med de leverende Mejerier, dels gennem en særlig en gros Forretning, Andelsmejeriernes Mælkeudvalg.

Yderligere tilføres der Byen Mælk fra ca. 33 i den nærmeste Omegn beliggende mindre Mejerivirksomheder, som modtager Mælken fra et Faatal Kreaturbesætninger i Mejeriets nærmeste Opland, og som selv kører Mælken til Staden og forhandler denne dels en gros, dels en detail (Mælkeforpagtere).

Det Antal Kvægbesætninger, hvorfra der indføres Sødsmælk, Fløde og Skummetmælk til Eksportflødefabrikation, kan, som det er anført i nedenstaaende Skema, deles i to Grupper, nemlig de, som har leveret Mælk hele Aaret, og de, som kun periodevis, navnlig ved Højtiderne Jul og Paaske, ved hvilke Lejligheder særlig Indførselen af Fløde tiltager, har været i Leverance.

Af det samlede Antal Kvægbesætninger har 22 med et Koantal af ca. 2000 leveret Børnemælk og 13 med et Koantal af ca. 1100 leveret Jersey-mælk.

Antal Kvægbesætninger, hvorfra Mælk har været indført til København i 1938.

Form for Leverance	Antal Kvægbesætninger	Antal Køer
Helaarlig	4695	78470
Periodisk	378	6137

Hvad angaar den daglige Indførsel af Mælk, Fløde m. m. og den Form, hvorunder disse Varer forhandles, da forholder disse Spørgsmaal sig, saavidt det har været muligt at faa det oplyst, saaledes som det fremgaar af omstaaende Skema (Gennemsnitstal).

*) Ved København skal her forstaaes København, Frederiksberg og delvis ogsaa Gentofte Kommune.

Mælkens Art	Indførsel til København, angivet i kg	Forhandling	
		Som raa Vare	Som pasteuriseret eller paa anden Maade varmebehandlet
Sødmælk	264604	149015	37202
Børnemælk	13684	9993	»
Jerseymælk	5500	4631	»
Piskefløde	17854	1751	12230
Fløde I	2456	1648	6761
» II	422	117	1471
» III	602	19	3402
Kærnemælk	15540	6228	20081
Skummetmælk	14153	665	33535
Halvskummetmælk	»	2	2254
Stassaniseret Mælk	»	»	32096
Langtidspasteuriseret Mælk	»	»	286
Steriliseret Fløde III	12272	»	16956

Den gennemsnitlige daglige Totalindførsel af Sødmælk er — Jerseymælk og Børnemælk indbefattet — ialt 283,788 kg. Heraf forhandles som Sødmælk ialt 233,223 kg, nemlig 163,639 kg raa Sødmælk, Børnemælk og Jerseymælk og 69,584 kg paa forskellig Maade varmebehandlet Sødmælk.

Den raa Sødmælk og raa Fløde hidrører fra 1. November 1935 udelukkende fra Kvægbesætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven.

De for Indførsel og Forhandling af Mælk i København gældende Bestemmelser findes i Tillæg af 30. Oktober 1930 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. November 1918, §§ 48—62 incl., samt i Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 om, hvad der maa forhandles som Mælk, Fløde o. l.

Disse Bestemmelser er ved et Tillæg af 24. Juli 1934 til Sundhedsvedtægten blevet suppleret med Bestemmelser, der stiller Krav om, at al raa Mælk og Fløde fra 1. November 1935 skal hidrøre fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, og at dette Forlangende fra den 1. November 1938 gælder al Mælk og Fløde m. m., der indføres her i Staden, uanset om Mælken m. m. forhandles i raa eller varmebehandlet Tilstand.

Paa Grund af den store Mund- og Klovsygeepizooti her i Landet i Efteraaret 1938 blev efter Anmodning fra Mejeriorganisationerne Ikrafttræden af Bestemmelsen om, at al Mælk og Fløde m. m. fra 1. November 1938 skulde hidrøre fra Kvægbesætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, udskudt til 1. Januar 1939.

Endvidere kræves i Tillæget, at fra 1. November 1938 skal al Mælk og Fløde m. m., der indføres og forhandles, hidrøre fra Kvægbesætninger, der staar under Dyr lægekontrol i H. t. Sundhedsvedtægtens Bestemmelser herom.

I Tilslutning til dette Sundhedsvedtægtstillæg af 24. Juli 1934 er der af Sundhedskommissionen den 2. September 1935 udstedt en Bekendtgørelse angaaende Godkendelse af de tuberkuloserensede Kvægbesætninger og Forskrifter om Transport m. m. af Mælken fra disse Besætninger.

Kontrollen

med Overholdelsen af de Bestemmelser, der er gældende for Indførsel og Forhandling af Mælk og Fløde m. m. i København, kan deles i to Hovedopgaver, nemlig: »Kontrollen med Mælkens Produktion« og »Kontrollen med Mælkens Forhandling«.

1) Kontrollen med Mælkens Produktion.

Denne Kontrol omfatter dels det i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, omhandlede maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres

til København som Sødælk, eller hvis Mælk benyttes til Fremstilling af Fløde, derunder ogsaa Eksportfløde; dels det i Sundhedsvedtægtens § 52 omhandlede 2 Gange maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Børnemælk, og yderligere omfatter denne Kontrol de af Sundhedspolitiet foretagne Eftersyn af Mejerivirksomheder, der indsender Mælk m. m. til København, samt den af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Efterkontrol i saavel Kreaturbesætninger som Mejerivirksomheder.

De maanedlige Dyr lægeeftersyn foretages af 128 Dyr læger, af hvilke et Faatal, 3, er ansatte ved de store Mælkeforsyninger, medens de øvrige er lokalt praktiserende Dyr læger.

Ved den maanedlige Kontrol med Kvægbesætningerne foretages en nøje Undersøgelse af hver enkelt Ko i Besætningen, særlig indgaaende af alle i Øjeblikket malkende Køer, og desuden inspiceres Staldforhold, Foder og Malkeredskaber, og naar Tilsynet foretages under Malkningen, paases det, at denne udføres paa tilbørlig Maade og i Overensstemmelse med de herfor givne Regler.

I Tilslutning til Eftersynet udfærdiges af Dyr lægen en Attest, paa hvilken det anføres, hvilke eventuelt syge Dyr der er fundet, hvad disse Dyr lider af, og hvad der er beordret med Hensyn til disse Dyrs Isolation og deres Mælk. Yderligere anføres paa Attesterne de eventuelt forefundne Overtrædelser af de for Produktion af Mælk til København gældende Bestemmelser.

Disse Attester indsendes maanedsvist til Sundhedskommissionens Sekretariat af de her i Byen værende Modtagere af Mælk og Fløde.

Paa Grundlag af de i Tidsrummet fra 1. Januar til 31. December 1938 udstedte Dyr lægeattester fremgaar, at det paa Grund af Sygdom, i kortere eller længere Tid, har været forbudt at levere Mælken til København fra et større Antal Køer.

De paa Dyr lægeattesterne opførte Lidelser grupperer sig maanedsvist saaledes som fremgaar af nedenstaaende Skemaer, til hvilke skal bemærkes, at Antallet af anmeldte Sygdomstilfælde ikke er det samme som Antallet af Køer, der har været syge, idet talrige Køer har været syge gennem længere Tid og derfor mere end een Gang indgaar i Skemaet.

Antal anmeldte Sygdomstilfælde 1938.

I. De helaarlig leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkelige Tilfælde			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	1	3086	29	48	14	3	1	2	3184
Februar	1	1	3182	48	56	14	»	»	2	3304
Marts	2	2	3492	27	57	11	1	1	1	3594
April	»	»	3924	19	52	24	1	»	»	4020
Maj	»	»	3964	30	30	15	1	2	»	4042
Juni	4	»	3865	37	36	9	»	1	2	3954
Juli	»	»	3876	28	35	11	»	»	1	3951
August	2	»	3830	30	35	5	»	»	6	3908
September	1	»	3569	31	26	10	»	»	1	3638
Oktober	»	»	3582	35	29	3	»	»	»	3649
November	»	»	4948	166	68	10	»	»	2	5194
December	»	»	5614	127	43	34	»	»	1	5819
Ialt	10	4	46932	607	515	160	6	5	18	48257

II. De periodevis leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkelige Tilfælde			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	»	108	2	2	»	»	»	»	112
Februar	»	»	94	1	3	1	»	»	1	100
Marts	»	»	94	1	2	»	»	»	»	97
April	»	»	70	1	1	»	»	»	»	72
Maj	»	»	50	1	»	»	»	»	»	51
Juni	»	»	49	»	»	»	»	»	»	49
Juli	»	»	36	»	1	»	»	»	»	37
August	»	»	35	»	»	»	»	»	1	36
September	»	»	35	»	»	»	»	»	»	35
Oktober	»	»	9	»	»	»	»	»	»	9
November	»	»	60	8	2	»	»	»	»	70
December	»	»	58	4	»	1	»	»	»	63
Ialt...	»	»	698	18	11	2	»	»	2	731

I de Tilfælde, hvor *de kontrollerende Dyrlæger* har paaført Attesterne Bemærkninger om Fejl og Mangler med Hensyn til Overholdelsen af de for Indførelsen af Mælk til København gældende Bestemmelser, er Attesterne almindeligvis blevet tilbagesendt de respektive Mejerier med Anmodning om at foranledige de af Dyrlægerne ved Eftersynene paatalte Fejl m. m. rettede og ny Attest indsendt i Løbet af 8—14 Dage. — I en Del Tilfælde har Dyrlægernes Attestbemærkninger foranlediget, at særligt Eftersyn er foretaget af Sundhedskommissionens Dyrlæger.

Af *Sundhedskommissionens Dyrlæger* er der ialt i 1938 foretaget 840 Eftersyn af Kobesætninger og Mejerivirksomheder, nemlig:

231	Eftersyn af Mejerier og Flødefabrikker,
609	— - Kvægbesætninger, deraf
30	— - Børnemælksbesætninger og
6	— - Jersey mælksbesætninger.

Af Kvægbesætningerne havde:

155	et Koantal af 50 og derover,
322	- - - 10—49 og
132	- - - 1—9.

Ved disse Eftersyn er der i et Antal Tilfælde konstateret Forhold, som var i Strid med de for Indførelse af Mælk til København gældende Bestemmelser.

De konstaterede Fejl og Mangler har angaaet saavel Renholdelse som Vedligeholdelse af Redskaber og Lokalteter, uheldige Staldforhold, mangelfuld Renholdelse og Klipping af Køer samt Overtrædelse af de for Malkearbejdets rette Udførelse givne særlige Bestemmelser.

De som Følge af Eftersynene fremkomne Sager behandles paa den Maade, at Ejeren i direkte Tilslutning til Eftersynet modtager en skriftlig Meddelelse om, hvad der vil være at rette for at faa Forholdene bragt i Orden i Henhold til de givne Bestemmelser; dernæst underrettes de respektive Mejerier og kontrollerende Dyrlæger om Eftersynene og, hvad der derved er konstateret, og anmodes om paa den givne Foranledning at paase, at de paatalte mangelfulde Forhold rettes, samt at Bemærkning herom paaføres Attesten for næste Eftersyn.

I særlige Tilfælde kræves indsendt Ekstraattest, og i Tilfælde, hvor Mangerne har været væsentlige eller ikke trods gentagne Forsøg har været til at faa rettede, nedlægges Forbud i kortere eller længere Tid mod Indsendelse af Mælk til København fra de paagældende Besætninger. Der har i 1938 været nedlagt Forbud i 13 Tilfælde.

En Del af de af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Eftersyn har været foranlediget af de foretagne Smuds- og Kimtalsundersøgelser. I de Tilfælde, hvor der er konstateret stort Smuds- eller stort Kimindhold i de undersøgte Prøver, er Forholdet blevet rettet efter skriftlig Henvendelse til Ejer, Mejeri og kontrollerende Dyr læge — eventuelt som anført i Forbindelse med herfra foretaget Eftersyn (32 Tilfælde).

Yderligere skal vedrørende de af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Eftersyn tilføjes, at der ved Eftersynene er blevet »udsat« fra Mælkeleverance 270 Køer paa Grund af Yver-, Bør- og andre Lidelser.

Disse Udsættelser af Køer har foranlediget ca. 250 mikroskopiske Undersøgelser, dels for at underbygge den kliniske Diagnose, der betinger »Udsættelse fra Leverance«, dels for at understøtte den kliniske Undersøgelse, naar Tidspunktet for Helbredelse menes at være indtraadt, saaledes at fornyet Mælkeleverance kan finde Sted.

I Tilslutning til Omtalen af Besætningskontrollen m. m. skal tilføjes, at 109 Mejerier, inden- og udenbys, i Løbet af 1938 har søgt om og faaet godkendt 2161 Besætninger med 31974 Køer til Salg af raa Sød mælk og raa Fløde (d. v. s. Mælk fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven).

Angaaende de af *Sundhedspolitiets Betjente* foretagne Eftersyn af Mejerier, hvorfra indsendes Suppleringsmælk og Fløde, skal anføres, at der i 1938 ialt er foretaget 313 Eftersyn af 125 Mejerier, 33 Mælkeforpagtere og 11 Flødefabrikker.

Eftersynene gaar væsentlig ud paa at kontrollere, om den indsendte Mælk eller Fløde hidrører fra Besætninger, der staar under Dyr lægekontrol, som anført i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, og om det Antal Køer, der kontrolleres, kan yde det daglig indsendte Kvantum Mælk m. m., men desuden paases Orden, Renlighed og Vedligeholdelse af Lokalteter og Redskaber. Paa Virksomheder, hvor Mælk og Fløde tappes paa Flasker, paases ogsaa, om Flaskerensningen er fyldestgørende.

I 65 Tilfælde er forefundet Mangler med Hensyn til Lokaler og Redskaber.

2) *Kontrollen ved Mælkens Forhandling.*

Dette Arbejde omfatter dels Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier i København, dels Laboratorieundersøgelse af indkøbte og indleverede Mælkeprøver, for hvilket der redegøres i Laboratoriets Beretning, der er anført Side 51.

Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier.

Der er i 1938 dels af Sundhedspolitiets Betjente, dels af Sundhedskommissionens Dyr læger til ubestemte Tider foretaget ialt 6495 Eftersyn af 42 Mejerier, ca. 2600 Mælkeudsalg og ca. 325 Detailvogne, og ved disse Eftersyn er der i 93 Tilfælde forefundet Mangler med Hensyn til Vedligeholdelse af Lokaler m. m.

Der fandtes i København ved Udgangen af 1938 i den gamle By 3 Kostalde og i de indlemmede Distrikter 8 Kostalde med henholdsvis 77 Køer og

34 Køer, ialt 11 Kostalde med 111 Køer. Kostaldene i den indre By er Handelsstalde, fra hvilke der ikke forhandles Mælk, men fra Kvægbesætningerne i de indlemmede Distrikter forhandles Mælken til Mejeri.

Sager henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Mælkekontrollen i 1938 er der i 424 Tilfælde forefundet Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens forskellige Bestemmelser, heraf har Sundhedskommissionen henvist 249 Sager til retslig Afgørelse.

Disse Sager har bl. a. drejet sig om:

Overtrædelse af Tillæg af 30. Okt. 1930 og 24. Juli 1934 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. Nov. 1918 samt Sundhedskommissionens Bekendtgørelse om den fremtidige Forhandling i København af raa Sødsmælk og raa Fløde af 2. Sept. 1935.		
§ 34 I Sundhedsvedtægtstillæg af 30. Okt. 1930. Urenlige Udsalgssteder og forbudte Lokaler	9	Tilfælde
§ 49 I, Ikke anmeldt Forretning	11	—
§ 49 II og III, Indførsel af Mælk og Fløde fra ikke-kontrollerede Besætninger	8	—
§ 49 IV, Indførsel af raa Mælk og Fløde fra ikke godkendte Besætninger	2	—
§ 51 jfr. 55, Mælkeforfalskning	3	—
§ 51, For ringe Fedtindhold i Sødsmælk	33	—
§ 51, — — — — — Fløde	45	—
§ 51, — — — — — Jerseymælk	8	—
§ 51 cfr. 55, Vand i Mælk fra Udsalg	17	—
§ 53, Mangelfuld Deklaration	7	—
§ 53, Ulovlig Varmebehandling af Mælk, Fløde m. m.	3	—
§ 53, Overtrædelse af Pasteuriseringsbestemmelserne	49	—
§ 53, Eksportfløde ikke steril	1	—
§ 54, Kærnemælk med for lidt Tørstof	20	—
§ 56, Smuds i Mælk og Fløde	7	—
§ 56, Indførsel af Mælk fra syge Køer	4	—
§ 57, Omhældning paa Gaden m. m.	4	—
§ 57, Mangelfuld Afsvaling af Mælk m. m. i Butikker	120	—
§ 57, — Rengøring af Flasker	7	—
§ 58, Rustne Spande og Redskaber	1	—
§ 58, Køkkenaffald transporteret sammen med Mælk paa Vogne	6	—
§ 59 VII, Ulovlige Varer sammen med Mælk	43	—
§ 62, Manglende Særtryk af Bestemmelserne (Skilte)	4	—
Sundhedskommissionens Bekendtgørelse af 2/3 35, Omhældning af raa Mælk i Udsalg	19	—
Benyttelse af samme Apparater til Mælk fra saavel godkendte som ikke godkendte Besætninger	2	—
§ 49, (Reglerne). Mangler i Kostalde	1	—

Af de til Retten henviste Sager er der i 12 Tilfælde meddelt Advarsel for Overtrædelse af Sundhedsvedtægten.

De samlede Bødebeløb for Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens Bestemmelser m. m. angaaende Mælk m. m. i 1938 beløb sig til 13,680 Kr.

B.

Tilsyn med Handel med Kød, Kødvarer, Pølser o. l.

Tilsyn med Slagter- og Viktualieforretninger, Undersøgelser af Pølser m. m.

Der er i 1938 af Sundhedspolitiets Betjente, i nogle Tilfælde i Forbindelse med Sundhedskommissionens Dyr læger, foretaget 31,122 Eftersyn hos Slagtere og Høkere samt Vildt- og Fiskehandlere, nemlig henholdsvis 8,814, 18,461 og 3,847 Eftersyn.

Ved disse Eftersyn er der i 144 Tilfælde forefundet Overtrædelser af Sundhedsvedtægten og i 1 Tilfælde af Lov om indenrigs Kødkontrol af 14. April 1932. I 22 Tilfælde er der sket Henvisning til Retten for Overtrædelse af Regulativ af 18. Maj 1925 og Overtrædelse af Straffeloven i 4 Tilfælde.

Ved Eftersynene fandtes i 24 Tilfælde Varer, som var fordærvede. Disse Varer, ialt 11121 kg Kød + 2 Tønder Kød, 132 kg Kødkonserver + 56 Daaser Kødkonserver, 144 Stk. Høns og Fjerkræ samt 260 Stk. Aal og 3 Kasser Stenbidere blev i Henhold til Sundhedsvedtægten § 35 kasserede som uskikkede til Menneskeføde.

939 Prøver var indkøbt til Undersøgelse for Indhold af ikke tilladte Konserveringsmidler, og for Overtrædelse af Melanordningen og § 12, Stk. 3 i Tillæg af 15. December 1932 til Sundhedsvedtægten, og der paavistes i 20 Tilfælde Tilsætning af Natriumsulfit, i 2 Tilfælde Borsyre, og i 7 Tilfælde paavistes Overtrædelse af Bestemmelserne om Tilsætning af Mel til Kødpoelser, Kødfars og lignende Næringsmidler, hvilket har foranlediget retslig Paatale.

Kødvarer indleverede til Undersøgelse.

Der er i 1938 indleveret til Undersøgelse 114 forskellige Prøver Kød- og Madvarer. Aarsagerne var i 10 Tilfælde Formodningen om, at de paagældende Varer havde foraarsaget lettere Forgiftningstilfælde, i de øvrige Tilfælde skyldtes Indleveringen, at Varerne formodedes at være utjenlige til Menneskeføde. I de 10 Tilfælde, hvor der forelaa Formodning om, at de indleverede Kødvarer havde forvoldt Sygdomstilfælde, er Sagerne efter Varernes Undersøgelse og Prøveudsendelse til Laboratorieundersøgelse blevet overgivet 3die Sanitetslæge til videre Foranstaltning.

Som Følge af Undersøgelse af samtlige indleverede Varer skete i 75 Tilfælde Kassation og Destruktion, medens Godkendelse fandt Sted i 39 Tilfælde.

Fjerkræ indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1938 indleveret til Undersøgelse 101 Høns og Kyllinger, og 1 Due. Heraf blev godkendt til Menneskeføde 6 Høns og Kyllinger.

Erklærede utjenlige til Menneskeføde blev 95 Høns og Kyllinger, samt 1 Due.

Kassationsaarsagerne var: 37 Høns og Kyllinger: Tuberkulose, 2 Høns: Peritonitis, 3 Høns: Leukæmi, 2: Æggelederbetændelse, 3: Svulster og 48 Høns og Kyllinger, samt 1 Due: Fordærvelse.

Fisk indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1938 i 14 Tilfælde indleveret Fisk til Undersøgelse nemlig: 2 Tilfælde røget Aal, 1 Tilfælde røget Makrel, 1 Tilfælde røget Sild, 2 Tilfælde ferske Sild, 2 Tilfælde Spegesild, 1 Tilfælde Makrel, 1 Tilfælde Skrupper, 2 Tilfælde Torsk, 1 Tilfælde Hornfisk og i 1 Tilfælde Tunfisk.

Godkendelse til Menneskeføde fandt Sted i 3 Tilfælde, i de øvrige Tilfælde kasseredes Varerne, og Aarsagen til Kassationen var Fordærvelse.

Kaniner indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1938 indleveret 2 slagtede Kaniner til Undersøgelse. De indleverede Kaniner fandtes tjenlige til Menneskeføde.

Vildt indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1938 indleveret 1 slagtet Hare til Undersøgelse, den paagældende Hare fandtes tjenlig til Menneskeføde.

Smør, Æg og Margarine indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1938 undersøgt Smør i 5 Tilfælde, i 1 af Tilfældene fandtes Smørret utjenligt til Menneskeføde paa Grund af Harskhed, i de 4 Tilfælde fandtes intet unormalt.

I 1 Tilfælde er indleveret Margarine, som blev kasseret paa Grund af Harskhed.

Der indleveredes i 1938 i 1 Tilfælde 14 Æg til Undersøgelse, heraf kasseredes 2 Æg paa Grund af Fordærvelse, og 12 Æg fandtes tjenlige til Menneskeføde.

Undersøgelse af Konserver.

Der er i 1938 undersøgt Fiskekonserver i 5 Tilfælde, heraf blev Varerne i 4 Tilfælde kasseret paa Grund af Fordærvelse, i 1 Tilfælde fandtes intet unormalt.

Der indleveredes i 1938 Kødkonserver i 3 Tilfælde, i alle 3 Tilfælde blev Varerne kasseret paa Grund af Fordærvelse.

Sager henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Tilsynet med Handel med Kød- og Madvarer i 1938 er i 171 Tilfælde konstateret Overtrædelse af de vedrørende Handel med Kød m. m. gældende Bestemmelser.

Det samlede Bødebeløb af de til Retten henviste Sager udgjorde i 1938 14,150 Kr.

C.*Angaaende Kødkroppe, der er bleven afvist paa den herværende Kødkontrolstation for indført Kød.*

Paa Kontrolstationen i Kommunens Flæskehal er der i 1938 i 134 Tilfælde foretaget Afvisning af hele eller Dele af Kødkroppe, som i Henhold til Loven om indenrigs Kødkontrol ikke var indførselsberettigede i Kommunen.

Det drejede sig om: 25 Oksekroppe, 16 Kalvekroppe, 4 Hestekroppe, 6 Lamme-kroppe, 18 Svinekroppe og 1 Ged samt 64 løse Stykker.

Det afviste Kød er ved Politiets Foranstaltning tilbagesendt Indsenderen.

D.*Angaaende Indretning og Forandring m. a. vedrørende Stalde.*

Der er i 1938 behandlet 8 Sager vedrørende Indretning og Forandring af Hestestalde og Gødningsgruber.

Desuden er der i 1938 behandlet 1 Sag vedrørende en Gedestald.

E.*Undersøgelsesresultater fra Sundhedskommissionens Laboratorium.*

(Meddelt af Laboratorieførster, Dyrlæge E. Mejlbo og Dyrlæge O. Winther).

I Tiden 1. Januar 1938 til 1. Januar 1939 er ialt indleveret 15,635 (13,306 i 1937) Prøver Mælk og Fløde til Undersøgelse paa Laboratoriet.

De indleverede Prøver fordeler sig saaledes:

Børnemælk	1488 Prøver	Halvskummetmælk	78 Prøver	Eksportfløde	82 Prøver
Jerseymælk	314 —	Skummetmælk	56 —	Fløde (3)	1385 —
Sødmælk	7241 —	Kærnemælk	1243 —	Fløde (2)	333 —
				Fløde (1)	1929 —
				Piskefløde	1486 —

Yderligere er foretaget specielle Undersøgelser af 270 Prøver Mælk med Henblik paa Yverbetændelse, Undersøgelser af Kimindhold i Mælkeflasker i 48 Tilfælde, særlig Undersøgelse for Smuds og fremmede Bestanddele i Mælk og Mælkeflasker i 23 Tilfælde, Undersøgelser af Smør i 4 Tilfælde og af Margarine i 1 Tilfælde. Undersøgelser af Ice-Cream er foretaget i 38 Tilfælde.

Af Vandprøver er ialt undersøgt 24 Prøver.

I Aarets Løb er der for Torve- og Slagtehallerne foretaget Undersøgelser af Prøver fra ialt 221 Kroppe, samt undersøgt 99 Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet. 905 indkøbte Prøver af Kød og Kødvarer m. m. er undersøgt for Tilsætning af ulovlige Konserveringsstoffer og Friskhedstilstand, medens 27 Prøver af samme Art er undersøgt for Melindhold. I 15 Tilfælde er foretaget Undersøgelse af forskellig Konserveres, og i et større Antal er Madvarer af forskellig Art undersøgt for Friskhed, Tilsætning af ulovlige Konserveringsstoffer og Indhold af Bakterier.

287 Prøver Hakkekød er undersøgt for Friskhed og Bakterietal.

I.

Resultatet af Undersøgelser af Mælk og Fløde.

(Tallene i Parentes angiver Fejlprocenten i 1937).

Bestemmelse af Fedtindhold i Børnemælk, Jerseymælk, Sødmælk, Fløde, Skummetmælk og Halvskummetmælk.

Indhold af Fedt i 1488 Prøver *Børnemælk*:

Under 3,25 %	0 Prøver
3,25 %—3,50 %	90 —
3,50 %—4,00 %	842 —
4,00 %—5,00 %	544 —
5,00 % og derover	12 —

Af dette fremgaar, at ingen (0,0988 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end den i Sundhedsvedtægtens § 52 foreskrevne Minimumsfedtprocent: 3,25.

Indhold af Fedt i 314 Prøver *Jerseymælk*:

Under 4,75 %	8 Prøver
4,75 %—5,00 %	45 —
5,00 %—6,00 %	239 —
6,00 % og derover	22 —

Af dette fremgaar, at 2,55 % (1,714 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 4,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Jerseymælk.

Indhold af Fedt i 7241 Prøver *Sødmælk*:

Under 3,25 %	54 Prøver
3,25 %—3,50 %	867 —
3,50 %—4,00 %	5305 —
4,00 %—5,00 %	966 —
5,00 % og derover	49 —

Af dette fremgaar, at 0,75 % (1,47 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 3,25 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Sødmælk.

Indhold af Fedt i 1486 Prøver *Piskefløde*:

Under 30,00 %	20 Prøver
30,00 %—32,00 %	226 —
32,00 %—34,00 %	349 —
34,00 % og derover	891 —

Af dette fremgaar, at 1,35 % (0,25 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 30,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Piskefløde.

Indhold af Fedt i 1929 Prøver *Fløde I*:

Under 18,00 %	19 Prøver
18,00 %—20,00 %	1280 —
20,00 %—22,00 %	467 —
22,00 % og derover	163 —

Af dette fremgaar, at 0,98 % (1,19 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 18,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde I.

Indhold af Fedt i 333 Prøver *Fløde II*:

Under 13,00 %	6 Prøver
13,00 %—15,00 %	90 —
15,00 %—16,00 %	69 —
16,00 % og derover	168 —

Af dette fremgaar, at 1,8 % (2,76 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 13,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde II.

Indhold af Fedt i 1385 Prøver *Fløde III*:

Under 9,00 %	0 Prøver
9,00 %—11,00 %	794 —
11,00 % og derover	591 —

Af dette fremgaar, at ingen (0,096 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde III.

Indhold af Fedt i 82 Prøver *Eksportfløde*:

Under 9,00 %	0 Prøver.
9,00 % og derover	82 —

Af dette fremgaar, at ingen (2,35 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Eksportfløde.

Indhold af Fedt i 78 Prøver *Halvskummetmælk*:

I ingen af de undersøgte Prøver af Halvskummetmælk paavistes mindre Fedtindhold end 0,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Halvskummetmælk.

Ved Undersøgelse af 56 Prøver *Skummetmælk* fandtes intet at bemærke.

Yderligere er Fedtprocenten i 1243 Prøver *Kærnemælk* bestemt:

Under 0,50 %	429	Prøver
0,50 %—1,00 %	645	—
1,00 %—1,50 %	164	—
1,50 % og derover	5	—

Vandtilblanding i Mælk.

24 af de undersøgte Prøver *Sødmælk* var iblandet Vand, heraf var 2 Prøver *Producentmælk* fra Besætninger, 22 Prøver hidrørte fra *Handelsmælk*.

Tørstofindhold i Kærnemælk.

Ved Undersøgelse af 1243 Prøver *Kærnemælk* fandtes 20, d. v. s. 1,61 % (1,63 %), der havde mindre *Tørstofindhold* end foreskrevet i *Sundhedsvedtægtens* § 54.

Undersøgelser af Smuds.

3491 Prøver *Sødmælk*, *Børnemælk* og *Jerseymælk* er undersøgt for *Smuds* ved Hjælp af *Gerbers Automat-Filtrer-Apparat*. I et Antal Prøver paavistes *Smuds* i kendelige *Mængder*, samt i enkelte *Flasker Sødmælk*: *Fluer*, *Fluelarver* og en *Edderkop*.

Undersøgelser for Opvarmning.

15,635 Prøver er undersøgt for *Opvarmning*.

1. Undersøgelser for Pasteurisering.

1. 50 Prøver, der var solgt som *pasteuriserede*, reagerede som *raa* ved *Paraphenyldiaminprøven*, nemlig:

<i>Sødmælk</i>	13	Prøver
<i>Halvskummetmælk</i>	1	—
<i>Piskefløde</i>	4	—
<i>Fløde 1</i>	14	—
<i>Fløde 2</i>	8	—
<i>Fløde 3</i>	10	—

2. 4 Prøver, der var solgt som *raa*, var *pasteuriserede* (*Paraphenyldiaminprøven*), nemlig:

<i>Sødmælk</i>	1	Prøver
<i>Fløde 1</i>	1	—
<i>Fløde 3</i>	2	—

3. 2 Prøver, der var solgt som *langtidspasteuriserede*, var *pasteuriserede*, nemlig:

<i>Piskefløde</i>	1	Prøver
<i>Fløde 1</i>	1	—

Af dette fremgaar, at 0,36 % (0,34 %) af Prøverne har reageret fejlagtigt efter deres *Deklaration*.

2. Undersøgelser for ulovlig Opvarmning.

229 Prøver Sødsmælk, der var solgt som raa og som gav positiv Reaktion ved Paraphenylendiaminprøven, blev undersøgt med Henblik paa ulovlig Opvarmning i Henhold til Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 § 9.

2 af Prøverne havde været Genstand for Opvarmning. (Weinsteins Amylaseprøve, Schardingers Prøve og Katalaseprøve).

Undersøgelser af Aciditetsgrad.

Ved Undersøgelse af Aciditetsgraden (Antal ccm $\frac{1}{10}$ n. NAOH, som neutraliserer 100 ccm Mælk) i 3366 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødsmælk fandtes følgende Talværdier:

	Sødsmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Under 15 ccm.....	13	2	0	0
15 —	10	4	0	0
16 —	421	278	63	18
17 —	536	472	69	24
18 —	649	559	52	42
19 —	105	32	1	2
20 —	10	0	0	0
over 20 —	2	0	0	0

Gær- Reduktaseprøver.

Undersøgelserne angaar 3491 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødsmælk.

1. Oversigt over Affarvningstiderne.

	Sødsmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Mindre end 1 Time..	31	8	2	1
1—2 Timer.	17	10	0	0
2—3 — .	32	6	1	0
3—4 — .	55	11	0	2
4—5 — .	116	19	2	3
5—6 — .	228	39	4	7
6—7 — .	340	53	13	12
7—8 — .	209	73	13	12
over 8 — .	799	1174	150	49

2. Oversigt over Gæringstyperne.

	Sødsmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Den geleagtige Type	328	288	32	10
— ostede —	25	8	2	3
— blærede —	433	242	7	7
— svampede —	933	756	115	60
— flydende —	108	99	29	6

Bakteriologiske Undersøgelser.

Kimtallene er bestemt pr. ccm ved Kulturforsøg i 3480 Prøver Sødsmælk, Børnemælk, stass. Mælk og langtidsp. Mælk. De anvendte Fortyndinger af Mælken har sædvanligvis været 1—100 og 1—1000. I enkelte, specielle Tilfælde er Fortyndingerne 1—10, 1—10.000 og 1—100.000 anvendt.

Som Næringssubstrat er hovedsagelig anvendt Kasein-Agar og af og til Oxo-Extrakt-Gelatine. Termostatopholdet har for Kasein-Agar-Kulturernes Vedkommende været 2 Døgn ved 32° C. og for Gelatine-Kulturernes Vedkommende 4 til 6 Døgn ved 22° C.

Oversigt over Kimtallene.

1864 Prøver Sødmælk.

Under 0,025 Million	.....	165 Prøver	8,85 %	(10,53 %)
0,025— 0,05	—	251 —	13,47 %	(16,64 %)
0,05 — 0,1	—	360 —	19,31 %	(20,12 %)
0,1 — 0,3	—	597 —	32,03 %	(27,01 %)
0,3 — 0,5	—	174 —	9,33 %	(9,06 %)
0,5 — 0,7	—	101 —	5,42 %	(3,87 %)
0,7 — 1,0	—	77 —	4,14 %	(3,25 %)
1,0 — 2,0	—	88 —	4,72 %	(3,94 %)
2,0 — 3,0	—	16 —	0,86 %	(1,86 %)
3,0 — 5,0	—	19 —	1,02 %	(1,86 %)
5,0 —10,0	—	10 —	0,54 %	(1,16 %)
10,0 —20,0	—	6 —	0,32 %	(0,62 %)
overvokset	.....	0 —		

Ved Kimtalsbestemmelserne betyder »overvokset«, at Bakteriemængden ikke kunde bestemmes p. G. a., at forskellige hurtigtvoksende Høbaciller havde dannet en uigennemsigtig Hinde over Substratet. Der er saaledes ikke Tale om særlig store Bakteriemængder i vedkommende Mælkeprøver.

1345 Prøver Børnemælk.

Under 0,01 Million	.....	140 Prøver	10,41 %	(9,02 %)
0,01— 0,02	—	242 —	17,99 %	(14,24 %)
0,02— 0,04	—	343 —	25,5 %	(23,97 %)
0,04— 0,05	—	104 —	7,73 %	(9,07 %)
0,05— 0,1	—	257 —	19,11 %	(19,42 %)
0,1 — 0,3	—	168 —	12,49 %	(15,16 %)
0,3 — 0,5	—	30 —	2,23 %	(3,12 %)
0,5 — 0,7	—	15 —	1,12 %	(1,28 %)
0,7 — 1,0	—	17 —	1,26 %	(0,67 %)
1,0 — 2,0	—	14 —	1,04 %	(1,43 %)
2,0 — 3,0	—	4 —	0,3 %	(1,13 %)
3,0 — 5,0	—	2 —	0,15 %	(0,82 %)
5,0 —10,0	—	3 —	0,22 %	(0,15 %)
10,0 —20,0	—	3 —	0,22 %	(0,10 %)
overvokset	.....	3 —		

185 Prøver stass. Mælk.

0,001—0,005 Million	.....	15 Prøver	8,11 %	(6,07 %)
0,005—0,01	—	24 —	12,97 %	(19,17 %)
0,01 —0,05	—	95 —	51,86 %	(50,8 %)

0,05 — 0,1 Million	24 Prøver	12,97 %	(7,99 %)
0,1 — 0,3 —	14 —	7,57 %	(7,35 %)
0,3 — 0,5 —	4 —	2,11 %	(3,2 %)
0,5 — 0,7 —	3 —	1,62 %	(0 %)
0,7 — 1,0 —	1 —	0,54 %	(1,92 %)
1,0 — 5,0 —	2 —	1,10 %	(2,24 %)
over 5,0 —	2 —	1,10 %	(0,64 %)
overvokset	1 —		

86 Prøver langtidsp. Mælk.

0,001—0,005 Million	9 Prøver	10,47 %	(4,65 %)
0,005—0,01 —	6 —	6,98 %	(10,1 %)
0,01 — 0,05 —	41 —	47,67 %	(52,71 %)
0,05 — 0,1 —	12 —	13,95 %	(15,5 %)
0,1 — 0,3 —	15 —	17,44 %	(8,53 %)
0,3 — 0,5 —	0 —	0 %	(3,87 %)
0,5 — 0,7 —	1 —	1,16 %	(1,55 %)
0,7 — 1,0 —	0 —	0 %	(0,78 %)
1,0 — 5,0 —	1 —	1,16 %	(2,33 %)
over 5,0	0 —		
overvokset	1 —		

Bestemmelse af Indhold af Bakterier fra Coligruppen.

Sideløbende med Kimtællingerne og i samme Antal Prøver (3480) er foretaget Bestemmelse af Indholdet af Bakterier fra Coligruppen i 1/10, 1/100 og 1/1000 ccm. Mælk. Som Substrat er anvendt Galde — Gentianaviolet — Laktose — Pepton — Bouillon (Kessler og Swenarton) i dobbelte Rør. Prøverne henstod i 2 Døgn ved 37° C.

Oversigt over Colititreringer.

Blandt 1345 *Børnemælksprøver* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 416 Prøver.
 — — — — — - 1/100 — - 257 —
 — — — — — - 1/1000 — - 102 — = 7,58 % (10,04 %),
 medens 570 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 42,40 % (32,58 %).

Blandt 1864 *Sødmælksprøver* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 415 Prøver.
 — — — — — - 1/100 — - 411 —
 — — — — — - 1/1000 — - 731 — = 39,21 % (36,3 %),
 medens 307 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 16,47 % (20,67 %).

Blandt 185 Prøver *stass. Mælk* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 23 Prøver.
 — — — — — - 1/100 — - 12 —
 — — — — — - 1/1000 — - 8 — = 4,32 % (10,54 %),
 medens 142 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 76,76 % (60,7 %).

Blandt 86 Prøver *langtidsp. Mælk* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 10 Prøver.
 — — — — — - 1/100 — - 7 —
 — — — — — - 1/1000 — - 5 — = 5,81 % (5,48 %),
 medens 64 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 74,42 % (63,57 %).

Bakteriologisk Undersøgelse af Eksportfløde.

Ved Undersøgelsen af 82 Prøver Eksportfløde viste 1 Prøve sig at være inficeret.

Undersøgelse af Kimindhold i Mælkeflasker.

Der er foretaget Bestemmelse af Kimindhold i 48 rengjorte Originalflasker. Fremgangsmaaden har i alle Tilfælde været efter »Rullemetoden« (indvendig Gelatinebeklædning).

Resultaterne var følgende:

Praktisk talt sterile	3	Flasker.
Godt rensede	2	—
Nogenlunde godt rensede	5	—
Daarligt rensede	34	—
Særdeles slet rensede	4	—

Undersøgelse for Tilsætning af Konserveringsstoffer og Fedtemulsion.

I intet Tilfælde er paavist Tilsætning af Konserveringsstoffer eller Fedtemulsion.

Undersøgelse af Fløde for Homogenisering.

Der paavistes i denne Henseende ingen Fejl.

Undersøgelser til Bestemmelse af Mastitis, Raamælk og Mælk fra gammelmalkende Køer.

Der er i denne Henseende foretaget Undersøgelser — ved Hjælp af Katalaseprøver, Trommsdorffsprøver, Mikroskopi og Udsæd — af ialt 2384 Prøver Producentmælk, nemlig: 955 Prøver Børnemælk og 1429 Prøver Sødmeælk.

Ved Undersøgelsen fandtes 190 Prøver Børnemælk og 360 Prøver Sødmeælk mistænkelige med Hensyn til Mastitis.

I disse Tilfælde er der herefter foretaget en nærmere Undersøgelse af Besætningerne af Sundhedskommissionens Dyr læger.

Undersøgelser af Mælk fra enkelte Køer til Bestemmelse af Yverbetændelse.

Der er i denne Henseende undersøgt 270 Prøver — dels foranlediget af Laboratoriets Paavisning af »mistænkelig« Producentmælk, dels efter Sundhedskommissionens Dyr lægers Besætningseftersyn.

Paa faa Undtagelser nær hidrørte alle Prøver fra Køer med Mastitis.

Bakteriologiske Undersøgelser af Vandprøver.

Der er i Aarets Løb undersøgt 18 Prøver Vand fra Gaarde og Mejerier. Undersøgelserne har andraget Bestemmelse af Kim pr. ccm, gelatinesmeltende Bakterier og Colititreringer. Yderligere undersøgte fra en Gaard 6 Vandprøver for Tuberkulose med negativt Resultat.

Vandprøverne fra Gaardene viste Kimindhold varierende fra 20 Kim pr. ccm til 200.000. I 3 Tilfælde paavistes Colibakterier i $\frac{1}{10}$ ccm Vand.

Undersøgelser af Smør og Margarine.

Undersøgelse af 4 Prøver Smør og 1 Prøve Margarine gav følgende Resultater:

3 Prøver Smør undersøgte for Indhold af Margarine med negativt Resultat.
1 Prøve Smør og 1 Prøve Margarine var harske.

II.

*Undersøgelser af Kød, Kødvarer, Pølser m. m.**Undersøgelser af Konserves.*

Undersøgelserne har andraget 15 Prøver Konserves.

1 Daase benfri Sild, 5 Daaser Sølaks, 3 Daaser Gaffelbitar og 1 Daase Pilchards Erstatning fandtes i mere eller mindre fremskreden Opløsning, medens der intet fandtes at bemærke til 3 Daaser Sild og 2 Daaser Pilchards Erstatning.

Undersøgelser af forskellige Madvarer.

I et større Antal Tilfælde er foretaget bakteriologiske og kemiske Undersøgelser af indbragte Madvarer, der dels har givet Anledning til Klager af forskellig Art og dels mistænkte for at have forvoldt Sygdom.

I intet af Tilfældene paavistes specifikke, patogene Bakterier.

Iøvrigt kan nævnes:

1 Portion Hestehakkekød indeholdt 0,015 % Svovlsyring.

3 Spegepølser indeholdt fra 0,5 til 0,6 % Borsyre, hvilket ogsaa var Tilfældet med 3 Flasker Saltlage; Spegepølserne var endvidere harske.

4 Daaser Leverpostej indeholdt fra 0,34 % til 0,4 % Borsyre og var yderligere fordærvede.

1 stegt Høne og noget Blomkaal var stærkt inficeret med *Bact. prodigiosum*.

1 Portion Hachi, 1 Stk. Tunfisk og $\frac{1}{2}$ Hummer var udtalt fordærvede.

Ved nogle Stykker Smørrebrød med Paalæg fandtes Smørret harsk og Paalægget raadent.

Undersøgelse for Tilsætning af ikke-tilladte Konserveringsstoffer.

I 1938 er til Laboratoriet indleveret 905 Prøver af Kødvarer (Pølser, Fars, Kødstykker etc.) til speciel Undersøgelse for Indhold af ulovlige Konserveringsstoffer.

I 20 Prøver paavistes Tilsætning af Natriumsulfit og i 2 Prøver Tilsætning af Borsyre; der er saaledes i 2,43 % af de indkøbte Prøver konstateret ulovlige Konserveringsstoffer (8,44 % i 1935, 3,53 % i 1936, 2,45 % i 1937).

Undersøgelser af Melindhold.

Der er ialt foretaget Melbestemmelse i 27 Prøver af Fars og forskellige Pølser. Resultatet var:

Under 5 % Melindhold	18	Prøver.
5 %—10 % —	6	—
over 10 % —	3	—

Specielle Undersøgelser af Hakkekød for Friskhed og Bakterietal.

Der er i denne Henseende foretaget Undersøgelser af 287 indkøbte Prøver. Undersøgelserne, der senere bliver offentliggjort, andrager Eber-Reaktion; PH-Bestemmelse og Bakterietælling.

*Bakteriologiske og histologiske Undersøgelser m. m. foretaget for
Københavns Torve- og Slagtehallen.*

I Tiden fra 1. Januar 1938 til 1. Januar 1939 er for Torve- og Slagtehallerne undersøgt Prøver fra ialt 221 Kroppe.

Undersøgelserne har dels været af kødbakteriologisk Art (203 Tilfælde), dels af histologisk-mikroskopisk Art, (12 Tilfælde), dels Undersøgelser for abnorm Lugt (5 Tilfælde).

Endvidere er Undersøgelse over Brintjonkoncentrations-Bestemmelser i Kød fortsat i betydelig Udstrækning.

Endelig har Laboratoriet undersøgt 99 Mælkeprøver fra de paa Kvægtorvet opstaldede Køer.

Oversigt over Resultaterne af kødbakteriologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne i denne Henseende omfatter Prøver fra 203 Tilfælde, nemlig fra 119 Okser, 25 Kalve, 10 Svin, 39 Heste og 2 Faar.

Heraf blev erklæret som utjenlig til Menneskeføde:

1 Okse paa Grund af Infektion med Streptokokker.

1 Kalv - — - — - Colibakterier.

1 Kalv - — - — - Kadaverbaciller.

3 Kroppe var saaledes inficeret, medens Prøverne fra 200 Kroppe viste sig at være sterile.

Oversigt over Resultaterne af de histologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne omfatter Prøver fra 12 Slagtedy, nemlig fra: 7 Okser, 4 Heste og 1 Faar.

1 Nyre fra en Okse undersøgtes med positivt Resultat for Miliærtuberkulose.

1 Kødlymfekirtel fra en Okse undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I 1 Nyre fra en Okse paavistes Smaaabscesser foraarsaget af Pyogenesbakterier.

I Brystbenet fra en Okse paavistes Aktinomykose og Mikrokokker.

1 Kamben fra en Okse undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I en Lunge fra en Okse paavistes »Knuder« af formentlig parasittær Oprindelse.

2 Nyrrer fra en Okse undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I 1 Lunge fra en Hest paavistes Aviærtuberkulose.

1 Miltstykke og 1 Stk. Peritonæum fra en Hest undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

2 Stkr. Lunge fra en Hest undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I Lever, Lunge, Nyre fra en Hest paavistes »Processer« af formentlig parasittær Oprindelse.

I 1 Lunge fra et Faar paavistes Tuberkulose.

Undersøgelser for abnorm Lugt.

Sideløbende med de almindelige, kødbakteriologiske Undersøgelser er i en Række Tilfælde foretaget supplerende Stege- og Kogeprøver — specielt i Tilfælde, hvor de kontrollerende Dyrlægers Diagnoser har været Nyrelidelser, Mave-Tarmidelser, »Feber« og afvigende Udseende af Kroppen.

I 5 Tilfælde (2 Okser og 3 Svin) blev Kroppene erklæret for utjenlige til Menneskeføde alene paa Grund af abnorm Lugt — for Oksernes Vedkommende Aceton-Lugt og Tarmlugt, for Svinenes Vedkommende harsk Lugt og abnorm sødlig Lugt.

Brintjonmaalinger i Kød.

Resultaterne af Undersøgelserne, der efter Sundhedskommissionens Bestemmelse foretages paa saa omfattende Grundlag som muligt, vil efter Afslutning blive meddelt. Her skal blot meddeles, at 1 Okse blev kasseret alene paa Grundlag af PH-Bestemmelse.

Undersøgelser af Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet.

99 Mælkeprøver er undersøgt for Opvarmningsforhold, Vægtfylde og Fedtindhold. Resultaterne er i hvert enkelt Tilfælde tilsendt Overdyrlægen ved Københavns Torve- og Slagtehallen.

Sundhedskommissionens Laboratorium.

I Aaret 1938 har der til Undersøgelse i Sundhedskommissionens Laboratorium været indleveret 1192 Prøver, om hvis Resultater der er afgivet Beretning i 227 Skrivelser.

Der har været foretaget:

Kemiske Undersøgelser	i	555	Prøver
Mikroskopiske Undersøgelser	i	158	—
Bakteriologiske Undersøgelser	i	598	—

De undersøgte Stoffer har været:

A. Vand (642 Prøver).

a. Vandværksvand	287	Prøver
b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde m. m.	2	—
c. Saltvand (Strandvand)	353	—

a. Vandværksvand.

I. Kemiske og mikroskopiske Undersøgelser:

Fra Trykledningen i Byen	12	Prøver
— Filterpladsen	12	—
— Lejre	6	—
— Thorsbro	4	—
— Marbjerg	3	—
— forskellige Kilder og Søer	18	—

II. Bakteriologiske Undersøgelser:

Fra Thorsbro	19	Prøver
— Lejre	18	—
— Islevbro	13	—
— Tinghøjbeholderen	12	—

Kolonier	Søndersø		Borups Allé		Kildedal		Bogøgaard	
	talt		talt		talt		talt	
	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	11	9	10	10	7	6	7	7
10—20.....	»	2	»	»	»	»	1	»
20—50.....	»	»	»	»	»	1	»	1
50—100.....	»	»	»	»	»	»	»	»
100 og derover.....	»	»	»	»	»	»	»	»

Kolonier	Iltningshuset i Egebjergene		Bjellekær		Solhøj Huse		Husledningen i Byen	
	talt		talt		talt		talt	
	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	6	6	6	5	2	2	32	3
10—20.....	»	»	»	1	»	»	7	23
20—50.....	»	»	»	»	»	»	»	13
50—100.....	»	»	»	»	»	»	»	»
100 og derover.....	»	»	»	»	»	»	»	»

b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde.

2 Prøver blev undersøgt for Indhold af Ammoniak, Nitrat, Nitrit samt for Colibakterier.

c. Saltvand (Strandvand).

I 353 Prøver blev bestemt Colititer.

Oversigt over Colititerne.

Colititer:	I Antal Prøver:
0,001 cm ³	10
0,01 —	73
0,1 —	85
1,0 —	94
10,0 —	52
over 10,0 —	39

B. Fødemidler (257 Prøver).

10 Prøver Bolcher. Af kunstige Farvestoffer paavistes:

Rhodamin,
Bordeaux eller Echtrot,
Ponceau.

10 Prøver Byggryn. Der paavistes ikke Svovlsyring i nogen af Prøverne. Indholdet af Askebestanddele varierede fra 1,2 % — 1,6 %.

I 1 Prøve fandtes enkelte Middeekskremitter.

18 Prøver Chocolate. 10 Prøver blev undersøgt baade kemisk og mikroskopisk, herved fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	1,1 %	0,6 %
Askebestanddele	1,8 %	1,0 %
Fedt	37,4 %	25,7 %
Sukker	58,2 %	42,1 %

Det ekstraherede Fedt af alle Prøverne udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

Indholdet af Kakaofrøskaldele skønnedes ikke i nogen af Prøverne at udgøre over 4 % af den anvendte Kakaomasse.

8 Prøver blev undersøgt mikroskopisk for at konstatere Indhold af Skimmel og Larver. Paa Overfladen af alle Stykker i 1 Prøve fandtes større eller mindre Mængder af Skimmel. I de øvrige 7 Prøver paavistes hverken Skimmel, Larver eller Larveekskremitter.

10 Prøver Eddike. Indholdet af Eddikesyre varierede fra 4,6 %—5,0 %. Alle Prøverne gav Reaktion for Gæringseddike. Der paavistes hverken Mineralsyre, Kobber, Bly eller Zink i nogen af Prøverne.

3 Prøver Flødeboller. Der paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller, og ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

10 Prøver Frugt (tørret). I 4 Prøver paavistes Svovlsyrning, ved Mængdebestemmelse fandtes fra 0,24—1,11 g/kg.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

10 Prøver Frugtkonserver. Der paavistes hverken Svovlsyrning, Benzoesyre, Salicylsyre eller Sakkarin i nogen af Prøverne.

24 Prøver Gemysekonserver. I 12 Prøver paavistes Kobber.

I 1 Prøve fandtes Kobber (Cu) 0,15 g/kg, i de øvrige Prøver var Kobberindholdet under 0,05 g/kg.

Der paavistes hverken Svovlsyrning, Borsyre, Benzoesyre eller Salicylsyre i nogen af Prøverne.

1 Prøve Ærter (Rest i Daase) havde en udpræget sur Lugt og Smag og indeholdt saa meget fri flygtig Syre, at den maatte betegnes som uegnet til Menne-skeføde i den foreliggende Tilstand.

13 Prøver Havregryn. 10 Prøver undersøgt kemisk og mikroskopisk.

Indholdet af Askebestanddele varierede fra 1,3 % til 2,4 %.

Der paavistes ikke Svovlsyrning i nogen af Prøverne.

I 1 Prøve, der var deklareret indeholdende 1 % fosforsur Kalk fandtes ved Mængdebestemmelse 1,2 % Kalciumfosfat.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af de 10 Prøver.

I 3 Prøver blev der kun foretaget mikroskopisk Undersøgelse, herved fandtes: Larvespind og Larveekskremitter i 1 Prøve, for de to andre Prøver fandtes intet at bemærke.

10 Prøver Honning. Alle Prøverne forholdt sig som ren Bihonning.

10 Prøver Kaffe (brændt og malet). Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Ekstrakt	28,1 %	24,6 %
Askebestanddele	5,0 %	4,2 %
Vand	5,9 %	4,6 %

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

5 Prøver Kage blev undersøgt for Skimmel.

Der paavistes ikke Skimmel i nogen af Prøverne.

10 Prøver Kakaopulver. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Fedt.....	23,0 %	13,5 %
Askebestanddele	6,7 —	4,6 —
Vand	7,2 —	4,9 —
Alkalinitet svarende til tilsat Potaske ..	2,3 —	0,1 —

Det af Prøverne ekstraherede Fedt udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

Ved mikroskopisk Undersøgelse paavistes af organiserede Bestanddele kun saadanne, som hidrører fra Kakaobønne. Indholdet af Skaldele skønnedes ikke at udgøre over 4 % i nogen af Prøverne.

1 Prøve Knækbrød. Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes en enkelt Larve. I Hulhederne langs Kanten fandtes i de fleste Stykker af Knækbrødet Larvespind og Larveekskremerter.

11 Prøver Konfekt. Af kunstige Farvestoffer paavistes Rhodamin, Ponceau og Orange.

I 1 Prøve fandtes en enkelt Larve og lidt Skimmel.

8 Prøver Krydderier og Mel blev undersøgt for Indhold af Konserveringsstoffer og giftige Metaller.

I 2 Prøver paavistes Svovlsyrling.

Der paavistes hverken Arsen, Kviksølv, Bly, Kobber eller Zink i nogen af Prøverne.

2 Prøver Kærnemælk. Der blev bestemt Surhedsgrad, Aske, Kulsyre, Kali, Natron, Kalk og Askens Alkalinitet.

10 Prøver Mel. Der paavistes ikke Svovlsyrling i nogen af Prøverne.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

34 Prøver Mineralvand. Der blev foretaget Kimtælling i alle Prøverne.

14 af Prøverne blev desuden undersøgt for Indhold af Colibakterier.

Der paavistes ikke Colibakterier i 10 cm³ af nogen af Prøverne.

1 Prøve Mopolie. Prøven forholdt sig som en Mineralolie med Destillationspunkt over 250° C.

De vundne Destillater reagerede neutralt og gav ikke Reaktion for Aldehyder.

10 Prøver Pattetolde. Der paavistes hverken Arsen, Antimon, Kviksølv, Bly, Zink eller andre tunge Metaller i nogen af Prøverne.

1 Prøve Pelskrave. Afklippede Haar af Kraven gav ikke Reaktion for uomdannet Parafenyldiamin.

1 Prøve Tandpasta i Tube. Tubemetallet indeholdt 88 % Bly (Pb).

1 Prøve Vædske til Fjernelse af Tatoveringer. Prøven var uren Svovlsyre med et Indhold af 84,6 % (H₂SO₄).

Foruden ovennævnte Prøver, har Laboratoriet fra forskellige kommunale Institutioner modtaget 232 Prøver til Undersøgelse, nemlig:

Fra Almindelig Hospital: 2 Prøver Mælk og 3 Prøver Margarine.

Fra Belysningsvæsenet: 1 Prøve Sæbe.

Fra Bispebjerg Hospital: 4 Prøver Mælk og Fløde.

Fra Blegdamshospitalet: 1 Prøve Sæbe.

Fra Børnehospitalet paa Fuglebakken: 1 Prøve Margarine og 3 Prøver Sæbe.

Fra Hospitalsdirektoratet: 3 Prøver Sæbe.

Fra Kommnehospitalet: 30 Prøver Mælk og Fløde og 2 Prøver Margarine.

Fra Rudolph Bergs Hospital: 3 Prøver Mælk og Fløde.

Fra Sct. Hans Hospital: 107 Prøver Mælk og Fløde. 24 Prøver Hvidtøl.

Fra Sundby Hospital: 4 Prøver Sæbe.

Fra Sundholm. 4 Prøver Margarine.

Fra Øresundshospitalet: 40 Prøver Mælk og Fløde.

1 Prøve *Ærter* blev undersøgt for Indhold af Konserveringsstoffer.

Der paavistes hverken Borsyre, Benzoesyre, Salicylsyre, Svovlsyring eller Formalin.

C. Brugsgenstande (61 Prøver).

1 Prøve *Afmagringsmiddel*. Prøven forholdt sig som en Blanding af Sulfater og Karbonater af Natrium og Magnium, med en ringe Mængde organisk Stof, formentlig Vinsyre.

1 Prøve *Barbersæbe*. Prøven indeholdt Zinkilte og Zinksulfid.

Der paavistes hverken frit Alkali, Alkalikarbonat, Kiselsyre eller giftige Metaller som Kviksølv, Bly, Kobber m. m.

2 Prøver *Cresolsolution* (1) flydende og 2) i Pulver).

1) Prøven forholdt sig som en Emulsion af Stenkulstjæredestillater, væsentlig Kresoler, desuden Neutralolier og andre Tjærebestanddele emulgeret med en sulfoneret Forbindelse.

2) Prøven forholdt sig som en Blanding af ca. 8 % Tjærebestanddele (Fenoler, Naftalin etc.) og 92 % Kridt (CaCO₃).

9 Prøver *Forbindstoffer* blev undersøgt for Sterilitet.

Der fremkom ikke Vækst fra nogen af Prøverne.

3 Prøver *Haarfarvningsmidler*. I alle 3 Prøver paavistes Parafenylendiamin.

1 Prøve *»Hygisol«*. Prøven bestod hovedsagelig af Aluminiumsulfat, tilsat lidt Menthol. Desuden paavistes en ringe Mængde *Æterekstrakt* og et Spor af aktiv Ilt eller Klor.

10 Prøver *Kasseroller (emallerede)*.

Ved Behandling med Eddikesyre paa den i Sundhedsstyrelsens Bekendtgørelse af 22. April 1913 angivne Maade paavistes hverken Bly eller Zink i nogen af Prøverne.

10 Prøver *Legetøj*. I de afskrabede Farver paavistes hverken Arsen, Kviksølv, Bly, Zink eller andre tunge Metaller.

10 Prøver *Lys*. Der paavistes ikke Arsen i 2 g af nogen af Prøverne.

10 Prøver *Pærer*. Der paavistes hverken Arsen eller Bly i nogen af Prøverne.

1 *Prøve Rest af Lagkage* blev undersøgt for Indhold af giftige Metaller. Der paavistes hverken Arsen, Kviksølv, Bly eller Zink.

1 *Prøve Saft* i grøn Halvflaske. Indvendig paa Flaskens Bund sad en indtørret Rest af Fernis.

3 *Prøver Salmiakugler*. 2 *Prøver* blev undersøgt baade bakteriologisk, mikroskopisk og kemisk.

Ved Podning fra det indre af en Kugle af hver *Prøve* paa skraa Agar og Dyrkning ved 38° C fremkom ingen Vækst fra nogen af *Prøverne*.

Ved mikroskopisk Undersøgelse paavistes af organiserede Bestanddele kun Hvedemel. Der fandtes hverken Skimmel eller Midder i *Prøverne*.

Ved kemisk Undersøgelse paavistes hverken Arsen eller giftige Metaller i nogen af *Prøverne*.

1 *Prøve* blev undersøgt kvantitativt for Indhold af Salmiak.

Der fandtes 3 % (NH₄Cl).

1 *Prøve Smør*. Der paavistes ikke Iblanding af fremmede Stoffer.

10 *Prøver Spiseolie*. Alle *Prøverne* forholdt sig som den paa Etiketten angivne Olie.

10 *Prøver The*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	7,9 %	5,5 %
Askebestanddele	6,0 —	5,2 —
Vandopløselig Aske	3,6 —	2,7 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af *Prøverne*.

11 *Prøver Æbler*. I 1 *Prøve* paavistes Bly (Pb 4 mg/kg) og et Spor af Arsen. I de øvrige *Prøver* paavistes hverken Arsen eller Bly.

Beretning fra Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse for Aaret 1938.

(Meddelt af Overlæge, Dr. med. Knud Winge).

Stationens Omraade omfatter selve Københavns Kommune med 690,900 Indbyggere. Byen er inddelt i 4 Distrikter. 1. Distrikt omfatter: Indre By, Christianshavn, Sundby; 2. Distrikt: Østerbro, indre- og ydre Nørrebro; 3. Distrikt: Bispebjerg, Brønshøj, Husum, Vanløse og Grøndalsvænge; 4. Distrikt: Vesterbro, Vigerslev, Valby og Frederiksholm.

I Forhold til 1937 er Arbejdet i 1938 vokset meget stærkt, idet det samlede Konsultationstal andrager 94,311 i 1938 mod 79,559 i 1937. De travleste Maaneder har været Januar, Marts og November, hvor Konsultationstillene henholdsvis er 9336, 9417 og 9444, hvilket sidste Tal er det største Antal Personer, der hidtil er undersøgt paa Stationen i een Maaned. Det største Antal nyhenviste Personer i en enkelt Maaned har været 1483 (Januar), og de tre største Konsultationsdage er 10. Januar, 17. Januar og 21. Marts, paa disse Dage er der henholdsvis undersøgt 582, 607 og 571 Personer; det største Antal nyhenviste Personer, der er undersøgt paa een Dag, er 107 (10. Januar).

Man har i Løbet af 1938 kunnet bedømme, hvor meget Ombygningen og Udvidelsen af Centralstationen har betydet, og det har vist sig, at Arbejdsbetin- gelserne er blevet betydelig bedre end før, ligesom det ogsaa er lykkedes at ned- sætte Ventetiden. Det kan dog ikke undgaas, at der paa de meget store Konsul- tationsdage kan blive op til 1½—2 Timers Ventetid.

Tuberkulosestatistik.

Centraltuberkulosestationens Kartotek omfattede pr. 31. December 1938 ialt: 4,641 Personer, der er opført i Tabel I, hvor man tillige har delt Materialet i 2 Grupper:

1. En kendt Gruppe, hvorved forstaas Personer, over hvilke der findes Journal paa Centraltuberkulosestationen.
2. En anden Gruppe, om hvilken man har fyldige Oplysninger, men hvor Patienterne ikke er undersøgt paa Tuberkulosestationen.

Tabel I. Alle prøver, der er undersøgt paa Centraltuberkulosestationen.

Ialt i Kartoteket: 4,641.	Undersøgt paa Central- tuberkulose- stationen	Ikke unders. paa Central- tuberkulose- stationen	Ialt
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi	1418	301	1719
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning	69	8	77
Tub. pulm. med + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.	915	124	1039
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidl. er paavist + TB. i Eksp., men ikke i de sidste 3 Aar	369	19	388
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist + TB. i Eksp. ved Dyrkning, men ikke i de sidste 3 Aar	8	0	8
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist + TB. ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand, men ikke i de sidste 3 Aar	116	1	117
Aktiv Tub. pulm., hvor TB ikke er paavist	559	53	612
Pleuritis exsudativa	449	57	506
Erythema nodosum	160	7	167
Erythema nodosum og Pleuritis exsudativa	8	0	8
Ialt	4071	570	4641

Udgaet af Kartoteket paa Grund af Flytning til andre

Kommuner . . . . . 165 Personer

deraf var . . . . . 116 bacillære

Udgaet af Kartoteket, idet Lungetuberkulosen maa

anses for ophelet . . . . . 109 Personer

Pr. 31. December 1938 fandtes ialt 4,641 Personer i Kartoteket, hvilket er 495 mere end 31. December 1937.

Af tidligere erkendte Tuberkuloser blev 62 bacillære i Aarets Løb: 12 fik + TB i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, 4 + TB. i Ekspektoratet ved Dyrkning og 46 + TB. i Ventrikelskyllevandet ved Dyrkning.

Døde.

Ifølge Stadslægens Aarsberetning er der i 1938 i Københavns Kommune død 291 Personer af Lungetuberkulose, 157 Mænd og 134 Kvinder. Aldersfordelingen er vist i efterfølgende Skema:

	0-4	5-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-65	65 og derover	Ialt
Mænd	5	2	0	20	20	20	30	28	17	15	157 } 291
Kvinder	8	1	10	21	23	16	20	14	6	15	

Ifølge Centralstationens Kartotek er der blandt de af Centralstationen kendte Lungetuberkulosestilfælde død 324 Personer. Denne Difference mellem Stadslægens og C. St. Kartotek fremkommer blandt andet ved, at der i en Del Tilfælde er angivet anden Dødsårsag end Lungetuberkulose, og denne Diagnose er slet ikke anført paa Dødsattesten.

Som Eksempel herpaa skal nævnes 7 Patienter med aaben Lungetuberkulose, der henholdsvis er døde af:

- 1 af Cancer ventriculi.
- 1 af Nephrosclerose.
- 1 af Diabetes mellitus.
- 1 af Submersio.
- 3 Patienter begik Suicidium.

Centralstationen havde Journal over 195 (60,2 %) af de 324 men ikke over de 129 (39,8 %).

Om alle de 324 Personer, der døde af Tub. pulm., gælder det, at Centralstationen har været kendt med deres Sygdom og har fyldige Oplysninger om disse Patienter. For de 60,2 %'s Vedkommende har de paagældende været undersøgt paa Stationen.

Nyanmeldte Tilfælde af Tub. pulm.

Ifølge Stadslægens Aarsberetning er der i Aaret 1938 anmeldt 954 nye Tilfælde af Tub. pulm., Fordeling efter Alder og Køn se efterfølgende Tabel:

Tabel II.

	0-4	5-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-64	65 og derover	Ialt
Mænd	33	41	39	71	78	39	52	49	25	18	445 } 954
Kvinder	38	41	65	88	96	59	62	29	19	12	

Nyanmeldte Tilfælde af Tub. pulm. for de sidste 8 Aar.

	Mænd	Kvinder	Ialt	pr. 10,000
1931	481	456	937	15,0
1932	490	502	992	16,0
1933	412	415	827	13,0
1934	430	453	883	12,0
1935	462	424	886	13,0
1936	501	583	1084	16,1
1937	535	598	1133	16,9
1938	445	509	954	13,9

I Aaret 1938 var der en ikke ringe Nedgang i Antallet af nyanmeldte Tilfælde fra 16,9 pr. 10,000 til 13,9.

Centraltuberkulosestationens Arbejde i Tidsrummet 1. Januar til 31. December 1938.

Til Centraltuberkulosestationen blev der i 1938 henvist ialt 12,830 Personer, deraf 5,834 Mænd og 6,996 Kvinder. Disse 12,830 nye var henvist af:

Tabel III.

Læger	9,072	(70,0 %)
Skolelæger	1,550	(12,1 %)
Hospitaler og Sanatorier	231	} (2,6 %)
Poliklinikker	104	
Andre Tub. St.	47	(0,4 %)
Indkaldt af Centralstationen	1,716	(13,3 %)
Undersøgelse af Lærere p. p.	52	(0,4 %)
Lærlingeundersøgelse	58	(0,4 %)
Ialt	12,830	(100,0 %)

Foruden ovennævnte nyhenviste blev der tillige henvist 267 Personer, 140 Mænd og 127 Kvinder; disse var tidligere undersøgt paa Stationen, men var udgaaet af Kontrol, og i saadanne Tilfælde kræves ny Henvisning fra Patientens Læge.

Tabel III viser, at Antallet af Patienter, der henvises fra de praktiserende Læger, stadig er meget stort. Dette er meget vigtigt, idet det senere vil fremgaa af Beretningen, at netop indenfor denne Patientgruppe findes Størstedelen af de Tuberkulosetilfælde, Centralstationen i det hele taget har fundet i Aarets Løb. Det understreger med al ønskelig Tydelighed, hvor vigtigt det er, at de praktiserende Læger og Centralstationen kan samarbejde, og det er med stor Glæde, man har konstateret, at Samarbejdet i 1938 har været endnu mere intimt end tidligere.

58 Lærlinge er undersøgt med Henblik paa Optagelse i et af de anerkendte Lærlingehjem.

I Aarets Løb er der blevet indført en meget vigtig Reform, idet *Direktionen for Københavns kommunale Skolevæsen* har bestemt, at der paa den Lægeattest, der kræves til fast Ansættelse ved det kommunale Skolevæsen, skal være anført Resultatet af en nylig foretagen Røntgenundersøgelse af Lungerne med Henblik paa Tuberkulose.

Man maa i høj Grad paaskønne det Initiativ, der her er udvist fra Skoledirektionens Side, og man betragter denne Reform som et værdifuldt Fremskridt indenfor Tuberkuloseprofylaksen i Skolerne.

Paa Centralstationen er der i 1938 paa dette Grundlag undersøgt 52 Personer.

Af de 12,830 nyhenviste Patienter udgik i Aarets Løb 4,413 af Kontrol, medens 8,417 overgik til fortsat Kontrol i 1939.

Af de Personer, der søgte Stationen før 1. Januar 1938, udgik i Aarets Løb ialt 4,189, fordelt som vist i efterfølgende Skema:

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt
Udgaaet af Kontrol	1161	1572	879	3612
» paa Grund af Død (ikke af Tuberkulose) ...	28	20	7	55
» paa Grund af Flytning til andre Kommuner	136	248	138	522
Ialt	1325	1840	1024	4189

Med Hensyn til Aldersfordeling og Mantoux' Tuberkulinreaktion er de 12,830 nyhenviste Personer opført i *Tabel IV*.

Tabel IV.

	Aldersfordeling:				Mantoux' Tuberkulinreaktion:					
	Mænd	Kvinder	Ialt	pCt. af samtlige nye	M-R ikke aflæst	M-R aflæst hos	M +	pCt. af aflæste	M +	pCt. af aflæste
0—6.....	686	630	1316	10,8	47	1269	512	40,8	757	59,7
7—14.....	1466	1413	2879	22,4	32	2847	1989	69,9	858	30,1
15—19.....	604	668	1272	9,9	52	1220	826	67,7	394	32,8
20—24.....	703	1106	1809	14,1	112	1697	1294	76,8	403	23,7
25—34.....	1209	1774	2983	23,8	184	2799	2408	86,0	391	14,0
35—44.....	640	824	1464	11,4	92	1372	1306	95,1	66	4,9
45—54.....	323	356	679	5,8	36	643	626	97,4	17	2,6
55—64.....	145	160	305	2,4	24	281	272	96,8	9	3,2
65—74.....	44	54	98	0,8	9	89	83	93,8	6	6,7
75 og derover.....	14	11	25	0,2	7	18	17	94,4	1	5,6
Ialt.....	5834	6996	12830	100,0	595	12235	9333	76,8	2902	23,7

I Forhold til 1937 er der næsten ikke sket Forskydninger med Hensyn til de forskellige Aldersgruppers procentiske Fordeling, man kunde ligesom i Fjor ønske, at Grupperne 15—19 og 20—24 Aar var endnu bedre repræsenteret, end Tabellen viser, da det netop er Personer i disse Aldersgrupper, man særlig gerne vil have undersøgt.

Antallet af de tuberkulinpositive Personer indenfor Aldersgrupperne er praktisk talt som i 1937, i Gruppen 15—19 Aar er 67,7 % tuberkulinpositive, i Aldersgruppen 25—34 86,0 % og for 35—44 95,1 %.

Lægearbejdet i 1938.

(Til Sammenligning anføres Tallene for 1937.)

Tabel V.

	1938	pr. 10,000	1937	pr. 10,000
Antal nyhenviste Personer.....	12830	185,9	11501	168,6
Antal Konsultationer.....	94311	1366,8	79559	1166,5
Antal Mantoux' Tuberkulinreaktioner..	25920	375,7	22481	329,6
Antal Blodsækningsbestemmelser....	34367	498,1	28976	424,9
Antal Røntgengennemlysninger.....	43516	630,7	33787	495,4
Antal Røntgenfotoferinger.....	24520	375,5	21003	308,0
Antal røntgenfotoferede Personer..	22249	322,8	19406	284,5
Antal Ekspektoratundersøgelser.....	10382	150,5	11818	173,8
Antal Dyrkninger fra Ekspektoratet...	226	—	148	—
Antal Dyrkninger fra Ventrikelskyllev.	889	—	591	—
Antal Wasserman-Reaktioner.....	128	—	181	—
Antal Widal-Reaktioner.....	11	—	—	—

Tabellen kræver ingen nærmere Omtale, da den tydeligt viser Arbejdets Omfang og Stigning.

Centraltuberkulosestationens Laboratorium:

Ekspektoratundersøgelser.

	1938	1937
Indsendt af Centraltuberkulosestationen.....	7,754	8,991
Indsendt af Læger.....	1,634	1,856
Indsendt fra Øresundshospitalets Ambulatorier.....	687	682
Indsendt fra Plejehjem.....	224	214
Indsendt af andre.....	83	75
Ialt.....	10,382	11,818

Ekspektorater ialt 10,382:

	1938	1937
+ TB.....	i 1,183 (11,4 %)	i 1,334 (11,8 %)
÷ TB.....	i 9,199 (88,6 %)	i 10,484 (88,7 %)

Antallet af undersøgte Ekspektorater er i 1938 1500 lavere end i 1937, et Resultat man absolut ikke er tilfreds med, men det fremgaar tydeligt af Tallene, at det navnlig er Centralstationens Ekspektoratantal, der er gaaet ned, idet dette er 1200 lavere end forrige Aar.

Antallet af Ekspektorater indsendt af praktiserende Læger er noget lavere end sidste Aar, hvilket selvfølgelig for en Del skyldes, at Lægerne i mange Tilfælde foretrækker at sende deres Patienter direkte til Stationen, uden at der foretages Ekspektoratundersøgelser, men det maa alligevel anbefales meget stærkt at benytte denne nemme og billige Undersøgelse i saa mange Tilfælde som overhovedet muligt.

Visitation.

I 1938 ordnede Centralstationen Indlæggelse i Hospital for ialt 1,156 Personer, deraf 983 til Øresundshospitalet, 168 til Børnehospitalet, Fuglebakken (Tuberkuloseafdelingen) og 5 til andre Hospitaler. Af de 983 Patienter blev de 94 indlagt som uafviselige, de 57 for Hæmoptyse og de 37 af andre Grunde.

I samme Tidsrum blev der paa Øresundshospitalet direkte indlagt 388 Patienter, deraf 39 med Hæmoptyse. Størstedelen af de indlagte Personer, der ikke havde Hæmoptyse, er indlagt fra Øresundshospitalets Ambulatorier, i alle disse Tilfælde har Centralstationen faaet Underretning om Indlæggelsen.

Med Hensyn til Ventetid for Indlæggelse har Forholdene været gunstige, hvad angaar Indlæggelse paa Øresundshospitalet, idet langt den største Del af Patienterne har kunnet indlægges straks. Der har kun været Venteliste for Kvinder i Tiden $29/1-7/2$ samt $1/3-30/3$ og paany $8/9-16/9$, for Mænd $27/8-1/9$.

Ligesom i 1937 har der været store Vanskeligheder med Indlæggelse af Børn til Børnehospitalet, Fuglebakken (Tuberkuloseafdelingen), idet der har været Venteliste i hele Tidsperioden $28/1-29/7$ incl. Der har i Perioden $8/3-22/6$ ventet mellem 10—22 Børn, og den værste Periode faldt i April, $11/4-25/4$, hvor der daglig ventede mellem 18—22 Børn. Ventetiden har desværre været meget lang: fra 3—5 Uger.

I Aaret 1938 er der til Boserup Sanatorium visiteret ialt 437 Patienter: 237 Mænd og 200 Kvinder. Af disse er 90 indstillet direkte fra Centralstationen, 249 fra Øresundshospitalet, 79 fra andre Hospitaler i København og Provinsen og 19 fra Læger i København og Provinsen. Periodevis har der været nogen Ventetid til Sanatoriet, gennemsnitlig 2—3 Uger; i visse Perioder har Ventetiden for Kvinder været indtil 2 Maaneder.

Tabel VI.
Resultatet af de foretagne Lægeundersøgelser.

	Tub. pulm.	Pleur. exs.	Tub. mil.	Tub. gland. et perihil.	Eryth. nodos.	Ialt
0—6.....	18	0	0	18	7	43
7—14.....	19	5	0	13	11	48
15—19.....	47	5	0	0	8	60
20—24.....	82	14	0	0	8	104
25—34.....	136	5	1	0	14	156
35—44.....	52	2	0	0	6	60
45—54.....	23	0	0	0	2	25
55—64.....	21	0	0	0	1	22
65—74.....	4	0	0	0	0	4
75 og derover.....	3	0	0	0	0	3
Ialt	405	31	1	31	57	525

Blandt de 12,830 nye Patienter fandtes 525 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme, der fordeler sig som vist i Tabel VI. Langt den største Gruppe udgøres af

Tabel IX (Andre tuberkuløse Sygdomme).

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:			
				++	+	-	÷ TB.
Pleuritis exsudativa	12	19	31	0	0	3	28
Tub. miliaris	1	0	1	0	0	1	0
Tub. gld. bronch. et perihil...	14	17	31	0	0	16	15
Erythema nodosum	14	43	57	0	0	14	43
Ialt	41	72	120	0	0	34	86

Med Hensyn til Erythema nodosum skal man gøre opmærksom paa, at der blandt de som »Mænd« betegnede Personer kun er 6 over 14 Aar, medens 4 er i Alderen 7—14 og Resten under 7 Aar. Hos 14 af de 57 Tilfælde af Erythema nodosum blev der fundet + TB i Ventrikelskyllevand. 3 Patienter fik desuden indenfor det første Aar Pleuritis exsudativa.

Foruden ovennævnte Sygdomstilfælde blev der i 1938 af Centralstationen konstateret 65 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme hos Personer, der i Forvejen var under Kontrol. Fordelingen af disse er vist i Tabel X.

Tabel X.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				Caverne
				++	+	-	÷ TB.	
Tub. pulm.	18	31	49	7	1	31	10	1
Pleuritis exsudativa	1	3	4	0	0	2	2	0
Tub. gld. bronch. et perihil...	5	5	10	0	0	8	2	0
Erythema nodosum	0	2	2	0	0	1	1	0
Ialt	24	41	65	7	1	42	15	1

Tabel X a.

	Ialt	Opstaaet i:	
		Aabent Hjem	tidl. aab. Hjem
Tub. pulm.	49	22	5
Pleuritis exsudativa	4	3	0
Tub. gld. bronch. et perihil.....	10	8	0
Erythema nodosum	2	0	0
Ialt	65	33	5

Tabel X a viser, at over Halvdelen af Tilfældene blev fundet hos Personer, der hørte til Husstanden i et aabent Hjem eller et tidligere aabent Hjem.

I efterfølgende Tabel XI er de 49 Tilfælde af Tub. pulm. ordnet efter Udbredning, Bacilfund p. p.

Tabel XI.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:					Af de cavernøse Tilf.			
				++	+	-	÷ TB.	Cav.	++	+	-	÷ TB.
R ¹	15	29	44	4	1	30	9	1	0	0	0	0
R ²	1	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	0
R ³	2	2	4	2	0	1	1	0	0	0	0	0
R ⁴	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ialt	18	31	49	7	1	31	10	2	1	0	1	0

Sammenligner man Undersøgelsesresultaterne i denne Tabel med de tilsvarende i Tabel VIII, ser man, at der er en meget betydelig Forskel med Hensyn til Tuberkulosens Udbredning paa det Tidspunkt, hvor Sygdommen konstateres.

I Tabel VIII — de nyhenviste — er 197 af 405 (48,8 %) i Gruppe R¹, d. v. s. de har Forandringer i mindre end Halvdelen af een Lunge, medens man for Kontrolpatienternes Vedkommende har fundet 44 af 49 (89,8 %) i samme Gruppe. Dette Resultat understreger paany Betydningen af, at Tuberkulosestationen foretager saadanne regelmæssige Kontrolundersøgelser, navnlig i det tuberkuløse Milieu. Det er lykkedes at finde 89,8 % af Tilfældene paa et Stadium, hvor det ved Behandling skulde være muligt at opnaa fuld Helbredelse. Kun hos 4 Personer (mod 7 i 1937) naaede Sygdommen at komme i et mere udbredt Stadium, før den blev konstateret, men det gælder her som forrige Aar, at disse 4 Personer trods gentagne Indkaldelser udeblev fra Undersøgelsen og først gav Møde, da de virkelig følte sig syge, og dette bekræfter det allerede kendte Faktum, at dersom man er eller har været udsat for Smitte, bør man ikke lade være med at faa sine Lunger røntgenundersøgt, selv om man føler sig fuldstændig rask — der kan alligevel være noget galt!!

Man faar det allerbedste Bevis ved nærmere at betragte Gruppen Husstandsundersøgelser, hvorved forstaas Undersøgelser af Personer, der hører til et nyopdaget Tuberkulosestilfældes Husstand.

Husstandsundersøgelser.

Antal Husstandsmedlemmer hos Patienter med nyopdaget Tub. pulm. (+TB)	648	Antal Husstandsmedlemmer hos Patienter med nyopdaget Tub. pulm. (÷TB)	185
Af disse undersøgtes	530 (81,8 %)	Af disse undersøgtes	107 (57,8 %)
Blandt disse 530 fandtes Tub. pulm. hos	22 (+TB hos 18)	Blandt disse 107 fandtes Tub. pulm. hos	3 (+TB hos dem alle)

Blandt 530 Husstandsmedlemmer fra smittefarlige Hjem fandtes Lungetuberkulose hos 22, og de fleste af disse Personer havde ingen Symptomer og blev kun undersøgt, fordi de blev indkaldt af Centralstationen.

I Husstandsgruppen fra Hjem med frisk Tuberkulose men endnu ikke i smittefarlig Form fandtes 3 Tilfælde.

Det undersøgte Antal Personer er dog ikke tilfredsstillende, idet man gerne skulde op over 90 % Husstandsmedlemmer i begge Grupper, og det ideelle vilde naturligtvis være, at alle Husstandsmedlemmer blev regelmæssigt undersøgt.

Blandt de 12,830 nyhenviste Personer var der 109, hos hvem Diagnosen Tub. pulm. var stillet før første Undersøgelse paa Centralstationen og 54 Tilfælde af Tub. pulm. med Pneumothorax art. (endnu under Behandling).

I Tabel XII findes opført, hvad der yderligere blev fundet hos de 12,830 nyhenviste (hver Person er kun opført med een Diagnose).

Tabel XII.

Tub. pulm. antea, Pneumothorax seq.	52
» » » Op. thoracoplastica seq.	14
Obs. for Tub. pulm.	320

Inaktiv Lungetuberkulose:

Tub. pulm. vet.	239
Fibrøse Strøg og foci.	53
Forkalket Primærkomplex.	350
Pleuritis seq.	383

Hilusforandringer:	
Store, tætte Hilus med Glandelskygger	141
Forkalkede Glandler i Hilus	147
Andre Lungesygdomme:	
Emfysema pulm.	9
Bronchitis	50
Bronchiectasi	28
Pneumoni	87
Pneumonia seq.	18
Empyema seq.	25
Pneumothorax spont.	12
(deraf 1 dobbeltsidig)	
Silicosis	3
Cystis pulm.	5
Tumor pulm.	13
Tumor mediastini	2
Tumor pleuræ	1
Boeck's Sarcoid	1
Fremmedlegeme i Lungen	1

Andre Sygdomme:	
Mb. cordis	66
Aneurysma aortae	4
Ectasia aortae	3
Situs inversus	1
Relaxatio diafragmatis	1
Spondylitis	3
Struma intrathoracalis	3
Fractura costae	4
seq.	3

Institutionsundersøgelser.

I 1938 har man forsøgt at gennemføre saa mange Institutionsundersøgelser som muligt, og det er ogsaa lykkedes at gennemføre dette Arbejde i betydelig større Udstrækning end i 1937. Disse Undersøgelser er for Størstedelen foranlediget ved Tilstedeværelsen af et eller flere Tilfælde af smittefarlig Lungetuberkulose og er ialt foretaget ved 94 Institutioner eller Firmaer, deraf 30 Skoleklasser.

Der er ialt undersøgt:

- a) 2987 Voksne
- b) 1423 Børn

Ialt: 4410 (1937: 2331)

Der er anvendt følgende Undersøgelsesmetoder:

	(1937)
Mantoux' Tuberkulinreaktion	3053 (2252)
Røntgengennemlysninger	2821 (1565)
Røntgenfotoferinger	392 (322)

Resultatet af Mantoux' Tuberkulinreaktion.

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt
Antal Mantoux' Reaktioner	1050	747	1256	3053
Mantoux + ...	701	429	284	1414
Mantoux ÷	339	316	965	1620
Mantoux ikke aflæst hos	10	2	7	19

Blandt de 4410 undersøgte Personer er der fundet aktiv Lungetuberkulose hos 16 (0,36 %).

Fordelingen af de 16 Tilfælde med Hensyn til Udbredning og Bacillaritet fremgaar af Tabel XIII.

Tabel XIII.

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt	Deraf havde:			
					+++	++	+	÷
R ¹	6	5	2	13	2	1	4	6
R ²	0	0	0	0	0	0	0	0
R ³	1	2	0	3	0	0	2	1
R ⁴	0	0	0	0	0	0	0	0

Af de undersøgte Personer blev desuden 12 taget under nærmere Obs. (3 Mænd, 4 Kvinder og 5 Børn). De øvrige væsentlige Undersøgelsesresultater er opført i Tabel XIV.

Tabel XIV.

	Mænd	Kvinder	Børn
Tub. pulm. vetus	4	5	1
Pleuritis seqv.	10	3	0
Morbus cordis	0	3	0
Tumor pulm.	0	1	0
Fremmedlegeme i Thoraxmuskulaturen	1	0	0

De ovennævnte Tal er ikke medregnet i *Tabellerne V, VI og VII*. Foruden de ovennævnte Institutionsundersøgelser har Centralstationen med sit transportable Røntgenapparat foretaget Undersøgelser af Patienter og Personale paa Kommunens 3 Plejehjem: *Stenslettegaard, Gyvelholm og Rydholt*. Der er ialt foretaget 182 Gennemlysninger, og blandt Personalet blev der ikke fundet noget Tilfælde af Lunge-tuberkulose.

Calmettevaccination.

Paa Centralstationen er der i 1938 foretaget 87 Calmettevaccinationer (mod 76 i 1937), og man har i Aar overvejende vaccineret tuberkulinnegative Børn og Voksne fra smittefarlige Hjem. Calmettevaccination er saavidt muligt foretaget, naar den smittefarlige Patient har været borte fra Hjemmet. Naar dette ikke har kunnet lade sig gøre, har Børnene været udstationeret forskellige Steder, indtil de er blevet tuberkulinpositive.

Centralstationen har foranlediget 4 Børn udstationeret paa Frk. Valerius's Børnehjem, ialt i 235 Dage.

Résumé.

Af Centralstationen er der fundet:

a) blandt de nyhenviste.....	525	Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme (1937: 525)
b) — Kontrolpatienter ...	65	— (» : 53)
c) v. Institutionsundersøgelser	16	— (» : 26)
Ialt: 606	—	— (1937: 604)

ad a) *Blandt de 12830 nyhenviste Personer er der fundet 525 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme (4,1 %), deraf 405 Tilfælde af Tub. pulm. (3,2 %). De 405 Tilfælde fordeler sig gruppevis:*

	Ialt	Mænd	Kvinder
R ¹	48,6 %	43,1 %	53,8 %
R ²	8,6 %	6,6 %	10,6 %
R ³	32,8 %	37,1 %	28,8 %
R ⁴	9,0 %	13,2 %	6,1 %

Af de 405 Tilfælde af Tub. pulm. havde 194 (47,9 %) + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, medens man hos 10 (2,5 %) først fandt + TB. ved Dyrkning fra Ekspektoratet og hos 147 (36,3 %) ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand. Der blev ialt fundet Tuberkelbaciller hos 351 af 405 Lungetuberkulosetilfælde (86,7 %) og ÷ TB. hos 54 (13,3 %).

144 (35,6 %) havde Caverner, og i disse cavernøse Tilfælde fandtes + TB. i Ekspektoratet hos 129 (89,6 %), medens 11 (7,6 %) havde + TB. ved Dyrkning fra Ekspektorat eller Ventrikelskyllevand, og kun hos 4 (2,8 %) fandtes ikke Tuberkelbaciller.

ad b) *Blandt de Personer, der har gaaet til fortsat Undersøgelse paa Centralstationen, fandtes 65 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme, deraf 49 Tilfælde af Tub. pulm. (18 Mænd og 31 Kvinder), der gruppevis er fordelt:*

	Ialt	Mænd	Kvinder
R ¹	89,8 %	83,3 %	93,5 %
R ²	2,0 %	5,6 %	0,0 %
R ³	8,2 %	11,1 %	6,5 %
R ⁴	0,0 %	0,0 %	0,0 %

ad c) *Ved Institutionsundersøgelserne fandtes 16 Tilfælde af aktiv Tub. pulm., deraf 13 i Gruppe R¹ (6 Mænd, 5 Kvinder og 2 Børn) samt 3 i Gruppe R³ (1 Mand og 2 Kvinder).*

Tabel XV.

Sociale Forholdsregler.

Hjem pr. ³¹ / ₁₂ 1937	1906
Tilgaaet i 1938.	706
Udgaaet i 1938.....	528
<hr/>	
Antal Hjem under Kontrol pr. ³¹ / ₁₂ 1938.....	2084
Deraf smittefarlige Hjem	1905
Antal Hjem, hvor Smittekilden er død.....	179
Antal Hjemmebesøg	12356
Hjemmene omfattede ved Aarets Udløb:	
Mænd	2271
Kvinder	2530
Børn	1928
<hr/>	
Personer ialt	6729
Antal Desinfektioner.....	752
Sapoformol uddelt til.....	367 Personer (1327 Liter)
Ekspektorat-Sæt uddelt til	161 —
Vask af smittefarligt Tøj for	520 —
Udlaan af Senge, Sengelinned p. p. til	54 —
Udlaan af Vaskeposer til	137 —

Tilraadet Behandling og Kur:

Tuberkulosehospital	567	Personer.
Sanatorium	134	—
Kystsantorier	228	—
Kysthospital	4	—
Tuberkuloseplejehjem	60	—
Kalvebod Bastion	17	—
Julemærkehjem	62	—
Feriekolonier	32	—

Sociale Indstillinger og Anbefalinger.

Københavns Kommunes Beboelsesejendomme	41
Meldte Boliger til Boligtilsynet	4

Til Socialkontorer og Folkeforsikringskontoret er anbefalet til:

Beklædning, Senge og Linned	165
Ekstraforplejning	699
Bevaring af Bolig m. m.	71

Anbefalinger til private Institutioner p. p. Ialt: 620. (Herunder *Foreningen Boserup Minde, Ole Olsens Legat, Egmont H. Petersens Legat, Carl F. Petersens Fond, Købmand Wulff's Legat, Trængendes Landophold p. p.*)

Fra *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* har Centralstationen modtaget 184 Legatportioner, der er udbetalt til Patienterne af Centralstationens Distriktssygeplejersker.

Centralstationen bringer *Nationalforeningen* sin bedste Tak for det meget store Beløb, der har været til megen Glæde og Støtte for Patienterne og en stor Hjælp for Sygeplejerskerne i deres sociale Arbejde.

Ligesom i 1937 har *Nationalforeningen* stillet et Beløb til Raadighed, saaledes at Centralstationen har været i Stand til at uddele Mælk til tuberkulose-truede Børn, specielt i Tilfælde, hvor den ønskede Hjælp ikke kunde skaffes ad anden Vej. Man har uddelt Mælk til 257 Børn (1937: 256), der tilsammen har faaet Mælk i 1,090 Maaneder, ialt er der uddelt 26.271 Liter (1937: 25.276 Liter), og denne Hjælp har været til ganske overordentlig stor Nytte for Centralstationens Arbejde.

I Aarets Løb har 72 Børn været udstationeret paa Grund af Forældrenes Sygdom.

Kredsforeningen for København har i det forløbne Aar ydet Centralstationen en meget værdifuld Hjælp til Fremskaffelse af bedre Bolig med særlig Henblik paa Isolation af Patienter. Der har været et stort Antal Ansøgninger om Huslejetilskud, og der er ydet Hjælp til 129 Familier (1937: 163); denne er ialt givet i 956 Maaneder (488 Familiemedlemmer), og Centralstationen er meget taknemmelig for denne store Støtte i det vanskelige sociale Arbejde.

Desuden er der tilstillet Centralstationen 1,353 *Spisebilletter*, der af Distriktsygeplejerskerne er uddelt til trængende Patienter.

Københavns Kommunes Folkeregisterkontor har atter i Aar ydet Centralstationen værdifuld Assistance ved i talrige Tilfælde at give Oplysning om Patienternes Adresseforandring m. m., for hvilken Hjælp Centralstationen er *Folkeregisterkontoret* megen Tak skyldig.

Hjælp i Hjemmet.

Som nævnt i Beretningen for 1937 har Centralstationen *et særligt Rengøringskorps*, der hjælper til med Rengøringsarbejdet i tuberkuløse Hjem. Denne Hjælp er i 1938 ydet til 57 Hjem med 117 Vokne og 41 Børn i en samlet Tid af 305 Maaneder, hvilket er betydelig mere end i 1937, og det har atter i Aar vist sig, at det er en meget nyttig Foranstaltning, som Centralstationens Patienter er meget glade for.

Kontrolundersøgelse af Centralstationens eget Personale.

Centralstationens Personale har som sædvanlig været under skarp Observation. Der er ialt foretaget 138 Røntgenfotograferinger af Lunger, *og der er i Aarets Løb ikke forefaldet noget Tilfælde af Lungetuberkulose.*

Læger og Sygeplejersker fotograferes 3—4 Gange om Aaret, det øvrige Personale hvert halve Aar, og desuden tages Røntgenbilleder, hver Gang en af de paa-gældende har haft en katarrhalsk Infektion.

Hos den Del af Personalet, der er beskæftiget med Røntgenfotografering og -gennemlysning, foretages systematiske, fuldstændige Blodundersøgelser. Der er i Aarets Løb foretaget 35 saadanne fuldstændige Blodundersøgelser, *og der er ikke fundet noget Resultat, der har givet Anledning til særlige Forholdsregler.*

Karantænevæsen.

Ifølge Meddelelse fra Karantænelægen er der i Aaret 1938 sket Anmeldelse til Karantænestationen af 2,223 Skibe (heri indbefattet Orlogs- og Lystfartøjer, Bugserbaade og Lægtene etc.), som dels var forbigaaende, dels indgaaende, men alle anmeldelsespligtige. Ialt med en Besætning af 36,725 Personer og 17,800 Passagerer.

Af disse Skibe bordedes paa Reden af Karantæneofficerer og Lægepersonalet 1,978 Skibe.

Antallet af de i Havnen (Frihavnen, Jernhavnen, Refshaleøen samt nordre og søndre Toldbod) indkomne Skibe, der er fritagne for Anmeldelsespligt til Karantænestationen, var 6,264. En Del af disse Skibe, kommende fra oversøiske Havne, er daglig inspicerede.

Det Antal Skibe, som i Aarets Løb er inspiceret af Lægerne i Overensstemmelse med Justitsministeriets derom givne Bekendtgørelse om Karantæneeftersyn etc. og i Henhold til Lov af 10. Marts 1938, var 105 paa tilsammen 275,476 N. R. T., Besætning 3,282 og Passagerer 150.

Af disse Besætninger og Passagerer er der i det forløbne Aar indbragt 28 Patienter paa Øresundshospitalets Karantæneafdeling; heraf 1 for Malaria, 5 for Influenza, 3 for Angina, 1 for Lungetuberkulose og 18 for forskellige medicinske og kirurgiske Sygdomme.

I Henhold til Pariserkonventionen af 1926, Art. 28, er der undersøgt 2,265 Skibe; heraf er 41 fumigeret for Rotter og Deratisation Certificate udstedt; af Deratisation Exemption Certificate er udstedt 882. I 195 Skibe har der været opstillet Fælder, og der er til Statens Seruminstitut indbragt 86 Rotter, hvorimellem 16 sorte Rotter samt brune Rotter og enkelte sydamerikanske Rottearter. Alle Prøver viste negativt Fund.

8 Skibe er blevet desinficeret for smitsomme Sygdomme. Med Skibe, ankomende fra Udlandet, er indbragt 25 Lig.

METEOROLOGISKE FORHOLD

1938	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktober	Novbr.	Decbr.	Aaret
Middeltemperatur C°	2.4	2.5	6.5	6.3	10.3	14.3	16.8	18.5	15.1	10.7	8.5	1.7	9.5
Middelfugtighedsgrad i pCt....	92	88	81	72	70	72	74	71	77	84	86	88	80
Middellufttryk i mm ved Havet og 45° Br.	754.4	766.0	761.8	761.6	760.7	759.9	760.9	760.2	762.9	757.5	757.9	763.2	760.6
Nedbør, mm	46	9	23	29	57	55	75	35	18	52	46	46	491
Dage med Nedbør.....	22	6	10	10	11	14	16	10	10	16	18	14	157
» » Sne	8	1	1	4	»	»	»	»	»	»	»	8	22
» » Hagl.....	»	»	»	2	3	»	»	»	»	»	»	»	5
» » Torden.....	»	»	»	»	»	1	4	1	»	1	2	»	9
» » Storm.....	»	1	2	3	1	»	»	»	»	1	1	1	10
Antal Timer med Solskin	30	97	140	175	293	233	239	250	164	72	25	8	1726

Januar: Vinden overvejende sydvestlig og vestlig med mildt og ustadigt Vejr; Middeltemperaturen blev 2.2° højere end normalt, Nedbøren — væsentlig Regn — 22 % for stor, Solskinstimernes Antal 21 % for lille.

Februar: Vinden overvejende sydvestlig og vestlig med mildt Vejr og ringe Nedbør; Middeltemperaturen blev 2.3° højere end normalt, Nedbøren 71 % for lille, Solskinstimernes Antal 90 % for stort.

Marts: Sydvestlige og vestlige Vinde med meget mildt Vejr og lille Nedbør; Middeltemperaturen blev usædvanlig høj — 5.2° højere end normalt, Nedbøren (Regn) var 38 % for lille, Solskinstimernes Antal 36 % for stort.

April: Vinden hyppigst vestlig, nordvestlig eller nordlig; mildt Vejr fra d. 1.—16., stærkt Temperaturfald d. 17., temmelig koldt Vejr fra d. 17.—24., derefter ret mildt Vejr; Nattefrost d. 18.—21.; Middeltemperaturen blev 1° højere end normalt; Nedbøren, der væsentligt faldt d. 1.—5., blev 24 % for lille, Solskinstimernes Antal 14 % for stort.

Maj: Vindretningen skiftende, i Maanedens første Halvdel dog hyppigst fra Horisontens vestlige, i dens sidste Halvdel fra Horisontens østlige Halvdel; Temperaturen var snart over og snart under Normalen, særlig varmt Vejr d. 15. og 16., særlig køligt (med Slud) d. 20.; Middeltemperaturen blev 0.2° lavere end Normalen, Nedbøren 40 % og Solskinstimernes Antal 26 % større end normalt.

Juni: Vindretningen oftest omkring Sydvest og Vest, i første Tidøgn hyppigst med Temperatur noget over, i de to sidste Tidøgn med Temperatur noget under Normalen; ret ustadigt Vejr i sidste Tidøgn; Middeltemperaturen blev 0.3° for lav, Nedbøren 28 % for stor og Solskinstimernes Antal omtrent normalt.

Juli: Vinden overvejende omkring Syd og Vest, i de to første Tidøgn oftest ret køligt, i det sidste Tidøgn varmt Vejr. Middeltemperaturen blev 0.4° for høj; Vejret var ret ustadigt; Nedbøren blev 27 % for stor og Solskinstimernes Antal omtrent normalt.

August: I Maanedens første Halvdel var Vinde omkring Øst, i dens sidste Halvdel Vinde fra Horisontens vestlige Halvdel de overvejende; første Halvdel havde tørt og meget varmt Solskinsvejr; i sidste Halvdel var Vejret noget ustadigt, hyppigst med noget over normal Varme, dog køligt d. 18.—23.; Middelttemperaturen blev $2,8^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren kun Halvdelen af Normalen, men Solskinstimernes Antal 30 % for stort.

September: Vindretningen var i Maanedens første Halvdel hyppigst omkring Vest med ustadigt Vejr, i dens sidste Halvdel oftest omkring Sydøst med tørt Vejr; Temperaturen var fra d. 1.—17. oftest lidt over Normalen — dog af og til lidt under denne —; Tiden fra d. 18.—30. havde varmt Vejr. Middelttemperaturen blev $2,8^{\circ}$ højere end normalt. Nedbøren 60 % for lille og Solskinstimernes Antal 20 % for stort.

Oktober: Vindretningen sydlig, sydvestlig eller vestlig med mildt Vejr; i de to første Tidøgn faldt der jævnlige Regn; i sidste Tidøgn var Vejret overvejende tørt; Middelttemperaturen blev 2° højere end normalt; Nedbøren blev 6 % for stor og Solskinstimernes Antal 14 % for lille.

November: Vindretningen var sydlig, sydvestlig eller vestlig med ustadigt og meget mildt Vejr; Middelttemperaturen blev usædvanlig høj — $4,1^{\circ}$ højere end normalt —, Nedbøren 15 % for stor og Solskinstimernes Antal 48 % for lille.

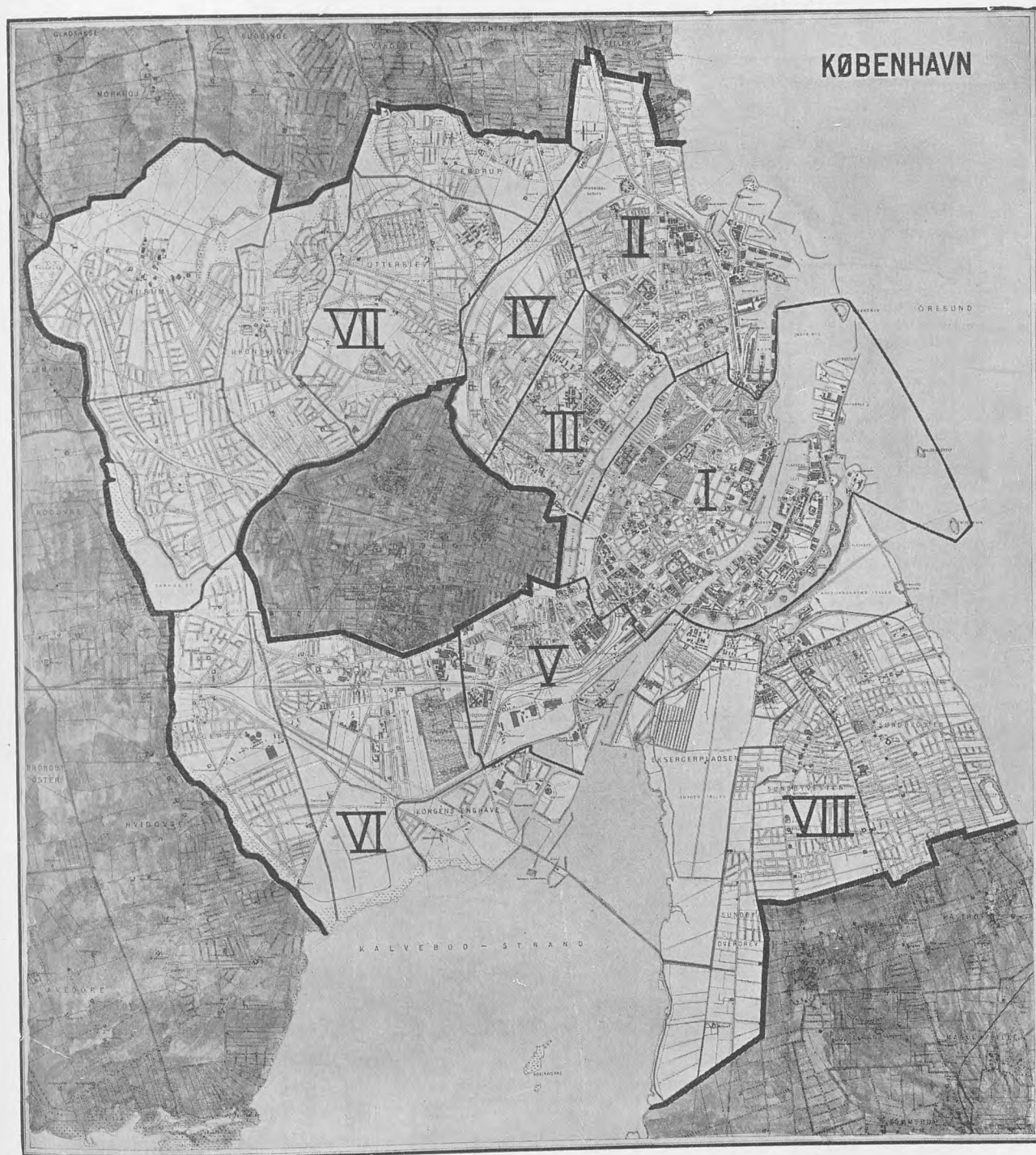
December: Vindretningen hyppigst sydlig, sydøstlig eller østlig, i Maanedens første Halvdel med mildt Vejr og Nedbør i Form af Regn, i dens sidste Halvdel gennemgaaende med Frost og Nedbør i Form af Sne. Middelttemperaturen blev $0,2^{\circ}$ lavere end normalt og Nedbøren 8 % for lille; Himlen var oftest overtrukket, og Solskinstimernes Antal beløb sig kun til 8, eller Halvdelen af det normale Antal.

København.

Ville de Copenhague.

Kvarterernes Beliggenhed. — Situations des Quartiers

- I. Byen.
- II. Østerbro.
- III. Indre Nørrebro.
- IV. Ydre Nørrebro.

- V. Vesterbro.
- VI. Valby.
- VII. Brønshøj.
- VIII. Sundby.

Københavns Mortalitet-

Tabel for 1938. (Fortsat.)

Causæ mortis.	Under 1 Aar				1		2		3		4					
	i 1ste Maaned		i 2den-3die Maaned		i 4de-12te Maaned		Tilsammen i 1ste Aar		Aar		Aar		Aar		Aar	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
<i>V. Morbi nutritionis et secretionis int.</i>																
58. Arthritis urica																
59. Scorbutus																
60. Morbus Barlowi																
61. Rachitis																
62. Diabetes mellitus																
63. Morbi gld. pituitariae																
64. Diabetes insipidus																
65. Morbus Basedowii																
66. Myxoedema																
67. Morbus Addisoni																
68. Tetania infantilis					3		3									
69. Diathesis exsudativa lymph.																
70. Morbi gld. thymi																
71. Alii morbi nutritionis et secretionis intern.																
<i>VI. Morbi systematis nervosi et mentis et Morbi organorum sensor.</i>																
72. Haemorrhagia cerebri et mening.																
73. Abscessus cerebri	1	1		4	2	5	3	2		2		1				
74. Meningitis (non epid.)				1		1		1	1							
75. Tabes dorsalis																
76. Epilepsia																
77. Eclampsia								1								
78. Alii morbi systematis nervosi				1		1		2	1		1		1			
79. Dementia paralytica																
80. Alii morbi mentis																
81. Otitis c. complicat.				7	2	7	2	3	2	1			2			
82. Alii morbi organ. sensor.																
<i>VII. Morbi organorum circulationis.</i>																
83. Pericarditis																
84. Endocarditis																
85. Vitia cordis										2						
86. Myocarditis acuta																
87. — chr. et Deg. myocardii																
88. Arteriosclerosis et Embolia art. coronar. cordis, Angina pectoris																
89. Arteriosclerosis universalis																
90. Aneurysma aortae																
91. Alia aneurysmata																
92. Morbi venarum																
93. Hypertensio arterialis																
94. Alii morbi organ. circulat.																
<i>VIII. Morbi organorum respirationis.</i>																
95. Bronchitis acuta			1		3	1	4	1								
96. — chr.										1						
97. Bronchopneum. acuta	2	4	7	1	40	31	49	36	11	5	2	1	1	6	1	2
98. Pneumonia crouposa					1	1	1	1	2					1		
99. Pleuritis, Empyema pleurae		2			1	2	3	2	1		1			1		
100. Gangraena pulmonis																
101. Abscessus										1						
102. Asthma bronchiale														1		
103. Emphysema pulmonum																
104. Alii morbi organ. respirat.					1		1			1						
<i>IX. Morbi organorum digestionis.</i>																
105. Ulcus ventriculi																
106. — duodeni																
107. Gastroenteritis chronica																
108. Atrophia infantum																
109. Appendicitis								1								
110. Hernia					1		1									
111. Ileus			1		1	1	2	1	1					1		

5-9 Aar		10-14 Aar		15-19 Aar		20-24 Aar		25-34 Aar		35-44 Aar		45-54 Aar		55-64 Aar		65-74 Aar		75-84 Aar		85 Aar og derover		Tilsammen af alle Aldere			Dødsårsag Nr.							
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	Begge Køn								
															1										1	58						
																									1	59						
																										1	60					
																											1	61				
																												1	62			
								1																					1	63		
																														1	64	
																														7	65	
																														2	66	
																														2	67	
																														3	68	
																														3	69	
																														3	70	
																														1	71	
					</																											

Tab. 2. Udtog af Københavns

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Ialt
1. Vitia innata et morbi neonat.....	39	34	33	26	47	25	26	36	38	23	22	21	370
2. Marasmus senilis	29	24	24	19	22	17	15	19	16	13	18	18	234
3. Febris typhoid.....	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
4. Febris paratyphoid.....	1	»	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	3
5. Morbilli.....	12	7	6	3	1	»	»	»	»	»	»	»	29
6. Scarlatina.....	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	2
7. Tussis convulsiva.....	1	1	2	»	3	1	»	»	1	1	»	5	15
8. Diphtheria.....	3	3	1	4	»	2	2	1	5	1	2	6	30
9. Influenza.....	4	3	4	5	10	1	1	»	1	2	»	2	33
10. Gastro-enterit. ac. infect.....	5	3	5	7	6	3	6	4	4	4	3	3	53
11. Poliomyelitis ant. ac.....	»	»	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	2
12. Encephalitis epidemic.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
13. Meningit. cerebro-sp. epid.....	1	1	1	1	»	1	2	»	»	1	»	1	9
14. Tuberculosis pulmonum.....	34	22	28	25	36	21	25	14	20	19	21	26	291
15. Tuberculosis in aliis corp. partibus	»	9	6	6	10	3	2	4	9	4	4	1	58
16. Syphilis.....	1	3	1	2	»	4	1	1	»	6	2	2	23
17. Alii morbi infectionis.....	11	14	10	8	8	9	9	6	12	16	8	4	115
18. Cancer et Sarcoma.....	98	79	96	93	106	94	105	79	97	98	83	108	1136
19. Alii tumores.....	9	11	7	6	9	9	9	7	10	14	8	4	103
20. Morbi sangv., nutrit. et secret. int.	38	14	21	22	23	18	24	18	24	29	15	25	271
21. Morbi system. nerv. et org. sens. ...	68	62	64	76	68	70	55	55	46	53	69	51	737
22. Morbus cordis.....	120	84	117	122	124	134	106	73	85	96	90	137	1288
23. Alii morbi organ. circulat.....	57	39	49	29	39	23	27	33	30	37	37	28	428
24. Bronchopneumonia.....	57	54	59	49	39	24	21	20	18	22	24	34	421
25. Pneumonia crouposa.....	19	8	15	13	23	13	5	1	4	2	10	10	123
26. Alii morbi organ. respirat.....	13	9	19	20	12	12	15	9	16	11	17	16	169
27. Morbi organ. digestionis.....	45	23	35	38	38	20	36	26	37	38	42	35	413
28. Morbi organ. uropoet. et genital....	29	33	26	27	34	31	25	26	35	29	30	31	356
29. Septichaemia puerperalis.....	»	2	2	1	2	1	»	1	1	»	1	1	12
30. Alii morbi gravidar. et puerp.....	5	1	1	1	»	2	2	2	»	1	2	»	17
31. Morbi ossium, articul. et ext. part.	2	6	3	5	5	3	3	5	1	8	6	4	51
32. Alcoholismus chr.....	1	2	1	2	1	2	2	2	1	3	»	3	20
33. Aliae intoxicationes chr.....	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
34. Casus mortiferi (incl. homicid.) ...	7	18	16	17	21	20	18	11	13	16	15	17	189
35. Suicidium.....	20	12	23	40	30	30	19	21	22	18	16	19	270
36. Causa mortis non indicat.....	11	12	20	10	22	15	13	7	14	17	16	16	173
Summa.....	743	593	696	678	739	608	576	481	561	582	561	628	7446

Mortalitetstabel for 1938.

Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havnen	Uden Bolig	Udenbys		
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII					
	37	28	173	22	19	16	44	31	»	»	»	1
	45	31	48	20	36	15	23	16	»	»	»	2
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	3
	1	»	»	»	»	1	»	1	»	»	»	4
	5	4	4	1	3	3	5	4	»	»	»	5
	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	»	6
	3	»	2	1	1	3	2	3	»	»	»	7
	14	»	4	1	2	1	3	5	»	»	»	8
	10	9	3	2	3	2	3	1	»	»	»	9
	10	3	5	4	12	4	9	6	»	»	»	10
	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	11
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
	»	1	2	2	»	1	1	2	»	»	»	13
	49	23	31	32	34	23	46	51	1	1	»	14
	8	5	11	3	7	10	8	5	»	1	»	15
	4	1	5	2	2	3	2	4	»	»	»	16
	19	15	17	7	12	9	17	19	»	»	»	17
	192	147	231	88	125	79	138	134	»	»	2	18
	7	17	17	11	10	9	17	15	»	»	»	19
	41	35	59	17	31	13	31	43	»	»	1	20
	128	91	152	58	71	50	100	86	»	»	1	21
	208	132	348	105	131	60	148	150	2	1	3	22
	64	80	86	28	39	15	56	59	»	»	1	23
	52	31	158	34	32	22	52	40	»	»	»	24
	19	16	15	9	14	12	19	17	1	»	1	25
	23	20	27	16	22	10	28	23	»	»	»	26
	69	50	82	33	38	23	60	56	»	1	1	27
	67	36	99	26	30	24	38	36	»	»	»	28
	»	2	1	»	2	1	2	4	»	»	»	29
	1	5	»	2	»	1	3	5	»	»	»	30
	6	2	13	5	7	5	8	4	»	»	1	31
	2	1	5	1	2	2	2	3	»	2	»	32
	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	33
	39	17	34	11	19	17	26	24	1	»	1	34
	52	30	33	12	38	19	36	48	»	1	1	35
	37	19	39	15	17	14	15	12	»	»	5	36
	1212	851	1704	568	759	468	943	910	5	7	19	

Tab. 3. Oversigt over de epidemiske Sygdomstilfælde, anmeldte af Læger
Cas de maladies épidémiques signalés par

København. Ville de Copenhague.	Under 1 Aar	Fra 1—5 Aar	Fra 5—15 Aar	Fra 15—65 Aar		Over 65 Aar		Ialt. Total
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
Morbi epidemici.								
1. Febris typhoidea	»	»	1	5	1	»	1	8
2. — paratyphoidea	»	1	3	4	5	»	1	14
3. Meningitis cerebrospinalis epidem.	9	4	»	2	»	»	»	15
4. Poliomyelitis ant. ac. paralytica	1	9	15	2	1	»	»	28
— — aparalytica	»	»	»	1	»	»	»	1
5. Encephalitis epidem. acuta	»	»	1	»	2	»	»	3
6. Dysenteria (Paradysenteria)	»	8	13	5	9	»	1	36
7. Malaria, opstaaet i Danmark	»	»	»	»	»	»	»	»
— — udenf. Danmark	»	»	»	3	1	»	»	4
8. Diphtheria	6	66	165	26	37	»	»	300
9. Scarlatina	3	250	578	79	124	»	»	1034
10. Febris puerperalis	»	»	»	»	27	»	»	27
11. Pemphigus neonat.	47	»	»	»	»	»	»	47
12. Tetanus neonat.	3	»	»	»	»	»	»	3
13. Morbilli	267	4203	6710	122	120	»	1	11423
14. Rubeolæ	21	165	173	12	8	»	»	379
15. Varicellæ	53	615	1313	35	55	1	»	2072
16. Tussis convulsiva	200	1416	1247	20	25	»	1	2909
17. Parotitis epidemica	6	65	175	54	69	1	2	372
18. Influenza	196	1594	4544	7468	7560	307	380	22049
19. Angina tonsillar	602	2832	5356	3650	4075	50	59	16624
20. Tracheo-Bronchitis	408	1492	1800	1440	1696	281	447	7564
21. Bronchopneumonia et Bronchitis capill.	202	439	361	375	343	116	162	1998
22. Pneumonia crouposa	2	32	74	203	142	28	28	509
23. Gastro-enteritis ac. infec.	519	1126	752	712	982	54	124	4269
24. Hepatitis epidemica acuta	»	10	67	96	80	5	7	265
25. Febris rheumatica	»	5	51	74	130	3	6	269
26. Erysipelas	1	5	9	84	165	9	27	300
a. Febris undulans	»	1	6	32	18	3	2	62
b. Myalgia epid.	»	»	»	»	1	»	»	1
c. Mb. Weillii	»	»	»	1	»	»	»	1
d. Singultus epid.	»	»	»	1	»	»	»	1
Sum...	2546	14338	23414	14506	15676	858	1249	72587
Alii morbi.								
27. Gonorrhoea, ikke tidl. diagnosticeret	3	12	4	3409	1257	5	»	4690
28. Ulcus venereum, ikke tidl. diagnosticeret	»	»	»	24	9	»	»	33
29. Syphilis acquisita, friske Tilfælde	»	»	»	124	66	»	»	190
30. Syphilis congenita, ikke tidl. diagnosticeret	1	»	4	1	1	»	»	7
31. Lymphogranuloma inguinale	»	»	»	11	1	»	»	12
32. Delirium tremens	»	»	»	1	»	»	»	1
33. Scabies	14	476	825	2906	2487	15	5	6728
Ialt. Total...	2564	14826	24247	20982	19497	878	1254	84248

i Aaret 1938, fordelt efter Alder, Køn og Maaneder.
les médecins (déclaration obligatoire).

Civile Hospitaler	Indlagt paa Hospital	Militærhosp.	Tilsammen	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December																
																8	»	8	1	»	1	»	2	»	1	»	1	1	1	»	1
																14	»	14	2	»	1	»	1	»	2	»	5	3	»	»	»
14	1	15	4	1	3	2	»	1	»	»	»	1	»	2	1	3															
28	»	28	»	»	»	»	1	3	4	4	6	7	2	1	»	4															
1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»															
3	»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	1	5															
24	»	24	3	1	2	2	»	»	2	3	9	5	5	4	»	6															
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7															
4	»	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»															
298	»	298	28	32	19	17	17	17	32	25	12	32	32	35	34	8															
972	»	972	105	72	69	64	94	44	41	53	129	75	148	140	140	9															
13	»	13	3	2	2	»	5	1	2	2	4	1	1	1	4	10															
18	»	18	3	5	2	1	6	4	3	3	8	7	3	2	2	11															
3	»	3	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	2	»	»	12															
587	8	595	4058	3667	2634	608	177	76	67	45	20	25	23	23	13																
10	1	11	30	65	52	33	25	15	14	12	31	35	34	33	14																
34	3	37	321	401	416	282	151	103	46	17	36	73	112	114	15																
224	»	224	146	107	95	82	81	58	56	135	240	491	767	651	16																
6	2	8	51	63	46	27	49	23	5	6	7	15	54	26	17																
481	932	1413	1913	1734	5063	3412	2302	998	486	702	806	1515	1588	1530	18																
549	288	837	1589	1468	1704	1091	1223	904	849	1308	1519	1726	1771	1472	19																
240	39	279	997	810	970	656	544	354	238	233	400	632	922	808	20																
676	63	739	286	262	262	187	171	125	62	64	75	140	193	171	21																
385	16	401	45	33	61	61	46	53	23	28	23	31	52	53	22																
177	3	180	257	248	369	333	627	293	274	798	464	229	232	145	23																
90	2	92	30	29	34	25	17	20	13	21	21	16	23	16	24																
161	4	165	27	25	28	25	22	23	9	15	22	21	22	30	25																
109	»	109	20	30	29	29	24	13	12	29	26	28	44	16	26																
8	2	10	6	2	3	7	4	5	4	5	6	8	6	6	26 a																
»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	26 b																
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	26 c																
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	26 d																
5137	1364	6501	9925	9057	11865	6945	5592	3152	2239	3508	3872	5114	6041	5277																	
247	124	371	379	333	385	394	397	352	439	407	457	439	375	333	27																
15	»	15	1	3	3	3	2	1	3	4	4	1	3	5	28																
55	3	58	16	25	20	14	16	16	10	14	15	13	16	15	29																
1	»	1	»	»	»	»	»	2	»	»	»	»	1	4	30																
10	»	10	»	»	»	4	1	»	»	2	3	»	1	1	31																
1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	32																
121	92	213	809	631	539	399	340	405	388	346	742	750	764	615	33																
5587	1583	7170	11130	10049	12812	7759	6348	3928	3079	4282	5093	6318	7204	6246																	

Tab. 4. Oversigt over Dødsfald og Dødfødsler i Aaret 1938.

København. Ville de Copenhague.	Beregnet Folkemængde Population calculée 1. Juli 1938	Dødsfald — Décès								Dødfødte Morts-nés			
		Dødsfald efter Alderen Décès par âge							Ialt Total	pr. 1000 Indb.	Født i Ægteskab Légitimes	Født udenfor Ægteskab Illégitimes	
		Un- der 1 Aar	1—4	5—14	15—64		65 og derover						Af ube- kendt Alder
			M.	K.	M.	K.							
Hele Byen. Total	690,900	610	142	95	1600	1411	1487	2101	»	7446	10.8	273	57
1. Byen	102,400	67	23	16	257	226	246	377	»	1212	11.8	22	9
2. Østerbro	82,800	41	6	5	169	164	179	287	»	851	10.3	22	5
3. Indre Nørrebro	78,600	217	19	14	211	188	420	635	»	1704	21.7	28	12
4. Ydre Nørrebro	57,600	38	13	4	132	139	99	143	»	568	9.9	14	1
5. Vesterbro	71,900	46	15	12	203	145	151	187	»	759	10.6	18	5
6. Valby.....	60,800	33	17	10	119	102	82	105	»	468	7.7	20	1
7. Brønshøj	125,200	98	22	19	224	235	160	185	»	943	7.5	67	7
8. Sundby	110,300	68	27	15	260	212	148	180	»	910	8.3	39	7
Havn og Red	1,300	»	»	»	5	»	»	»	»	5	»	»	»
Uden Bolig	»	»	»	»	6	»	»	1	»	7	»	»	1
Udenbys.....	»	2	»	»	14	»	2	1	»	19	»	43	9

Kvarter 1

omfatter den indre By med det gamle Voldterræn og Kastellet samt Christianshavn. Det begrænses af Frihavnsterrænet, Classensgade, Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, St. Jørgens Sø, Gl. Kongevej, Trommesalen, Helgolandsgade, Kvægtorvsgade, Tietgensgade, Bernstorffsgade og Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen til Havnen samt Voldterrænet paa Amagersiden.

Kvarter 2

omfatter Frihavnsterrænet og Terrænet Nord og Øst for Classensgade, Østerbrogade, Øster Alle, Lyngbyvej til Emdrup Grænse, som danner Grænsen mod Nordøst til Stadens Grænse.

Kvarter 3

begrænses af Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, Aaboulevard, Jagtvejen, Øster Alle og Østerbrogade.

Kvarter 4

begrænses af Jagtvejen, Ladegaardsaaen, Lygteaaen, Lersøens Midterlinje til Lyngbyvej og Lyngbyvej.

Kvarter 5

begrænses af Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen, Bernstorffsgade, Tietgensgade, Kvægtorvsgade, Helgolandsgade, Trommesalen, Gl. Kongevej, Værnedamsvej, Frederiksberg Alle, Boyesgade, en lige Linje fra denne bag Vesterbrogade til Rahbeks Alle Nr. 23, hvorfra Grænsen gaar i lige Linje mod Syd til Stedet, hvor Tranehavevej støder til Enghavevej, Enghavevej og Vasbygade til Sydhavnen.

Kvarter 6

omfatter Terrænet Vest for Kvarter 5 (Valby og Vigerslev Sogne).

Kvarter 7

omfatter Terrænet Vest for Frederiksberg og Kvarter 4 (Brønshøj Sogn).

Kvarter 8

omfatter Terrænet Syd for Kvarter 1 (Sundby Sogn).

AARSBERETNING

ANGAAENDE

SUNDHEDSTILSTANDEN I KØBENHAVN

FOR

1939

AF

S. AHREND LARSEN
STADSLÆGE

KØBENHAVN
F. E. BORDINGS BOGTRYKKERI A/S
1940

Sundhedsvæsenets Personale.

Stadslæge, Dr. med. S. AHREND LARSEN.

Vicestadslæge, Dr. med. MOGENS THRANE.

1. Sanitetslæge, Dr. med. KN. BOJLËN.
  2. Sanitetslæge, Dr. med. POUL HEIBERG. Fra $\frac{1}{8}$ Dr. med. MOGENS THRANE
  3. Sanitetslæge, Dr. V. NISSEN. Fra $\frac{1}{6}$ Dr. med. KAJ ROHOLM.
  4. Sanitetslæge, Dr. K. A. POULSEN.
- Sanitetslægeassistent, Dr. P. GRUBB ANDERSEN.
» Dr. GERH. LIND.
» Dr. ANE MADSEN.
- Leder af Medicinalstatistisk Kontor, Dr. ROBERT NIELSEN.
Kontorpersonalet.

Sundhedskommissionens Dyrslæger.

Overdyrlæge H. J. HANSEN.
Dyrlæge K. SEIDEL.
Dyrlæge H. O. PEDERSEN.
Laboratorieforsøger E. MEJLBO.
Dyrlæge ved Laboratoriet O. WINTHER.
Laboratoriepersonalet.

Sundhedskommissionens Boligtilsyn.

Overingeniør HOLGER SCHMIDT.
Ingeniør SØREN LARSEN.
1 Ingeniørassistent.

Sundhedskommissionens Kontor for Kontrol med Skadedyrsbekæmpelse.

Leder: Cand. mag. K. E. STUBBE TEGLEBJÆRG.
1 Overkontrollør
6 Kontrollører.

Lægerne ved den vederlagsfri ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Dr. Frk. JOHANNE FEILBERG.
» A. GELBJERG-HANSEN.
» H. MEINCKE.
» E. HENNINGSEN.
» A. KORSBJERG.
» H. FINSEN.
» Frk. M. DENCKER CHRISTENSEN.

Dr. ARNE REYN.
» HJ. PETERSEN.
Dr. med. V. GENNER.
Dr. OTTO HASLUND.
1 Sygeplejerske.
4 Klinikmedhjælpersker.

Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsen.

Overlæge, Dr. med. KN. WINGE.
Afdelingslæge SIGRID HOLM.
Speciallæge KAREN M. ANDERSEN.
1 Røntgenspecialist.
8 Lægeassistenter.
1 Klinisk Lægeassistent.
Forstanderinden.

1 Røntgen-Oversygeplejerske.
1 Røntgensygeplejerske.
12 Distriktssygeplejersker.
7 Stationssygeplejersker.
2 Milieusygeplejersker.
Laboratorie-, Fotograf- og Kontorpersonalet.

Sundhedskommissionens Desinfektionsstation.

1 Formand.
5 Desinfektionsbetjente

INDHOLD

Indledning	3
A. Medicinalberetning for København for Aaret 1939	7
Befolkningsforhold	7
Ægteskaber	7
Fødsler	8
Dødsfald	10
Dødfødte	12
Sygdomsforhold	14
1) <i>Epidemiske Sygdomme</i>	14
Febris typhoidea	14
Febris paratyphoidea	15
Meningitis cerebro-spinalis epid.	15
Poliomyelitis ant. acuta	15
Encephalitis epidemica acuta	15
Dysenteria (Paradysenteria)	15
Febris intermittens	15
Diphtheria	15
Scarlatina	16
Morbilli	17
Rubeolae	17
Varicellae	18
Tussis convulsiva	18
Parotitis epidemica	18
Influenza	19
Angina tonsillaris	19
Tracheo-bronchitis	20
Bronchopneumonia et Bronchit. capillaris	20
Pneumonia crouposa	21
Gastroenteritis acuta infectiosa	22
Hepatitis epidemica acuta	22
Febris rheumatica	23
Erysipelas	24
Febris undulans	24
Morbus Weillii	24
Alii infectiones	24
2) <i>Tuberkulose</i>	24
3) <i>Kræft</i>	26
4) <i>Kønssygdomme</i>	26
5) <i>Andre Sygdomme</i>	27
Alcoholismus	27
Scabies	27
6) <i>Sygdomme i Garnisonen</i>	27
B. Offentlig Sundhedspleje	29
Tilsyn med Fødehjem og Institutioner for Børn	29
Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.	29
Tilsyn med Næringsmidler	30
Tilsyn med smitsomme Sygdomme	32
Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt	34
Boligtilsynet	35
Kontrollen med Skadedyrsbekæmpelsen	39
Vandklosetter	40
Tilsyn med Forhandling af animalske Næringsmidler	40
A) Tilsyn med Forhandling af Mælk	41
B) Tilsyn med Kød, Kødvarer, Pølser m. m.	46
Sundhedskommissionens Laboratorium	57
Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse	62
Karantænevæsen	76
Meteorologiske Forhold	76
 <i>Tabeller:</i> 1. Dødsårsager efter Aldersklasser. — 2. Dødsårsager efter Maaneder og hygiejniske Kvarterer. — 3. Anmeldte Sygdomstilfælde efter Alder, Køn og Maaneder. — 4. Dødsfald og Dødfødsler efter hygiejniske Kvarterer.	

Med Udgangen af Juli Maaned 1939 fratraadte 3. Sanitetslæge, Dr. V. Nissen, der i 1913 blev udnævnt til Kredslæge og ved Omlægningen af Sundhedskommissionens Lægevæsen i 1921 til Sanitetslæge. Fra 1. September 1939 ansattes Dr. med. Kaj Roholm som 3. Sanitetslæge.

Af de epidemiske Sygdomme har i 1939 kun Skarlagensfeberen givet Anledning til Iværksættelse af særlige Foranstaltninger.

I Maj hjemsogetes Stor-København af en *Scarlatinaepidemi forarsaget af Mælk* fra et herværende Mælkekompagni*).

Det paagældende Mælkekompagni, der daglig distribuerer ca. 13.000 kg raa Sødmælk i Stor-København (ca. $\frac{1}{12}$ af Hovedstadens Forbrug), forsynes med Mælk fra 5 Mejerier paa Sjælland. Ved Efterforskning af Smittekilden oplystes det hurtigt, at der nogen Tid forud for Epidemien Udbrud var opstaaet Scarlatina paa en Gaard i Sydsjælland, der leverede ca. 50 kg Mælk daglig til et af Mælkekompagniets Mejerier, hvis daglige Leverance til Kompagniet var ca. 2500 kg. Der fandtes ved Dyrlegeundersøgelsen ingen Sygdom i Gaardens Besætning, ved bakteriologisk Undersøgelse af Mælken fandtes ingen Streptokokker. De øvrige 4 Mejerier havde »Kontrolomraader« d. v. s. Omraader udenfor København, hvortil de havde leveret Mælk, uden at der var opstaaet Tilfælde af Scarlatina. Der fandtes paa ingen af Mælkekompagniets øvrige Gaarde Sygdom blandt Personale eller Besætninger, ingen Tilfælde af Sygdom blandt Personalet paa Mejerierne eller paa Mælkekompagniets Central i København. Dr. Ernst (Statens Seruminstitut) isolerede hæmolytiske Streptokokker af Gruppe A Type 11, saavel hos Scarlatinapatienterne paa Gaarden i Sydsjælland som hos et større Antal af de Scarlatinapatienter, der havde drukket raa Sødmælk fra Mælkekompagniet.

Epidemien udbrød den 5. Maj, og de sidste Scarlatinatilfælde opstod den 14. Maj. Undersøgelsen afgav Holdepunkter for, at Mælken havde været forurennet den 3. Maj (- 4. Maj). Inkubationstiden, der i Almindelighed anses for at være særlig kort ved Mælkeinfektioner (1-2, højst 3 Dage), har antagelig under denne Epidemien varieret mellem 1 og 11 Dage. Der er foretaget en Analyse af Epidemikurven under disse Forudsætninger. De 321 Scarlatinapatienter, der har drukket raa Sødmælk fra det paagældende Mælkekompagni, maa formodes at være inficeret direkte gennem Mælken. De mulige Kontakttilfælde under denne Epidemien findes antagelig mellem de Patienter, der har drukket Mælk fra andre Mælkekompagnier. Det er ikke muligt at skelne mellem »Mælkekkontakttilfældene« og de endemiske Scarlatinatilfælde. Det fremgaar af Undersøgelserne, at der — som det er sædvanligt under Mælkeinfektioner — kun har været faa Kontakttilfælde under denne Mælkeepidemi.

De anmeldte Scarlatinatilfælde giver et Indtryk af Epidemien Størrelse (Antal Patienter), men et ikke ringe Antal Scarlatinatilfælde er dog antagelig forløbet saa let, at de er miskendt som Scarlatina og derfor ikke registreret. Endvidere har mange Tilfælde under denne Scarlatina-infektion kun manifesteret sig som en mer eller mindre udtalt Angina (Scarlatina sine exanthemate).

Epidemien Udbredelse fremgaar af et Kort over Stor-København (se Ugeskrift for Læger), der viser Lokalisationen af Mælkekompagniets ca. 200 Mælkeudsalg, i Relation til hvilke de Scarlatinapatienter, der er inficeret gennem Mælken, er afsat. Det fremgaar af Kortet, at et betydeligt Kvantum Mælk, fordelt over et stort Omraade af Stor-København, maa have været forurennet. Kun 74 af Udsalgene har ingen verificerede Scarlatinapatienter blandt sine Aftagere. Dette er dog ikke ensbetydende med, at Mælken fra disse Udsalg ikke har været forurennet. Der kan have været — og har sikkert været — lette Scarlatinatilfælde, og der kan navnlig have været talrige Anginatilfælde, der ikke er kommet under Lægebehandling. Man maa nærmest mene, at al raa Sødmælk fra Mælkekompagniet har været inficeret den 3. Maj (- 4. Maj).

* Knud Bojlén: Scarlatina-Angina-Mælkeepidemien i Storkøbenhavn i Maj 1939. Ugeskrift for Læger, 18. April 1940.

Der opstod 408 Scarlatinatilfælde i Stor-København i Dagene fra den 5. Maj til den 14. Maj. Heraf var som nævnt 321 rene Mæketilfælde. Disse sidste opstod i 304 Husstande med tilsammen 1044 Medlemmer, af hvilke 316 var under 15 Aar, 728 over 15 Aar. I dette Milieu fandtes desuden i samme Periode 31 Tilfælde af Angina (Scarlatina sine exanthemate).

Af de 1044 Husstandsmedlemmer havde 921 drukket raa Sødmælk fra Mælkekompaniet B. 269 i Alderen under 15 Aar, 652 over 15 Aar.

Ca. 13 % af Mælkekonsumerterne havde tidligere haft Scarlatina.

De 321 af Mælkekonsumerterne, der fik Scarlatina, fordeler sig efter Alder og Køn saaledes, at de Voksne er i Overtal: 145 under 15 Aar, 176 over 15 Aar.

Forklaringen paa denne Aldersfordeling, der er Reglen ved Mælkeepidemier, og som afviger fra den Aldersfordeling, der er sædvanlig ved endemisk Scarlatina, er den, at Antallet af Individuer over 15 Aar er i betydeligt Overtal, ikke alene i Husstandene, men — hvad der er af afgørende Betydning — ogsaa blandt Mælkekonsumerterne.

Ca. 4 % af de 352 Individuer, der smittedes med Scarlatina eller Scarlatina sine exanthemate i de 304 Husstande, havde tidligere haft Scarlatina.

Anslagsprocenten var i dette Materiale ca. 38 (ca. 56 for Børnenes Vedkommende, ca. 30 for de Voksnes).

Scarlatinaepidemien i Stor-København i Juli, August 1917 havde som Epidemien i 1939 Karakter af en Scarlatina — Angina — Mælkeepidemi. Der findes Holdepunkter for, at disse 2 Epidemier har haft ganske samme Dimensioner. Epidemikurverne viser, at »Eksplodingsbredden«, Varigheden af disse Mælkeepidemier, har været nøjagtig ens. Dette Forhold taler formentlig for, at Formodningen om Epidemiernes spontane Afvikling er rigtig, og at Inkubationstiden under begge har varieret mellem 1 og 11 Dage. I 1917 døde 13 af Patienterne, i 1939 indtraf ingen Dødsfald.

Begge disse Epidemier skyldes Nydelse af raa Mælk (i 1917 Børnemælk, i 1939 Sødmælk), og Smittekilden lokaliseres i begge Tilfælde til Mælkeproduktionssteder, paa hvilke der forud for Epidemiens Udbrud i København er opstaaet Scarlatinatilfælde, der saavel i 1917 som i 1939 miskendtes.

Den pludselige stærke Tilgang af Patienter til Blegdamshospitalet, som Epidemien foraarsagede, blev straks af Hospitalets Overlæge meddelt Stadslægen, der lod Paabud om Pasteurisering af Mælken udgaa til Mejerierne og, da dette først kunde træde i Kraft den følgende Dag den 10. Maj, allerede samme Aften gennem Radioavisen lod udgaa Meddelelse om Epidemiens Udbrud med Opfordring til Kogning af den raa Mælk, som udsendtes den paafølgende Morgen.

Efter at Smittespredningen var stoppet, gik man i Gang med en nærmere Undersøgelse, hvori deltog Sundhedskommissionens Læger og Dyr lægestab, assisteret af Sundhedspolitiet og Sundhedsstyrelsens Epidemiolog. Allerede den 22. Maj kunde Pasteuriseringspaabudet ophæves.

I Henhold til Lov Nr. 84 af 31. Marts 1931 er, efter derom indsendt Ansøgning bilagt med den paabudte Lægeattest givet *Udsættelse med Vaccination* i 1 á 2 Aar i 427 Tilfælde og fornyet Udsættelse i 202 Tilfælde. Fuldstændig *Fritagelse for Vaccination* er givet i 137 Tilfælde, heraf i 21 paa Grund af Vægning og Ængstelse fra Forældrenes Side.

I Henhold til Lov Nr. 118 af 1938 § 2, Stk. 2, om *sindssyge Personers Hospitalsophold*, har Stadslægen i 1939 i 17 Tilfælde godkendt Lægers Skøn med Hensyn til Indlæggelse af Patienter paa Sindssygehospital eller Helbredelsesanstalt.

Af de forskellige Sager, der har været forelagt Stadslægen til Undersøgelse og Udtalelse skal nævnes følgende:

En Forespørgsel fra Københavns Magistrats 3. Afdeling angaaende *Vaccination mod Difteri* af de paa Optagelseshjemmene anbragte Børn besvaredes med, at en saadan var i højeste Grad ønskelig og tillige ufarlig.

En Undersøgelse af de sanitære Forhold paa et *Farveri* og Tøjrensningsetablisement viste Mangel paa egnede Rum til Omklædning, Opbevaring af Tøj og Spiserum, ligesom Indretning af Baderum maatte anses for ønskelig. I en *Sølv-*

smedie klagede Arbejdere, beskæftiget ved Pudsning af det færdige Sølvtoj, af og til over Kvælningsanfald. Da ikke selve det paagældende Arbejde, men muligt Cyanbrinte, der fra det tilstødende Forsølveri trængte ind i Pudseriet, var Skyld i de opstaaede Tilfælde, afgaves Erklæring om Paabud om Afsugning over Cyanbadene. Endvidere har Stadslægen udtalt sig i en Sag angaaende Lægetilsynet med Arbejdersker i en Fabrik beskæftiget med Pakning af Ætsnatron.

3 Klager over Forholdene paa *Privatkliniker for fødende* er gjort til Genstand for Undersøgelse.

Udtalelse er afgivet om en Nyordning vedrørende *Øresundshospitalets Karantæneafdeling*, hvorefter egentlige Karantænesygdomme som hidtil vil blive behandlede paa Øresundshospitalets Karantæneafdeling, medens alle andre Sygdomme, tidligere indlagte her gennem Karantænevæsenet, for Fremtiden behandles paa Blegdamshospitalet. Det lægelige Tilsyn paa Øresundshospitalets Karantæneafdeling vil blive varetaget af Overlægen ved Blegdamshospitalet.

En Forespørgsel angaaende »*Daglægevagten*«s *Anmeldelsespligt* videresendtes til Sundhedsstyrelsen og besvaredes med, at den vikarierende Læge, forsaavidt han iøvrigt som praktiserende Læge indsendte regelmæssige Ugelister til Stadslægen, selv bør anmelde de anmeldelsespligtige Sygdomme, i modsat Fald »Principallægen«. Iøvrigt henstilledes det, at der paa Meddelelsen fra den vikarierende Læge til »Principallægen« tilføjes, om Tilfældet er anmeldt eller ikke.

Blandt de mange forskellige Sager, der i Aarets Løb har været behandlede og ikke umiddelbart vedrører den egentlige Sundhedspleje, har der været 10 Sager om *ulovlig Lægevirkksomhed*, 3 Sager om Morfinmisbrug, 1 om Receptforfalskning og 2 om *ulovlig Medicinalhandel*.

Om *ulovlig Reklame med Medicinalvarer* har der været 38 Sager, hvoraf 6 blev afgjort ved Bøder fra 40 til 200 Kr., 20 Sager blev ordnet af Politiet ved Ændring eller Standsning af Reklameringen, 2 Sager blev ikke afsluttet, i 1 Tilfælde blev der tildelt vedkommende en alvorlig Advarsel, og i 9 Tilfælde henlagdes Sagerne, da Reklameringen ikke var ulovlig.

For *ulovlig Tandlægevirkksomhed* er rejst Tiltale i 1 Tilfælde, og 1 Sag er henlagt. Endvidere har der været 10 Sager om *ulovlig Reklamering for Tandlægevirkksomhed*, der alle blev ordnet ved Politiets Mellekomst.

Om *Salg af præventive Midler* har der været 170 Andragender. I 137 Tilfælde er givet Tilladelse til Salg af Kondomer og i 5 tillige af Pessarer. 1 Andragende er nægtet paa Grund af manglende Næringsadkomst og 27 af andre Aarsager, bl. a. uheldige Lokaleforhold. Der er i 1939 tilladt ophængt ialt 81 Automater paa Herretoiletter i Tilknytning til Beværtninger.

Ved Udgangen af 1939 var der i København 538 praktiserende Læger, 405 Tandlæger (heri indbefattet 43 ved de kommunale Skoletandklinikker ansatte Tandlæger, der vel havde Bevilling til at praktisere, men ikke havde selvstændig Praksis) og 80 Jordemødre. Antallet af Apoteker var 68, hvoraf 6 var Hospitalsapoteker, Militærhospitalets Apotek iberegnet. Den 28. Marts 1939 aabnedes Apoteket »Rosen«, Tuborgvej 269, for Drift.

MEDICINALBERETNING FOR KØBENHAVN FOR AARET 1939.

(Ved Dr *Robert Nielsen*, medicinalstatistisk Kontor).

Befolkningsforhold.

Ved Folketællingen den 5. November 1939 havde Staden København efter foreløbig Opgørelse en faktisk tilstedeværende Befolkning paa 698,800 Indbyggere mod 693,500 Aaret før. Befolkningstilvæksten var kun 5300, mindre end den har været den sidste halve Snes Aar, hvilket imidlertid skyldes manglende Indvandringsoverskud.

Befolkningens Fordeling paa Stadens hygiejniske Kvarterer og de Forskydninger i den, der er foregaaet siden Aarhundredskiftet, ses af nedenstaaende Sammenstilling. I Forbindelse med en Udflytning fra de ældre Bydele til Yderdistrikterne er foregaaet en betydelig naturlig Tilvækst i disse sidste.

	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havn og Red	Hele Staden
1. Febr. 1901 . . .	152722	36251	83328	22182	65564	7484	9964	22491	589	400575
1. Febr. 1911 . . .	127785	61724	81111	42661	74681	13679	18214	41312	994	462161
1. Febr. 1921 . . .	128812	76083	89402	50407	84820	26507	32677	71267	1369	561344
5. Novbr. 1925 . .	122029	75763	88249	56130	80204	33464	49158	80665	1488	587150
5. Novbr. 1930 . .	116222	79059	83759	57204	78931	40911	68830	90462	1691	617069
5. Novbr. 1931 . .	114300	79831	83310	56844	78094	44036	74345	92751	1691	625202
5. Novbr. 1932 . .	112104	79648	82689	56550	76425	46711	82396	93676	1691	631890
5. Novbr. 1933 . .	111359	80783	82281	56002	76311	49152	87043	95952	1691	640574
5. Novbr. 1934 . .	109000	81200	81300	56500	74800	52500	97600	99500	1700	654100
5. Novbr. 1935 . .	106531	82163	79212	57386	73051	55592	108330	102606	1298	666269
5. Novbr. 1936 . .	104400	82200	78850	57300	72450	57600	114900	105700	1300	674700
5. Novbr. 1937 . .	102800	82350	79000	57800	71950	59700	122400	108400	1300	685700
5. Novbr. 1938 . .	102200	83050	78450	57450	71800	61400	126550	111300	1300	693500
5. Novbr. 1939 . .	102300	82350	77400	56800	70550	63300	131050	113750	1300	698800

Stadens statistiske Kontor beregner pr. 1 Juli 1939 et Middelfolketal paa 697,000, der fordeler sig paa de hygiejniske Kvarterer som anført i Tabel 4.

Ægteskaber.

Der blev i 1939 indgaaet 8609 Ægteskaber, 12,4 pro mille af Folkemængden, det største Tal indenfor dette Aarhundrede.

Antallet af borgerlige Vielser var 5494 eller 63,8 pCt. af samtlige Vielser

Aarligt Gennemsnit	Ægteskaber			
	ialt	pr. 1000 Indb.	heraf borgerlige	pCt.
1903—1907	3626	8,5	591	16,4
1908—1912	4051	8,8	823	20,3
1913—1917	4261	8,4	832	19,5
1918—1922	6101	10,9	924	15,2
1923—1927	5585	9,5	2525	45,2
1928—1932	5951	9,6	3291	55,2
1933—1937	7778	11,8	4891	62,8
1938	7725	11,2	4886	63,3
1939	8609	12,4	5494	63,8

Vielsernes Fordeling paa Aarets Maaneder ses af følgende Tabel.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
1903—1907	180	205	262	341	402	272	265	246	246	273	390	353
1908—1912	197	232	282	363	455	284	291	279	260	396	436	389
1913—1917	229	263	314	394	559	340	315	313	295	443	518	440
1918—1922	329	394	470	468	566	446	459	422	461	523	540	580
1923—1927	292	384	456	468	537	468	457	417	419	497	538	568
1928—1932	337	380	430	453	604	510	522	488	449	545	587	587
1933—1937	404	457	537	669	906	618	640	538	529	785	892	746
1938	394	461	500	857	746	588	646	566	565	834	802	665
1939	393	494	565	818	985	621	709	573	679	970	785	828

Tallene for Maanedsfordelingen er opgjort efter de fra Klokkerkontorerne ugentlig indsendte Anmeldelser og er tilsammen noget mindre end det ovenfor af Statistisk Departement for Aaret opgjorte Tal for Ægteskaber.

Fødsler.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Statistisk Departement blev der i 1939 født 12,420 levende Børn i København, deraf 2,195 udenfor Ægteskab. Tallet udgjorde 17,8 pro mille af Byens Folkemængde, lidt mindre end foregaaende Aar. Det laveste Tal for Fødselshyppigheden har været 14,7 pro mille i 1933.

Dødeligheden var i 1939 10,3 pro mille og Fødselsoverskuddet saaledes 7,5 pro mille.

Aarligt Gennemsnit	Fødsler pro mille	Dødsfald pro mille	Fødselsoverskud pro mille
1903—1907	28,5	15,7	12,8
1908—1912	26,1	14,6	11,5
1913—1917	23,1	13,9	9,1
1918—1922	21,5	12,7	8,8
1923—1927	17,9	11,5	6,4
1928—1932	15,8	11,5	3,7
1933—1937	16,0	11,2	4,8
1938	18,2	10,8	7,4
1939	17,8	10,8	7,5

Antallet af Børn født udenfor Ægteskab har i den sidste Snæs Aar været nedadgaende i Forhold til det samlede Antal Fødsler.

Aarligt Gennemsnit	Mandkøn			Kvindekøn			Begge Køn		
	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt
1903—1907	4583	1539	6122	4352	1436	5788	8935	2976	11911
1908—1912	4554	1644	6198	4332	1543	5876	8886	3187	12074
1913—1917	4322	1643	5965	4137	1574	5711	8459	3217	11676
1918—1922	4732	1499	6231	4486	1373	5859	9218	2872	12090
1923—1927	4166	1224	5390	3995	1165	5160	8161	2389	10550
1928—1932	3697	1125	4822	3523	1058	4581	7220	2183	9403
1933—1937	4399	1034	5433	4215	974	5189	8614	2008	10622
1938	5394	1181	6575	4916	1067	5983	10310	2248	12558
1939	5268	1123	6391	4957	1072	6029	10225	2195	12420

Fødslernes Fordeling paa Aarets Maaneder er opgjort efter de fra Klokkekantorerne modtagne Meddelelser.

Fødsler 1939	Mandkøn			Kvindekøn			Begge Køn		
	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt
Januar	456	84	540	452	98	550	908	182	1090
Februar	387	79	466	398	84	482	785	163	948
Marts	502	119	621	456	105	561	958	224	1182
April	468	108	576	479	103	582	947	211	1158
Maj	451	95	546	423	85	508	874	180	1054
Juni	460	106	566	412	80	492	872	186	1058
Juli	423	109	532	407	85	492	830	194	1024
August	426	73	499	427	91	518	853	164	1017
September	459	82	541	422	89	511	881	171	1052
Oktober	461	102	563	381	82	463	842	184	1026
November	412	84	496	399	84	483	811	168	979
December	438	94	532	386	99	485	824	193	1017
Ialt	5343	1135	6478	5042	1085	6127	10385	2220	12605

Efter Jordemødrenes Protokoller har 77 af de i København praktiserende Jordemødre assisteret 8,510 fødende Kvinder, dels i Hjemmene, dels paa private Fødehjem og Fødekliner. Der fødtes 8,597 Børn, hvoraf 8,456 var levendefødte.

8,335 Børn blev født i Ægteskab, 262 udenfor Ægteskab. 7,934 Fødsler var rettidige, 663 før Tiden.

Af Uregelmæssigheder ved Fødslen har 3 Gange foreligget Bækkensnæverhed, 22 Gange fremfalden eller forliggende Navlesnor og 3 Gange Eklampsi.

8,187 Fødsler fuldendtes ved Naturen, 189 ved Fremtrækning, 13 ved Vending, 206 ved Tang og 2 ved skarpe Instrumenter.

I 5,177 Tilfælde er anvendt Bedøvelse, i 2,010 Pituitrin eller Stoffer med lignende Virkning, og 45 Gange er foretaget manuel Fjernelse af Moderkagen.

106 Børn er døde ved naturlig Fødsel, 20 ved Fremtrækning, 2 ved Vending, 11 ved Tangforløsning og 2 ved Fødsel med skarpe Instrumenter.

Af Mødrene døde 2 efter naturlig Fødsel.

Paa Rigshospitalets Fødeafdelinger fødtes 4,206 Børn, hvoraf 3,969 levendefødte og 237 dødfødte. Heraf var henholdsvis 2,083 og 182 fødte indenfor Ægteskab.

Dødsfald.

Efter de til Stadslægen indkomne Dødsattester døde der i 1939 i København 7,275 Personer. Heraf var 638 hjemmehørende i Provinsen, hvor der i Aarets Løb døde 515, der var hjemmehørende i København. Herefter var Antallet af Dødsfald 7,152 eller 10,3 af hvert Tusinde Indbyggere.

Aarligt Gennemsnit	Under 1 Aar		1-4 Aar		5-14 Aar		15-24 Aar		25-34 Aar		35-44 Aar		45-54 Aar		55-64 Aar		65-74 Aar		75-84 Aar		85 Aar og derover		Tilsammen af alle Aldre		
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	Begge Køn
1903—1907	201,1	151,0	13,9	13,4	2,4	2,4	4,3	3,4	6,0	4,3	11,6	7,2	19,4	10,8	35,5	19,9	67,5	44,9	145,6	113,7	273,3	247,5	17,7	14,0	15,7
1908—1912	162,8	129,8	12,3	11,4	2,5	2,7	4,1	3,1	6,4	4,7	10,6	6,8	19,5	11,0	34,7	19,1	65,2	44,4	131,7	106,4	263,0	228,2	16,4	13,2	14,6
1913—1917	140,9	109,2	10,4	9,0	2,3	2,3	4,1	3,4	5,7	4,3	10,1	6,5	17,7	11,2	32,6	20,4	65,8	46,7	138,7	120,5	290,8	285,0	15,1	12,9	13,5
1918—1922	97,4	71,2	8,6	7,3	2,2	2,3	5,5	4,3	7,1	6,1	7,6	6,5	12,8	10,1	26,9	19,4	55,3	43,4	132,2	119,8	255,4	240,3	13,3	12,3	12,8
1923—1927	99,1	67,5	7,4	6,3	1,6	1,3	2,9	2,3	3,6	3,2	6,3	5,1	11,2	8,9	25,8	18,2	56,7	43,9	135,5	111,2	269,3	241,8	11,9	11,2	11,5
1928—1932	76,6	54,9	5,8	4,5	1,3	1,5	2,4	2,7	3,3	3,5	6,0	4,7	10,8	9,1	26,8	18,4	60,0	47,8	157,7	128,9	257,6	268,6	11,0	11,5	11,5
1933—1937	75,9	49,6	5,8	4,3	1,5	1,2	2,2	2,0	3,1	2,8	5,0	4,3	11,4	8,2	24,5	18,1	58,7	43,7	140,2	117,0	327,4	260,3	11,5	10,9	11,2
1938	72,4	61,6	4,6	3,9	1,4	0,7	1,9	1,5	2,8	2,3	4,7	4,2	11,9	7,7	23,1	16,7	54,7	42,7	137,0	109,6	254,0	221,0	11,1	10,5	10,8
1939	53,7	47,2	3,5	2,6	0,8	0,5	1,5	1,2	2,4	1,8	4,5	3,7	10,4	7,5	24,2	15,3	59,9	40,5	120,8	112,3	365,0	296,0	10,6	9,9	10,3

Dødeligheden i Stadens hygiejniske Kvarterer efter den fra og med 1928 ændrede Inddeling var som nedenfor anført. Efter den ældre Inddeling er Dødeligheden for de fem forudgaaende Femaar meddelt i Aarsberetningen for 1928.

Døde pr. 10,000 Indb.	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Hele Staden
1928—1932	125	103	193	94	121	88	82	84	115
1933—1937	128	106	199	99	112	87	78	83	112
1938	118	103	217	99	106	77	75	83	108
1939	120	99	206	93	106	70	70	75	103

Der døde i 1939 485 Børn under 1 Aar eller 3,9 af 100 levendefødte, det hidtil laveste Tal for Børnedødeligheden i København.

Aarligt Gennemsnit	Døde i første Leveaar					Af 100 levendefødte				
	Ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Drenge	Piger	Ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Drenge	Piger
1903—1907	1737	1148	589	988	749	14,3	12,5	20,0	15,9	12,7
1908—1912	1425	922	503	795	630	11,8	10,4	16,2	12,8	10,7
1913—1917	1167	759	408	669	498	10,0	8,8	12,7	11,2	8,7
1918—1922	935	666	269	548	387	7,7	7,2	9,4	8,9	6,6
1923—1927	749	558	191	442	307	7,1	6,4	8,0	8,2	5,9
1928—1932	620	477	143	358	262	6,6	6,6	6,5	7,1	5,7
1933—1937	547	443	104	329	218	5,2	5,2	5,1	6,1	4,4
1938	610	489	121	336	274	4,8	4,7	5,4	5,0	4,6
1939	485	385	100	263	222	3,9	3,8	4,6	4,1	3,7

Af følgende Oversigt over Dødeligheden i første Levemaaned og Resten af første Leveaar ses, at Nedgangen i Børnedødeligheden væsentligst falder paa de sidste elleve Levemaaned.

Døde af 100 levendefødte Børn.

	1893—1897	1898—1902	1903—1907	1908—1912	1913—1917	1918—1922	1923—1927	1928—1932	1933—1937	1938	1939
1. Maaned . . .	4,7	4,4	4,3	3,8	3,5	3,3	3,0	2,6	2,6	2,3	2,3
2.—11. Md. . .	13,4	12,2	10,0	8,0	6,5	4,4	4,1	3,3	2,6	2,0	1,6
1. Aar.	18,1	16,6	14,3	11,8	10,0	7,7	7,1	5,9	5,2	4,8	3,9

Medens medfødt Svagelighed stadig viser stor Dødelighed, har der i Aarenes Løb været en betydelig Tilbagegang i Dødeligheden af epidemiske, katarrhalske og andre Sygdomme.

Aarligt Gennemsnit	Mæslinger	Skarlagensfeber	Difteri	Kighoste	Kolerine	Syfilis	Stivkrampe	Tuberkulose	Bronch. Pneum. Infl.	Tarmsygdomme	Medfødt Svaghed	Andre Dødsårsager	Tilsammen
1903—1907	27	2	7	76	452	38	22	32	248	50	367	417	1737
1908—1912	17	4	6	69	338	38	18	24	218	34	336	322	1425
1913—1917	19	3	4	53	180	39	9	22	213	24	362	237	1167
1918—1922	10	1	5	30	81	24	12	17	226	10	348	172	935
1923—1927	16	»	3	30	64	13	5	16	163	11	310	118	749
1928—1932	12	»	2	28	52	8	3	11	128	9	273	94	620
1933—1937	6	1	2	16	38	2	1	8	88	4	295	84	545
1938	11	»	1	6	35	»	4	7	88	4	370	84	610
1939	3	»	1	22	19	3	2	6	64	6	298	61	485

Nedenstaaende skematiske Oversigt over Dødsårsagerne viser Antallet af Dødsfald i de sidste 5 Aar beregnet pr. 100,000 Indbyggere, henholdsvis for Mænd og Kvinder.

Døde pr. 100,000 Indbyggere	1935		1936		1937		1938		1939	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1. Vitia innata et morbi neonat.	63	30	60	36	69	42	60	48	51	33
2. Marasmus senilis	17	37	19	52	21	37	21	45	21	44
3. Febris typhoid.	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»
4. Febris paratyphoid.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
5. Morbilli	13	7	1	»	1	1	4	4	»	1
6. Scarlatina	8	8	2	»	1	»	»	»	»	1
7. Tussis convulsiva	9	6	5	4	1	2	3	1	3	5
8. Diphtheria	17	13	7	6	3	3	5	4	2	3
9. Influenza	9	6	13	11	11	12	4	6	5	9
10. Gastro-enterit. ac. infect.	12	9	11	12	5	7	10	6	4	4
11. Poliomyelitis ant. ac.	»	»	»	»	5	3	»	»	»	»
12. Encephalitis epidemic.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
13. Meningit. cerebro-sp. epid.	2	2	2	2	2	2	2	»	1	»
14. Tuberculosis pulmonum.	73	47	53	42	55	41	49	36	46	29
15. Tub. in aliis corp. partibus.	10	9	9	6	7	5	9	8	7	5
16. Syphilis	1	1	4	3	6	2	3	4	7	4
17. Alii morbi infectionis.	21	25	26	20	22	14	18	15	18	14
18. Cancer et Sarcoma	132	183	148	184	153	176	137	188	151	162
19. Alii tumores	14	17	15	11	13	24	13	17	19	22
20. Mb. sangv., nutrit. et secret. int.	31	45	35	41	35	39	31	46	33	41
21. Mb. system. nerv. et org. sens.	130	126	101	107	102	98	100	112	98	109
22. Morbus cordis.	197	201	185	204	190	203	191	182	217	192
23. Alii morbi organ. circulat.	69	78	74	86	67	68	62	62	52	63
24. Bronchopneumonia	72	81	71	75	62	68	61	61	46	50
25. Pneumonia crouposa	32	18	30	17	26	13	21	15	7	8
26. Alii morbi organ. respirat.	32	18	28	21	31	21	29	20	20	25
27. Mb. organ. digestionis.	52	51	71	53	64	50	68	52	67	49
28. Mb. organ. uropoet. et genit.	67	42	57	42	59	50	61	43	60	35
29. Septichaemia puerperalis.	»	6	»	4	»	4	»	3	»	3
30. Alii morbi gravidar. et puerp.	»	5	»	6	»	7	»	5	»	4
31. Mb. ossium, articl. et ext. part.	2	3	3	7	5	8	5	9	7	13
32. Alcoholismus chr.	3	»	2	1	5	»	6	»	3	1
33. Aliae intoxicationes chr.	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»
34. Casus mortiferi (incl. homicid.)	34	23	38	25	40	24	40	16	37	21
35. Suicidium.	46	21	37	18	55	22	59	22	47	19
36. Causa mortis non indicata.	33	21	33	19	30	22	35	17	30	19
Omnes causæ mortis	1210	1121	1144	1113	1149	1061	1109	1050	1063	994

Paa Hospitalerne i København indtraf der i 1939 ialt 5,194 Dødsfald, nemlig paa Kommunehospitalet 958, paa dettes Filialer 299, paa Bispebjerg Hospital 1022, paa Blegdamshospitalet 135, paa Øresundshospitalet 182, paa Sundby Hospital 398, paa Balders Hospital 45, paa Rudolph Bergs Hospital 22, paa Københavns Almindelige Hospital og Plejestiftelse 338, De Gamles Bys Sygeafdeling 483, paa Sundholm Sygehus 9, paa Rigshospitalets Hospitalsafdelinger 342, paa dettes psykiatriske Afdeling 50, paa Afdelingen for Nerve- og neurokirurgiske Sygdomme (paa Militærhospitalet) 94, paa Rigshospitalets Føde- og Plejeafdelinger 25 Kvinder og 149 Børn, paa St. Josephs Hospital 269, paa St. Elisabeths Hospital 102, paa Welanderhjemmet 2, paa Finseninstitutet 44, Radiumstationen 137, paa Dronning Louises Børnehospital 38, paa Københavns Militærhospital 36 og paa Homøopatisk Hospital 15.

Antallet af Dødsfald paa Hospitalerne udgjorde ca. 71 pCt. af samtlige Dødsfald. I de nævnte Tal indgaar en Del udenbys boende, medens til Gengæld et mindre Antal i København hjemmehørende er døde paa Hospitaler eller Sanatorier udenfor Byen. Af de 7,152 Dødsfald af her i Staden hjemmehørende forefaldt 4,831 eller 67 pCt. paa Hospitaler, Sanatorier eller Kliniker.

Af *medikolegale Dødsattester*, som i Henhold til Lov af 5. Maj 1875 skal udstedes i Tilfælde af Selvmord, saavel som naar Lig opdrive, Personer eller Fostre findes døde, eller naar Mennesker omkommer ved ulykkelig Hændelse, samt naar ellers Undersøgelse er indledet af det Offentlige i Anledning af et indtruffet Dødsfald, indkom i Aaret 1939 ialt 624. I 106 Tilfælde blev der foretaget legal Obduktion.

Ved *ulykkelig Hændelse* omkom 198 Personer, hvori indbefattet 2 Tilfælde af Drab. 92 Mænd og 57 Kvinder døde som Følge af Kvæstelser og Læsioner af forskellig Art, der hos 5 Børn, 30 Mænd og 9 Kvinder skyldtes Færdselsulykker. 3 Mænd (militære) omkom ved Flyveulykke. 13 Mænd og 2 Kvinder omkom ved Drukning, deraf en 14 Aars Dreng, 3 Mænd og 2 Kvinder ved Badning. 7 Mænd og 11 Kvinder døde ved Gasforgiftning, 1 Kvinde ved Morfin. 4 Børn, 2 Mænd og 3 Kvinder omkom ved Forbrænding og 3 Mænd ved elektrisk Strøm. 1 Spædbarn døde ved Kvælning i Sengetøj.

Ifølge Aarsberetningen fra Københavns Politi forefaldt paa Byens Grund 42 Dødsfald som Følge af Færdselsulykker mod 50, 51 og 55 de tre foregaaende Aar. I Tallene her indgaar ogsaa udenbys boende, medens Tallene ovenfor omfatter de i København hjemmehørende, uanset hvor Dødsfaldet har fundet Sted.

Der forefaldt 223 *Selvmord* mod 270 og 257 de to foregaaende Aar, hvilket har været de hidtil højeste Tal her i Byen. De fleste tager sig af Dage ved Gift, saaledes 60 Mænd og 22 Kvinder ved Gas eller Kulilte, 15 Mænd og 26 Kvinder ved Sovemidler af forskellig Art, 1 Mand og 2 Kvinder ved Morfin, 11 Mænd og 6 Kvinder ved Nikotin og 3 Mænd og 2 Kvinder ved Giftstoffer af anden Art.

41 Mænd og 9 Kvinder aflivede sig ved Hængning, 8 Mænd og 2 Kvinder ved Drukning og 12 Mænd og 3 Kvinder paa anden Maade.

Dødfødte.

Foruden de allerede omtalte 12,420 levendefødte Børn blev der i 1939 af 311 Mødre bragt 317 dødfødte Børn til Verden. De i den foreskrevne Generaltabel over dødfødte forlangte Oplysninger om Køn og Legitimitet samt om Arten og Hyppigheden af anvendt Kunsthjælp m. m. er i efterfølgende Tabel sammenstillet med tilsvarende Oplysninger fra tidligere Aar.

General- tabel over Dødfødte gennemsnitlig	Fosterets Modenheds Grad								Med Tegn til For- raadnelse	Fødslen fuldførtes ved								Totalsummen af dødfødte Børn				
	For tidlig født				Fuldbaaret					Na- turen	Instru- men- ter		Ven- ding		Frem- træk- nin α		I Ægte- skab		Udenf. Ægte- skab		Til- sammen	
	I Ægte- skab		Udenf. Ægtesk.		I Ægte- skab		Udenf. Ægtesk.				Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		Dreng
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige														
1903—1907	60	42	23	20	62	49	18	14	139	113	95	20	12	14	7	16	10	122	91	41	34	288
1908—1912	45	45	27	23	70	52	16	16	135	105	96	24	14	12	13	17	13	115	97	43	39	294
1913—1917	49	45	29	30	66	50	28	16	138	111	101	29	16	14	10	18	14	115	95	57	46	313
1918—1922	49	47	23	23	84	65	24	18	141	110	106	33	19	16	15	20	14	133	112	47	41	333
1923—1927	46	42	20	18	62	47	14	11	105	83	80	31	19	9	6	19	13	108	89	34	29	260
1928—1932	39	34	15	13	50	46	12	8	83	67	61	21	15	9	7	20	18	89	80	27	21	217
1933—1937	52	55	15	16	83	51	14	7	107	96	83	30	16	12	10	26	20	135	106	29	23	293
1938	69	71	18	8	73	60	18	13	126	115	107	30	23	11	5	22	17	142	131	36	21	330
1939	76	56	10	17	83	64	7	4	116	114	84	34	21	2	10	26	26	159	120	17	21	317

I efterfølgende Tabel gives for en Aarrække en Oversigt over Forholdet mellem Antallet af Dreng og Piger og mellem Antallet af i og udenfor Ægteskab fødte blandt dødfødte Børn.

	Af 1000 dødfødte var				Af 1000 ufuldbaarne dødfødte var				Af 1000 fuldbaarne dødfødte var			
	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.	Md.	Kv.	I Ægte- skab	Udenf. Ægtsk.
1903—1907	566	434	737	263	571	429	700	300	561	439	777	223
1908—1912	538	462	724	276	514	486	645	355	560	440	794	206
1913—1917	550	450	672	328	509	491	615	385	589	411	725	275
1918—1922	539	461	733	267	506	494	673	327	563	437	778	222
1923—1927	545	455	758	242	523	477	698	302	566	434	815	185
1928—1932	535	465	778	222	534	466	724	276	537	463	825	175
1933—1937	559	441	820	180	540	460	792	208	596	404	842	158
1938	539	461	827	173	524	476	843	157	555	445	811	189
1939	555	445	880	120	541	459	830	170	570	430	930	70

I Forhold til det samlede Antal af levende- og dødfødte Børn udgjorde de dødfødte følgende:

	Dreng	Piger	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Ialt
1903—1907	26,4 p. m.	21,1 p. m.	23,8 p. m.	24,7 p. m.	23,6 p. m.
1908—1912	24,9 —	22,6 —	23,4 —	24,8 —	23,8 —
1913—1917	28,0 —	24,0 —	24,2 —	30,8 —	26,0 —
1918—1922	28,1 —	25,6 —	25,9 —	30,1 —	26,9 —
1923—1927	23,8 —	20,6 —	21,6 —	26,5 —	22,0 —
1928—1932	23,7 —	21,6 —	23,3 —	21,6 —	22,6 —
1933—1937	29,2 —	24,4 —	27,3 —	25,4 —	26,9 —
1938	27,1 —	25,4 —	26,5 —	25,4 —	23,9 —
1939	26,8 —	22,9 —	26,6 —	17,9 —	24,9 —

Efter de fra Læger og Jordemødre indkomne Anmeldelser om Dødfødsler kan der til det her meddelte endnu føjes følgende nærmere Oplysninger om forskellige Omstændigheder ved disse.

Forisestilling forekom 4 Gange, Pandestilling 5, Ansigtstilling 4, Skraaleje 7, Underkropsstilling 8, Sædestilling 35, Sæde-Fodstilling 7, Fodstilling 17. Navlesnoren var omslynget 17 og fremfalden 16 Gange. Moderkagen var forliggende i 6 Tilfælde og løsnet for tidlig 24 Gange. I 9 Tilfælde var der mekanisk Misforhold og i 9 Fødekrampe. Syfilis forekom ikke, Anencephali 11, Hydrocephali 8 og andre Misdannelser 9 Gange. I 8 Tilfælde var der langvarig og besværlig Fødsel uden nærmere Angivelse af Grunden. I 27 Tilfælde blev foretaget Operation paa Fosteret.

Mødrenes Alder opgives saaledes:

Under 20 Aar.....	16	35—39 Aar.....	42
20—24 Aar.....	62	40—44 —.....	18
25—29 —.....	93	45 Aar og derover.....	2
30—34 —.....	78	uangivet.....	»
			Ialt..... 311

Sygdomsforhold.

Af Stadens Læger og fra dens Hospitaler blev der i Henhold til Epidemilovens § 24 i Aarets Løb til Stadslægen anmeldt 90,176 Sygdomstilfælde, deraf 79,698 af epidemiske Sygdomme. Antallet af epidemiske Sygdomme udgjorde 114 pr. 1000 Indb. mod 105 det foregaaende Aar.

Aarligt Gennemsnit	Middel-folketal	Alle an-meldte Syg-domstilfælde	Tilfælde af epidemiske Sygdomme	pr. 1000 Indbyggere
1903—1907	426540	53365	44314	104
1908—1912	462161	58516	45706	99
1913—1917	506390	59293	45334	90
1918—1922	561344	100913	84124	150
1923—1927	588000	65177	55478	95
1928—1932	615620	73379	64011	103
1933—1937	660700	74422	65459	100
1938	690900	84248	72587	105
1939	697000	90176	79698	114

Den efterfølgende tabellariske Oversigt udviser, hvor mange epidemiske Sygdomstilfælde der gennemsnitligt blev anmeldt hver Dag i Aarets forskellige Maaneder og i hele Aaret, sammenholdt med Gennemsnittet for de syv forud-gaaende Femaar.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	185	197	157	125	105	96	74	97	94	99	114	119	121
1908—1912	209	182	143	121	108	100	76	110	106	95	127	127	125
1913—1917	172	179	177	149	117	99	73	86	94	109	119	120	124
1918—1922	448	442	204	156	119	87	176	134	123	415	251	219	230
1923—1927	302	244	232	162	127	82	59	69	102	123	158	158	154
1928—1932	542	382	226	158	139	87	56	79	111	120	135	141	175
1933—1937	377	287	210	152	131	96	69	113	141	166	175	316	183
1938	320	323	383	231	148	105	72	113	129	165	201	170	199
1939	423	744	243	166	150	97	75	114	147	167	169	167	218

1) Epidemiske Sygdomme.

Af de Sygdomme, der i Henhold til Epidemilovens § 6 altid skal gøres til Genstand for offentlig Behandling, forekom ingen i 1939.

Tyfoid Feber (Febris typhoidea) anmeldtes med 6 Tilfælde mod 8 foregaaende Aar. Alle behandledes paa Hospital. Kun 1 døde.

Febris typhoidea	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1923—1927	1	3	10	8	22
1928—1932	»	1	8	7	16
1933—1937	»	1	5	5	11
1938	»	1	5	2	8
1939	»	1	2	3	6

Paratyfus (Febris paratyphoidea) anmeldtes med 11 Tilfælde. 9 af Tilfældene behandlede paa Hospital. Kun 1 døde.

Febris paratyphoidea	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1923—1927	4	9	7	11	31
1928—1932	12	20	20	36	88
1933—1937	5	3	6	8	22
1938	1	3	4	8	14
1939	1	1	4	5	11

Paratyfus havde i Aarene 1931 og 1932 en større epidemisk Udbredelse med henholdsvis 139 og 220 Tilfælde.

Paa Statens Serum institut er i Aarets Løb serologisk, bakteriologisk verificeret 7 Tilfælde af Tyfus og 5 Tilfælde af Paratyfus.

Epidemisk Hjerne-Rygmarvsbetændelse (Meningitis cerebro-spinalis epidemica) anmeldtes med 17 Tilfælde mod 15 foregaaende Aar. 16 blev indlagt paa Hospital. Der indtraf 5 Dødsfald.

Det gennemsnitlige aarlige Antal Tilfælde har i de 3 sidste Femaar været henholdsvis 20, 17 og 14. De største Antal af anmeldte Tilfælde har været 71 i 1909 og henholdsvis 63, 95 og 79 for Aarene 1916—18.

Paa Statens Serum institut er der hos 13 Patienter fundet Meningokokker i Spinalvæsken. Ved Podning fra Svælget er hos 2 Patienter fundet Meningokokker.

Akut spinal Børnelammelse (Poliomyelitis anterior acuta). Der anmeldtes kun 1 dødeligt forløbende Tilfælde mod 29 foregaaende Aar.

Det største Antal Tilfælde anmeldtes i 1937, ialt 191, derefter følger 1934 med 161 Tilfælde. Iøvrigt har Tallene varieret fra 1 til 47 aarligt, for de fleste Aars Vedkommende under 20.

Sovesyge (Encephalitis epidemica) anmeldtes med 1 Tilfælde og 1 Dødsfald.

Dysenteria (Paradysenteria). Efter en større Udbredelse i 1935—37, med henholdsvis 309, 137 og 156 Tilfælde, anmeldtes i 1938 36 og nu i 1939 47. Man maa dog regne med, at en Del bliver anmeldte under Gastroenteritis ac. infect., idet de ikke eller først senere underkastes bakteriologisk Undersøgelse.

Paa Statens Serum institut er hos 81 Patienter fundet Dysenteribaciller i Afføring og Urin.

Malaria (Febris intermittens). Der anmeldtes 6 Tilfælde, alle opstaaede udenfor Danmark.

Difteri (Diphtheria faucium et laryngis). Der anmeldtes 381 Tilfælde, hvilket var lidt flere end de to foregaaende Aar med henholdsvis 300 og 368 Tilfælde, de hidtil laveste Tal for Anmeldelser.

Diphtheria faucium et laryngis	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	915	2.2	35	3.8	0.9
1908—1912	1358	2.9	44	3.2	0.9
1913—1917	1259	2.5	32	2.6	0.6
1918—1922	2347	4.2	50	2.1	0.9
1923—1927	1698	2.9	35	2.1	0.6
1928—1932	1835	3.0	53	3.3	0.9
1933—1937	1174	1.8	42	3.6	0.6
1938	300	0.4	30	10.0	0.4
1939	381	0.5	14	3.7	0.2

Der døde 14, hvilket blev 3,7 pCt. af de anmeldte; men kun 0,2 pr. 10,000 af Befolkningen.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	106	81	86	74	72	64	52	56	61	83	86	93	915
1908—1912	168	132	134	122	104	94	60	69	96	122	127	130	1358
1913—1917	144	119	99	93	81	79	54	71	101	126	156	135	1259
1918—1922	282	239	219	178	143	132	91	127	183	240	260	251	2347
1923—1927	197	132	146	111	106	88	67	84	114	193	242	218	1698
1928—1932	232	178	171	120	104	102	66	88	141	190	204	237	1835
1933—1937	148	122	128	91	100	64	37	52	68	87	154	123	1174
1938	28	32	19	17	17	32	25	12	17	32	35	34	300
1939	28	43	38	29	36	19	10	9	28	56	38	47	381

Der behandlede 376 paa Hospital.

Paa Blegdamshospitalets Laboratorium for Difteridiagnostik blev der undersøgt 10,161 Kulturer, hvoraf 212 indeholdt Difteribaciller.

Skarlagensfeber (Scarlatina). Antallet af anmeldte Tilfælde blev omtrent dobbelt saa stort som Aaret før. De fleste Tilfælde anmeldtes i Maj og kan henføres til en hurtigt opstaaende, men ogsaa hurtigt forløbende Mælkeepidemi, hvorom nærmere er gjort Rede foran i Indledningen. Det næsthøjeste Antal Tilfælde anmeldtes i Januar og skyldtes formentlig ligeledes en Mælkeinfektion.

Scarlatina	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	1392	3.3	20	1.5	0.5
1908—1912	2272	4.9	71	3.1	1.5
1913—1917	1574	3.1	32	2.0	0.6
1918—1922	2230	4.0	19	0.9	0.3
1923—1927	705	1.2	6	0.9	0.1
1928—1932	493	0.8	3	0.4	0.1
1933—1937	1832	2.3	19	1.0	0.3
1938	1034	1.5	2	0.2	—
1939	2056	2.9	4	0.2	0.1

Der døde kun 4.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	136	117	105	97	81	89	86	117	142	151	152	121	1392
1908—1912	263	215	188	183	177	141	133	151	197	190	212	220	2272
1913—1917	130	121	121	111	92	87	92	158	156	197	174	135	1574
1918—1922	265	224	197	135	132	109	92	140	205	254	248	229	2230
1923—1927	61	46	49	48	46	44	31	49	67	90	97	77	705
1928—1932	52	40	39	35	33	25	16	32	52	59	62	48	493
1933—1937	148	129	149	133	127	101	64	124	196	236	260	165	1832
1938	105	72	69	64	94	44	41	53	129	75	148	140	1034
1939	317	93	75	65	374	53	83	153	193	231	237	182	2056

Paa Hospital behandlede 1873 Tilfælde, deraf 15 paa Militærhospitalet.

Mæslinger (Morbilli). Efter en Epidemi i Slutningen af 1937 og Begyndelsen af 1938, blev der i Resten af dette Aar og gennem hele 1939 kun anmeldt faa Tilfælde bortset fra en mindre Stigning i Aarets to sidste Maaneder.

Morbilli	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	3803	8.9	70	1.8	1.7
1908—1912	3319	7.2	47	1.4	1.0
1913—1917	3743	7.4	50	1.3	1.0
1918—1922	3700	6.6	30	0.8	0.5
1923—1927	4955	8.5	48	1.0	0.8
1928—1932	3864	6.2	36	0.7	0.7
1933—1937	4177	6.3	22	0.5	0.8
1938	11423	16.3	29	0.3	0.4
1939	726	1.0	3	0.4	0.4

Der døde 3 eller kun 0,4 pCt. af de anmeldte.

Morbilli	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	398	316	358	408	467	448	295	118	122	209	313	359	3803
1908—1912	339	289	328	367	517	589	331	117	82	78	134	149	3319
1913—1917	372	440	468	380	466	479	285	123	90	149	201	290	3743
1918—1922	700	402	318	300	363	273	159	61	66	148	342	567	3700
1923—1927	842	531	334	209	205	196	139	100	197	432	805	963	4955
1928—1932	834	766	687	494	307	163	70	45	59	96	151	192	3864
1933—1937	1120	983	504	233	140	60	30	18	22	73	238	756	4177
1938	4058	3667	2634	608	177	76	67	45	20	25	23	23	11423
1939	50	36	13	19	38	38	31	48	37	72	118	226	726

Paa Hospital behandlede 92 Tilfælde, deraf 2 paa Militærhospitalet.

Røde Hunde (Rubeolae). Der anmeldtes 381 Tilfælde, omtrent som foregaaende Aar. I 1937 og 1936 var Tallene henholdsvis 189 og 1661.

Rubeolae	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1913—1917	40	126	44	16	226
1918—1922	27	59	51	6	143
1923—1927	31	79	11	12	133
1928—1932	10	25	7	3	45
1933—1937	66	211	154	61	492
1938	186	173	12	8	379
1939	192	158	19	12	381

Paa Hospital behandlede 16 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Skoldkopper (Varicellae) anmeldtes med 2006 Tilfælde, lidt færre end Aaret før, der havde det største Antal i den Periode, hvorfra der haves nærmere Oplysninger om Sygdommen.

Varicellae	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1908—1912	101	145	7	4	257
1913—1917	115	166	10	8	299
1918—1922	106	188	9	8	311
1923—1927	135	254	9	9	407
1928—1932	93	202	7	6	308
1933—1937	94	228	6	9	337
1938	668	1313	36	55	2072
1939	723	1201	34	48	2006

Der døde et 2aarigt Barn.

62 behandlede paa Hospital, deraf 3 paa Militærhospitalet.

Kighoste (Tussis convulsiva). Der anmeldtes 3711 Tilfælde, det største Antal siden 1922 med 4087 Tilfælde.

Tussis convulsiva	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	af 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	1876	4.4	127	6.8	3.0
1908—1912	1663	3.6	125	7.5	2.7
1913—1917	1699	3.4	118	7.0	2.5
1918—1922	1941	3.5	67	3.5	1.2
1923—1927	1618	2.8	49	3.0	0.8
1928—1932	1644	2.7	46	2.7	0.7
1933—1937	1468	2.2	24	1.7	0.4
1938	2909	4.2	15	0.5	0.2
1939	3711	5.8	28	0.8	0.4

De fleste Tilfælde anmeldtes i Aarets første Maaneder som hørende til en Epidemi, der begyndte i Slutningen af foregaaende Aar.

Tussis conv.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	163	156	195	192	186	174	136	148	115	129	135	149	1876
1908—1912	173	152	149	128	146	157	142	148	130	97	120	121	1663
1913—1917	242	231	191	177	123	97	82	98	88	100	126	145	1699
1918—1922	65	69	70	88	100	114	139	227	225	303	306	234	1941
1923—1927	253	162	160	103	104	96	87	103	111	145	162	131	1618
1928—1932	197	202	187	154	112	85	62	87	94	127	167	169	1644
1933—1937	148	137	138	100	90	86	95	97	107	143	181	147	1468
1938	146	107	95	82	81	58	56	135	240	491	767	651	2909
1939	944	605	473	382	248	171	145	133	137	164	162	147	3711

Der døde 28 eller 0,8 pCt. af de angrebne.

Paa Hospital behandlede 355 Tilfælde.

Paa Statens Seruminstitut er i 952 Tilfælde fundet Kighostebaciller, i indsendte Prøver.

Faaresyge (Parotitis epidemica). Efter den betydelige Udbredelse i 1937 med 3,044 Tilfælde har Sygdommen kun spillet en ringe Rolle i de sidste to Aar.

Parotitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	83	97	111	96	96	53	25	20	20	23	34	59	717
1908—1912	127	119	111	85	84	62	27	22	28	26	52	56	799
1913—1917	111	150	183	176	138	89	42	33	38	33	55	65	1113
1918—1922	95	86	89	78	69	60	29	36	81	126	142	96	987
1923—1927	130	124	153	155	132	91	27	22	28	44	91	100	1097
1928—1932	171	204	213	242	179	87	28	16	24	44	73	120	1399
1933—1937	195	225	278	282	214	119	36	24	39	50	88	99	1649
1938	51	63	46	27	49	23	5	6	7	15	54	26	372
1939	48	37	25	15	18	11	5	13	10	18	12	4	216

Paa Hospital behandlede 10 Tilfælde, deraf 3 paa Militærhospitalet.

Influenza. Der anmeldtes en Del flere Tilfælde end i de foregaaende to Aar. De fleste Tilfælde faldt paa Januar og Februar Maaned med henholdsvis 7,202 og 16,498, idet Sygdommen i Slutningen af første og Begyndelsen af anden Maaned havde en kortvarig epidemiagtig Optraeden. Der døde 48.

Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde	Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde
1917	6809	51	7.5	1929	46120	229	5.0
1918	99635	1623	16.3	1930	9671	39	4.0
1919	33832	754	22.3	1931	37435	94	2.5
1920	41490	997	24.0	1932	40809	149	3.7
1921	2570	21	8.2	1933	41726	185	4.4
1922	41675	198	4.8	1934	9491	16	1.7
1923	12415	72	5.7	1935	20971	48	2.3
1924	20387	102	5.0	1936	41442	79	1.9
1925	11771	46	3.9	1937	20033	77	3.8
1926	12254	46	3.8	1938	22049	33	1.5
1927	39575	135	3.4	1939	37390	48	1.3
1928	15284	53	3.5				

Paa Hospital behandlede 1,811 Tilfælde, deraf 1,357 paa Militærhospitalet.

Akut Halsbetændelse (Angina tonsillaris). Antallet af Tilfælde var ret højt og skyldes til Dels de under Skarlagensfeber omtalte Mælkeinfektioner.

Anmeldte Tilfælde af Angina tonsillaris 1903—1939
paa 1000 Indbyggere.

1903	22.0	1913	17.6	1922	16.8	1931	21.1
1904	22.1	1914	21.3	1923	16.0	1932	18.0
1905	20.1	1915	24.3	1924	17.4	1933	18.6
1906	19.6	1916	19.2	1925	18.8	1934	20.4
1907	18.7	1917	21.1	1926	17.2	1935	25.7
1908	20.2	1918	15.0	1927	17.7	1936	20.2
1909	19.0	1919	21.9	1928	20.1	1937	23.5
1910	21.3	1920	24.7	1929	19.6	1938	23.9
1911	26.9	1921	23.6	1930	23.0	1939	25.7
1912	20.1						

Angina tonsillaris	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	911	775	728	651	667	646	508	554	722	836	909	836	8743
1908—1912	1075	877	849	722	762	655	499	698	942	932	1017	887	9914
1913—1917	945	966	963	885	802	712	556	681	869	1040	1097	874	10389
1918—1922	1174	1189	994	813	757	695	563	742	1098	1123	1100	1128	11376
1923—1927	992	792	823	754	763	607	471	795	1014	1084	1162	999	10257
1928—1932	1160	972	1080	947	899	761	636	985	1310	1330	1325	1130	12535
1933—1937	1117	1060	1145	985	1011	842	745	1517	1701	1585	1509	1144	14361
1938	1589	1468	1704	1091	1223	904	849	1308	1519	1726	1771	1472	16624
1939	2085	1530	1493	1264	1467	1134	944	1407	1604	1732	1695	1524	17879

Der indtraf 11 Dødsfald af septisk Angina.

Paa Hospital behandlede 1255 Tilfælde, deraf 431 paa Militærhospitalet

Akut Brystkatarrh (Tracheo-bronchitis acuta) var ligesom Aaret før noget hyppigere end de nærmest foregaaende Aar.

Tracheo-bronchitis	Anmeldte Tilfælde	af 1000 Indbyggere	Dødsfald	af 1000 anmeldte
1903—1907	8851	20. _s	43	4. _o
1908—1912	7988	17. _s	51	6. ₄
1913—1917	8082	16. _o	53	6. ₅
1918—1922	7260	12. _o	35	4. _o
1923—1927	7215	12. _s	12	1. _o
1928—1932	6014	10. _o	19	3. ₁
1933—1937	5830	8. _s	15	2. _o
1938	7564	10. _o	15	2. _o
1939	7724	11. ₁	19	2. ₅

Fordelingen efter Aarstiden var den sædvanlige.

Tracheo-bronchitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	1370	1080	1126	930	677	457	240	240	387	625	778	941	8851
1908—1912	1386	1154	928	727	562	342	180	166	344	520	816	863	7988
1913—1917	1212	1027	1135	938	604	391	208	184	347	703	637	697	8082
1918—1922	882	828	851	839	621	356	206	206	371	636	743	721	7260
1923—1927	878	804	920	780	621	346	169	233	430	586	711	737	7215
1928—1932	848	662	646	597	472	286	164	188	350	509	608	690	6014
1933—1937	698	634	621	540	455	283	160	214	396	576	642	611	5830
1938	997	810	970	656	544	354	238	233	400	632	922	808	7564
1939	1316	987	745	625	557	291	181	251	440	797	732	802	7724

Paa Hospital behandlede 278 Tilfælde, deraf 42 paa Militærhospitalet.

Katarrhalsk Lungebetændelse (Bronchopneumonia et Bronchitis capillaris). Antallet af Anmeldelser var en Del mindre en de nærmest forudgaaende Aar.

Bronchopneumonia	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1903—1907	1966	4. _o	445	22. _o	1. _o
1908—1912	1985	4. _s	459	23. ₁	0. _o
1913—1917	2376	4. ₇	513	21. _o	1. _o
1918—1922	3135	5. _o	536	17. ₁	1. _o
1923—1927	2147	3. ₇	568	26. ₅	1. _o
1928—1932	1854	3. _o	572	30. _o	0. _o
1933—1937	1823	2. _s	494	27. ₁	0. _s
1938	1998	2. _o	421	21. _o	0. _s
1939	1633	2. _s	336	20. _o	0. _s

Broncho-pneumonia	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	428	621	245	225	280	51	116	1966
1908—1912	391	575	252	261	283	81	141	1985
1913—1917	451	616	298	387	356	93	175	2376
1918—1922	396	632	393	663	780	105	167	3135
1923—1927	266	544	325	358	404	85	155	2147
1928—1932	189	359	267	311	414	104	209	1854
1933—1937	173	360	265	340	414	97	174	1823
1938	202	439	361	375	343	116	162	1998
1939	145	278	235	361	337	102	175	1633

Bronchopneumonia	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	255	214	268	246	172	124	80	76	93	113	142	184	1966
1908—1912	268	260	235	199	166	118	96	67	90	109	172	205	1985
1913—1917	301	266	344	355	221	142	98	65	100	159	153	172	2376
1918—1922	331	452	357	330	257	129	101	106	124	397	285	265	3135
1923—1927	282	235	297	222	162	98	80	88	116	155	193	220	2147
1928—1932	283	210	207	173	150	95	63	57	86	137	169	223	1854
1933—1937	251	199	202	176	149	102	60	73	101	146	167	197	1823
1938	286	262	262	187	171	125	62	64	75	140	193	171	1998
1939	242	268	160	132	119	90	55	74	73	129	132	159	1633

Paa Hospital behandlede 874 Tilfælde, deraf 85 paa Militærhospitalet.

Krupøs Lungebetændelse (Pneumonia crouposa). Selv om Tallet paa Anmeldelser var noget mindre end i 1938, var det dog højere, end det har været i de senere Aar. Samtidig har der været en betydelig Nedgang i Dødeligheden, som sikkert maa sættes i Forbindelse med de ændrede Behandlingsmetoder.

Pneumonia crouposa	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1903—1907	959	2.2	167	17.4	0.4
1908—1912	1014	2.2	216	21.8	0.5
1913—1917	1097	2.2	228	20.8	0.5
1918—1922	1009	1.8	166	16.5	0.3
1923—1927	583	1.0	142	24.4	0.3
1928—1932	457	0.7	165	36.7	0.3
1933—1937	322	0.5	140	43.5	0.2
1938	509	0.7	123	24.2	0.2
1939	471	0.7	52	11.0	0.1

De anmeldte Tilfældes Fordeling efter Aldersklasser var som sædvanligt.

Pneumonia crouposa	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	28	128	178	358	191	31	44	959
1908—1912	23	113	178	413	200	36	51	1014
1913—1917	30	108	179	476	226	35	43	1097
1918—1922	16	75	140	434	283	22	39	1009
1923—1927	6	40	84	239	162	26	26	583
1928—1932	4	24	62	200	124	19	23	457
1933—1937	3	19	52	137	82	14	15	322
1938	2	32	74	203	142	28	28	509
1939	6	32	50	205	132	23	23	471

Fordelingen af Anmeldelser paa Aarstider var som følgende:

Pneumonia crouposa	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	92	81	111	121	110	97	51	46	58	59	60	72	959
1908—1912	100	104	117	130	114	86	54	39	55	64	74	77	1014
1913—1917	95	102	127	141	120	98	67	48	63	79	73	83	1097
1918—1922	90	85	92	79	98	83	71	47	52	149	91	72	1009
1923—1927	56	52	66	62	57	45	37	28	30	40	48	62	583
1928—1932	51	47	58	62	45	29	22	19	22	30	32	39	457
1933—1937	33	29	31	36	38	21	13	14	16	27	30	34	322
1938	45	33	61	61	46	53	23	28	23	31	52	53	509
1939	61	47	43	53	36	40	20	22	25	54	34	36	471

Paa Hospitalerne indlagdes 408 Tilfælde, deraf 4 paa Militærhospitalet.

Kolerine (Gastroenteritis acuta infectiosa). Der anmeldtes 3,830 Tilfælde, hvilket var mindre end de 4 foregaaende Aar.

Aarligt Gennemsnit	Alle Aldersklasser				Aldersklassen under 1 Aar				
	Anmeldte		Døde		Anmeldte		Døde		
	Ialt	p. M. af Befolkn.	Ialt	pCt. af anmeldte	Ialt	pCt. af alle anmeldte	Ialt	pCt. af anmeldte 0—1 Aar	pCt. af alle Kolerine-Dødsfald
1903—1907	6103	14.8	495	8.1	1759	28.8	452	25.7	91.8
1908—1912	5912	12.8	398	6.7	1664	28.1	338	20.8	84.0
1913—1917	4789	9.5	207	4.3	1091	22.8	180	16.5	87.0
1918—1922	3399	6.1	91	2.7	651	19.2	86	13.2	94.5
1923—1927	3086	5.2	87	2.8	451	14.6	64	14.2	73.6
1928—1932	2820	4.6	71	2.5	375	13.8	54	14.6	76.9
1933—1937	3774	5.6	55	1.5	511	13.6	38	7.4	69.1
1938	4269	6.2	55	1.8	519	12.1	35	6.7	63.6
1939	3830	5.5	28	0.7	497	13.0	19	3.8	67.9

De fleste Tilfælde forefaldt i August og September, der i Almindelighed har det største Antal af Anmeldelser.

Gastro-enter. acuta infect.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	281	229	249	291	363	487	664	1429	886	510	402	313	6103
1908—1912	287	205	231	247	283	434	602	1673	905	428	340	278	5912
1913—1917	245	200	205	231	384	394	513	960	692	378	329	258	4789
1918—1922	251	198	216	228	223	259	371	507	388	265	246	247	3399
1923—1927	228	149	168	164	202	205	375	557	332	243	222	241	3086
1928—1932	241	176	210	175	201	139	275	356	318	237	220	239	2820
1933—1937	324	265	303	254	239	344	341	562	452	227	211	252	3774
1938	257	248	369	333	627	293	274	798	464	229	232	145	4269
1939	326	335	379	340	261	251	255	650	509	212	143	169	3830

Følgende Oversigt viser Sygdommens stærke Tilbagegang, ikke mindst blandt Spædbørnene.

Anmeldte Tilfælde af Kolerine pr. 1000 Indb.	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
				Md.	Kv.	
1903—1907	178.1	35.1	6.8	7.0	8.8	14.8
1908—1912	171.0	34.0	6.3	7.4	7.5	12.8
1913—1917	117.2	28.8	5.9	5.4	6.1	9.5
1918—1922	58.8	21.0	4.4	3.4	4.0	6.1
1923—1927	50.1	21.4	4.9	2.8	3.3	5.2
1928—1932	39.7	17.8	4.8	2.6	2.9	4.6
1933—1937	57.2	28.1	7.1	2.9	3.5	5.6
1938	57.0	34.0	8.4	3.0	3.6	6.2
1939	51.8	29.2	8.8	2.8	2.9	5.5

Paa Hospital behandledes 207 Tilfælde, deraf 13 paa Militærhospitalet.

Epidemisk Gulsot (Hepatitis epidemica acuta) havde noget større Udbredelse end i de foregaaende tre Aar. Der indtraf ingen Dødsfald.

Hepatitis epidemica	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1925	4	57	22	7	90
1926	3	6	11	3	23
1927	2	6	28	15	51
1928	4	21	39	23	87
1929	7	48	97	64	216
1930	23	155	103	122	403
1931	16	129	148	98	391
1932	12	70	111	76	269
1933	33	136	108	89	366
1934	64	369	127	160	720
1935	35	196	91	139	461
1936	21	90	81	64	256
1937	20	46	79	92	237
1938	10	67	101	87	265
1939	25	177	105	138	445

De fleste Tilfælde anmeldtes i Efteraarsmaanederne.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1925	13	6	7	2	»	3	2	4	14	23	10	6	90
1926	3	»	1	4	»	»	1	»	4	4	2	4	23
1927	2	3	4	1	2	3	3	6	5	16	6	»	51
1928	3	3	5	1	3	5	8	7	8	11	18	15	87
1929	18	14	19	5	9	14	15	17	27	30	26	22	216
1930	29	30	38	23	29	16	20	30	50	45	48	45	403
1931	41	34	33	38	27	19	33	46	39	29	20	32	391
1932	19	14	22	20	22	19	12	25	33	28	27	28	269
1933	34	30	20	23	23	14	22	28	51	51	43	27	366
1934	53	30	64	51	42	47	35	70	63	94	94	77	720
1935	66	48	45	45	35	25	23	38	48	31	36	21	461
1936	20	23	25	29	30	17	12	22	17	17	23	21	256
1937	15	22	37	14	10	16	18	24	19	28	17	17	237
1938	30	29	34	25	17	20	13	21	21	16	23	16	265
1939	39	31	33	29	29	23	21	39	39	55	65	42	445

Paa Hospital behandlede 128 Tilfælde, deraf 7 paa Militærhospitalet.

Gigtfeber (Febris rheumatica) viser aftagende Udbredelse.

Febris rheumatica	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	971	2.8	14	1.4	0.5
1908—1912	916	2.0	15	1.6	0.3
1913—1917	823	1.6	10	1.2	0.2
1918—1922	709	1.8	13	1.8	0.2
1923—1927	558	1.0	9	1.6	0.2
1928—1932	459	0.8	11	2.6	0.2
1933—1937	322	0.5	9	2.8	0.1
1938	269	0.4	1	0.4	»
1939	288	0.4	11	3.0	0.2

De fleste Tilfælde optraadte i Vinter- og Foraarsmaanederne.

Febris rheumatica	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	100	88	94	91	90	88	55	64	67	75	82	72	971
1908—1912	94	80	96	93	84	71	53	51	69	69	77	79	916
1913—1917	77	70	74	74	80	73	61	53	57	65	70	71	823
1918—1922	76	67	71	65	58	58	37	32	50	58	68	68	709
1923—1927	59	46	49	50	49	40	37	39	38	49	54	49	558
1928—1932	46	45	48	45	53	36	25	23	30	34	36	37	459
1933—1937	33	27	30	34	32	21	15	22	25	32	25	27	322
1938	27	25	28	25	22	23	9	15	22	21	22	30	269
1939	39	21	30	19	20	19	15	19	26	22	26	32	288

Paa Hospital behandlede 185 Tilfælde, deraf 11 paa Militærhospitalet.

Rosen (Erysipelas). Heraf anmeldtes 276 Tilfælde mod 300 foregaaende Aar.

Erysipelas	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaeligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaeligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	657	1.5	27	4.1	0.6
1908—1912	547	1.2	22	4.0	0.5
1913—1917	532	1.1	21	3.9	0.4
1918—1922	438	0.8	16	3.7	0.3
1923—1927	365	0.6	11	3.0	0.2
1928—1932	351	0.6	12	3.5	0.2
1933—1937	322	0.5	15	4.7	0.2
1938	300	0.4	8	2.7	0.1
1939	276	0.4	4	1.5	0.1

Antallet af Dødsfald var 4.

Paa Hospital behandlede 125 Tilfælde, deraf 2 paa Militærhospitalet.

Svingefeber (Febris undulans). Fra Statens SerumInstitut er kommen Meddelelse om 67 Tilfælde. Sygdommen medførte 2 Dødsfald.

Febris undulans	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1928	»	2	26	8	36
1929	»	2	24	12	38
1930	»	9	13	10	32
1931	»	3	20	12	35
1932	1	3	17	10	31
1933	»	5	27	12	44
1934	»	4	23	12	39
1935	1	4	29	14	48
1936	»	2	38	16	56
1937	»	6	23	18	47
1938	1	6	35	20	62
1939	»	5	40	22	67

Morbus Weilii. Paa Statens SerumInstitut er ved Seroreaktion konstateret 3 Tilfælde af Weil's Syge, nemlig 1 Tilfælde af Leptospirosis icterohæmorrhagica og 2 Tilfælde af Leptospirosis canicularis

Andre Infektioner. Paa Statens SerumInstitut er hos 35 Patienter konstateret Infektion med Gastroenteritisbaciller, alle var Salmonella typhi murium.

2) Tuberkulose.

Af **Lungetuberkulose** (Tuberculosis pulmonum) blev der i 1939 anmeldt 915 nye Tilfælde eller 1,8 for hvert Tusinde Indbyggere, noget mindre end de to foregaaende Aar.

Hos 729 af de anmeldte er der paavist + TB., d. v. s. ca. i 80 % af Tilfældene. Hos de øvrige var Tuberkelbaciller ikke paavist, eller Ekspektoratundersøgelse endnu ikke foretaget.

Det maa bemærkes, at Nyanmeldelser ikke altid er ensbetydende med ny i Aarets Løb opstaaede Sygdomstilfælde. Dels er der en Del Tilfælde, som først efter længere Tids Forløb kommer under Lægebehandling, dels vil Forglemmelse

Nye Tilfælde af Lunge- og Strubetuberkulose i 1939.

	0—4	5—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—44	45—54	55—64	65 og derov.	Ialt
Mænd	41	40	34	54	50	53	65	42	33	14	426 } 915
Kvinder	27	50	55	88	97	53	63	20	22	14	

eller Forsømmelse af Anmeldelse i første Omgang medføre, at tidligere opstaaede Sygdomstilfælde bliver »Nyanmeldelser«, hvilket ogsaa gælder Tilflyttere, hvis Tuberkulose er konstateret tidligere udenfor København.

Antallet af Dødsfald som Følge af Lungetuberkulose var 254, svarende til 0,36 ‰ af Befolkningen, det hidtil laveste Tal for Dødeligheden af Lungetuberkulose i København. Tallene for de forudgaaende fem Aar var 0,42, 0,48, 0,47, 0,57 og 0,63 ‰.

Af samtlige 254 Dødsfald indtraf 205 eller ca. 81 ‰ paa Hospitaler eller Sanatorier, deraf 147 paa Øresundshospitalet. I Hjemmet døde 32 Mænd og 17 Kvinder.

Naar der dør saa mange i første Aar (Anmeldelsesaaret) maa det erindres, at der heri, som ovenfor nævnt, ogsaa indgaar længere Tids bestaaende Sygdomstilfælde. Derimod indtræffer der kun faa Dødsfald af Lungetuberkulose blandt de, hvis Anmeldelse ligger mere end 8 Aar tilbage, hvilket vil sige, at Hovedparten af egentlig syge findes indenfor de sidste 8 Aars anmeldte. Fradrages de heraf af Lungetuberkulose døde, samt Tallet paa Fraflyttede, der efter Sundhedsstyrelsens Opgørelse over Til- og Fraflyttere har udgjort ca. 300 i nævnte Tidsrum, skulde Tallet paa Syge i København udgøre højst 5,300. Se iøvrigt Beretning fra Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse (Side 62).

Antallet af anmeldte i de sidste 8 Aar og deraf døde.

Anmeldte		Deraf døde								Ialt
Aar	Antal	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	
1932	992	189	67	47	25	20	15	10	6	379
1933	827		162	58	32	15	26	10	7	310
1934	883			173	61	36	20	18	10	318
1935	886				153	48	30	21	15	267
1936	1084					132	45	33	20	230
1937	1133						169	53	26	248
1938	954							144	37	181
1939	915								134	134
Ialt	7674	189	229	278	271	251	305	289	255	2067

Til Diagnosestationen paa Centraltuberkulosestationen blev der i 1939 indsendt 11,913 Prøver af Opspyt, hvoraf 1,072 indeholdt Tuberkelbaciller.

Af andre tuberkuløse Sygdomme døde 41 mod 58 i 1938, 39 i 1937, 52 i 1936, 58 i 1935, 61 i 1934, 77 i 1933 og gennemsnitligt 110 i Tiaaret 1923—32.

Dødsfald af Tuberkulose i København 1890—1939 pr. 10,000 Indbyggere.

Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose
1890	32.2	23.4	1900	24.5	18.3	1910	15.3	11.8	1920	12.0	9.4	1930	8.9	7.3
1891	30.6	21.8	1901	21.7	15.3	1911	17.6	13.1	1921	11.6	9.3	1931	8.5	7.0
1892	29.1	19.6	1902	17.3	11.0	1912	17.7	13.3	1922	11.2	8.8	1932	8.8	7.4
1893	27.7	18.7	1903	19.7	14.1	1913	15.1	11.8	1923	10.3	7.8	1933	7.6	6.4
1894	27.5	19.9	1904	20.2	14.9	1914	15.4	12.4	1924	12.7	10.1	1934	7.2	6.3
1895	29.3	19.7	1905	21.3	15.8	1915	14.8	11.9	1925	10.8	8.8	1935	6.6	5.7
1896	26.6	19.0	1906	19.0	14.7	1916	18.8	15.0	1926	10.8	8.7	1936	5.5	4.7
1897	25.2	18.1	1907	17.7	13.9	1917	19.6	15.6	1927	9.6	8.1	1937	5.4	4.8
1898	24.4	17.5	1908	18.8	14.8	1918	15.6	12.1	1928	9.5	7.8	1938	5.1	4.2
1899	22.7	17.1	1909	17.1	13.2	1919	13.2	10.2	1929	9.0	7.6	1939	4.2	3.6

3) *Kræft.*

Kræft (Cancer et Sarcoma) medførte i 1939 ialt 1,118 Dødsfald eller 16,0 pr. 10,000 Indb., mod henholdsvis 1,136 og 16,4 foregaaende Aar.

I nedenstaaende Tabel er Dødeligheden beregnet pr. 1,000 Indbyggere i hver enkelt Aldersklasse og Mænd og Kvinder hver for sig. Det vil ses, at der i Aarenes Løb har været en Nedgang i de lavere Aldersklasser, for Mændenes Vedkommende indtil 65 Aar og for Kvinderne indtil 55 Aar. Derimod har der været en Stigning i de højere Aldersklasser, hvor Dødeligheden i det hele er størst.

Dødsfald af Kræft pr. 1000 Indbyggere.

Aarligt Gennemsnit	Under 35 Aar		35—44 Aar		45—54 Aar		55—64 Aar		65—74 Aar		75 Aar og derover	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1903—1907	0.0	0.1	0.7	1.2	2.2	2.8	6.2	4.7	11.5	8.0	14.8	14.0
1908—1912	0.1	0.1	0.6	1.1	2.6	2.7	6.1	4.9	11.7	8.5	15.9	11.5
1913—1917	0.1	0.1	0.6	1.0	2.3	2.7	6.2	5.0	12.0	8.6	16.6	13.6
1918—1922	0.1	0.1	0.5	0.9	2.1	2.5	5.8	5.1	11.1	7.9	17.8	13.8
1923—1927	0.1	0.1	0.4	1.1	1.9	2.4	5.8	4.8	12.2	8.5	17.6	13.0
1928—1932	0.0	0.1	0.5	1.1	1.7	2.6	5.4	4.7	12.3	9.4	18.1	15.2
1933—1937	0.0	0.1	0.4	1.0	1.7	2.6	4.8	4.7	11.5	8.4	19.8	13.9
1938	0.0	0.1	0.4	1.0	1.9	2.4	4.4	5.1	10.5	8.6	15.8	16.0
1939	0.0	0.1	0.5	1.0	1.8	2.5	5.4	4.2	11.7	8.2	14.8	13.8

En Oversigt over det relative Antal af Dødsfald hos Mænd og Kvinder i Alderen over 45 Aar i de sidste 15 Aar viser, at Kræftdødeligheden ikke har været tiltagende.

Af 1000 Indbyggere over 45 Aar døde af Kræft.

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Mænd	6.0	7.0	5.5	5.4	5.8	5.4	5.6	5.4	5.5	5.0	5.5	5.2	5.5	5.6	5.8
Kvinder	5.6	5.7	5.8	5.6	5.4	5.9	5.5	5.9	5.2	5.7	5.1	5.5	5.3	5.5	5.0
Ialt	5.8	6.7	5.8	5.5	5.6	5.7	5.5	5.6	5.8	5.4	5.3	5.4	5.4	5.6	5.2

4) *Kønssygdomme.*

Af **Kønssygdomme** (Morbi venerei) anmeldtes 4,361 Tilfælde, hvilket er det hidtil laveste Tal.

Anmeldte Tilfælde	Gonorrhoe		Ulcus venereum		Syphilis	
	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere
1903—1907	5094	119	579	14	1643	39
1908—1912	6142	133	878	19	2446	53
1913—1917	6884	136	660	13	2336	46
1918—1922	7449	133	564	10	2315	41
1923—1927	6267	104	173	3	1349	23
1928—1932	5326	87	71	1	705	11
1933—1937	4800	73	36	1	285	4
1938	4690	68	33	»	197	3
1939	4061	58	27	»	270	4

Gonorrhoe viser stærk Nedgang fra foregaaende Aar. 6 var Børn under 15 Aar, 2,940 voksne Mænd og 1,115 voksne Kvinder. Kun 5 angives smittede i Udlandet.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Mænd	4538	4425	4218	4017	3419	3294	3382	3549	3399	3778	3684	3414	2940
Kvinder	1504	1445	1364	1320	1185	1130	1175	1057	1200	1344	1322	1257	1115
Ialt	6042	5870	5582	5337	4604	4424	4557	4607	4599	5122	5006	4671	4055

Paa Hospital behandlede 246 Tilfælde, deraf 160 paa Militærhospitalet.

Af **Venerisk Saar** (Ulcus venereum) anmeldes nu kun ganske faa Tilfælde. Af 27 anmeldte Tilfælde var 8 smittede i Udlandet. 10 behandlede paa Hospital.

Syfilis anmeldtes med 270 Tilfælde, deraf 9 medfødte. 31 var smittede i Udlandet.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Mænd	766	554	532	534	322	145	120	150	220	257	181	125	181
Kvinder	492	352	344	296	222	101	65	87	110	115	88	67	80
Ialt	1258	906	876	830	544	246	185	237	330	372	269	192	261

Paa Hospital behandlede 39 Tilfælde, deraf 5 paa Militærhospitalet.

Af **Lymphogranuloma inguinale**, der fra 1938 har været anmeldelsespligtig, anmeldtes 3 Tilfælde, mod 12 foregaaende Aar.

5) Andre Sygdomme.

Alkoholisme. Af Delirium tremens er anmeldt 4 Tilfælde.

Kronisk Alkoholisme er anført som Dødsårsag i 13 Tilfælde.

Fnat (Scabies). Der anmeldtes 6113 Tilfælde mod 6728 foregaaende Aar. 307 behandlede paa Hospital, deraf 181 paa Militærhospitalet. Nedenstaaende Tabel viser Svingningerne i Sygdommens Udbredelse siden Aarhundredskiftet.

Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.
1900	1,9	1910	6,8	1920	11,7	1930	5,6
1901	1,7	1911	5,6	1921	9,8	1931	4,6
1902	1,9	1912	5,6	1922	5,6	1932	3,7
1903	2,5	1913	4,6	1923	4,0	1933	3,4
1904	2,4	1914	4,6	1924	2,4	1934	3,7
1905	2,1	1915	6,4	1925	1,5	1935	5,2
1906	2,2	1916	9,1	1926	3,0	1936	7,1
1907	3,0	1917	13,4	1927	5,1	1937	9,2
1908	5,8	1918	17,1	1928	6,9	1938	9,8
1909	6,7	1919	12,8	1929	6,6	1939	8,8

Sygdomme i Garnisonen.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Hærens Lægekorps var Antallet af de i 1939 paa Københavns Militærhospital behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme følgende:

Scarlatina 14, Morbilli 2, Rubeolae 2, Varicellae 2, Parotitis epidemica 1, Influenza 1, Angina tonsillaris 238, Bronchitis acuta et Bronchopneumonia 170, Pneumonia crouposa 36, Hepatitis epidemica 8, Febris rheumatica 3, Erysipelas 1, Febris undulans 1, Febris catarrhalis 871, Pleuritis 10 og Tuberculosis pulmonum 18.

Desuden behandlede 15 Tilfælde af Syphilis, hvoraf 3 friske, og 232 Tilfælde af Gonorrhoe, hvoraf 217 friske.

OFFENTLIG SUNDHEDSPLEJE

Tilsyn med Fødehjem, Vuggestuer, Asylter, Børnehaver, Dagghjem o. l. Institutioner samt private Skoler.

(Meddelt af 1. Sanitetslæge, Dr. med. *Kn. Bojlén*).

Fødehjem.

Ved Aarets Udgang stod 18 Fødehjem med tilsammen 168 Pladser under Tilsyn. Der fandt ialt 2,996 Fødsler Sted.
Der anmeldtes ingen Tilfælde af Barsel-feber.

Vuggestuer.

Ved Aarets Udgang stod 19 Vuggestuer under Tilsyn.

Asylter, Børnehaver, Dagghjem o. l. Institutioner.

Ved Aarets Udgang stod 110 Asylter, Børnehaver og Dagghjem under Tilsyn.

Private Skoler.

Ved Aarets Udgang stod 18 private Skoler under Tilsyn.

Alle Institutioner er i Samarbejde med Sanitetslægeassistentterne Dr. P. Grubb Andersen og Dr. Ane Madsen blevet inspiceret i Aarets Løb. De hygiejniske og sanitære Forhold har gennemgaaende været tilfredsstillende.

I Aarets Løb foretoges aktiv Immunisering mod Difteri med Ramons Anatoxin af ialt 1543 Børn samt talrige Revaccinationer i 59 Børnehaver.

Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.

(Meddelt af 2den Sanitetslæge, Dr. med. *Mogens Thrane*).

I Aaret 1939 er der i Samarbejde med Sanitetslægeassistent Dr. Ane Madsen journalført 198 Sager med 212 Ekspeditioner.

Efter Sundhedsvedtægtens andet Afsnit (Ordning af Afløb m. m.) har der i dette Aar været 3 Sager.

Efter tredje Afsnit (den offentlige Renlighed) har der været 3 Sager.

Efter fjerde Afsnit (Latrinvæsen) har der været 151 Sager.

Efter femte Afsnit (de for de omboendes Sundhed skadelige Anlæg) har der været 39 Sager.

Endelig har der efter syvende Afsnit (Boliger) været 2 Sager.

	II Ordning af Afløb	III Den off. Renlighed	IV Latrin- væsen	V De for de om- boendes Sund- hed skadelige Anlæg	VII Boliger
1921—30.....	158	7	928	50	151
1931—35.....	5	19	1008	36	60
1936.....	7	1	162	69	11
1937.....	1	7	114	82	5
1938.....	5	4	724	68	6
1939.....	3	3	151	39	2

I ovenstaaende Tabel er tillige for Sammenligningens Skyld vist Forholdene i en Række forudgaaende Aar, idet Tallene for de to første Grupper er angivet som Gennemsnitstal pr. Aar.

Tilsyn med Næringsmidler m. m.

(Meddelt af 3die Sanitetslæge, Dr. med. *Kaj Roholm*).

Af 3die Sanitetslæge og Assistent er i 1939 behandlet:

Andragender ang. Beværtninger	367	(S. V. § 70)
— - Logishuse	1	(- - 71—80)
— - Kødudsalg	53	(- - 34 f. f.)
— - Høkerforretninger	139	(- - - -)
— - Vildt- og Fiskeforretninger	44	(- - - -)
— - andre Næringsmiddelforretninger	54	(- - - -)
— - Drikkevandsbrønde	2	(- 63 og 64)

Fra forskellige Udsalg i Byen er der gennem Sundhedspolitiet til Undersøgelse paa Sundhedskommissionens Laboratorium udtaget Prøver af Eddike, Mineralvand, Cacao, Chokolade, Kaffe, The, Kunst-Honning, Spiseolie, Melsorter, Byggryn, Havregryn, Tørrede Frugter, Frugtkonserver, Gemysekonserver, Julelys, Emaillerede Kasseroller og Gryder, Pattetolle, Farvet Legetøj, Kautsjuklegetøj, Sukkervarer (Bolsjer o. lign.).

Der behandlede 64 Klager over sundhedsskadelige eller forfalskede Levnedsmidler.

Sundhedskommissionens Kontrol med Drikkevandet.

Der er i Tidsrummet 1. April 1939—31. Marts 1940 udvundet følgende Vandmængder:

Anlægget ved Søndersø og Anlægene vest for Søndersø	14,208,200	m ³
»Kilderne« ved Valby Vandværk og Nybølle	9,665,330	—
Thorsbro og Taastrup—Valby	11,357,720	—
Marbjerg	3,977,160	—
Lejre	15,337,600	—
	<hr/>	
	54,546,010	m ³

Til Byledninger er ialt indført	54,168,930 m ³
heraf afgivet til Frederiksberg, Gladsaxe Kommune og andre udenbys boende	6,428,840 —
Vandforbruget i København var da i 1939—40	47,740,090 m ³

Det gennemsnitlige Døgnforbrug	130,440 m ³
Døgnforbruget var altsaa 3,46 % mindre end i 1938—39.	
Det største Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Onsdag den 7. Juni med	185,280 —
og Leveringen til Frederiksberg m. fl. Forbrugere medregnet fandt Sted Onsdag den 7. Juni med	208,680 —
Det mindste Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Mandag den 25. December 1939 og Søndag den 24. Marts 1940 begge Dage med	84,610 —

Med den af statistisk Kontor beregnede Folkemængde for 1. November 1939 698,400 bliver Gennemsnitsforbruget pr. Døgn pr. Indbygger 186,77 Liter.

Vandforbruget var:

Aar	Millioner m ³ aarlig	m ³ daglig	Liter daglig pr. Individ
1900	11,31	31,000	86,52
1905	14,26	39,060	102,70
1910	19,70	53,980	117,40
1915	22,18	62,270	124,36
1920	23,85	65,350	116,28
1925	30,26	82,890	141,14
1930	35,59	97,499	158,53
1935	44,05	120,360	181,74
1936	45,60	124,670	184,97
1937	47,84	131,080	191,41
1938	49,34	135,110	195,0
1939	47,74	130,440	186,77

Af det ovennævnte Forbrug i København er 19,356,633 m³ betalt efter Rumfang og omfatter Vand til Næringsbrug, Stats- og Kommuneinstitutioners Vandforsyning, samt noget Vand til Husbrug.

Det Forbrug til Klosetskylning, der er maalt gennem særlig Maaler, har i 1939—40 udgjort 8,813,511 m³.

De kemiske og bakteriologiske Undersøgelser af Vandet er fortsat som tidligere gennem Sundhedskommissionens Laboratorium.

De bakteriologiske Undersøgelser fra de forskellige Indvindingsanlæg og Filtre har givet samme tilfredsstillende Resultater som i de tidligere Aar.

Vandet, aftappet fra Taphaner i Byens forskellige Kvarterer, har vist et gennemsnitligt Kimtal af 4 (efter 3 Døgns Dyrkning). Det højeste Kimtal var 8 pr. cm³.

Tilsyn med smitsomme Sygdomme etc.

(Meddelt af 4de Sanitetslæge K. A. Poulsen.)

De epidemiske Sygdomme i 1939 giver ikke Anledning til mange Bemærkninger. Vi har været forskaanet for Epidemier af de alvorligere Sygdomme, Tyfus, Børnelammelse o. l., og de lettere epidemiske Sygdomme er ogsaa optraadt i mild Grad. Af Febris typhoida er anmeldt ialt 6 Tilfælde, hvoraf 1 med dødelig Udgang, af Paratyfus er anmeldt ialt 11 Tilfælde. Jeg skal her indskyde, at der ved Paratyfus forstaas Infektion med Bac. paratyf. B., hvorimod Infektioner med de andre til Salmonellagruppen hørende Bakterier ikke er registrerede her.

Flertallet af saavel Tyfus- som Paratyfustilfældene findes i 2. og 3. Kvartal.

Den cerebrospinale Meningitis (ialt 17 Tilfælde — 5 lethale) er derimod jævnt fordelt over hele Aaret med 4 Tilfælde i 1ste Kvartal, 4 i andet, 5 i tredje og 4 i fjerde Kvartal. Børnelammelsen optraadte med kun 1 Tilfælde med dødelig Udgang.

Difteritilfældene har været særlig talrige i Aarets 1. og 4. Kvartal, det højeste Antal Tilfælde (17) i Ugen 10.—16. December. Den har ligesom Scarlatinaen været meget mild i sit Forløb og kun medført faa Dødsfald. Scarlatinaen har vist et middelstort Antal Tilfælde i Aarets 1., 3. og 4. Kvartaler; i 2. Kvartal optraadte den foran nærmere beskrevne Scarlatinaepidemi, men fraregnes disse Tilfælde er 2. Kvartal det, der viser færrest Tilfælde.

Morbilli har været jævnt fordelt over hele Aaret, dog med flest Tilfælde i 4. Kvartal.

Tussis convulsiva optraadte epidemilignende i Aarets 1. Kvartal, Udløbere af de mange Tilfælde i 1938. Aarets 3 sidste Kvartaler viste kun faa Tilfælde.

Baade Morbilli og Tussis er optraadt mildt med kun faa Dødsfald.

Influenzaen havde — som altid — sit Højdepunkt i Aarets første Maaneder; det højeste Antal Tilfælde (6672) blev anmeldt i Ugen 5.—11. Februar. Den var i hele sit Forløb mild og medførte kun faa Dødsfald.

Den croupøse Pneumoni, som jo egentlig ogsaa maa regnes for en Infektionssygdom, er spredt nogenlunde jævnt over hele Aaret, dog med flest Tilfælde i 1. Kvartal.

Stadslægekantorets Bacilbærer-Kartotek er blevet forøget ved Tilflytning af et Par Bacilbærere fra andre Kommuner. Kontoret staar i stadig Kontakt med Statens Seruminstitut og Folkeregistret angaaende disse Personer, saaledes at enhver Bopælsforandring bliver meddelt og vedkommende instrueret (jvf. Stadslægens Aarsberetning 1930).

Centraltuberkulosestationen i Ingerslevsgade giver Kontoret Oplysning om Tilfælde, hvor der ønskes Indgriben fra Myndighedernes Side i Anledning af særlig tuberkuløse Tilfælde. Jeg skal her referere et saadant.

Hos en Danselærer i en Nabokommune var der ved Undersøgelse af Ekspektoratet fundet talrige Tuberkelbaciller. Dette blev meddelt Kontoret, der foranledigede en Undersøgelse iværksat, hvoraf fremgik, at Patienten tillige gav Undervisning flere Steder i lejede Lokaler i København samt andre Kommuner, endelig at han var knyttet til flere Foreninger og Institutioner som Leder af Underholdninger for Børn og Voksne ved de der arrangerede Festligheder.

Der blev herefter gennem Sundhedskommissionen vedtaget Forbud mod, at han personlig meddelte Undervisning og en passende Erstatning herfor blev tildelt.

Gennem en til Sundhedskommissionen indsendt Anmeldelse blev man gjort opmærksom paa, at Smaabørn badede i Soppebassinerne i Sortedamssøen.

Ved Inspektion paa Stedet fandt man Vandet noget uklart, forurennet af grovere Bestanddele. Den bakteriologiske Undersøgelse viste imidlertid, at Vandet var at sidestille med det bedste Badevand, idet man drog Sammenligning med de Prøver af Saltvand, som daglig, Sommeren igennem, tages ved vore Søbadeanstalter. Sagen henlagdes herefter.

Den vederlagsfrie ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Den i Henhold til Lov af 30. Marts 1906 indførte vederlagsfrie Behandling af Kønssygdomme paa de kommunale Klinikker af de visiterende Læger har i 1939 været søgt af 4,554 nytilkomne Patienter mod 4,871 i 1938, 5,241 i 1937, 5,024 i 1936, 4,447 i 1935, 3,654 i 1934, 3,215 i 1933, 3,207 i 1932, 3,414 i 1931, 3,531 i 1930, 3,818 i 1929. Af Patienterne var 2,976 Mænd, 1,546 Kvinder og 32 Børn under 15 Aar.

For *Syfilis* behandlede ialt 345, hvoraf 102 ikke tidligere var anmeldte. Af Tilfældene var 215 Mænd, 127 Kvinder og 3 Børn under 15 Aar.

For *Gonorrhoe* behandlede ialt 2,335 hvoraf 1,988 nye Infektioner diagnosticeret paa Klinikkerne, medens det i 347 Tilfælde drejede sig om Tilfælde diagnosticeret andetsteds. Af Tilfældene var 1,572 Mænd, 762, Kvinder og 1 Barn.

For *veneriske Saar* behandlede ialt 14 nytilkomne Patienter, hvoraf 10 Mænd og 4 Kvinder.

1,860 nytilkomne Patienter har været til Observation for venerisk Sygdom, som ikke konstateredes. Af disse var 1,179 Mænd, 653 Kvinder og 28 Børn.

Der er indgaaet Anmeldelse om 728 Patienter, der er udeblevet fra Behandlingen for venerisk Sygdom. Anmeldelserne er af 4. Sanitetslæge videregsendt henholdsvis til de kommunale Klinikker, til Sædelighedspolitiet her i Byen eller til Embedslæger i Provinsen.

Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt.

Der blev i Aaret 1939 udført:

A.	735	Desinfektioner for offentlig Regning.
B.	26	— - ubemidlede.
C.	127	— - privat Regning.

Ialt 888 Desinfektioner

Disse fordeler sig saaledes:

Boligdesinfektioner alene	141
Effektdesinfektioner alene	486
Boligdesinfektioner og Effekterne desinficeret med Damp	241
Persondesinfektioner	26

Ialt 888

Desinfektionsstationen i 1939.

Maaned	Begæringer	A. Desinfektioner for offentlig Regning							B. Desinfektioner for Ubemidlede			C.* Desinfektioner for privat Regning			
		Tyfus	Difteri	Skarlagensbr.	Tuberkul.		Fnat	Forskll. Sygd.	Kræft	Utøj	Forskll. Sygd.	Kræft	Rosen	Forskll. Sygd.	Tuberkulose C.
					Dødsfald	Flytning									
Januar	69	»	1	2	1	54	»	»	»	1	»	»	»	3	7
Februar	80	»	»	»	2	61	»	»	»	2	»	»	»	8	7
Marts	85	»	»	»	5	65	»	»	»	2	»	»	»	7	6
April	67	»	»	1	4	46	»	1	»	2	»	»	»	7	6
Maj	73	1	1	2	7	49	»	»	1	3	»	»	»	7	2
Juni	77	»	»	2	5	58	»	1	»	2	»	»	»	4	5
Juli	82	»	»	1	6	65	»	»	»	2	»	»	»	5	3
August	69	»	»	»	2	56	»	»	»	1	»	1	»	7	2
September	77	»	»	1	3	55	»	1	»	3	»	»	»	9	5
Oktober	70	»	»	»	5	60	»	»	»	1	»	»	»	4	»
November	69	»	»	»	3	49	»	»	»	2	»	»	»	11	4
December	70	»	»	3	1	55	»	»	1	3	»	»	»	7	»
Ialt...	888	1	2	12	44	673	»	3	2	24	»	1	»	79	47

*) Desinfektion efter Tuberkulose for Private og Statens Hospitaler og Stiftelser, udføres kun paa C-Begæringer.

Antallet af Effektdesinfektioner og af Boligdesinfektioner i de enkelte Maaneder i Aaret 1939.

Maaned	Antal			
	Begæringer	Effektdesinfektioner Kbm.	Boligdesinfektioner	
			Fast Formalin Kbm.	Kresolvand Kbm.
Januar	69	67,70	1370	10
Februar	80	64,33	1900	
Marts	85	61,56	2530	
April	67	57,50	1460	20
Maj	73	62,00	1650	
Juni	77	66,30	1600	10
Juli	82	62,30	2730	
August	69	57,50	2180	10
September	77	65,60	2430	
Oktober	70	65,90	2580	
November	69	67,00	1890	
December	70	69,60	1680	
Ialt...	888	767,09	24000	50

Antallet af Desinfektioner ved de enkelte Sygdomme i 1938 og 1939.

Sygdomme	1938		1939	
	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner
Tyfus	8	0,9	1	0,1
Difteri	11	1,2	9	1,0
Scarlatina	17	1,8	14	1,6
Tuberkulose ved Dødsfald	53	5,4	44	5,0
Tuberkulose ved Flytning	728	73,3	673	75,3
Smitsom Hjerne- og Rygmarvsbetænd.	1	0,1	2	0,2
Kræft	11	1,2	3	0,3
Fnat	7	0,8	0	0,0
Lungebetændelse	1	0,1	1	0,1
Rosen	0	0,0	0	0,0
Kønssygdomme	0	0,0	0	0,0
Børnelammelse	17	1,8	1	0,1
Utøj	28	2,8	24	2,7
Forskellige Sygdomme	40	7,1	69	7,8
Tuberkulose udført efter C. Begæring.	34	3,5	47	5,3

Ved Boligdesinfektionerne anvendtes 382 Gange Desinfektion med Formaldehyddampe, og desinficeredes 596 Værelser, 79 Entreer, 111 Køkkener, 96 W.C.-Rum og 2 Badeværelser.

Der blev anvendt Afvaskning med Kresolvand ved Desinfektion af 1 W.C.-Rum, 1 Værelse og 1 Badeværelse.

De ovennævnte 26 Persondesinfektioner omfattede 458 Personer.

De desinficerede Rum havde et Kubikindhold af 24,050 Kbm., heraf desinficeredes 24,000 Kbm. med Formaldehyddampe og 50 Kbm. med Kresolvand. Ved Formaldehyddesinfektionerne desinficeredes 12,400 Kbm. ved Brug af nye Haandlamper og 11,600 ved Brug af brugte Haandlamper.

De i Desinfektionsanstalten paa Blegdamshospitalet desinficerede Effekter havde et Kubikindhold af 767,09 Kbm.

I det ved Desinfektionsstationen oprettede Desinfektionskursus deltog i Aarets Løb 2 Elever, 1 fra Karantænestationen i København og 1 fra Svendborg.

Boligtilsynet i København 1939.

(Meddelt af Overingeniør, Dr. Holger Schmidt).

Boligtilsynets Arbejde bestaar i Behandling af hygiejnetekniske Mangler ved Stadens Ejendomme. Disse Mangler kommer til Boligtilsynets Kendskab dels ved direkte Anmeldelse fra Kommunalægerne, de kommunale Hjemmesygeplejersker, Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsens Distriktssygeplejersker og Børneværnets Tilsynsdamer (ialt 90 Personer), dels fra Privatpersoner, desuden gennem Sundhedskommissionssager, der henvises til Boligtilsynets Behandling, endvidere ved Boligtilsynets egne Undersøgelser af Stadens Ejendomme.

Boligtilsynet er knyttet til det hygiejnetekniske Kontor, hvis Virksomhed bestaar i Besvarelse af Sundhedskommissionens Forespørgsler angaaende hygiejnetekniske Forhold, Foretagelse af Undersøgelser, Udarbejdelse af Forslag samt Behandling af Dispensationsandragender.

Boligtilsynet har i 1939 ved 7,212 Besøg undersøgt 5,408 Boliger. Der fandtes i 1,694 af disse Boliger ialt 2,440 Mangler, som blev paatalt og for ca. 80 % Vedkommende afhjulpet efter skriftlig Overenskomst mellem Chefen for Boligtilsynet og de paagældende Ejere og Lejere. Der foretages Eftersyn for at fastslaa, om Overenskomstens Betingelser er opfyldt paa forsvarlig Maade; dersom det er Tilfældet, henlægges Sagen, ellers rettes en sidste Henvendelse til Vedkommende,

og hvis Sagen ikke dermed gaar i Orden, indstilles det til Sundhedskommissionen at ordne Sagen ved Tilhold.

Tabel I indeholder en Oversigt over de undersøgte Boliger ordnet efter Værelsernes Antal samt en Beregning af Gennemsnitslejen i Kr. pr. m³ pr. Aar.

Tabel I.

	Antal af undersøgte Boliger	Pris pr. m ³ pr. Aar
1 Værelse m. Køkken	211	Kr. 8,4
2 —	3028	— 7,9
3 —	1990	— 7,3
4 —	160	— 4,8
5 —	19	— 3,7

Der indgik i Aarets Løb 991 Anmeldelser paa mangelfulde Boliger. Derudover har Boligtilsynet ved sine systematiske Undersøgelser konstateret Overtrædelse af bestaaende Bestemmelser i 703 Boliger.

De forefundne Mangler fordeler sig efter deres Art som angivet i Tabel II.

Tabel II.

M a n g l e r	Antal	Helt afhjulpne	Delvis afhjulpne
Fugtighed	245	182	63
Svamp	11	11	0
Røg (Mangler ved Ovne etc.)	910	712	198
Overbefolkning	39	26	13
Urenlighed	115	85	30
Rotter (Mus)	20	20	0
Væggetøj	149	128	21
Andre sanitære Mangler ...	672	570	102
Istandsættelse tiltrænges ...	186	135	51
Stank fra Vask etc.	61	61	0
Snegle	3	3	0
Daarlig Belysning	29	5	24
Summa ..	2440	1938	502

Der findes ofte flere flere Mangler i samme Bolig; Manglernes Antal er derfor større end Antallet af mangelfulde Boliger.

Som Eksempler paa Overbefolkning skal her nævnes:

Dronningensgade	6,5 m ³ pr. Person
Gullandsgade	8,00 - - —
Prinsensgade	9,00 - - —
Jægersborggade (Kæld.)	9,00 - - —
Gadekærvej (Stue)	10,00 - - —

Nansensgade (Stue)..... 11,00 m³ pr. Person
 Bevtøftegade - ..... 10,00 - - —

Nogle af disse Boliger er beliggende i Kældere eller Stueetager, for hvilke Sundhedsvedtægten kræver mindst 12 m³ pr. Person (i de øvrige Etager 10 m³). Foruden at være sundhedsnedbrydende virker saadanne Boliger ogsaa uheldigt i andre Henseender, blandt andet ved Sammenstuvningen af Voksne af begge Køn og Børn paa alle Udviklingstrin.

Der fandtes af Værelser, hvis Gulvareal er mindre end de i Byggeoven af 12. April 1889 forlangte 5,91 m²:

30 Værelser med Gulvareal fra 2—3 m²
 36 — - — - 3—4 -
 186 — - — - 4—5 -
 311 — - — - 5—5,91 -

Den maalte Loftshøjde var i nogle Lejligheder under de foreskrevne 2,51 m. Den laveste Højde var 1,90 m.

Der fandtes ved Undersøgelserne 18 Rum uden direkte Lys, som benyttes dels til Soverum, dels til Køkkener. De fleste af disse Rums Gulvareal var mindre end 5,91 m².

Tabel III giver en almindelig Oversigt over de Sager, som Boligtilsynet har behandlet i Aarets Løb, hvem der har anmeldt Sagen og Resultatet af Behandlingen.

Tabel III.

Sager tilstillet Boligtilsynet af:	Antal	Ekspederet af Boligtilsynet:				Sagen henvist til:							
		Ordneth ved Overenskomst med Ejeren	Ordneth ved Overenskomst med Lejeren	Tilhold indstillet	Foreløbig henlagt	Stadslægen	Bygningskommissionen	Stadsing. Direktorat	Sundhedspolitiet	Magistratens II Afdeling	Belysningsvæsenet	Brandvæsenet	Kontoret for Skadedyrsudryddelse
Sundhedskommissionen	631	118	24	84	0	346	34	11	0	4	0	9	1
Kommunelæger	6	2	2	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Tuberkulosestationen	4	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1
Børneværnskontoret.....	49	13	13	0	0	0	3	0	14	6	0	0	0
Sundhedsplejersker og Skolesygeplejersker	15	5	5	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0
Lejere	263	125	49	0	10	0	20	4	34	7	1	0	13
Grundejere	6	2	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Magistratens II Afdeling	2	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Bygningskommissionen	4	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Arbejds- og Fabriktilsynet.....	3	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Kontoret for Skadedyrsudryddelse	8	5	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Sager rejst af Boligtilsynet.....	703	651	31	0	7	2	2	1	4	0	0	0	5
Sum...	1694	924	131	84	17	350	59	19	54	26	1	9	20

I Tabellen er ikke medtaget de Sager, der er henvist til Overingeniøren i hans Egenskab af Sundhedskommissionens tekniske Konsulent. Disse Sager fordeles sig saaledes:

Almindelige Sundhedskommissionssager	51
Hygiejnetekniske Sundhedskommissionssager	315
Boligtilsynssager	129
	Ialt 495

Der blev i Aarets Løb dels ved frivillig Overenskomst, dels efter Henvi-
ning af Sagen til Bygningskommissionen sat Vandlaase paa 61 Køkkenvaske.

Af de Sager, som Boligtilsynet i Aarets Løb har behandlet, skal her næv-
nes nogle Eksempler:

En Ejer af en Ejendom paa Nørrebro havde anbragt en Seng og en Stol
i nogle Pulterrum og udlejet dem møbleret til Beboelse.

Rummene belystes kun gennem et lille Tagvindue; der fandtes ikke Ildsted
og kun Adgang til en Trappe. Vand og Vask var anbragt paa Loftsgangen fælles
for Beboerne, som alle havde Primusapparater og Petroleumsovne i Rummene.
W. C. fandtes i Gaarden. Sengetøjet var snavset og uappetitligt, ligesom Renhol-
delsen af Rummene var meget mangelfuld.

Da Opholdet i Rummene maatte skønnes at være skadeligt for Sundheden,
blev der af Sundhedskommissionen nedlagt Forbud mod Benyttelsen.

Foranlediget af en Klage fra en Familie bestaaende af en Mor med 6 Børn
i Alderen fra $\frac{1}{2}$ —13 Aar blev der foretaget Eftersyn. Lejligheden var i Stueetagen
i et Baghus i den indre By. Der var lavloftet, meget mørkt og fugtigt. Køkkenet
havde intet Vindue til fri Luft, men fik Lys gennem et Vindue ind til en mørk
smal Trappe, saa at der kom mere Snavs end Lys ind; men heller ikke i Værel-
serne, der havde Vinduer, var der saa lyst, at man kunde se uden kunstigt Lys.
Sol kom der aldrig. Renlighedstilstanden var noget mangelfuld, og Rummene meget
forfaldne. Fugtigheden havde bevirket, at Træværk i Gulve og Paneler raadnede.

Opholdet i Boligen maatte karakteriseres som skadeligt for Beboernes,
navnlig Børnenes Helbred. Undersøgelsen blev udvidet til at omfatte hele Bag-
huset, og da det viste sig, at de øvrige Lejligheder ligeledes var meget daarlige,
indstillede Boligtilsynet til Sundhedskommissionen at forbyde Benyttelsen af Bag-
huset til Beboelse, hvorefter Paabudet blev gennemført.

I en gammel Bondegaard i Sundby, der var indrettet til 3 Beboelser, havde
Sundhedskommissionen ved tidligere Lejlighed nedlagt de 2, da de skønnedes at
være sundhedsskadelige. Da der blev klaget over den sidste, og det viste sig, at
Grundfugtighed trængte højt op i Væggene, at saa godt som alt Træværk var
raaddent og fortæret af Svamp, at Taget var utæt, saa at Regn trængte ned gennem
Lofterne, blev der givet Ejeren Paalæg om at ophøre med Benyttelsen.

I en Ejendom i den indre By blev der paa Foranledning af det stedlige
Politi foretaget en Undersøgelse, hvorved det konstateredes, at Ejendommen var
meget gammel og forfalden. I Pulterkamre boede nogle Mennesker under de
daarligste Forhold. Rummene havde kun smaa Tagvinduer og ingen Ildsteder.
Loftshøjden var kun 1,90 m. Adgangen til Rummene dannedes af en smal, stejl
Trappe, der var faldefærdig. Vand og Vask fandtes paa Trappen en Etage under
Loftet. Der var meget urenligt og snavset ikke alene i Rummene, men ogsaa paa
Loftsgange og under Tagskraaningerne, og overalt var Træværket hullet og raaddent.

Sundhedskommissionen forbød Benyttelsen af Rummene til Beboelse, ligesom ogsaa en mørk, fugtig Stueejlighed uden Ildsted i en Sidebygning i samme Ejendom blev forbudt.

En gennemgribende Reparation af Ejendommen blev paabudt.

I en Ejendom paa Nørrebro blev det ved en Undersøgelse konstateret, at der i nogle brandfarlige Loftskamre var indrettet Beboelse.

Det viste sig, at Sundhedskommissionen allerede i 1901 havde givet Paalæg om, at Rummene ikke maatte benyttes til Beboelse.

Da Ejendommen havde skiftet Ejer, saa at den, der oprindelig havde modtaget Tilholdet ikke kunde drages til Ansvar for Overtrædelsen, blev der givet den nuværende Ejer Paalæg om at ophøre med at benytte Rummene til Beboelse.

En Familie paa Mand, Kone og 3 smaa Børn i Alderen fra 1—5 Aar klagede til Sundhedskommissionen over, at den Kælderlejlighed, de beboede, var sundhedsskadelig. Ved et foretaget Eftersyn viste det sig, at det var en lavloftet, dybtliggende Kælder med fugtige Vægge og meget daarlige Udluftningsmuligheder. Da Opholdet i Kælderen skønnedes at være skadeligt for Beboernes Helbred, og da den ikke paa noget Punkt opfyldte de Krav, der stilles i Bygningsloven til Kælderbeboelser, nedlagde Sundhedskommissionen Forbud mod Benyttelsen.

Kontrollen med Skadedyrsbekæmpelse.

(Meddelt af cand. mag. *K. E. Stubbe Teglbjærg*.)

Kontrollen udføres i Henhold til Lov Nr. 116 af 31. Marts 1938 om Udryddelse af Rotter.

Den 1. April 1939 antoges 1 Overkontrollør og 4 Kontrollører, der alle i en Aarrække havde været beskæftiget ved Kontrollen med Rottebekæmpelsen.

Der foretages et løbende Eftersyn, hvorunder samtlige Ejendomme i Kommunen undersøges 1 Gang aarlig, og endvidere undersøges de Klager over Rotteplage, der maatte indgaa.

I Tiden 1. April 1939—1. Januar 1940 paataltes Mangler ved Rottesikringerne i ialt 2125 Ejendomme; blandt Mangler var manglende eller ituslaaede Kælderruder, utilstrækkelig sikrede Skure og Mangel af Skarnbeholder langt de almindeligste. I 457 Ejendomme fandtes Tegn paa Angreb af Rotter. Endelig indgik der 177 Anmeldelser om Rotteplage i Ejendomme.

Endvidere afholdtes i Tiden 14.—28. Oktober 1939 en Rottekampagne, hvorunder der krævedes udlagt Gift i samtlige Ejendomme, uanset om disse mentes at være fri for Rotter. Arbejdets Udførelse kontrolleredes ved Tagning af Stikprøver. Det viste sig herved, at medens Giftudlægningen foretoges med stor Omhu i Kvarterer med høj og tæt Bebyggelse, skortede det i nogen Grad paa Interessen i Byens Villakvarterer. Foruden Giftudlægningen agiteredes gennem Presse, Radio og Plakater for en energisk Bekæmpelse ved Sikring og Gift.

Vandklosetter.

Ifølge Meddelelse fra Stadsingeniørens Direktorat udgjorde Antallet af installerede Vandklosetter m. m.:

Installeret indtil ^{31/12}	Ældre By			Indlemmede Distrikter			Hele Byen		
	Vandklosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslagningskummer	Vandklosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslagningskummer	Vandklosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslagningskummer
1905	21335	1005	312	105	4	5	21440	1009	317
1915	68611	2245	410	4661	57	34	73272	2302	444
1916	71787	2350	415	5747	69	34	77534	2419	449
1917	75690	2378	414	7694	80	38	83384	2458	452
1918	79800	2392	412	8969	119	38	88769	2511	450
1919	83071	2399	444	9641	119	36	92712	2518	480
1920	85074	2430	433	11015	119	36	96089	2549	469
1921	89736	2638	420	13242	170	37	102978	2808	457
1922	92995	2707	449	14805	202	37	107300	2909	486
1923	95382	2815	481	16333	241	37	111715	3056	518
1924	96428	2814	481	18821	241	37	115249	3055	523
1925	103225	2782	476	20888	300	36	124113	3082	512
1926	107149	2754	501	22894	303	36	130043	3057	537
1927	115057	2652	509	28748	354	36	143805	3006	545
1928	118677	2574	508	31675	360	36	150352	2934	544
1929	123034	2508	501	34063	323	38	157097	2831	539
1930	128571	2414	500	39267	354	38	167838	2768	538
1931	133558	2300	501	45039	347	37	178597	2647	538
1932	137371	2194	496	51374	362	38	188745	2556	534
1933	140957	2158	495	55568	381	38	196525	2539	533
1934	146030	2116	501	63983	420	52	210013	2536	553
1935	150355	1999	522	73585	391	53	223940	2390	575
1936	153890	1920	524	79317	388	54	233207	2308	578
1937	157156	1895	526	85431	330	56	242587	2225	582
1938	161179	1750	529	90092	330	67	251271	2080	596
1939	163865	1625	535	98205	382	68	262070	2007	603

Beretning om Københavns Sundhedskommissions Dyrlæggers Virksomhed i Aaret 1939.

(Meddelt af Overdyrlæge H. Hansen, Laboratorieforstander, Dyr læge E. Mejlbo og Dyr lægerne K. Seidel og O. Winther).

Sundhedskommissionens Dyr lægers Virksomhed omfatter Tilsyn med Forhandling i København af Mælk, Kød og andre Næringsmidler af animalsk Oprindelse; desuden udøves konsultativ Virksomhed for Sundhedskommissionen ved Behandling af Sager, der kræver veterinærsagkyndig Udtalelse og Bistand, saasom Indretning af Stalde, Andragender om Indførsel af Kødvarer fra Udlandet o. a. m.; yderligere foretages Undersøgelse af de animalske Næringsmidler, der af private, fordi de formenes utjenlige til Menneskeføde, indleveres til Sundhedspolitiet til Undersøgelse.

Sundhedskommissionens Dyr læger har følgende Personale: en Overdyrlæge og to Dyr læger. Afdelingen har Kontor- og Kontorpersonalefællesskab med Stadslægen. Til Afdelingen er knyttet: Sundhedskommissionens Laboratorium,

Afdeling for Undersøgelse af Kød, Mælk m. m. med følgende Personale: en Laboratorieførstander, der er Dyrlæge, endvidere en Dyrlæge samt en mandlig og tre kvindelige læge Medhjælpere.

Der samarbejdes i det daglige Arbejde med Sundhedspolitiets Personale, af hvilket 1 Overbetjent og 4 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Mælk, og 1 Overbetjent og 8 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Kød. Foruden det rent politimæssige Arbejde, Afhøringer, Rappportskrivning til Retten o. s. v., udfører Sundhedspolitiets Betjente de almindelige Prøveudtagninger og medvirker desuden ved Arbejdet med Efter-syn af de Virksomheder, hvor Næringsmidler af den omhandlede Art tilvirkes, opbevares og forhandles.

A.

Tilsyn med Forhandling af Mælk.

Den Mælk og Fløde, der indføres i København*), hidrører hovedsagelig fra Kvægbesætninger paa Sjælland og Lolland-Falster, men ogsaa fra Bornholm sendes Mælk og navnlig Fløde fra ca. 100 Kvægbesætninger.

Mælken og Fløden, der indføres i København, sendes dels direkte fra Produktionsstederne til herværende Bymejerier, dels gennem udenbys beliggende Andels- og Privatmejerier som saakaldt Suppleringsmælk. Suppleringsmælken skaffer Bymejerierne sig dels ved privat Overenskomst med de leverende Mejerier, dels gennem en særlig en gros Forretning, Andelsmejeriernes Mælkeudvalg.

Yderligere tilføres der Byen Mælk fra ca. 33 i den nærmeste Omegn beliggende mindre Mejerivirksomheder, som modtager Mælken fra et Faatal Kreaturbesætninger i Mejeriets nærmeste Opland, og som selv kører Mælken til Staden og forhandler denne dels en gros, dels en detail (Mælkeforpagtere).

Det Antal Kvægbesætninger, hvorfra der indføres Sødsmælk, Fløde og Skummetmælk til Eksportflødefabrikation, kan, som det er anført i nedenstaaende Skema, deles i to Grupper, nemlig de, som har leveret Mælk hele Aaret, og de, som kun periodevis, navnlig ved Højtiderne Jul og Paaske, ved hvilke Lejligheder særlig Indførselen af Fløde tiltager, har været i Leverance.

Af det samlede Antal Kvægbesætninger har 21 med et Koantal af ca. 2100 leveret Børnemælk og 13 med et Koantal af ca. 1100 leveret Jerseymælk.

Antal Kvægbesætninger, hvorfra Mælk har været indført til København i 1939.

Form for Leverance	Antal Kvægbesætninger	Antal Køer
Helaarlig	5237	88149
Periodisk	730	10586

Hvad angaar den daglige Indførsel af Mælk, Fløde m. m. og den Form, hvorunder disse Varer forhandlede, da forholder disse Spørgsmaal sig, saavidt det har været muligt at faa det oplyst, saaledes som det fremgaar af omstaaende Skema (Gennemsnitstal).

*) Ved København skal her forstaaes København, Frederiksberg og delvis ogsaa Gentofte Kommune.

Mælkens Art	Indførsel til København, angivet i kg	Forhandling	
		Som raa Vare	Som pasteuriseret eller paa anden Maade varmebehandlet
Sødmælk	274098	134049	30617
Børnemælk	12674	9722	»
Jerseymælk	5508	5158	»
Piskefløde	17270	1729	13710
Fløde I	2613	2005	5416
» II	180	105	969
» III	754	99	2567
Kærnemælk	14378	200	20204
Skummetmælk	15618	273	33901
Halvskummetmælk	»	60	1046
Stassaniseret Mælk	»	»	51745
Langtidspasteuriseret Mælk	270	»	270
Steriliseret Fløde III	13355	»	15355

Den gennemsnitlige daglige Totalindførsel af Sødmælk er — Jerseymælk og Børnemælk indbefattet — ialt 292,550 kg. Heraf forhandles som Sødmælk ialt 231,561 kg, nemlig 148,929 kg raa Sødmælk, Børnemælk og Jerseymælk og 82,632 kg paa forskellig Maade varmebehandlet Sødmælk.

Den raa Sødmælk og raa Fløde hidrører fra 1. November 1935 udelukkende fra Kvægbesætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven.

De for Indførsel og Forhandling af Mælk i København gældende Bestemmelser findes i Tillæg af 30. Oktober 1930 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. November 1918, §§ 48—62 incl., samt i Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 om, hvad der maa forhandles som Mælk, Fløde o. l.

Disse Bestemmelser er ved et Tillæg af 24. Juli 1934 til Sundhedsvedtægten blevet suppleret med Bestemmelser, der stiller Krav om, at al raa Mælk og Fløde fra 1. November 1935 skal hidrøre fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, og at dette Forlangende fra den 1. November 1938 gælder al Mælk og Fløde m. m., der indføres her i Staden, uanset om Mælken m. m. forhandles i raa eller varmebehandlet Tilstand.

Paa Grund af den store Mund- og Klovsygeepizooti her i Landet i Efteraaret 1938 blev efter Anmodning fra Mejeriorganisationerne Ikrafttræden af Bestemmelsen om, at al Mælk og Fløde m. m. fra 1. November 1938 skulde hidrøre fra Kvægbesætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, udskudt til 1. Januar 1939.

Endvidere kræves i Tillæget, at fra 1. November 1938 skal al Mælk og Fløde m. m., der indføres og forhandles, hidrøre fra Kvægbesætninger, der staar under Dyrlægekontrol i H. t. Sundhedsvedtægtens Bestemmelser herom.

I Tilslutning til dette Sundhedsvedtægtstillæg af 24. Juli 1934 er der af Sundhedskommissionen den 2. September 1935 udstedt en Bekendtgørelse angaaende Godkendelse af de tuberkuloserensede Kvægbesætninger og Forskrifter om Transport m. m. af Mælken fra disse Besætninger.

Kontrollen

med Overholdelsen af de Bestemmelser, der er gældende for Indførsel og Forhandling af Mælk og Fløde m. m. i København, kan deles i to Hovedopgaver, nemlig: »Kontrollen med Mælkens Produktion« og »Kontrollen med Mælkens Forhandling«.

1) Kontrollen med Mælkens Produktion.

Denne Kontrol omfatter dels det i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, omhandlede maanedlige Dyrlægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres

til København som Sødmælk, eller hvis Mælk benyttes til Fremstilling af Fløde, derunder ogsaa Eksportfløde; dels det i Sundhedsvedtægtens § 52 omhandlede 2 Gange maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Børnemælk, og yderligere omfatter denne Kontrol de af Sundhedspolitiet foretagne Eftersyn af Mejerivirksomheder, der indsender Mælk m. m. til København, samt den af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Efterkontrol i saavel Kreaturbesætninger som Mejerivirksomheder.

De maanedlige Dyr lægeeftersyn foretages af 128 Dyr læger, af hvilke et Faatal, 3, er ansatte ved de store Mælkeforsyninger, medens de øvrige er lokalt praktiserende Dyr læger.

Ved den maanedlige Kontrol med Kvægbesætningerne foretages en nøje Undersøgelse af hver enkelt Ko i Besætningen, særlig indgaaende af alle i Øjeblikket malkende Køer, og desuden inspiceres Staldforhold, Foder og Malkeredskaber, og naar Tilsynet foretages under Malkningen, paases det, at denne udføres paa tilbørlig Maade og i Overensstemmelse med de herfor givne Regler.

I Tilslutning til Eftersynet udfærdiges af Dyr lægen en Attest, paa hvilken det anføres, hvilke eventuelt syge Dyr der er fundet, hvad disse Dyr lider af, og hvad der er beordret med Hensyn til disse Dyrs Isolation og deres Mælk. Yderligere anføres paa Attesterne de eventuelt forefundne Overtrædelser af de for Produktion af Mælk til København gældende Bestemmelser.

Disse Attester indsendes maanedsvist til Sundhedskommissionens Sekretariat af de her i Byen værende Modtagere af Mælk og Fløde.

Paa Grundlag af de i Tidsrummet fra 1. Januar til 31. December 1939 udstedte Dyr lægeattester fremgaar, at det paa Grund af Sygdom, i kortere eller længere Tid, har været forbudt at levere Mælken til København fra et større Antal Køer.

De paa Dyr lægeattesterne opførte Lidelser grupperer sig maanedsvist saaledes som fremgaar af nedenstaaende Skemaer, til hvilke skal bemærkes, at Antallet af anmeldte Sygdomstilfælde ikke er det samme som Antallet af Køer, der har været syge, idet talrige Køer har været syge gennem længere Tid og derfor mere end een Gang indgaar i Skemaet.

Antal anmeldte Sygdomstilfælde 1939.

I. De helaarlig leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkt for			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	»	4316	35	51	11	»	»	»	4413
Februar	»	»	3954	22	42	11	»	»	»	4029
Marts	»	»	3940	25	66	18	»	»	»	4049
April	»	»	3952	29	56	10	»	»	»	4047
Maj	»	»	3805	28	47	20	»	»	»	3900
Juni	»	»	3719	35	29	13	»	»	»	3796
Juli	»	»	3493	21	22	9	»	»	»	3545
August	»	»	3654	13	24	12	»	»	»	3703
September	»	»	3200	25	23	8	»	»	»	3256
Oktober	»	»	3001	17	36	9	»	»	»	3063
November	»	»	2807	16	34	4	»	»	»	2861
December	»	»	2796	17	34	20	»	»	»	2867
Ialt	»	»	42637	283	464	145	»	»	»	43529

II. De periodevis leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkt for			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	»	237	1	4	»	»	»	242	
Februar	»	»	265	3	»	»	»	»	268	
Marts	»	»	96	1	3	1	»	»	101	
April	»	»	95	»	»	»	»	»	95	
Maj	»	»	58	»	»	»	»	»	58	
Juni	»	»	61	»	»	»	»	»	61	
Juli	»	»	55	»	1	»	»	»	56	
August	»	»	84	»	»	»	»	»	84	
September	»	»	85	2	2	»	»	»	89	
Oktober	»	»	144	1	»	»	»	»	145	
November	»	»	88	»	1	»	»	»	89	
December	»	»	86	»	1	1	»	»	88	
Ialt...	»	»	1354	8	12	2	»	»	1376	

I de Tilfælde, hvor *de kontrollerende Dyrlæger* har paaført Attesterne Bemærkninger om Fejl og Mangler med Hensyn til Overholdelsen af de for Indførelsen af Mælk til København gældende Bestemmelser, er Attesterne almindeligvis blevet tilbagesendt de respektive Mejerier med Anmodning om at foranledige de af Dyrlægerne ved Eftersynene paatalte Fejl m. m. rettede og ny Attest indsendt i Løbet af 8—14 Dage. — I en Del Tilfælde har Dyrlægerens Attestbemærkninger foranlediget, at særligt Eftersyn er foretaget af Sundhedskommissionens Dyrlæger.

Af *Sundhedskommissionens Dyrlæger* er der ialt i 1939 foretaget 789 Eftersyn af Kvægbesætninger og Mejerivirksomheder, nemlig:

237	Eftersyn af Mejerier og Flødefabrikker,
552	— - Kvægbesætninger, deraf
29	— - Børnemælksbesætninger og
5	— - Jersey-mælksbesætninger.

Af Kvægbesætningerne havde:

162	et Koantal af 50 og derover,
287	- — - 10—49 og
103	- — - 1—9.

Ved disse Eftersyn er der i et Antal Tilfælde konstateret Forhold, som var i Strid med de for Indførelse af Mælk til København gældende Bestemmelser.

De konstaterede Fejl og Mangler har angaaet saavel Renholdelse som Vedligeholdelse af Redskaber og Lokalteter, uheldige Staldforhold, mangelfuld Renholdelse og Klipping af Køer samt Overtrædelse af de for Malkearbejdets rette Udførelse givne særlige Bestemmelser.

De som Følge af Eftersynene fremkomne Sager behandles paa den Maade, at Ejeren i direkte Tilslutning til Eftersynet modtager en skriftlig Meddelelse om, hvad der vil være at rette for at faa Forholdene bragt i Orden i Henhold til de givne Bestemmelser; dernæst underrettes de respektive Mejerier og kontrollerende Dyrlæger om Eftersynene og, hvad der derved er konstateret, og anmodes om paa den givne Foranledning at paase, at de paatalte mangelfulde Forhold rettes, samt at Bemærkning herom paaføres Attesten for næste Eftersyn.

I særlige Tilfælde kræves indsendt Ekstraattest, og i Tilfælde, hvor Mangerne har været væsentlige eller ikke trods gentagne Forsøg har været til at faa rettede, nedlægges Forbud i kortere eller længere Tid mod Indsendelse af Mælk til København fra de paagældende Besætninger. Der har i 1939 været nedlagt Forbud i 18 Tilfælde.

En Del af de af Sundhedskommissionens Dyrlæger foretagne Eftersyn har været foranlediget af de foretagne Smuds- og Kimtalsundersøgelser. I de Tilfælde, hvor der er konstateret stort Smuds- eller stort Kimindhold i de undersøgte Prøver, er Forholdet blevet rettet efter skriftlig Henvendelse til Ejer, Mejeri og kontrollerende Dyrlæge — eventuelt som anført i Forbindelse med herfra foretaget Eftersyn (29 Tilfælde).

Yderligere skal vedrørende de af Sundhedskommissionens Dyrlæger foretagne Eftersyn tilføjes, at der ved Eftersynene er blevet »udsat« fra Mælkeleverance 352 Køer paa Grund af Yver-, Bør- og andre Lidelser.

Disse Udsættelser af Køer har foranlediget ca. 332 mikroskopiske Undersøgelser, dels for at underbygge den kliniske Diagnose, der betinger »Udsættelse fra Leverance«, dels for at understøtte den kliniske Undersøgelse, naar Tidspunktet for Helbredelse menes at være indtraadt, saaledes at fornyet Mælkeleverance kan finde Sted.

I Tilslutning til Omtalen af Besætningskontrollen m. m. skal tilføjes, at 134 Mejerier indenbys og udenbys ved Aarsskiftet 1938—1939 har søgt om og faaet godkendt 3076 Besætninger med 56175 Køer til Salg af Mælk og Fløde m. m. i Anledning af Ikrafttræden af Bestemmelsen om, at Mælk og Fløde fra $\frac{1}{1}$ 1939 skal hidrøre fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven.

Desuden er 730 Besætninger med tilsammen 10.586 Køer i 1939 godkendt til periodisk Leverance af Mælk m. m. til København.

Angaaende de af *Sundhedspolitiets Betjente* foretagne Eftersyn af Mejerier, hvorfra indsendes Suppleringsmælk og Fløde, skal anføres, at der i 1939 ialt er foretaget 272 Eftersyn af 108 Mejerier, 32 Mælkeforpagtere og 12 Flødefabrikker.

Eftersynene gaar væsentlig ud paa at kontrollere, om den indsendte Mælk eller Fløde hidrører fra Besætninger, der staar under Dyrlægekontrol, som anført i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, og om det Antal Køer, der kontrolleres, kan yde det daglig indsendte Kvantum Mælk m. m., men desuden paases Orden, Renlighed og Vedligeholdelse af Lokalteter og Redskaber. Paa Virksomheder, hvor Mælk og Fløde tappes paa Flasker, paases ogsaa, om Flaskerensningen er fyldestgørende.

I 60 Tilfælde er forefundet Mangler med Hensyn til Lokaler og Redskaber.

2) Kontrollen ved Mælkens Forhandling.

Dette Arbejde omfatter dels Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier i København, dels Laboratorieundersøgelse af indkøbte og indleverede Mælkeprøver, for hvilket der redegøres i Laboratoriets Beretning, der er anført Side 48.

Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier.

Der er i 1939 dels af Sundhedspolitiets Betjente, dels af Sundhedskommissionens Dyrlæger til ubestemte Tider foretaget ialt 5661 Eftersyn af 45 Mejerier, ca. 2600 Mælkeudsalg og ca. 325 Detailvogne, og ved disse Eftersyn er der i 64 Tilfælde forefundet Mangler med Hensyn til Vedligeholdelse af Lokaler m. m.

Der fandtes i København ved Udgangen af 1939 8 Kostalde med ialt 104 Køer. Kostaldene i den indre By er Handelsstalde, fra hvilke der ikke forhandles Mælk, men fra Kvægbesætningerne i de indlemmede Distrikter forhandles Mælken til Mejeri. Endvidere fandtes der 7 Svinestalde med ialt 995 Svin.

Sager henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Mælkekontrollen i 1939 er der i 395 Tilfælde forefundet Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens forskellige Bestemmelser, heraf har Sundhedskommissionen henvist 245 Sager til retslig Afgørelse.

Disse Sager har bl. a. drejet sig om:

Overtrædelse af Tillæg af 30. Okt. 1930 og 24. Juli 1934 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. Nov. 1918 samt Sundhedskommissionens Bekendtgørelse om den fremtidige Forhandling i København af raa Sødmealk og raa Fløde af 2. Sept. 1935.		
§ 34 I Sundhedsvedtægtstillæg af 30. Okt. 1930. Urenlige Udsalgssteder og forbudte Lokaler	4	Tilfælde
§ 49 I, Ikke anmeldt Forretning.....	2	—
§ 49 II og III, Indførsel af Mælk og Fløde fra ikke-kontrollerede Besætninger	15	—
§ 51 jfr. 55, Mælkeforfalskning (Vand i Mælk og Fløde).....	41	—
§ 51, For ringe Fedtindhold i Sødmealk.....	5	—
§ 51, — — — — - Fløde	1	—
§ 51, — — — — - Børnemælk	1	—
§ 51, — — — — - Jerseyalk	2	—
§ 51 jfr. 55, Vand i Mælk fra Udsalg	3	—
§ 53, Mangelfuld Deklaration.....	2	—
§ 53, Ulovlig Behandling af Mælk, Fløde m. m.....	4	—
§ 53, Overtrædelse af Pasteuriseringsbestemmelserne.....	61	—
§ 53, Ulovlig Betegnelse af Mælk (Fløde).....	1	—
§ 54, Kærnemælk med for lidt Tørstof.....	9	—
§ 56, Smuds i Mælk og Fløde	14	—
§ 56, Indførsel af Mælk fra syge Køer.....	1	—
§ 57, Omhædning paa Gaden m. m.	6	—
§ 57, Mangelfuld Afsvaling af Mælk m. m. i Butikker.....	93	—
§ 57, — Rengøring af Flasker.....	6	—
§ 58, Rustne Spande og Redskaber	1	—
§ 58, Køkkenaffald transporteret sammen med Mælk paa Vogne	1	—
§ 59 VII, Ulovlige Varer sammen med Mælk.....	21	—
§ 62, Manglende Særtryk af Bestemmelserne (Skilte).....	2	—
Sundhedskommissionens Bekendtgørelse af 2/9 35, Omhædning af raa Mælk i Udsalg.....	6	—
Benyttelse af samme Apparater til Mælk fra saavel godkendte som ikke godkendte Besætninger.....	2	—
§ 49, (Reglerne). Mangler i Kostalde	1	—

Af de til Retten henviste Sager er der i 10 Tilfælde meddelt Advarsel for Overtrædelse af Sundhedsvedtægten.

De samlede Bødeløb for Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens Bestemmelser m. m. angaaende Mælk m. m. i 1939 beløb sig til 14,829 Kr.

B.

Tilsyn med Handel med Kød, Kødvarer, Pølser o. l.

Tilsyn med Slagter- og Viktualieforretninger, Undersøgelser af Pølser m. m.

Der er i 1939 af Sundhedspolitiets Betjente, i nogle Tilfælde i Forbindelse med Sundhedskommissionens Dyr læger, foretaget 28,147 Eftersyn hos Slagtere og Høkere samt Vildt- og Fiskehandlere, nemlig henholdsvis 7,756, 16,849 og 3,542 Eftersyn.

Ved Aarets Udgang fandtes 519 Slagterforretninger, 1184 Viktualieforretninger og 233 Fiskeforretninger ialt 1936 værende i Brug.

Ved ovennævnte Eftersyn kasseredes 5216 kg Kød, Pølser og Konserver, 17 Kyllinger og 1 Kanin og i 47 Tilfælde blev givet Paalæg om Reparationer.

Der indkøbtes 1008 Prøver til Undersøgelse for Indhold af ikke tilladte Konserveringsmidler, og for Overtrædelse af Melanordningen og § 12, Stk. 3 i Tillæg af 15. December 1932 til Sundhedsvedtægten, og der paavistes i 16 Tilfælde Tilsætning af Natriumsulfit, i 1 Tilfælde Borsyre, og i 1 Tilfælde paavistes Overtrædelse af Bestemmelserne om Tilsætning af Mel til Kødpølser, Kødfars og lignende Næringsmidler, hvilket har foranlediget retslig Paatale.

Kødvarer indleverede til Undersøgelse.

Der er i 1939 indleveret til Undersøgelse 79 forskellige Prøver Kød- og Madvarer. Aarsagerne var i 14 Tilfælde Formodningen om, at de paagældende Varer havde foraarsaget lettere Forgiftningstilfælde, i de øvrige Tilfælde skyldtes Indleveringen, at Varerne formodedes at være utjenlige til Menneskeføde. I de 14 Tilfælde, hvor der forelaa Formodning om, at de indleverede Kødvarer havde forvoldt Sygdomstilfælde, er Sagerne efter Varernes Undersøgelse og Prøveudsendelse til Laboratorieundersøgelse blevet overgivet 3die Sanitetslæge til videre Foranstaltning.

Som Følge af Undersøgelse af samtlige indleverede Varer skete i 50 Tilfælde Kassation og Destruktion, medens Godkendelse fandt Sted i 29 Tilfælde.

Fjerkræ indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1939 indleveret til Undersøgelse 82 Stk. Høns og Kyllinger.

Heraf blev godkendt til Menneskeføde 4 Høns og Kyllinger.

78 Stk. Høns og Kyllinger, blev erklæret for utjenlige til Menneskeføde.

Kassationsaarsagerne var: 56 Høns og Kyllinger: Tuberkulose. 1 Høne: Æggelederbetændelse. 1 Høne: Svulster og 20 Høns og Kyllinger: Fordærvelse.

Fisk indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1939 i 8 Tilfælde indleveret Fisk til Undersøgelse. Kogt Torsk i 2 Tilfælde, Fiskefrikadeller, kogt Fiskefars, Klipfisk, Tunfisk, røgede Aal og kogt Helleflynder hver i 1 Tilfælde. Kassation paa Grund af Fordærvelse fandt Sted i 3 Tilfælde, og i de øvrige 5 Tilfælde fandtes de indleverede Varer tjenlige til Menneskeføde.

Kanin indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1939 indleveret 1 slagtet Kanin til Undersøgelse, som fandtes utjenlig til Menneskeføde.

Kassationsaarsagen var Coccidiose.

Vildt indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1939 indleveret 17 Troldænder, der var fanget i Net, til Undersøgelse. De indleverede Troldænder kasseredes.

Smør og Flødeis indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1939 i et Tilfælde undersøgt Smør for Tilblanding af Margarine.

Ved Undersøgelsen fandtes intet unormalt.

I to Tilfælde er indleveret Flødeis til Undersøgelse, i det ene Tilfælde kunde intet unormalt paavises, i det andet Tilfælde paavistes en abnorm Smag, som ikke nærmere kunde defineres.

Undersøgelse af Konserver.

I et Tilfælde indleveredes Kødkonserver til Undersøgelse, som kasseredes paa Grund af Fordærvelse.

Sager henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Tilsynet med Handel med Kød- og Madvarer i 1939 henvises i 59 Tilfælde Sagen til Retten for Overtrædelse af de vedrørende Handel med Kød m. m. gældende Bestemmelser.

De samlede Bødebeløb af de til Retten henviste Sager udgjorde i 1939 5520,00 Kr.

C.*Angaaende Kødkroppe, der er bleven afvist paa den herværende Kødkontrolstation for indført Kød.*

Paa Kontrolstationen i Kommunens Flæskehal er der i 1939 i 98 Tilfælde foretaget Afvisning af hele eller Dele af Kødkroppe, som i Henhold til Loven om indenrigs Kødkontrol ikke var indførselsberettigede i Kommunen.

Det drejede sig om: 14 Oksekroppe, 19 Kalvekroppe, 2 Hestekroppe, 5 Lamme-kroppe, 17 Svinekroppe samt 41 løse Stykker.

Det afviste Kød er ved Politiets Foranstaltning tilbagesendt Indsenderen.

D.*Angaaende Indretning og Forandring m. a. vedrørende Stalde.*

Der er i 1939 behandlet 9 Sager vedrørende Indretning og Forandring af Hestestalde og Gødningsgruber.

Desuden er der i 1939 behandlet 1 Sag vedrørende en Hundegaard.

E.*Angaaende sanitære Eftersyn i Beværtninger.*

Der er i 1939 i Forbindelse med Sundhedspolitiet foretaget 62 Eftersyn af Beværtningskøkkener med tilhørende Fødevareropbevaringsrum. Der blev ved Eftersynene kasseret 43 kg af forskellige Madvarer og blev givet Paalæg af forskellig Art med Hensyn til Reparation og Renholdelse.

F.*Undersøgelsesresultater fra Sundhedskommissionens Laboratorium.*

(Meddelt af Laboratorieforstander, Dyrslæge E. Mejlbo og Dyrslæge O. Winther).

I Tiden 1. Januar 1939 til 1. Januar 1940 er ialt indleveret 16,135 (15,635 i 1938) Prøver Mælk og Fløde til Undersøgelse paa Laboratoriet.

De indleverede Prøver fordeler sig saaledes:

Børnemælk	1161	Prøver	Halvskummetmælk	76	Prøver	Eksportfløde	129	Prøver
Jerseymælk	287	—	Skummetmælk	80	—	Fløde (3)	1300	—
Sødmælk	7391	—	Kørnemælk	1588	—	Fløde (2)	260	—
						Fløde (1)	2184	—
						Piskefløde	1679	—

Der er foretaget specielle Undersøgelser af 2599 Prøver Mælk med Henblik paa Yverbetændelse, m. m. Undersøgelser af Kimindhold i Mælkeflasker, særlig Undersøgelse for Smuds og fremmede Bestanddele i Mælk og Mælkeflasker i 3272 Tilfælde, Undersøgelser af Smør i 1 Tilfælde og Undersøgelser af Ice-Cream er

*1 2260
2239 indl. 1352

foretaget i 7 Tilfælde. 69 Prøver Sødmælk er undersøgt for Indhold af specifikke, patogene Bakterier.

Af Vandprøver er ialt undersøgt 13 Prøver.

I Aarets Løb er der for Torve- og Slagtehallerne foretaget Undersøgelser af Prøver fra ialt 214 Kroppe, samt undersøgt 99 Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet. 972 indkøbte Prøver af Kød og Kødvarer m. m. er undersøgt for Tilsætning af ulovlige Konserveringsstoffer og Friskhedstilstand. I 4 Tilfælde er foretaget Undersøgelse af Konserves, og i et større Antal er Madvarer af forskellig Art undersøgt for Friskhed, Tilsætning af ulovlige Konserveringsstoffer og Indhold af Bakterier. 326 Prøver Hakkekød er undersøgt for Friskhed og Bakteriel.

I.

Resultatet af Undersøgelser af Mælk og Fløde.

(Tallene i Parentes angiver Fejlprocenten i 1938).

Bestemmelse af Fedtindhold i Børnemælk, Jerseymælk, Sødmælk, Fløde, Skummetmælk og Halvskummetmælk.

Indhold af Fedt i 1161 Prøver *Børnemælk*:

Under 3,25 %	4 Prøver
3,25 %—3,50 %	66 —
3,50 %—4,00 %	622 —
4,00 %—5,00 %	460 —
5,00 % og derover	9 —

Af dette fremgaar, at 0,34 % (0,0 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end den i Sundhedsvedtægtens § 52 foreskrevne Minimumsfedtprocent: 3,25.

Indhold af Fedt i 287 Prøver *Jerseymælk*:

Under 4,75 %	2 Prøver
4,75 %—5,00 %	23 —
5,00 %—6,00 %	249 —
6,00 % og derover	13 —

Af dette fremgaar, at 0,69 % (2,55 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 4,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Jersey-mælk.

Indhold af Fedt i 7327 Prøver *Sødmælk*:

Under 3,25 %	91 Prøver
3,25 %—3,50 %	913 —
3,50 %—4,00 %	5352 —
4,00 %—5,00 %	919 —
5,00 % og derover	52 —

Af dette fremgaar, at 1,24 % (0,75 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 3,25 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Sødmælk.

Indhold af Fedt i 1633 Prøver *Piskefløde*:

Under 30,00 %	20 Prøver
30,00 %—32,00 %	178 —

32,00 %—34,00 %	356	Prøver
34,00 % og derover	1079	—

Af dette fremgaar, at 1,22 % (1,35 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 30,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Piskefløde.

Indhold af Fedt i 2153 Prøver *Fløde I:*

Under 18,00 %	15	Prøver
18,00 %—20,00 %	1126	—
20,00 %—22,00 %	768	—
22,00 % og derover	244	—

Af dette fremgaar, at 0,69 % (0,98 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 18,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde I.

Indhold af Fedt i 255 Prøver *Fløde II:*

Under 13,00 %	0	Prøver
13,00 %—15,00 %	63	—
15,00 %—16,00 %	61	—
16,00 % og derover	131	—

Af dette fremgaar, at ingen (1,8 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 13,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde II.

Indhold af Fedt i 1279 Prøver *Fløde III:*

Under 9,00 %	2	Prøver
9,00 %—11,00 %	672	—
11,00 % og derover	605	—

Af dette fremgaar, at 0,16 % (0,0 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde III.

Indhold af Fedt i 129 Prøver *Eksportfløde:*

Under 9,00 %	8	Prøver.
9,00 % og derover	121	—

Af dette fremgaar, at 6,2 % (0,0 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Eksportfløde.

Indhold af Fedt i 76 Prøver *Halvskummetmælk:*

I ingen af de undersøgte Prøver af Halvskummetmælk paavistes mindre Fedtindhold end 0,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Halvskummetmælk.

Ved Undersøgelse af 80 Prøver *Skummetmælk* fandtes intet at bemærke.

Yderligere er Fedtprocenten i 1588 Prøver *Kærnemælk* bestemt:

Under 0,50 %	599 Prøver
0,50 %—1,00 %	798 —
1,00 %—1,50 %	180 —
1,50 % og derover	11 —

Vandtilblanding i Mælk.

22 af de undersøgte Prøver Sødmælk var iblandet Vand, heraf var 19 Prøver Producentmælk fra Besætninger, 3 Prøver hydrørte fra Handelsmælk.

Tørstofindhold i Kærnemælk.

Ved Undersøgelse af 1588 Prøver Kærnemælk (766 Prøver Kærnemælk I og 822 Prøver Kærnemælk II) fandtes 33, d. v. s. 2,08 % (1,61 %), der havde mindre Tørstofindhold end foreskrevet i Sundhedsvedtægtens § 54.

Undersøgelser af Smuds.

3272 Prøver Sødmælk, Børnemælk og Jersey-mælk er undersøgt for Smuds ved Hjælp af Gerbers Automat-Filtrer-Apparat. I et Antal Prøver paavistes Smuds i kendelige Mængder, samt i enkelte Flasker Sødmælk: Fluelarver, Sand og Smaasten.

Undersøgelser for Opvarmning.

16,135 Prøver er undersøgt for Opvarmning.

1. Undersøgelser for Pasteurisering.

1. 66 Prøver, der var solgt som pasteuriserede, reagerede som raa ved Paraphenyldiaminprøven, nemlig:

Sødmælk	18 Prøver
Skummetmælk	1 —
Piskefløde	19 —
Fløde 1	19 —
Fløde 3	9 —

2. 7 Prøver, der var solgt som raa, var pasteuriserede (Paraphenyldiaminprøven), nemlig:

Sødmælk	1 Prøver
Piskefløde	3 —
Fløde 1	3 —

3. 1 Prøve Halvskummetmælk, der var solgt som stassaniseret, var pasteuriseret.

Af dette fremgaar, at 0,45 % (0,36 %) af Prøverne har reageret fejlagtigt efter deres Deklaration.

2. Undersøgelser for ulovlig Opvarmning.

180 Prøver Sødmælk, der var solgt som raa og som gav positiv Reaktion ved Paraphenyldiaminprøven, blev undersøgt med Henblik paa ulovlig Opvarmning i Henhold til Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 § 9.

2 af Prøverne havde været Genstand for Opvarmning. (Weinsteins Amylaseprøve, Schardingers Prøve og Katalaseprøve).

Undersøgelser af Aciditetsgrad.

Ved Undersøgelse af Aciditetsgraden (Antal ccm $\frac{1}{10}$ n. NAOH, som neutraliserer 100 ccm Mælk) i 4108 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødmælk fandtes følgende Talværdier:

	Sødmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Under 15 ccm.....	50	1	0	0
15 —	37	1	0	0
16 —	778	267	38	21
17 —	701	353	56	27
18 —	934	420	54	21
19 —	166	30	2	0
20 —	87	11	1	0
over 20 —	51	1	0	0

Gær- Reduktaseprøver.

Undersøgelserne angaar 3272 Prøver Børnemælk, Jerseymælk og Sødmælk.

1. Oversigt over Affarvningstiderne.

	Sødmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Mindre end 1 Time..	21	10	0	0
1—2 Timer.	44	4	0	1
2—3 — .	41	7	0	1
3—4 — .	87	8	2	1
4—5 — .	140	18	4	1
5—6 — .	306	32	7	6
6—7 — .	356	50	10	12
over 7 — .	986	942	128	47

2. Oversigt over Gæringstyperne.

	Sødmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Den geleagtige Type	321	213	23	4
— ostede —	9	7	1	1
— blærede —	535	190	7	7
— svampede —	1018	601	107	52
— flydende —	98	60	13	5

Bakteriologiske Undersøgelser.

Kimtallene er bestemt pr. ccm ved Kulturforsøg i 3195 Prøver Sødmælk, Børnemælk, stass. Mælk og langtidsp. Mælk. De anvendte Fortyndinger af Mælken har sædvanligvis været 1—100 og 1—1000. I enkelte, specielle Tilfælde er Fortyndingerne 1—10, 1—10.000 og 1—100.000 anvendt.

Som Næringssubstrat er hovedsagelig anvendt Mælke-Peptonvands-Agar (»Arbejdsmetoder for kemiske Undersøgelser af Mælk og Mejeriprodukter 1940«) og af og til Oxø-Extrakt-Gelatine. Termostatopholdet har for Agar-Kulturernes Vedkommende været 2 Døgn ved 32° C. og for Gelatine-Kulturernes Vedkommende 4 til 6 Døgn ved 22° C.

Oversigt over Kimtallene.
1918 Prøver Sødmælk.

Under 0,025 Million	179	Prøver	9,33	0/0	(8,85	0/0)
0,025—0,05	228	—	11,89	0/0	(13,47	0/0)
0,05—0,1	288	—	15,02	0/0	(19,31	0/0)
0,1—0,3	645	—	33,63	0/0	(32,03	0/0)
0,3—0,5	266	—	13,87	0/0	(9,33	0/0)
0,5—0,7	111	—	5,55	0/0	(5,42	0/0)
0,7—1,0	69	—	3,59	0/0	(4,14	0/0)
1,0—2,0	74	—	3,86	0/0	(4,72	0/0)
2,0—3,0	22	—	1,16	0/0	(0,86	0/0)
3,0—5,0	17	—	0,88	0/0	(1,02	0/0)
5,0—10,0	12	—	0,63	0/0	(0,54	0/0)
10,0—20,0	7	—	0,36	0/0	(0,32	0/0)

1057 Prøver Børnemælk.

Under 0,01 Million	157	Prøver	14,85	0/0	(10,41	0/0)
0,01—0,02	235	—	22,33	0/0	(17,99	0/0)
0,02—0,04	232	—	21,95	0/0	(25,5	0/0)
0,04—0,05	93	—	8,8	0/0	(7,73	0/0)
0,05—0,1	172	—	16,27	0/0	(19,11	0/0)
0,1—0,3	90	—	8,51	0/0	(12,49	0/0)
0,3—0,5	33	—	3,12	0/0	(2,23	0/0)
0,5—0,7	10	—	0,95	0/0	(1,12	0/0)
0,7—1,0	6	—	0,57	0/0	(1,26	0/0)
1,0—2,0	13	—	1,23	0/0	(1,04	0/0)
2,0—3,0	5	—	0,47	0/0	(0,3	0/0)
3,0—5,0	3	—	0,28	0/0	(0,15	0/0)
5,0—10,0	6	—	0,57	0/0	(0,22	0/0)
10,0—20,0	2	—	0,19	0/0	(0,22	0/0)

151 Prøver stass. Mælk.

0,001—0,005 Million	3	Prøver	1,99	0/0	(8,11	0/0)
0,005—0,01	6	—	3,98	0/0	(12,97	0/0)
0,01—0,05	64	—	42,38	0/0	(51,36	0/0)
0,05—0,1	36	—	23,84	0/0	(12,97	0/0)
0,1—0,3	27	—	17,88	0/0	(7,57	0/0)
0,3—0,5	2	—	1,32	0/0	(2,11	0/0)
0,5—0,7	6	—	3,98	0/0	(1,62	0/0)
0,7—1,0	4	—	2,64	0/0	(0,54	0/0)
1,0—5,0	3	—	1,99	0/0	(1,10	0/0)
over 5,0	0	—	0,0	0/0	(1,10	0/0)

69 Prøver langtidsp. Mælk.

0,001—0,005 Million	6	Prøver	8,69	0/0	(10,47	0/0)
0,005—0,01	4	—	5,79	0/0	(6,98	0/0)
0,01—0,05	31	—	44,93	0/0	(47,67	0/0)
0,05—0,1	16	—	23,19	0/0	(13,95	0/0)
0,1—0,3	9	—	13,04	0/0	(17,44	0/0)
0,3—0,5	0	—	0,0	0/0	(0,0	0/0)

0,5 — 0,7	Million	0	Prøver	0,0	%	(1,16	%/o)
0,7 — 1,0	—	0	—	0,0	%	(0,0	%/o)
1,0 — 5,0	—	3	—	4,34	%	(1,16	%/o)
over 5,0	.....	0	—	0,0	%	(0,0	%/o)

Bestemmelse af Indhold af Bakterier fra Coligruppen.

Sideløbende med Kimtællingerne og i samme Antal Prøver (3195) er foretaget Bestemmelse af Indholdet af Bakterier fra Coligruppen i 1/10, 1/100 og 1/1000 ccm. Mælk. Som Substrat er anvendt Galde — Gentianaviolet — Laktose — Pepton — Bouillon (Kessler og Swenarton) i dobbelte Rør. Prøverne henstod i 2 Døgn ved 37° C.

Oversigt over Colititreringer.

Blandt 1057 *Børnemælksprøver* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 310 Prøver.

— - — - — - 1/100 — - 125 —

— - — - — - 1/1000 — - 77 — = 7,28 % (7,58 %/o).

medens 545 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 51,56 % (42,40 %/o).

Blandt 1918 *Sødmælksprøver* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 480 Prøver.

— - — - — - 1/100 — - 474 —

— - — - — - 1/1000 — - 553 — = 28,88 % (39,21 %/o).

medens 411 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 21,43 % (16,47 %/o).

Blandt 151 Prøver *stass. Mælk* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 29 Prøver.

— - — - — - 1/100 — - 9 —

— - — - — - 1/1000 — - 7 — = 4,64 % (4,32 %/o).

medens 106 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 70,2 % (76,76 %/o).

Blandt 69 Prøver *langtidsp. Mælk* paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 8 Prøver.

— - — - — - 1/100 — - 1 —

— - — - — - 1/1000 — - 5 — = 7,25 % (5,81 %/o).

medens 55 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 79,71 % (74,42 %/o).

Bakteriologisk Undersøgelse af Eksportfløde.

Samtlige undersøgte Prøver Eksportfløde (129) var sterile.

Undersøgelse af Kimindhold i Mælkeflasker.

Der er foretaget Bestemmelse af Kimindhold i en Del rengjorte Mælkeflasker. Fremgangsmaaden har i alle Tilfælde været efter »Rullemetoden« (indvendig Gelatinebeklædning). Rengøringen viste sig meget varierende.

Undersøgelse for Tilsætning af Konserveringsstoffer og Fedtemulsion.

556 Prøver Mælk og Fløde er undersøgt for Indhold af Konserveringsstoffer; i 8 Prøver paavistes Brintoverilte, nemlig i:

5 Prøver Piskefløde

1 — Fløde 1

1 — — 2

1 — — 3

I intet Tilfælde paavistes Tilsætning af Fedtemulsion.

Undersøgelse af Fløde for Homogenisering.

Der paavistes i denne Henseende ingen Fejl.

Undersøgelser til Bestemmelse af Mastitis, Raamælk og Mælk fra gammelmalkende Køer.

Der er i denne Henseende foretaget Undersøgelser — ved Hjælp af Katalaseprøver, Trommsdorffsprøver, Mikroskopi og Udsæd — af ialt 2260 Prøver Producentmælk, nemlig: 654 Prøver Børnemælk og 1606 Prøver Sødmælk.

I en Række Tilfælde er der herefter paa Grundlag af disse Undersøgelser foretaget en nærmere Undersøgelse af Besætningerne af Sundhedskommissionens Dyr læger.

Undersøgelser af Mælk fra enkelte Køer til Bestemmelse af Yverbetændelse.

Der er i denne Henseende undersøgt 339 Prøver — dels foranlediget af Laboratoriets Paavisning af »mistænkelig« Producentmælk, dels efter Sundhedskommissionens Dyr lægers Besætningseftersyn.

Paa faa Undtagelser nær hidrørte alle Prøver fra Køer med Mastitis.

Bakteriologiske Undersøgelser for Indhold af specifikke, patogene Bakterier.

53 Prøver Sødmælk undersøgte for Indhold af Paratyfusbakterier og 16 Prøver Sødmælk for Indhold af Tuberkelbakterier med negativt Resultat.

Bakteriologiske Undersøgelser af Vandprøver.

Der er i Aarets Løb undersøgt 13 Prøver Vand fra Gaarde og Mejerier. Undersøgelserne har andraget Bestemmelse af Kim pr. ccm, gelatinesmeltende Bakterier og Colititreringer.

Undersøgelser af Ice-Cream.

Til 7 undersøgte Prøver Ice-Cream fandtes intet at bemærke.

Undersøgelser af Smør og Margarine.

1 Prøve Smør undersøgte for Indhold af Margarine med negativt Resultat.

II.

Undersøgelser af Kød, Kødvarer, Pølser m. m.

Undersøgelser af Konserver.

Undersøgelserne har andraget 4 Prøver Fiskeboller, der med negativt Resultat undersøgte for Indhold af Bakterier og ulovlige Konserveringsstoffer.

Undersøgelser af forskellige Madvarer.

I et større Antal Tilfælde er foretaget bakteriologiske og kemiske Undersøgelser af indbragte Madvarer, der dels har givet Anledning til Klager af forskellig Art og dels mistænkte for at have forvoldt Sygdom.

I 1 Tilfælde (Svinemørbrad) paavistes 0,2 % Svovlsyrning. Yderligere kan anføres, at en Del af Madvarerne var i begyndende Forraadnelse.

I intet af Tilfældene paavistes specifikke, patogene Bakterier.

Undersøgelse for Tilsætning af ikke-tilladte Konserveringsstoffer.

I 1939 er til Laboratoriet indleveret 972 Prøver af Kødvarer (Pølser, Fars, Kødstykker etc.) til speciel Undersøgelse for Indhold af ulovlige Konserveringsstoffer.

I 15 Prøver paavistes Tilsætning af Natriumsulfit og i 3 Prøver Tilsætning af Borsyre; der er saaledes i 1,85 % af de indkøbte Prøver konstateret ulovlige Konserveringsstoffer (8,44 % i 1935, 3,58 % i 1936, 2,45 % i 1937, 2,43 % i 1938).

Specielle Undersøgelser af Hakkekød for Friskhed og Bakterietal.

Der er i denne Henseende foretaget Undersøgelser af 326 indkøbte Prøver. Undersøgelserne, der senere bliver offentliggjort, andrager Eber-Reaktion; PH-Bestemmelse og Bakterietælling.

*Bakteriologiske og histologiske Undersøgelser m. m. foretaget for
Københavns Torve- og Slagtehallen.*

I Tiden fra 1. Januar 1939 til 1. Januar 1940 er for Torve- og Slagtehallerne undersøgt Prøver fra ialt 214 Kroppe.

Undersøgelserne har dels været af kødbakteriologisk Art (195 Tilfælde), dels af histologisk-mikroskopisk Art, (14 Tilfælde), dels Undersøgelser for abnorm Lugt (5 Tilfælde).

Endvidere er i en Række Tilfælde foretaget Brintjonkoncentrations-Bestemmelser i Prøver af Muskulatur fra de undersøgte Kroppe.

Endelig har Laboratoriet undersøgt 99 Mælkeprøver fra de paa Kvægtorvet opstaldede Køer.

Oversigt over Resultaterne af kødbakteriologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne i denne Henseende omfatter Prøver fra 195 Tilfælde, nemlig fra 85 Okser, 26 Kalve, 26 Svin, og 58 Heste.

Heraf blev erklæret som utjenlig til Menneskeføde:

3 Okser paa Grund af Infektion med Diplokokker og Mikrokokker.

1 Kalv - — - — - Miltbrandsbaciller.

1 Svin - — - — - Proteusbakterier.

1 Svin - — - — - Colibakterier.

1 Svin - — - — - Streptokokker og Coli.

7 Kroppe var saaledes inficeret, medens Prøverne fra 188 Kroppe viste sig at være sterile.

Oversigt over Resultaterne af de histologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne omfatter Prøver fra 14 Slagtedyr, nemlig fra: 3 Okser, 3 Kalve, 4 Heste og 4 Svin.

1 Kødkiertel fra en Okse undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I Yveret fra en Kø paavistes Tuberkulose.

1 Muskulaturen fra en Okse paavistes en levende Tinte.

I en Nyre fra en Kalv paavistes Nephritis purulenta disseminata.

1 Kalvenyre undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

1 Knæfoldskirtel fra en Kalv undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

Svulster i Mundhulen og Svælg fra 2 Heste bestemtes som Carcinom.

En Svulst i Kæben fra en Hest bestemtes som Sarkom.

I Lungerne fra en Hest paavistes Tuberkulose.

I Yveret fra en So paavistes Pyogenesinfektion.

Kødlymfekirtler fra 2 Svin undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I Muskulaturen fra en So paavistes udbredte Blødninger.

Undersøgelser for abnorm Lugt.

Sideløbende med de almindelige, kødbakteriologiske Undersøgelser er i en Række Tilfælde foretaget supplerende Stege- og Køgeprøver — specielt i Tilfælde, hvor de kontrollerende Dyrlægers Diagnoser har været Nyrelidelser, Mave-Tarm-lidelser, »Feber« og afvigende Udseende af Kroppen.

I 4 Tilfælde (1 Okse og 3 Svin) blev Kroppene erklæret for utjenlige til Menneskeføde alene paa Grund af abnorm Lugt. Urinlugt paavistes i Muskulaturen fra 1 Okse og 1 Gris, Tarmlugt i Muskulaturen fra 1 So og en abnorm, fad Lugt

paavistes i Muskulaturen fra en anden So. I 1 Tilfælde kunde ikke paavises abnorm Lugt i Muskulaturen fra et Svin, der specielt var indbragt til Undersøgelse herfor.

Brintjonmaalinger i Kød.

Sideløbende med de bakteriologiske Undersøgelser er i en Række Tilfælde foretaget Brintjonkoncentrations-Bestemmelser.

I intet Tilfælde paavistes afvigende Forhold.

Undersøgelser af Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet.

99 Mælkeprøver er undersøgt for Opvarmningsforhold, Vægtfylde og Fedtindhold. Resultaterne er i hvert enkelt Tilfælde tilsendt Overdyrlægen ved Københavns Torve- og Slagtehallen.

Sundhedskommissionens Laboratorium.

I Aaret 1939 har der til Undersøgelse i Sundhedskommissionens Laboratorium været indleveret 1119 Prøver, om hvis Resultater der er afgivet Beretning i 203 Skrivelser.

Der har været foretaget:

Kemiske Undersøgelser.....	i	409	Prøver
Mikroskopiske Undersøgelser.....	i	176	—
Bakteriologiske Undersøgelser.....	i	678	—

De undersøgte Stoffer har været:

A. Vand (709 Prøver).

a. Vandværksvand	294	Prøver
b. Vand fra Kolonihavebrønde	1	—
c. Badevand (Strandvand)	414	—

a. Vandværksvand.

I. Kemiske og mikroskopiske Undersøgelser:

Fra Trykledningen i Byen.....	12	Prøver
— Filterpladsen	12	—
— Marbjerg	3	—
— Thorsbro.....	3	—
— Egholm	3	—
— forskellige Kilder og Søer	26	—

II. Bakteriologiske Undersøgelser:

Fra Thorsbro.....	20	Prøver
— Lejre	20	—
— Islevbro.....	17	—
— Marbjerg	14	—

Kolonier	Søndersø		Borups Allé		Kildedal		Bogøgaard	
	talt		talt		talt		talt	
	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	9	7	8	6	7	7	7	7
10—20.....	»	2	»	2	»	»	»	»
20—50.....	»	»	»	»	»	»	»	»
50—100.....	»	»	»	»	»	»	»	»
Over 100.....	»	»	»	»	»	»	»	»

Kolonier	Solhøj		Bjællekær		Egebjærgene		Husledningen i Byen	
	talt		talt		talt		talt	
	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag	3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	4	4	5	4	4	4	46	11
10—20.....	»	»	»	1	»	»	»	31
20—50.....	1	»	»	»	»	»	»	4
50—100.....	»	1	»	»	»	»	»	»
Over 100.....	»	»	»	»	»	»	»	»

b. Vand fra Kolonihave- og Parcelbrønde.

1 Prøve blev undersøgt for Indhold af Ammoniak, Nitrat, Nitrit samt for Colibakterier.

c. Badevand (Saltvand).

I 414 Prøver blev bestemt Colititer i Laktosepepton ved 43° C.

Oversigt over Colititerne.

Colititer:	I Antal Prøver:
0,001 cm ³	2
0,01 —	102
0,1 —	82
1,0 —	114
10,0 —	73
over 10,0 —	41

B. Fødemidler (227 Prøver).

1 Prøve Abrikoser. Paa Overfladen af en Del af Abrikoserne fandtes hvide Belægninger af udkrystalliserede Sukkerarter.

Prøven indeholdt Svovlsyring (SO₂) 0,2 g/kg.

10 Prøver Byggryn. Indholdet af Askebestanddele varierede fra 0,9—1,2 %

I 1 Prøve fandtes enkelte Larvespind.

Der paavistes ikke Svovlsyring i nogen af Prøverne.

20 Prøver Chocolate. Prøverne blev undersøgt baade kemisk og mikroskopisk, herved fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	1,9 %	0,5 %
Askebestanddele	1,7 %	1,0 %
Fedt	40,2 %	26,9 %
Sukker	53,0 %	35,0 %

Det ekstraherede Fedt af alle Prøverne udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

Indholdet af Kakaofrøskaldele skønnedes ikke i nogen af Prøverne at udgøre over 4 % af den anvendte Kakaomasse.

22 *Prøver Dadler*. I 19 Prøver paavistes Mider og gærlignende Mikroorganismer.

10 *Prøver Eddike*. Indholdet af Eddikesyre varierede fra 4,5 %—5,0 %.

Alle Prøverne gav Reaktion for Gæringseddike.

Der paavistes hverken Mineralsyre, Kobber, Bly eller Zink i nogen af Prøverne.

1 *Prøve Figenbrød*. Prøven var stærkt angrebet af Mider.

3 *Prøver Fløde*. Alle 3 Prøver gav Reaktion for aktiv Klor.

10 *Prøver Frugt (tørret)*. I 5 Prøver paavistes Svovlsyrning. Ved Mængdebestemmelse fandtes fra 0,32—1,12 g/kg.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

10 *Prøver Frugtkonserver*. I 1 Prøve paavistes Salicylsyre ca. 0,5 g/kg.

I de øvrige Prøver paavistes hverken Benzoesyre, Salicylsyre, Sakkarin eller Svovlsyrning.

20 *Prøver Gemysekonserver*. I 14 Prøver paavistes Kobber. Ved Mængdebestemmelse fandtes fra 0,01—0,30 g Cu/kg.

Der paavistes hverken Svovlsyrning, Borsyre, Benzoesyre eller Salicylsyre i nogen af Prøverne.

10 *Prøver Havregryn*. Indholdet af Askebestanddele varierede fra 1,5—1,8 %.

Der paavistes ikke Svovlsyrning i nogen af Prøverne.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke.

12 *Prøver Honning*. 4 Prøver forholdt sig som Blanding af Bihonning og kunstig tilvirket Invertsukker (Kunsthonning).

De øvrige Prøver forholdt sig som ren Bihonning.

13 *Prøver Kaffe*. I 11 Prøver brændt og malet Kaffe fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Ekstrakt	28,7 %	25,1 %
Askebestanddele	4,5 —	4,0 —
Vand	5,6 —	4,8 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 Prøve brændt malet Kaffe og 1 Prøve heraf tilberedt Kaffe havde en ubehagelig Smag. Efter det ved Undersøgelsen fundne maatte det antages, at Afsmagen skyldtes Omdannelser af Fedtet i Bønnerne.

10 *Prøver Kakaopulver*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Fedt	22,9 %	9,8 %
Askebestanddele	7,7 —	4,2 —
Vand	7,8 —	5,1 —
Alkalinitet svarende til tilsat Potaske ..	2,8 —	0,4 —

Det af Prøverne ekstraherede Fedt udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

I ingen af Prøverne skønnedes Mængden af Skaldele at udgøre over 4 %.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

11 *Prøver Konfekt*. Af kunstige Farvestoffer paavistes Rhodamin, Ponceau og Syrefuksin.

Ved mikroskopisk Undersøgelse af 1 Prøve Konfektaffald viste nogle Stykker tydelige Spor af Insektangreb, og der fandtes nogle Larvespind og Larveekskremer, samt en enkelt død Insektpuppe. Der fandtes hverken Insektlarver eller Mider i Prøven.

1 *Prøve Krydder*. Gule Pletter indeni Krydderen skyldtes Farvning med et gult Farvestof, der gav Reaktion for Tjærefarvestof.

2 *Prøver Medisterpølse*. I den ene Prøve paavistes Nitrit.

11 *Prøver Mel*. Indholdet af Askebestanddele varierede fra 0,3—0,6 %.

Der paavistes ikke Svovlsyring i nogen af Prøverne.

I en Prøve fandtes 3 Larver af en Melbilleart.

For de øvrige 10 Prøver fandtes ved mikroskopisk Undersøgelse intet at bemærke.

22 *Prøver Mineralvand*. I 21 Prøver blev foretaget Kimtælling. Kimtallet varierede fra 0—250 pr. cm³.

1 Prøve blev undersøgt for Indhold af giftige Metaller, som ikke paavistes.

1 *Prøve Rugbrød*. Brødets ubehagelige Lugt og klæbrige Indre skyldtes Vækst af sporedannende Stavn bakterier (Kartoffelbakterie).

3 *Prøver Sigtebrød*. 1 Prøve havde en ejendommelig Lugt, som skyldtes Vækst af Kartoffelbakterier.

For de to andre Prøver fandtes intet at bemærke.

10 *Prøver Spiseolie*. 1 Prøve, der kun var mærket Spiseolie, forholdt sig som Sojaolie.

De øvrige 9 Prøver forholdt sig som de paa Etiketterne angivne Olier.

2 *Prøver »Studentenfoder«*. Der paavistes hverken Larver, Mider eller Spor efter saadanne i nogen af Prøverne.

1 *Prøve Suppe* med kogt Flæsk og Grøntsager. I Prøven fandtes en Del blaafarvede Partikler. Det blaa Farvestof lod sig ikke opløse af Vand men af Vinaand og forholdt sig som en fedtopløselig Anilinfarve (Stempelsvæerte).

10 *Prøver The*. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	9,0 %	6,5 %
Askebestanddele	5,8 —	4,7 —
Vandopløselig Aske	3,2 —	2,5 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve Wienerbrød*. Prøven indeholdt en Del mørke Partikler, som ved Undersøgelsen viste sig at være brankede Deigpartikler.

C. Brugsgenstande (46 Prøver).

5 Prøver Forbindstoffer blev undersøgt for Sterilitet.

Der fremkom ikke Vækst fra nogen af Prøverne.

3 Prøver Guldperler og Guldcharbi. Der paavistes Kobber og Zink i alle 3 Prøver.

Kobberindholdet (Cu) varierede fra 1,3—83,5 %

Zinkindholdet (Zn) — — Spor—12,0 —

10 Prøver Julelys. Der paavistes ikke Arsen i 2 g af nogen af Prøverne.

1 Prøve Kakerlakpulver. Prøven bestod af Natriumsiliciumfluorid.

4 Prøver Konserverings salt. 2 Prøver indeholdt Nitrat, Nitrit og Klorid.

1 Prøve Klorid og Benzoat

1 — Kloramin (ca. 52 %)

1 Prøve Køkkenaffald bestod af uforklistret Stivelse (Kartoffel.)

Der paavistes hverken Stryknin, andre Alkaloider eller giftige Metaller i Prøven.

10 Prøver Legetøj. I de afskrabede eller opløste Farver og Lakker paavistes hverken Arsen, Kvægsølv, Bly, Zink eller andre tunge Metaller.

12 Prøver Tandpasta i Tube. Tandpastaens yderste Lag var flere Steder ret mørktfarvet, især i Tubeaabningerne, i disse mørktfarvede Partier fandtes fra 0,02—0,07 % Bly.

I de ikke mørktfarvede Partier af Tandpastaen paavistes ikke Bly.

I en Gennemsnitsprøve af Tubemetallet fandtes:

Bly (Pb) 89,8 %

Tin (Sn) 5,2 —

Antimon (Sb) 2,6 —

Fortinningens Tykkelse beregnet ud fra Tubemetallets Tykkelse var her-
efter ca. 0,003 mm.

Foruden ovennævnte Prøver, har Laboratoriet fra forskellige kommunale Institutioner modtaget 137 Prøver til Undersøgelse, nemlig:

Fra Almindelig Hospital: 4 Prøver Margarine. 1 Prøve Smør.

Fra Direktoratet for Københavns Hospitalsvæsen: 3 Prøver Madvarer. 1 Prøve Sæbe.

Fra Sct. Hans Hospital, Roskilde: 104 Prøver Mælk og Fløde. 24 Prøver Hvidtøl.

Beretning fra Københavns Kommunes Centralstation for Tuherkulosebekæmpelse for Aaret 1939.

(Meddelt af Overlæge, Dr. med. Knud Winge).

Stationens Omraade omfatter selve Københavns Kommune med 697,000 Indbyggere. Byen er inddelt i 4 Distrikter. 1. Distrikt omfatter: Indre By, Christianshavn, Sundby; 2. Distrikt: Østerbro, indre og ydre Nørrebro; 3. Distrikt: Bispebjerg, Brønshøj, Husum, Vanløse og Grøndalsvænge; 4. Distrikt: Vesterbro, Vigerslev, Valby og Frederiksholm.

I Forhold til 1938 er Arbejdet i 1939 vokset mindre end i de foregaaende Aar, idet det samlede Konsultationstal andrager 101,316 i 1939 mod 94,311 i 1938. De travleste Maaneder har som forrige Aar været Januar, Marts og November, hvor Konsultationstillene henholdsvis er 9,880, 10,406, og 9,456; Konsultationstallet i Marts er saaledes det største, der hidtil har været. Det største Antal nyhenviste Personer i en enkelt Maaned har været 1,376 (Januar), og de 3 største Konsultationsdage har været 20. Februar, 6 Marts, og 17. April; paa disse Dage er der henholdsvis undersøgt 575, 602 og 606 Personer; det største Antal nyhenviste Personer, der er undersøgt paa een Dag, er 101 (8. og 13. Juni).

Tuberkulosestatistik.

Centraltuberkulosestationens Kartotek omfattede pr. 31. December 1939 ialt: 5,009 Personer, der er opført i Tabel I, hvor man tillige har delt Materialet i 2 Grupper:

1. En kendt Gruppe, hvorved forstaas Personer, over hvilke der findes Journal paa Centraltuberkulosestationen.
2. En anden Gruppe, om hvilken man har fyldige Oplysninger, men hvor Patienterne ikke er undersøgt paa Tuberkulosestationen.

Tabel I.

Ialt i Kartoteket: 5,009.	Undersøgt paa Central-tuberkulosestationen	Ikke unders. paa Central-tuberkulosestationen	Ialt
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi	1400	284	1684
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning	165	8	173
Tub. pulm. med + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.	1106	115	1221
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidl. er paavist + TB. i Eksp., men ikke i de sidste 3 Aar	438	18	456
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist + TB. i Eksp. ved Dyrkning, men ikke i de sidste 3 Aar	13	0	13
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist + TB. ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand, men ikke i de sidste 3 Aar	225	6	231
Aktiv Tub. pulm., hvor TB ikke er paavist	516	56	572
Pleuritis exsudativa	415	65	480
Erythema nodosum	170	9	179
Ialt	4448	561	5009

Af disse 5009 er 829 indgaaet i Centralarkivet i 1939.

Nye i Kartoteket 1939: 829.	Undersøgt paa Central-tuberkulosestationen	Ikke unders. paa Central-tuberkulosestationen	Ialt
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi	196	70	266
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning	33	3	36
Tub. pulm. med + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning	231	36	267
Aktiv Tub. pulm., hvor TB. ikke er paavist	93	15	108
Pleuritis exsudativa	81	22	103
Erythema nodosum	42	7	49
Ialt	676	153	829

Udgaet af Kartoteket paa Grund af Flytning til andre

Kommuner ..... 185 Personer
deraf var ..... 118 bacillære

Udgaet af Kartoteket, idet Lungetuberkulosen maa

anses for ophelet ..... 291 Personer

Døde.

Ifølge Stadslægens Aarsberetning er der i 1939 i Københavns Kommune død 255 Personer af Lungetuberkulose, 149 Mænd og 106 Kvinder. Aldersfordelingen er vist i efterfølgende Skema:

Tabel II.

	0-4	5-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-65	65 og der- over	Ialt
Mænd	6	2	5	7	20	11	34	32	21	11	149
Kvinder	2	3	8	12	19	12	21	11	11	7	106
											255

Døde af Tub. pulm. i de sidste 9 Aar.

	Mænd	Kvinder	Ialt	pr. 10,000
1931.....	219	216	435	7,0
1932.....	231	235	466	7,4
1933.....	228	182	410	6,4
1934.....	204	202	406	6,3
1935.....	219	161	380	5,7
1936.....	166	150	316	4,7
1937.....	176	150	326	4,8
1938.....	157	134	291	4,2
1939.....	149	106	255	3,7

Ifølge Centralstationens Kartotek er der blandt de af Centralstationen kendte Lungetuberkuloseilfælde død 281 Personer. Denne Difference mellem Stadslægen og Centralstationens Kartotek fremkommer blandt andet ved, at der i en Del Tilfælde er angivet anden Dødsårsag end Lungetuberkulose, og denne Diagnose er slet ikke anført paa Dødsattesten.

Som Eksempel herpaa skal nævnes 8 Patienter med Lungetuberkulose, der henholdsvis er døde af:

1 af Appendicitis   1 af Pyovar. dupl.   1 af Cancer oesophag.
1 af Hæmorrhagia cerebri   1 af Abse. pulm.   1 Patient begik Suicidium
1 af Morbus cordis   1 af Deg. cord.

4 Patienter, der havde Tub. pulm., er anført som døde af ekstrapulmonal Tuberkulose.

Centralstationen havde Journal over 172 (61,2 %) af de 281, men ikke over de 109 (38,8 %).

Om alle de 281 Personer, der døde af Tub. pulm., gælder det, at Centralstationen har været kendt med deres Sygdom og har fyldige Oplysninger om disse Patienter. For de 61,2 %'s Vedkommende har de paagældende været undersøgt paa Stationen.

Nyanmeldte Tilfælde af Tub. pulm.

Ifølge Stadslægens Aarsberetning er der i Aaret 1939 anmeldt 915 nye Tilfælde af Tub. pulm., Fordeling efter Alder og Køn se efterfølgende Tabel:

Tabel III.

	0—4	5—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—44	45—54	55—64	65 og der- over	Ialt
Mænd	41	40	34	54	50	53	65	42	33	14	426
Kvinder	27	50	55	88	97	53	63	20	22	14	489

Nyanmeldte Tilfælde af Tub. pulm. for de sidste 9 Aar.

	Mænd	Kvinder	Ialt	pr. 10,000
1931.....	481	456	937	15,0
1932.....	490	502	992	16,0
1933.....	412	415	827	13,0
1934.....	430	453	883	12,0
1935.....	462	424	886	13,0
1936.....	501	583	1084	16,1
1937.....	535	598	1133	16,9
1938.....	445	509	954	13,9
1939.....	426	489	915	13,1

I Aaret 1939 var der en ringe Nedgang i Antallet af nyanmeldte Tilfælde fra 13,9 pr. 10,000 til 13,1.

Centraltuberkulosestationens Arbejde i Tidsrummet 1. Januar til 31. December 1939.

Til Centraltuberkulosestationen blev der i 1939 henvist ialt 12,997 Personer, deraf 5,922 Mænd og 7,075 Kvinder. Disse 12,997 nye var henvist af:

Tabel IV.

Læger	9,061	(69,7 %)
Skolelæger	1,329	(10,3 %)
Hospitaler og Sanatorier	278	} (3,1 %)
Poliklinikker	126	
Andre Tuberkulosestationer	92	(0,7 %)
Indkaldt af Centralstationen.....	1,958	(15,1 %)
Undersøgelse af Lærere.....	106	(0,8 %)
Lærlingeundersøgelse	47	(0,4 %)
Ialt	12,997	(100,1 %)

Foruden ovennævnte nyhenviste blev der tillige henvist 423 Personer, 158 Mænd og 265 Kvinder; disse var tidligere undersøgt paa Stationen, men var udgaet af Kontrol, og i saadanne Tilfælde kræves ny Henvisning af Patientens Læge.

Tabel IV viser, at Antallet af Patienter, der henvises af de praktiserende Læger, stadig er meget stort, og man konstaterer saaledes med Glæde, at Samarbejdet med disse vedblivende er udmærket.

Til fast Ansættelse ved det kommunale Skolevæsen, i København kræver Direktionen for Københavns kommunale Skolevæsen, at Lægeattesten skal indeholde Oplysning om en nylig foretagen Røntgenundersøgelse af Lungerne med Henblik paa Tuberkulose. Paa dette Grundlag er der i 1939 paa Centralstationen undersøgt 106 Personer.

47 Lærlinge er undersøgt med Henblik paa Optagelse i et af de anerkendte Lærlingehjem.

Af de 12,997 nyhenviste Patienter udgik i Aarets Løb 4,863 af Kontrol medens 8,134 overgik til fortsat Kontrol i 1940.

Af de Personer, der søgte Stationen før 1. Januar 1939, udgik i Aarets Løb ialt 6,039, fordelt som vist i efterfølgende Skema:

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt
Udgaet af Kontrol	1645	2129	1537	5311
» paa Grund af Død (ikke af Tuberkulose) ...	33	31	5	69
» paa Grund af Flytning til andre Kommuner	196	283	180	659
Ialt	1874	2443	1722	6039

Det er værd at lægge Mærke til, at Antallet af Personer, udgaet af Kontrol er steget stærkt, fra 4,189 i 1938 til 6,039, hvad der for Størstedelen skyldes, at man nu har en langt større Erfaring i at bedømme det ofte vanskelige Spørgsmaal: Hvornaar kan man forsvare at lade Patienterne ophøre med Kontrolundersøgelserne.

Med Hensyn til Aldersfordeling og Mantoux' Tuberkulinprøve er de 12,997 nyhenviste Personer opført i *Tabel V*.

Tabel V.

	Aldersfordeling:				Mantoux' Tuberkulinreaktion:					
	Mænd	Kvinder	Ialt	pCt. af samtlige nye	M-R ikke aflæst	M-R aflæst hos	M +	pCt. af aflæste	M +	pCt. af aflæste
0—6	653	618	1271	9,3	45	1226	386	31,5	480	68,5
7—14	1306	1212	2518	19,4	23	2495	1672	67,0	823	33,0
15—19	624	701	1325	10,2	25	1300	822	63,3	478	36,8
20—24	743	1137	1880	14,5	63	1817	1313	72,3	504	27,7
25—34	1281	1872	3153	24,3	95	3058	2623	85,3	435	14,3
35—44	685	868	1553	11,9	35	1518	1452	95,7	66	4,3
45—54	388	407	795	6,1	22	773	751	97,2	22	2,8
55—64	179	191	370	2,8	9	361	348	96,4	13	3,6
65—74	52	61	113	0,9	4	109	101	92,7	8	7,3
75 og derover	11	8	19	0,1	0	19	18	94,7	1	5,3
Ialt	5922	7075	12997	100,0	321	12676	9486	74,3	3190	25,3

I Forhold til 1938 er der saa godt som ikke sket Forskydninger med Hensyn til de forskellige Aldersgruppers procentiske Fordeling, ligesom Antallet af tuberkulinpositive Personer indenfor Aldersgrupperne praktisk talt er uforandret som i 1938.

Lægearbejdet i 1939.

(Til Sammenligning anføres Tallene for 1938.)

Tabel VI.

	1939	pr. 10,000	1938	pr. 10,000
Antal nyhenviste Personer	12997	166,5	12830	185,9
Antal Konsultationer	101316	1453,6	94311	1366,8
Antal Mantoux' Tuberkulinreaktioner .	27916	400,5	25920	375,7
Antal Blodsækningsbestemmelser	35116	503,8	34367	498,1
Antal Røntgengennemlysninger	47823	686,1	43516	630,7
Antal Røntgenfotograferinger	22419	321,3	24520	375,5
Antal røntgenfotograferede Personer ..	20118	288,6	22249	322,3
Antal Dyrkninger fra Ekspektoratet ...	500	—	226	—
Antal Dyrkninger fra Ventrikelskyllev.	1040	—	889	—
Antal Wasserman-Reaktioner	92	—	128	—
Antal Widal-Reaktioner	17	—	11	—

Tabellen kræver ingen nærmere Omtale, da den tydeligt viser Arbejdets Omfang.

Centraltuberkulosestationens Laboratorium:

	1939	pr. 10,000	1938	pr. 10,000
Antal Ekspektoratundersøgelser	11,913	170,9	10,382	150,5
Indsendt af Centraltuberkulosestationen	9,023		7,754	
Indsendt af Læger	2,085		1,634	
Indsendt fra Øresundshospitalets Ambulatorier	563		687	
Indsendt af Plejehjem	173		224	
Indsendt af andre	69		83	
Ialt	11,913		10,382	

Ekspektorater ialt: 11,913

	1939		1938	
+ TB	i 1,072	(9,0 %)	i 1,183	(11,4 %)
÷ TB	i 10,481	(91,0 %)	i 9,199	(88,6 %)

Antallet af undersøgte Ekspektorater er i 1939 1531 højere end i 1938, hvilket skyldes, at *saavel Centralstationen som de praktiserende Læger har benyttet denne fortrinlige og billige Undersøgelsesmetode i forøget Udstrækning.*

Visitation.

I 1939 ordnede Centralstationen Indlæggelse i Hospital for ialt 1,059 Personer, deraf 890 til Øresundshospitalet, 158 til Børnehospitalet, Fuglebakken (Tuberkuloseafdelingen) og 11 til andre Hospitaler. Af de 890 Patienter blev de 117 indlagt som uafviselige, de 54 for Hæmoptyse og de 63 af andre Grunde.

I samme Tidsrum blev der paa Øresundshospitalet direkte indlagt 382 Patienter, deraf 27 med Hæmoptyse. Størstedelen af de øvrige direkte indlagte Personer er indlagt fra Øresundshospitalets Ambulatorier. I alle disse Tilfælde har Centralstationen faaet Underretning om Indlæggelsen.

Med Hensyn til Ventetid for Indlæggelse har denne i 1939 været mindre gunstig, hvad angaar Indlæggelse i Øresundshospitalet, idet der igennem længere Tid har været Venteliste saavel for Mænd som for Kvinder; for Mænd i Tidsrummene: $\frac{16}{1}$ — $\frac{24}{2}$, $\frac{1}{3}$ — $\frac{12}{4}$, $\frac{22}{5}$ — $\frac{19}{6}$ og $\frac{4}{10}$ — $\frac{27}{10}$, for Kvinder i Tidsrummene: $\frac{24}{1}$ — $\frac{13}{5}$, $\frac{13}{9}$ — $\frac{29}{9}$ og $\frac{19}{10}$ — $\frac{31}{10}$.

Ligesom i 1938 har der været betydelige Vanskeligheder med Indlæggelse af Børn paa Børnehospitalet, Fuglebakken (Tuberkuloseafdelingen), idet der har været Venteliste i Perioderne: $\frac{23}{2}$ — $\frac{3}{7}$ og $\frac{27}{7}$ — $\frac{21}{10}$. I Perioden mellem $\frac{20}{2}$ og $\frac{6}{5}$ ventede mellem 10 og 20 Børn, og Ventetiden var da 3—4 Uger.

I Aaret 1939 er der til Boserup Sanatorium visiteret ialt 448 Patienter: 229 Mænd og 219 Kvinder. Af disse er 73 indstillet direkte fra Centralstationen, 258 fra Øresundshospitalet, 90 fra andre Hospitaler i København og Provinsen og 27 fra Læger i København og Provinsen. Desuden er der paa Sanatoriet genindlagt 5 Patienter og indlagt 1 Funktionær. Periodevis har der været nogen Ventetid til Sanatoriet, gennemsnitlig 2—3 Uger; i visse Perioder har Ventetiden for Kvinder været indtil 1 Maaned.

Tabel VII.
Resultatet af de foretagne Lægeundersøgelser.

	Tub. pulm.	Pleur. exs.	Tub. mil.	Tub. gland. et perihil.	Eryth. nodos.	Ialt
0—6.....	6	1	1	31	6	45
7—14.....	16	7	0	25	8	56
15—19.....	34	3	0	4	8	49
20—24.....	59	12	0	0	9	80
25—34.....	130	8	0	0	12	150
35—44.....	49	3	0	0	3	55
45—54.....	25	4	0	0	1	30
55—64.....	9	0	0	0	0	9
65—74.....	10	0	0	0	0	10
75 og derover.....	1	0	0	0	0	1
Ialt	339	38	1	60	47	485

Blandt de 12,997 nye Patienter fandtes 485 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme, der fordeler sig som vist i Tabel VII. Langt den største Gruppe udgøres af Tub. pulm., ialt 339 Tilfælde, og af disse er 222 (65,5 %) fundet indenfor Aldersklassen 15—34, det samlede Antal Personer i denne Aldersklasse udgør 6,358, d. v. s. 48,9 % af samtlige nyhenviste Personer.

I Sammenligning med 1938 er Antallet af nykonstaterede Lungetuberkulose tilfælde gaaet ned fra 405 til 339, medens Antallet af Bronchialglandeltuberkulose hos Børn er steget til det dobbelte, de øvrige Sygdomsgrupper er væsentlig uforandrede.

Til nærmere Bedømmelse af de 339 Tilfælde af Tub. pulm. er disse opført i de efterfølgende *Tabeller VIII og IX* med Hensyn til Bacilfund, Udbredning og Cavernedannelse.

I de efterfølgende *Tabeller* betyder:

R¹ Forandringer paa Røntgenbilledet i indtil Halvdelen af een Lunge.

R² — — — — — een Lunge.

R³ — — — — — Halvdelen af begge Lunger.

R⁴ — — — — — mere end — — — — —

++ angiver + TB i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi.

⊕ angiver + TB i Ekspektorat ved Dyrkning.

+ angiver + TB i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.

Tabel VIII.

	Tub. pulm. ialt	++	⊕	+	÷ TB.
0—6.....	6	0	0	4	2
7—14.....	16	0	0	15	1
15—19.....	34	13	0	19	2
20—24.....	59	38	2	12	7
25—34.....	130	80	6	34	10
35—44.....	49	30	5	9	5
45—54.....	25	13	5	2	5
55—64.....	9	4	2	2	1
65—74.....	10	6	3	0	1
75 og derover.....	1	0	1	0	0
Ialt	339	184	24	97	34

Tabel VIII viser, at 184 (54,3 %) havde + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, medens man hos 24 først fandt + TB. ved Dyrkning fra Ekspektoratet og hos 97 ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand. Der blev altsaa ialt fundet Tuberkelbaciller hos 305 af 339 (90,0 %).

Tabel IX.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				Caverner fandtes hos	Af de cavernøse Tilfælde havde:			
				+++	++	+	÷TB.		+++	++	+	÷TB.
R ¹	42	74	116	30	14	52	20	17	17	0	0	0
R ²	22	26	48	30	3	13	2	26	23	0	3	0
R ³	57	43	100	59	6	25	10	39	34	0	4	1
R ⁴	41	34	75	65	1	7	2	61	58	1	2	0
Ialt	162	177	339	184	24	97	34	143	132	1	9	1

Tabel IX viser, at blandt de 339 fundne Tilfælde er 162 af Mandkøn og 177 af Kvindekøn, og det er stadig beklageligt at konstatere, at Sygdommen hos 175 af 339 (51,6 %) Patienter først er konstateret, da der var Forandringer i begge Lunger, og i mange Tilfælde var Processernes Udbredning af meget alvorlig Art.

I 143 Tilfælde (42,1 %) blev der fundet Caverner, og 142 (99,3 %) af disse Patienter var bacillære ved første Undersøgelse.

Som ovenfor anført er Antallet af nykonstaterede Lungetuberkulosestilfælde gaaet ned, men desværre er Antallet af mere udbredte Tilfælde procentisk højere: 51,6 % i 1939 mod 42,7 % i 1938, det samme gælder de cavernøse Tilfælde, i 1939 havde 42,1 % af Lungetuberkulosestilfældene Caverner, i 1938 35,6 %.

Tabel X (Andre tuberkuløse Sygdomme).

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:			
				+++	++	+	÷ TB.
Pleuritis exsudativa	14	24	38	0	0	7	31
Tub. miliaris	1	0	1	0	0	1	0
Tub. gland. bronch. et perihil...	29	31	60	0	0	39	21
Erythema nodosum	7	40	47	0	2	8	37
Ialt	51	95	146	0	2	55	89

Af Erythema nodosum blev der fundet 7 Tilfælde hos »Mænd«; af disse var kun 1 over 15 Aar, medens Tilfældene hos Kvinder fandtes indenfor alle Aldersgrupper.

Af tidligere kendte Tuberkuloser blev 29 bacillære i Aarets Løb: 7 fik + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, 9 + TB i Ekspektoratet ved Dyrkning og 13 + TB i Ventrikelskyllevandet ved Dyrkning.

Foruden de Sygdomstilfælde, der fandtes hos nyhenviste Patienter, blev der i 1939 af Centralstationen fundet 38 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme hos Personer, der i Forvejen var under Stationens Kontrol. Fordelingen af disse er vist i Tabel XI.

Tabel XI.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				
				+++	++	+	÷ TB.	Caverne
Tub. pulm.	9	18	27	5	3	19	0	3
Pleuritis exsudativa	2	2	4	0	0	2	2	0
Tub. gland. bronch. et perihil...	3	3	6	0	0	4	2	0
Erythema nodosum	0	1	1	0	0	1	0	0
Ialt	14	24	38	5	3	26	4	3

Tabel XI a.

	Ialt	Opstaaet i:	
		Aabent Hjem	tidl. aab. Hjem
Tub. pulm.	27	22	1
Pleuritis exsudativa	4	2	0
Tub. gland. bronch. et perihil.	6	3	0
Erythema nodosum	1	1	0
Ialt	38	28	1

Tabel XI a viser, at $\frac{3}{4}$ af Tilfældene blev fundet hos Personer, der hørte til Husstanden i et aabent Hjem eller et tidligere aabent Hjem.

I efterfølgende Tabel XII er de 27 Tilfælde af Tub. pulm. ordnet efter Udbredning, Bacilfund p. p.

Tabel XII.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:					Af de cavernøse Tilf. havde:			
				++	+	-	÷ TB.	Cav.	++	+	-	÷ TB
R ¹	7	15	22	2	2	18	0	0	0	0	0	0
R ²	1	1	2	2	0	0	0	2	2	0	0	0
R ³	1	2	3	1	0	2	0	1	0	0	1	0
R ⁴	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ialt	9	18	27	5	2	20	0	3	2	0	1	0

Sammenligner man Undersøgelsesresultaterne i denne Tabel med tilsvarende i Tabel IX, ser man en meget betydelig Forskel med Hensyn til Tuberkulosens Udbredning paa det Tidspunkt, hvor Sygdommen konstateres hos de nyhenviste og hos de Personer, der i Forvejen er under Kontrol. I Tabel IX (de nyhenviste) er 116 af 339 (34,2 %) i Gruppe R¹, d. v. s. de har Forandringer i mindre end Halvdelen af een Lunge, medens man blandt Kontrolpatienterne har fundet 22 af 27 (80,8 %) i samme Gruppe. Dette Resultat viser med stor Tydelighed Betydningen af Kontrolundersøgelserne, navnlig i det tuberkuløse Milieu, hvor det er lykkedes at finde 80,8 % i et Stadium, hvor man maa anse fuld Helbredelse ved Behandling for mulig. Hos 6 Personer var Tuberkulosen dobbeltsidig, da den blev konstateret, men det drejer sig her som i tidligere Aar om Patienter, der er udeblevet fra Undersøgelse trods gentagne Indkaldelser og som først mødte, da de fik Symptomer.

Ved at betragte Gruppen Husstandsundersøgelser ses tydeligt den store Betydning det har at undersøge de Personer, der hører til et nyopdaget Tuberkulose-tilfældes Husstand.

Husstandsundersøgelser.

	Antal Husstandsmedlemmer	Af disse blev undersøgt	Blandt de undersøgte fandtes Lungetuberkulose hos	i % af de undersøgte
Hos Patienter med nyopdaget Lunge-tuberkulose	722	602 (83,4 %)	25 (+ TB hos dem alle)	4,2 %
Hos Patienter med nyopdaget Lunge-tuberkulose ÷ TB	221	137 (62,0 %)	3 (+ TB hos dem alle)	2,2 %

Blandt 602 Husstandsmedlemmer fra smittefarlige Hjem fandtes Lunge-tuberkulose hos 25, (+ TB hos dem alle), de fleste af disse Personer havde ingen Symptomer haft og blev kun undersøgt paa Centralstationens Foranledning.

I Husstandsgruppen fra Hjem med frisk Tuberkulose, men endnu ikke i smittefarlig Form, fandtes 3 Tilfælde af Tuberkulose.

Antallet af undersøgte Husstandsmedlemmer er endnu ikke tilfredsstillende, og man maa stræbe efter at naa dertil, *at alle Husstandsmedlemmer bliver regelmæssig undersøgt.*

Blandt de 12,997 nyhenviste Personer var der 81, hos hvem Diagnosen Tub. pulm. var stillet før første Undersøgelse paa Centralstationen, 34 Tilfælde af Tub. pulm. med Pneumothorax art. og 2 Tilfælde af Tub. pulm. med Oleothorax (endnu under Behandling).

I Tabel XIII findes opført, hvad der yderligere blev fundet hos de nyhenviste (hver Person er kun opført med een Diagnose):

Tabel XIII.

Tub. pulm. antea, Pneumothorax seq.	34
» » » Op. thoracoplastica seq.	9
Obs. for Tub. pulm.	9
Inaktiv Lungetuberkulose:	
Tub. pulm. vet.	104
Fibrøse Strøg og foci.	160
Forkalket Primærkompleks	315
Pleuritis seq.	162
Forkalket Lungefocus	124
Hilusforandringer:	
Store, tætte Hilus med Glandelskygger	168
Forkalkede Glandler i Hilus.	227
Andre Lungesygdomme:	
Emfysema pulm.	6
Bronchitis	17
Bronchiectasi	30
Pneumoni	119
Pneumonia seq.	15
Empyema seq.	14
Pneumothorax spont.	5
Silicosis	3
Cystis pulm.	7
Tumor pulm.	14
Tumor mediastini.	4
Tumor pleurae	2
Abscessus pulm.	1
Boeck's Sarcoid	3
Lymfogramulomatosis.	1
Andre Sygdomme:	
Mb. cordis.	45
Aneurysma aortae.	2
Ectasia aortae	6
Situs inversus.	1

Relaxatio diafragmatis	4
Hernia »	1
Spondylitis	3
» seq.	3
Spina bifida	1
Spina ventosa	1
Corpus alienum oesofagi	1
Struma intrathoracalis	2
Fractura costae	2
» » seq.	6

Institutionsundersøgelser.

I September 1939 blev der i Milieuafdelingen installeret et Røntgen-Leica-fotograferingsapparat, og dette er i det forløbne halve Aar i stor Udstrækning anvendt i Stedet for Røntgengennemlysning, naar Undersøgelsen har kunnet foretages paa Centralstationen.

Der er i 1939 foretaget Milieuundersøgelser ved 97 Institutioner, deraf 42 Skoleklasser. Undersøgelsen er for Størstedelen foranlediget ved Tilstedeværelsen af et eller flere Tilfælde af smittefarlig Lungetuberkulose.

Der er ialt undersøgt:

Mænd 2128
Kvinder 1151
Børn 1130
Ialt: 4409 (1938: 4410)

Der er anvendt følgende Undersøgelsesmetoder:

Mantoux' Tuberkulinreaktion	2915	1938: 3053
Røntgengennemlysninger	1848	» 2821
Røntgen-Leicafotografering	1271 (+ 1892 Studerende)	
Røntgenfotograferinger	301	1938: 392

Resultatet af Mantoux' Tuberkulinreaktion.

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt
Antal Mantoux' Reaktioner	1205	785	925	2915
Mantoux + ...	895	499	243	1637
Mantoux ÷	307	284	672	1263
Mantoux ikke aflæst hos	3	2	10	15

Blandt de 4409 undersøgte Personer er der fundet aktiv Lungetuberkulose hos 23 (0,52 %).

Fordelingen af de 23 Tilfælde med Hensyn til Udbredning og Bacillaritet fremgaar af Tabel XIV.

Tabel XIV.

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt	Deraf havde:			
					++	+	÷	÷ TB.
R ¹	12	4	0	16	1	1	0	14
R ²	0	2	0	2	0	0	2	0
R ³	5	0	0	5	1	1	1	2
R ⁴	0	0	0	0	0	0	0	0
Ialt:	17	6	0	23	2	2	3	16

Af de undersøgte Personer blev desuden 9 taget under nærmere Observation (2 Mænd, 2 Kvinder og 5 Børn).

De øvrige væsentlige Undersøgelsesresultater er opført i Tabel XV.

Tabel XV.

	Mænd	Kvinder	Børn
Tub. pulm. vetus	2	3	0
Pleuritis seqv.	5	7	0
Empyemae seqv.	2	0	0
Morbus cordis	0	1	0
Ectasia aortae	1	0	0

De ovennævnte Tal er ikke medregnet i Tabellerne VI, VII og VIII.

I Lighed med tidligere Aar har Centralstationen med sit transportable Røntgenapparat foretaget Undersøgelser af Patienter og Personale paa Kommunens 3 Plejehjem: *Stenslettegaard*, *Gyvelholm* og *Rydholt*. Der er ialt foretaget 217 Gennemlysninger, og der blev ikke hos Personalet fundet noget Tilfælde af Lunge-tuberkulose.

Calmettevaccination.

Paa Centralstationen er der i 1939 foretaget 113 Calmettevaccinationer (mod 87 i 1938), man har overvejende vaccineret tuberkulinnegative Børn og Voksne fra smittefarlige Hjem. Calmettevaccinationen er saa vidt muligt foretaget, naar den smittefarlige Patient har været borte fra Hjemmet. Naar dette ikke har kunnet lade sig gøre, har Børnene været udstationeret forskellige Steder, indtil de er blevet tuberkulinpositive.

Centralstationen har foranlediget 3 Børn udstationeret paa Frk. Valerius's Børnehjem, ialt i 311 Dage.

Résumé.

Af Centralstationen er der fundet:

a) blandt de nyhenviste.....	485	Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme (1938: 525)
b) — Kontrolpatienter ...	38	— (» : 65)
c) v. Institutionsundersøgelser	23	— (» : 16)
Ialt: 546	—	— (1938: 606)

ad a) Blandt de 12,997 nyhenviste Personer er der fundet 485 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme (3,79 %), deraf 339 Tilfælde af Tub. pulm. (2,6 %). De 339 Tilfælde fordeler sig gruppevis:

	Ialt	Mænd	Kvinder
R ¹	34,2 %	25,0 %	41,8 %
R ²	14,2 %	13,6 %	14,7 %
R ³	29,5 %	35,2 %	24,8 %
R ⁴	22,1 %	25,8 %	19,2 %

Af de 339 Tilfælde af Tub. pulm. havde 184 (54,3 %) + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, medens man hos 24 (7,1 %) først fandt + TB. ved Dyrkning fra Ekspektoratet og hos 97 (28,6 %) ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand. Der blev ialt fundet Tuberkelbaciller hos 305 af 339 Lungetuberkulosestilfælde (90,0 %) og ÷ TB. hos 34 (10,0 %).

143 (42,2 %) havde Caverner, og i disse cavernøse Tilfælde fandtes + TB. i Ekspektoratet hos 133 (93,0 %), medens 9 (6,3 %) havde + TB. ved Dyrkning fra

Ekspektorat eller Ventrikelskyllevand, og kun hos 1 (0,7 %) fandtes ikke Tuberkelbaciller.

ad b) Blandt de Personer, der er gaaet til fortsat Undersøgelse paa Centralstationen, fandtes 38 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme, deraf 27 Tilfælde af Tub. pulm. (9 Mænd og 18 Kvinder), der gruppevis er fordelt:

	Ialt	Mænd	Kvinder
R ¹	81,5 %	77,8 %	83,8 %
R ²	7,4 %	11,1 %	5,6 %
R ³	11,1 %	11,1 %	11,1 %
R ⁴	0,0 %	0,0 %	0,0 %

ad c) Ved Institutionsundersøgelserne fandtes 23 Tilfælde af aktiv Tub. pulm., deraf 16 i Gruppe R¹ (12 Mænd, 4 Kvinder og 0 Børn), 2 i Gruppe R₂ (0 Mænd, 2 Kvinder og 0 Børn) og 5 i Gruppe R₃ (5 Mænd, 0 Kvinder og 0 Børn).

Tabel XVI.

Sociale Forholdsregler.

Aabne Hjem under Kontrol pr. ³¹ / ₁₂ 1938 ...	2938
heraf Besøgshjem	2084
Besøgshjem tilgaaet i 1939	704
Besøgshjem udgaaet i 1939	729
Besøgshjem pr. ³¹ / ₁₂ 1939	2059
heraf smittefarlige Hjem	1904
Antal Hjem, hvor Smittekilden er død	155
Antal Hjemmebesøg	12791
Antal aabne Hjem under Kontrol pr. ³¹ / ₁₂ 1939	3054
<i>Besøgshjemmene omfattede ved Aarets Udløb:</i>	
Mænd	2313
Kvinder	2625
Børn	1981
	6919

De aabne Hjem, der ikke er Besøgshjem, bestaar væsentlig af enlige Personer og desuden af enkelte Hjem, hvor der ikke ønskes Besøg, eller hvor Besøg ikke skønnes nødvendig.

Antal Desinfektioner	689
Sapofornol uddelt til	318 Personer (1238 Liter)
Ekspektorat-Sæt uddelt til	163 —
Vask af smittefarligt Tøj for	495 —
Udlaan af Senge, Sengelinned p. p. til	64 —
Udlaan af Vaskeposer til	139 —

Tilraadet Behandling og Kur:

Tuberkulosehospital	570 Personer.
Sanatorium	126 —
Kystsantorier	163 —
Kysthospital	4 —
Tuberkuloseplejehjem	48 —
Kalvebod Bastion	26 —
Julemærkehjem	68 —
Feriekolonier	25 —

Sociale Indstillinger og anbefalinger.

Københavns Kommunes Beboelsesejendomme	21
Meldte Boliger til Boligtilsynet	1

Til Socialkontorer og Folkeforsikringskontoret er anbefalet til:

Beklædning, Senge og Linned	179
Ekstraforplejning	658
Bevaring af Bolig m. m.	99

I Aarets Løb har 107 Børn været udstationeret paa Grund af Forældrenes Sygdom.

Anbefalinger til private Institutioner p. p. Ialt: 495 (*herunder Foreningen Boserup Minde, Ole Olsens Legat, Egmont H. Petersens Legat, Carl F. Petersens Fond, Købmand Wulff's Legat, Trængendes Landophold p. p.*)

Fra *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* har Centralstationen modtaget 177 Legatportioner, der er udbetalt til Patienterne af Centralstationens Distriktsygeplejersker.

Centralstationen bringer *Nationalforeningen* sin bedste Tak for det meget store Beløb, der har været til megen Glæde og Støtte for Patienterne og en stor Hjælp for Sygeplejerskerne i deres sociale Arbejde.

Ligesom i 1938 har *Nationalforeningen* stillet et Beløb til Raadighed, saaledes at Centralstationen har været i Stand til at uddele Mælk til tuberkulose-truede Børn, specielt i Tilfælde, hvor den ønskede Hjælp ikke kunde skaffes ad anden Vej. Man har uddelt Mælk til 211 Børn (1938: 257), der tilsammen har faaet Mælk i 916 Maaneder, ialt er der uddelt 20.792 Liter (1938: 26,271 Liter) og denne Hjælp har været til ganske overordentlig stor Nytte for Centralstationens Arbejde.

Kredsforeningen for København har i det forløbne Aar ydet Centralstationen en meget værdifuld Hjælp til Fremskaffelse af bedre Bolig eller Bevaring af god Bolig med særlig Henblik paa Isolation af Patienter. Der har været et stort Antal Ansøgninger om Huslejetilskud, og der er ydet Hjælp til 123 Familier (1938: 129); denne er ialt givet i 710 Maaneder (441 Familiemedlemmer), og Centralstationen er meget taknemmelig for denne store Støtte i det vanskelige sociale Arbejde.

Desuden er der tilstillet Centralstationen 3,524 *Spisebilletter*, der af Distriktsygeplejerskerne er uddelt til trængende Patienter.

Fra Børnenes Kontor har vi modtaget *Paaklædningshjælp* til Børn, der skal paa Ferieophold og desuden *Naturaliekort*; fra talrige Institutioner er der desuden modtaget *Julehjælp* til Uddeling blandt trængende Patienter.

Københavns Kommunes Folkeregisterkontor har ligesom de tidligere Aar ydet Centralstationen værdifuld Assistance ved i talrige Tilfælde at give Oplysning om Patienternes Adresseforandring m. m., for hvilken Hjælp Centralstationen er *Folkeregisterkontoret* megen Tak skyldig.

Hjælp i Hjemmet.

Siden 1937 har Centralstationen haft et særligt Rengøringskorps, der hjælper til med Rengøringsarbejdet i tuberkulose Hjem under særlige paakrævede Forhold, Denne Hjælp er i 1939 ydet til 55 Hjem med 111 Voksne og 61 Børn i en samlet Tid af 289 Maaneder. Dette er en meget nyttig Foranstaltning, som Centralstationens Patienter er meget glade for.

Kontrolundersøgelse af Centralstationens eget Personale.

Centralstationens Personale har som sædvanlig været under skarp Observation. Der er ialt foretaget 134 Røntgenfotograferinger af Lunger, og der er i Aarets Løb ikke forefaldet noget Tilfælde af Lungetuberkulose.

Læger og Sygeplejersker fotograferes 3-4 Gange om Aaret, det øvrige Personale hvert halve Aar, og desuden tages Røntgenbilleder, hver Gang en af de paa-gældende har haft en katarrhalsk Infektion.

Hos den Del af Personalet, der er beskæftiget med Røntgenfotografering og -gennemlysning, foretages systematiske, fuldstændige Blodundersøgelser, og der er ikke fundet noget Resultat, der har givet Anledning til særlige Forholdsregler.

Karantænevæsen.

Ifølge Meddelelse fra Karantænelægen er der i Aaret 1939 sket Anmeldelse til Karantænestationen af 7,344 Skibe.

Det Antal Skibe, som i Aarets Løb er inspiceret af Lægerne i Overensstemmelse med Justitsministeriets derom givne Bekendtgørelse om Karantæneeftersyn etc. og i Henhold til Lov af 10. Marts 1938, var 125 med en Besætning paa 3,857 Mand og 185 Passagerer.

Af disse Besætninger og Passagerer er der i det forløbne Aar indbragt 42 Patienter paa Hospital, heraf 5 for Malaria, 4 for Influenza, 15 til Observation for Scarlatina, 3 for Angina, 2 for Tyfus, 1 for Gulsot og 12 for forskellige medicinske og kirurgiske Sygdomme.

I Henhold til Pariserkonventionen af 1926, Art. 28, er der undersøgt 2,170 Skibe; heraf er 27 fumigeret for Rotter og Deratisation Certificate udstedt; af Deratisation Exemption Certificate er udstedt 869. I 235 Skibe har der været opstillet Fælder, og der er til Statens Seruminstitut indbragt 76 Rotter, hvorimellem 18 sorte Rotter samt brune Rotter og enkelte sydamerikanske Rottearter. Alle Prøver viste negativt Fund.

19 Skibe er blevet desinficeret for smitsomme Sygdomme. Med Skibe, ankomende fra Udlandet, er indbragt 27 Lig.

METEOROLOGISKE FORHOLD

1939	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktober	Novbr.	Decbr.	Aaret
Middeltemperatur C°	2.1	3.5	2.0	6.6	10.5	16.2	17.4	19.1	15.0	7.4	5.8	1.4	8.9
Middelfugtighedsgrad i pCt....	90	87	81	78	64	65	72	74	73	79	85	85	78
Middellufttryk i mm ved Havet og 45° Br.	754.4	760.8	760.7	758.7	763.6	761.2	758.8	763.8	763.8	761.7	758.4	761.2	760.5
Nedbør, mm	68	29	17	46	31	32	67	41	12	14	44	47	448
Dage med Nedbør.....	21	14	10	11	6	10	15	9	8	13	17	11	145
» » Sne	8	4	5	1	»	»	»	»	»	»	2	4	24
» » Hagl.....	»	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	2
» » Torden.....	»	»	»	2	1	2	2	3	»	»	1	»	11
» » Storm.....	»	1	2	1	»	»	»	1	»	»	»	»	5
Antal Timer med Solskin	16	54	163	152	289	271	204	240	190	105	38	26	1748

Januar: Vinden hyppigst sydlig og sydvestlig med mildt og ustadigt Vejr; Nedbør, væsentligt Regn, næsten hver Dag fra d. 1.—25.; Middeltemperaturen blev 2° højere end normalt, Nedbøren ca. 100 % for stor, Solskinstimernes Antal 43 % for lille.

Februar: Sydvestlige og vestlige Vinde med meget mildt Vejr; Middeltemperaturen blev $3\frac{3}{4}^{\circ}$ højere end normalt; noget ustadigt Vejr, væsentligt med Regn, i Tiden fra d. 9.—28.; Nedbøren blev ca. 10 % for lille, Solskinstimernes Antal 6 % for stort.

Marts: Vinden hyppigst omkring Nordøst og Øst, fra d. 1.—14. med mildt, i Resten af Maaneden oftest med koldt Vejr; Middeltemperaturen blev $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end Normalen, Nedbøren — væsentligt Regn — 50 % for lille, Solskinstimernes Antal ca. 60 % for stort.

April: Vindretningen var noget skiftende, men dog hyppigst omkring Sydvest; Temperaturen var over Normalen, undtagen nogle faa Dage i første Tidøgn og i Tiden fra d. 23.—29., der havde temmelig køligt Vejr; Middeltemperaturen for hele Maaneden blev $1\frac{1}{4}^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren ca. 15 % for stor, Solskinstimernes Antal omtrent normalt.

Maj: Vinden hyppigst omkring Nordøst og Øst med tørt og solrigt Vejr; Temperaturen var i første Tidøgn oftest lidt under, i Resten af Maaneden oftest noget over Normalen; Middeltemperaturen blev omtrent normal, Nedbøren ca. 25 % for lille og Solskinstimernes Antal 25 % for stort.

Juni: Vinden hyppigst omkring Sydvest og Vest, i Maanedens første Halvdel oftest med tørt, i dens sidste Halvdel med noget ustadigt Vejr. Vejret var meget varmt d. 5.—7. og d. 20.—22., køligt d. 12.—15. og d. 25.—27., iøvrigt var Temperaturen oftest noget over Normalen; Middeltemperaturen blev $1\frac{1}{2}^{\circ}$ for høj, Nedbøren 30 % for lille og Solskinstimernes Antal 15 % større end normalt.

Juli: Vinden overvejende omkring Syd og Sydvest, oftest med noget over normal Temperatur; Vejret var noget ustadigt i Tiden fra d. 1.—25.; Middeltemperaturen blev 1° for høj og Nedbøren ca. 10 % for stor, men Solskinstimernes Antal 10 % for lille.

August: Vinden oftest fra Horisontens østlige Halvdel med meget varmt, overvejende tørt og solrigt Vejr. Middeltemperaturen blev usædvanlig høj — ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt, Nedbøren 35 % for lille og Solskinstimernes Antal 25 % for stort.

September: Vindretningen hyppigst fra Horisontens nordlige Halvdel, fra d. 1.—23. med mildt, i Resten af Maaneden overvejende med køligt Vejr; Middeltemperaturen blev 2° for høj; Vejret var oftest tørt og solrigt; Nedbøren blev 70 % for lille og Solskinstimernes Antal 25 % for stort.

Oktober: Vindretningen hyppigst omkring Nordøst med temmelig koldt Vejr; Middeltemperaturen blev ca. $1\frac{1}{2}^{\circ}$ for lav; Nattefrost d. 26. og 27. Nedbøren blev ca. 50 % for lille, Solskinstimernes Antal 25 % større end normalt.

November: Vinden overvejende omkring Sydvest med ustadigt og mildt Vejr; i Tiden fra d. 20.—25. dog koldt Vejr, ofte med Nattefrost; Middeltemperaturen blev $1\frac{1}{4}^{\circ}$ for høj og Nedbøren 15 % for stor, medens Solskinstimernes Antal omtrent blev normalt.

December: Vindretningen i Maanedens første Halvdel hyppigst omkring Nordøst og Øst, i dens sidste Halvdel hyppigst omkring Sydvest; Temperaturen var over Normalen i første Tidøgn og d. 22.—25., iøvrigt var Vejret gennemgaaende koldt, hyppigt med Nattefrost; særlig koldt, ca. 4° for koldt, fra d. 26.—31.; der faldt Regn i Tiden fra d. 1.—6., d. 22. og 23., Sne i Tiden fra 25.—31.; Middelttemperaturen blev $\frac{1}{2}$ ° for lav og Nedbøren 5% for lille. Solskinstimernes Antal beløb sig til 26, normalt 15.

København.

Ville de Copenhague.

Kvarterernes Beliggenhed. — Situations des Quartirs.

I. Byen.	V. Vesterbro.
II. Østerbro.	VI. Valby.
III. Indre Nørrebro.	VII. Brønshøj.
IV. Ydre Nørrebro.	VIII. Sundby.

Københavns Mortalitet-

Tabel for 1939. (Fortsat.)

Causæ mortis.	Under 1 Aar								1		2		3		4	
	i 1ste Maaned		i 2den-3die Maaned		i 4de-12te Maaned		Tilsammen i 1ste Aar		Aar		Aar		Aar		Aar	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
166. Cancer cutis	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
167. — alior. organum et local. incert.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
168. Sarcoma cutis et subentis	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
169. — ossium	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
170. — viscerum	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
171. — aliorum organorum	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
172. Alii tumores	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
<i>XVI. Intoxicaciones chronicæ.</i>																
173. Alcoholismus chr.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
174. Intoxicaciones chr. subst. mineral.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
175. — chr. subst. vegetabil.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
<i>XVII. Mors violenta, non naturalis.</i>																
Casus mortiferi:																
176. Submersio	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
177. Suffocatio	»	»	»	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	
178. Combustio	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	1	»	»	»	
179. Congelatio	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
180. Insolatio, Thermoplegia	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
181. Ictus electricus	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
182. — fulminis	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
183. Contusio, Dilaceratio, Vuln. cont. Fract.	»	»	»	»	»	»	»	1	»	2	1	1	»	1	»	
184. Vulnus punctum, incisum scissum	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
185. — sclopetarium	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
186. Intoxicaciones	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
187. Inanitio, Exhaustio	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
188. Alii casus mortiferi	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
Suicidium:																
189. Submersio	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
190. Suspensio, Strangulatio	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
191. Contusio, Vulnus cont., Fractura	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
192. Vulnus punctum, incisum, scissum	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
193. — sclopetarium	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
194. Veneficium	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
195. Alii modi suicidii	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
Homicidium:																
196. Infanticidium	1	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	
197. Homicidium	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
<i>XVIII. Causa mortis vel male vel non indicata.</i>																
198. Mors subita, causa non definata	»	»	»	1	1	2	1	3	»	»	»	»	»	»	»	
199. Causa mortis non vel mala definata	3	4	2	»	3	»	8	4	»	»	»	»	»	»	1	
Omnes mortis causæ...	163	125	27	22	73	75	263	222	38	22	8	6	9	10	6	5

5-9		10-14		15-19		20-24		25-34		35-44		45-54		55-64		65-74		75-84		85 Aar og derover		Af ubekendt Alder		Tilsammen af alle Aldere			Dødsårsag Nr.							
Aar		Aar		Aar		Aar		Aar		Aar		Aar		Aar		Aar		Aar		M.		K.		M.		K.		Begge Køn						
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.		K.	Begge Køn					
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	4	166			
»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	2	7	6	16	18	36	23	41	38	15	25	5	3	»	»	»	»	»	121	115	236	167			
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	168			
»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	1	»	»	»	2	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	3	3	6	169			
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	2	170			
»	»	»	»	»	»	»	1	»	2	»	1	»	5	1	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10	2	12	171				
»	»	»	»	»	1	1	1	3	5	5	12	15	21	10	14	15	15	12	13	»	1	»	»	»	»	»	61	83	144	172				
<i>XVI. Intoxicaciones chronicæ.</i>																																		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	3	»	5	2	»	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	9	4	13	173		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	174		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	175		
<i>XVII. Mors violenta, non naturalis.</i>																																		
Casus mortiferi:																																		
»	»	1	»	5	»	3	1	1	1	1	»	1	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	13	2	15	176			
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	177		
1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	1	»	»	»	1	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	3	6	9	178			
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	179		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	180		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	3	181		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	182		
»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	2	1	1	»	1	»	3	7	15	12	21	2	10	»	»	»	»	90	57	147	183				
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	2	»	184		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	185		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	186		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7	12	19	»	187		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	188		
Suicidium:																																		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	3	1	1	»	3	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	8	2	10	189		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	41	9	50	»	190		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5	2	7	»	191		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	2	»	192		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	193		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	1	»	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	5	»	5	»	194		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	1	4	5	23	11	31	14	16	12	12	6	1	5	»	4	1	»	»	»	90	58	148	194
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	195	
Homicidium:																																		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	196	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	197
<i>XVIII. Causa mortis vel male vel non indicata.</i>																																		
»	»	»	»	»	1	1	2	1	3	»	»	»	»	»																				

Tab. 2. Udtog af Københavns

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Ialt
1. Vitia innata et morbi neonat.....	22	17	29	33	35	15	16	19	35	21	30	26	298
2. Marasmus senilis	24	26	27	8	24	15	21	19	15	15	21	18	233
3. Febris typhoid.	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	1
4. Febris paratyphoid.	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1
5. Morbilli	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	3
6. Scarlatina	2	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
7. Tussis convulsiva	2	9	1	4	5	2	1	»	»	1	1	2	28
8. Diphtheria	1	4	1	»	1	1	2	»	»	2	»	2	14
9. Influenza	6	20	10	1	4	2	1	»	»	1	2	1	48
10. Gastro-enterit. ac. infect.....	4	1	3	2	3	3	»	5	4	1	1	1	28
11. Poliomyelitis ant ac.....	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1
12. Encephalitis epidemic.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1
13. Meningit. cerebro-sp. epid.	»	»	»	1	1	»	1	»	1	»	1	»	5
14. Tuberculosis pulmonum	21	22	18	24	30	26	16	20	18	18	24	17	254
15. Tuberculosis in aliis corp. partibus	3	8	3	5	4	3	1	2	2	3	3	4	41
16. Syphilis	1	3	2	1	7	3	4	4	2	4	3	2	36
17. Alii morbi infectionis	11	6	15	8	9	6	7	8	7	10	7	16	110
18. Cancer et Sarcoma	105	99	91	73	107	90	88	88	93	105	89	90	1118
19. Alii tumores.....	21	14	7	10	10	9	15	6	17	17	6	12	144
20. Morbi sangv., nutrit. et secret. int.	23	22	21	16	27	19	20	22	16	21	28	24	259
21. Morbi system. nerv. et org. sens. ...	52	65	72	64	60	68	48	54	58	54	59	68	722
22. Morbus cordis	146	141	128	124	130	108	85	101	82	134	113	128	1420
23. Alii morbi organ. circulat.	37	26	38	39	41	35	38	28	23	39	26	32	402
24. Bronchopneumonia	58	51	31	31	40	19	12	16	17	20	20	21	336
25. Pneumonia crouposa	11	6	6	4	4	4	»	5	4	3	1	4	52
26. Alii morbi organ. respirat.....	19	19	14	20	16	19	4	5	11	14	13	15	169
27. Morbi organ. digestionis	44	30	38	28	34	30	36	30	31	30	34	35	400
28. Morbi organ. uropoet. et genital....	31	34	20	22	26	31	32	30	22	25	18	34	325
29. Septichaemia puerperalis	2	»	2	»	»	3	1	1	»	»	1	»	10
30. Alii morbi gravidar. et puerp.....	»	»	2	»	5	»	2	1	»	2	3	1	16
31. Morbi ossium, articul. et ext. part.	2	13	6	8	6	4	4	7	6	5	4	6	71
32. Alcoholismus chr.....	1	»	2	1	4	3	»	1	»	»	1	»	13
33. Aliae intoxicationes chr.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
34. Casus mortiferi (incl. homicid.) ...	24	14	14	20	18	28	19	13	10	15	14	9	198
35. Suicidium	26	16	13	28	20	11	24	16	19	21	16	13	223
36. Causa mortis non indicat.	15	15	14	10	14	12	14	8	8	18	20	20	168
Summa.....	714	681	630	585	685	571	512	510	501	599	560	604	7152

Mortalitetstabel for 1939.

Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havnen	Uden Bolig	Udenbys	
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII				
24	14	146	12	17	9	49	26	»	1	»	1
59	28	53	16	21	13	21	22	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	3	»	»	»	»	»	»	5
1	»	1	»	»	»	»	2	»	»	»	6
3	3	3	»	6	2	9	2	»	»	»	7
3	1	3	»	1	1	2	3	»	»	»	8
13	6	10	2	5	2	3	7	»	»	»	9
5	»	5	2	5	4	4	3	»	»	»	10
»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	11
»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	12
1	»	1	»	1	1	»	1	»	»	»	13
38	18	34	22	35	26	37	40	»	4	»	14
4	7	7	2	5	2	8	6	»	»	»	15
7	3	14	1	4	3	1	3	»	»	»	16
17	17	21	3	12	11	17	12	»	»	»	17
205	139	206	90	139	66	128	141	1	»	3	18
23	16	24	12	14	12	24	18	»	»	1	19
47	30	55	18	31	8	35	34	»	»	1	20
124	82	177	76	63	50	75	75	»	»	»	21
241	177	339	89	128	92	179	174	»	»	1	22
64	64	92	32	43	18	44	44	»	»	1	23
55	35	86	24	42	20	47	25	»	1	1	24
8	6	11	5	5	4	5	7	1	»	»	25
30	14	47	7	17	11	26	17	»	»	»	26
73	52	65	36	39	24	58	50	»	»	3	27
41	35	77	27	42	24	42	37	»	»	»	28
»	»	»	3	2	»	2	3	»	»	»	29
1	3	2	2	1	1	3	3	»	»	»	30
9	8	29	6	7	»	5	7	»	»	»	31
5	1	3	»	2	»	1	1	»	»	»	32
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	33
44	31	30	11	17	12	22	27	1	1	2	34
47	17	36	21	21	15	35	29	»	1	1	35
38	13	26	11	25	9	20	22	»	3	1	36
1231	820	1603	531	753	440	902	842	3	11	16	

Tab. 3. Oversigt over de epidemiske Sygdomstilfælde, anmeldte af Læger
Cas de maladies épidémiques signalés par

København. Ville de Copenhague.	Under 1 Aar	Fra 1—5 Aar	Fra 5—15 Aar	Fra 15—65 Aar		Over 65 Aar		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
				Morbi epidemici.				
1. Febris typhoidea	»	»	1	2	3	»	»	6
2. — paratyphoidea	»	1	1	4	5	»	»	11
3. Meningitis cerebrospinalis epidem.	6	5	2	3	1	»	»	17
4. Poliomyelitis paralytica	»	1	»	»	»	»	»	1
— aparalytica	»	»	»	»	»	»	»	»
5. Encephalitis epidem.	»	»	»	1	1	»	»	1
6. Dysenteria (Paradysenteria)	»	12	11	1	20	1	2	47
7. Malaria, opstaaet i Danmark	»	»	»	»	»	»	»	»
— udef. Danmark	»	»	»	6	»	»	»	6
8. Diphtheria	17	82	215	14	53	»	»	381
9. Scarlatina	20	475	935	231	344	1	»	2056
10. Febris puerperalis	»	»	»	»	28	»	»	28
11. Pemphigus neonat.	70	»	»	»	»	»	»	70
12. Tetanus neonat.	1	»	»	»	»	»	»	1
13. Morbilli	23	269	421	7	6	»	»	726
14. Rubeolæ	32	160	158	19	12	»	»	381
15. Varicellæ	46	677	1201	34	45	»	3	2006
16. Tussis convulsiva	284	1861	1502	27	36	»	1	3711
17. Parotitis epidemica	5	39	66	51	47	3	5	216
18. Influenza	381	2534	5891	13743	13643	541	657	37390
19. Angina tonsillaris	590	3133	5310	4146	4573	55	72	17879
20. Tracheo-Bronchitis	456	1289	1527	1611	1899	390	552	7724
21. Bronchopneumonia	145	278	235	361	337	102	175	1633
22. Pneumonia crouposa	6	32	50	205	132	23	23	471
23. Gastro-enteritis acuta infect.	497	967	737	683	781	42	123	3830
24. Hepatitis epidemica	2	23	177	105	134	»	4	445
25. Febris rheumatica	»	6	29	107	135	»	11	288
26. Erysipelas	1	7	7	72	147	12	30	276
a. Febris undulans	»	»	5	39	18	1	4	67
b. Myalgia epid.	»	2	8	8	11	»	»	29
c. Mb. Weillii	»	»	»	»	»	»	»	»
d. Singultus epid.	»	»	»	1	»	»	»	1
Sum...	2582	11853	18539	21480	22411	1171	1662	79698
Alii morbi.								
27. Gonorrhoea, ikke tidl. diagnosticeret	2	3	1	2939	1115	1	»	4061
28. Ulcus venereum, ikke tidl. diagnosticeret	»	»	»	22	4	1	»	27
29. Syphilis acquisita, friske Tilfælde	»	»	»	181	80	»	»	261
30. Syphilis congenita, ikke tidl. diagnosticeret	5	1	2	»	1	»	»	9
31. Lymphogranuloma inguinale	»	»	»	3	»	»	»	3
32. Delirium tremens	»	»	»	3	1	»	»	4
33. Scabies	17	514	899	2576	2102	2	3	6113
Ialt ...	2606	12371	19441	27204	25714	1175	1665	90176

i Aaret 1939, fordelt efter Alder, Køn og Maaneder.
les médecins (déclaration obligatoire).

Indlagt paa Hospital			Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December
Civile Hospitaler	Militærhosp.	Tilsammen												
6	»	6	»	»	»	»	1	1	»	3	1	»	»	1
9	»	9	1	»	»	1	4	2	»	1	1	2	»	2
16	»	16	»	3	1	1	2	1	1	2	2	»	4	3
1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	5
33	»	33	6	4	2	1	»	4	5	11	8	2	4	6
6	»	6	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
6	»	6	»	»	»	»	1	»	»	3	1	1	»	»
376	»	376	28	43	38	29	36	19	10	9	28	56	38	47
1858	15	1873	317	93	75	65	374	53	83	153	193	231	237	182
18	»	18	2	3	1	2	1	3	2	1	4	4	1	4
42	»	42	6	1	5	2	5	13	13	3	4	9	8	1
1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
90	2	92	50	36	13	19	38	38	31	48	37	72	118	226
15	1	16	51	38	43	30	27	11	21	28	36	32	25	39
59	3	62	302	238	252	304	211	125	87	51	58	62	130	186
355	»	355	944	605	473	382	248	171	145	133	137	164	162	147
7	3	10	48	37	25	15	18	11	5	13	10	18	12	4
454	1357	1811	7202	16498	3703	1647	1159	583	417	572	1127	1486	1470	1526
824	431	1255	2085	1530	1493	1264	1467	1134	944	1407	1604	1732	1695	1524
236	42	278	1316	987	745	625	557	291	181	251	440	797	732	802
789	85	874	242	268	160	132	119	90	55	74	73	129	132	159
404	4	408	61	47	43	53	36	40	20	22	25	54	34	36
194	13	207	326	335	379	340	261	251	255	650	509	212	143	169
121	7	128	39	31	33	29	29	23	21	39	39	55	65	42
174	11	185	39	21	30	19	20	19	15	19	26	22	26	32
123	2	125	34	19	23	15	19	15	11	21	33	31	28	27
13	»	13	6	»	2	5	11	7	4	8	5	4	8	7
»	»	»	3	»	»	»	»	»	»	19	4	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
6225	1976	8201	13109	20837	7539	4980	4644	2905	2326	3540	4407	5176	5072	5163
86	160	246	339	305	333	289	262	371	398	361	383	369	332	319
10	»	10	3	1	4	3	2	1	2	4	3	3	1	»
28	5	33	27	14	16	16	20	15	22	24	23	25	33	26
6	»	6	»	»	2	»	1	3	»	1	»	»	»	1
1	»	1	1	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»
4	»	4	»	»	»	»	»	3	»	»	»	»	»	1
126	181	307	570	517	620	389	375	279	305	439	554	651	789	625
6486	2322	8808	14049	21674	8515	5677	5304	3578	3053	4369	5371	6224	6227	6135

Tab. 4. Oversigt over Dødsfald og Dødfødsler i Aaret 1939.

København. Ville de Copenhague.	Beregnet Folkemængde Population calculée 1. Juli 1939	Dødsfald — Décès									Dødfødte Morts-nés			
		Dødsfald efter Alderen Décès par âge									Ialt Total	pr. 1000 Indb.	Født i Ægteskab Légitimes	Født udenfor Ægteskab Illégitimes
		Un- der 1 Aar	1—4	5—14	15—64		65 og derover		Af ube- kendt Alder					
					M.	K.	M.	K.						
Hele Byen. Total.....	697,000	485	104	59	1531	1288	1552	2133	»	7152	10.3	279	38	
1. Byen	102,300	55	13	5	278	200	285	395	»	1231	12.0	15	7	
2. Østerbro	82,600	25	12	8	162	165	196	252	»	820	9.9	22	3	
3. Indre Nørrebro	77,700	184	15	6	209	192	387	610	»	1603	20.8	22	4	
4. Ydre Nørrebro	57,000	23	4	3	121	102	108	170	»	531	9.3	23	4	
5. Vesterbro	71,000	45	13	7	187	153	154	194	»	753	10.6	25	4	
6. Valby.....	62,700	18	14	5	112	106	89	96	»	440	7.0	23	3	
7. Brønshøj	129,500	82	19	15	210	186	168	222	»	902	7.0	44	3	
8. Sundby	112,900	49	14	9	235	180	163	192	»	842	7.5	40	4	
Havn og Red	1,300	»	»	»	3	»	»	»	»	3	»	»	»	
Uden Bolig	»	4	»	»	6	1	»	»	»	11	»	»	»	
Udenbys.....	»	»	»	1	8	3	2	2	»	16	»	65	6	

Kvarter 1

omfatter den indre By med det gamle Voldterræn og Kastellet samt Christianshavn. Det begrænses af Frihavnsterrænet, Classensgade, Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, St. Jørgens Sø, Gl. Kongevej, Trommesalen, Helgolandsgade, Kvægtorvsgade, Tietgensgade, Bernstorffsgade og Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen til Havnen samt Voldterrænet paa Amagersiden.

Kvarter 2

omfatter Frihavnsterrænet og Terrænet Nord og Øst for Classensgade, Østerbrogade, Øster Alle, Lyngbyvej til Emdrup Grænse, som danner Grænsen mod Nordøst til Stadens Grænse.

Kvarter 3

begrænses af Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, Aaboulevarden, Jagtvejen, Øster Alle og Østerbrogade.

Kvarter 4

begrænses af Jagtvejen, Ladegaardsaaen, Lygteaaen, Lersøens Midterlinje til Lyngbyvej og Lyngbyvej.

Kvarter 5

begrænses af Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen, Bernstorffsgade, Tietgensgade, Kvægtorvsgade, Helgolandsgade, Trommesalen, Gl. Kongevej, Værnedsvej, Frederiksberg Alle, Boyesgade, en lige Linje fra denne bag Vesterbrogade til Rahbeks Alle Nr. 23, hvorfra Grænsen gaar i lige Linje mod Syd til Stedet, hvor Tranehavevej støder til Enghavevej, Enghavevej og Vasbygade til Sydhavnen.

Kvarter 6

omfatter Terrænet Vest for Kvarter 5 (Valby og Vigerslev Sogne).

Kvarter 7

omfatter Terrænet Vest for Frederiksberg og Kvarter 4 (Brønshøj Sogn).

Kvarter 8

omfatter Terrænet Syd for Kvarter 1 (Sundby Sogn).

AARSBERETNING

ANGAAENDE

SUNDHEDSTILSTANDEN I KØBENHAVN

FOR

1940

AF

S. AHREND LARSEN
STADSLÆGE

KØBENHAVN
F. E. BORDINGS BOGTRYKKERI A/S
1941

Sundhedsvæsenets Personale.

Stadslæge, Dr. med. S. AHREND LARSEN.

Vicestadslæge, Dr. med. MOGENS THRANE. Fra $\frac{1}{7}$ Dr. med. KAJ ROHOLM.

1. Sanitetslæge, Dr. med. KN. BOJLËN.
2. Sanitetslæge, Dr. med. MOGENS THRANE. Fra $\frac{1}{7}$ Dr. med. KAJ ROHOLM.
3. Sanitetslæge, Dr. med. KAJ ROHOLM. Fra $\frac{1}{7}$ Dr. P. GRUBB ANDERSEN.
4. Sanitetslæge, Dr. K. A. POULSEN.

Sanitetslægeassistent, Dr. ANE MADSEN.

» Dr. JOHS. NIELSEN.

» Dr. med. ERIK TRIER.

Leder af Medicinalstatistisk Kontor Dr. ROBERT NIELSEN.
Kontorpersonalet.

Sundhedskommissionens Dyr læger.

Overdyrlæge H. J. HANSEN.

Dyrlæge K. SEIDEL.

Dyrlæge H. O. PEDERSEN.

Laboratorieforstander E. MEJLBO.

Dyrlæge ved Laboratoriet O. WINTHER.

Laboratoriepersonalet.

Sundhedskommissionens hygiejnetekniske Kontor

Overingeniør HOLGER SCHMIDT.

Ingeniør SØREN LARSEN.

1 Ingeniørassistent.

Sundhedskommissionens Kontor for Kontrol med Skadedyrsbekæmpelse.

Leder: Cand. mag. K. E. STUBBE TEGLEBJÆRG.

1 Overkontrollør

6 Kontrollører.

2 Giftudlæggere.

Lægerne ved den vederlagsfri ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Dr. Frk. JOHANNE FEILBERG.

» A. GELBJERG-HANSEN.

» H. MEINCKE.

» E. HENNINGSEN.

» A. KORSBJERG.

» H. FINSSEN.

Dr. ARNE REYN.

» HJ. PETERSEN.

» Frk. MARIE PLESNER.

» OTTO HASLUND.

1 Sygeplejerske.

3 Klinikmedhjælpersker.

Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelsen.

Overlæge, Dr. med. KN. WINGE.

Afdelingslæge SIGRID HOLM.

Speciallæge KAREN M. ANDERSEN.

1 Røntgenspecialist.

8 Lægeassistenter.

1 Klinisk Lægeassistent.

Forstanderinden.

1 Røntgen-Oversygeplejerske.

1 Røntgensygeplejerske.

12 Distriktssygeplejersker.

7 Stationssygeplejersker.

2 Milieusygeplejersker.

Laboratorie-, Fotograf- og Kontorpersonalet.

Sundhedskommissionens Desinfektionsstation.

1 Formand.

5 Desinfektionsbetjente.

INDHOLD

Indledning	3
A. Medicinalberetning for København for Aaret 1940	7
Befolkningsforhold	7
Ægteskaber	7
Fødsler	8
Dødsfald	9
Dødfødte	12
Sygdomsforhold	13
1) <i>Epidemiske Sygdomme</i>	14
Febris typhoidea	14
Febris paratyphoidea	15
Meningitis cerebro-spinalis epid.	15
Poliomyelitis ant. acuta	15
Encephalitis epidemica acuta	15
Dysenteria (Paradysenteria)	15
Febris intermittens	15
Diphtheria	15
Scarlatina	16
Morbilli	16
Rubeolae	17
Varicellae	17
Tussis convulsiva	18
Parotitis epidemica	18
Influenza	18
Angina tonsillaris	19
Tracheo-bronchitis acuta	19
Bronchopneumonia et Bronchit. capillaris	20
Pneumonia crouposa	21
Gastroenteritis acuta infectiosa	22
Hepatitis epidemica acuta	23
Febris rheumatica	24
Erysipelas	24
Febris undulans	24
Morbus Weilii et aliae Leptospiroses	25
Aliae infectiones	25
2) <i>Tuberkulose</i>	25
3) <i>Kræft</i>	26
4) <i>Kønssygdomme</i>	27
5) <i>Andre Sygdomme</i>	27
Alcoholismus	27
Scabies	28
6) <i>Sygdomme i Garnisonen</i>	28
B. Offentlig Sundhedspleje	29
Tilsyn med Fødehjem og Institutioner for Børn	29
Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.	30
Tilsyn med Næringsmidler m. m.	31
Tilsyn med smitsomme Sygdomme	33
Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt	34
Sundhedskommissionens hygiejnetekniske Kontor	35
Kontrollen med Skadedyrsbekæmpelsen	36
Vandklosetter	38
Tilsyn med Forhandling af animalske Næringsmidler	38
A) Tilsyn med Forhandling af Mælk	39
B) Tilsyn med Kød, Kødvarer, Pølser m. m.	44
Sundhedskommissionens Laboratorium	55
Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse	62
Karantænevæsen	77
Meteorologiske Forhold	78
 <i>Tabeller:</i> 1. Dødsårsager efter Aldersklasser. — 2. Dødsårsager efter Maaneder og hygiejniske Kvarterer. — 3. Anmeldte Sygdomstilfælde efter Alder, Køn og Maaneder. — . Dødsfald og Dødfødsler efter hygiejniske Kvarterer.	

Den 19. Maj 1940 afgik Vicedadslæge, Dr. med. Mogens Kaas Thrane ved Døden efter kort Tids Sygdom. Dr. Thrane, der kun blev 36 Aar gammel, udnævntes til Vicedadslæge 1. August 1938 efter at have været Sanitetslægeassistent under Sundhedskommissionen fra 1. Februar 1934 til 31. Januar 1937. Ved Dr. Thranes uventede Død led Københavns Sundhedsvæsen et smerteligt Tab. I den korte Tid, Dr. Thrane virkede som Vicedadslæge, fik han paa mange Omraader Lejlighed til at vise sin store Interesse for den offentlige Sundhedsplejes Problemer og sine fremragende administrative Evner, særlig i Organisationen af Sanitetsvæsenets Luftsværnsforanstaltninger.

Som Vicedadslæge og 2. Sanitetslæge udnævnte Sundhedskommissionen 1. Juli 1940 Dr. med. Kaj Roholm, der siden 1. September 1939 havde været 3. Sanitetslæge.

Udover Influenza, der optraadte med et betydeligt Antal Tilfælde i Februar og Marts Maaned har ingen af de epidemiske Sygdomme spillet nogen fremtrædende Rolle og har ikke givet Anledning til Iværksættelse af særlige Foranstaltninger.

Der er efter indsendt Ansøgning bilagt med den paabudte Lægeattest givet *Udsættelse med Vaccination* i 1 á 2 Aar i 458 Tilfælde og fornyet Udsættelse i 181 Tilfælde. *Fuldstændig Fritagelse for Vaccination* er givet i 131 Tilfælde, heraf i 29 paa Grund af Vægtring eller Ængstelse fra Forældrenes Side.

Stadslægen har i 1940 i 18 Tilfælde godkendt Lægers Skøn med Hensyn til *Indlæggelse af Patienter paa Sindssygehospital* eller anden Helbredelsesanstalt.

Af de forskellige Sager, der har været forelagt Stadslægen til Undersøgelse og Udtalelse, skal nævnes følgende:

Fra Arbejds- og Fabriktilsynet har der været tilsendt 6 Sager om *Sundhedsfare i forskellige Virksomheder*. Stadslægen har tiltraadt Paabud om Indretning af mekanisk Ventilation ved Eddikesyredestillation, ved Patinering af Metalgenstande, ved elektrisk Svejsning og ved Paraffinsmeltning, samt Paabud om Vaskeindretninger ved Knaldsølvarbejde, ved Hudesortering og ved Fremstilling af Brunkulselektroder.

Da der gentagne Gange er optraadt *akute gastrointestinale Tilfælde* i Vestre Fængsel i Tilslutning til Servering af Bankekød og Sødsuppe, uden at der har kunnet paavises patogene Bakterier eller sundhedsfarlige Stoffer, rettedes en Henvendelse til Lederen af Statens praktisk-sundhedsmæssige Undersøgelser. Der er dertil ikke indkommet Meddelelse om tilsvarende Sygdomstilfælde paa andre offentlige Institutioner. Da forskelligt tydede paa, at det var Sødsuppen, muligt Tilsætningen af Eddike, der virkede skadeligt, foresloges forsøgsvis at erstatte denne Ret med en Grønsags- eller Mælkesuppe.

Da det konstateredes, at der i flere Tilfælde anvendtes *Paraffinolie til Fremstilling af Mayonnaise* til Salater, henstillede Sundhedsstyrelsen, at der i Københavns

Sundhedsvedtægt indførtes Forbud herimod, da Paraffinolie ikke blot er uden Næringsværdi, men ogsaa kan unddrage Legemet Næringsstoffer. Indtil et saadant Forbud kunde træde i Kraft, hvilket skete i 1941, forlangte Sundhedskommissionen i Henhold til Straffelovens Bestemmelse om »eftergjorte og forfalskede Levnedsmidler«, at det ved Salg af saadanne Fødevarer tydeligt skulde tilkendegives for Køberen, at der var tilsat Paraffinolie.

Tiltale er rejst i et Par Tilfælde for *Tilsætning af Borsyre* til Salater.

Der har været 2 Sager om Anbringelse af *smittefarlige Personer*. En Tyfusbacilbærer paa Sct. Hans Hospital blev midlertidig overført til Nørre Hospital efter velvillig Imødekommenhed fra dette Hospitals Side. Om Overflytning af en smittefarlig Tuberkulosepatient fra Avnstrup Sanatorium til Bispebjerg Hospital udtaltes, at der i det givne Tilfælde ikke var tilstrækkelig vægtige Grunde til at bryde med Princippet om at sondre mellem smittefarlige Tuberkulosepatienter og almindelige medicinske og kirurgiske Patienters Behandling paa Hospital.

Ved Forhandling med Mødrehjælpens Bestyrelse og med Magistratens 3. Afdeling er tilvejebragt en Ordning, hvorved det er muligt for Centraltuberkulosestationen at faa anbragt alle *calmettevaccinerede Børn* dels paa Mødrehjælpens Børnehjem dels paa Kommunens Optagelseshjem.

Angaaende *Udstedelse af Umyndighedsattester* udtalte Stadslægen som Svar paa en Skrivelse fra Magistratens 2. Afdeling, hvori Stadslægen ogsaa nævnes som berettiget til at udstede saadanne, at han vel er berettiget, men ikke forpligtet til at udstede dem, da Attestudstedelsen maa hvile paa en Mentalundersøgelse, som Stadslægen i København siden 10. November 1866 ifølge kongelig Resolution har været fritaget for at foretage. Saadanne Erklæringer er i de forløbne Aar blevet udstedt af Overlægerne ved de psykiatriske Afdelinger, og da desuden Overlægen i Psykiatri ved Københavns Politi i 1940 har faaet Autorisation til at udstede de paagældende Erklæringer, synes København at være vel forsynet med højt kvalificerede Specialister saavel i som udenfor Hospitalsvæsenet til at bestride de nævnte Sager.

Der har været 3 Sager om *Morfinmisbrug* og Receptforfalskning.

Paalæg om Overholdelse af *Anmeldelsespligt* er givet 2 Jordemødre, og 4 har faaet Reprimande og Advarsel.

I 1940 ændredes Stadslægens »*Vejledning for Asylter, Børnehaver, Daghjem, Vuggestuer o. lign. Institutioner i København angaaende disses Forhold overfor Tilfælde af smitsomme Sygdomme*« af Oktober 1932 saaledes, at alle Tilfælde af smitsomme Sygdomme i Børneinstitutionerne i Fremtiden skal anmeldes til 1. Sanitetslæge, der daglig sender Meddelelse om hvert enkelt Sygdomstilfælde til de forskellige københavnske Hospitalers Børneafdelinger. Fra Sommeren 1940 er indført obligatorisk *Undersøgelse af Personalet* i Børneinstitutionerne med Henblik paa *Tuberkulose*.

Tre Klager over Forholdene paa *Privatkliniker for Fødende* er gjort til Genstand for Undersøgelse. Paalæg om Anmeldelsespligt af smittefarlige Sygdomme blev givet til den ledende Læge ved en af disse og Paabud om maanedlig Redegørelse for Klinikens Arbejde til Indehaversken af en anden. En tredje Sag henlagdes.

Der har været forelagt en Sag om en Række *Lægers Annonceringsmaade* i Telefonhaandbogen. Sagen henvistes til Sundhedsstyrelsen.

Der har været 5 Sager om *ulovlig Lægevirkosomhed* eller Reklamering herfor. I et Tilfælde idømtes en Bøde paa 75 Kr.

Om *ulovlig Reklamering med Medicinalvarer* har der været 52 Sager, hvoraf 15 blev afgjort med Bøder fra 50 Kr. til 600 Kr. I 5 Tilfælde tildeltes en alvorlig Advarsel; 27 Sager ordnedes af Politiet ved Ændring eller Standsning af Reklameringen, 4 Sager henlagdes, og 1 var en Forespørgsel om Reklamens Lovlighed.

For *ulovlig Tandlægevirksomhed* idømtes 2 Tandteknikere Bøder paa henholdsvis 350 Kr. og 300 Kr. Der har været 4 Sager om *ulovlig Reklamering for Tandlægevirksomhed*. To Sager henlagdes, da Reklameringen ændredes ved Politiets Mellemtkomst; i de 2 andre Tilfælde nedlagde Sundhedsstyrelsen Forbud, for det enes Vedkommende idømtes tillige en Bøde paa 400 Kr.

Om *Salg af præventive Midler* har der været 92 Andragender. I 72 Tilfælde er givet Tilladelse til Salg af Kondomer og i 2 tillige af Pessarer. I 18 Tilfælde nægtedes Tilladelse paa Grund af utilfredsstillende Lokaleforhold. Der er i 1940 tilladt ophængt 24 Automater paa Herretoiletter i Tilknytning til Beværtninger.

Ved Udgangen af 1940 var der i København 540 praktiserende Læger, 411 Tandlæger (heri indbefattet 46 ved de kommunale Skoletandklinikere ansatte Tandlæger, der vel havde Bevilling til at praktisere, men ikke havde selvstændig Praksis) og 81 Jordemødre. Antallet af Apoteker var 68, hvoraf 6 var Hospitalsapoteker, Militærhospitalets Apotek iberegnet.

MEDICINALBERETNING FOR KØBENHAVN FOR AARET 1940.

(Ved Dr. Robert Nielsen, medicinalstatistisk Kontor).

Befolkningsforhold.

Ved Folketællingen den 5. November 1940 havde Staden København en faktisk tilstedeværende Befolkning paa 693,050 Indbyggere og en bosiddende Befolkning paa 699,650 Indbyggere. De tilsvarende Tal for 1939 var henholdsvis 698,805 og 691,995.

Naar den faktiske Befolkning ikke som hidtil har fulgt Stigningen i den bosiddende Befolkning, men endda viser en betydelig Tilbagegang, skyldes det de i Aarets Løb skabte Forhold, der navnlig har medført et betydeligt større Antal af midlertidigt fraværende end sædvanligt, dels til Provinsen dels til Udlandet.

I Modsætning til tidligere er derfor Tallet paa den bosiddende Befolkning lagt til Grund, og for Aaret 1940 opgiver Københavns statistiske Kontor et Middelfolketal paa 700,700 Indbyggere, der fordeler sig paa de hygiejniske Kvarterer som anført i Tabel 4.

Ægteskaber.

Der blev i 1940 indgaaet 8369 Ægteskaber, 11,9 pro mille af Folkemængden, noget mindre end Aaret før, der havde det hidtil største Tal indenfor dette Aarhundrede.

Antallet af borgerlige Vielser var 5376 eller 64,2 pCt. af samtlige Vielser.

Aarligt Gennemsnit	Ægteskaber			
	ialt	pr. 1000 Indb.	heraf borgerlige	pCt.
1903—1907	3626	8,5	591	16,4
1908—1912	4051	8,8	823	20,3
1913—1917	4261	8,4	832	19,5
1918—1922	6101	10,9	924	15,2
1923—1927	5585	9,5	2525	45,2
1928—1932	5951	9,6	3291	55,2
1933—1937	7778	11,8	4891	62,8
1938	7725	11,2	4886	63,3
1939	8609	12,4	5494	63,8
1940	8369	11,9	5376	64,2

Vielsernes Fordeling paa Aarets Maaneder ses af følgende Tabel.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
1903—1907	180	205	262	341	402	272	265	246	246	273	390	353
1908—1912	197	232	282	363	455	284	291	279	260	396	436	389
1913—1917	229	263	314	394	559	340	315	313	295	443	518	440
1918—1922	329	394	470	468	566	446	459	422	461	523	540	580
1923—1927	292	384	456	468	537	468	457	417	419	497	538	568
1928—1932	337	380	430	453	604	510	522	488	449	545	587	587
1933—1937	404	457	537	669	906	618	640	538	529	785	892	746
1938	394	461	500	857	746	588	646	566	565	834	802	665
1939	393	494	565	818	985	621	709	573	679	970	785	828
1940	462	491	634	784	975	699	789	601	627	786	719	720

Tallene for Maanedfordelingen er opgjort efter de fra Klokkerkontorerne ugentlig indsendte Anmeldelser og er tilsammen noget mindre end det ovenfor af Statistisk Departement for Aaret opgjorte Tal for Ægteskaber.

Fødsler.

Der fødtes i 1940 ialt 13217 levende Børn i København, der fordeler sig efter Køn og ægteskabelige Forhold som i Tabel anført. Paa Rigshospitalets Fødeafdelinger og Fødekliner i Byen fødes imidlertid et ret stort Antal Børn, hvis Mødre er hjemmehørende udenfor Byen.

Københavns statistiske Kontor opgiver Antallet af Børn født af Mødre hjemmehørende i København til 12,366, hvilket er 17,6 pro mille af den bosiddende Befolkning.

Aarligt Gennemsnit	Fødsler pro mille	Dødsfald pro mille	Fødselsoverskud pro mille
1903—1907	28,5	15,7	12,8
1908—1912	26,1	14,6	11,5
1913—1917	23,1	13,9	9,1
1918—1922	21,5	12,7	8,8
1923—1927	17,9	11,5	6,4
1928—1932	15,3	11,5	3,7
1933—1937	16,0	11,2	4,8
1938	18,2	10,8	7,4
1939	17,8	10,8	7,5
1940	17,6	10,8	6,8

Aarligt Gennemsnit	Mandkøn			Kvindkøn			Begge Køn		
	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt	I Ægteskab	Udenf. Ægteskab	ialt
1903—1907	4583	1539	6122	4352	1436	5788	8935	2976	11911
1908—1912	4554	1644	6198	4332	1543	5876	8886	3187	12074
1913—1917	4322	1643	5965	4137	1574	5711	8459	3217	11676
1918—1922	4732	1499	6231	4486	1373	5859	9218	2872	12090
1923—1927	4166	1224	5390	3995	1165	5160	8161	2389	10550
1928—1932	3697	1125	4822	3523	1058	4581	7220	2183	9403
1933—1937	4399	1034	5433	4215	974	5189	8614	2008	10622
1938	5394	1181	6575	4916	1067	5983	10310	2248	12558
1939	5268	1123	6391	4957	1072	6029	10225	2195	12420
1940	5538	1149	6687	5385	1145	6530	10923	2294	13217

Fødslernes Fordeling paa Aarets Maaneder er opgjort efter de fra Klokkerkontorerne ugentligt modtagne Meddelelser. Det samlede Tal er noget større end det for Aaret opgivne faktiske Tal.

Fødsler 1940	Mandkøn			Kvindkøn			Begge Køn		
	I Ægte- skab	Udenf. Ægte- skab	ialt	I Ægte- skab	Udenf. Ægte- skab	ialt	I Ægte- skab	Udenf. Ægte- skab	ialt
Januar	504	99	603	463	102	565	967	201	1168
Februar	484	103	587	496	108	604	980	211	1191
Marts	545	101	646	457	103	560	1002	204	1206
April	440	77	517	478	95	573	918	172	1090
Maj	486	102	588	442	93	535	928	195	1123
Juni	435	104	539	457	87	544	892	191	1083
Juli	430	99	529	434	90	524	864	189	1053
August	467	75	542	476	98	574	943	173	1116
September	454	101	555	449	97	546	903	198	1101
Oktober	468	102	570	472	98	570	940	200	1140
November	454	97	551	445	81	526	899	178	1077
December	456	91	547	406	86	492	862	177	1039
Ialt	5623	1151	6774	5475	1138	6613	11098	2289	13387

Efter Jordemødrenes Protokoller har 76 af de i København praktiserende Jordemødre assisteret 8,729 fødende Kvinder, dels i Hjemmene, dels paa private Fødehjem og Fødekliner. Der fødtes 8,816 Børn, hvoraf 8,648 var levendefødte. 8,526 Børn blev født i Ægteskab, 290 udenfor Ægteskab. 8,071 Fødsler var rettidige, 745 før Tiden.

Af Uregelmæssigheder ved Fødslen har 1 Gang foreligget Bækkensnæverhed, 18 Gange fremfalden eller forliggende Navlesnor, 4 Gange Eklampsi og 1 Gang forliggende Moderkage.

8,415 Fødsler fuldendtes ved Naturen, 185 ved Fremtrækning, 23 ved Vending, 188 ved Tang og 5 ved skarpe Instrumenter.

I 5,616 Tilfælde er anvendt Bedøvelse, i 2,330 Pituitrin eller Stoffer med lignende Virkning, og 39 Gange er foretaget manuel Fjernelse af Moderkagen.

129 Børn er døde ved naturlig Fødsel, 15 ved Fremtrækning, 11 ved Vending, 9 ved Tangforløsning og 4 ved Fødsel med skarpe Instrumenter.

Af Mødrene døde 1 efter naturlig Fødsel.

Paa Rigshospitalets Fødeafdelinger fødtes 4,729 Børn, hvoraf 4,486 levendefødte og 243 dødfødte. Heraf var henholdsvis 2,503 og 174 fødte indenfor Ægteskab.

Dødsfald.

Efter de til Stadslægen indkomne Dødsattester døde der i 1940 i København 7,675 Personer. Heraf var 632 hjemmehørende i Provinsen, hvor der i Aarets Løb døde 524, der var hjemmehørende i København. Af Byens Befolkning døde saaledes 7,567 eller 10,8 af hvert Tusinde Indbyggere.

Aarligt Gennem- snit	Under 1 Aar		1-4 Aar		5-14 Aar		15-24 Aar		25-34 Aar		35-44 Aar		45-54 Aar		55-64 Aar		65-74 Aar		75-84 Aar		85 Aar og derover		Tilsammen af alle Aldre		
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	Begge Køn
1903—1907	201,1	151,0	13,9	13,4	2,4	2,4	4,8	3,4	6,0	4,8	11,6	7,2	19,4	10,8	35,5	19,9	67,5	44,9	145,6	113,7	273,8	247,5	17,7	14,0	15,7
1908—1912	162,8	129,8	12,8	11,4	2,5	2,7	4,1	3,1	6,4	4,7	10,6	6,8	19,5	11,0	34,7	19,1	65,2	44,4	131,7	106,4	263,0	228,2	16,4	13,2	14,6
1913—1917	140,9	109,2	10,4	9,0	2,8	2,8	4,1	3,4	5,7	4,8	10,1	6,5	17,7	11,2	32,5	20,4	65,8	46,7	138,7	120,5	290,8	285,6	15,1	12,9	13,5
1918—1922	97,4	71,2	8,6	7,8	2,2	2,8	5,8	4,8	7,1	6,1	7,6	6,5	12,8	10,1	26,9	19,4	55,3	43,4	132,2	119,8	255,4	240,8	13,3	12,8	12,8
1923—1927	99,1	67,5	7,4	6,8	1,6	1,8	2,9	2,8	3,6	3,2	6,8	5,1	11,2	8,9	25,8	18,2	56,7	43,9	135,5	111,2	269,3	241,8	11,9	11,2	11,5
1928—1932	76,6	54,9	5,8	4,5	1,8	1,5	2,4	2,7	3,8	3,5	6,0	4,7	10,8	9,1	26,8	18,4	60,0	47,8	157,7	128,9	257,6	268,6	11,6	11,5	11,5
1933—1937	75,9	49,6	5,8	4,8	1,5	1,2	2,2	2,0	3,1	2,8	5,0	4,8	11,4	8,2	24,5	18,1	58,7	43,7	140,2	117,0	327,4	260,2	11,5	10,9	11,2
1938	72,4	61,6	4,6	3,9	1,4	0,7	1,9	1,5	2,8	2,8	4,7	4,2	11,9	7,7	23,1	16,7	54,7	42,7	137,0	109,6	254,0	221,0	11,1	10,5	10,8
1939	53,7	47,2	3,5	2,6	0,8	0,5	1,5	1,2	2,4	1,8	4,5	3,7	10,4	7,5	24,2	15,8	59,9	40,5	120,8	112,8	365,0	296,0	10,6	9,9	10,8
1940	56,9	41,1	2,8	2,7	0,6	0,4	1,2	1,1	2,2	2,2	4,5	3,6	11,1	7,2	23,4	16,4	60,0	44,0	144,6	124,5	440,0	363,0	10,9	10,7	10,8

Dødeligheden i Stadens hygiejniske Kvarterer var som nedenfor anført.

Døde pr. 10,000 Indb.	Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Bronshøj	Sundby	Hele Staden
1928—1932	125	103	193	94	121	88	82	84	115
1933—1937	128	106	199	99	112	87	78	83	112
1938	118	103	217	99	106	77	75	83	108
1939	120	99	206	93	106	70	70	75	103
1940	131	104	235	95	112	76	68	82	108

Der døde i 1940 466 Børn under 1 Aar eller 3,8 af 100 levendefødte, det hidtil laveste Tal for Børnedødeligheden i København.

Aarligt Gennemsnit	Døde i første Leveaar					Af 100 levendefødte				
	Ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Drenge	Piger	Ialt	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Drenge	Piger
1903—1907	1737	1148	589	988	749	14,3	12,5	20,0	15,9	12,7
1908—1912	1425	922	503	795	630	11,8	10,4	16,2	12,8	10,7
1913—1917	1167	759	408	669	498	10,0	8,8	12,7	11,2	8,7
1918—1922	935	666	269	548	387	7,7	7,2	9,4	8,0	6,6
1923—1927	749	558	191	442	307	7,1	6,4	8,0	8,2	5,9
1928—1932	620	477	143	358	262	6,6	6,6	6,5	7,4	5,7
1933—1937	547	443	104	329	218	5,2	5,2	5,1	6,1	4,4
1938	610	489	121	336	274	4,8	4,7	5,4	5,0	4,6
1939	485	385	100	263	222	3,9	3,8	4,6	4,1	3,7
1940	466	371	95	273	193	3,8	3,5	5,1	4,8	3,1

Af følgende Oversigt over Dødeligheden i første Levemaaned og Resten af første Leveaar ses, at Nedgangen i Børnedødeligheden væsentligst er falden paa de sidste elleve Levemaaned.

Døde af 100 levendefødte Børn.

	1893—1897	1898—1902	1903—1907	1908—1912	1913—1917	1918—1922	1923—1927	1928—1932	1933—1937	1938	1939	1940
1. Maaned ...	4,7	4,4	4,3	3,8	3,5	3,3	3,0	2,6	2,6	2,8	2,3	2,2
2.—11. Md. ...	13,4	12,2	10,0	8,0	6,5	4,4	4,1	3,3	2,6	2,0	1,6	1,6
1. Aar.	18,1	16,6	14,3	11,8	10,0	7,7	7,1	5,9	5,2	4,8	3,9	3,8

Medens medfødt Svagelighed stadig viser stor Dødelighed, har der i Aarenes Løb været en betydelig Tilbagegang i Dødeligheden af epidemiske, katarrhalske og andre Sygdomme blandt Børn i første Leveaar.

Aarligt Gennemsnit	Mæslinger	Skarlagensfeber	Difteri	Kighoste	Kolerine	Syfilis	Stivkrampe	Tuberkulose	Bronch. Pneum. Infl.	Tarmsygdomme	Medfødt Svagbed	Andre Dødsårsager	Tilsammen
1903—1907	27	2	7	76	452	38	22	32	248	50	367	417	1737
1908—1912	17	4	6	69	338	38	18	24	218	34	336	322	1425
1913—1917	19	3	4	53	180	39	9	22	213	24	362	237	1167
1918—1922	10	1	5	30	81	24	12	17	226	10	348	172	935
1923—1927	16	»	3	30	64	13	5	16	163	11	310	118	749
1928—1932	12	»	2	28	52	8	3	11	128	9	273	94	620
1933—1937	6	1	2	16	38	2	1	8	88	4	295	84	545
1938	11	»	1	6	35	»	4	7	88	4	370	84	610
1939	3	»	1	22	19	3	2	6	64	6	298	61	485
1940	2	»	»	12	21	1	3	5	65	4	302	51	466

Nedenstaaende skematiske Oversigt over Dødsårsagerne viser Antallet af Dødsfald i de sidste 5 Aar beregnet pr. 100,000 Indbyggere, henholdsvis for Mænd og Kvinder.

Døde pr. 100,000 Indbyggere	1936		1937		1938		1939		1940	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1. Vitia innata et morbi neonat.	60	36	69	42	60	48	51	33	54	34
2. Marasmus senilis	19	52	21	37	21	45	21	44	26	55
3. Febris typhoid	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
4. Febris paratyphoid	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
5. Morbilli	1	»	1	1	4	4	»	1	2	1
6. Scarlatina	2	»	1	»	»	»	»	1	1	»
7. Tussis convulsiva	5	4	1	2	3	1	3	5	2	2
8. Diphtheria	7	6	3	3	5	4	2	3	»	1
9. Influenza	13	11	11	12	4	6	5	9	5	8
10. Gastro-enterit. ac. infect.	11	12	5	7	10	6	4	4	4	4
11. Poliomyelitis ant. ac.	»	»	5	3	»	»	»	»	»	»
12. Encephalitis epidemic.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
13. Meningit. cerebro-sp. epid.	2	2	2	»	2	»	1	»	1	»
14. Tuberculosis pulmonum	53	42	55	41	49	36	46	29	52	33
15. Tub. in aliis corp. partibus	9	6	7	5	9	8	7	5	4	9
16. Syphilis	4	3	6	2	3	4	7	4	9	2
17. Alii morbi infectionis	26	20	22	14	18	15	18	14	17	11
18. Cancer et Sarcoma	148	184	153	176	137	188	151	162	153	180
19. Alii tumores	15	11	13	24	13	17	19	22	18	25
20. Mb sangv., nutrit. et secret. int.	35	41	35	39	31	46	33	41	40	57
21. Mb. system. nerv. et org. sens.	101	107	102	98	100	112	98	109	101	118
22. Morbus cordis	185	204	190	203	191	182	217	192	220	250
23. Alii morbi organ. circulat.	74	86	67	68	62	62	52	63	53	62
24. Bronchopneumonia	71	75	62	68	61	61	46	50	52	58
25. Pneumonia crouposa	30	17	26	13	21	15	7	8	4	6
26. Alii morbi organ. respirat.	28	21	31	21	29	20	20	25	26	27
27. Mb. organ. digestionis	71	53	64	50	68	52	67	49	60	44
28. Mb. organ. uropoet. et genit.	57	42	59	50	61	43	60	35	61	33
29. Septicaemia puerperalis	»	4	»	4	»	3	»	3	»	3
30. Alii morbi gravidar. et puerp.	»	6	»	7	»	5	»	4	»	4
31. Mb. ossium, articul. et ext. part.	3	7	5	8	5	9	7	13	7	12
32. Alcoholismus chr.	2	1	5	»	6	»	3	1	4	»
33. Aliae intoxicationes chr.	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»
34. Casus mortiferi (incl. homicid.)	38	25	40	24	40	16	37	21	40	25
35. Suicidium	37	18	55	22	59	22	47	19	45	20
36. Causa mortis non indicata	33	19	30	22	35	17	30	19	29	16
Omnis causæ mortis	1144	1113	1149	1061	1109	1050	1063	994	1093	1068

Paa Hospitalerne i København indtraf der i 1940 ialt 5,326 Dødsfald nemlig paa Kommunehospitalet 1036, paa dettes Filialer 277, paa Bispebjerg Hospital 963, paa Blegdamshospitalet 134, paa Øresundshospitalet 180, paa Sundby Hospital 404, paa Balders Hospital 38, paa Rudolph Berghs Hospital 23, paa Nørre Hospital 397 (deraf 39 Husfæller), i »De Gamles By« 625, paa Sundholm Sygehus 16, paa Rigshospitalets Hospitalsafdelinger 347, paa dettes psykiatriske Afdeling 51, paa Afdelingen for Nerve- og neurokirurgiske Sygdomme (paa Militærhospitalet) 94, paa Rigshospitalets Føde- og Plejeafdelinger 18 Kvinder og 140 Børn, paa St. Josephs Hospital 190, paa St. Elisabeths Hospital 92, paa Welanderhjemmet 1, paa Fin-seninstitutet 37, paa Radiumstationen 175, paa Dronning Louises Børnehospital 40, paa Københavns Militærhospital 32 og paa Homøopatisk Hospital 16.

Antallet af Dødsfald paa Hospitalerne udgjorde ca. 70 pCt. af samtlige Dødsfald.

Af medikolegale Dødsattester, som i Henhold til Lov af 5. Maj 1875 skal udstedes i Tilfælde af Selvmord, saavel som naar Lig opdrive, Personer eller Fostre findes døde, eller naar Mennesker omkommer ved ulykkelig Hændelse, samt naar ellers Undersøgelse er indledet af det Offentlige i Anledning af et indtruffet Døds-

fald, udstedtes i Aaret 1940 ialt 705. I 175 Tilfælde blev der foretaget legal Obduktion.

Ved *ulykkelig Hændelse* omkom 224 Personer, hvori indbefattet 2 Tilfælde af Drab.

17 Mænd og 4 Kvinder omkom ved Drukning, deraf en 42-aarig Kvinde ved Badning. 1 Barn døde ved Kvælning i Sengetøj og 2 Børn og 1 Mand som Følge af Fremmedlegemer i Luftvejene. 3 Børn, 1 Mand og 1 Kvinde omkom ved Forbrænding, 1 Barn og 2 Mænd ved Forfrysning og 1 Barn og 1 Mand ved elektrisk Strøm. 1 Barn, 69 Mænd og 62 Kvinder døde som Følge af Kvæstelser og Læsioner af forskellig Art, der hos 29 Mænd og 7 Kvinder skyldtes Færdselsulykker. Ved Forgiftning døde 1 Barn, 24 Mænd og 21 Kvinder, saaledes 2 Mænd ved Kulilteforgiftning henholdsvis fra en Trækulsovn og ved Forbrænding af nogle Sager i et mindre Rum. Hos 1 Mand stammede Forgiftningen fra en Gasvarmeovn, hos 1 Barn, 16 Mænd og 20 Kvinder fra almindelige Gaskogeapparater. Ammoniak, Morfin, Narvsværte, Petroleum og »Sovedraaber« forarsagede Dødsfald hos 5 Mænd og Nitroglycerin Dødsfald hos 1 Kvinde. 1 Mand døde af Miseries og 1 ved Stød eller Fald under Strid med anden Person. 2 Militærpersoner omkom ved Nedstyrtning med Flyvemaskine, 5 civile ved Mineekspllosion eller anden af Krigen medført Skade.

Ifølge Aarsberetningen fra Københavns Politi forefaldt paa Byens Grund 42 Dødsfald som Følge af Færdselsulykker mod 42, 50 og 51 de tre foregaaende Aar. I Tallene her indgaar ogsaa udenbys boende, medens Tallene ovenfor omfatter de i København hjemmehørende, uanset hvor Dødsfaldet har fundet Sted.

Der forefaldt 220 *Selv mord* mod 223, 270 og 257 de tre foregaaende Aar. De fleste tog sig af Dage ved Gift, saaledes 61 Mænd og 29 Kvinder ved Gas, 11 Mænd og 26 Kvinder ved Sovemidler af forskellig Art. 3 Mænd ved Morfin, 14 Mænd og 2 Kvinder ved Nikotin og 4 Mænd og 5 Kvinder ved Giftstoffer af anden Art.

42 Mænd og 5 Kvinder aflivede sig ved Hængning, 3 Mænd og 1 Kvinde ved Drukning, 3 Mænd ved Skydning, 6 Mænd og 5 Kvinder paa anden Maade.

Dødfødte.

Foruden de allerede omtalte 12,366 levendefødte Børn blev der i 1940 af 335 Mødre bragt 336 dødfødte Børn til Verden, heraf 46 af udenbys hjemmehørende Mødre. De i den foreskrevne Generaltabel over dødfødte forlangte Oplysninger om Køn og Legitimitet samt om Arten og Hyppigheden af anvendt Kunsthjælp m. m. er i efterfølgende Tabel sammenstillet med tilsvarende Oplysninger fra tidligere Aar.

General- tabel over Dødfødte gennemsnitlig	Fosterets Modenheds Grad								Med Tegn til For- raadnelse	Fødslen fuldførtes ved								Totalsummen af dødfødte Børn				
	For tidlig født				Fuldbaaret					Na- turen	Instru- men- ter		Ven- ding		Frem- træk- ning		I Ægte- skab		Udenf. Ægte- skab		Til- sammen	
	I Ægte- skab		Udenf. Ægtesk.		I Ægte- skab		Udenf. Ægtesk.				Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige		
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige														
1903—1907	60	42	23	20	62	49	18	14	139	113	95	20	12	14	7	16	10	122	91	41	34	288
1908—1912	45	45	27	23	70	52	16	16	135	105	96	24	14	12	13	17	13	115	97	43	39	294
1913—1917	49	45	29	30	66	50	28	16	138	111	101	29	16	14	10	18	14	115	95	57	46	313
1918—1922	49	47	23	23	84	65	24	18	141	110	106	33	19	16	15	20	14	133	112	47	41	333
1923—1927	46	42	20	18	62	47	14	11	105	83	80	31	19	9	6	19	13	108	89	34	29	260
1928—1932	39	34	15	13	50	46	12	8	83	67	61	21	15	9	7	20	18	89	80	27	21	217
1933—1937	52	55	15	16	83	51	14	7	107	96	83	30	16	12	10	26	20	135	106	29	23	293
1938	69	71	18	8	73	60	18	13	126	115	107	30	23	11	5	22	17	142	131	36	21	330
1939	76	56	10	17	83	64	7	4	116	114	84	34	21	2	10	26	26	159	120	17	21	317
1940	75	46	25	14	88	63	11	14	107	127	84	29	26	10	8	33	19	163	109	36	28	336

I efterfølgende Tabel gives for en Aarrække en Oversigt over Forholdet mellem Antallet af Drengene og Piger og mellem Antallet af i og udenfor Ægteskab fødte blandt dødfødte Børn.

	Af 1000 dødfødte var				Af 1000 ufuldbaarne dødfødte var				Af 1000 fuldbaarne dødfødte var			
	Md.	Kv.	I Ægteskab	Udenf. Ægtsk.	Md.	Kv.	I Ægteskab	Udenf. Ægtsk.	Md.	Kv.	I Ægteskab	Udenf. Ægtsk.
1903—1907	566	434	737	263	571	429	700	300	561	439	777	223
1908—1912	538	462	724	276	514	486	645	355	560	440	794	206
1913—1917	550	450	672	328	509	491	615	385	589	411	725	275
1918—1922	539	461	733	267	506	494	673	327	563	437	778	222
1923—1927	545	455	758	242	523	477	698	302	566	434	815	185
1928—1932	535	465	778	222	534	466	724	276	537	463	825	175
1933—1937	559	441	820	180	540	460	792	208	596	404	842	158
1938	539	461	827	173	524	476	843	157	555	445	811	189
1939	555	445	880	120	541	459	830	170	570	430	930	70
1940	592	408	809	191	625	375	756	244	562	438	858	142

I Forhold til det samlede Antal af levende- og dødfødte Børn udgjorde de dødfødte følgende:

	Drengene	Piger	I Ægteskab	Udenfor Ægteskab	Ialt
1903—1907	26,4 p. m.	21,1 p. m.	23,8 p. m.	24,7 p. m.	23,6 p. m.
1908—1912	24,9 —	22,6 —	23,4 —	24,8 —	23,8 —
1913—1917	28,0 —	24,0 —	24,2 —	30,8 —	26,0 —
1918—1922	28,1 —	25,6 —	25,9 —	30,1 —	26,9 —
1923—1927	23,3 —	20,6 —	21,6 —	26,5 —	22,0 —
1928—1932	23,7 —	21,6 —	23,3 —	21,6 —	22,6 —
1933—1937	29,2 —	24,4 —	27,3 —	25,4 —	26,9 —
1938	27,1 —	25,4 —	26,5 —	25,4 —	23,9 —
1939	26,8 —	22,9 —	26,6 —	17,0 —	24,9 —
1940	28,7 —	20,5 —	24,3 —	27,1 —	24,8 —

Efter de fra Læger og Jordemødre indkomne Anmeldelser om Dødfødsler gives følgende nærmere Oplysninger om forskellige Omstændigheder ved disse.

Forisestilling forekom 4 Gange, Baghovedstilling 3, Ansigtsstilling 8, Pande-
stilling 1, Skraaleje 12, Tværløje 2, Underkropsstilling 10, Sædestilling 33, Sæde-
Fodstilling 7 og Fodstilling 12. Navlesnoren var omslynget 26 og fremfalden 19
Gange. Moderkagen var forliggende i 8 Tilfælde og løsnet for tidlig 34 Gange. I
8 Tilfælde var der mekanisk Misforhold og i 6 Fødekrampe. Anencephali forekom
12, Hydrocephali 9 og andre Misdannelser 13 Gange. I 12 Tilfælde var der lang-
varig og besværlig Fødsel uden nærmere Angivelse af Grunden. I 19 Tilfælde blev
der foretaget Operation paa Fosteret.

Mødrenes Alder opgives saaledes:		
Under 20 Aar.....	28	35—39 Aar .....
20—24 Aar	77	40—44 — .....
25—29 —	93	45 Aar og derover .....
30—34 —	70	uangivet .....
		Ialt.....

335

Sygdomsforhold.

Af Stadens Læger og fra dens Hospitaler blev der i Henhold til Epidemio-
lovens § 24 i Aarets Løb til Stadslægen anmeldt 103,281 Sygdomstilfælde, deraf
90,821 af epidemiske Sygdomme. Antallet af epidemiske Sygdomme udgjorde 130
pr. 1000 Indb. mod 114 det foregaaende Aar.

Aarligt Gennemsnit	Middel-folketal	Alle anmeldte Sygdomstilfælde	Tilfælde af epidemiske Sygdomme	pr. 1000 Indbyggere
1903—1907	426540	53365	44314	104
1908—1912	462161	58516	45706	99
1913—1917	506390	59293	45334	90
1918—1922	561344	100913	84124	150
1923—1927	588000	65177	55478	95
1928—1932	615620	73379	64011	103
1933—1937	660700	74422	65459	100
1938	690900	84248	72587	105
1939	697000	90176	79698	114
1940	700700	103281	90821	130

Den efterfølgende tabellariske Oversigt udviser, hvor mange epidemiske Sygdomstilfælde der gennemsnitligt blev anmeldt hver Dag i Aarets forskellige Maaneder og i hele Aaret, sammenholdt med Gennemsnittet for de syv forud-gaaende Femaar.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	185	197	157	125	105	96	74	97	94	99	114	119	121
1908—1912	209	182	143	121	108	100	76	110	106	95	127	127	125
1913—1917	172	179	177	149	117	99	73	86	94	109	119	120	124
1918—1922	448	442	204	156	119	87	176	134	123	415	251	219	230
1923—1927	302	244	232	162	127	82	59	69	102	123	158	158	154
1928—1932	542	382	226	158	139	87	56	79	111	120	135	141	175
1933—1937	377	287	210	152	131	96	69	113	141	166	175	316	183
1938	320	323	333	231	148	105	72	113	129	165	201	170	199
1939	423	744	243	166	150	97	75	114	147	167	169	167	218
1940	258	575	543	318	303	154	86	87	119	142	198	211	248

1) Epidemiske Sygdomme.

Af de Sygdomme, der i Henhold til Epidemilovens § 6 altid skal gøres til Genstand for offentlig Behandling, forekom ingen i 1940.

Tyfoid Feber (Febris typhoidea) anmeldtes med 5 Tilfælde mod 6 foregaaende Aar. Alle behandlede paa Hospital. Ingen Dødsfald.

Febris typhoidea	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1923—1927	1	3	10	8	22
1928—1932	»	1	8	7	16
1933—1937	»	1	5	5	11
1938	»	1	5	2	8
1939	»	1	2	3	6
1940	»	»	4	1	5

Paratyfus (Febris paratyphoidea) anmeldtes med kun 3 Tilfælde. Alle Tilfældene behandlede paa Hospital. Ingen Dødsfald.

Febris paratyphoidea	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1923—1927	4	9	7	11	31
1928—1932	12	20	20	36	88
1933—1937	5	3	6	8	22
1938	1	3	4	8	14
1939	1	1	4	5	11
1940	»	»	1	2	3

Paratyfus havde i Aarene 1931 og 1932 en større epidemisk Udbredelse med henholdsvis 139 og 220 Tilfælde.

Paa Statens SerumInstitut er i Aarets Løb serologisk og bakteriologisk verificeret 4 Tilfælde af Tyfus og 3 Tilfælde af Paratyfus B.

Epidemisk Hjerne-Rygmarvsbetændelse (Meningitis cerebro-spinalis epidemica) anmeldtes med 9 Tilfælde mod 17 og 15 de to foregaaende Aar. Alle blev indlagt paa Hospital. Der indtraf 3 Dødsfald.

Det gennemsnitlige aarlige Antal Tilfælde har i de 3 sidste Femaar været henholdsvis 20, 17 og 14. De største Antal af anmeldte Tilfælde har været 71 i 1909 og henholdsvis 63, 95 og 79 for Aarene 1916—18.

Paa Statens SerumInstitut er der fundet Meningokokker i Spinalvæske 13 Gange og ved Podning fra Svælg 1 Gang.

Akut spinal Børnelammelse (Poliomyelitis anterior acuta). Efter den hidtil største Udbredelse her i Byen i 1937 med ialt 191 Tilfælde faldt Tallet i 1938 til 29, i 1939 til 1, og i det forløbne Aar er ingen Tilfælde forekommet.

Sovesyge (Encephalitis epidemica) anmeldtes med 2 Tilfælde mod 1 foregaaende Aar.

Dysenteria (Paradysenteria). Efter en større Udbredelse i 1935—37, med henholdsvis 309, 137 og 156 Tilfælde, anmeldtes i 1938 36, i 1939 47 og nu i 1940 92 Tilfælde. Man maa dog regne med, at en Del bliver anmeldte under Gastroenteritis ac. infect., idet de ikke eller først senere underkastes bakteriologisk Undersøgelse.

Paa Statens SerumInstitut er hos 122 Patienter fundet Dysenteribaciller i Afføring og Urin, heraf 119 af Sonne- og 3 af Flexnertypen.

Malaria (Febris intermittens). 1 Tilfælde er opstaaet her i Landet, 2 andre stammer fra Ulandet.

Difteri (Diphtheria faucium et laryngis). Der anmeldtes 234 Tilfælde, det hidtil laveste Tal for Anmeldelser.

Diphtheria faucium et laryngis	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	915	2.2	35	3.8	0.9
1908—1912	1358	2.9	44	3.2	0.9
1913—1917	1259	2.5	32	2.6	0.6
1918—1922	2347	4.2	50	2.1	0.9
1923—1927	1698	2.9	35	2.1	0.6
1928—1932	1835	3.0	53	3.3	0.9
1933—1937	1174	1.8	42	3.6	0.9
1938	300	0.4	30	10.0	0.4
1939	381	0.5	14	3.7	0.2
1940	234	0.8	5	2.1	0.1

Der døde 5, hvilket blev 2,1 pCt. af de anmeldte og knapt 0,1 pr. 10,000 af Befolkningen.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	106	81	86	74	72	64	52	56	61	83	86	93	915
1908—1912	168	132	134	122	104	94	60	69	96	122	127	130	1358
1913—1917	144	119	99	93	81	79	54	71	101	126	156	135	1259
1918—1922	282	239	219	178	143	132	91	127	183	240	260	251	2347
1923—1927	197	132	146	111	106	88	67	84	114	193	242	218	1698
1928—1932	232	178	171	120	104	102	66	88	141	190	204	237	1835
1933—1937	148	122	128	91	100	64	37	52	68	87	154	123	1174
1938	28	32	19	17	17	32	25	12	17	32	35	34	300
1939	28	43	38	29	36	19	10	9	28	56	38	47	381
1940	21	30	27	14	22	19	13	9	28	30	13	8	234

Der behandlede 232 paa Hospital, deraf 3 paa Militærhospitalet.

Paa Blegdamshospitalets Laboratorium for Difteridiagnostik blev der undersøgt 6597 Kulturer, hvoraf 103 indeholdt Difteribaciller.

Skarlagensfeber (Scarlatina). Sygdommen optraadte ikke som Epidemi i 1940, og Tallet blev en Del lavere end foregaaende Aar.

Scarlatina	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	1392	3.8	20	1.5	0.5
1908—1912	2272	4.9	71	3.1	1.5
1913—1917	1574	3.1	32	2.0	0.8
1918—1922	2230	4.0	19	0.9	0.3
1923—1927	705	1.2	6	0.9	0.1
1928—1932	493	0.8	3	0.4	0.1
1933—1937	1832	2.8	19	1.0	0.3
1938	1034	1.5	2	0.2	-
1939	2056	2.9	4	0.2	0.1
1940	1660	2.4	5	3.3	0.1

Fordelingen af Sygdomstilfælde paa Maaneder var den sædvanlige udenfor særlige Epidemiperioder.

Aarligt Gennemsnit	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	136	117	105	97	81	89	86	117	142	151	152	121	1392
1908—1912	263	215	188	183	177	141	133	151	197	190	212	220	2272
1913—1917	130	121	121	111	92	87	92	158	156	197	174	135	1574
1918—1922	265	224	197	135	132	109	92	140	205	254	248	229	2230
1923—1927	61	46	49	48	46	44	31	49	67	90	97	77	705
1928—1932	52	40	39	35	33	25	16	32	52	59	62	48	493
1933—1937	148	129	149	133	127	101	64	124	196	236	260	165	1832
1938	105	72	69	64	94	44	41	53	129	75	148	140	1034
1939	317	93	75	65	374	53	83	153	193	231	237	182	2056
1940	178	188	154	168	169	173	97	111	104	126	114	78	1660

Paa Hospital behandlede 1561 Tilfælde, deraf 16 paa Militærhospitalet.

Mæslinger (Morbilli) optraadte epidemisk i Aarets første Halvdel og kulminerede i Maj med 2189 Tilfælde.

Morbilli	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	3803	8.9	70	1.8	1.7
1908—1912	3319	7.2	47	1.4	1.0
1913—1917	3743	7.4	50	1.8	1.0
1918—1922	3700	6.6	30	0.8	0.5
1923—1927	4955	8.5	48	1.0	0.8
1928—1932	3864	6.2	36	0.7	0.7
1933—1937	4177	6.3	22	0.5	0.8
1938	11423	16.3	29	0.8	0.4
1939	726	1.0	3	0.4	0.0
1940	8700	12.4	11	0.1	0.2

Der døde 11 eller kun 0,1 pCt. af de anmeldte.

Morbilli	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	398	316	358	408	467	448	295	118	122	209	313	359	3803
1908—1912	339	289	328	367	517	589	331	117	82	78	134	149	3319
1913—1917	372	440	468	380	466	479	285	123	90	149	201	290	3743
1918—1922	700	402	318	300	363	273	159	61	66	148	342	567	3700
1923—1927	842	531	334	209	205	196	139	100	197	432	805	963	4955
1928—1932	834	766	687	494	307	163	70	45	59	96	151	192	3864
1933—1937	1120	983	504	233	140	60	30	18	22	73	238	756	4177
1938	4058	3667	2634	608	177	76	67	45	20	25	23	23	11423
1939	50	36	13	19	38	38	31	48	37	72	118	226	726
1940	600	972	1010	1567	2189	1417	440	146	111	71	101	76	8700

Paa Hospital behandlede 736 Tilfælde, deraf 2 paa Militærhospitalet.

Røde Hunde (Rubeolae). Der anmeldtes 2001, det hidtil største Antal Tilfælde. De fleste anmeldtes i April og Maj, henholdsvis 447 og 502 Tilfælde.

Rubeolae	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1913—1917	40	126	44	16	226
1918—1922	27	59	51	6	143
1923—1927	31	79	11	12	133
1928—1932	10	25	7	3	45
1933—1937	66	211	154	61	492
1938	186	173	12	8	379
1939	192	158	19	12	381
1940	486	761	388	366	2001

Paa Hospital behandlede 394 Tilfælde, deraf 169 paa Militærhospitalet.

Skoldkopper (Varicellae) anmeldtes med omtrent samme Antal Tilfælde som de to foregaaende Aar. Der indtraf ingen Dødsfald.

Varicellae	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1908—1912	101	145	7	4	257
1913—1917	115	166	10	8	299
1918—1922	106	188	9	8	311
1923—1927	135	254	9	9	407
1928—1932	93	202	7	6	308
1933—1937	94	228	6	9	337
1938	668	1313	36	55	2072
1939	723	1201	34	48	2006
1940	768	1209	49	46	2072

130 behandlede paa Hospital, deraf 7 paa Militærhospitalet.

Kighoste (*Tussis convulsiva*). Der anmeldtes 2835 Tilfælde, en Del færre end Aaret før. Der døde 16 eller 0,6 pCt. af de anmeldte.

Tussis convulsiva	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaarlgt Gennemsnit	af 1000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	1876	4,4	127	6,8	3,0
1908—1912	1663	3,6	125	7,5	2,7
1913—1917	1699	3,4	118	7,0	2,5
1918—1922	1941	3,5	67	3,5	1,2
1923—1927	1618	2,8	49	3,0	0,8
1928—1932	1644	2,7	46	2,7	0,7
1933—1937	1468	2,2	24	1,7	0,4
1938	2909	4,2	15	0,5	0,2
1939	3711	5,3	28	0,8	0,4
1940	2835	4,0	16	0,6	0,2

Der var en Stigning i Antallet af Tilfælde i Aarets 2 sidste Maaneder.

Tussis conv.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	163	156	195	192	186	174	136	148	115	129	135	149	1876
1908—1912	173	152	149	128	146	157	142	148	130	97	120	121	1663
1913—1917	242	231	191	177	123	97	82	98	88	100	126	145	1699
1918—1922	65	69	70	88	100	114	139	227	225	303	306	234	1941
1923—1927	253	162	160	103	104	96	87	103	111	145	162	131	1618
1928—1932	197	202	187	154	112	85	62	87	94	127	167	169	1644
1933—1937	148	137	138	100	90	86	95	97	107	143	181	147	1468
1938	146	107	95	82	81	58	56	135	240	491	767	651	2909
1939	944	605	473	382	248	171	145	133	137	164	162	147	3711
1940	238	160	156	156	120	138	101	122	194	336	637	477	2835

Paa Hospital behandlede 420 Tilfælde.

Paa Statens Seruminstitut er i 683 Tilfælde fundet Kighostebaciller i indsendte Prøver.

Faaresyge (*Parotitis epidemica*). Efter den betydelige Udbredelse i 1937 med 3,044 Tilfælde har Sygdommen kun spillet en ringe Rolle i de sidste tre Aar.

Parotitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	83	97	111	96	96	53	25	20	20	23	34	59	717
1908—1912	127	119	111	85	84	62	27	22	28	26	52	56	799
1913—1917	111	150	183	176	138	89	42	33	38	33	55	65	1113
1918—1922	95	86	89	78	69	60	29	36	81	126	142	96	987
1923—1927	130	124	153	155	132	91	27	22	28	44	91	100	1097
1928—1932	171	204	213	242	179	87	28	16	24	44	73	120	1399
1933—1937	195	225	278	282	214	119	36	24	39	50	88	99	1649
1938	51	63	46	27	49	23	5	6	7	15	54	26	372
1939	48	37	25	15	18	11	5	13	10	18	12	4	216
1940	25	23	14	16	15	6	7	3	7	6	9	6	137

Paa Hospital behandlede 4 Tilfælde, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Influenza. Antallet af Tilfælde blev større end foregaaende Aar. De fleste Tilfælde faldt paa Februar og Marts Maaned med henholdsvis 10,647 og 11,260 Tilfælde. Antallet af Dødsfald var som foregaaende Aar 48.

Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde	Aar	Anmeldte Tilfælde	Døde	Af 1000 anmeldte Tilfælde
1917	6809	51	7.5	1929	46120	229	5.0
1918	99635	1623	16.3	1930	9671	39	4.0
1919	33832	754	22.3	1931	37435	94	2.5
1920	41490	997	24.0	1932	40809	149	3.7
1921	2570	21	8.2	1933	41726	185	4.4
1922	41675	198	4.8	1934	9491	16	1.7
1923	12415	72	5.7	1935	20971	48	2.3
1924	20387	102	5.0	1936	41442	79	1.9
1925	11771	46	3.9	1937	20033	77	3.8
1926	12254	46	3.8	1938	22049	33	1.5
1927	39575	135	3.4	1939	37390	48	1.3
1928	15284	53	3.5	1940	39468	48	1.2

1,601 Tilfælde behandlede paa Hospital, deraf 1,068 paa Militærhospitalet.

Akut Halsbetændelse (Angina tonsillaris). Antallet af Tilfælde var færre end de to foregaaende Aar, og nogen epidemisk Ophobning af Tilfælde forekom ikke. Der indtraf 7 Dødsfald af septisk Angina.

Anmeldte Tilfælde af Angina tonsillaris 1903—1940
paa 1000 Indbyggere.

1903	22.0	1913	17.6	1923	16.0	1933	18.6
1904	22.1	1914	21.3	1924	17.5	1934	20.4
1905	20.1	1915	24.3	1925	18.8	1935	25.7
1906	19.6	1916	19.2	1926	17.2	1936	20.2
1907	18.7	1917	21.1	1927	17.7	1937	23.5
1908	20.2	1918	15.0	1928	20.1	1938	23.9
1909	19.0	1919	21.9	1929	19.6	1939	25.7
1910	21.8	1920	24.7	1930	23.0	1940	22.8
1911	26.0	1921	23.6	1931	21.1		
1912	20.1	1922	16.8	1932	18.0		

Angina tonsillaris	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	911	775	728	651	667	646	508	554	722	836	909	836	8743
1908—1912	1075	877	849	722	762	655	499	698	942	932	1017	887	9914
1913—1917	945	966	963	885	802	712	556	681	869	1040	1097	874	10389
1918—1922	1174	1189	994	813	757	695	563	742	1098	1123	1100	1128	11376
1923—1927	992	792	823	754	763	607	471	795	1014	1084	1162	999	10257
1928—1932	1160	972	1080	947	899	761	636	985	1310	1330	1325	1130	12535
1933—1937	1117	1060	1145	985	1011	842	745	1517	1701	1585	1509	1144	14361
1938	1589	1468	1704	1091	1223	904	849	1308	1519	1726	1771	1472	16624
1939	2085	1530	1493	1264	1467	1134	944	1407	1604	1732	1695	1524	17879
1940	1762	1847	1564	1393	1529	1020	868	1006	1206	1296	1258	1312	16061

1,251 Tilfælde behandlede paa Hospital, deraf 301 paa Militærhospitalet.

Akut Brystkatarrh (Tracheo-bronchitis acuta). Der blev anmeldt en Del flere Tilfælde end foregaaende Aar, hvilket vel har staaet i Forbindelse med den optraedende Influenza. Der forekom ogsaa flere Dødsfald.

Tracheo-bronchitis	Anmeldte Tilfælde	af 1000 Indbyggere	Dødsfald	af 1000 anmeldte
1903—1907	8851	20.8	43	4.9
1908—1912	7988	17.3	51	6.4
1913—1917	8082	16.0	53	6.5
1918—1922	7260	12.9	35	4.9
1923—1927	7215	12.3	12	1.6
1928—1932	6014	10.0	19	3.1
1933—1937	5830	8.8	15	2.6
1938	7564	10.9	15	2.0
1939	7724	11.1	19	2.5
1940	9291	13.2	33	3.6

De fleste Tilfælde optraadte som sædvanligt i Vintermaanederne, flest i Februar.

Tracheo- bronchitis	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	1370	1080	1126	930	677	457	240	240	387	625	778	941	8851
1908—1912	1386	1154	928	727	562	342	180	166	344	520	816	863	7988
1913—1917	1212	1027	1135	938	604	391	208	184	347	703	637	697	8082
1918—1922	882	828	851	839	621	356	206	206	371	636	743	721	7260
1923—1927	878	804	920	780	621	346	169	233	430	586	711	737	7215
1928—1932	848	662	646	597	472	286	164	188	350	509	608	690	6014
1933—1937	698	634	621	540	455	283	160	214	396	576	642	611	5830
1938	997	810	970	656	544	354	238	233	400	632	922	808	7564
1939	1316	987	745	625	557	291	181	251	440	797	732	802	7724
1940	1266	1432	1142	757	666	349	181	221	446	656	916	1259	9291

Paa Hospital behandlede 243 Tilfælde, deraf 19 paa Militærhospitalet.

Katarrhalsk Lungebetændelse (Bronchopneumonia et Bronchitis capillaris). Ogsaa denne Sygdom viste Stigning i Antallet af Sygdomstilfælde. Mortaliteten var uforandret, men der var en kendelig Nedgang i Letalitet, omend ikke saa betydelig som ved den krupøse Lungebetændelse.

Bronchopneumonia	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaarlgt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaarlgt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1903—1907	1966	4.6	445	22.6	1.0
1908—1912	1985	4.3	459	23.1	0.9
1913—1917	2376	4.7	513	21.6	1.0
1918—1922	3135	5.6	536	17.1	1.0
1923—1927	2147	3.7	568	26.5	1.0
1928—1932	1854	3.0	572	30.9	0.9
1933—1937	1823	2.8	494	27.1	0.8
1938	1998	2.9	421	21.0	0.6
1939	1633	2.3	336	20.6	0.5
1940	2403	3.5	387	16.1	0.6

Broncho- pneumonia	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	428	621	245	225	280	51	116	1966
1908—1912	391	575	252	261	283	81	141	1985
1913—1917	451	616	298	387	356	93	175	2376
1918—1922	396	632	393	663	780	105	167	3135
1923—1927	266	544	325	358	404	85	155	2147
1928—1932	189	359	267	311	414	104	209	1854
1933—1937	173	360	265	340	414	97	174	1823
1938	202	439	361	375	343	116	162	1998
1939	145	278	235	361	337	102	175	1633
1940	233	477	340	428	508	153	264	2403

De fleste Tilfælde anmeldtes i December, derefter fulgte Februar og Marts, samtidig med Influenzaen.

Bronchopneumonia	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	255	214	268	246	172	124	80	76	93	113	142	184	1966
1908—1912	268	260	235	199	166	118	96	67	90	109	172	205	1985
1913—1917	301	266	344	355	221	142	98	65	100	159	153	172	2376
1918—1922	331	452	357	330	257	129	101	106	124	397	285	265	3135
1923—1927	282	235	297	222	162	98	80	88	116	155	193	220	2147
1928—1932	283	210	207	173	150	95	63	57	86	137	169	223	1854
1933—1937	251	199	202	176	149	102	60	73	101	146	167	197	1823
1938	286	262	262	187	171	125	62	64	75	140	193	171	1998
1939	242	268	160	132	119	90	55	74	73	129	132	159	1633
1940	261	339	339	181	170	79	46	51	92	145	301	399	2403

Paa Hospital behandlede 1150 Tilfælde, deraf 21 paa Militærhospitalet.

Krupøs Lungebetændelse (Pneumonia crouposa). Der anmeldtes en Del flere Tilfælde end i de nærmest foregaaende Aar, hvilket som tidligere omtalt for en Del kan skyldes den større Interesse for Sygdommen samtidig med nye Behandlingsmetoder, hvorved de nu saa hyppigt anvendte Kemoterapeutica vel nok har bidraget til den betydelige Nedgang i Letaliteten, som yderligere er fortsat i dette Aar.

Pneumonia crouposa	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aaeligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aaeligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 1000 Indbyggere
1903—1907	959	2.2	167	17.4	0.4
1908—1912	1014	2.2	216	21.8	0.5
1913—1917	1097	2.2	228	20.8	0.5
1918—1922	1009	1.8	166	16.5	0.8
1923—1927	583	1.0	142	24.4	0.8
1928—1932	457	0.7	165	36.7	0.8
1933—1937	322	0.5	140	43.5	0.2
1938	509	0.7	123	24.2	0.2
1939	471	0.7	52	11.0	0.1
1940	635	0.9	35	5.5	0.1

De anmeldte Tilfældes Fordeling efter Aldersklasser var som sædvanligt.

Pneumonia crouposa	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15—64 Aar		65 Aar og derover		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
1903—1907	28	128	178	358	191	31	44	959
1908—1912	23	113	178	413	200	36	51	1014
1913—1917	30	108	179	476	226	35	43	1097
1918—1922	16	75	140	434	283	22	39	1009
1923—1927	6	40	84	239	162	26	26	583
1928—1932	4	24	62	200	124	19	23	457
1933—1937	3	19	52	137	82	14	15	322
1938	2	32	74	203	142	28	28	509
1939	6	32	50	205	132	23	23	471
1940	8	45	73	256	194	34	25	635

Fordeelingen af Anmeldelser paa Aarstider var følgende:

Pneumonia crouposa	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	92	81	111	121	110	97	51	46	58	59	60	72	959
1908—1912	100	104	117	130	114	86	54	39	55	64	74	77	1014
1913—1917	95	102	127	141	120	98	67	48	63	79	73	83	1097
1918—1922	90	85	92	79	98	83	71	47	52	149	91	72	1009
1923—1927	56	52	66	62	57	45	37	28	30	40	48	62	583
1928—1932	51	47	58	62	45	29	22	19	22	30	32	39	457
1933—1937	33	29	31	36	38	21	13	14	16	27	30	34	322
1938	45	33	61	61	46	53	23	28	23	31	52	53	509
1939	61	47	43	53	36	40	20	22	25	54	34	36	471
1940	56	100	99	48	61	32	20	15	32	41	70	61	635

Paa Hospitalerne indlagdes 515 Tilfælde, deraf 2 paa Militærhospitalet.

Kolerine (Gastroenteritis acuta infectiosa). Antallet af Sygdomstilfælde og Dødsfald var omtrent som foregaaende Aar.

Aarligt Gennemsnit	Alle Aldersklasser				Aldersklassen under 1 Aar				
	Anmeldte		Døde		Anmeldte		Døde		
	Ialt	p. M. af Befolkn.	Ialt	pCt. af anmeldte	Ialt	pCt. af alle anmeldte	Ialt	pCt. af anmeldte 0—1 Aar	pCt. af alle Kolerine-Dødsfald
1903—1907	6103	14.8	495	8.1	1759	28.8	452	25.7	91.3
1908—1912	5912	12.8	398	6.7	1664	28.1	338	20.3	84.9
1913—1917	4789	9.5	207	4.3	1091	22.8	180	16.5	87.0
1918—1922	3399	6.1	91	2.7	651	19.2	86	13.2	94.5
1923—1927	3086	5.2	87	2.8	451	14.6	64	14.2	73.6
1928—1932	2820	4.6	71	2.5	375	13.3	54	14.6	76.9
1933—1937	3774	5.6	55	1.5	511	13.6	38	7.4	69.1
1938	4269	6.2	55	1.3	519	12.1	35	6.7	63.6
1939	3830	5.5	28	0.7	497	13.0	19	3.8	67.9
1940	3873	5.5	29	0.7	497	12.8	21	4.2	72.4

Som det ses nedenfor havde Marts det største Antal af Tilfælde, derefter August, men den sædvanlige stærke Stigning i Eftersommeren udeblev.

Gastro-enter. acuta infect.	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	281	229	249	291	363	487	664	1429	886	510	402	313	6103
1908—1912	287	205	231	247	283	434	602	1673	905	428	340	278	5912
1913—1917	245	200	205	231	384	394	513	960	692	378	329	258	4789
1918—1922	251	198	216	228	223	259	371	507	388	265	246	247	3399
1923—1927	228	149	168	164	202	205	375	557	332	243	222	241	3086
1928—1932	241	176	210	175	201	139	275	356	318	237	220	239	2820
1933—1937	324	265	303	254	239	344	341	562	452	227	211	252	3774
1938	257	248	369	333	627	293	274	798	464	229	232	145	4269
1939	326	335	379	340	261	251	255	650	509	212	143	169	3830
1940	281	398	466	248	267	201	336	430	319	264	394	269	3873

Følgende Oversigt viser Sygdommens stærke Tilbagegang, ikke mindst blandt Spædbørnene.

Anmeldte Tilfælde af Kolerine pr. 1000 Indb.	Under 1 Aar	1—4 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
				Md.	Kv.	
1903—1907	178.1	35.1	6.8	7.9	8.8	14.8
1908—1912	171.0	34.0	6.8	7.4	7.5	12.8
1913—1917	117.2	28.8	5.9	5.4	6.1	9.5
1918—1922	58.8	21.0	4.4	3.4	4.0	6.1
1923—1927	50.1	21.4	4.9	2.8	3.8	5.2
1928—1932	39.7	17.8	4.8	2.6	2.9	4.6
1933—1937	57.2	28.1	7.1	2.9	3.5	5.6
1938	57.0	34.0	8.4	3.0	3.6	6.2
1939	51.8	29.2	8.8	2.8	2.9	5.5
1940	52.8	28.4	8.5	2.7	3.8	5.5

Paa Hospital behandles 314 Tilfælde, deraf 22 paa Militærhospitalet.

Epidemisk Gulsot (Hepatitis epidemica acuta) Der har i de sidste Aar været en Stigning i Antallet af Sygdomstilfælde. Sygdommen medførte ingen Dødsfald.

Hepatitis epidemica	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1925	4	57	22	7	90
1926	3	6	11	3	23
1927	2	6	28	15	51
1928	4	21	39	23	87
1929	7	48	97	64	216
1930	23	155	103	122	403
1931	16	129	148	98	391
1932	12	70	111	76	269
1933	33	136	108	89	366
1934	64	369	127	160	720
1935	35	196	91	139	461
1936	21	90	81	64	256
1937	20	46	79	92	237
1938	10	67	101	87	265
1939	25	177	105	138	445
1940	43	206	163	170	582

Tilfældenes Fordeling paa Maaneder var som følger.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1925	13	6	7	2	»	3	2	4	14	23	10	6	90
1926	3	»	1	4	»	»	1	»	4	4	2	4	23
1927	2	3	4	1	2	3	3	6	5	16	6	»	51
1928	3	3	5	1	3	5	8	7	8	11	18	15	87
1929	18	14	19	5	9	14	15	17	27	30	26	22	216
1930	29	30	38	23	29	16	20	30	50	45	48	45	403
1931	41	34	33	38	27	19	33	46	39	29	20	32	391
1932	19	14	22	20	22	19	12	25	33	28	27	28	269
1933	34	30	20	23	23	14	22	28	51	51	43	27	366
1934	53	30	64	51	42	47	35	70	63	94	94	77	720
1935	66	48	45	45	35	25	23	38	48	31	36	21	461
1936	20	23	25	29	30	17	12	22	17	17	23	21	256
1937	15	22	37	14	10	16	18	24	19	28	17	17	237
1938	30	29	34	25	17	20	13	21	21	16	23	16	265
1939	39	31	33	29	29	23	21	39	39	55	65	42	445
1940	58	58	31	35	29	21	35	66	69	58	57	65	582

178 behandles paa Hospital, deraf 3 paa Militærhospitalet.

Gigtfeber (Febris rheumatica) viser aftagende Udbredelse.

Febris rheumatica	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	paa 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	971	2.8	14	1.4	0.5
1908—1912	916	2.0	15	1.6	0.3
1913—1917	823	1.6	10	1.2	0.2
1918—1922	709	1.8	13	1.8	0.2
1923—1927	558	1.0	9	1.6	0.2
1928—1932	459	0.8	11	2.6	0.2
1933—1937	322	0.5	9	2.8	0.1
1938	269	0.4	1	0.4	»
1939	288	0.4	11	3.9	0.2
1940	286	0.4	7	2.4	0.1

Fordelingen af Tilfælde paa Maaneder var følgende.

Febris rheumatica	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Aaret
1903—1907	100	88	94	91	90	88	55	64	67	75	82	72	971
1908—1912	94	80	96	93	84	71	53	51	69	69	77	79	916
1913—1917	77	70	74	74	80	73	61	53	57	65	70	71	823
1918—1922	76	67	71	65	58	58	37	32	50	58	68	68	709
1923—1927	59	46	49	50	49	40	37	39	38	49	54	49	558
1928—1932	46	45	48	45	53	36	25	23	30	34	36	37	459
1933—1937	33	27	30	34	32	21	15	22	25	32	25	27	322
1938	27	25	28	25	22	23	9	15	22	21	22	30	269
1939	39	21	30	19	20	19	15	19	26	22	26	32	288
1940	27	27	26	24	33	31	13	20	15	18	31	21	286

170 behandlede paa Hospital, deraf 5 paa Militærhospitalet.

Rosen (Erysipelas). Antallet af Sygdomstilfælde holder sig omkring 300 aarlig. Dødeligheden var noget større end de nærmest foregaaende Aar.

Erysipelas	Anmeldte Tilfælde		Dødsfald		
	aarligt Gennemsnit	paa 1000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	af 100 anmeldte	paa 10000 Indbyggere
1903—1907	657	1.5	27	4.1	0.6
1908—1912	547	1.2	22	4.0	0.5
1913—1917	532	1.1	21	3.9	0.4
1918—1922	438	0.8	16	3.7	0.3
1923—1927	365	0.6	11	3.0	0.2
1928—1932	351	0.6	12	3.5	0.2
1933—1937	322	0.5	15	4.7	0.2
1938	300	0.4	8	2.7	0.1
1939	276	0.4	4	1.5	0.1
1940	300	0.4	12	4.0	0.2

123 behandlede paa Hospital, deraf 1 paa Militærhospitalet.

Svingefeber (Febris undulans). Fra Statens Seruminstitut er kommen Meddelelse om 48 Tilfælde, noget færre end de sidste to foregaaende Aar. Sygdommen medførte ingen Dødsfald.

Febris undulans	Under 5 Aar	5—14 Aar	15 Aar og derover		Ialt
			Mænd	Kvinder	
1928	»	2	26	8	36
1929	»	2	24	12	38
1930	»	9	13	10	32
1931	»	3	20	12	35
1932	1	3	17	10	31
1933	»	5	27	12	44
1934	»	4	23	12	39
1935	1	4	29	14	48
1936	»	2	38	16	56
1937	»	6	23	18	47
1938	1	6	35	20	62
1939	»	5	40	22	67
1940	»	3	30	15	48

Weils Sygdom og andre Leptospiroser. Paa Statens SerumInstitut er konstateret 1 Tilfælde af Infektion med Spirochæte icterohæmorrhagica (Weils Sygdom) og 2 med Spirochæte canicola.

Andre Infektioner. Paa Statens SerumInstitut er hos 30 Patienter konstateret Infektion med Salmonella typhi murium, hos 4 med Type Newport og hos 1 med Type München.

2) Tuberkulose.

Af **Lungetuberkulose** (Tuberculosis pulmonum) blev der i 1940 anmeldt 821 nye Tilfælde eller 1,2 for hvert Tusinde Indbyggere.

Hos 350 af de anmeldte er der paavist + TB., d. v. s. ca. i 43 % af Tilfældene. Hos de øvrige var Tuberkelbaciller ikke paavist, eller Undersøgelse af Ekspektorat endnu ikke foretaget.

Det maa bemærkes, at Nyanmeldelser ikke altid er ensbetydende med ny i Aarets Løb opstaaede Sygdomstilfælde, idet en Del Sygdomstilfælde fremdeles først kommer under Lægebehandling paa et senere Tidspunkt. Ligeledes vil Tilflyttere være ny tilkomne her i Byen.

Nye Tilfælde af Lunge- og Strubetuberkulose i 1939.

	0—4	5—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—44	45—54	55—64	65 og derov.	Ialt
Mænd	37	44	50	48	61	34	59	45	35	15	428
Kvinder	30	41	38	80	68	45	45	16	10	20	393
											821

Antallet af Dødsfald som Følge af Lungetuberkulose var 294, eller 0,42 ‰ af Befolkningen, noget større end foregaaende Aar, der havde det hidtil laveste Tal for Dødeligheden af Lungetuberkulose her i Byen. Tallene for de forudgaaende fem Aar var 0,36, 0,42, 0,48, 0,47, og 0,57 ‰.

Af samtlige 294 Dødsfald indtraf 232 eller ca. 80 % paa Hospitaler eller Sanatorier, deraf 164 paa Øresundshospitalet. I Hjemmet døde 35 Mænd og 27 Kvinder.

Efter Beregninger, hvormed er gjort Rede i tidligere Aarsberetninger, maa Antallet af egentlige syge af Lungetuberkulose anslaaes til lidt over 5000. Se iøvrigt Beretning fra Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse (Side 62).

Antallet af anmeldte i de sidste 8 Aar og deraf døde.

Anmeldte		Deraf døde								Ialt
Aar	Antal	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	
1933	827	162	58	32	15	26	10	7	4	314
1934	883		173	61	36	20	18	10	13	331
1935	886			153	48	30	21	15	13	280
1936	1084				132	45	33	20	16	246
1937	1133					169	53	26	27	275
1938	954						144	37	29	210
1939	915							134	47	181
1940	821								145	145
Ialt	7503	162	231	246	231	290	279	249	294	1982

Til Diagnosestationen paa Centraltuberkulosestationen blev der i 1940 indsendt 10,919 Prøver af Opspyt, hvoraf 1,411 indeholdt Tuberkelbaciller.

Af andre tuberkuløse Sygdomme døde 47 mod 41 i 1939, 58 i 1938, 39 i 1937, 52 i 1936 og 58 i 1935.

Dødsfald af Tuberkulose i København 1891—1940 pr. 10,000 Indbyggere.

Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose	Aar	Tuberkulose alle Former	Lunge-tuberkulose
1891	30.6	21.8	1901	21.7	15.3	1911	17.6	13.1	1921	11.6	9.3	1931	8.5	7.0
1892	29.1	19.6	1902	17.2	11.9	1912	17.7	13.6	1922	11.2	8.8	1932	8.8	7.4
1893	27.7	18.7	1903	19.7	14.1	1913	15.1	11.8	1923	10.8	7.8	1933	7.6	6.4
1894	27.5	19.9	1904	20.2	14.9	1914	15.4	12.4	1924	12.7	10.1	1934	7.2	6.8
1895	29.8	19.7	1905	21.8	15.8	1915	14.8	11.9	1925	10.8	8.8	1935	6.6	5.7
1896	26.6	19.0	1906	19.0	14.7	1916	18.8	15.0	1926	10.8	8.7	1936	5.5	4.7
1897	25.2	18.1	1907	17.7	13.9	1917	19.6	15.6	1927	9.6	8.1	1937	5.4	4.8
1898	24.4	17.5	1908	18.8	14.8	1918	15.6	12.1	1928	9.5	7.8	1938	5.1	4.2
1899	22.7	17.1	1909	17.1	13.2	1919	13.2	10.2	1929	9.0	7.6	1939	4.2	3.6
1900	24.5	18.8	1910	15.8	11.8	1920	12.0	9.4	1930	8.9	7.3	1940	4.0	4.2

3) Kræft.

Kræft (Cancer et Sarcoma) medførte i 1940 ialt 1,177 Dødsfald eller 16,8 pr. 10,000 Indb., mod henholdsvis 16,0, 16,4, 16,5 og 16,7 de foregaaende Aar.

I nedenstaaende Tabel er Dødeligheden beregnet pr. 1,000 Indbyggere i hver enkelt Aldersklasse og Mænd og Kvinder hver for sig. Det vil ses, at der i Aarenes Løb har været en Nedgang i de lavere Aldersklasser, for Mændenes Vedkommende indtil 65 Aar og for Kvinderne indtil 55 Aar. Derimod har der været en Stigning i de højere Aldersklasser, hvor Dødeligheden i det hele er størst.

Dødsfald af Kræft pr. 1000 Indbyggere.

Aarligt Gennemsnit	Under 35 Aar		35—44 Aar		45—54 Aar		55—64 Aar		65—74 Aar		75 Aar og derover	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1903—1907	0.0	0.1	0.7	1.2	2.2	2.8	6.2	4.7	11.5	8.9	14.8	14.0
1908—1912	0.1	0.1	0.6	1.1	2.6	2.7	6.1	4.9	11.7	8.5	15.9	11.5
1913—1917	0.1	0.1	0.6	1.0	2.8	2.7	6.2	5.0	12.0	8.6	16.6	13.6
1918—1922	0.1	0.1	0.5	0.9	2.1	2.5	5.8	5.1	11.1	7.9	17.3	13.8
1923—1927	0.1	0.1	0.4	1.1	1.9	2.4	5.8	4.8	12.2	8.5	17.6	13.0
1928—1932	0.0	0.1	0.5	1.1	1.7	2.6	5.4	4.7	12.8	9.4	18.1	15.2
1933—1937	0.0	0.1	0.4	1.0	1.7	2.6	4.8	4.7	11.5	8.4	19.8	13.9
1938	0.0	0.1	0.4	1.0	1.9	2.4	4.4	5.1	10.5	8.6	15.8	16.0
1939	0.0	0.1	0.5	1.0	1.8	2.5	5.4	4.2	11.7	8.2	14.8	13.8
1940	0.1	0.1	0.4	0.9	1.5	2.4	4.9	5.0	13.0	8.8	18.7	14.4

4) *Kønssygdomme.*

Af **Kønssygdomme** (Morbi venerei) anmeldtes 4,296 Tilfælde, hvilket er det hidtil laveste Tal.

Anmeldte Tilfælde	Gonorrhoe		Ulcus venereum		Syphilis	
	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere	aarligt Gennemsnit	pr. 10000 Indbyggere
1903—1907	5094	119	579	14	1643	39
1908—1912	6142	133	878	19	2446	53
1913—1917	6884	136	660	13	2336	46
1918—1922	7449	133	564	10	2315	41
1923—1927	6267	104	173	3	1349	23
1928—1932	5326	87	71	1	705	11
1933—1937	4800	73	36	1	285	4
1938	4690	68	33	»	197	3
1939	4061	58	27	»	270	4
1940	3997	57	19	»	276	4

Gonorrhoe viste yderligere Nedgang, navnlig for Mændenes Vedkommende. 8 var Børn under 15 Aar, 2804 voksne Mænd og 1185 voksne Kvinder. 2 angives smittede i Udlandet.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Mænd	4538	4425	4218	4017	3419	3294	3382	3549	3399	3778	3684	3414	2940	2804
Kvinder	1504	1445	1364	1320	1185	1130	1175	1057	1200	1344	1322	1257	1115	1185
Ialt	6042	5870	5582	5337	4604	4424	4557	4607	4599	5122	5006	4671	4055	3989

Paa Hospital behandlede 273 Tilfælde, deraf 180 paa Militærhospitalet.

Af **Venerisk Saar** (Ulcus venereum) anmeldes nu kun ganske faa Tilfælde. Af 19 anmeldte Tilfælde var 1 smittet i Udlandet. 3 behandlede paa Hospital.

Syfilis anmeldtes med 276 Tilfælde, deraf 5 medfødte. 17 var smittede i Udlandet.

Anmeldte Tilfælde over 15 Aar	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Mænd	766	554	532	534	322	145	120	150	220	257	181	125	181	186
Kvinder	492	352	344	296	222	101	65	87	110	115	88	67	80	85
Ialt	1258	906	876	830	544	246	185	237	330	372	269	192	261	271

Paa Hospital behandlede 57 Tilfælde, deraf 14 paa Militærhospitalet.

Af **Lymphogranuloma inguinale**, der fra 1938 har været anmeldelsespligtig, anmeldtes 4 Tilfælde.

5) *Andre Sygdomme.*

Alkoholisme. Af Delirium tremens er anmeldt 3 Tilfælde.

Kronisk Alkoholisme er anført som Dødsårsag i 15 Tilfælde.

Fnat (Scabies). Der anmeldtes 8161 Tilfælde, en yderligere stærk Stigning. 489 behandlede paa Hospital, deraf 304 paa Militærhospitalet. Nedenstaaende Tabel viser Svingningerne i Sygdommens Udbredelse siden Aarhundredskiftet.

Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	Pr. 1000 Indb.	Aar	pr. 1000 Indb.
1900	1,9	1910	6,3	1920	11,7	1930	5,6	1940	11,6
1901	1,7	1911	5,6	1921	9,8	1931	4,6		
1902	1,9	1912	5,6	1922	5,6	1932	3,7		
1903	2,5	1913	4,6	1923	4,0	1933	3,4		
1904	2,4	1914	4,6	1924	2,4	1934	3,7		
1905	2,1	1915	6,4	1925	1,5	1935	5,3		
1906	2,2	1916	9,1	1926	3,0	1936	7,1		
1907	3,0	1917	13,4	1927	5,1	1937	9,2		
1908	5,3	1918	17,1	1928	6,9	1938	9,8		
1909	6,7	1919	12,8	1929	6,6	1939	8,8		

6) Sygdomme i Garnisonen.

Ifølge velvillig Meddelelse fra Hærens Lægekorps var Antallet af de i 1939 paa Københavns Militærhospital behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme følgende:

Scarlatina 16, Morbilli 1, Rubeolae 38, Varicellae 4, Parotitis epidemica 1, Influenza 82, Angina tonsillaris 255, Angina Vincenti 3, Bronchitis et Bronchopneumonia 82, Pneumonia crouposa 31, Hepatitis epidemica 2, Febris rheumatica 5, Febris undulans 1, Febris catarrhalis 378, Enteritis acuta 8, Pleuritis 14 og Tuberculosis pulmonum 9.

Desuden behandlede 28 Tilfælde af Syphilis, hvoraf 24 friske, og 191 Tilfælde af Gonorrhoe, hvoraf 139 friske.

OFFENTLIG SUNDHEDSPLEJE

Tilsyn med Fødehjem, Vuggestuer, Asylter, Dagghjem o. l. Institutioner samt private Skoler.

(Meddelt af 1. Sanitetslæge, Dr. med. Kn. Bojlén).

Fødehjem.

Ved Aarets Udgang stod 19 Fødehjem med tilsammen 185 Pladser under Tilsyn. Der fandt ialt 3,232 Fødsler Sted.
Der anmeldtes ingen Tilfælde af Barselseber.

Vuggestuer.

Ved Aarets Udgang stod 19 Vuggestuer under Tilsyn.

Asylter, Børnehaver, Dagghjem o. l. Institutioner.

Ved Aarets Udgang stod 114 Asylter, Børnehaver og Dagghjem under Tilsyn.

Private Skoler.

Ved Aarets Udgang stod 18 private Skoler under Tilsyn.
De fleste af disse Institutioner er i Samarbejde med Sanitetslægeassistentterne Dr. P. Grubb Andersen og Dr. Ane Madsen blevet inspiceret i Aarets Løb. De hygiejniske og sanitære Forhold har gennemgaaende været tilfredsstillende.

Difterivaccination i Børnehaver.

I Aarets Løb foretoges Difterivaccination med Ramons Difterianatoxin af ialt 1591 Børn i 46 Børnehaver. I 1939 vaccineredes 1543 Børn i 59 Børnehaver. Den tilsyneladende Nedgang i Antallet af Børnehaver skyldes det Forhold, at de kommunale Børnehaver ikke mere modtager Børn, før de er vaccineret mod Difteri. Denne Vaccination foretages paa Statens Seruminstitut.

Undersøgelse af Personalet i Børneinstitutionerne.

Fra Sommeren 1940 har Sundhedskommissionen gennemført obligatorisk Undersøgelse af Personalet i Børneinstitutionerne med Henblik paa Tuberkulose. Undersøgelserne, der ved positiv Tuberkulinreaktion omfatter Røntgenfotografering, foretages som Regel af Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse. Nyansatte undersøges ved Ansættelsen. Undersøgelsen skal gentages hvert Aar.

Som en Kontrol paa denne Ordnings fuldstændige Gennemførelse i alle Børneinstitutionerne, føres et Kartotek over alle de Funktionærer, der har været undersøgt paa Centralstationen eller andetsteds. Kartotek kortene holdes stadig á jour gennem de Meddelelser, der indløber fra Centralstationen og fra Institutionerne. Ansættelsesforholdene kontrolleres under Inspektionerne.

*Vejledning angaaende Børneinstitutionernes Forhold overfor
Tilfælde af smitsom Sygdom.*

I 1940 ændredes Stadslægens »Vejledning for Asyl, Børnehaver, Daghem, Vuggestuer o. l. Institutioner i København angaaende disses Forhold overfor Tilfælde af smitsom Sygdom« af Oktober 1932. Herefter skal *alle* smitsomme Sygdomme, der optræder i Børneinstitutionerne, anmeldes til 1. Sanitetslæge, der daglig sender Meddelelse om hvert enkelt Sygdomstilfælde til de forskellige københavnske Hospitalers Børneafdelinger.

Det er Formaalet med denne Foranstaltning at bidrage til at hindre Udbrud af smitsomme Sygdomme blandt syge Børn.

Sanitært Tilsyn med Boliger m. m.

(Meddelt af 2den Sanitetslæge, Dr. med. *Kaj Roholm*).

I Aaret 1940 er der i Samarbejde med Sanitetslægeassistent Dr. Ane Madsen journalført 269 Sager med 289 Ekspeditioner.

Efter Sundhedsvedtægtens andet Afsnit (Ordning af Afløb m. m.) har der i dette Aar været 1 Sag.

Efter tredje Afsnit (den offentlige Renlighed) har der været 3 Sager.

Efter fjerde Afsnit (Latrinvæsen) har der været 225 Sager.

Efter femte Afsnit (de for de omboendes Sundhed skadelige Anlæg) har der været 36 Sager.

Endelig har der efter syvende Afsnit (Boliger) været 2 Sager.

	II Ordning af Afløb	III Den off. Renlighed	IV Latrin- væsen	V De for de om- boendes Sund- hed skadelige Anlæg	VII Boliger
1921—30.....	158	7	928	50	151
1931—35.....	5	19	1008	36	60
1936.....	7	1	162	69	11
1937.....	1	7	114	82	5
1938.....	5	4	724	68	6
1939.....	3	3	151	39	2
1940.....	1	3	225	36	2

I ovenstaaende Tabel er tillige for Sammenligningens Skyld vist Forholdene i en Række forudgaaende Aar, idet Tallene for de to første Grupper er angivet som Gennemsnitstal pr. Aar.

Tilsyn med Næringsmidler m. m.

(Meddelt af 3die Sanitetslæge, Dr. P. Grubb Andersen).

Af 3die Sanitetslæge og Assistenten er i 1940 behandlet:

Andragender ang. Beværtninger	380	(S. V. § 70)
— - Logishuse	0	(- - 71—80)
— - Kødudsalg	70	(- - 34 f. f.)
— - Høkerforretninger	98	(- - - -)
— - Vildt- og Fiskeforretninger	46	(- - - -)
— - andre Næringsmiddelforretninger	38	(- - - -)
— - Drikkevandsbrønde	1	(- 63 og 64)

Fra forskellige Udsalg i Byen er der gennem Sundhedspolitiet til Undersøgelse paa Sundhedskommissionens Laboratorium udtaget Prøver af forskellige Krydderier, Sennep, Eddike, Mineralvand, Cacao, Chokolade, Kaffe, Kaffeerstating, Blandingskaffe, The, Konfekt, Honning, Spiseolie, Byggryn, Havregryn, Tørrede Frugter, Frugtkonserver, Gemysekonserver, Julelys, Tapet, Sukkervarer (Slikpinde, Bolsjer o. lign.), Marmelade, Sukker, Sæbe, Sæbepulver, Vaskemidler, Mayonnaise og Salater.

Undersøgelserne har, særlig i Aarets sidste Halvdel, i nogen Grad været præget af den herskende Verdenssituation, og den deraf paa mange Omraader følgende Vareknaphed. Saaledes er der undersøgt talrige forskellige Prøver af Kaffeerstating, uden at der dog blev fundet Anledning til at foretage videre. Ligeledes begyndte man, ved større ugentlige Indkøb af Salater og Mayonnaiser, en Undersøgelse for at konstatere, om der var tilblandet mineralske Olier, (Paraffinolie). (Forholdet medførte senere et Tillæg til Sundhedsvedtægten med Forbud herimod).

Der behandledes 71 Klager over sundhedsskadelige eller forfalskede Levnedsmidler.

Sundhedskommissionens Kontrol med Drikkevandet.

Der er i Tidsrummet 1. April 1940—31. Marts 1941 udvundet følgende Vandmængder:

Anlægget ved Søndersø og Anlæggene vest for Søndersø	10,475,700	m ³
»Kilderne« ved Valby Vandværk og Nybølle	9,417,920	—
Thorsbro og Taastrup—Valby	8,921,200	—
Marbjerg	1,349,740	—
Lejre	11,113,500	—
	41,278,060	m ³

Til Byledning er ialt indført	41,116,140	m ³
heraf afgivet til Frederiksberg, Gladsaxe Kommune og andre udenbys boende	4,123,420	—
Vandforbruget i København var da i 1940—41	36,992,720	m ³

Det gennemsnitlige Døgnforbrug	101,350	m ³
Døgnforbruget var altsaa 22,80 % mindre end i 1939—40.		
Det største Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Onsdag den 3. April med	131,500	—

og Leveringen til Frederiksberg m. fl. Forbrugere medregnet fandt Sted Onsdag den 3. April med	145,470 m ³
Det mindste Vandforbrug i København pr. Døgn fandt Sted Søn- dag den 28. Juli med	68,570 —

Med den af statistisk Kontor beregnede Folkemængde for 1940—1941
701,000 bliver Gennemsnitsforbruget pr. Døgn pr. Indbygger 144,58 Liter.

Vandforbruget var:

Aar	Millioner m ³ aarlig	m ³ daglig	Liter daglig pr. Individ
1900	11,81	31,000	86,52
1905	14,26	39,060	102,70
1910	19,70	53,980	117,40
1915	22,18	62,270	124,36
1920	23,85	65,350	116,28
1925	30,26	82,890	141,14
1930	35,59	97,499	158,53
1935	44,05	120,360	181,74
1936	45,60	124,670	184,97
1937	47,84	131,080	191,41
1938	49,34	135,110	195,0
1939	47,74	130,440	186,77
1940	36,99	101,350	144,58

Af det ovennævnte Forbrug i København er 13,889,520 m³ betalt efter Rumfang og omfatter Vand til Næringsbrug, Stats- og Kommuneinstitutioners Vandforsyning, samt noget Vand til Husbrug.

Det Forbrug til Klosetskylning, der er maalt gennem særlig Maaler, har i 1940—41 udgjort 8,070,960 m³.

De kemiske og bakteriologiske Undersøgelser af Vandet er fortsat som tidligere gennem Sundhedskommissionens Laboratorium.

De bakteriologiske Undersøgelser fra de forskellige Indvindingsanlæg og Filtre samt fra Taphaner i Byens forskellige Kvarterer har givet samme tilfredsstillende Resultater som i de tidligere Aar.

Tilsyn med smitsomme Sygdomme etc.

(Meddelt af 4de Sanitetslæge K. A. Poulsen.)

Som i det foregaaende Aar har der i Aaret 1940 ikke været Epidemier af alvorligere Sygdomme.

Som tidligere føres der nøje Kontrol med Tyfus- og Paratyfusbacilbærerne, deres Til- og Fraflytten Lægekredsen, Bopælsforandringer o. s. v.

I Lighed med de foregaaende Aar er der foretaget ugentlige Undersøgelser af saavel Overfladevandet som Bundvandet paa de københavnske Søbadeanstalter, Badestranden paa Amager samt en Del andre Punkter langs Kysten.

Tillige er behandlet de sædvanlige Sager angaaende Erstatning for tabt Arbejdsfortjeneste paa Grund af smitsomme Sygdomme i Hjemmet hos Folk, der arbejder i Næringsmiddelindustrien — specielt Mejeriindustrien —, tuberkuløse Børns Anbringelse paa Kurskole o. s. v.; bl. a. nedlagde Sundhedskommissionen Forbud mod, at en Chokoladearbejder med aaben Lungetuberkulose fortsatte sit Arbejde, idet der herfor ydedes ham Erstatning efter gældende Lov.

Efter Andragende fra »Dansk Røde Kors« og fra »Husmødrenes Sygehjælp« har Sundhedskommissionen bevilget gratis Desinfektion paa Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt af henholdsvis Vandrekurve og Babysenge.

Den vederlagsfrie ambulatoriske Behandling af Kønssygdomme.

Den i Henhold til Lov af 30. Marts 1906 indførte vederlagsfrie Behandling af Kønssygdomme paa de kommunale Klinikker af de visiterende Læger har i 1940 været søgt af 4,133 nytilkomne Patienter mod 4,544 i 1939, 4,871 i 1938, 5,241 i 1937, 5,024 i 1936, 4,447 i 1935, 3,654 i 1934, 3,215 i 1933, 3,207 i 1932, 3,414 i 1931 og 3,531 i 1930. Af Patienterne var 2,700 Mænd, 1,405 Kvinder og 28 Børn under 15 Aar.

For *Syphilis* behandledes ialt 282, hvoraf 82 ikke tidligere var anmeldte. Af Tilfældene var 170 Mænd, 109 Kvinder og 3 Børn under 15 Aar.

For *Gonorrhoe* behandledes ialt 2,077 hvoraf 1,886 nye Infektioner diagnosticeret paa Klinikkerne, medens det i 191 Tilfælde drejede sig om Tilfælde diagnosticeret andetsteds. Af Tilfældene var 1,388 Mænd, 688 Kvinder og 1 Barn.

For *veneriske Saar* behandledes ialt 6 nytilkomne Patienter, hvoraf 5 Mænd og 1 Kvinde.

1,768 nytilkomne Patienter har været til Observation for venerisk Sygdom, som ikke konstateredes. Af disse var 1,137 Mænd, 607 Kvinder og 24 Børn.

Der er indgaaet Anmeldelse om 621 Patienter, der er udeblevet fra Behandlingen for venerisk Sygdom. Anmeldelserne er af 4. Sanitetslæge videre-sendt henholdsvis til de kommunale Klinikker, til Sædelighedspolitiet her i Byen eller til Embedslæger i Provinsen.

Sundhedskommissionens Desinfektionsanstalt.

Der blev i Aaret 1940 udført:

A. 677 Desinfektioner for offentlig Regning.

B. 93 — - ubemidlede.

C. 115 — - privat Regning.

Ialt 885 Desinfektioner

Disse fordeler sig saaledes:

Boligdesinfektioner alene	118
Effektdesinfektioner alene	499
Boligdesinfektioner og Effekterne desinficeret med Damp.....	226
Persondesinfektioner	42

Ialt 885

Desinfektionsstationen i 1940.

Maaned	Begæringer	A. Desinfektioner for offentlig Regning							B. Desinfektioner for Ubemidlede			C.* Desinfektioner for privat Regning			
		Tyfus	Difteri	Skarlagensbr.	Tuberkul.		Fnat	Forskll. Sygd.	Kræft	Utøj	Forskll. Sygd.	Kræft	Rosen	Forskll. Sygd.	Tuberkulose C.
					Dødsfald	Flytning									
Januar	87	»	»	1	2	69	»	1	»	4	»	»	»	5	5
Februar	73	»	1	1	3	54	»	»	»	1	»	»	»	11	2
Marts	73	»	»	»	9	48	»	»	2	4	»	»	1	4	5
April	68	»	»	»	5	49	»	1	»	3	»	»	»	2	8
Maj	77	»	»	»	8	54	»	»	»	2	»	1	»	10	2
Juni	70	1	»	»	6	47	1	»	»	2	»	1	»	8	4
Juli	65	»	»	1	3	45	»	»	2	4	»	»	»	9	1
August	59	»	»	»	1	48	»	»	»	4	»	1	1	5	»
September ..	70	2	»	»	»	51	»	1	1	6	»	»	»	5	4
Oktober ...	80	»	»	»	5	57	»	»	»	10	»	1	»	4	3
November ...	76	»	»	»	8	43	2	3	1	11	»	»	»	2	6
December ...	87	»	»	»	5	39	»	2	1	35	»	»	»	1	4
Ialt...	885	3	1	3	55	604	3	8	7	86	»	4	2	66	44

*) Desinfektion efter Tuberkulose for Private og Statens Hospitaler og Stiftelser, udføres kun paa C-Begæringer.

Antallet af Effektdesinfektioner og af Boligdesinfektioner i de enkelte Maaneder i Aaret 1940.

Maaned	Antal			
	Begæringer	Effektdesinfektioner Kbm.	Boligdesinfektioner	
			Fast Formalin Kbm.	Kresolvand Kbm.
Januar	77	71,3	1660	
Februar	73	64,8	1350	
Marts	73	72,4	2070	
April	68	68,0	2280	
Maj	77	66,5	2040	420
Juni	70	100,5	2720	30
Juli	65	71,1	1140	
August	59	53,5	1260	
September ..	70	66,4	1390	20
Oktober	80	64,1	2020	10
November ...	76	62,4	1600	
December ...	87	87,8	1070	
Ialt...	885	748,8	20600	480

Antallet af Desinfektioner ved de enkelte Sygdomme i 1939 og 1940.

Sygdomme	1939		1940	
	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner	Antal	pCt. af samtlige Desinfektioner
Tyfus	1	0,1	3	0,4
Difteri	9	1,0	1	0,1
Scarlatina.....	14	1,6	7	0,8
Tuberkulose ved Dødsfald	44	5,0	55	6,2
Tuberkulose ved Flytning.....	673	75,8	604	68,2
Smitsom Hjerne- og Rygmarvsbetænd.	2	0,2	2	0,2
Kræft	3	0,3	11	1,3
Fnat	0	0,0	5	0,6
Lungebetændelse	1	0,1	1	0,1
Rosen	0	0,0	1	0,1
Kønssygdomme	0	0,0	0	0,0
Børnelammelse.....	1	0,1	0	0,0
Utøj	24	2,7	94	10,6
Forskellige Sygdomme.....	69	7,8	56	6,3
Tuberkulose udført efter C. Begæring.	47	5,3	45	5,1

Ved Boligdesinfektionerne anvendtes 343 Gange Desinfektion med Formaldehyddampe, og desinficeredes 465 Værelser, 69 Entreer, 83 Køkkener, 57 W.C.-Rum og 2 Badeværelser, 1 Veranda, 1 Værksted, 5 Kontorlokaler, 1 Sovesal, 2 Skolebaderum og 2 Garderoberum med 450 Tæpper tilhørende Luftværnets Sanitetstjeneste.

Der blev anvendt Afvaskning med Kresolvand ved Desinfektion af 61 W.C.-Rum og 25 Haandvaske.

Der blev desuden anvendt Svovldioxyd ved Desinfektion af 4 Beboelsesvogne. De ovennævnte 42 Persondesinfektioner omfattede 599 Personer.

De desinficerede Rum havde et Kubikindhold af 21,170 Kbm., heraf desinficeredes 20,600 Kbm. med Formaldehyddampe og 480 Kbm. med Kresolvand og 90 Kbm. med Svovldioxyd. Ved Formaldehyddesinfektionerne desinficeredes 12,810 Kbm. ved Brug af nye Haandlamper og 7,790 ved Brug af brugte Haandlamper.

De i Desinfektionsanstalten paa Blegdamshospitalet desinficerede Effekter havde et Kubikindhold af 748,3 Kbm.

I det ved Desinfektionsstationen oprettede Desinfektionskursus deltog i Aarets Løb 1 Elev fra Grenaa.

Sundhedskommissionens hygiejnetekniske Kontor.

(Meddelt af Overingeniør, Dr. Holger Schmidt).

Københavns Boligtilsyn, der indtil videre fungerer som Sundhedskommissionens hygiejnetekniske Kontor, har i 1940 behandlet 385 Sager, der fordeler sig saaledes:

Dispensationer og andre Andragender vedrørende Sundhedsvedtægtens § 17	185
Sager vedrørende Skarnskakte m. m.	8
» » for omboendes Sundhed skadelige Anlæg...	6
» » Beskyttelsesrum	5
» » forskellige tekniske Forhold ved Virksomheder og Forretninger med Næringsmidler	19
Sager vedrørende Biografteatre	2
Sundhedskommissionssager overført til Boligkommissionen ..	10

Ialt 235

De øvrige 150 behandlede Sager fordeler sig over Sundhedsvedtægtens forskellige Afsnit, som det fremgaar af Tabellen.

	Henlagt uden Paatale	Ordnat ved Overenskomst	Tilhold afsagt	Forespørgsel rettet til		
				Bygningsvæsenet	Stadsingeniørens Direktorat	Brandvæsenet
Vandindtrængen og Afløbsforhold. S. V. §§ 10—11	2	15	4	0	19	0
Offentlig Renlighed m.m. S.V. §§ 15-16	0	3	2	0	0	0
Ulemper af Støj	31	15	8	1	0	0
Ulemper af ilde Lugt	2	12	5	1	2	1
Ulemper af Støv	2	4	0	0	0	0
Ulemper af Røg og Sod. S.V. § 28 ..	27	14	4	12	0	5
Ialt ...	64	63	23			

Aarsberetning fra Sundhedskommissionens Kontor for Kontrol med Bekæmpelse af Skadedyr. 1940—41.

(Meddelt af cand. mag. K. E. Stubbe Teglbjærg.)

Kontorets Opgave er dels at føre Kontrol med, at de nødvendige Forholdsregler til Bekæmpelse af Rotter træffes af Grundejere og andre, en Opgave der paahviler Kommunen i Henhold til Lov Nr. 116 af ³¹/₃ 1938 om Udryddelse af Rotter, dels at varetage Rotteudryddelsen i de kommunale Ejendomme.

Ved Kontrollen med Rottebekæmpelsen har været beskæftiget 1 Overkontrollør og 6 Kontrollører. Der er foretaget et løbende Eftersyn af samtlige Ejendomme i Kommunen, der er besøgt mindst een Gang i Aarets Løb. Der er herunder blevet paatalt Mangler ved ialt 7357 Ejendomme, af hvilke 504 ved Eftersynet viste Tegn paa at være angrebet af Rotter. Naar Tallene er højere end for Aaret 1939—40 skyldes det, at Personaleforøgelsen har gjort det muligt at foretage et grundigere Eftersyn af de enkelte Ejendomme end tidligere, hvorved flere mindre Mangler er blevet fundet og paatalt, ligesom man har krævet en væsentlig nøjere Overholdelse af Bestemmelserne i Magistratens Bekendtgørelse om Bekæmpelse af Rotter. Som tidligere var manglende eller ituslaaede Kælderruder, utilstrækkeligt sikrede Skure og Mangler ved Skarnbeholderne langt de hyppigste. Der indgik 144 Anmeldelser af Rotteplage eller manglende Rottesikringer, men af disse viste 30 sig at være ubegrundede. I 10 Tilfælde klagedes der — med Grund — over Mus i Beboelseslejligheder.

Foruden den løbende Kontrol foretoges i Tiden ¹⁴/₁₂ 1940 til ¹⁴/₁ 1941 en speciel Undersøgelse af Tilstanden i det Omraade, der begrænses af Gaderne: Kronprinsessegade, Klerkegade, Hindegade, St. Kongensgade og Gothersgade. Ialt under-

søgte 354 Ejendomme, og af disse viste 20 sig at være angrebet af Rotter. 17 af de angrebne Ejendomme var utilstrækkeligt rottesikrede, og af de resterende laa 2 op til angrebne Ejendomme. I 27 Ejendomme fandtes større Mangler ved Rottesikringerne, medens Resten: 317 i det store og hele var rottesikrede som foreskrevet i Magistratens Bekendtgørelse. Størstedelen maatte endda karakteriseres som særdeles godt sikrede mod Rotter. Da Resultatet af denne Gennemgang svarede nøje til det Resultat man var kommen til ved den løbende Kontrol, kan det siges, at der ikke er Grund til at frygte en større Rotteinvasion i de omliggende Kvarterer, saafremt der skrives til en Sanering af det paagældende Kvarter.

Som foreskrevet i Rotteloven har der været foranstaltet 2 Rotteudryddelseskampagner i Tiden d. $1-13/4$ 1940 og $1-15/11$ 1940. Kampagnerne afholdtes samtidig med Kampagnerne i Sjællands øvrige Kommuner og tilrettelagdes i det paa Foranledning af Kbhvns. Kommune nedsatte Udvalg for Københavns Amtsraads-kreds. Der krævedes udlagt Gift i alle Ejendomme, uanset om der fandtes Rotter, og det kontrolleredes ved Stikprøver overalt i Kommunen, om dette ogsaa fandt Sted. Endvidere agiteredes der ved Plakater paa Plakatsøjler og i Sporvogne, ved Avisartikler og Radioforedrag. I det store og hele gennemførtes Giftudlægningerne godt, kun i visse Villakvarterer, hvor Ejerne selv foretager Giftudlægning, var der et større Antal Forsømmelser, medens dette ikke var Tilfældet, hvor de lokale Grundejerforeninger tager sig af Sagen.

Kontorets anden Opgave er som nævnt at varetage Rotteudryddelsen i Kommunens egne Ejendomme. Dette er udført af 2 Giftudlæggere under Overkontrollørens og Kontorlederens Tilsyn. Foruden Giftudlægning i alle kommunale Ejendomme (Beboelsesejendomme, Skoler, offentlige Bygninger, Parker, Lossepladser etc.) under Kampagnerne, er der udlagt Gift i alle de Tilfælde, hvor der er indløbet Klager fra en kommunal Ejendom over Rotteplage. I disse Tilfælde har man dog ikke indskrænket sig til Giftudlægning, men man har søgt ved at faa gennemført en effektiv Rottesikring at bringe Plagen til endeligt Ophør paa det paagældende Sted. For Parker, Pladser, Lossepladser og andre aabne Arealers Vedkommende har man foretaget hyppige regelmæssige Eftersyn, og der er her foretaget en speciel energisk Rottebekæmpelse. Der er her anvendt et Apparat, hvori man ved Haandkraft formaler Calciumcyanidtabletter til et meget fint Pulver, der derefter af en i Apparatet anbragt Centrifugalblæser gennem en Gummislange blæses direkte ned i Rottehullet. Naar Pulveret kommer i Berøring med Luftens Fugtighed, dannes Cyanbrinte i saadanne Mængder, at Rotterne dræbes momentant. Apparatet har vist sig særdeles anvendeligt til Rottebekæmpelse i det Fri, og ved omhyggelig Instruksion af Mandskabet og Iagttagelse af de fornødne Forsigtighedsregler er der ingen Fare for Forgiftninger. Endvidere er der til Rotteudryddelse anvendt et godkendt Strandløgspræparat og i enkelte Tilfælde et Thalliumpræparat.

Vandklosetter.

Ifølge Meddelelse fra Stadsingeniørens Direktorat udgjorde Antallet af installerede Vandklosetter m. m.:

Installeret indtil 31/12	Ældre By			Indlemmede Distrikter			Hele Byen		
	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer	Vand- klosetter Ialt	Heraf Sæder i Trug W.C.	Udslag- nings- kummer
1905	21335	1005	312	105	4	5	21440	1009	317
1915	68611	2245	410	4661	57	34	73272	2302	444
1916	71787	2350	415	5747	69	34	77534	2419	449
1917	75690	2378	414	7694	80	38	83384	2458	452
1918	79800	2392	412	8969	119	38	88769	2511	450
1919	83071	2399	444	9641	119	36	92712	2518	480
1920	85074	2430	433	11015	119	36	96089	2549	469
1921	89736	2638	420	13242	170	37	102978	2808	457
1922	92995	2707	449	14805	202	37	107300	2909	486
1923	95382	2815	481	16333	241	37	111715	3056	518
1924	96428	2814	481	18821	241	37	115249	3055	523
1925	103225	2782	476	20888	300	36	124113	3082	512
1926	107149	2754	501	22894	303	36	130043	3057	537
1927	115057	2652	509	28748	354	36	143805	3006	545
1928	118677	2574	508	31675	360	36	150352	2934	544
1929	123034	2508	501	34063	323	38	157097	2831	539
1930	128571	2414	500	39267	354	38	167838	2768	538
1931	133558	2300	501	45039	347	37	178597	2647	538
1932	137371	2194	496	51374	362	38	188745	2556	534
1933	140957	2158	495	55568	381	38	196525	2539	533
1934	146030	2116	501	63983	420	52	210013	2536	553
1935	150355	1999	522	73585	391	53	223940	2390	575
1936	153890	1920	524	79317	388	54	233207	2308	578
1937	157156	1895	526	85431	330	56	242587	2225	582
1938	161179	1750	529	90092	330	67	251271	2080	596
1939	163865	1625	535	98205	382	68	262070	2007	603
1940	165016	1605	538	104670	324	70	269686	1929	608

Beretning om Københavns Sundhedskommissions Dyrlæggers Virksomhed i Aaret 1940.

(Meddelt af Overdyrlæge H. Hansen, Laboratorieforstander, Dyr læge E. Mejlbo og Dyr lægerne K. Seidel og O. Winther).

Sundhedskommissionens Dyr lægers Virksomhed omfatter Tilsyn med Forhandling i København af Mælk, Kød og andre Næringsmidler af animalsk Oprindelse; desuden udøves konsultativ Virksomhed for Sundhedskommissionen ved Behandling af Sager, der kræver veterinærsagkyndig Udtalelse og Bistand, saasom Indretning af Stalde, Andragender om Indførsel af Kødvarer fra Udlandet o. a. m.; yderligere foretages Undersøgelse af de animalske Næringsmidler, der af private, fordi de formenes utjenlige til Menneskeføde, indleveres til Sundhedspolitiet til Undersøgelse.

Sundhedskommissionens Dyr læger har følgende Personale: en Overdyrlæge og tre Dyr læger. Afdelingen har Kontor- og Kontorpersonalefællesskab med Stadslægen. Til Afdelingen er knyttet: Sundhedskommissionens Laboratorium,

Afdeling for Undersøgelse af Kød, Mælk m. m. med følgende Personale: en Laboratorieførstander, der er Dyrlæge, endvidere to Dyrlæger samt en mandlig og tre kvindelige læge Medhjælpere.

Der samarbejdes i det daglige Arbejde med Sundhedspolitiets Personale, af hvilket 1 Overbetjent og 4 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Mælk, og 1 Overbetjent og 8 Politibetjente er beskæftigede ved Tilsynet med Forhandling af Kød. Foruden det rent politimæssige Arbejde, Afhøringer, Rappportskrivning til Retten o. s. v., udfører Sundhedspolitiets Betjente de almindelige Prøveudtagninger og medvirker desuden ved Arbejdet med Efter-syn af de Virksomheder, hvor Næringsmidler af den omhandlede Art tilvirkes, opbevares og forhandles.

A.

Tilsyn med Forhandling af Mælk.

Den Mælk og Fløde, der indføres i København*), hidrører hovedsagelig fra Kvægbesætninger paa Sjælland og Lolland-Falster, men ogsaa fra Bornholm sendes Mælk og navnlig Fløde fra ca. 20 Kvægbesætninger.

Mælken og Fløden, der indføres i København, sendes dels direkte fra Produktionsstederne til herværende Bymejerier, dels gennem udenbys beliggende Andels- og Privatmejerier som saakaldt Suppleringsmælk. Suppleringsmælken skaffer Bymejerierne sig dels ved privat Overenskomst med de leverende Mejerier, dels gennem en særlig en gros Forretning, Andelsmejeriernes Mælkeudvalg.

Yderligere tilføres der Byen Mælk fra ca. 30 i den nærmeste Omegn beliggende mindre Mejerivirksomheder, som modtager Mælken fra et Faatal Kreaturbesætninger i Mejeriets nærmeste Opland, og som selv kører Mælken til Staden og forhandler denne dels en gros, dels en detail (Mælkeforpagtere).

Det Antal Kvægbesætninger, hvorfra der indføres Sødmealk, Fløde, Skummetmælk og Kærnemælk, kan, som det er anført i nedenstaaende Skema, deles i to Grupper, nemlig de, som har leveret Mælk hele Aaret, og de, som kun periodevis, navnlig ved Højtiderne Jul og Paaske, ved hvilke Lejligheder særlig Indførselen af Fløde tiltager, har været i Leverance.

Af det samlede Antal Kvægbesætninger har 20 med et Koantal af ca. 1800 leveret Børnemælk og 13 med et Koantal af ca. 1100 leveret Jerseymælk.

Antal Kvægbesætninger, hvorfra Mælk har været indført til København i 1940.

Form for Leverance	Antal Kvægbesætninger	Antal Køer
Helaarlig	5404	90891
Periodisk	511	6853

Hvad angaar den daglige Indførsel af Mælk, Fløde m m. og den Form, hvorunder disse Varer forhandles, da forholder disse Spørgsmaal sig, saavidt det har været muligt at faa det oplyst, saaledes som det fremgaar af omstaaende Skema (Gennemsnitstal).

*) Ved København skal her forstaaes København, Frederiksberg og delvis ogsaa Gentofte Kommune.

Mælkens Art	Indførsel til København, angivet i kg	Forhandling	
		Som raa Vare	Som pasteuriseret eller paa anden Maade varmebehandlet
Sødmælk	271423	133879	59724
Børnemælk	13830	8223	»
Jerseymælk	5073	4165	»
Piskefløde	14042	1536	9208
Fløde I	2900	2013	6912
» II	145	18	329
» III	1909	364	3877
Kærnemælk	12734	70	22563
Skummetmælk	15572	245	31066
Halvskummetmælk	»	120	1842
Stassaniseret Mælk	»	»	33924
Langtidspasteuriseret Mælk	»	»	»
Steriliseret Fløde III	15395	»	19564

Den gennemsnitlige daglige Totalindførsel af Sødmælk er — Jerseymælk og Børnemælk indbefattet — ialt 290,326 kg. Heraf forhandles som Sødmælk ialt 239,915 kg, nemlig 146,267 kg raa Sødmælk, Børnemælk og Jerseymælk og 93,648 kg paa forskellig Maade varmebehandlet Sødmælk.

Den raa Sødmælk og raa Fløde hidrører fra 1. November 1935 udelukkende fra Kvægbesætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven.

De for Indførsel og Forhandling af Mælk i København gældende Bestemmelser findes i Tillæg af 30. Oktober 1930 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. November 1918, §§ 48—62 incl, samt i Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 om, hvad der maa forhandles som Mælk, Fløde o. l.

Disse Bestemmelser er ved et Tillæg af 24. Juli 1934 til Sundhedsvedtægten blevet suppleret med Bestemmelser, der stiller Krav om, at al raa Mælk og Fløde fra 1. November 1935 skal hidrøre fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, og at dette Forlangende fra den 1. November 1938 gælder al Mælk og Fløde m. m., der indføres her i Staden, uanset om Mælken m. m. forhandles i raa eller varmebehandlet Tilstand.

Endvidere kræves i Tillæget, at fra 1. November 1938 skal al Mælk og Fløde m. m., herunder ogsaa Skummetmælk og Kærnemælk, der indføres og forhandles, hidrøre fra Kvægbesætninger, der staar under Dyr lægekontrol i H. t. Sundhedsvedtægtens Bestemmelser herom.

I Tilslutning til dette Sundhedsvedtægtstillæg af 24. Juli 1934 er der af Sundhedskommissionen den 2. September 1935 udstedt en Bekendtgørelse angaaende Godkendelse af de tuberkuloserensede Kvægbesætninger og Forskrifter om Transport m. m. af Mælken fra disse Besætninger.

Kontrollen

med Overholdelsen af de Bestemmelser, der er gældende for Indførsel og Forhandling af Mælk og Fløde m. m. i København, kan deles i to Hovedopgaver, nemlig: »Kontrollen med Mælkens Produktion« og »Kontrollen med Mælkens Forhandling«.

1) Kontrollen med Mælkens Produktion.

Denne Kontrol omfatter dels det i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, omhandlede maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres

til København som Sødmælk, eller hvis Mælk benyttes til Fremstilling af Fløde, derunder ogsaa Eksportfløde; dels det i Sundhedsvedtægtens § 52 omhandlede 2 Gange maanedlige Dyr lægeeftersyn af Kreaturbesætninger, hvis Mælk indføres til København som Børnemælk, og yderligere omfatter denne Kontrol de af Sundhedspolitiet foretagne Eftersyn af Mejerivirksomheder, der indsender Mælk m. m. til København, samt den af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Efterkontrol i saavel Kreaturbesætninger som Mejerivirksomheder.

De maanedlige Dyr lægeeftersyn foretages af 128 Dyr læger, af hvilke et Faatal, 3, er ansatte ved de store Mælkeforsyninger, medens de øvrige er lokalt praktiserende Dyr læger.

Ved den maanedlige Kontrol med Kvægbesætningerne foretages en nøje Undersøgelse af hver enkelt Ko i Besætningen, særlig indgaaende af alle i Øjeblikket malkende Køer, og desuden inspiceres Staldforhold, Foder og Malkeredskaber, og naar Tilsynet foretages under Malkningen, paases det, at denne udføres paa tilbørlig Maade og i Overensstemmelse med de herfor givne Regler.

I Tilslutning til Eftersynet udfærdiges af Dyr lægen en Attest, paa hvilken det anføres, hvilke eventuelt syge Dyr der er fundet, hvad disse Dyr lider af, og hvad der er beordret med Hensyn til disse Dyrs Isolation og deres Mælk. Yderligere anføres paa Attesterne de eventuelt forefundne Overtrædelser af de for Produktion af Mælk til København gældende Bestemmelser.

Disse Attester indsendes maanedsvist til Sundhedskommissionens Sekretariat af de her i Byen værende Modtagere af Mælk og Fløde.

Paa Grundlag af de i Tidsrummet fra 1. Januar til 31. December 1940 udstedte Dyr lægeattester fremgaar, at det paa Grund af Sygdom, i kortere eller længere Tid, har været forbudt at levere Mælken til København fra et større Antal Køer.

De paa Dyr lægeattesterne opførte Lidelser grupperer sig maanedsvist saaledes som fremgaar af nedenstaaende Skemaer, til hvilke skal bemærkes, at Antallet af anmeldte Sygdomstilfælde ikke er det samme som Antallet af Køer, der har været syge, idet talrige Køer har været syge gennem længere Tid og derfor mere end een Gang indgaar i Skemaet.

Antal anmeldte Sygdomstilfælde 1940.

I. De helaarlig leverede Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkt for			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	»	2582	33	37	13	»	»	»	2665
Februar	»	»	2759	52	46	4	»	»	»	2861
Marts	»	»	3397	52	52	8	»	»	»	3509
April	»	»	3473	15	53	13	»	»	»	3554
Maj	»	»	3436	31	38	10	»	»	»	3515
Juni	»	»	3226	21	23	12	»	»	»	3282
Juli	»	»	2984	20	11	10	»	»	»	3025
August	»	»	2596	25	22	7	»	»	»	2650
September	»	»	2607	20	23	17	»	»	»	2667
Oktober	»	»	2334	23	19	16	»	»	»	2392
November	»	»	2011	18	30	10	»	»	»	2069
December	»	»	1983	12	18	23	»	»	»	2036
Ialt	»	»	33388	322	372	143	»	»	»	34225

II. De periodevis leverende Kvægbesætninger.

Maaned	Diagnosticerede Lidelser						Mistænkt for			Ialt
	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Yver-Sygdomme	Patte-Sygdomme	Bør-Sygdomme	Andre Sygdomme	Tuberkulose	Yver-Tuberkulose	Andre Sygdomme	
Januar	»	»	114	1	5	1	»	»	»	121
Februar	»	»	115	1	5	»	»	»	»	121
Marts	»	»	110	4	»	»	»	»	»	114
April	»	»	89	»	1	»	»	»	»	90
Maj	»	»	39	»	1	»	»	»	»	40
Juni	»	»	42	»	»	»	»	»	»	42
Juli	»	»	29	»	»	»	»	»	»	29
August	»	»	12	»	»	»	»	»	»	12
September	»	»	10	»	»	»	»	»	»	10
Oktober	»	»	2	»	»	»	»	»	»	2
November	»	»	88	»	»	»	»	»	»	»
December	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1
Ialt...	»	»	563	6	12	1	»	»	»	582

I de Tilfælde, hvor *de kontrollerende Dyr læger* har paaført Attesterne Bemærkninger om Fejl og Mangler med Hensyn til Overholdelsen af de for Indførelsen af Mælk til København gældende Bestemmelser, er Attesterne almindeligvis blevet tilbagesendt de respektive Mejerier med Anmodning om at foranledige de af Dyr lægerne ved Eftersynene paatalte Fejl m. m. rettede og ny Attest indsendt i Løbet af 8—14 Dage. — I en Del Tilfælde har Dyr lægerens Attestbemærkninger foranlediget, at særligt Eftersyn er foretaget af Sundhedskommissionens Dyr læger.

Af *Sundhedskommissionens Dyr læger* er der ialt i 1940 foretaget 548 Eftersyn af Kvægbesætninger og Mejerivirksomheder, nemlig:

312	Eftersyn af Mejerier og Flødefabrikker,
236	— - Kvægbesætninger, deraf
34	— - Børnemælksbesætninger og
7	— - Jersey mælksbesætninger.

Af Kvægbesætningerne havde:

131	et Koantal af 50 og derover,
97	- — - 10—49 og
8	- — - 1—9.

Ved disse Eftersyn er der i et Antal Tilfælde konstateret Forhold, som var i Strid med de for Indførelse af Mælk til København gældende Bestemmelser.

De konstaterede Fejl og Mangler har angaaet saavel Renholdelse som Vedligeholdelse af Redskaber og Lokaliteter, uheldige Staldforhold, mangelfuld Renholdelse og Klipping af Køer samt Overtrædelse af de for Malkearbejdets rette Udførelse givne særlige Bestemmelser.

De som Følge af Eftersynene fremkomne Sager behandles paa den Maade, at Ejeren i direkte Tilslutning til Eftersynet modtager en skriftlig Meddelelse om, hvad der vil være at rette for at faa Forholdene bragt i Orden i Henhold til de givne Bestemmelser; dernæst underrettes de respektive Mejerier og kontrollerende Dyr læger om Eftersynene og, hvad der derved er konstateret, og anmodes om paa den givne Foranledning at paase, at de paatalte mangelfulde Forhold rettes, samt at Bemærkning herom paaføres Attesten for næste Eftersyn.

I særlige Tilfælde kræves indsendt Ekstraattest, og i Tilfælde, hvor Manglerne har været væsentlige eller ikke trods gentagne Forsøg har været til at faa rettede, nedlægges Forbud i kortere eller længere Tid mod Indsendelse af Mælk til København fra de paagældende Besætninger. Der har i 1940 været nedlagt Forbud i 10 Tilfælde.

En Del af de af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Eftersyn har været foranlediget af de foretagne Smuds- og Kimtalsundersøgelser. I de Tilfælde, hvor der er konstateret stort Smuds- eller stort Kimindhold i de undersøgte Prøver, er Forholdet blevet rettet efter skriftlig Henvendelse til Ejer, Mejeri og kontrollerende Dyr læge — eventuelt som anført i Forbindelse med herfra foretaget Eftersyn (17 Tilfælde).

Yderligere skal vedrørende de af Sundhedskommissionens Dyr læger foretagne Eftersyn tilføjes, at der ved Eftersynene er blevet »udsat« fra Mælkeleverance 328 Køer paa Grund af Yver-, Bør- og andre Lidelser.

Disse Udsættelser af Køer har foranlediget mikroskopiske Undersøgelser af Sekretet, dels for at underbygge den kliniske Diagnose, der betinger »Udsættelse fra Leverance«, dels for at understøtte den kliniske Undersøgelse, naar Tidspunktet for Helbredelse menes at være indtraadt, saaledes at fornyet Mælkeleverance kan finde Sted.

I Tilslutning til Omtalen af Besætningskontrollen m. m. skal tilføjes, at 63 Mejerier indenbys og udenbys i 1940 har søgt om og faaet godkendt 169 Besætninger med 2443 Køer til Salg af Mælk og Fløde m. m. i Anledning af Bestemmelsen om, at Mælk og Fløde fra $\frac{1}{1}$ 1939 skal hidrøre fra Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven.

Desuden er 511 Besætninger med tilsammen 6,853 Køer i 1940 godkendt til periodisk Leverance af Mælk m. m. til København.

Angaaende de af *Sundhedspolitiets Betjente* foretagne Eftersyn af Mejerier, hvorfra indsendes Suppleringsmælk og Fløde, skal anføres, at der i 1940 ialt er foretaget 213 Eftersyn af 102 Mejerier, 30 Mælkeforpagtere og 11 Flødefabrikker.

Eftersynene gaar væsentlig ud paa at kontrollere, om den indsendte Mælk eller Fløde hidrører fra Besætninger, der staar under Dyr lægekontrol, som anført i Sundhedsvedtægtens § 49, Stk. 2, og om det Antal Køer, der kontrolleres, kan yde det daglig indsendte Kvantum Mælk m. m., men desuden paases Orden, Renlighed og Vedligeholdelse af Lokalteter og Redskaber. Paa Virksomheder, hvor Mælk og Fløde tappes paa Flasker, paases ogsaa, om Flaskerensningen er fyldestgørende.

I 59 Tilfælde er forefundet Mangler med Hensyn til Lokaler og Redskaber.

2) Kontrollen ved Mælkens Forhandling.

Dette Arbejde omfatter dels Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier i København, dels Laboratorieundersøgelse af indkøbte og indleverede Mælkeprøver, for hvilket der redegøres i Laboratoriets Beretning, der er anført Side 46.

Eftersyn af Mejerivirksomheder, Mælkeudsalg og Koholderier.

Der er i 1940 dels af Sundhedspolitiets Betjente, dels af Sundhedskommissionens Dyr læger til ubestemte Tider foretaget ialt 4328 Eftersyn af 45 Mejerier, ca. 2600 Mælkeudsalg og ca. 300 Detailvogne, og ved disse Eftersyn er der i 62 Tilfælde forefundet Mangler med Hensyn til Vedligeholdelse af Lokaler m. m.

Der fandtes i København ved Udgangen af 1940: 12 Kostalde med ialt 129 Køer. Kostaldene i den indre By er Handelsstalde, fra hvilke der ikke forhandles Mælk, men fra Kvægbesætningerne i de indlemmede Distrikter forhandles Mælken til Mejeri. Endvidere fandtes der 11 Svinestalde med ialt 1221 Svin.

Endvidere har Afdelingen foranlediget af Handelsministeriets Bekendtgørelse af $19/8$ 40 vedrørende Bybefolkningens Forsyning med Mælk m. v. behandlet 158 Sager angaaende Oprettelse eller Overdragelse af Mælkeudsalg.

Sager henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Mælkekontrollen i 1940 er der i 383 Tilfælde forefundet Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens forskellige Bestemmelser, heraf har Sundhedskommissionen henvist 241 Sager til retslig Afgørelse.

Disse Sager har bl. a. drejet sig om:

Overtrædelse af Tillæg af 30. Okt. 1930 og 24. Juli 1934 til Københavns Sundhedsvedtægt af 4. Nov. 1918 samt Sundhedskommissionens Bekendtgørelse om den fremtidige Forhandling i København af raa Sødmælk og raa Fløde af 2. Sept. 1935, samt Storkøbenhavns kommunale Mælkeudvalgs Bekendtgørelse af $14/8$ 40, cfr. Handelsministeriets Bekendtgørelse af $19/8$ 1940, cfr. Lov Nr. 415 af $15/8$ 1940.

§ 34: Urenlighed i Udsalgssteder og forbudte Lokaler	5	Tilfælde
§ 49, 2. og 3. Stk.: Indførsel af ukontr. Mælk og Fløde.....	4	—
§ 49, 2. Stk. Reglerne: Mangler i Kostalde m. m.....	1	—
§ 51, cfr. 55, Vand i Mælk (Fløde), Udsalgsprøver	5	—
§ 51: For ringe Fedtindhold i Sødmælk.....	38	—
§ 51: — — — — — Fløde	31	—
§ 51: — — — — — Jersey-mælk	3	—
§ 53: Eksportfløde ikke steril	2	—
§ 53: Mangelfuld Deklaration	6	—
§ 53: Overtrædelse af Pasteuriseringsbestemmelserne.....	66	—
§ 53: Ulovlig Behandling af Mælk.....	2	—
§ 54: For ringe Tørstofmængde i Kærnemælk.....	39	—
§ 56: Smuds i Mælk (Fløde) sur Mælk (Fløde).....	17	—
§ 56: Indførsel af Mælk (Fløde) fra syge Køer	1	—
§ 57: Omhældning af Mælk (Fløde) paa Gader, Veje m. m.....	2	—
§ 57: Mangelfuld Afsvaling af Mælk (Fløde) i Udsalgssteder....	22	—
§ 57: Mangelfuld rengjorte Flasker	7	—
§ 58: Rustne og mangelfuldt rengjorte Spande og Redskaber..	1	—
§ 58: Køkkenaffald m. m. sammen med Mælk paa Vogne.....	1	—
§ 59: Ulovlige Varer sammen med Mælk i Udsalgssteder.....	18	—
Sundhedskommissionens Bekendtgørelse af $2/8$ 35: Omhældning af raa Mælk i Udsalgssteder	7	—
§ 5 i Bekendtgørelse af $19/8$ 1940.....	99	—
§ 3 i — — — — —	1	—
§ 1 i — — — — — $19/11$	4	—

Af de til Retten henviste Sager er der i 7 Tilfælde meddelt Advarsel for Overtrædelse af Sundhedsvedtægten.

De samlede Bødebeløb for Overtrædelse af Sundhedsvedtægtens Bestemmelser m. m. angaaende Mælk m. m. i 1940 beløb sig til 9,265 Kr.

B.

Tilsyn med Handel med Kød, Kødvarer, Pølser o. l.

Tilsyn med Slagter- og Viktualieforretninger, Undersøgelser af Pølser m. m.

Der er i 1940 af Sundhedspolitiets Betjente, i nogle Tilfælde i Forbindelse med Sundhedskommissionens Dyr læger, foretaget 30,929 Eftersyn hos Slagtere og Høkere samt Vildt- og Fiskehandlere, nemlig henholdsvis 8,598, 18,630 og 3,701 Eftersyn.

Ved Aarets Udgang fandtes 520 Slagterforretninger, 1174 Viktualieforretninger og 244 Fiskeforretninger ialt 1938 værende i Brug.

Ved ovennævnte Eftersyn kasseredes 1148 kg Kød, Pølser og Konserver, 200 kg Aal og 9 Høns, og i 148 Tilfælde blev givet Paalæg om Reparationer.

Der indkøbtes 1216 Prøver til Undersøgelse for Indhold af ikke tilladte Konserveringsmidler, og for Overtrædelse af Melanordningen og § 12, Stk. 3 i Tillæg af 15. December 1932 til Sundhedsvedtægten, og der paavistes i 7 Tilfælde Tilsætning af Natriumsulfit, og i 1 Tilfælde paavistes Overtrædelse af Bestemmelserne om Tilsætning af Mel til Kødølser, Kødfars og lignende Næringsmidler, hvilket har foranlediget retslig Paatale.

Kødvarer indleverede til Undersøgelse.

Der er i 1940 indleveret til Undersøgelse 131 forskellige Prøver Kød- og Madvarer. Aarsagerne var i 3 Tilfælde Formodningen om, at de paagældende Varer havde foraarsaget lettere Forgiftningstilfælde, i de øvrige Tilfælde skyldtes Indleveringen, at Varerne formodedes at være utjenlige til Menneskeføde. I de 3 Tilfælde, hvor der forelaa Formodning om, at de indleverede Kødvarer havde forvoldt Sygdomstilfælde, er Sagerne efter Varernes Undersøgelse og Prøveudsendelse til Laboratorieundersøgelse blevet overgivet 3die Sanitetslæge til videre Foranstaltning.

Som Følge af Undersøgelse af samtlige indleverede Varer skete i 60 Tilfælde Kassation og Destruktion, medens Godkendelse fandt Sted i 71 Tilfælde.

Fjerkræ indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1940 indleveret til Undersøgelse 75 Stk. Høns og Kyllinger.

Heraf blev godkendt til Menneskeføde 7 Høns og Kyllinger.

68 Stk. Høns og Kyllinger, blev erklæret for utjenlige til Menneskeføde.

Kassationsaarsagerne var: 35 Høns og Kyllinger: Tuberkulose. 3 Høns: Æggelederbetændelse. 1 Høne: Peritonitis. 3 Høns: Leukæmi. 1 Høne: Absces. 1 Høne: Hønsetyfus og 24 Høns og Kyllinger: Fordærvelse.

Der blev endvidere i 1940 indleveret 2 Ænder og 3 Gæs til Undersøgelse; de indleverede 2 Ænder fandtes tjenlige til Menneskeføde, hvorimod de 3 Gæs blev erklæret utjenlige til Menneskeføde paa Grund af en udtalt Fiskelugt.

Fisk indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1940 i 24 Tilfælde indleveret Fisk til Undersøgelse. I de paagældende Tilfælde drejede det sig om: røget Aal, Torsk, Rødspætter, Sild, Klipfisk og Helleflynder. Kassation paa Grund af Fordærvelse fandt Sted i 15 Tilfælde, og i de øvrige 9 Tilfælde fandtes de indleverede Varer tjenlige til Menneskeføde.

Vildt indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1940 indleveret 1 stegt Hare til Undersøgelse, som fandtes utjenlig til Menneskeføde. Kassationsaarsagen var Fordærvelse.

Smør og Æg indleveret til Undersøgelse.

Der er i 1940 indleveret 9 Æg til Undersøgelse. Ved Undersøgelsen fandtes intet unormalt.

Der er i 1940 i 11 Tilfælde indleveret Smør til Undersøgelse, i 9 Tilfælde fandtes intet unormalt, i de øvrige 2 Tilfælde fandtes det indleverede Smør utjenlig til Menneskeføde paa Grund af Skimmelvegetation.

Undersøgelse af Konserver.

I 8 Tilfælde indleveredes Kødkonserver til Undersøgelse, i 6 af Tilfældene blev Varen kasseret paa Grund af Fordærvelse.

Sager henvist til retslig Afgørelse.

Ved Udøvelsen af Tilsynet med Handel med Kød- og Madvarer i 1940 henvistes i 63 Tilfælde Sagen til Retten for Overtrædelse af de vedrørende Handel med Kød m. m. gældende Bestemmelser.

De samlede Bødeløb af de til Retten henviste Sager udgjorde i 1940 8575,00 Kr.

C.*Angaaende Kødkroppe, der er bleven afvist paa den herværende Kødkontrolstation for indført Kød.*

Paa Kontrolstationen i Kommunens Flækkehal er der i 1940 i 32 Tilfælde foretaget Afvisning af hele eller Dele af Kødkroppe, som i Henhold til Lov om indenrigs Kødkontrol ikke var indførselsberettigede i Kommunen.

Det drejede sig om: 10 Oksekroppe, 1 Hestekrop, 7 Kalvekroppe, 13 Svinekroppe, og 2 Lammekroppe.

D.*Angaaende Indretning og Forandring m. a. vedrørende Stalde.*

Der er i 1940 behandlet 53 Sager vedrørende Indretning og Forandringer af Hestestalde og Gødningsgruber.

Desuden er der i 1940 behandlet 5 Sager vedrørende Indretning og Forandring af Svinestalde samt een Gedestald.

E.*Undersøgelsesresultater fra Sundhedskommissionens Laboratorium.*

(Meddelt af Laboratorieførster, Dyrslæge E. Mejlbo og Dyrslæge O. Winther).

I Tiden 1. Januar 1940 til 1. Januar 1941 er ialt indleveret 13,610 Prøver (16,135 i 1939) Mælk og Fløde til Undersøgelse paa Laboratoriet.

De indleverede Prøver fordeler sig saaledes:

Børnemælk	929 Prøver	Halvskummetmælk	81 Prøver	Eksportfløde	100 Prøver
Jerseymælk	290 —	Skummetmælk	51 —	Fløde (3)	1139 —
Sødmælk	6240 —	Kærnemælk	1360 —	Fløde (2)	166 —
				Fløde (1)	1982 —
				Piskefløde	1272 —

Der er foretaget specielle Undersøgelser af 2137 Prøver Mælk med Henblik Mastitis og Indhold af hæmolytiske Streptokokker, yderligere er med samme Formaal undersøgt 519 Prøver fra enkelte Køer (Patteprøver). 3,160 Prøver Mælk er ved den daglige, rutinemæssige Undersøgelse prøvet for Smuds, medens 64 Prøver Mælk, Fløde og Kærnemælk efter Foranledning specielt er undersøgt for Smuds, fremmede Bestanddele og Tilstand. Undersøgelse af tomme Mælkeflasker for Kimindhold er foretaget i 65 Tilfælde.

15 Smørprøver, 1 Prøve Blanding af Smør og Fedt og 1 Prøve Hestefedt er undersøgt med Henblik paa Tilstand, Margarinetilsætning og Konserverings-

stoffer. 10 Prøver Flødeskum, 1 Flødekrans og 4 Piskningsmidler er undersøgt paa Foranledning.

Undersøgelser af Vandprøver er foretaget i 13 Tilfælde.

I Aarets Løb er der for Torve- og Slagtehalerne foretaget Undersøgelser af Prøver fra ialt 238 Kroppe, samt undersøgt 100 Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet. 875 indkøbte Prøver af Kød og Kødvarer og 154 Prøver Salater er undersøgt med Henblik paa Tilsætning af ulovlige Konserveringsstoffer samt Friskheds-tilstand. 274 Prøver Hakkekød er specielt undersøgt for Bakterieindhold.

Af Konserves er undersøgt 5 Prøver.

Yderligere er — som Regel foranlediget ved Mistanke om »Kødforgiftning« — et stort Antal Madvarer af forskellig Art undersøgt for Friskhed, ulovlige Konserveringsstoffer og Bakterieindhold. I 4 Tilfælde er foretaget Artsbestemmelse af Kød.

I.

Resultatet af Undersøgelser af Mælk og Fløde.

(Tallene i Parentes angiver Fejlprocenten i 1939).

Bestemmelse af Fedtindhold i Børnemælk, Jerseymælk, Sødmælk, Fløde, Skummetmælk og Halvskummetmælk.

Indhold af Fedt i 929 Prøver *Børnemælk*:

Under 3,25 %	0 Prøver
3,25 %—3,50 %	60 —
3,50 %—4,00 %	425 —
4,00 %—5,00 %	440 —
5,00 % og derover	4 —

Af dette fremgaar, at 0,0 % (0,34 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end den i Sundhedsvedtægtens § 52 foreskrevne Minimumsfedtprocent: 3,25.

Indhold af Fedt i 290 Prøver *Jerseymælk*:

Under 4,75 %	3 Prøver
4,75 %—5,00 %	14 —
5,00 %—6,00 %	246 —
6,00 % og derover	13 —

Af dette fremgaar, at 1,03 % (0,69 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 4,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Jerseymælk.

Indhold af Fedt i 6145 Prøver *Sødmælk*:

Under 3,25 %	77 Prøver
3,25 %—3,50 %	720 —
3,50 %—4,00 %	4120 —
4,00 %—5,00 %	1214 —
5,00 % og derover	14 —

Af dette fremgaar, at 1,25 % (1,24 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 3,25 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Sødmælk.

Indhold af Fedt i 1272 Prøver *Piskefløde*:

Under 30,00 %	2 Prøver
30,00 %—32,00 %	110 —

32,00 %—34,00 %	299	Prøver
34,00 % og derover	861	—

Af dette fremgaar, at 0,16 % (1,22 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 30,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Piskefløde.

Indhold af Fedt i 1982 Prøver *Fløde I*:

Under 18,00 %	30	Prøver
18,00 %—20,00 %	1005	—
20,00 %—22,00 %	742	—
22,00 % og derover	205	—

Af dette fremgaar, at 1,51 % (0,69 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 18,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde I.

Indhold af Fedt i 166 Prøver *Fløde II*:

Under 13,00 %	1	Prøve
13,00 %—15,00 %	56	Prøver
15,00 %—16,00 %	24	—
16,00 % og derover	85	—

Af dette fremgaar, at 0,6 % (0,0 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 13,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde II.

Indhold af Fedt i 1139 Prøver *Fløde III*:

Under 9,00 %	4	Prøver
9,00 %—11,00 %	530	—
11,00 % og derover	605	—

Af dette fremgaar, at 0,35 % (0,16 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Fløde III.

Indhold af Fedt i 100 Prøver *Eksportfløde*:

Under 9,00 %	2	Prøver.
9,00 % og derover	98	—

Af dette fremgaar, at 2,0 % (6,2 %) af Prøverne havde mindre Fedtindhold end 9,00 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Eksportfløde.

Indhold af Fedt i 81 Prøver *Halvskummetmælk*:

I ingen af de undersøgte Prøver af Halvskummetmælk paavistes mindre Fedtindhold end 0,75 %, der i Henhold til Sundhedsvedtægtens § 51 er Minimumsfedtprocenten i Halvskummetmælk.

Ved Undersøgelse af 51 Prøver *Skummetmælk* fandtes intet at bemærke.

Yderligere er Fedtprocenten i 1360 Prøver *Kærnemælk* bestemt:

<i>Kærnemælk I.</i>		<i>Kærnemælk II.</i>	
Under 0,50 %	127 Prøver	Under 0,50 %	377 Prøver
0,50 %—1,00 %	310 —	0,50 %—1,00 %	355 —
1,00 %—1,50 %	130 —	1,00 %—1,50 %	59 —
1,50 % og derover	0 —	1,50 % og derover	2 —
	<u>567 Prøver</u>		<u>793 Prøver</u>

Vandtilblanding i Mælk.

12 af de undersøgte Prøver Sødmælk var iblandet Vand; alle Prøver hidrørte fra Handelsmælk.

Tørstofindhold i Kærnemælk.

Ved Undersøgelse af 567 Prøver Kærnemælk I fandtes 18 Prøver, d. v. s. 3,17 %, og af 793 Prøver Kærnemælk II 25 Prøver, d. v. s. 3,15 %, der havde mindre Tørstofindhold end foreskrevet i Sundhedsvedtægtens § 54.

Undersøgelser af Smuds.

3160 Prøver Sødmælk, Børnemælk og Jerseyælk er undersøgt for Smuds ved Hjælp af Gerbers Automat-Filtrer-Apparat. I nogle Tilfælde paavistes Smuds — hovedsagelig Kohaar og Kogødning — i kendelige Mængder.

I 64 Prøver Sødmælk, Fløde og Kærnemælk, der specielt var henvist til Undersøgelse for Smuds og Friskhedstilstand, paavistes Smuds af forskellig Art (Træsplinter, Børstehaar, Kogødning, gamle, indtørrede Mælkerester); yderligere var de fleste af disse Prøver fordærvede eller sure.

Undersøgelser for Opvarmning.

13,610 Prøver er undersøgt for Opvarmning.

1. Undersøgelser for Pasteurisering.

1. 74 Prøver, der var solgt som pasteuriserede, reagerede som raa eller som Blandinger af raa og pasteuriseret Mælk (Fløde) (Paraphenyldiaminprøven og Fosfataseprøven), nemlig:

Sødmælk	34 Prøver
Halvskummetmælk	3 —
Piskefløde	5 —
Fløde I	19 —
Fløde II	2 —
Fløde III	11 —

2. 6 Prøver, der var solgt som raa, var pasteuriserede (Paraphenyldiaminprøven), nemlig:

Sødmælk	3 Prøver
Skummetmælk	1 —
Fløde I	1 —
Fløde III	1 —

Af dette fremgaar, at 0,57 % (0,45 %) af Prøverne har reageret fejlagtigt efter deres Deklaration.

2. Undersøgelser for ulovlig Opvarmning.

110 Prøver Sødsmælk, der var solgt som raa og som gav positiv Reaktion ved Paraphenylendiaminprøven, blev, under Anvendelse af Katalaseprøven, Fosfataseprøven, Weinstens Amylaseprøve og Schardingers Prøve, undersøgt med Henblik paa ulovlig Opvarmning i Henhold til Justitsministeriets Anordning Nr. 273 af 22. Oktober 1925 § 9.

4 af Prøverne havde været Genstand for Opvarmning.

3. Utilstrækkelig Opvarmning.

Ved 18 Prøver stassaniseret og 2 Prøver langtidspasteuriseret Mælk paa- vistes ved Anvendelse af Fosfataseprøven utilstrækkelig Opvarmning.

Undersøgelser af Aciditetsgrad.

Ved Undersøgelse af Aciditetsgraden (Antal ccm $\frac{1}{10}$ n. NAOH, som neutraliserer 100 ccm Mælk) i 3030 Prøver Børnemælk, Jersey-mælk og Sødsmælk fandtes følgende Talværdier:

	Sødsmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Under 15 ccm.....	9	0	0	0
15 —	16	0	0	0
16 —	332	73	28	5
17 —	472	264	58	6
18 —	920	429	78	14
19 —	131	61	1	0
20 —	101	15	0	0
over 20 —	15	2	0	0

Gær- Reduktaseprøver.

Undersøgelserne angaar 3160 Prøver Børnemælk, Jersey-mælk og Sødsmælk.

1. Oversigt over Affarvningstiderne.

	Sødsmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Mindre end 1 Time..	21	7	0	0
1—2 Timer..	18	7	0	0
2—3 — .	27	11	0	0
3—4 — .	100	14	0	0
4—5 — .	122	19	0	0
5—6 — .	180	33	4	1
6—7 — .	186	39	9	6
over 7 — .	1452	734	152	18
	2106			

2. Oversigt over Gæringstyperne.

	Sødsmælk	Børnemælk	Stassaniseret Mælk	Langtidspasteur. Mælk
Den gelegtige Type	649	217	28	3
— ostede —	21	2	1	0
— blærede —	534	124	12	0
— svampede —	730	398	114	19
— flydende —	102	55	10	3

Bakteriologiske Undersøgelser.

Kimtallene er bestemt pr. ccm ved Kulturforsøg i 3298 Prøver Sødsmælk, Børnemælk, stass. Mælk og langtidsp. Mælk. De anvendte Fortyndinger af Mælken har sædvanligvis været 1—100 og 1—1000. I enkelte, specielle Tilfælde er Fortyndingerne 1—10, 1—10.000 og 1—100 000 anvendt.

Som Næringssubstrat er hovedsagelig anvendt Mælke-Peptonvands-Agar (»Arbejdsmetoder for kemiske Undersøgelser af Mælk og Mejeriprodukter 1940«) og af og til Oxø-Extrakt-Gelatine. Termostatopholdet har for Agar-Kulturernes Vedkommende været 2 Døgn ved 32° C. og for Gelatine-Kulturernes Vedkommende 4 til 6 Døgn ved 22° C.

Oversigt over Kimtallene.

2244 Prøver Sødsmælk.

Under 0,025 Million	248 Prøver	11,05 %	(9,33 %)
0,025—0,05	286	12,75 %	(11,89 %)
0,05—0,1	305	13,59 %	(15,02 %)
0,1—0,3	647	28,88 %	(33,63 %)
0,3—0,5	259	11,09 %	(13,87 %)
0,5—0,7	156	6,95 %	(5,55 %)
0,7—1,0	117	5,21 %	(3,59 %)
1,0—2,0	108	4,99 %	(3,86 %)
2,0—3,0	48	2,14 %	(1,16 %)
3,0—5,0	29	1,29 %	(0,88 %)
5,0—10,0	21	0,94 %	(0,63 %)
10,0—20,0	20	0,89 %	(0,36 %)

864 Prøver Børnemælk.

Under 0,01 Million	115 Prøver	13,31 %	(14,85 %)
0,01—0,02	168	19,44 %	(22,23 %)
0,02—0,04	215	24,89 %	(21,95 %)
0,04—0,05	66	7,64 %	(8,8 %)
0,05—0,1	117	13,66 %	(16,27 %)
0,1—0,3	86	9,95 %	(8,51 %)
0,3—0,5	29	3,35 %	(3,12 %)
0,5—0,7	12	1,39 %	(0,95 %)
0,7—1,0	13	1,5 %	(0,57 %)
1,0—2,0	21	2,43 %	(1,23 %)
2,0—3,0	11	1,27 %	(0,47 %)
3,0—5,0	1	0,12 %	(0,28 %)
5,0—10,0	5	0,58 %	(0,57 %)
10,0—20,0	5	0,58 %	(0,19 %)

165 Prøver stass. Mælk.

0,001—0,005 Million	5 Prøver	3,03 %	(1,99 %)
0,005—0,01	10	6,06 %	(3,98 %)
0,01—0,05	93	56,86 %	(42,38 %)
0,05—0,1	25	15,15 %	(23,84 %)
0,1—0,3	30	18,18 %	(17,88 %)
0,3—0,5	2	1,21 %	(1,32 %)
0,5—0,7	0	0,00 %	(3,98 %)
0,7—1,0	0	0,00 %	(2,64 %)

1,0 —5,0 Million	0 Prøver	0,00 %	(1,99 %/o)
over 5,0 —	0 —	0,00 %	(0,00 %/o)

25 Prøver langtidsp. Mælk.

0,001—0,005 Million	0 Prøver	0,00 %	(8,69 %/o)
0,005—0,01 —	0 —	0,00 %	(5,79 %/o)
0,01 —0,05 —	9 —	36,00 %	(44,93 %/o)
0,05 —0,1 —	8 —	32,00 %	(23,19 %/o)
0,1 —0,3 —	6 —	24,00 %	(13,04 %/o)
0,3 —0,5 —	2 —	8,00 %	(0,00 %/o)
0,5 —0,7 —	0 —	0,00 %	(0,00 %/o)
0,7 —1,0 —	0 —	0,0 %	(0,00 %/o)
1,0 —5,0 —	0 —	0,00 %/o	(4,34 %/o)
over 5,0 —	0 —	0,00 %/o	(0,00 %/o)

Bestemmelse af Indhold af Bakterier fra Coligruppen.

Sideløbende med Kimtællingerne og i et Antal af 3218 Prøver er foretaget Bestemmelse af Indholdet af Bakterier fra Coligruppen i 1/10, 1/100 og 1/1000 ccm. Mælk. Som Substrat er anvendt Galde — Gentianaviolet — Laktose-pepton-Bouillon (Kessler og Swenarton) i dobbelte Rør. Prøverne henstod i 2 Døgn ved 37° C.

Oversigt over Colititreringer.

Blandt 833 Børnemælksprøver paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 256 Prøver.

— — — — — - 1/100 — - 98 —
 — — — — — - 1/1000 — - 90 — = 10,79 %/o (7,28 %/o).

medens 389 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 46,66 %/o (51,56 %/o).

Blandt 2195 Sødmælksprøver paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 441 Prøver.

— — — — — - 1/100 — - 351 —
 — — — — — - 1/1000 — - 967 — = 44,05 %/o (28,88 %/o),

medens 436 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 19,86 %/o (21,48 %/o).

Blandt 165 Prøver stass. Mælk paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 15 Prøver.

— — — — — - 1/100 — - 6 —
 — — — — — - 1/1000 — - 2 — = 1,21 %/o (4,64 %/o),

medens 142 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 86,06 %/o (70,2 %/o).

Blandt 25 Prøver langtidsp. Mælk paavistes Colibakterier i 1/10 ccm i 2 Prøver.

— — — — — - 1/100 — - 3 —
 — — — — — - 1/1000 — - 0 — = 0,0 %/o (7,25 %/o),

medens 20 Prøver ikke indeholdt Colibakterier i 1/10 ccm = 80 %/o (79,71 %/o).

Bakteriologisk Undersøgelse af Eksportfløde.

Ved Undersøgelsen af 100 Prøver Eksportfløde fandtes 1 inficeret.

Undersøgelse af Kimindhold i Mælkeflasker.

Der er foretaget Bestemmelse af Kimindhold i en Del rengjorte Mælkeflasker. Fremgangsmaaden har i alle Tilfælde været efter »Rullemetoden« (indvendig Gelatinebeklædning). Rengøringen viste sig meget varierende.

Undersøgelse af Fløde for Homogenisering.

Der paavistes i denne Henseende ingen Fejl.

Undersøgelser til Bestemmelse af Mastitis, Raamælk og Mælk fra gammelkøende Køer.

Der er ialt foretaget Undersøgelser af 2137 Prøver Producentmælk, nemlig: 533 Prøver Børnemælk og 1604 Prøver Sødmealk. Undersøgelserne omfattede Katalaseprøver, Trommsdorffsprøver og Udsæd paa Blod-Agar til Bestemmelse af hæmolytiske Streptokokker.

Som iblandet Mælk fra Køer med Mastitis bestemtes 25 Prøver Børnemælk og 393 Prøver Sødmealk.

Paa Grundlag af disse Undersøgelser er der herefter foretaget nærmere Undersøgelse af Besætningerne af Sundhedskommissionens Dyrlæger.

Undersøgelser af Mælk fra enkelte Køer til Bestemmelse af Yverbetændelse.

Der er i denne Henseende — ved Hjælp af Katalaseprøven og Udsæd paa Blod-Agar — undersøgt 519 Prøver.

Paa faa Undtagelser nær hidrørte alle Prøver fra Køer med Mastitis.

Bakteriologiske Undersøgelser af Vandprøver.

Der er i Aarets Løb undersøgt 13 Prøver Vand fra Gaarde og Mejerier. Undersøgelserne har andraget Bestemmelse af Kim pr. ccm, gelatinesmeltende Bakterier og Colititringer.

Undersøgelser af Smør og Margarine.

Der er ialt undersøgt 15 Prøver Smør og 1 Prøve af en Blanding af Fedt og Smør, Indhold af Margarine og ulovlige Konserveringsstoffer paavistes i intet Tilfælde. I 4 Smørprøver paavistes Skimmel, yderligere var de harske. Blandingen af Smør og Fedt var harsk og gennemvokset af Skimmel.

Andre Undersøgelser.

10 Prøver Flødeskum og 1 Flødekrans indbragtes til Undersøgelse. Flødekransen var sur. Yderligere er der foretaget kemisk Undersøgelse af 4 Flødepiskningsmidler; der paavistes ikke ulovlige eller sundhedsfarlige Stoffer.

II.

Undersøgelser af Kød, Kødvarer, Pølser, Salater m. m.

Undersøgelser af Konserver.

Undersøgelserne har andraget 1 Daase Hummer, 1 Daase Fiskeboller og 3 Daaser bayerske Pølser. Medens der intet fandtes at bemærke til Hummeren og Fiskebollerne, var 2 af de 3 Daaser bayerske Pølser i fremskreden Fordævelse.

Undersøgelser af forskellige Madvarer.

I et større Antal Tilfælde er foretaget bakteriologiske og kemiske Undersøgelser af indbragte Madvarer, der dels har givet Anledning til Klager af forskellig Art og dels mistænkte for at have forvoldt Sygdom.

I 2 Prøver Pickles paavistes Borsyre. Yderligere kan anføres, at en Del af Madvarerne var mere eller mindre fordærvede.

I intet af Tilfældene paavistes specifikke, patogene Bakterier.

Undersøgelse for Tilsætning af ikke-tilladte Konserveringsstoffer.

I 1940 er til Laboratoriet indleveret 875 Prøver af Kødvarer (Pølser, Fars, Kødstykker etc.) til speciel Undersøgelse for Indhold af ulovlige Konserveringsstoffer.

I 5 Prøver paavistes Tilsætning af Natriumsulfit = 0,57 % af Prøverne.

Brugen af ulovlige Konserveringsstoffer i Kødvarer er gaaet overordentlig tilbage; i 1935 var 8,44 % iblandet saadanne Stoffer, i 1936: 3,58 %, i 1937: 2,45 %, i 1938: 2,43 %, i 1939: 1,85 % og i 1940: 0,57 %.

I Aaret 1940 har Laboratoriet optaget Undersøgelser af Salater; Antallet af undersøgte Prøver er 154.

I 7 Prøver paavistes Borsyre og i 6 Prøver Salicylsyre; til ca. 8,44 % af Prøverne var saaledes anvendt ulovlige Konserveringsstoffer.

Det kan tilføjes, at Brugen af Natriumbenzoat (ogsaa uden Deklaration) er yderst almindelig, idet der i 34 Prøver paavistes dette Konserveringssalt.

Specielle Undersøgelser af Hakkekød for Friskhed og Bakteriel.

274 Prøver er undersøgt i denne Henseende. Resultaterne vil senere blive offentliggjort.

Artsbestemmelse af Kød.

2 Medisterpølser ønskedes undersøgt med Henblik paa, hvorvidt der til Tilberedningen var anvendt Flæske-, Kalvekød eller begge Dele.

Ved Anaphylaximetode (paa Marsvin) paavistes, at der til den ene Pølse var anvendt baade Svine- og Kalvekød, men kun Svinekød til den anden Pølse.

1 Stk. skært Kød og 1 Portion Hakkekød ønskedes artsbestemt. Ved Anaphylaximetoden paavistes Oksekød.

Bakteriologiske og histologiske Undersøgelser m. m. foretaget for Københavns Torve- og Slagtehaler.

I Tiden fra 1. Januar 1940 til 1. Januar 1941 er for Torve- og Slagtehalerne undersøgt Prøver fra ialt 238 Kroppe.

Undersøgelserne har dels været af kødbakteriologisk Art (229 Tilfælde), dels af histologisk-mikroskopisk Art, (5 Tilfælde), dels Undersøgelser for abnorm Lugt (4 Tilfælde).

Endvidere har Laboratoriet undersøgt 100 Mælkeprøver fra de paa Kvægtorvet opstaldede Køer.

Oversigt over Resultaterne af kødbakteriologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne i denne Henseende omfatter Prøver fra 229 Tilfælde, nemlig fra 93 Okser, 16 Kalve, 18 Svin, 100 Heste og 2 Faar.

Heraf blev erklæret som utjenlig til Menneskeføde:

2 Kalve paa Grund af Infektion med Colibakterier.

1 Kalv - — - — - Proteus.

1 Svin - — - — - Colibakterier og Streptokokker.

4 Kroppe var saaledes inficeret, medens Prøverne fra 225 Kroppe viste sig at være sterile.

Oversigt over Resultaterne af de histologiske Undersøgelser.

Undersøgelserne omfatter Prøver fra 5 Slagtedyr, nemlig fra: 3 Okser, og 2 Heste.

I en Nyre fra en Okse paavistes kronisk interstitiel Nefritis.

I en Hoftegrenskirtel fra en Okse paavistes Aktinomykose.

En Kødskirtel fra en Okse undersøgtes med negativt Resultat for Tuberkulose.

I Lungen fra en Hest paavistes Sarkom.

I Lungen fra en Hest paavistes Lymphom.

Undersøgelser for abnorm Lugt.

Sideløbende med de almindelige, kødbakteriologiske Undersøgelser er i en Række Tilfælde foretaget supplerende Stege- og Kogeprøver — specielt i Tilfælde, hvor de kontrollerende Dyr lægers Diagnoser har været Nyrelidelser, Mave-Tarm-lidelser, »Feber« og afvigende Udseende af Kroppen.

I 4 Tilfælde (2 Svin, 1 Okse, 1 Kalv) blev der foretaget speciel Undersøgelse for abnorm Lugt uden bakteriologisk Undersøgelse.

I Muskulaturen og Fedtet fra 2 Svin, der var henvist med Forespørgsel om »Fiskelugt«, kunde ikke paavises abnorm Lugt.

I noget Oksekød, der formentes at have »abnorm« Lugt, kunde intet paa-vises. Muskulaturen fra en Kalv havde tydelig Urinlugt.

Brintjonmaalinger i Kød.

Sideløbende med de bakteriologiske Undersøgelser er i en Række Tilfælde foretaget Brintjonkoncentrations-Bestemmelser.

I intet Tilfælde paavistes afvigende Forhold.

Undersøgelser af Mælkeprøver fra Køer paa Kvægtorvet.

100 Mælkeprøver er undersøgt for Opvarmningsforhold, Vægtfylde og Fedt-indhold. Resultaterne er i hvert enkelt Tilfælde tilsendt Overdyrlægen ved Københavns Torve- og Slagtehallen.

Sundhedskommissionens Laboratorium.

(Meddelt af Laboratorieførstander *F. Bjørn Jensen*)

I Aaret 1940 har der til Undersøgelse i Sundhedskommissionens Laboratorium været indleveret 1160 Prøver, om hvis Resultater der er afgivet Beretning i 237 Skrivelser.

Der har været foretaget:

Kemiske Undersøgelser.....	i	566	Prøver
Mikroskopiske Undersøgelser	i	140	—
Bakteriologiske Undersøgelser.....	i	573	—

De undersøgte Stoffer har været:

A. Vand (612 Prøver).

a. Vandværksvand	209	Prøver
b. Badevand (Strandvand).....	403	—

a. Vandværksvand.

I. Kemiske og mikroskopiske Undersøgelser:

Fra Byen	6	Prøver
— Filterpladsen	6	—
— Valby	5	—
— Lejre	5	—
— Thorsbro	4	—
— Marbjerg	4	—
— Islevbro	4	—
— Vestersøgade	4	—
— Axeltorv.....	4	—
— Borups Allé	4	—
— forskellige Boringer og Kilder	11	—

II. Bakteriologiske Undersøgelser:

Fra Thorsbro.....	12	Prøver
— Lejre	10	—
— Islevbro.....	9	—
— Borups Allé	7	—
— Marbjerg.....	7	—
— Axeltorv	7	—
— Islevbro.....	5	—
— Søndersø.....	5	—
— Vestersøgade	4	—
— Valby.....	4	—
— Tinghøj	4	—
— Bjællekær.....	4	—
— forskellige Boringer og Kilder	26	—
— Husledningen i Byen	48	—

I Tiden $\frac{1}{1}$ 40 - $\frac{30}{4}$ 40 blev de kemiske Undersøgelser foretaget paa samme Maade og i samme Udstrækning som i tidligere Aar.

Fra $\frac{1}{5}$ 40 - $\frac{31}{12}$ 40 blev Undersøgelserne foretaget efter »Dansk Standard« og i ret afkortet Form.

Resultatet af den kemiske Undersøgelse af de fra Trykledningen i Byen tagne Prøver, sammendraget af de maanedlige Undersøgelser (fra $\frac{1}{1}$ - $\frac{30}{4}$), findes i nedenstaaende Tabel.

Vand fra Trykledningen i Byen	Milligram i 1 Liter									
	Inddampnings- rest	Ammoniak	Salpetersyre	Salpetersyrling	Saltsyre	Svovlsyre	Fri og halv- Kulsyre	Fosforsyre	Kalk	Magnesia
Højeste Indhold.....	580	Spør	Spør	0	120	75	136	0	140	36
Laveste Indhold.....	440	0	Spør	0	62	38	128	0	115	25

Resultatet af den kemiske Undersøgelse efter »Dansk Standard« (fra $\frac{1}{5}$ - $\frac{31}{12}$) findes i nedenstaaende Tabel. Tallene angiver højeste og laveste Indhold som mg/1.

	Ammoniak NH ₃	Kaliumper- manganattal	Klorid Cl	Jern Fe	Mangan Mn
Byen	0 - 0	5.2 - 5.2	55 - 50	0.045 - 0.04	Spør - 0
Filterpladsen.....	0 - 0	10.0 - 5.2	55 - 55	0.18 - 0.09	Spør - 0
Thorsbro	Spør - 0	4.6 - 2.8	25 - 20	0.015 - 0.008	Spør - 0
Lejre	Spør - 0	6.1 - 3.6	115 - 80	0.03 - 0.018	0 - 0
Marbjerg	Spør - 0	5.2 - 3.1	30 - 25	0.09 - 0.015	Spør - 0
Islevbro	Spør - 0	6.6 - 4.2	30 - 25	0.045 - 0.008	0 - 0
Valby	Spør - 0	10.7 - 9.8	40 - 40	0.12 - 0.02	0.01 - 0.005
Vestersøgade.....	Spør - 0	7.9 - 6.4	55 - 35	0.06 - 0.015	0 - 0
Axeltorv.....	Spør - 0	9.5 - 5.6	50 - 35	0.2 - 0.046	Spør - 0
Borups Alle	Spør - 0	10.0 - 6.0	55 - 35	0.02 - 0.015	0 - 0

I Tiden fra $\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{4}$ er der ved bakteriologisk Undersøgelse (Kimtælling) efter dobbelt udførte Forsøg fundet følgende Antal Kolonier i 1 cm³ af Vandet:

Kolonier	Thorsbro		Lejre		Islevbro		Søndersø	
	talt 3. Dag	6. Dag	talt 3. Dag	6. Dag	talt 3. Dag	6. Dag	talt 3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	6	6	5	5	5	4	4	4
10—20.....	1	»	1	1	»	1	1	»
20—50.....	»	1	»	»	»	»	»	1
50—100.....	1	»	»	»	»	»	»	»
100 og derover	»	1	»	»	»	»	»	»

Kolonier	Tinghøj		Bjællekær		Nybølle		Husledningen i Byen	
	talt 3. Dag	6. Dag	talt 3. Dag	6. Dag	talt 3. Dag	6. Dag	talt 3. Dag	6. Dag
Indtil 10.....	4	3	3	1	3	3	16	6
10—20.....	»	1	»	1	»	»	»	9
20—50.....	»	»	1	1	»	»	»	1
50—100.....	»	»	»	1	»	»	»	»
100 og derover	»	»	»	»	»	»	»	»

Fra $\frac{1}{5}$ til $\frac{31}{12}$ blev de bakteriologiske Undersøgelser foretaget efter »Dansk Standard« med:

- 1) Kimtælling paa Kød-Pepton-Gelatine efter 3 Døgns Dyrkning ved 20-21° C.
- 2) Kimtælling paa Kød-Pepton-Agar efter 2 Døgns Dyrkning ved 37° C.
- 3) Udsaaning i Laktose-Pepton Opløsning

5 Rør med hver 10 ml af Vandprøven

5 — — — 1 — — —

5 — — — 0.1 — — —

Dyrkning i 2 Døgn ved 37° C.

- 4) Rendirkning og Identificering af eventuelle luftudviklende Bakterier.

I 56 Prøver var Kimtallet paa Kød-Pepton-Gelatine under 10 pr. ml, i 13 Prøver over 10 pr. ml.

I 5 Prøver paavistes luftudviklende Bakterier, men ingen af disse identificeredes som Bakterium Coli.

b. Badevand (Saltvand).

I 403 Prøver blev bestemt Colititer i Laktosepepton ved 43° C.

Oversigt over Colititerne.

Colititer:	I Antal Prøver:
0,0001 cm ³	1
0,001 —	13
0,01 —	116
0,1 —	64
1,0 —	116
10,0 —	63
over 10,0 —	30

B. Fødemidler (368 Prøver).

5 Prøver Allehaande.

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	5.9 %	4.9 %
Askebestanddele	4.3 %	3.8 %
I Saltsyre uopløselig Aske (Sand m. m.)..	0.2 %	0.1 %

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

8 *Prøver Bolscher*. Af kunstige Farvestoffer paavistes Rhodamin, Syrefuksin og Ponceau.

2 af Prøverne havde en tranagtig Lugt og Smag, der skyldtes et Indhold af forsæbeligt Fedtstof med harsk Smag.

10 *Prøver Byggryn*. Der paavistes ikke Svovlsyrning i nogen af Prøverne. Indholdet af Askebestanddele varierede fra 1,0 % - 1,4 %.

I 1 Prøve fandtes nogle Mider.

Før de øvrige Prøver fandtes intet at bemærke ved den mikroskopiske Undersøgelse.

13 *Prøver Chocolate*. Ved en kemisk Undersøgelse af 3 Prøver fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	1,8 %	1,2 %
Askebestanddele	1,4 %	1,2 %
Fedt	36,1 %	27,2 %
Sukker	61,6 %	44,9 %

Det af Prøverne ekstraherede Fedt udviste en for Kakaosmør normal Refraktion.

Ved mikroskopisk Undersøgelse af 10 Prøver Konfekt fandtes:

1 Prøve med Larveekskremitter paa flere af Chokoladestykkerne.

De øvrige Prøver var i god Opbevaringstilstand.

5 *Prøver Eddike*. Indholdet af Eddikesyre varierede fra 4,6 %—5,0 %.

Alle Prøverne gav Reaktion for Gæringseddike. Der paavistes hverken fri Mineralsyre, Kobber, Bly eller Zink i nogen af Prøverne.

1 *Prøve Figen*. Paa Overfladen af Fignerne paavistes Mider, Mideekskremitter og en Del Gærceller.

5 *Prøver Frugt (tørret)*. I 4 Prøver paavistes Svovlsyrning. Ved Mængdebestemmelse fandtes fra 0,56—1,25 g/kg.

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

9 *Prøver Frugtkonserver*. Der paavistes ikke Konserveringsstoffer i nogen af Prøverne.

I 4 af Prøverne var Blikdaaserne tilsyneladende lidt bomberede, men ved Udsaaning af Indholdet paa forskellige Næringssubstrater fremkom hverken ved aërob eller anaërob Dyrkning Vækst fra nogen af Prøverne.

5 *Prøver Gemysekonserver*. I 2 Prøver paavistes Kobber. Ved Mængdebestemmelse fandtes Kobber (Cu) 0,03—0,12 g/kg.

Der paavistes hverken Borsyre, Benzoesyre eller Salicylsyre i nogen af Prøverne.

10 *Prøver Havregryn*. Indholdet af Askebestanddele varierede fra 1,6—1,8 %.

Der paavistes ikke Svovlsyrning i nogen af Prøverne.

Ved den mikroskopiske Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

11 *Prøver Honning*. 4 Prøver forholdt sig som Kunsthonning.

De øvrige 7 Prøver forholdt sig som ren Bihonning.

5 Prøver Ingefær. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	8,5 %/o	6,9 %/o
Askebestanddele	7,1 %/o	2,3 %/o
I Saltsyre uopløselig Aske (Sand m. m.)..	2,1 %/o	0,4 %/o

Ved den mikroskopiske Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 Prøve Ispind. Efter de ved Undersøgelsen fundne Forhold maatte det antages, at Prøvens noget bitre Smag skyldtes Karamel.

5 Prøver Kaffe (brændt og malet). Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	6,8 %/o	6,0 %/o
Askebestanddele	4,7 —	4,2 —
Ekstrakt	26,3 —	24,2 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

4 Prøver Kaffeblanding. Der blev foretaget baade kemisk og mikroskopisk Undersøgelse.

Mængden af Kaffe skønnedes ved den mikroskopiske Undersøgelse at svare til de opgivne Blandingsforhold.

16 Prøver Kaffeestatning. Alle Prøverne blev mikroskopisk undersøgt og Sammensætningen opgivet.

I 4 Prøver der helt var fremstillet af Lupin, fandtes ved Alkaloidbestemmelse under 0,04 %/o Alkaloider.

4 Prøver Kakaoerstatning: 3 Prøver var fremstillet af Bestanddele af Kakao-bønne.

Skalmængden skønnedes i disse Prøver at udgøre mindst Halvdelen.

1 Prøve bestod udelukkende af Kakaoskaller.

1 Prøve Kakaopulver.

Vand	6,4 %/o
Fedt	18,9 —
Aske	7,6 —
Potaske (tilsat)	2,9 —
Skaldele	2-3 —

Det ekstraherede Fedt forholdt sig i sin Refraktion som Kakaosmør.

8 Prøver Kanel. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold	Laveste Indhold
Vand	9,3 %/o	6,0 %/o
Askebestanddele	5,0 —	1,8 —
I Saltsyre uopløselig Aske (Sand m. m.)..	2,9 —	0,3 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

5 Prøver Kardemomme. Ved kemisk Undersøgelse fandtes:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	7,6 %/o	5,4 %/o
Askebestanddele	10,0 —	5,6 —
I Saltsyre uopløselig Aske (Sand m. m.)..	2,3 —	0,8 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve Krydder*. Prøven indeholdt nogle strukturløse Partikler hvis Oprindelse ikke lod sig bestemme.

8 *Prøver Levnedsmidler (forskellige)* blev undersøgt saavel kemisk som mikroskopisk. Der fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

5 *Prøver Marmelade*. Der paavistes hverken Svovlsyring, Benzoesyre, Salicylsyre eller Sakkarin i nogen af Prøverne.

1 *Prøve Mel*. I Prøven fandtes en Del Larvespind og nogle levende Larver.

13 *Prøver Mineralvand*. Der blev foretaget Kimtælling paa Næringsgelatine (pH 7,5) efter 3 og 6 Døgn's Dyrkning ved 20° C.

Kimtallet varierede fra 1—112 pr. cm³.

Der paavistes ikke Colibakterier i 10 cm³ af nogen af Prøverne.

5 *Prøver Muskat*:

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	6,0 ‰	1,7 ‰
Askebestanddele	3,0 —	1,8 —
I Saltsyre uopløselig Aske (Sand m. m.)..	0,4 —	0,1 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

5 *Prøver Nelliker*.

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	17,6 ‰	8,7 ‰
Aske	8,0 —	5,5 —
I Saltsyre uopløselig Aske (Sand m. m.)..	1,0 —	0,3 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

5 *Prøver Paprika*.

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	6,7 ‰	4,4 ‰
Aske	6,5 —	6,1 —
I Saltsyre uopløselig Aske (Sand m. m.)..	0,7 —	0,1 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

5 *Prøver Peber*.

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	12,4 ‰	11,8 ‰
Aske	4,8 —	1,2 —
I Saltsyre uopløselig Aske (Sand m. m.)..	0,4 —	0,2 —

Ved mikroskopisk Undersøgelse fandtes intet at bemærke for nogen af Prøverne.

1 *Prøve Pebererstatning*. Prøven var hovedsagelig fremstillet af Kasein eller Mælkepulver, desuden fandtes en ringe Mængde Stivelse og Vævelementer af Peber.

2 *Prøver Rugbrød*. Den ene Prøve havde muggen Lugt, men der lod sig ikke paavise Skimmel ved mikroskopisk Undersøgelse.

I den anden Prøve fandtes Haar af en Gnaver (Rotte eller Mus).

1 *Prøve Rundstykke*. Prøvens mørke Pletter skyldtes et Indhold af Jern.

100 *Prøver Salat og Mayonnaise*. I 3 Prøver paavistes uforsæbelig Olie (Paraffinolie).

5 Prøver Sennep. Alle Prøverne var ren Sennep.

1 Prøve Sirup. Prøven var Raasirup (Melasse).

5 Prøver Slikpinde. Af kunstige Farvestoffer paavistes Ponceau og Rhodamin.

3 Prøver Smør. Prøverne forholdt sig som ublandet Smør.

2 Prøver »Spejderkrudt«. Begge Prøver forholdt sig som Blanding af knust Bagværk (Vaffel o. lign.), Sukker, Lakrids, ca. 6 % Salmiak samt lidt Tjærefarvestof.

23 Prøver Spirituosa. Alle Prøver undersøgte for Alkoholindhold (kvantitativt).

17 Prøver Spiseolie. Af 4 Prøver, der kun var deklareret Salatolie, forholdt 2 sig som Jordnøolie og 2 som Paraffinolie.

De øvrige Prøver forholdt sig som de paa Etiketterne angivne Olier.

7 Prøver Sukker. 1 Prøve havde en ubehagelig Smag grundet paa Indhold af Soda.

For de øvrige Prøver fandtes intet at bemærke.

11 Prøver The.

	Højeste Indhold:	Laveste Indhold:
Vand	8,9 %	7,0 %
Aske.....	6,0 —	5,4 —
Vandopløselig Aske	3,8 —	3,3 —

1 Prøve bestod af unge Stængeldele blandet med grovere Bladdele af Thebusken og tilsat en mindre Mængde grønne Theblade.

For de øvrige Prøver fandtes intet at bemærke ved den mikroskopiske Undersøgelse.

2 Prøver Vermouth. I begge Prøver paavistes et Spor af Fluorforbindelser. Ved Mængdebestemmelse fandtes 0,4 og 0,8 mg/l.

1 Prøve Wienerbrød, som havde været opbevaret i et nymalet Lokale og som formodes at have Afsmag, udviste hverken fremmed Smag eller Lugt. Ved Destillation paavistes ingen fremmede flygtige Stoffer.

1 Prøve Vindruer. Druerne havde en overmoden og noget gæret Lugt, og paa deres Overflade fandtes gærlignende og andre Mikroorganismer, samt lidt Skimmel.

1 Prøve Æbler. Prøven havde en ubehagelig Lugt. Det ved Undersøgelsen fundne tydede paa, at Æblernes ubehagelige Lugt stammede fra, at de har været frosne.

1 Prøve Æg (1 Stk.). Ægget havde i kogt varm Tilstand en noget bitter og enkelte Steder petroleumsagtig Smag.

5 Prøver Ærter. Alle Prøverne havde været angrebet af Insekter. I 4 af Prøverne fandtes døde Insekter (Stumpbiller).

C. Brugsgenstande (41 Prøver).

1 Prøve Farvestof. Prøven forholdt sig som Neucoccin.

8 Prøver Flødepiskemidler («Flødehjælp») 6 af Prøverne var vandige Opløsninger af Sukker og Kalk.

1 Prøve var Glycerin og

1 Prøve var Tørmælk.

5 Prøver Julelys. Der paavistes ikke Arsen i 2 g af nogen af Prøverne.

1 Prøve Legetøj. Prøven var behandlet med Celluloselak. I Lakken paavistes ikke giftige Metaller.

20 Prøver Sæbe (Haandsæbe og Sæbespaaner). Indholdet af Fedtsyre varierede fra 69,0 % til 86,1 %.

2 Prøver indeholdt fra 0,04—0,05 % frit Alkali (Na_2O).

5 Prøver Tapet. Der paavistes ikke Arsen i 100 cm² af nogen af Prøverne.

1 Prøve Vandglas. Prøven lugtede af Petroleum, dens brune Farve skyldes et Indhold af Jern.

Ved Mængdebestemmelse fandtes 3,2 % Kiselsyre (SiO_2).

Foruden ovennævnte Prøver har Laboratoriet fra forskellige kommunale Institutioner modtaget 139 Prøver til Undersøgelse, nemlig:

<i>Fra Kommunehospitalet: . . . . .</i>	5 Prøver Mælk og Fløde
—	3 — Sæbe
—	3 — Rengøringspulvere.
<i>Fra Sct. Hans Hospital: . . . . .</i>	102 Prøver Mælk og Fløde
—	24 — Hvidtøl.
<i>Fra Øresundshospitalet: . . . . .</i>	2 Prøver Honning.

Beretning fra Københavns Kommunes Centralstation for Tuberkulosebekæmpelse for Aaret 1940.

(Meddelt af Overlæge, Dr. med. Knud Winge).

Stationens Omraade omfatter selve Københavns Kommune med 700,700 Indbyggere. Byen er inddelt i 4 Distrikter. 1. Distrikt omfatter: Indre By, Christianshavn, Sundby; 2. Distrikt: Østerbro, indre og ydre Nørrebro; 3. Distrikt: Bispebjerg, Brønshøj, Husum, Vanløse og Grøndalsvænge; 4. Distrikt: Vesterbro, Vigerslev, Valby og Frederiksholm.

I Forhold til 1939 er Arbejdet i 1940 gaaet ned, idet det samlede Konsultationstal andrager 95,629 i 1940 mod 101,316 i 1939; ogsaa Antallet af nyhenviste Patienter er mindre end forrige Aar: 10,740 i 1940 mod 12,997 i 1939. Denne Nedgang saavel i Konsultationstal som i Antallet af nyhenviste Patienter er væsentlig begrænset til de første 3 meget kolde Maaneder i 1940.

Det største Konsultationstal for en Maaned var 9,189 (April), og det største Antal nyhenviste Personer i en enkelt Maaned var 1,085 (Maj); de tre største Konsultationsdage har været 18. Marts, 8. April og 27. Maj, da der henholdsvis blev undersøgt 555, 556 og 560 Personer; det største Antal nyhenviste Personer, der er undersøgt paa een Dag, er 94 (4. Juni).

Tuberkulosestatistik.

Centraltuberkulosestationens Kartotek omfattede pr. 31. December 1940 ialt: 5,032 Personer, der er opført i Tabel I, hvor man tillige har delt Materialet i 2 Grupper:

1. En kendt Gruppe, hvorved forstaas Personer, over hvilke der findes Journal paa Centraltuberkulosestationen.
2. En anden Gruppe, om hvilken man har fyldige Oplysninger, men hvor Patienterne ikke er undersøgt paa Tuberkulosestationen.

Tabel I.

Ialt i Kartoteket: 5,032.	Undersøgt paa Central-tuberkulosestationen	Ikke unders. paa Central-tuberkulosestationen	Ialt
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi	1318	195	1513
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning	237	7	244
Tub. pulm. med + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.	1224	80	1304
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidl. er paavist + TB. i Eksp., men ikke i de sidste 3 Aar	381	14	395
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist + TB. i Eksp. ved Dyrkning, men ikke i de sidste 3 Aar	21	0	21
Aktiv Tub. pulm., hvor der tidligere er paavist + TB. ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand, men ikke i de sidste 3 Aar	335	2	337
Aktiv Tub. pulm., hvor TB ikke er paavist	460	44	504
Pleuritis exsudativa	438	61	499
Erythema nodosum	202	13	215
Ialt	4616	416	5032

Af disse 5032 er 830 indgaaet i Centralarkivet i 1940.

Nye i Kartoteket 1940: 830.	Undersøgt paa Central-tuberkulosestationen	Ikke unders. paa Central-tuberkulosestationen	Ialt
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi	187	65	252
Tub. pulm. med + TB. i Ekspektorat ved Dyrkning	42	3	45
Tub. pulm. med + TB. i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning..	285	32	317
Aktiv Tub. pulm., hvor TB. ikke er paavist	61	9	70
Pleuritis exsudativa	75	29	104
Erythema nodosum	36	6	42
Ialt	686	144	830

I Kartoteket 1. Jan. 1940	5009
Nykonstaterede Tilfælde i 1940	830
Tidl. kendte Patienter med Tub. pulm., flyttet tilbage til Kø- benhavns Kommune	26
Patienter med Tub. pulm., tilflyttet Københavns Kommune ..	22
	5887
Udgaet af Kartoteket paa Grund af Flytning til andre Kommuner	207
Udgaet af Kartoteket, idet Lungetuberkulosen maa anses for at være ophelet	335
Udgaet af Kartoteket, da Centralstationen ikke har Oplysning om Patienterne siden 1936	108
Udgaet af Kartoteket paa Grund af Dødsfald	205
	855
I Kartoteket 31. Decbr. 1940	5032

Endvidere har der i Kartoteket staaet 115 nye Tilfælde af Tub. pulm., der i Løbet af Aaret er udgaet paa Grund af Dødsfald.

Døde.

Ifølge Stadslægens Aarsberetning er der i 1940 i Københavns Kommune død 294 Personer af Lungetuberkulose, 169 Mænd og 125 Kvinder. Aldersfordelingen er vist i efterfølgende Skema:

Tabel II.

	0—4	5—14	15—19	20—24	25—34	35—44	45—54	55—64	65 og der- over	Ialt
Mænd	2	1	6	13	38	36	33	22	18	169
Kvinder	2	0	4	14	43	21	12	11	18	125
										294

Døde af Tub. pulm. i de sidste 10 Aar.

	Mænd	Kvinder	Ialt	pr. 10,000
1931.....	219	216	435	7,0
1932.....	231	235	466	7,4
1933.....	228	182	410	6,4
1934.....	204	202	406	6,8
1935.....	219	161	380	5,7
1936.....	166	150	316	4,7
1937.....	176	150	326	4,8
1938.....	157	134	291	4,2
1939.....	149	106	255	3,7
1940.....	169	125	294	4,2

Ifølge Centralstationens Kartotek er der blandt de af Centralstationen kendte Lungetuberkulosestilfælde død 320 Personer. Denne Difference mellem Stadslægens og Centralstationens Kartotek fremkommer blandt andet ved, at der i en Del Tilfælde er angivet anden Dødsårsag end Lungetuberkulose, og denne Diagnose slet ikke er anført paa Dødsattesten. Saaledes er der i det sidste Aar 15 Personer med Lungetuberkulose, for hvilke der kun er angivet anden Dødsårsag.

Centralstationen havde Journal over 213 (66,6 %) af de 320, men ikke over de 107 (33,4 %).

Nyanmeldte Tilfælde af Tub. pulm.

Ifølge Stadslægens Aarsberetning er der i Aaret 1940 anmeldt 821 nye Tilfælde af Tub. pulm., Fordeling efter Alder og Køn ses i efterfølgende Tabel:

Tabel III.

	0—4	5—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—44	45—54	55—64	65 og der- over	Ialt
Mænd	37	44	50	48	61	34	59	45	35	15	428
Kvinder	30	41	38	80	68	45	45	16	10	20	393
											821

Nyanmeldte Tilfælde af Tub. pulm. for de sidste 10 Aar.

	Mænd	Kvinder	Ialt	pr. 10,000
1931.....	481	456	937	15,0
1932.....	490	502	992	16,0
1933.....	412	415	827	13,0
1934.....	430	453	883	12,0
1935.....	462	424	886	13,0
1936.....	501	583	1084	16,1
1937.....	535	598	1133	16,9
1938.....	445	509	954	13,0
1939.....	426	489	915	13,1
1940.....	428	393	821	11,7

I Aaret 1940 har der atter været en Nedgang i Antallet af nyanmeldte Tilfælde fra 13,1 pr. 10,000 til 11,7.

Centraltuberkulosestationens Arbejde i Tidsrummet 1. Januar til 31. December 1940.

Til Centraltuberkulosestationen blev der i 1940 henvist ialt 10,740 Personer, deraf 4,851 Mænd og 5,889 Kvinder. Disse 10,740 nye var henvist af:

Tabel IV.

Læger	7,378	(68,7 %)
Skolelæger	1,019	(9,5 %)
Hospitaler og Sanatorier	199	} (5,0 %)
Poliklinikker	337	
Andre Tuberkulosestationer	61	(0,6 %)
Indkaldt af Centraltuberkulosestationen	1,699	(15,8 %)
Undersøgelse af Lærere	19	(0,2 %)
» » Lærlinge	28	(0,3 %)
Ialt	10,740	(100,1 %)

Foruden ovennævnte nyhenviste blev der tillige henvist 718 Personer, 288 Mænd og 430 Kvinder; disse var tidligere undersøgt paa Stationen, men var udgaaet af Kontrol, og i saadanne Tilfælde kræves ny Henvisning af Patientens Læge. 396 af disse Personer udgik i Løbet af 1940 atter af Kontrol.

Af de nyhenviste 10,740 Patienter udgik i Aarets Løb 4,388 af Kontrol, medens 6,352 overgik til fortsat Kontrol i 1940.

Af de Personer, der søgte Stationen før 1. Januar 1940, udgik i Aarets Løb ialt 6,125, fordelt som vist i efterfølgende Skema:

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt
Udgaet af Kontrol	1515	2033	1775	5323
» paa Grund af Død (ikke af Tuberkulose) ...	34	45	5	84
» paa Grund af Flytning til andre Kommuner	201	328	189	718
Ialt	1750	2406	1969	6125

Med Hensyn til Aldersfordeling og Mantoux' Tuberkulinprøve er de 10,740 nyhenviste Personer opført i *Tabel V.*

Tabel V.

	Aldersfordeling:				Mantoux' Tuberkulinreaktion:					
	Mænd	Kvinder	Ialt	pCt. af samtlige nye	M-R ikke aflæst	M-R aflæst hos	+	pCt. af aflæste	M	pCt. af aflæste
0—6	588	543	1131	10,5	26	1105	306	27,7	799	72,3
7—14	1023	984	2007	18,7	24	1983	1296	65,4	687	34,6
15—19	490	536	1026	9,6	21	1005	627	62,4	378	37,0
20—24	561	943	1504	14,0	59	1445	990	68,5	455	31,5
25—34	1041	1498	2539	23,6	67	2472	2073	83,9	399	16,1
35—44	580	758	1338	12,5	37	1301	1223	94,0	78	6,0
45—54	343	360	703	6,5	14	689	659	95,6	30	4,4
55—64	159	199	358	3,3	5	353	344	97,5	9	2,5
65—74	54	62	116	1,1	6	110	102	92,7	8	7,3
75 og derover	12	6	18	0,2	1	17	16	94,1	1	5,9
Ialt	4851	5889	10740	100,0	260	10480	7636	72,9	2844	27,1

De forskellige Aldersgruppers procentiske Fordeling, ligesom Antallet af tuberkulinpositive Personer indenfor Aldersgrupperne er praktisk talt uforandret som i tidligere Aar.

Lægearbejdet i 1940.

(Til Sammenligning anføres Tallene for 1939.)

Tabel VI.

	1940	pr. 10,000	1939	pr. 10,000
Antal nyhenviste Personer	10740	153,3	12997	186,5
Antal Konsultationer	95629	1364,8	101316	1453,6
Antal Mantoux' Tuberkulinreaktioner .	27086	386,6	27916	400,5
Antal Blodsækningsbestemmelser	31359	447,5	35116	503,8
Antal Røntgennemlysninger	45730	652,6	47823	686,1
Antal Røntgenfotograferinger	22648	323,2	22419	321,8
Antal røntgenfotograferede Personer ..	20058	286,3	20118	288,6
Antal Dyrkninger fra Ekspektoratet ...	737	—	500	—
Antal Dyrkninger fra Ventrikelskyllev.	1488	—	1040	—
Antal Wasserman-Reaktioner	39	—	92	—
Antal Widal Reaktioner	8	—	17	—

Tabellen kræver ingen nærmere Omtale, da den tydeligt viser Arbejdets Omfang.

Centraltuberkulosestationens Laboratorium:

	1940	pr. 10,000	1939	pr. 10,000
<i>Antal Ekspektoratundersøgelser</i>	10,919	154,9	11,913	170,9
Indsendt af Centraltuberkulosestationen.....	8,276		9,023	
Indsendt af Læger	1,846		2,085	
Indsendt fra Øresundshospitalets Ambulatorium	503		563	
Indsendt af Plejehjem	171		173	
Indsendt af andre	123		69	
Ialt.....	10,919		11,913	

heraf	1940	1939
+ TB.....	i 1,411 (13,0 %)	i 1,072 (9,0 %)
÷ TB	i 9,508 (87,0 %)	i 10,841 (91,0 %)

Antallet af undersøgte Ekspektorater er i 1940 904 lavere end i 1939, hvilket væsentlig skyldes, at *Antallet af nyhenviste Personer i 1940 har været mindre end i 1939.*

Visitation.

I 1940 ordnede Centralstationen Indlæggelse i Hospital for ialt 926 Personer, deraf 764 til Øresundshospitalet, 155 til Børnehospitalet, Fuglebakken (Tuberkuloseafdelingen) og 7 til andre Hospitaler. Af de 764 Patienter blev de 94 indlagt som uafviselige, de 49 for Hæmoptyser, de 45 af andre Grunde.

I samme Tidsrum blev der paa Øresundshospitalet direkte indlagt 421 Patienter, deraf 37 med Hæmoptyse. Størstedelen af de øvrige direkte indlagte Personer er indlagt fra Øresundshospitalets Ambulatorier. I alle disse Tilfælde har Centralstationen faaet Underretning om Indlæggelsen.

Der har som i tidligere Aar i Perioder været Venteliste for Indlæggelse paa Øresundshospitalet for saavel Mænd som Kvinder; for Mændene i Tidsrummene: $^{15}/_2$ — $^{19}/_3$, $^{20}/_4$ — $^{1}/_5$, $^{10}/_5$ — $^{9}/_7$ og $^{5}/_9$ — $^{28}/_9$, for Kvinder i Tidsrummene: $^{4}/_1$ — $^{11}/_1$, $^{12}/_2$ — $^{14}/_3$ og $^{19}/_6$ — $^{29}/_6$.

Ligesom i tidligere Aar har der været Vanskelighed med Indlæggelse af Børn paa Børnehospitalet, Fuglebakken (Tuberkuloseafdelingen), idet der har været Venteliste i Perioderne: $^{15}/_1$ — $^{11}/_3$ og $^{30}/_5$ — $^{29}/_8$, og Ventetiden var i sidste Periode paa indtil 6 Uger.

I Aaret 1940 er der til Boserup Sanatorium og til Avnstrup Sanatorium, der toges i Brug i April 1940, ordnet Indlæggelse for ialt 604 Patienter: 306 Mænd og 298 Kvinder; af disse er 182 indstillet direkte fra Centralstationen, 317 fra Øresundshospitalet, 72 fra andre Hospitaler i København og Provinsen og 33 af Læger i København og Provinsen. Periodevis har der været nogen Ventetid, saaledes var der i April og Juni Maaned Venteliste for saavel Mænd som Kvinder, og Ventetiden har i enkelte Tidsrum beløbet sig til over 1 Maaned.

Tabel VII.
Resultatet af de foretagne Lægeundersøgelser.

	Tub. pulm.	Pleur. exs.	Tub. gland. bronch. et perihil.	Eryth. nodos.	Ialt
0—6.....	26	1	15	3	45
7—14.....	28	4	13	8	53
15—19.....	42	5	1	4	52
20—24.....	65	3	1	9	78
25—34.....	107	13	1	7	128
35—44.....	48	1	0	1	50
45—54.....	24	3	0	3	30
55—64.....	10	0	0	0	10
65—74.....	4	1	0	0	5
75 og derover.....	2	0	0	0	2
Ialt	356	31	31	35	453

Blandt de 10,740 nye Patienter fandtes 453 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme, der fordeler sig som vist i Tabel VII. Den største Gruppe udgøres af Tub. pulm., ialt 356 Tilfælde, og af disse er 214 (60,1 %) fundet indenfor Aldersklassen 15—34, det samlede Antal Personer i denne Aldersklasse udgør 5,069 (47,2 %) af samtlige nyhenviste Personer.

I Sammenligning med 1939 er Antallet af nykonstaterede Lungetuberkulose-tilfælde steget fra 339 til 356, medens Antallet af Bronchialglandeltuberkuloser er gaaet ned til det halve. Antallet af Pleuritis exsudativa og Erythema nodosum er ligeledes gaaet noget ned.

Til nærmere Bedømmelse af de 356 Tilfælde af Tub. pulm. er disse opført i de efterfølgende *Tabeller VIII og IX* med Hensyn til Bacilfund, Udbredning og Cavernedannelse.

Med Hensyn til Udbredning har man siden $\frac{1}{3}$ 1940 anvendt en anden Inddeling end i de foregaaende Aar:

<i>Eensidig</i>	<i>Dobbeltidig</i>
< $\frac{1}{3}$ Lunge	< $\frac{1}{3}$ Lunge
$\frac{1}{3}$ —1 Lunge	$\frac{1}{3}$ —1 Lunge
	> 1 Lunge

Til Inddeling af Lungelufferne benyttes de bagerste Icr., da disse er af mest ensartet Størrelse. Ved submaximal Inspiration kan der under Clavicula tælles 7 Icr., Apexfeltet regnes for et Icr., ialt 8 Icr. paa hver Side.

Hvis 2 Icr. eller mindre er afficerede, regnes det for mindre end $\frac{1}{3}$ Lunge, er 3—8 Icr. afficerede, faas $\frac{1}{3}$ —1 Lunge, og hvad der er derudover, hører til Gruppen > 1 Lunge.

++ angiver + TB i Ekspektorat ved direkte Mikroskopi.

+ angiver + TB i Ekspektorat ved Dyrkning.

+ angiver + TB i Ventrikelskyllevand ved Dyrkning.

Tabel VIII.

	Tub. pulm. ialt	++	+	÷ TB.	Ikke undersøgt
0—6.....	26	0	0	19	7
7—14.....	28	0	0	25	2
15—19.....	42	21	0	17	4
20—24.....	65	31	2	29	2
25—34.....	107	68	5	26	7
35—44.....	48	23	5	17	2
45—54.....	24	14	3	4	2
55—64.....	10	4	5	0	1
65—74.....	4	4	0	0	0
75 og derover.....	2	2	0	0	0
Ialt	356	167	20	137	27

Tabel VIII viser, at 167 d. v. s. 46,9 % havde + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, medens man hos 20 først fandt + TB. ved Dyrkning fra Ekspektoratet og hos 137 ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand.

Der blev altsaa ialt fundet Tuberkelbaciller hos 324 af 356 (91,0 %).

Tabel IX.

	Mænd	Kvin- der	Ialt	Deraf havde:					Caverner fandtes hos	Af de cavernøse Tilfælde havde:				
				+++	++	+	÷ TB.	Ikke unders.		+++	++	+	÷ TB.	Ikke unders.
<i>Eensidig</i>														
< 1/3 Lg. . .	51	97	148	22	10	95	19	2	8	7	0	1	0	0
1/3—1 » . .	35	36	71	46	4	15	5	1	21	19	1	1	0	0
<i>Dobb. sidig</i>														
< 1/3 Lg. . .	5	8	13	3	2	7	0	1	0	0	0	0	0	0
1/3—1 » . .	25	24	49	27	2	17	2	1	24	20	0	2	1	1
> 1 » . .	40	35	75	69	2	3	1	0	61	60	0	1	0	0
Ialt	156	200	356	167	20	137	27	5	114	106	1	5	1	1

Tabel IX viser, at blandt de 356 fundne Tilfælde er 156 af Mandkøn og 200 af Kvindkøn; af Tabellen fremgaar den glædelige Kendsgerning, at Sygdommen hos langt flere end tidligere er konstateret i et tidligere Stadium, saaledes er kun 137 af 356 dobbeltsidige, d. v. s. 38,5 % mod 51,6 % i 1939.

I 114 Tilfælde (32,0 %) blev der fundet Caverner, og 112 (98,2 %) af disse Patienter var bacillære ved første Undersøgelse. Det viser sig, at ogsaa Antallet af cavernøse Tilfælde er gaaet betydeligt ned, 32,0 % i 1940 mod 42,1 % i 1939.

Tabel X (Andre tuberkuløse Sygdomme).

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				
				+++	++	+	÷ TB.	Ikke undersøgt
Pleuritis exsudativa	17	14	31	0	1	6	18	6
Tub. gland. bronch. et perihil. . .	15	16	31	0	0	25	6	0
Erythema nodosum	4	31	35	0	0	9	21	5
Ialt	36	61	97	0	1	40	45	11

Erythema nodosum blev fundet hos 4 »Mænd«; disse var alle under 15 Aar, medens Tilfældene hos Kvinder fandtes indenfor alle Aldersgrupper.

Foruden de Sygdomstilfælde, der fandtes hos nyhenviste Patienter, blev der i 1940 af Centralstationen fundet 59 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme hos Personer, der i Forvejen var under Stationens Kontrol. Fordelingen af disse er vist i *Tabel XI*.

Tabel XI.

	Mænd	Kvin- der	Ialt	Deraf havde:					Caverne
				+++	++	+	÷ TB.	Ikke undersøgt	
Tub. pulm.	28	24	52	4	4	39	6	0	1
Pleuritis exsudativa	0	1	1	0	0	1	0	0	0
Tub. gland. bronch. et perihil. . .	3	0	3	0	0	3	0	0	0
Erythema nodosum	1	2	3	0	0	2	1	0	0
Ialt	32	27	59	4	4	45	7	0	1

Af Tabel XI a fremgaar det, at knapt Halvdelen af de i Tabel X anførte Tilfælde blev fundet hos Personer, der hørte til Husstanden i et aabent Hjem eller et tidligere aabent Hjem.

Tabel XI a.

	Ialt	Opstaaet i:	
		Aabent Hjem	tidl. aab. Hjem
Tub. pulm.	52	19	3
Pleuritis exsudativa	1	0	0
Tub. gland. bronch. et perihil.	3	1	0
Erythema nodosum	3	1	0
Ialt	59	21	3

I efterfølgende Tabel XII er de 52 Tilfælde af Tub. pulm. ordnet efter Ud bredning, Bacilfund p. p.

Tabel XII.

	Mænd	Kvin- der	Ialt	Deraf havde:						Af de cavernøse Tilf. havde:				
				++	+	-	÷ TB.	Ikke unders.	Cav.	++	+	÷ TB.	Ikke unders.	
<i>Eensidig</i>														
< 1/3 Lg..	22	23	45	1	2	36	6	0	0	0	0	0	0	0
1/3-1 » .	1	1	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Dobb.sidig</i>														
< 1/3 Lg..	3	0	3	0	1	2	0	0	1	1	0	0	0	0
1/3-1 » .	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
> 1 » .	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ialt	28	24	52	4	3	39	6	0	1	1	0	0	0	0

Sammenligner man Undersøgelsesresultaterne i denne Tabel med de tilsvarende i Tabel IX, ser man en betydelig Forskel med Hensyn til Tuberkulosens Ud bredning paa det Tidspunkt, hvor Sygdommen konstateres hos de nyhenviste og hos de Personer, der i Forvejen er under Kontrol. I Tabel IX (de nyhenviste) har 148 af 356 (47,2 %) Forandringer i mindre end 1/3 af 1 Lunge, medens man hos Kontrolpatienterne har fundet 45 af 52 (86,7 %) i samme Gruppe. Dette Resultat viser med Tydelighed Betydningen af Kontrolundersøgelsen, navnlig i det tuberkuløse Milieu, hvor det er lykkedes at finde 86,7 % i et Stadium, hvor man maa forvente fuld Helbredelse ved Behandling; kun hos 5 Personer var Tuberkulosen dobbeltsidig, da den blev konstateret.

Ved at betragte Gruppen Husstandsundersøgelser ses tydeligt, hvor stor Betydning det har at undersøge de Personer, der hører til et nyopdaget Tuberkulose tilfældes Husstand.

Husstandsundersøgelser.

	Antal Husstands- medlemmer	Af disse blev undersøgt	Blandt de under- søgte fandtes Lungetuber- kulose hos	i % af de undersøgte
Hos Patienter med nyopdaget Lunge- tuberkulose (+ TB)	715	585 (82 %)	31 (+ TB hos 29)	5,3 %
Hos Patienter med nyopdaget Lunge- tuberkulose (÷ TB)	171	103 (60,2 %)	1 (med + TB)	0,97 %

Blandt 585 Husstandsmedlemmer fra smittefarlige Hjem fandtes Lunge-
tuberkulose hos 31 (+ TB hos 29), de fleste af disse Personer havde ikke haft
Symptomer, men blev kun undersøgt paa Centralstationens Foranledning. Blandt

Husstandsmedlemmer fra Hjem med frisk Tuberkulose, men endnu ikke i smittefarlig Form, fandtes 1 Tilfælde med smittefarlig Tuberkulose.

Antallet af undersøgte Husstandsmedlemmer er endnu ikke tilfredsstillende, og man maa stadig stræbe efter at naa dertil, *at alle Husstandsmedlemmer bliver regelmæssig undersøgt. Ovennævnte Tal viser, at det i Virkeligheden er en saa vigtig Sag, at alle Husstandsmedlemmer burde have Pligt til at lade sig undersøge!*

Af tidligere kendte Tuberkulosetilfælde blev 34 bacillære i Aarets Løb: 4 fik + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, 10 + TB. i Ekspektoratet ved Dyrkning og 20 + TB. i Ventrikelskyllevandet ved Dyrkning.

Blandt de 10,740 nyhenviste Personer var der 179, hos hvem Diagnosen Tub. pulm. var stillet før første Undersøgelse paa Centralstationen, 24 Tilfælde af Tub. pulm. med Pneumothorax artif. og 1 Tilfælde af Tub. pulm. med Oleothorax (endnu under Behandling).

I Tabel XIII findes opført, hvad der yderligere blev fundet hos de nyhenviste (hver Person er kun opført med een Diagnose):

Tabel XIII.

Tub. pulm. antea, Pneumothorax seq.....	39
» » » Op. thoracoplastica seq.....	15
Inaktiv Lungetuberkulose:	
Tub. pulm. vetus.....	54
Fibrøse Strøg og foci.....	291
Forkalket Primærkompleks.....	176
Forkalket Lungefocus.....	106
Pleuritis seq.....	233
Hilusforandringer:	
Store, tætte Hilus med Glandelskygger.....	198
Forkalkede Glandler i Hilus.....	201
Andre Lungesygdomme:	
Emfysema pulm.....	8
Bronchitis.....	23
Bronchiectasi.....	33
Pneumoni.....	238
Pneumonia seq.....	25
Empyema pleur. seq.....	20
Pneumothorax spont.....	2
Silicosis.....	2
Cystis pulm.....	6
Tumor pulm.....	20
Abscessus pulm.....	5
Boeck's Sarcoid.....	4
Andre Sygdomme:	
Mb. cordis.....	60
Ectasia aortae.....	10
Pericarditis.....	1
Situs inversus.....	3

Hernia diafragmatica	1
Spondylitis	2
Spina bifida	1
Struma intrathoracalis.....	2
Fractura costae	5

Institutionsundersøgelser.

I 1940 er Milieu- og Rækkeundersøgelser blevet udvidet meget betydeligt, ligesom der er foretaget flere større Gruppeundersøgelser, f. Eks. af Lærlinge indenfor de forskellige Fag. Ligeledes undersøges nu saavel Sundhedsplejersker som Hjemmesygeplejersker før Ansættelsen og desuden 1 Gang aarlig. Det samme gælder Personalet ved alle Børnehaver, og der føres paa samme Maade aarlig Kontrol med flere større Institutioner.

Siden 1940 bliver alle værnepligtige i Marinen og de, der skal fast ansættes der, undersøgt. Der er i Aarets Løb undersøgt 990 værnepligtige og 213 til fast Ansættelse.

Der er ialt i 1940 foretaget Undersøgelse ved 91 Institutioner, deraf 39 Skoleklasser.

Der er ialt undersøgt:

Mænd	3358
Kvinder	3124
Børn	897
<hr/>	
Ialt:	7379 (1939: 4409)

Der er anvendt følgende Undersøgelsesmetoder:

Mantoux' Tuberkulinreaktion	4424	1939: 2915
Røntgengennemlysninger	642	1939: 1848
Røntgen-Leicafotografering	5740	1939: 1271
Røntgenfotograferinger	208	1939: 301

Resultatet af Mantoux' Tuberkulinreaktion.

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt
Antal Mantoux' Reaktionen	1482	2340	602	4424
Mantoux + ...	1055	1472	98	2625
Mantoux ÷	342	786	460	1588
Mantoux ikke aflæst hos	85	82	44	211

Blandt de 7379 undersøgte Personer blev der fundet aktiv Lungetuberkulose hos 35 (0,47 %).

Fordelingen af de 35 Tilfælde med Hensyn til Udbredning, Bacillaritet p. p. fremgaar af Tabel XIV.

Tabel XIV.

	Mænd	Kvinder	Børn	Ialt	Deraf havde:				
					++	+	÷ TB.	Caverne	
<i>Eensidig</i>									
< 1/3 Lg. ...	9	4	2	15	1	0	8	6	0
1/3-1 » ..	6	3	0	9	3	0	3	3	3
<i>Dobb. sidig</i>									
< 1/3 Lg. ...	1	1	0	2	0	0	1	1	0
1/3-1 » ..	3	4	0	7	2	1	3	1	3
> 1 » ..	1	1	0	2	1	0	0	1	1
Ialt:	20	13	2	35	7	1	15	12	7

Af de undersøgte Personer blev desuden 14 taget under nærmere Observation (3 Mænd og 11 Kvinder).

De øvrige væsentlige Undersøgelsesresultater er opført i Tabel XV.

Tabel XV.

	Mænd	Kvinder	Børn
Tub. pulm. vetus	9	3	0
Pleuritis seq.....	10	0	0
Empyemae pleurae seq.....	0	0	1
Pneumoni	0	1	0
Boecks Sarcoid.....	1	1	0
Morbus cordis	0	1	0

De ovennævnte Tal er ikke medregnet i Tabellerne VI, VII og VIII.

Paa Grund af de vanskelige Transportforhold har Centralstationen med sit transportable Røntgenapparat kun een Gang foretaget Undersøgelse af Patienter og Personale paa Kommunens Plejehjem *Stenslettegaard*. Der er foretaget Gennemlysning af 59 Personer.

Calmettevaccination.

Paa Centralstationen er der i 1940 foretaget 174 Calmettevaccinationer (mod 113 i 1939). Som tidligere er det overvejende tuberkulinnegative Børn og Voksne fra smittefarlige Hjem, som er vaccineret. Calmettevaccinationen er saa vidt muligt foretaget, naar den smittefarlige Patient har været borte fra Hjemmet; har dette ikke kunnet lade sig gøre, har Børnene været udstationeret, indtil de er blevet tuberkulinpositive.

Résumé.

Af Centralstationen er der i 1940 fundet:

a) blandt de nyhenviste.....	453	Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme	(1939: 485)
b) — Kontrolpatienter ...	59	— — — —	(» : 38)
c) v. Institutionsundersøgelser	35	— — — —	(» : 23)
	Ialt: 547	— — — —	(1939: 546)

ad a) Blandt de 10,740 nyhenviste Personer er der fundet 453 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme (4,31 %), deraf 356 Tilfælde af Tub. pulm. (3,32 %). De 356 Tilfælde fordeler sig gruppevis:

	Ialt	Mænd	Kvinder
<i>Eensidig</i>			
< 1/3 Lg.....	41 %	33 %	49 %
1/3-1 »	20 %	22 %	18 %
<i>Dobb.sidig</i>			
< 1/3 Lg.....	4 %	3 %	4 %
1/3-1 »	14 %	16 %	12 %
> 1 »	21 %	26 %	17 %

Af de 356 Tilfælde af Tub. pulm. havde 167 (46,9 %) + TB. i Ekspektoratet ved direkte Mikroskopi, medens man hos 20 (5,3 %) først fandt + TB. ved Dyrkning fra Ekspektoratet og hos 137 (38,5 %) ved Dyrkning fra Ventrikelskyllevand. Der blev ialt fundet Tuberkelbaciller hos 324 af 356 Lungetuberkuløsetilfælde (91,0 %) og ikke TB. hos 32 (9,0 %).

114 (32,0 %) havde Caverner, og i disse cavernøse Tilfælde fandtes + TB. i Ekspektoratet hos 106 (93,0 %), medens 6 (5,4 %) havde + TB. ved Dyrkning fra Ekspektorat eller Ventrikelskyllevand, og kun hos 2 (hvoraf 1 ikke indsendte Ekspektorat) (1,7 %) paavistes ikke TB.

ad b) *Blandt de Personer, der har gaaet til fortsat Kontrol paa Centralstationen, fandtes 59 Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme, deraf 52 Tilfælde af Tub. pulm., der gruppevis fordeler sig:*

	Ialt	Mænd	Kvinder
<i>Eensidig</i>			
< $\frac{1}{3}$ Lg.	86 %	78 %	96 %
$\frac{1}{3}$ —1 »	4 %	4 %	4 %
<i>Dobb. sidig</i>			
< $\frac{1}{3}$ Lg.	6 %	11 %	0 %
$\frac{1}{3}$ —1 »	4 %	7 %	0 %
> 1 »	0 %	0 %	0 %

ad c) *Ved Institutionsundersøgelser fandtes 35 Tilfælde af aktiv Tub. pulm., der fordeler sig gruppevis:*

	Ialt	Mænd	Kvinder
<i>Eensidig</i>			
< $\frac{1}{3}$ Lg.	42 %	45 %	40 %
$\frac{1}{3}$ —1 »	26 %	30 %	20 %
<i>Dobb. sidig</i>			
< $\frac{1}{3}$ Lg.	6 %	5 %	7 %
$\frac{1}{3}$ —1 »	20 %	15 %	26 %
> 1 »	6 %	5 %	7 %

Tabel XVI.

Sociale Forholdsregler.

Aabne Hjem under Kontrol pr. $\frac{31}{12}$ 1939 ...	3054
heraf Besøgshjem	2059
Besøgshjem tilgaaet i 1940	629
Besøgshjem udgaaet i 1940	672
Besøgshjem pr. $\frac{31}{12}$ 1940	2016
heraf smittefarlige Hjem	1861
Antal Hjem, hvor Smittekilden er død.....	155
Antal Hjemmebesøg	11674
Antal aabne Hjem under Kontrol pr. $\frac{31}{12}$ 1940	3097
<i>Besøgshjemmene omfattede ved Aarets Udløb:</i>	
Mænd	2197
Kvinder	2452
Børn	2233
	6882

De aabne Hjem, der ikke er Besøgshjem, bestaar væsentlig af enlige Personer og desuden af enkelte Hjem, hvor der ikke ønskes Besøg, eller hvor Besøg ikke skønnes nødvendig.

Antal Desinfektioner.....	633
Sapoformol uddelt til.....	321 Personer (1024 Liter)
Ekspektorat-Sæt uddelt til	50 —

Vask af smittefarligt Tøj for	499	Personer
Udlaan af Senge, Sengelinned p. p. til	101	—
Udlaan af Vaskeposer til	126	—

Tilraadet Behandling og Kur:

Tuberkulosehospital	400	Personer
Sanatorium	196	—
Kytsanatorium	123	—
Kysthospital	3	—
Tuberkuloseplejehjem	87	—
Kalvebod Bastion	10	—
Julemærkehjem	41	—
Feriekolonier	8	—

Sociale Indstillinger og anbefalinger.

Københavns Kommunes Beboelsesejendomme	16
Meldte Boliger til Boligtilsynet	0

Til Socialkontorer og Folkeforsikringskontoret er anbefalet til:

Beklædning, Senge og Linned	113
Ekstraforplejning	794
Bevaring af Bolig m. m.	76

I Aarets Løb har 98 Børn været udstationeret paa Grund af Forældrenes Sygdom.

Anbefalinger til private Institutioner ialt 472 (*herunder Foreningen Boserup Minde, Ole Olsens Legat, Egmont H. Petersens Legat, Carl F. Petersens Fond, Købmand Wulff's Legat, Trængendes Landophold p. p.*)

Fra *Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse* har Centralstationen modtaget 180 Legatportioner, der er udbetalt til Patienterne af Distriktssygeplejerskerne.

Centralstationen bringer *Nationalforeningen* sin bedste Tak for det meget store Beløb, der har været til megen Glæde og Støtte for Patienterne og en stor Hjælp for Sygeplejerskerne i deres sociale Arbejde.

Foruden Legaterne har *Nationalforeningen* stillet et Beløb til Raadighed, saaledes at Centralstationen har været i Stand til at uddele Mælk til tuberkulose-truede Børn, specielt i Tilfælde naar den ønskede Hjælp ikke kunde skaffes ad anden Vej. Der er uddelt Mælk til 218 Børn (1939: 211), der tilsammen har faaet Mælk i 892 Maaneder. Ialt er der uddelt 19,556 Liter (1939: 20,792 Liter); ogsaa denne Hjælp har været til ganske overordentlig stor Nytte for Centralstationens Arbejde.

Ligesom i tidligere Aar har *Kredsforeningen for København* ydet Centralstationen en meget værdifuld Hjælp til Fremskaffelse af bedre Bolig eller til Bevaring af god Bolig med særlig Henblik paa Isolation af smittefarlige Patienter.

Der er ydet Hjælp til 124 Familier (1939: 123 Familier); den er ialt givet i 680 Maaneder (448 Familiemedlemmer), og Centralstationen er meget taknemlig for denne store Støtte i det sociale Arbejde.

Desuden er der tilstillet Centralstationen 4,069 *Spisebilletter*, der af Distriktssygeplejerskerne er uddelt til trængende Patienter.

Fra *Mødres og Børns Bepispning* har vi i det forløbne Aar modtaget 8,725 *Liter Mælk*, der gennem Distriktssygeplejerskerne er uddelt til 158 Hjem med 244 Børn i ialt 414 Maaneder. Ogsaa for denne Hjælp bringer Centralstationen sin bedste Tak.

Fra Børnenes Kontor har Centralstationen modtaget *Paaklædningshjælp* til Børn, der skal paa Ferieophold og desuden *Naturaliekort*; fra talrige Institutioner er desuden modtaget *Julehjælp* til Uddeling blandt trængende Patienter.

Københavns Kommunes Folkeregisterkontor har ligesom de tidligere Aar ydet Centralstationen værdifuld Assistance ved i talrige Tilfælde at give Oplysning om Patienternes Adresseforandring m. m., for hvilken Hjælp Centralstationen er *Folkeregisterkontoret* megen Tak skyldig.

Hjælp i Hjemmet.

Af det Rengøringskorps, der under særlige paakrævede Forhold af Centralstationen udsendes til Rengøringsarbejdet i tuberkuløse Hjem, er der i 1940 ydet Hjælp til 64 Hjem med 122 Voksne og 64 Børn i en samlet Tid af 324 Maaneder.

Kontrolundersøgelse af Centralstationens eget Personale.

Centralstationens Personale er som sædvanlig blevet kontrolleret med regelmæssige Røntgenundersøgelser; der er ialt foretaget 161 Røntgenfotograferinger af Lunger, og der er i Aarets Løb ikke forefaldet noget Tilfælde af *Lungetuberkulose*.

Hos den Del af Personalet, der er beskæftiget ved Røntgenfotografering og -gennemlysning, foretages systematiske Blodundersøgelser; der er herved ikke fundet noget Resultat, der har givet Anledning til særlige Forholdsregler.

Undersøgelse af Studenter og Elever ved de højere Lærestalter.

Siden 1. September 1939 er Tuberkuloseundersøgelserne af Studenterne ved Universitetet og Eleverne ved de højere Lærestalter henlagt til Centralstationen.

Der er i Tidsrummet $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{1}{9}$ 1940 ialt undersøgt 6,172 Studerende. Fordelingen af disse og Mødeprocenten for de Studerende er anført i nedenstaaende Tabel XVII:

Tabel XVIII.

	Antal undersøgte	Mødeprocent		Antal undersøgte	Mødeprocent
<i>Universitetet</i>					
Russer	952	90	Danm. tekn. Højskole . .	1007	81
Stud. mag. phil.	181	25	Tandlægehøjskolen	165	90
» » nat	161	62	Pharmaceut. Lærestalt. . .	101	97
Stud. polit.	136	54	Kunstakademiet	245	91
» act.	39	57	Landbohøjskolen	631	97
» jur.	643	46	Købmandsskolen	329	99,7
» theol.	193	47	Den handelsvidenskabel.		
» med.	1251	88	Lærestalt.	138	96
Ialt.	3556	63 %			

Der er paa de Studerende foretaget:

Mantoux' Tuberkulinprøve	6,207
Røntgen-Leicafotografering	5,774
Røntgenfotografering	441
Ventrikelskyllevandsundersøgelser	56

Hos 33 af de Studerende paavistes Tub. pulm. og hos 3 fandtes Pleuritis exsudativa.

Blandt de Studerende er man iøvrigt vidende om, at 60 lider af tidligere paavist Tuberkulose; af disse mødte de 36 til Undersøgelse paa Centralstationen, medens 24 undlod at give Møde.

I nedenstaaende Tabel er opført de 33 Tilfælde af Tuberkulose med Hensyn til Bacilfund, Udbredning og Cavernedannelse:

Tabel XVIII.

	Mænd	Kvinder	Ialt	Deraf havde:				Af de cavernøse Tilf. havde:		
				- - -	- -	-	Caverne	- - -	- -	-
<i>Eensidig</i>										
< $\frac{1}{3}$ Lg. . .	14	6	20	2	1	8	1	1	0	0
$\frac{1}{3}$ -1 » . .	4	1	5	1	0	2	0	0	0	0
<i>Dobb.sidig</i>										
< $\frac{1}{3}$ Lg. . .	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0
$\frac{1}{3}$ -1 » . .	4	3	7	1	1	5	2	0	0	2
> 1 » . .	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ialt. .	23	10	33	4	2	16	3	1	0	2

I Tabel XIX er opført den gruppevisse Fordeling af Tuberkulose tilfældene:

Tabel XIX.

	Ialt	Mænd	Kvinder
<i>Eensidig</i>			
< $\frac{1}{3}$ Lg.	61 %	61 %	60 %
$\frac{1}{3}$ -1 »	15 %	17 %	10 %
<i>Dobb.sidig</i>			
< $\frac{1}{3}$ Lg.	3 %	5 %	0
$\frac{1}{3}$ -1 »	21 %	17 %	30 %
> 1 »	0	0	0

Der er i 1940 foretaget Calmettevaccination af 174 Studerende, hvoraf Størstedelen var medicinske Studenter.

Karantænevæsen.

Ifølge Meddelelse fra Karantænælægen er der i Aaret 1940 sket Anmeldelse til Karantænestationen af 2213 Skibe.

Det Antal Skibe, som i Aarets Løb er inspiceret af Lægerne i Overensstemmelse med Justitsministeriets derom givne Bekendtgørelse om Karantæneeftersyn etc. og i Henhold til Lov af 10. Marts 1938 var 21 med en Besætning paa 701 Mand og 11 Passagerer.

Af disse Besætninger og Passagerer er der i det forløbne Aar indbragt 7 Patienter paa Hospital, heraf 2 for Influenza og 5 for forskellige medicinske og kirurgiske Sygdomme.

I Henhold til Pariserkonventionen af 1926, Art. 28, er der undersøgt 855 Skibe, heraf er 13 fumigeret for Rotter og Deratization Certificate udstedt; af Deratization Exemption Certificate er udstedt 341. I 156 Skibe har der været opstillet Fælder, og der er til Statens Serum Institut indbragt 13 Rotter, hvorimellem 4 sorte Rotter samt brune Rotter og enkelte sydamerikanske Rottearter. Alle Prøver viste negativt Fund.

1 Skib er blevet desinficeret for smitsom Sygdom. Med Skibe, ankommende fra Udlandet, er indbragt 5 Lig.

METEOROLOGISKE FORHOLD

1940	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktober	Novbr.	Decbr.	Aaret
Middeltemperatur C°	÷3.6	÷6.8	÷0.5	3.5	10.1	16.7	16.9	15.1	11.9	7.8	6.1	1.0	6.5
Middelfugtighedsgrad i pCt.	86	78	88	75	70	62	71	77	79	85	88	90	79
Middellufttryk i mm ved Havet og 45° Br.....	766.8	762.8	756.8	761.7	762.9	761.9	758.0	758.9	757.1	762.9	754.1	762.8	760.5
Nedbør, mm	24	30	68	24	17	29	65	83	64	34	40	38	516
Dage med Nedbør	10	16	20	11	12	3	16	16	16	8	18	15	161
» » Sne.....	9	13	14	1	1	»	»	»	»	»	»	7	45
» » Hagl.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	2
» » Torden	»	»	»	»	1	1	2	5	»	»	»	»	9
» » Storm.....	1	»	1	»	»	»	»	»	1	»	1	»	4
Antal Solskinstimer.....	44	77	85	200	260	337	224	168	165	84	44	23	1711

Januar: I Maanedens første Halvdel oftest vestlige og nordvestlige Vinde, hyppigst med Frost, i dens sidste Halvdel Vinde omkring Nordøst med uafbrudt, ofte streng Frost og Sne; Middeltemperaturen blev 4° lavere end normalt, Nedbøren 35 % for lille og Solskinstimernes Antal 55 % større end normalt.

Februar: Vinde overvejende omkring Nordøst med meget streng Frost og ofte Sne i Tiden fra d. 1.—20., i Resten af Maanedens hyppigst Vinde omkring Sydvest, afvekslende Frost og Tø, Sne og Regn; Middeltemperaturen for hele Maanedens blev usædvanlig lav, 6½° lavere end Normalen, Nedbøren ca. 20 % mindre og Solskinstimernes Antal 40 % større end normalt.

Marts: Vindretningen var jævnlige skiftende og Vejret i Reglen koldt og ustadigt; Middeltemperaturen blev ca. 2° lavere end Normalen, Nedbøren ca. 75 % større og Solskinstimernes Antal 15 % mindre end normalt.

April: Vinden skiftede nogle Gange mellem vestlige og østlige Retninger; Vejret var oftest koldt — Nattefrost forekom hyppigt i Maanedens første Halvdel. Middeltemperaturen blev 1¾° for lav, Nedbøren, der væsentligt faldt i Maanedens sidste Halvdel, 40 % for lille og Solskinstimernes Antal 30 % for stort.

Maj: Vinden hyppigst omkring Nordøst og Øst; Vejret var gennemgaaende køligt i andet Tidøgn, medens Temperaturen i første og sidste Tidøgn oftest var over Normalen; Dagene fra d. 21.—26. havde varmt Vejr. Middeltemperaturen for Maanedens blev omtrent normal, Nedbøren 45 % for lille og Solskinstimernes Antal 12 % for stort.

Juni: Vinden overvejende omkring Vest og Nordvest med varmt, tørt og meget solrigt Vejr. Middeltemperaturen blev 2° højere end Normalen, Nedbøren ca. 35 % mindre og Solskinstimernes Antal 40 % større end normalt.

Juli: Vinden overvejende omkring Sydvest og Vest, i de to første Tidøgn hyppigst med Temperatur noget over Normalen og oftest tørt Vejr, i sidste Tidøgn med køligt og ustadigt Vejr. Middeltemperaturen blev ½° højere end normalt, Nedbøren 10 % for stor og Solskinstimernes Antal omtrent normalt.

August: Vindretningen overvejende omkring Vest, i første Tidøgn med Temperatur over Normalen og i Reglen tørt Vejr, i Resten af Maaneden med temmelig køligt og ustadigt Vejr. Middeltemperaturen blev $1\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt, Nedbøren 15 % for stor og Solskinstimernes Antal 12 % for lille.

September: Vindretningen overvejende sydvestlig og vestlig, hyppigst med temmelig køligt og ustadigt Vejr. Middeltemperaturen blev 1° lavere end Normalen, Nedbøren 45 % og Solskinstimernes Antal 9 % større end normalt.

Oktober: Vinden overvejende omkring Øst og Sydøst, fra d. 4.—19. med Temperatur noget over Normalen, paa de øvrige Dage temmelig koldt Vejr; Nattefrost d. 26.—29.; ustadigt Vejr i Tiden fra d. 4.—13., iøvrigt tørt Vejr. Middeltemperaturen blev ca. 1° for lav, Nedbøren ca. 35 % for lille og Solskinstimernes Antal normalt.

November: Vindretningen overvejende omkring Sydvest og Vest, gennemgaaende med mildt og ustadigt Vejr. Middeltemperaturen blev $1\frac{1}{2}^{\circ}$ for høj, Nedbøren normal og Solskinstimernes Antal 20 % større end normalt.

December: Vindretningen var i første Tidøgn overvejende omkring Vest; i de to sidste Tidøgn skiftede Vinden nogle Gange mellem østlige og vestlige Retninger; Vejret var gennemgaaende mildt i første Tidøgn og koldt i Resten af Maaneden, undtagen d. 28. og 29., der blev 2° — 3° mildere end normalt; Frost forekom i hvert Døgn fra d. 13.—31. Maanedens Middeltemperatur blev 1° for lav og Nedbøren 20 % mindre end normalt; den faldt som Regn i Tiden fra d. 2.—10. og 29., paa de øvrige Nedbørsdage i Maanedens sidste Halvdel som Sne. Solskinstimernes Antal beløb sig til 23, normalt 15.

København.
 Ville de Copenhague.
 Kvarterernes Beliggenhed. — Situation des Quartiers.

I. Byen.	V. Vesterbro.
II. Østerbro.	VI. Valby.
III. Indre Nørrebro.	VII. Brønshøj.
IV. Ydre Nørrebro.	VIII. Sundby.

Københavns Mortalitet-

Causæ mortis.	Under 1 Aar								1 Aar		2 Aar		3 Aar		4 Aar	
	i 1ste Maaned		i 2den-3die Maaned		i 4de-12te Maaned		Tilsammen i 1ste Aar									
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
	166. Cancer cutis	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
167. — alior. organum et local. incert.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
168. Sarcoma cutis et subcutis.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
169. — ossium.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
170. — viscerum.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
171. — aliorum organorum	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
172. Alii tumores	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	1	»	»	»
<i>XVI. Intoxicaciones chronicæ.</i>																
173. Alcoholimus chr.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
174. Intoxicaciones chr. subst. mineral.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
175. — chr. subst. vegetabil.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
<i>XVII. Mors violenta, non naturalis.</i>																
Casus mortiferi:																
176. Submersio.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»
177. Suffocatio	»	»	»	1	2	»	2	1	»	»	»	»	»	»	»	»
178. Combustio	»	»	»	»	1	»	1	»	»	»	2	»	»	»	»	»
179. Congelatio	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
180. Insolatio, Thermoplegia	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
181. Ictus electricus	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
182. — fulminis.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
183. Contusio, Dilaceratio, Vuln. cont. Fract. ...	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
184. Vulnus punctum, incisum scissum	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
185. — sclopetarium.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
186. Intoxicaciones	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»
187. Inanitio, Exhaustio.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
188. Alii casus mortiferi	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Suicidium:																
189. Submersio	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
190. Suspensio, Strangulatio	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
191. Contusio, Vulnus cont., Fractura.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
192. Vulnus punctum, incisum, scissum	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
193. — sclopetarium	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
194. Veneficium	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
195. Alii modi suicidii.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Homicidium:																
196. Infanticidium.....	»	1	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»
197. Homicidium.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
<i>XVIII. Causa mortis vel male vel non indicata.</i>																
198. Mors subita, causa non definata	»	1	»	»	1	1	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»
199. Causa mortis non vel mala definata	»	1	2	1	2	2	4	4	2	»	»	1	»	»	»	»
Omnes mortis causæ...	154	113	43	23	76	57	273	193	30	28	9	8	6	8	4	2

Tabel for 1940. (Fortsat.)

5—9 Aar		10—14 Aar		15—19 Aar		20—24 Aar		25—34 Aar		35—44 Aar		45—54 Aar		55—64 Aar		65—74 Aar		75—84 Aar		85 Aar og derover		Af ube- kendt Alder		Tilsammen af alle Aldere			Dødsårsag Nr.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.		K.	Begge Køn
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	1	»	1	»	1	»	»	1	3		4	166
»	»	»	»	»	»	»	»	4	8	8	13	21	20	37	46	28	26	12	6	4	»	»	»	»	119	114	233	167	
»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	168	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	1	»	1	2	1	»	»	»	1	»	»	»	»	6	7	13	169	
»	»	1	»	»	2	1	»	1	»	1	»	»	1	1	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	2	4	6	170	
»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	1	1	2	2	4	1	»	1	»	»	»	»	»	»	7	7	14	171	
2	»	1	»	1	1	»	1	2	4	3	15	15	13	14	12	13	18	6	14	»	4	»	»	58	83	141	172		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	4	»	4	1	5	»	»	»	»	»	»	»	»	14	1	15	173	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	174	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	175	
3	»	»	»	1	»	2	»	2	»	1	2	3	»	3	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	17	4	21	176	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	1	4	177	
»	»	»	»	1	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	3	5	178	
»	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	3	179	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	180	
»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	2	181	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	182	
»	1	»	»	3	1	2	1	9	»	6	1	9	1	11	4	9	17	17	22	3	15	»	»	69	63	132	183		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	184	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	185	
»	»	»	»	»	»	2	»	1	»	1	»	7	»	5	2	3	1	3	17	2	1	»	»	25	21	46	186		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	187	
»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	2	»	»	»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	8	»	8	188		
»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	1	4	189	
»	»	»	»	2	»	»	3	»	11	1	14	1	8	»	3	3	1	»	»	»	»	»	»	»	42	5	47	190	
»	»	»	»	»	»	1	1	»	2	1	1	»	1	»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	4	5	9	191	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	192	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	3	193	
»	»	»	»	2	3	4	5	20	10	22	15	24	9	13	11	6	5	2	4	»	»	»	»	93	62	155	194		
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	1	195	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	196
»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	197	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	198
»	»	»	»	»	»	»	2	3	1	4	2	9	3	11	4	12	9	6	12	1	2	»	»	»	41	19	60	198	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	52	40	92	199	
13	10	12	9	24	27	49	46	143	162	226	214	428	335	640	559	834	945	694											

Tab. 2. Udtog af Københavns

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Ialt
1. Vitia innata et morbi neonat.....	21	33	27	28	27	23	18	24	25	21	22	33	302
2. Marasmus senilis	30	33	55	28	28	19	10	10	21	26	19	12	291
3. Febris typhoid.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
4. Febris paratyphoid.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
5. Morbilli.....	»	1	1	1	3	4	1	»	»	»	»	»	11
6. Scarlatina	»	»	1	»	1	1	»	»	»	2	»	»	5
7. Tussis convulsiva.....	2	1	»	1	3	»	»	»	»	1	7	1	16
8. Diphtheria	»	»	»	1	1	»	1	1	»	1	»	»	5
9. Influenza	1	8	17	5	8	1	2	»	1	1	1	3	48
10. Gastro-enterit. ac. infect.....	3	3	2	4	3	1	3	1	2	1	2	4	29
11. Poliomyelitis ant ac.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
12. Encephalitis epidemic.....	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1
13. Meningit. cerebro-sp. epid.....	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1	3
14. Tuberculosis pulmonum	22	21	26	27	28	23	26	18	15	24	34	30	294
15. Tuberculosis in aliis corp. partibus	2	3	7	7	5	4	1	5	3	1	5	4	47
16. Syphilis.....	6	6	4	1	5	4	2	2	2	2	»	3	37
17. Alii morbi infectionis	9	14	9	6	7	5	2	15	4	11	9	6	97
18. Cancer et Sarcoma	88	89	106	103	97	108	117	91	84	96	104	94	1177
19. Alii tumores.....	7	14	13	7	12	9	15	12	9	15	13	15	141
20. Morbi sangv., nutrit. et secret. int.	28	46	30	28	32	26	23	21	24	21	25	29	333
21. Morbi system. nerv. et org. sens. ...	96	73	100	74	84	61	43	36	42	60	58	43	770
22. Morbus cordis	143	173	158	162	176	110	89	91	104	108	109	125	1548
23. Alii morbi organ. circulat.....	39	40	49	33	35	32	21	30	33	26	27	40	405
24. Bronchopneumonia	58	58	72	37	50	12	14	8	10	13	22	33	387
25. Pneumonia crouposa	5	6	7	1	2	1	»	3	3	3	3	1	35
26. Alii morbi organ. respirat.....	15	22	32	22	19	6	19	11	12	13	7	9	187
27. Morbi organ. digestionis.....	31	30	43	42	31	23	29	24	23	27	29	26	358
28. Morbi organ. uropoet. et genital....	32	36	34	33	25	37	23	18	29	21	23	22	333
29. Septichaemia puerperalis	1	»	1	»	1	4	»	1	1	»	»	1	10
30. Alii morbi gravidar. et puerp.....	»	1	3	2	3	»	1	»	2	1	1	1	15
31. Morbi ossium, articul. et ext. part.	9	9	12	2	4	2	4	8	5	4	6	4	69
32. Alcoholismus chr.....	»	»	2	2	1	2	»	»	2	2	2	2	15
33. Aliae intoxicationes chr.....	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	»	2
34. Casus mortiferi (incl. homicid.) ...	24	17	20	16	23	21	16	14	12	18	19	24	224
35. Suicidium	10	18	22	24	23	19	19	27	15	16	15	12	220
36. Causa mortis non indicat.....	10	22	13	12	13	13	9	4	18	8	17	13	152
Summa.....	693	777	867	709	752	571	508	475	501	544	579	591	7567

Mortalitetstabel for 1940.

Byen	Østerbro	Indre Nørrebro	Ydre Nørrebro	Vesterbro	Valby	Brønshøj	Sundby	Havn og Red	Uden Bolig	Udenbys	
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII				
23	13	148	11	12	26	36	33	»	»	»	1
64	41	59	20	35	21	33	18	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	6	1	2	»	1	1	»	»	»	5
»	»	»	»	1	»	»	4	»	»	»	6
1	1	3	2	2	»	6	1	»	»	»	7
1	»	»	»	»	2	1	1	»	»	»	8
6	9	7	3	8	3	5	7	»	»	»	9
3	1	5	5	3	2	6	4	»	»	»	10
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	11
»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	12
»	»	»	»	1	»	»	2	»	»	»	13
47	22	43	32	45	16	47	41	»	1	»	14
6	8	5	3	4	4	3	14	»	»	»	15
7	3	8	1	9	1	6	2	»	»	»	16
10	9	20	4	15	9	15	15	»	»	»	17
188	134	231	93	128	77	161	163	»	1	1	18
26	23	22	8	19	9	14	20	»	»	»	19
54	28	71	28	36	22	46	47	»	»	1	20
117	75	237	61	51	54	90	85	»	»	»	21
229	192	380	106	149	101	176	213	»	»	2	22
62	66	86	31	50	21	46	43	»	»	»	23
68	41	116	26	33	25	42	36	»	»	»	24
5	3	7	3	3	5	4	5	»	»	»	25
32	17	53	16	20	8	23	18	»	»	»	26
61	41	64	16	39	34	51	52	»	»	»	27
58	36	92	20	32	20	42	33	»	»	»	28
1	2	»	1	1	1	1	3	»	»	»	29
1	2	1	2	2	»	5	2	»	»	»	30
12	6	21	5	6	5	9	5	»	»	»	31
6	»	3	1	»	»	1	4	»	»	»	32
1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	33
52	21	42	14	22	8	28	29	3	1	4	34
45	28	37	15	28	12	26	28	»	1	»	35
38	13	17	10	25	9	19	21	»	»	»	36
1224	835	1785	538	781	495	944	950	3	4	8	

Tab. 3. Oversigt over de epidemiske Sygdomstilfælde, anmeldte af Læger
Cas de maladies épidémiques signalés par

København. Ville de Copenhague.	Under 1 Aar	Fra 1—5 Aar	Fra 5—15 Aar	Fra 15—65 Aar		Over 65 Aar		Ialt
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
Morbi epidemici.								
1. Febris typhoidea	»	»	»	4	1	»	»	5
2. — paratyphoidea	»	»	»	1	2	»	»	3
3. Meningitis cerebrospinalis epidem.	2	2	1	2	2	»	»	9
4. Poliomyelitis paralytica	»	»	»	»	»	»	»	»
— aparalytica	»	»	»	»	»	»	»	»
5. Encephalitis epidem.	»	»	»	1	1	»	»	2
6. Dysenteria (Paradysenteria)	2	52	12	7	17	»	2	92
7. Malaria, opstaaet i Danmark	»	»	»	»	1	»	»	1
— udenf. Danmark	»	»	»	2	»	»	»	2
8. Diphtheria	9	66	105	15	38	»	1	234
9. Scarlatina	33	482	832	133	180	»	»	1660
10. Febris puerperalis	»	»	»	»	18	»	»	18
11. Pemphigus neonat.	93	»	»	»	»	»	»	93
12. Tetanus neonat.	3	»	»	»	»	»	»	3
13. Morbilli	151	3207	5166	64	112	»	»	8700
14. Rubeolæ	34	452	761	388	366	»	»	2001
15. Varicellæ	32	736	1209	49	46	»	»	2072
16. Tussis convulsiva	209	1481	1096	17	32	»	»	2835
17. Parotitis epidemica	»	19	48	38	31	»	1	137
18. Influenza	371	2474	5737	13621	15380	816	1069	39468
19. Angina tonsillaris	559	3189	4487	3587	4129	51	59	16061
20. Tracheo-Bronchitis	522	1619	1708	1915	2373	441	713	9291
21. Bronchopneumonia	233	477	340	428	508	153	264	2403
22. Pneumonia crouposa	8	45	73	256	194	34	25	635
23. Gastro-enteritis acuta infect.	497	965	762	651	812	61	125	3873
24. Hepatitis epidemica	1	42	206	148	161	15	9	582
25. Febris rheumatica	»	5	35	93	143	4	6	286
26. Erysipelas	»	5	7	76	167	13	32	300
a. Febris undulans	»	»	3	28	14	2	1	48
b. Myalgia epid.	»	»	»	»	1	»	»	1
c. Mb. Weilli	»	»	»	1	»	»	»	1
d. Tetanus traum.	»	2	»	2	1	»	»	5
Sum...	2759	15320	22588	21527	24730	1590	2307	90821
Alii morbi.								
27. Gonorrhoea, ikke tidl. diagnosticeret	5	»	3	2799	1185	5	»	3997
28. Ulcus venereum, ikke tidl. diagnosticeret	»	»	»	18	1	»	»	19
29. Syphilis acquisita, friske Tilfælde	»	»	»	185	85	1	»	271
30. Syphilis congenita, ikke tidl. diagnosticeret	2	2	1	»	»	»	»	5
31. Lymphogranuloma inguinale	»	»	»	3	1	»	»	4
32. Delirium tremens	»	»	»	2	»	1	»	3
33. Scabies	18	630	943	3347	3169	18	36	8161
Ialt...	2784	15952	23535	27881	29171	1615	2343	103281

i Aaret 1940, fordelt efter Alder, Køn og Maaneder.
les médecins (déclaration obligatoire).

Civile Hospitaler	Indlagt paa Hospital			Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December
	Militærhosp.	Tilsammen													
5	»	5	»	»	»	»	»	»	»	»	2	1	1	»	1
3	»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	2
9	»	9	»	2	1	»	3	1	»	2	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
2	»	2	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	1	5
74	»	74	1	9	1	2	»	1	3	9	20	43	»	3	6
1	»	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	7
2	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»
229	3	232	21	30	27	14	22	19	13	9	28	30	13	8	8
1545	16	1561	178	188	154	168	169	173	97	111	104	126	114	78	9
15	»	15	2	2	1	2	1	2	2	»	2	3	1	1	10
67	»	67	7	2	1	11	4	16	11	9	12	11	6	3	11
3	»	3	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	2	»	12
734	2	736	600	972	1010	1567	2189	1417	440	146	111	71	101	76	13
225	169	394	64	127	285	447	502	217	65	42	44	45	73	90	14
123	7	130	258	263	216	129	154	80	59	33	62	149	351	318	15
420	»	420	238	160	156	156	120	138	101	122	194	336	637	477	16
3	1	4	25	23	14	16	15	6	7	3	7	6	9	6	17
533	1068	1601	2839	10647	11260	4299	3424	809	342	377	782	1066	1567	2056	18
950	301	1251	1762	1847	1564	1393	1529	1020	868	1006	1206	1296	1258	1312	19
224	19	243	1266	1432	1142	757	666	349	181	221	446	656	916	1259	20
1129	21	1150	261	339	339	181	170	79	46	51	92	145	301	399	21
513	2	515	56	100	99	48	61	32	20	15	32	41	70	61	22
292	22	314	281	398	466	248	267	201	336	430	319	264	394	269	23
175	3	178	58	58	31	35	29	21	35	66	69	58	57	65	24
165	5	170	27	27	26	24	33	31	13	20	15	18	31	21	25
122	1	123	36	35	26	23	24	17	19	28	20	26	22	24	26
13	»	13	5	4	2	3	2	1	3	5	1	9	7	6	26 a
»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	26 b
1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	26 c
4	»	4	»	»	»	1	1	»	1	»	1	1	»	»	26 d
7581	1640	9221	7987	16665	16821	9527	9384	4629	2664	2706	3570	4403	5931	6534	
93	180	273	349	282	287	301	317	310	350	398	347	371	385	300	27
2	1	3	5	1	1	»	»	3	4	»	»	2	3	»	28
39	14	53	22	26	25	35	21	14	12	27	15	31	22	21	29
4	»	4	»	»	»	2	»	»	1	»	»	1	»	1	30
1	»	1	2	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	31
3	»	3	»	1	1	»	»	»	1	»	»	1	»	»	32
185	304	489	657	563	564	427	424	449	429	685	905	1239	1064	755	33
7908	2139	10047	9022	17538	17700	10290	10148	5405	3461	3816	4837	6048	7405	7611	

Tab. 4. Oversigt over Dødsfald og Dødfødsler i Aaret 1940.

København. Ville de Copenhague.	Middelfolketal Population calculée for Aaret 1940	Dødsfald — Décès								Dødfødte Morts-nés			
		Dødsfald efter Alderen Décès par âge								Ialt Total	pr. 1000 Indb.	Født i Ægteskab Légitimes	Født udenfor Ægteskab Illégitimes
		Un- der 1 Aar	1—4	5—14	15—64		65 og derover		Af ube- kendt Alder				
			M.	K.	M.	K.							
Hele Byen. Total.....	700,700	466	95	44	1510	1343	1704	2404	1	7567	10.8	274	62
1. Byen	93,300	42	10	6	280	214	264	407	1	1224	13.1	15	9
2. Østerbro	80,200	25	4	1	147	159	214	285	»	835	10.4	26	3
3. Indre Nørrebro	76,000	180	14	3	214	171	482	721	»	1785	23.5	21	16
4. Ydre Nørrebro	56,800	22	11	2	122	109	111	161	»	538	9.5	20	3
5. Vesterbro	69,900	35	11	4	183	168	158	222	»	781	11.2	29	8
6. Valby.....	65,500	42	7	7	116	95	97	131	»	495	7.6	22	2
7. Brønshøj.....	138,700	64	17	7	218	207	182	249	»	944	6.8	59	8
8. Sundby	115,300	56	21	14	221	215	195	228	»	950	8.2	45	4
Havn og Red	} 5,000*)	»	»	»	2	1	»	»	»	3	»	»	»
Uden fast Bolig		»	»	»	2	1	1	»	»	4	»	»	»
Udenbys.....		»	»	»	5	3	»	»	»	8	»	37	9

*) heraf ca. 1500 Søfolk, ca. 1000 Patienter paa Sct. Hans Hospital og ca. 1650 Personer paa Hospitaler, Fængsler, Kaserner, Lejre m. v.

Kvarter 1

omfatter den indre By med det gamle Voldterræn og Kastellet samt Christianshavn. Det begrænses af Frihavnsterrænet, Classensgade, Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, St. Jørgens Sø, Gl. Kongevej, Trommesalen, Helgolandsgade, Kvægtorvsgade, Tietgensgade, Bernstorffsgade og Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen til Havnen samt Voldterrænet paa Amagersiden.

Kvarter 2

omfatter Frihavnsterrænet og Terrænet Nord og Øst for Classensgade, Østerbrogade, Øster Alle, Lyngbyvej til Emdrup Grænse, som danner Grænsen mod Nordøst til Stadens Grænse.

Kvarter 3

begrænses af Østersøgade, Nørresøgade, Gyldenløvesgade, Aaboulevarden, Jagtvejen, Øster Alle og Østerbrogade.

Kvarter 4

begrænses af Jagtvejen, Ladegaardsaaen, Lygteaaen, Lersøens Midterlinje til Lyngbyvej og Lyngbyvej.

Kvarter 5

begrænses af Pladsen mellem Godsbanegaarden og Flæskehallen, Bernstorffsgade, Tietgensgade, Kvægtorvsgade, Helgolandsgade, Trommesalen, Gl. Kongevej, Værnedamsvej, Frederiksberg Alle, Boyesgade, en lige Linje fra denne bag Vesterbrogade til Rahbeks Alle Nr. 23, hvorfra Grænsen gaar i lige Linje mod Syd til Stedet, hvor Tranehavevej støder til Enghavevej, Enghavevej og Vasbygade til Sydhavnen.

Kvarter 6

omfatter Terrænet Vest for Kvarter 5 (Valby og Vigerslev Sogne).

Kvarter 7

omfatter Terrænet Vest for Frederiksberg og Kvarter 4 (Brønshøj Sogn).

Kvarter 8

omfatter Terrænet Syd for Kvarter 1 (Sundby Sogn).